



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 48

(2002–2003)

Om lov om hundehold (hundeloven)

Innhold

1	Innledning. Proposisjonens hovedinnhold	7	5.3.2	Om utformingen av reglene	28
			5.4	Departementets vurderinger	29
			5.4.1	Om hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold	29
2	Bakgrunnen for lovforslaget	10	5.4.2	Om utformingen av reglene	30
2.1	Stortingsvedtak 26. mai 1998. Lovarbeid i Sverige, Danmark, Tyskland og andre land	10			
2.2	Departementets gjennomgang av avlivingspraksis. Opplysninger om skader voldt av hunder og atferdsrelaterte problemer hos hunder	11			
2.3	Justisdepartementets høringsnotat om samordning av hundelovgivningen oktober 2000	15			
3	Hvor effektive bør lovregler om hundehold være? Om hundehold som en del av norsk hverdagsliv ..	19			
3.1	Hundehold i norsk hverdagsliv	19			
3.2	Hva skal en lov om hundehold tjene til?	20			
4	Lovstruktur: Bør det gis en egen hundelov?	22			
4.1	Eksisterende lovstruktur	22			
4.2	Lovstrukturutvalgets vurdering	22			
4.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	22			
4.4	Høringsinstansenes syn	23			
4.5	Departementets vurderinger	24			
5	Hvilke regler bør loven inneholde? Hvordan bør lovreglene utformes (klare regler eller regler basert på skjønn)?	25			
5.1	Gjeldende regler om hundehold og reglernes utforming	25			
5.1.1	Ulike slags regler om hundehold	25			
5.1.2	Graden av skjønn i reglene	25			
5.2	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	26			
5.2.1	Om hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold	26			
5.2.2	Om utformingen av reglene	27			
5.3	Høringsinstansenes syn	27			
5.3.1	Om hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold	27			
			6	Administrative spørsmål. Lokale forskrifter	32
			6.1	Gjeldende rett og vurderinger i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	32
			6.2	Høringsinstansenes merknader	33
			6.3	Departementets vurderinger	38
			7	Ulike forslag fra høringsinstansene	41
			7.1	Forslag fra høringsinstansene	41
			7.2	Departementets vurderinger	43
			8	Generelt krav til aktsomhet og til å ta hensyn	45
			8.1	Gjeldende rett	45
			8.2	Dansk og svensk rett	45
			8.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	45
			8.4	Høringsinstansenes syn	46
			8.5	Departementets vurderinger	46
			9	Sikring av hund	49
			9.1	Gjeldende rett	49
			9.2	Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen	50
			9.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	52
			9.4	Høringsinstansenes syn	56
			9.4.1	Generelt om lovgivningsbehovet	56
			9.4.2	Sikring av hund ved tilsyn m.m.	60
			9.4.3	Fast nasjonal båndtvangstid	62
			9.4.4	Kommunale båndtvangsregler m.m. .	63
			9.4.5	Særlig om sikring av hund der tamrein beiter	68
			9.4.6	Særlig om hundedressur, jakt og fangst	69
			9.4.7	Unntak fra reglene om sikring av hund	70
			9.5	Departementets vurderinger	73
			9.5.1	Generelt om lovgivningsbehovet	73

9.5.2	Sikring av hund ved tilsyn m.m.	75	12.4.5	Avliving av hund som utgjør fare for beitende dyr	127
9.5.3	Fast nasjonal båndtvangstid	77	12.5	Departementets vurderinger	129
9.5.4	Kommunale båndtvangsregler m.m. .	78	12.5.1	Generelt	129
9.5.5	Særlig om sikring av hund der tamrein beiter	81	12.5.2	Hundeholderens plikt til å gripe inn når hunden jager eller angriper	129
9.5.6	Særlig om hundedressur, jakt og fangst	81	12.5.3	Allmennhetens rett til å gripe inn mot hund som jager eller angriper ...	129
9.5.7	Unntak fra reglene om sikring av hund	82	12.5.4	Avliving av hund som utgjør fare for husdyr, tamrein og hjortevilt	132
10	Ro, orden og renslighet. Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom. Merking av hunder ..	85	12.5.5	Plikter etter at inngrep er gjort mot hund	132
10.1	Gjeldende rett	85	13	Avliving av hund etter at skade er voldt m.m.	133
10.2	Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen	86	13.1	Gjeldende rett	133
10.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	87	13.2	Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen	139
10.4	Høringsinstansenes syn	87	13.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	140
10.5	Departementets vurderinger	89	13.4	Høringsinstansenes syn	143
11	Om løse hunder og om politiltak i uønskede situasjoner	92	13.4.1	Materielle vilkår for avliving	143
11.1	Gjeldende rett	92	13.4.2	Prosessuelle vilkår for avliving	149
11.2	Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen	93	13.5	Departementets vurderinger	153
11.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	95	13.5.1	Materielle vilkår for avliving	153
11.4	Høringsinstansenes syn	96	13.5.2	Prosessuelle vilkår for avliving. Gjennomføring av avliving	157
11.5	Departementets vurderinger	100	14	Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre. Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper	160
12	Nøds- og faresituasjoner m.m.	103	14.1	Gjeldende rett. Dansk og svensk rett. Spansk lisensordning	160
12.1	Gjeldende rett	103	14.2	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	160
12.1.1	Nødrett og nødverge	103	14.3	Høringsinstansenes syn	160
12.1.2	Spesielle lovbestemmelser om direkte inngrep mot hunden ved faresituasjoner	104	14.3.1	Generelt	160
12.1.3	Hvordan skal den som lovlig har skadet eller avlivet en hund forholde seg etterpå?	106	14.3.2	Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre	161
12.1.4	Plikt til å avverge fare som en hund volder	106	14.3.3	Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper	162
12.2	Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen	106	14.4	Departementets vurderinger	164
12.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	107	14.4.1	Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre	164
12.4	Høringsinstansenes syn	110	14.4.2	Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper	166
12.4.1	Generelle merknader om avliving av hund	110	15	Forbud mot farlige hunder	117
12.4.2	Hundeholderens inngrepsplikt når hunden jager eller angriper	115	15.1	Gjeldende rett	117
12.4.3	Den allmenne regelen om nødrettsinngrep der hund jager eller angriper	116	15.2	Utenlandsk rett	169
12.4.4	De spesielle reglene om inngrep der hund jager eller angriper dyr	123	15.2.1	Danmark	169
			15.2.2	Sverige	170

15.2.3	Tyskland	170	17.1	Gjeldende rett	189
15.2.4	Frankrike	171	17.2	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	189
15.2.5	Spania	172	17.3	Høringsinstansenes syn	189
15.3	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	173	17.4	Departementets vurderinger	190
15.4	Høringsinstansenes syn	174	18	Erstatningsansvar. Ansvar for kostnader	191
15.5	Departementets vurderinger	180	18.1	Gjeldende rett	191
15.5.1	Videreføring av kamphundloven	180	18.2	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	191
15.5.2	Bør flere kamphundtyper forbys?	181	18.3	Høringsinstansenes syn	192
15.5.3	Bør forbudet kunne utvides ved forskrift?	182	18.4	Departementets vurderinger	192
15.5.4	Bør kryssninger mellom hund og ulv anses som farlige hunder?	183	19	Straff	194
15.5.5	Dokumentasjonskrav for at et dyr i tvilstilfeller ikke er en ulovlig hund ..	184	19.1	Gjeldende rett	194
15.5.6	Hunder trent som angreps- eller forsvarshunder (hund-menneske) eller kamphunder (hund-hund)	185	19.2	Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000	195
15.5.7	Enkelthunder som etter en konkret vurdering anses farlige	186	19.3	Høringsinstansenes syn	195
15.5.8	Unntak fra forbudet mot særlig farlige hunder	187	19.4	Departementets vurderinger	197
15.5.9	Saksbehandling, klage og gjennomføring av vedtak om avliving eller utvisning m.v.	187	20	Økonomiske og administrative konsekvenser	200
16	Innførsel av hunder	188	21	Merknader til de enkelte bestemmelser	203
17	Forvaring av hunder	189		Forslag til lov om hundehold	215



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 48

(2002–2003)

Om lov om hundehold (hundeloven)

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet 28. mars 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning. Proposisjonens hovedinnhold

Hundeholdet i Norge har et stort omfang. Etter forskjellige anslag er det trolig minst 300 000 – 400 000 hunder i Norge, fordelt på over 250 000 husholdninger. Hundeantallet synes å stige. En undersøkelse i 2001 fra Opinion indikerer at 758 000 husstander hadde familiedyr, og at av disse hadde 44 % – mer enn 330 000 – hund. Antallet jakt- og ettersøkshunder anslås av Norges Jeger- og Fiskerforbund til omlag 50 000 – 60 000 registrerte hunder og i tillegg «et ikke ubetydelig antall uregistrerte jakthunder», mens Norsk Kennel Klub anslår at det er omkring 50 000 jakt- og ettersøkshunder i landet. Hundehold er mest utbredt på Østlandet og minst på Sørlandet.

At en stor andel av befolkningen lever i husholdninger med hund, er klart. Hunden er et dyr som har fulgt mennesket og tjent til en rekke nyttige og positive formål opp gjennom tidene. Departementet anser hundehold som en naturlig del av norsk tradisjon og hverdagsliv. I dag tjener hunder til en rekke positive og nyttige formål, og gir hver dag stor glede til et stort antall voksne og barn. Dette er det dominerende bildet av hundeholdet i Norge.

Hundeholdet berører også andre enn dem som selv har hund, både positivt og negativt. Hunder kan utgjøre en risiko for voksne og barn, husdyr og

vilt. Og hundeholdet kan utgjøre en ulempe for miljøet, ved støy og forurensning og ved at enkelte hunder kan fremstå som skremmende for mange mennesker. Hundeholdets utbredelse og hundens natur og ofte fysiske styrke gjør at spørsmål som gjelder hund praktisk sett har fått større interesse fra lovgivernes side enn spørsmål som gjelder andre dyr. Lovgivningen om hundehold er naturlig nok – i likhet med annen lovgivning som regulerer forholdet folk imellom – fokusert på hundeholdets konfliktflater, uten at departementet av denne grunn er av en annen oppfatning enn at hundehold og aktiviteter som medfølger i alminnelighet er av overveiende positiv karakter.

Den største delen av det norske hundeholdet antas å være uproblematisk i forhold til omgivelsene. De fleste som har hund, står trolig for et hundehold der det tas rimelig hensyn til andre mennesker, annet husdyrhold, vilt og miljø. Fordi hunder er en naturlig del av samfunnslivet i dag, må omgivelsene samtidig tåle visse ulemper fra hundeholdet. I dagliglivet kan enhver oppleve ulemper som skyldes en rekke forhold, slikt som andre menneskers personlige opptreden og fritidsaktiviteter, biltrafikk, annet dyrehold osv. Ikke alle ulemper har en slik karakter og størrelse at det er naturlig at de blir omfattet av lovgivning. Rettslig sett kan man si

at det gjelder en tålegrense. Ulemper og risiko opp til et visst nivå må enhver som lever i samfunn med andre tåle, før rettslige virkemidler slår inn og regulerer folks opptreden og ulemper og risiko av ulik art. På den annen side gjelder et sammenliknbart synspunkt også i forhold til hundeholderne: Av hensyn til mennesker som ikke selv har valgt å ha samkvem med hunder, bør hundeholderne tåle visse restriksjoner som rammer hundeholdet. Og med tanke på slike unntakssituasjoner der hunder utgjør en direkte fare eller skaper en utpreget risiko for mennesker eller andre dyr, kan det være at hensynet til hunden og hundeholderen bør veie mindre tungt enn hensynet til menneskers, husdyrs og andre kjæledyrs sikkerhet, selv om hunden iblant kan ha større økonomisk verdi enn andre dyr.

I de senere år har det vært flere tilfelle i Norge hvor hunder har drept eller rettet alvorlige angrep mot barn. Deler av hundeholdet der folk bor tett, særlig i drabantbyer, synes å utvikle seg på en måte som kan gi sosial uro, frykt og problemer, også for folk som selv har vanlige hunder. I andre vesteuropeiske land er det også sett en utvikling der hunder volder til dels alvorlige skader eller deler av hundeholdet skaper uro og utrygghet blant folk. Dette har utløst lovarbeid og lovendringer i en rekke av de vestligste europeiske land de senere år. Også i vårt land er vi nødt til å ta inn over oss de situasjoner som har vist seg.

En hensikt med lovforslaget er å få vurdert og samlet ulike lovregler som gjelder hunder i en ny lov om hundehold. Dette er i tråd med anbefalingene fra Lovstrukturutvalget om et bedre strukturert og lettere tilgjengelig lovverk. Regler om hunder finnes i dag spredt rundt i lovverket. Situasjoner med innbyrdes stor likhet er til dels regulert ulikt, mye som følge av at ulike regler er blitt utformet til ulike tider og forberedt av ulike departementer. Forskriftskompetanse etter loven blir i hovedsak lagt til kommunene, også der slik kompetanse i dag ligger til andre offentlige organer. Det åpnes også for å kunne innføre en sentral merkeordning og for enkelte utfyllende statlige forskrifter for saklig avgrensede områder. For dem reglene angår, blir det enklere å finne frem i regelverket enn i dag.

Lovforslaget har videre til formål å regulere det praktisk viktige spørsmålet om sikring av hunder og gi et utgangspunkt for nærmere regler om ro og orden, og ellers gi regler som motvirker hundehold som er problematisk, rammer uegnede hundeeiere og farlige hunder, regulerer ekstraordinære og farlige situasjoner og beskytter folks trygghetsfølelse. Hundeholdet har gjennomgående en positiv karakter, og departementet er opptatt av at dette skal være ved. På den ene side ønsker departementet en

god sikring av bl.a. folks rettstrygghet i forhold til risikabelt hundehold eller hundehold som gir folk utrygghetsfølelse i dagliglivet. På den andre siden ønsker departementet å vareta rettssikkerheten for hundeholderne på en rimelig måte, slik at det ikke skapes utrygghet og utrygghetsfølelse i dagliglivet for det flertall som tar sitt ansvar i forhold til omverdenen på alvor, bl.a. i forbindelse med tradisjonell bruk av hund under jakt.

Departementets lovforslag tar ikke opp alle sider ved hundeholdet eller alle lovregler som gjelder hund. Det begrenser seg til å ta for seg sider ved hundeholdet som har et sikkerhetsaspekt eller miljøaspekt, dvs. først og fremst regler om sikring av hund (bl.a. om båndtvang), om ro og orden, om situasjoner der hund volder fare eller har voldt skade (bl.a. om avliving og reaksjoner mot hundeholderen), om løshunder og om forbud mot farlige hunder. Regler om nettopp slike spørsmål er i dag spredt ut over lovverket, men foreslås nå samlet og vurdert i sammenheng med hverandre. Dyreverneloven, lov 20. desember 1974 nr. 73, vil gjelde også for hunder og stille krav til hvordan hunder skal behandles i alminnelighet.

Ved lovforslaget her har departementet gjort en vurdering av hvor samfunnets rettslige tålegrense bør gå for ulike ulemper og risiko knyttet til hundehold. Gjeldende regler om hundehold og forslaget her bygger på en oppfatning av at risiko og ulemper over et visst nivå bør motvirkes ved lovtiltak.

Gjeldende regelverk er ikke et effektivt redskap for politiet eller andre instanser til å motvirke problematisk hundehold som kan være et hverdagsproblem for mange mennesker, og som i ytterste fall har ført til at en hund har angrepet eller drept et barn. Lovforslaget her tar sikte på å gi politiet bedre muligheter til å gripe fatt i og sette en stopper for problematisk hundehold. Men samtidig varetas hensynet til hundeholderen ved regler som – utenfor situasjoner som gir grunn til å akseptere umiddelbare polititiltak – skal gi rimelig sikkerhet mot at eventuelle feilvurderinger fra politiets side skal få varige virkninger, som ved at hunden blir avlivet etter vedtak av politiet uten mulighet for overprøving i betryggende former.

Departementet vil samtidig fremholde at lovgivningen eller politiet ikke generelt kan regulere omgangsformer eller ta vare på «det alminnelige klima» for omgang mellom hunder, hundeholdere og andre mennesker. Politiets rolle etter lovforslaget er å komme inn for å vareta folks og dyrs sikkerhet, folks trygghetsfølelse, ro og orden i de mest tilspisete situasjoner. Andre tiltak av betydning kan være slike som tar sikte på å sikre et godt dyrehold og dyrevelferd både generelt og også i forhold til hun-

dehold, jf. St.meld. nr. 12 (2002–2003). Slike tiltak varetas av landbruksmyndighetene.

Departementet vil fremholde det sivile samfunns eget ansvar for å ta vare på og styrke et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, med minst mulig mellommenneskelige konflikter, og til glede for den enkelte hundeholder. Dette ansvaret ligger på både enkeltpersoner og organisasjoner, som har andre virkemidler for å nå frem enn det myndighetene kan ha.

Sterkt sammenfattet er de konkrete lovforslagene følgende:

Lovforslaget legger et ansvar for et aktsomt og samfunnsgagnlig hundehold på det sivile samfunn, den enkelte hundeholder og organisasjoner. Det gis nærmere regler om sikring av hund, bl.a. om båndtvang. Regelen om alminnelig båndtvang foreslås opprettholdt, og supplert med nærmere regler om kommunens adgang til å fastsette lokale båndtvangsforskrifter. Kommunene bør også ha myndighet til å gjøre unntak fra båndtvangen for avgrensede områder og særlige bruksformål, bl.a. for å opprette dressurområder for trening av hunder. Som i dag skal kommunene kunne gi regler om ro og orden, men bør også ved forskrift kunne begrense antall hunder på en eiendom eller i en husholdning. Loven bør legge til rette for at private organisasjoner kan innføre en nasjonal merkeordning for hunder. Videre reguleres løshundproblematikk og enkeltpersoners rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner.

De mest vesentlige endringer i forhold til gjeldende rett gjelder reglene om sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold. Departementet ser det som viktig at politiet kan gripe inn med umiddelbare tiltak når det kreves for å vareta sikkerheten og trygghetsfølelsen til enkeltpersoner, allmennheten og dyr. Politiets generalfullmakt bør synliggjøres og konkretiseres i forhold til hundehold. Politiet bør også kunne beslutte avliving eller omplassering av hunder etter en eller flere uønskede hendelser, og – i tråd med synspunkter fra dyre- og hundee organisasjoner om at dette ofte er utilstrekkelig – foreslår departementet at enkeltpersoner skal kunne fratras retten til å ha med hund å gjøre. Problematisk hundehold foreslås videre motvirket ved en videreføring og utvidelse av kamphundloven, altså forbudet mot særlig farlige hunder. I Oslos drabantbyer er dette politiets mest praktiske virkemid-

del for å gjøre noe med hundehold som uroer nabolaget. Harde miljøer fokuserer på kamphundtyper. Enkelte nye hundetyper – bl.a. amerikansk stafordshireterrier (am-staff) – foreslås eksplisitt forbudt i tråd med rettslig utvikling i andre land og faktisk utvikling i drabantbyer hos oss, samtidig som det videreføres en mulighet for å utvide forbudet til nye hundetyper dersom utviklingen tilsier det. Det gis overgangsregler for enkelthunder som i dag er lovlig holdt. Bestemmelsene omformes for å vanskeliggjøre omgøelser. Ulvekrysninger, hunder som er gitt angreps- eller forsvarstrening mot menneske eller er trent i å angripe andre hunder, defineres som farlige hunder. Det gis visse unntaksbestemmelser, bl.a. for å vareta behovet for politihunder. Også enkelthunder skal kunne omfattes av et forbud etter en konkret vurdering av om de fremstår som spesielt aggressive eller kampvillige, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.

Vedtak av politiet om avliving, omplassering av hunder og fratakelse av rett til å ha hund, bør normalt kunne påklages av hundeholderen, mens hunden kan forvares.

Kongen bør kunne gi nærmere regler om hold av og oppdrett av bestemte hundetyper. Regler om erstatningsansvar og straff videreføres med visse mindre omfattende endringer.

Departementet har under lovarbeidet hatt en dialog med ansvarlige organisasjoner og berørte enkeltpersoner og har løpende mottatt og innhentet synspunkter til ulike spørsmål fra slike grupper og politietaten. Departementet tar sikte på å følge loven de første år etter en iverksetting, for å se om loven gir politiet et tilstrekkelig godt arbeidsredskap i det praktiske arbeidet mot bl.a. nye former for problematisk hundehold som er i utvikling. Departementet tar også sikte på å ha en videre dialog med ansvarlige organisasjoner og andre berørte for å bl.a. følge med på hvordan loven synes å virke sett fra hundeholderens side. Departementet antar at lovforslaget ikke vil merkes i vesentlig grad på negativ måte i dagliglivet av det helt dominerende antall ansvarlige hundeholdere, som ikke har vesentlige problemer med sitt hundehold i forhold til omverdenen. Imidlertid ønsker departementet å følge utviklingen ved å opprettholde en kontakt med organisasjonene, for å fange opp eventuelle behov for evaluering og etterkontroll av loven etter noen år.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Stortingsvedtak 26. mai 1998. Lovarbeid i Sverige, Danmark, Tyskland og andre land

Stortinget traff 26. mai 1998 følgende vedtak i samsvar med Innst. S. nr. 183 (1997–98):

«I.

Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av praksis rundt avlivingsbestemmelsene av hund etter kamphundloven § 5 og tilsvarende regler, og eventuelt fremme forslag om lovendringer for å sikre tilstrekkelig adgang til avlaving av hunder i tråd med Innst. S. nr. 183 (1997–98).

II.

Stortinget ber Regjeringen vurdere en samordning av de områder som omhandler hund i lovverket.»

Vedtaket springer ut av et forslag fra stortingsrepresentantene Grethe Fossli og Jon Olav Alstad, Dok. nr. 8:71 (1997–98), om å be regjeringen fremme forslag om å gi mennesker samme rettigheter i forhold til angrep fra hund som bufe har. Dette skulle innebære en utvidelse av adgangen til å avlive og kreve avlaving av hund etter straffeloven § 354 annet ledd, slik at denne bestemmelsen ble samstemt med bufeloven (lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund mv.).

Med bakgrunn i Justisdepartementets brev 31. mars 1998 til justiskomiteen (inntatt som vedlegg til komitéinnstillingen) påpekte justiskomiteen i Innst. S. nr. 183 (1997–98) at etter de generelle nødrettsbestemmelsene må det antas at hunder kan avlives på stedet dersom det er nødvendig for å avverge et fysisk angrep mot mennesker. I bufeloven finnes det en særlig bestemmelse som styrker bufeets vern. Komiteen forsto denne bestemmelsen slik at den gir en føring i forhold til nødrettsbestemmelsene generelt i forholdet mellom hunder og bufe. Komiteen kunne ikke se at det var behov for en særlig presisering for å sikre mennesker vern for angrep. Grunnen til dette er at når man etter nødrettsbestemmelsen skal vurdere verdien av å avverge angrepet opp mot det inngrepet man foretar ved avvergelsen, vil alltid et menneske ha større verdi enn en hund. Komiteen pekte også – i samsvar med

nevnte brev fra Justisdepartementet – på at dersom det skulle åpnes for en generell avlivingsadgang på stedet av løshunder, ville det skape uholdbare risikosituasjoner med bruk av våpen. Komiteen pekte i denne sammenheng på at dersom forslaget i Dokument nr. 8:71 (1997–98) skulle forstås ordrett, betydde det at man skulle få anledning til å avlive løshunder overalt hvor mennesker ferdes, altså uten noe krav til en konkret risikosituasjon, idet bufeloven § 2 annet ledd første punktum har en slik regel i relasjon til område der bufe beiter.

Komiteen var likevel av den oppfatning at det skal være enkelt å få avlivet farlige og aggressive hunder. Fordi det foreligger lite opplysninger om praksis rundt avlivingsbestemmelsene, foreslo komiteen å be Regjeringen foreta en gjennomgang av avlivingspraksis i forhold til midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om kamphunder (kamphundloven) § 5 og andre relevante lover, og eventuelt fremme forslag til Stortinget om innstramming av unntaksreglene i kamphundloven § 5.

Komiteen ga uttrykk for at lovverket som omhandler hund, er meget uoversiktlig. Komiteen ønsket å få vurdert en samordning av de områder som omhandler hund og hundehold i ett lovverk, slik at minst mulig misforståelser oppstår, og slik at eventuelle lovkollisjoner unngås.

I løpet av arbeidet med saken har departementet registrert at hundeangrep rettet mot barn har ført til dødsfall og alvorlige skader. Det synes å være et fellestrekk for Norge, Sverige, Tyskland og andre land i Vesteuropa at man i de senere år har registrert en bekymringsfull utvikling der hunder volder til dels alvorlige skader eller deler av hundeholdet skaper uro og utrygghet blant folk.

Verken i Sverige, Danmark eller Tyskland synes myndighetene å være fullt tilfreds med hvordan hundelovgivningingen har fungert.

I *Sverige* ble det den 14. februar 2002 igangsatt en enmannsutredning om farlige hunder, definert som hunder som angriper og skader mennesker eller dyr, uten hensyn til hundetype. Bakgrunnen for dette lovarbeidet er ifølge Jordbruksdepartementet at «problemen med farliga hundar i samhället ökar». Det er vist til at den «senaste tidens olycks-händelser visar att även s.k. familjehundar kan bete sig oväntat och farligt».

I *Tyskland* ligger ansvaret for hundelovgivningen på delstatsnivå, men 12. april 2001 ble enkelte problemstillinger løftet opp på forbunds nivå ved vedtakelsen av en lov «zur Beschränkung des Verbringens oder der Einfuhr gefährlicher Hunde in das Inland». Bakgrunnen for loven var økende og bekymringsfulle angrep fra farlige hunder mot mennesker i Tyskland i året 2000.

I *Danmark* har Justitsministeriet overveid hvordan rettstilstanden vedrørende farlige hunder kan forbedres, og det er fremlagt et forslag til endring av lov om hunder i februar 2003 (lovforslag nr. L 164 for Folketinget 2002-2003). Forslaget går bl.a. ut på å gi politiet hjemmel til å treffe vedtak om avliving av en hund før den volder skade, dersom den har egenskaper som kan gjøre den farlig for omgivelsene.

Også *Frankrike* og *Spania* har forholdsvis ny lovgivning om farlige hunder, blitt vedtatt i 1999. I fortalen til den spanske loven opplyses det at «forskjellige episoder der personer er blitt angrepet av hund» har «skapt sosial uro og dermed et behov for et regelverk for kontroll og begrensning av hold av potensielt farlige hunder».

For så vidt gjelder svensk, dansk, tysk, fransk og spansk lovgivning vil departementet redegjøre nærmere for den på relevante steder i proposisjonen her.

Departementet er ellers kjent med at lovarbeid pågår eller nylig er ferdigstilt i flere land: I *Belgia* pågår et arbeid rettet mot å skjerpe reglene om salg av hunder og om avl. I *Luxemburg* foreligger et lovforslag som går inn på merking av hunder, båndtvang, hundeskatt, problemstillingen farlige hunder og hunder som dresseres for aggressivitet m.m. Bakgrunnen for lovforslaget er økningen av antallet farlige hunder og hunder dressert for aggressivitet, og at allmennheten føler seg mer utsatt og truet. Også i *Nederland* kan det muligens ventes lovendringer relatert til farlige hunder. Et lovforslag har vært avvist av parlamentet, men spørsmål om lovendringer ventes å komme opp igjen. Spørsmålene gjelder utvidelse av eksisterende forbud til å omfatte flere hundetyper, blant dem amerikansk staffordshire terrier og napolitansk mastiff, samt innføring av visse restriksjoner for rottweiler. *Portugal* iverksatte oktober 2001 en ny og mer restriktiv hundelovgivning, som synes å likne mye på den nye *spanske* lovgivning fra 1999.

2.2 Departementets gjennomgang av avlivingspraksis. Opplysninger om skader voldt av hunder og atferdsrelaterte problemer hos hunder

For å få gjennomgått praksis om avliving av hund sendte Justisdepartementet 16. juni 1998 brev til landets namsmyndigheter, politidistrikt, dyrevernemnder og distriktsveterinærer, og ba dem fylle ut et spørreskjema for hver sak om avliving av hund de hadde befattning med i tiden mellom 1. juli 1998 og 31. desember 1998.

Det kom inn svar fra 69 instanser. Det var fylt ut spørreskjemaer for til sammen 169 saker, i tillegg til at det ble sendt inn 7 kjennelser og et vedtak fra en dyrevernemnd. 17 av de 69 instansene som svarte, opplyste å ikke ha hatt noen saker.

Tretti av de innsendte spørreskjemaene gjaldt saker hvor hund hadde *bitt folk*. I en av sakene var det tre skadelidte. Til sammen var ni av de skadelidte under 15 år, men i tre av sakene var skadelidtes alder ikke opplyst.

I 19 av de 30 sakene hadde en privat part krevd avliving. Resultatet av disse sakene fordelte seg slik:

- i seks saker ble hunden avlivet av eieren eller en annen privat person med eierens samtykke
- i to saker ble hunden avlivet av offentlig myndighet eller lensmann, men med eierens samtykke
- i tre saker ble begjæringen trukket
- i en sak ble hundeeieren bøtelagt, uten at avliving skjedde
- to saker ble løst i konfliktråd, uten at avliving så vidt vites skjedde
- fire saker var ikke avsluttet da fristen gikk ut for å sende inn opplysninger.

I tillegg var det en sak hvor det ikke ble opplyst hva som skjedde.

I ni av de 30 sakene som gjaldt hunder som hadde *bitt folk*, var det ikke fremsatt krav om avliving fra private. Resultatet av disse sakene fordelte seg slik:

- i to saker ble hundeeieren bøtelagt
- i en sak ble det fremsatt krav om at hundeeieren skulle straffes, men saksutfallet ble ikke rapportert inn til departementet
- to saker ble henlagt
- i en sak ble hunden avlivet av lensmannen etter eierens begjæring.

For tre saker ble det ikke opplyst noe om hva resultatet ble.

I tillegg var det to saker der det ikke ble opplyst om det var fremsatt krav om avlaving fra en privat. I disse sakene ble det heller ikke opplyst hva resultatet ble.

Av ni saker der hunden *på annet vis hadde skadet eller truet folk* endte to saker med avlaving, den ene med hjemmel i politivedtektene og straffeloven § 354, og den andre antakelig med hjemmel i nødrett. I to saker er resultatet ikke kjent.

Av 46 saker der hunden hadde vært til *ulempe for folk*, endte til sammen seks saker med avlaving. Hjemmel var henholdsvis eierens samtykke eller anmodning, smittefare og dyrevernloven § 24 a. I 21 saker opplyses ikke hva som skjedde.

Av de innsendte spørreskjemaene går det frem at hunden hadde *angrepet, jaget eller skadet andre dyr* i 33 saker.

I tolv av de 33 sakene hadde en privat part krevd avlaving. Resultatet av disse sakene fordelte seg slik:

- en sak endte med forlik
- to saker endte med forelegg til hundeeieren
- i fire saker ble hunden avlivet av en privatperson. I en av disse sakene er det oppgitt at hjemmel er bufeloven
- en sak endte med at «hunden ble tatt vare på»
- en sak endte med at skadelidte ble bedt om å fremsette kravet for namsretten
- tre saker var ikke avsluttet.

I 16 av de 33 sakene er det opplyst at en privat part ikke krevde avlaving. For seks av disse sakene mangler opplysninger om hva som skjedde. Resultatet for de øvrige ti sakene fordeler seg slik:

- en sak endte med erstatning
- i to saker ble hunden avlivet av private. I disse to sakene er bufeloven oppgitt som hjemmel for avlavingen
- en sak ble løst i konfliktråd
- en sak endte med at hunden ble tatt i forvaring av politiet, og ikke avlivet
- en sak ble løst ved «privat oppgjør»
- en sak endte med forelegg
- en sak endte med at hunden ble avlivet av offentlig myndighet, antagelig med hjemmel i bufeloven
- to saker var ikke avsluttet.

I fem av de 33 sakene ble det ikke opplyst om en privat part hadde krevd avlaving eller ikke. For fire av disse sakene var resultatet som følger, i en sak er det ikke gitt nærmere opplysninger:

- i en sak ble hunden avlivet av en privatperson
- en sak ble henlagt
- en sak endte med at hundeeieren ble kontaktet
- en sak var ikke avsluttet.

Av 50 saker der hunden hadde *løpt løs*, endte til sammen to saker med at hunden ble avlivet, mens det i 30 saker ikke ble opplyst hva som skjedde. Hjemmel for avlavingen i de to sakene var ikke oppgitt.

Personskaderegisteret ved Nasjonalt folkehelseinstitutt (før 1.1.2002 Statens institutt for folkehelse) innhenter opplysninger om alle personskader som kommer til behandling ved en del av landets sykehus og legevakter. Skader som er behandlet hos lege eller tannlege, og skader som ikke blir behandlet, er ikke registrert i dette registeret. Ut fra skaderegisteret beregner Folkehelseinstituttet landsestimater for skader. Landsestimatene er grove og kvaliteten avhenger av om registreringene i skaderegisteret er representative for landet som helhet.

I perioden 1990–1997 ble det registrert totalt 2518 skader av hundebitt i skaderegisteret blant personer bosatt i de fire bykommunene Drammen, Stavanger, Trondheim og Harstad. Overført til landet totalt sett skulle disse tallene indikere at omtrent 4000 personer hvert år kommer til behandling ved legevakt eller sykehus på grunn av bittskader fra hund. Dette anslaget er usikkert, bl.a. fordi det ikke er gitt at bykommunene med stor sikkerhet indikerer skadeomfanget i distriktene. Av de registrerte skadene gjaldt 28,1 % skader på personer under 15 år. Knapt 97 % av sakene gjelder «liten skade» på person, «moderat skade» forekom i 2,9 % av tilfellene. Trolig oppsøker mange legevakt for å sette stivkrampesprøyte etter mindre rift og liknende.

Statistikken opplyser ikke om i hvor mange tilfelle den skadde er hundens eier eller et familiemedlem av hundeeieren, eller hvor mange skader som skyldes hendelige uhell – f.eks. under normal hundetrening – slik at det vil være lite naturlig å koble inn rettslige reaksjoner. I 44 % av sakene inntraff skaden i bolig eller boligområde.

Bitt mot barn rettes ofte mot ansiktet, noe som kan gi store skader.

I Sosial- og helsedepartementets (nå Helsedepartementet) Handlingsplan 1997 – 2002 Forebygging av ulykker i hjem, skole og fritid opplyses det at ut fra Personskaderegisteret «er det beregnet at det forekommer ca. 450 000 – 500 000 ulykkesskader årlig som krever medisinsk behandling». Handlingsplanen tar for seg personskader innenfor områdene hjem, skole og fritid, og omfatter altså ikke trafikkulykker og arbeidsulykker. Av de hjem-, skole- og fritidsrelaterte personskadene synes altså hunderelaterte skader å utgjøre i underkant av 1 %.

Som vedlegg til en fellesuttalelse 20. mars 2002 fra Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerfor-

bund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund presenteres følgende tall om de hunderelaterte skadene, som er særskilt innhentet fra personskaderegisteret:

Skadede kroppsdel:

Hode/ansikt: 15 %
Hånd/finger: 46 %
Overekstremitet ellers: 12 %
Underekstremitet: 18 %
Andre/flere eller ikke oppgitt kroppsdel: 9 %

Aldersfordeling:

0–14 år: 28 %
15–24 år: 17 %
25–64 år: 48 %
65 år +: 7 %

Skadested:

Bolig, innendørs: 10,0 %
Bolig, utendørs: 13,0 %
Bolig/boligområde, annet og uspesifisert: 20,9 %
Fortau, gangvei, sykkelvei: 3,4 %
Gate/vei/transportområde, annet og uspesifisert: 14,2 %
Produksjons-/verkstedsområde: 1,1 %
Butikk-/handels-/adm.-/serviceområde: 1,6 %
Lekeplass, skolegård, barnehage: 0,9 %
Skole, offentlig adm.- og institusjonsområde, annet og uspesifisert: 0,5 %
Idretts-/sportsområde: 1,6 %
Park-/fornøylesområde: 0,6 %
Friluftsområde: 8,4 %
Annet og ikke oppgitt: 23,8 %

Når lovregler som skal motvirke problemer knyttet til hundehold skal vurderes, er ikke bare de faktiske forhold slik de gjenspeiles gjennom tallmateriale av interesse. Både i Norge, Sverige, Tyskland og andre land har man i de senere år observert en bekymringsfull utvikling der hunder voldet til dels alvorlige skader, jf. punkt 2.1 foran. I Norge har det forekommet at hunder har angrepet og drept barn.

Fedrene Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk forteller i en felles høringsuttalelse 20. mars 2002 om sin opplevelse av dette:

«Drapet på Johannes Åsheim, Vest-Torpa 31. januar 2002:

På vei hjem fra skolebussen blir gutten overfalt av fire hunder av blandingsrase av schæfer og en grønlandshund fra naboen som river i hjel gutten. Hundene sloss om gutten som et ned-

lagt byttedyr. Når folk kommer til står hundene og spiser av gutten. Folk som kom til klarte jage bort 4 av hundene, mens den femte var aggressiv og prøvde å forsvare byttet sitt.

De som kom til, og så hvor blodig det var, trodde først noen kunne ha kommet inn i en snøfreser. En slektning av Johannes som kom til åstedet, gikk rett inn i en sjokktilstand da det gikk opp for han hva som hadde skjedd. Han løp 200 meter vekk fra stedet før han måtte stoppe for å kaste opp. Johannes hadde på seg en tykk vinterdress, og ble funnet etter ganske kort tid. Det hindret at hundene ikke fikk tak i mer av kroppen hans og at han ikke ble spist helt opp.

Ved obduksjonen ble det funnet rester av kroppen til Johannes i tre hunder.

Guttens far, Roger Åsheim, hadde tidligere anmeldt kvinnen for uforsvarlig hundehold og klaget til dyrevernsmyndighetene uten at noen ting er blitt gjort. Ved avliving av hundene etter drapet ble det konstatert at det til sammen var 25 hunder i naboens hundegård. Disse hundene ble verken trent, mosjonert eller oppdratt til å lystre mennesker. I tillegg vil instinktene i hundene overta når de ferdes hele døgnet i en slik stor hundeflokk. En kombinasjon av vanskjøtsel, dårlig sikring av hundene, jaktinstinkt og sult kan være faktorer som bidro til at hundene drepte og forsøkte å spise opp Johannes.

Drapet på Tord Tørstad Korban i Alvdal 11. desember 1994:

Tord blødde i hjel etter at en grønlandshund som stod i band uten tilsyn, angrep gutten som lekte på samme gårds plass. Hundeeieren hadde tilsyn med både barn og hund, men forlot gårds plassen samtidig som Tord gikk bortover mot hundene.

Samme hund som drepte Tord hadde tidligere bitt en 4-åring så kraftig i hodet at han ved nød og neppe overlevde. Hunden ble da krevet avlivet, og hundeeieren krevet straffet. Saken ble henlagt og hunden ble ikke avlivet. Loven ga nye sjanser for hund og eier, med Tord som nok et tragisk offer.

Kvestingen av 4-årige Martin Rønningsbakk i Fengselsparken ved Oslo politikammer 9. mai 1999:

Søndag 9. mai 1999 etter sin søsters konfirmasjon ble Martin, som da var 4 år, angrepet av to store schæferhunder og alvorlig skambitt i hodet på en offentlig gangvei i en park noen få hundre meter fra Politihuset i Oslo. En dag som normalt skal bli husket med glede, ble på et øyeblikk forvandlet til et mareritt. Bare hell i ulykken og tilfeldigheter gjør at han ikke ble nok et kirkegårdsoffer for uansvarlig hundehold.

En rottweiler hadde stanset to meter fra uten å angripe, går det fram av politirapporten. Hunden fikk ikke plass ved matfatet der to store schæfere hadde festet kjeften i dagens store kjøttbein. Rottweileren la verken Martins mor eller far merke til i den kampen mot de to livsfarlige schæferhundene som da oppstod for å redde guttens liv og mest mulig av hans helse.»

Uttalelsen redegjør også nærmere for skadene og andre virkninger av hundeangrepet.

Sett i forhold til det totale antall saker der hunder biter folk, må det etter Justisdepartementets innhenting av opplysninger kunne legges til grunn at det er svært få saker der det blir krevd avliving, og enda færre saker som ender med at hunden blir avlivet etter beslutning av offentlig myndighet. Likevel skjer avliving av hund jevnlig, særlig der hund har bitt folk eller har angrepet, jaget eller skadd andre dyr. At andre har krav på avliving, kan være en del av bakgrunnen i saker der eieren har avgjort at hunden skulle avlives. Men opplysningene viser at det ikke er unormalt at eieren selv avslutter avliving der en situasjon har vist at hunden representerer en spesiell risiko som eieren ikke har håndtert. Det materialet som er innsendt til Justisdepartementet, viser for øvrig at sakene om hunder blir løst på en rekke forskjellige måter, bl.a. ved forelegg eller bøter, advarsel til hundeeieren, at hunden blir brakt inn, erstatningsansvar og meglings.

Fra Landbruksdepartementet har Justisdepartementet følgende opplysninger om atferdsrelaterte problemer i hundeholdet: Det finnes ingen samlet oversikt over utbredelsen av atferdsproblemer hos hunder i Norge. I Danmark ble det i 2000 gjennomført en bred kartlegging av atferdsproblemer, basert på spørreskjema til eierne. Hundene var registrert i Dansk hunderegister, som omfatter alle typer hunder. Ifølge undersøkelsen oppgir 28 % av eierne at deres hund har atferdsproblemer. Atferdsproblemene viser rasevariasjoner med en klar overhyppighet hos blandingshunder. De viktigste problemene oppgis å være angst og nervøsitet, manglende lydighet, aggresjon mot fremmede hunder og problemer med å være hjemme alene. Blant hunder som var avlivet, ble atferdsproblemer oppgitt som en av årsakene i 49 % av tilfellene, mot 41 % for sykdom.

Det er grunn til å tro at omfanget av problematisk atferd har økt, og/eller at toleransen hos eierne har blitt mindre. Hundeholdet har i mange tilfeller fjernet seg mye fra det som kan karakteriseres som et naturlig liv for en hund. Hunden er ofte alene på dagtid, når de voksne er på jobb og barna i skole eller barnehage. Eierne har kanskje hatt

urealistiske forventninger til hundeholdet, og satt av for lite tid til å ta seg av hunden på ettermiddagene. Hunden kan heller ikke slippes ute alene, som var vanlig før. Mange hunder får verken nok fysisk mosjon eller mentale utfordringer, og kan bli frustrerte. Ofte dreier problemene seg om egentlig normal hundeatferd, men som er upassende. Dette kan eksempelvis være bjeffing, at hunden hopper opp på besøkende, opptrer truende mot fremmede mennesker, angriper andre hunder eller at den stikker hjemmefra. Det kan også være at hunden er generelt engstelig eller redd i spesielle situasjoner (f.eks. i tordenvær eller nyttårsaften), eller at den har tatt rollen som sjef i familien. Mange av problemene er i utgangspunktet et større problem for eieren og omgivelsene enn for hunden, men vil kunne resultere i at hunden avlives. Behandling av atferdsproblemer er blitt en stor virksomhet i mange land, og tilbys stadig flere steder også i Norge.

Aggressiv atferd rettet mot mennesker er særlig problematisk. Arvelige faktorer, mangelfull sosialisering overfor mennesker i ung alder og feil håndtering senere har stor betydning for utviklingen av hundens gemytt. Frykt, smerte og forsvar av eiendom, mat eller spesielle objekter er vanlige utløsende faktorer ved aggressiv opptreden. Noen hunder løper etter biler, syklistene og joggere, og selv om dette tolkes som en slags gjeteratferd, kan det lett skje at hunden gleser. I andre situasjoner kan det være at jaktatferden utløses.

Der foreligger ikke statistiske opplysninger som direkte gjelder hunder som volder skade på hjortevilt og husdyr.

Undersøkelser gjennomført av Norske Argus AS ut fra analyser av avisutklipp, formidlet til departementet av Norges Jeger- og Fiskerforbund, gir enkelte indikasjoner på omfanget av skader og drap på sau og lam voldt av hunder.

Det var i perioden 1981–85 registrert i alt 365 hunder innblandet i drap og skader på sau. Av disse hundene var 72 jakthunder. 799 sauer og lam ble registrert drept eller skadd i denne perioden. Det er store variasjoner mellom forskjellige fylker og måneder.

Registrerte tilfeller av ulykker hund/sau var i 1986 55, 1987 36, 1988 31 og 1989 37. Antall hunder innblandet var i 1986 78, 1987 50, 1988 42 og 1989 59. Antall drepte sau var i 1986 128, 1987 97, 1988 67 og 1989 109. Antall skadde sau var i 1986 60, 1987 38, 1988 31 og 1989 28.

For hele ti-årsperioden 1980–89 oppgir Norges Jeger- og Fiskerforbund følgende rapporterte tilfeller av ulykker hund/sau (første kolonne) og antall hunder innblandet (andre kolonne), fordelt på hundetype:

Husky/Grønlandshund/Samojed	77	103
Elghund (Bjørnhund)	52	77
Schäfer	100	78
Fuglehund	13	17
Harehund	20	31
Hihund	1	1
Golden Retriever	2	2
Skotsk Fårehund	1	1
Vorsteher	12	13
Sankt bernhardshund	2	2
Chow-chow	5	6
Dobermann	1	1
Cocker Spaniel	1	1
Riesensnauser	1	2
Boxer	1	2
Rottweiler	3	4
Terrier	2	2
Briard	1	1
Labrador Retriever	2	2
Gjeterhund	5	10
Kongepuddel	1	1
Mynder	1	1
Newfoundlander	1	2
Rusehund	1	1
Blandingsrase	30	47
Rase ukjent	189	251

Selv om tallmaterialet er usikkert, kan det tyde på at trusselen fra hund er liten sammenliknet med de naturlige farene som sau og lam, og vel også tamrein, møter når de er på beite. Sett i forhold til det store omfanget av hundehold, blir nok skadetalene påvirket av en utbredt bevissthet blant hundeholderne om at de aller fleste hunder potensielt utgjør en risiko for sau, og begrenses ved bevisste forebyggende tiltak, f.eks. el-dressur for å få hunden til å vike unna for sau.

Samlet sett viser opplysningene at hundeholdet neppe har særlig betydning for den irregulære avgangen av vilt og husdyr, sammenliknet med andre skadeårsaker. Det er samtidig grunn til å understreke at opplysningene sier lite om hundens betydning som uromoment i forhold til vilt og husdyr, f.eks. i forbindelse med kalving, trekk av rein og annet. Heller ikke sier tallene noe om i hvor mange tilfeller hund jager dyr uten at dyret drepes eller skades.

2.3 Justisdepartementets høringsnotat om samordning av hundelovgivningen oktober 2000

Departementet sendte 27. oktober 2000 på høring et notat om samordning av hundelovgivningen,

med utkast til ny lov om hunder og hundehold. Høringsfristen var 1. mai 2001. Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene
Fylkesmennene
Fylkeskommunene
Kommunene
Sametinget
Politidistriktene
Namsrettene
Barneombudet
Direktoratet for naturforvaltning
Reindriftsforvaltningen
Reindriftsstyret
Statens dyrehelsetilsyn
Stortingets ombudsmann for forvaltningen
Tollvesenet
Canis, Kvaløysletta
Den Norske Advokatforening
Den norske dommerforening
Den norske hundeklubb, Trondheim
Den Norske Turistforening
Den Norske veterinærforening
Dyrebeskyttelsen i Norge
Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn
Dyrebeskyttelsen Tromsø
Dyrenes Venner
Dyreombudet
Det kgl selskap for Norges Vel
Det norske skogselskap
Ellingsrud Hundeklubb, Oslo
Foreningen for hundeplassering, Gan
Foreningen for omplassering av dyr (FOD)
Foten brukshundklubb, Bjugn
Friluftslivets fellesorganisasjon
Hvam videregående skole, Akershus
Jakthunderådet
Kjemp for dyrene (KFD), Trondheim
Kommunenes sentralforbund
Kontaktutvalget for velforeninger i Oslo
Natur og ungdom
Nidaros Brukshundklubb, Jonsvatne
NOAH for dyrs rettigheter
Norges Bondekvinne­lag
Norges Bondelag
Norges Bygdeungdomslag
Norges dyrebeskyttelsesforbund
Norges Hundekjørerforbund
Norges Hunder Landsforbund
Norges Huseierforbund
Norges Hytteforbund
Norges jeger- og fiskerforbund
Norges Landbrukshøyskole, Ås (NLH)
Norges Naturvernforbund
Norges Skogeierforbund

Norges Velforbund
 Norges Veterinærhøgskole
 Norsk Bonde- og Småbrukarlag
 Norske Boligbyggelags Landsforbund (NBBL)
 Norske Reindriftssamers Landsforbund
 Norske Samers Riksforbund
 Norsk Fjørfevalg
 Norsk hundetrenerforening, Solbergmoen
 Norsk Kennel Klub
 Norsk Kjøttfeavlslag
 Norsk naturforvalterforbund
 Norsk Ornitologisk Forening
 Norsk Pelsdyrslag
 Norsk Pensjonistforbund
 Norsk Rasefjærfeforbund
 Norsk retriverklubb, avdeling Trøndelag, Jakobsli
 Norsk Rødt Fe
 Norsk Sameråd
 Norsk sau- og geitagslag
 Norsk Skogbruksforening
 Norsk Zoologisk Forening
 Orkdal hundeklubb, Orkanger
 Oslo og Omland Friluftsråd
 Redd Barnas Rettighetscenter
 Samenes Folkeforbund
 Samenes Landsforbund
 Skogbruksforeningen av 1950
 Statsskog SF
 Vassfjellet brukshundklubb, Klæbu
 Verdens Naturfond (WWF Norge)
 Viltneemndenes arbeidsutvalg

I høringsbrevet ble det uttrykkelig sagt at også andre enn de som står på høringslisten kunne gi uttalelse. Høringsbrevet ble lagt ut på Odin-basen på Internett. I løpet av høsten 2000 ble høringsbrevet etter henvendelser i tillegg sendt til følgende instanser:

Norges Blindforbund
 Norske Redningshunder
 Norsk Politihundelag
 Oslo Sivile Redningshunder
 Fuglehundklubbenes Forbund
 Hundetjenesten-Tollvesenet
 Norsk Brukshundsports Forbund

129 instanser, organisasjoner mv., har avgitt høringsuttalelse eller for øvrig uttalt seg skriftlig til saken.

Forsvarsdepartementet
 Landbruksdepartementet
 Miljøverndepartementet
 Fylkesmannen i Aust-Agder
 Fylkesmannen i Buskerud
 Fylkesmannen i Finnmark

Fylkesmannen i Hedmark
 Fylkesmannen i Hordaland
 Fylkesmannen i Nordland
 Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
 Fylkesmannen i Oppland
 Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
 Fylkesmannen i Telemark
 Aremark kommune
 Askvoll kommune
 Aure kommune
 Birkenes kommune
 Bygland kommune
 Bærum kommune
 Eidsvoll kommune
 Enebakk kommune
 Engerdal kommune
 Fet kommune
 Frogn kommune
 Gol kommune
 Grane kommune
 Grue kommune
 Haugesund kommune
 Hol kommune
 Holtålen kommune
 Hornindal kommune
 Hægebostad kommune
 Hå kommune
 Kristiansand kommune
 Lier kommune
 Luster kommune
 Lyngdal kommune
 Mandal kommune
 Mosvik kommune
 Nannestad kommune
 Nedre Eiker kommune
 Nettet kommune
 Nittedal kommune
 Nord-Aurdal kommune
 Norddal kommune
 Notodden kommune
 Oppdal kommune
 Rana kommune
 Ringebu kommune
 Ringerike kommune
 Rissa kommune
 Salangen kommune
 Samnanger kommune
 Sandnes kommune
 Sauda kommune
 Sauherad kommune
 Stavanger kommune
 Steinkjer kommune
 Sund kommune
 Sørur kommune
 Ulstein kommune

Vefsn kommune	Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr (NAS)
Vegårshei kommune	Norske redningshunder – Norwegian Rescue Dogs
Vestby kommune	Norsk Kennel Klub
Voss kommune	Norsk Pointerklub
Våler kommune	Norsk Rhodesian Ridgebak Klubb
Østre Toten kommune	Sogn og Fjordane ettersøksråd
Øvre Eiker kommune	A/L Norske Boligbyggelags Landsforbund (NBBL)
Ål kommune	Den norske veterinærforening
Sametinget	Norges Bondelag
Bergen byfogdembete	Norges Jeger- og Fiskerforbund
Drammen byrett	Norges Skogeierforbund
Nord-Troms herredsrett	Norsk sau- og geitalslag
Sorenskriveren i Eiker, Modum og Sigdal	Stafoforeningen i fengselsvesenet (SIF)
Sorenskriveren i Inderøy	En foreldregruppe: Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk
Sorenskriveren i Solør	Foldahls Hundeskole/Wenche Foldahl
Sorenskriveren i Stjør- og Verdal	Oslo Hundeskole/Geir Marring
Bergen politidistrikt	
Fredrikstad politidistrikt	
Hordaland politidistrikt	
Jølster lensmannsdistrikt	I tillegg har en god del enkeltpersoner uttalt seg. Det er dessuten kommet en rekke uttalelser fra organisasjoner og enkeltpersoner i utlandet, som særlig gjelder spørsmålet om å forby enkelte hundetyper. Følgende instanser har opplyst at de ikke gir uttalelse til eller ikke har merknader til høringsnotatet:
Lensmannen i Fræna	Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Namdal politidistrikt	Barne- og familiedepartementet
Oslo politidistrikt	Kommunal- og regionaldepartementet
Politidirektoratet	Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet
Politiet i Asker og Bærum	Nærings- og handelsdepartementet
Ringerike politidistrikt	Samferdselsdepartementet
Romerike politidistrikt	Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Sarpsborg politidistrikt	Fylkesmannen i Vestfold
Selbu og Tydal lensmannsdistrikt	Buskerud fylkeskommune
Troms politidistrikt	Sør-Trøndelag fylkeskommune
Trondheim politidistrikt	Farsund kommune
Arbeidsutvalget for viltorganene i Aust-Agder	Jølster kommune
Barneombudet	Kristiansund kommune
Reindriftsforvaltningen	Lenvik kommune
Direktoratet for naturforvaltning	Meråker kommune
Forsvarets hundeskole – Forsvarets hundeinspektør	Roan kommune
Fylkeslegen i Aust-Agder	Hadeland og Land sorenskriverembete
Rådet for dyreetikk	Horten sorenskriverembete
Norges veterinærhøgskole	Tana og Varanger sorenskriverembete
Toll- og avgiftsdirektoratet	Kommunenes sentralforbund
Statens dyrehelsetilsyn – Fylkesveterinæren for Hedmark og Oppland	
Statens dyrehelsetilsyn – Fylkesveterinæren for Møre og Romsdal	
Dyrebeskyttelsen Norge	
Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn (DBO)	
Ellingsrud hundeklubb	Miljøverndepartementet erklærer helt generelt at de er enig i høringsuttalelsen fra Direktoratet for naturforvaltning, og ikke har merknader utover det.
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk, lokallag Lillehammer	
Foreningen for Hundecomplussing	Departementet vil nevne at et større antall enkeltpersoner etter at høringsnotatet ble sendt ut har henvendt seg til departementet også telefonisk og fremmet varierende synspunkter om hunder,
Fuglehundklubbenes Forbund	
Jakthundrådet i Norge	
Norges Hundekjørerforbund	
Norges Hunder Landsforbund	

hundehold, hundelovgivning og gjort rede for erfaringer knyttet til dette.

Departementet avholdt 20. mars 2002 etter invitasjon fra statsråd Odd Einar Dørum et møte med deltakelse av Dyrebeskyttelsen Norge, Foreningen for Hundecomplassing, Fuglehundklubbenes Forbund, Norsk Kennel Klub, Norges Hundekjørerforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, foreldrene Kjell Rønningsbakk, Tormod Tørstad og Roger og Bente Åsheim, som har fått sine barn drept eller hardt skadd ved hundeangrep, Oslo Hundeskole/Jan-Geir Marring, professor, dr. scient. Frode Lingaas ved Norges veterinærhøgskole og Tor Aspen-gren, Son. I møtet ble det fra deltakernes side frem-satt ulike forslag relatert til lovarbeidet m.m., og

det ble også lagt frem nye skriftlige høringsuttalel-ser, til dels i tillegg til tidligere avgitte uttalelser. Departementet avholdt et oppfølgende møte 11. juli 2002 der Dyrebeskyttelsen Norge, Foreningen for Hundecomplassing, Fuglehundklubbenes Forbund, Norsk Kennel Klub, Norges Hundekjørerforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Turid Rugaas, foreldrene Kjell Rønningsbakk, Tormod Tørstad og Roger Åsheim, Oslo Hundeskole og Landbruksdepartementet deltok, og mottok også i denne forbindelse skriftlige merknader.

Departementet har også ellers underveis i arbeidet hatt ulik skriftlig og muntlig kontakt, herunder møter med Politidirektoratet, Oslo politidistrikt, organisasjoner og enkeltpersoner.

3 Hvor effektive bør lovregler om hundehold være? Om hundehold som en del av norsk hverdagsliv

3.1 Hundehold i norsk hverdagsliv

Hold av hund til mange formål har lange tradisjoner og er en normal del av norsk hverdagsliv. Departementet antar at det er minst 300 000 – 400 000 hunder i Norge, fordelt på minst 250 000 – 350 000 husholdninger. Hundeaantallet synes å stige. Det må antas at nesten alle i Norge møter og kommer i kontakt med hunder. Hundehold har stor sosial betydning for mange i dagens samfunn. Både barn og voksne blir ofte sterkt knyttet til familiehunder, og hundeholdet har en rekke positive sider og virkninger. Hundeholdet domineres av familiehundene, men en god del hunder er brukshunder. Hundeholdet kan tjene ulike bruksformål, som vakt hold, gjeiting, jakt, ettersøking og føring.

Hunder gir trivsel, vennskap og sosial kontakt for dem som har dem. Mange barnefamilier har hund, men også barnløse, enslige og par, gamle og unge. For de aller fleste som har hund er omgangen med hund svært positivt, og gir glede og hygge i hverdagen. Mange ser på hunden som et familied medlem. Hunder kan også gi større trykghetsfølelse for dem som har dem. Bruk av hunder som vakt hund kan gi trykghet for hundeholderen, men slik bruk av hund og hold av hunder med sterke vaktinstinkt kan iblant også gi utrykghet for andre i et b omiljø.

For mange er hundeholdet en hobby og fritidsaktivitet. Mange har hund som turkamerat. Endel deltar også aktivt i ulike arrangementer; utstillinger, lydighetsaktiviteter, jaktprøver og liknende. Dette gir bl.a. sosial tilknytning til andre med samme interesser. Det finnes en rekke ulike brukshundmiljøer for jakthunder, redningshunder, trekkhunder, lavinehunder m.m. Hunder brukes også for å spore narkotika, som politihunder, førerhunder m.m.

Hundeholdet gir positive helseeffekter på eieren, både psykisk og fysisk. Hunder brukes også i en del sammenhenger som et virkemiddel i behandling av syke. Ikke minst har hundeholdet for mange en positiv effekt ved at det medvirker til regelmessig fysisk aktivitet. Mange hundeeiere oppnår gjennom lufting og mosjonering av hunden den fysiske aktivitet som er helsemessig ønskelig.

Hundehold har også næringsmessige ringvirk-

ninger, f.eks. ved oppdrett, dyrebutikker, kenneler, behandling av hunder (veterinærer), dressur, kurs- og foredrag, produksjon og distribusjon av dyremat og hundeprodukter m.m. Deltakere på jakt- og brukshundprøver, utstillinger m.m. bidrar til å gi en inntekt for overnattings- og serveringssteder også utenom høysesongen. Jakthunder med sine eiere bidrar til inntekter for utleiere av jaktterreng og for lokalsamfunnet der jakten skjer.

I Norge er det mye bruk av hund under ulike former for jakt. Ofte gir det en mer human jakt. Ettersøkshunder brukes således for å spore skadeskutt vilt, slik at viltet spares for langvarig lidelse. Ifølge *Norges Jeger- og Fiskerforbund* er det om lag 10 000 ettersøkshunder i Norge i dag. Slike hunder brukes også for å spore vilt som er skadet på andre måter, f.eks. i biltrafikken. Ved bruk av hund videreføres gamle jakttradisjoner. Samtidig har holdet av jakthunder utviklet seg i en mer sportslig retning enn tidligere. Noen hundeholdere fokuserer vel så mye eller mer på å oppnå gode resultater på jaktprøver og utstillinger, enn på selve jakten med nedlegging av vilt. Hundeeierne har over mange år lagt vekt på forholdet mellom hunder og bufe i utmarksbeite og på å bevisstgjøre hundeholderen i forhold til denne problematikken. *Norges Jeger- og Fiskerforbund* legger stor vekt på å motivere flest mulig til å dressere hundene sine i forhold til sau, og utdanne instruktører for dette.

Ulike typer hunder har sine ulike egenskaper og ulikt potensial for bruk på forskjellige områder. Dette illustreres av følgende sitat fra *Norges Jeger- og Fiskerforbunds* uttalelse, men det er selvsagt ikke bare ved jakt at ulike hundetyperes særskilte egenskaper viser seg:

«Gjennom de siste århundrene har det vært en betydelig utvikling i bruk av hunder under jakt i Norge. Blant dagens jakthunder har harehundene mest tradisjoner i nyere tid. En regner at disse hundene fikk fotfeste i Norge på 1600-tallet, ved at tyske offiserer og bergverksfolk tok med seg hunder fra Tyskland. I de neste århundreder var de drivende hundene de dominerende jakthunder, mest benyttet til harejakt. De ble også benyttet på andre viltarter som rev og elg. Hvor mange drivende hunder det var under 1700- og 1800-tallet finnes det ingen data for,

men det var et betydelig antall. På slutten av 1800-tallet kom avlsarbeidet inn i former som vi kjenner i dag. Det organiserte hundeholdet i Norge regnes derfor å ha sin oppstart rundt 1870. Fra den tiden har det vært et skarpere skille mellom det vi kan definere som jakthunder og andre hunder. Ut fra de data en i dag sitter inne med om harehunder og andre drivende hunder, har det sannsynligvis vært i størrelsesorden samme antall slike hunder i hvert fall gjennom de siste 100 – 150 år.

De siste årtiene har det vært en markert vekst i den norske rådyrbestanden, noe som har medført en betydelig økning av de raser av drivende hunder som benyttes til rådyrjakt. Spesielt i denne sammenheng kan nevnes drevver- og dachshundrasene.

I perioder gjennom de forrige århundreder var det svært lite elg i Norge. I enkelte perioder var arten nærmest borte fra den norske faunaen. Dette medførte selvsagt også at det verken var behov eller interesse for å holde spesielle elghunder. Det er først gjennom elgbestandens vekst gjennom 1900-tallet at elghundene har fått den antallsmessige størrelse vi kjenner i dag. Elghundene i Norge domineres av norsk elghund grå, med 1.100 – 1.300 registreringer årlig i Norsk Kennel Klub.

Fuglehundene har også hatt sin etablering i Norge gjennom 1900-tallet, etter hvert som jakta med stående fuglehunder fikk fotteste og deretter en sterk utvikling. I grove trekk har elg- og fuglehundene hatt den samme utviklingen i Norge det siste århundret. Fuglehundene domineres antallsmessig av engelsk setter som utgjør ca 1/3 av de årlige registreringer av fuglehunder hos NKK, dvs. 1.000 – 1.200 årlige registreringer.

Gjennom etterkrigstida har det også vokst fram en del andre grupper/raser av hunder som brukes til spesielle jaktformer. De apporterende hundene kan nevnes. Det samme kan de raser/grupper som benyttes som sporhunder, og spesielt i ettersøkssammenheng. Etter at kravet om tilgang til godkjent ettersøkshund ble innført for jakt på elg, hjort og rådyr fom. jaktseongen 1994/95, har det vært økning i antall registreringer av raser som er spesielt egnet til slikt formål. ...

Organisasjonene innenfor hundesiden nedlegger et betydelig arbeid med å utvikle gode jakthunder. Det er stor og bred aktivitet både med hensyn til jakthundstillinger og jaktprøver for de ulike jakthundrasene. Målsettingen er å stadig fokusere på nødvendigheten av et målrettet arbeid innenfor avl, dressur og trening av hunder som grunnlag for å utvikle sunne hunderaser både med hensyn til fysikk og psyke.»

3.2 Hva skal en lov om hundehold tjene til?

Hundehold har – som det fremgår under 3.1 – mange ønskede sider. Hundehold må ses på som et valg og en oppgave for den enkelte hundeholder, som gjør bruk av sin frihet som norsk borger til å ha hund. At vi får et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, angår det sivile samfunn som helhet. Departementet mener derfor det bør komme til uttrykk innledningsvis i loven at det er et ansvar for det sivile samfunn, både organisasjoner og enkeltpersoner, å bidra til et positivt og samfunnsgagnlig hundehold.

Samtidig må det unngås at hundeholdet tar former som volder ulemper og konflikter av betydning.

Den eksisterende lovgivningen om hunder har – i likhet med privatrettslig og strafferettslig lovgivning for øvrig – som ett hovedformål å gi et bidrag til å løse konflikter som faktisk forekommer i samfunnet. Slik er det også med lovforslaget her. Ulemper over en viss terskel og problematiske sider ved norsk hundehold skal motvirkes ved lovgivning. Men lovforslaget her tar ikke sikte på en effektiv eliminering av alle ulemper som hundehold uunngåelig kan føre med seg. Lovforslagets konkrete innhold er et resultat av en vurdering og balansegang mellom ulike hensyn. På den ene siden står ønsket om å motvirke ulemper og risiko knyttet til hundehold, og på den andre siden hensynet til å ikke gjøre reglene uønsket restriktive i forhold til hundeholdet i Norge. Hva som er «uønsket» restriktive regler er et vurderingsspørsmål, og også et utpreget politisk spørsmål i lovgivningssammenheng. På samme måte som det er et ønske å ramme problematiske sider ved hundeholdet ved loven, så er det også et ønske å gi seriøse hundeholdere rimelig trygghet mot at reglene utilsiktet eller urimelig skal ramme det som vurderes som akseptabelt hundehold.

Det er neppe mulig å forebygge effektivt alle ulemper som hundehold kan føre med seg, uten at hundehold forbys eller undergis slike betydelige restriksjoner at det ikke vil være forenlig med å akseptere hundehold som en normal del av norsk hverdagsliv. Aksept av de mange gode sider ved hundehold krever at samfunnet tolererer visse ulemper knyttet til hundeholdet.

Imidlertid ses det en bekymringsfull utvikling der hunder volder til dels alvorlige skader eller deler av hundeholdet skaper uro og utrygghet blant folk både i Norge og en rekke andre av de vestligste europeiske land. Se under punkt 15.2 om nye lovtiltak mot farlige hunder i Tyskland, Frankrike

og Spania, og under punkt 2.1 om ny lovgivning eller pågående lovarbeid i Sverige, Danmark, Belgia, Luxemburg, Nederland og Portugal. Problemene knyttet til ulike uheldige utviklingstrekk ved hundehold, kan gi grunn til å vurdere regler som kan gi en effektiv, restriktiv virkning. Ulike regler i en slik retning er nylig gjennomført eller til vurdering i flere land, selv om effektive tiltak kan medføre restriksjoner som i noen grad rammer også det jevne hundeholdet. Departementet har således registrert en klar interesse for hold av det som noe

upresist og uklart avgrenset kan benevnes som «tøffe» eller «skarpe» hundetyper. En del av den norske hundebestanden kan ut fra forekommende hundeangrep virke direkte skremmende på mange mennesker. Departementet har videre registrert at det også innenfor rammen av det organiserte hundeholdet, som en hundesport, vokser frem en interesse for trening av visse hundetyper for forsvars- og angrepsformål, gjerne benevnt bare som «forsvarsarbeid».

4 Lovstruktur: Bør det gis en egen hundelov?

4.1 Eksisterende lovstruktur

I gjeldende lovgivning er forskjellige slags regler om hunder spredt på en rekke forskjellige lover, og myndigheten til å gi forskrifter og treffe enkeltvedtak er lagt til ulike nivåer og organer. Særlig med sikte på sikring av hunder og om avlaving av hunder ga Justisdepartementet i høringsnotatet følgende oversikt over lovbestemmelsene:

«Straffeloven § 354 annet ledd, bufeloven [lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund m.v.], kamphundloven [midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder] § 5 og til dels reindriftsloven [lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift] § 29 og viltloven [lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet] §§ 52 – 55 inneholder bestemmelser som dreier seg om sikring av hund og om avlaving av usikrede hunder m. v. For en del er bestemmelsene i hovedtrekk sammenfallende og overlappende, men i detaljene forekommer flere avvik. Lovreglene bærer delvis preg av manglende samordning og helhetstenkning. Dette skyldes at de er blitt til til ulik tid, har hørt under ulike departementers ansvarsområde og at siktemålet med de enkelte lovregler har vært å regulere avgrensede felt. I tillegg gir politiloven [lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet] § 14 første ledd nr. 1 hjemmel for at kommunene – med godkjenning fra departementet – kan gi forskrifter (politivedtekter) om hunder og hundehold. Dessuten gir den nevnte lovgivning kommunene og andre forvaltningsorganer også annen kompetanse til å gi forskrifter eller treffe enkeltvedtak som gjelder sikring av hund m. v., herunder bl.a. bestemmelser om utvidet båndtvang og om ulike former for unntak fra reglene. Slik kompetanse er også lagt ut til andre forvaltningsorgan. Ulike former for kompetanse etter viltloven er lagt til Miljøverndepartementet (klageinstans ved enkeltvedtak), fylkesmennene (forskrift), Direktoratet for naturforvaltning eller den direktoratet bemyndiger (førsteinstans og anneninstans ved enkeltvedtak), kommunen og politiet (førsteinstans ved enkeltvedtak). Etter reindriftsloven har Landbruksdepartementet forskriftskompetanse delegert fra Kongen, med adgang til videre delegasjon, og politiet har en viss kompetanse. Etter bufeloven har kommunestyret og fylkestinget med departementets godkjenning,

samt politiet og fylkesmannen forskrifts- eller enkeltvedtakskompetanse relatert til spørsmål om sikring av hund.»

Kamphundloven er en midlertidig lov, som i første omgang skulle gjelde frem til 1. januar 1996. Ved lov 22. desember 1995 nr. 87 ble lovens virketid forlenget til 1. januar 2001, og i påvente av lovarbeidet knyttet til proposisjonen her ved lov 15. desember 2000 nr. 103 på nytt frem til 1. januar 2006.

Avlaving av hund kan dessuten skje på grunnlag av nødrett, jf. straffeloven § 47, jf. også § 48, etter lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern og etter lov 8. juni 1962 nr. 4 om tiltak mot dyresjukdommer (husdyrloven). Disse reglene gjelder både for hunder og andre dyr.

Om erstatningsansvar for hunder er det regler i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 1–5. Dette er en bestemmelse om ansvar for dyr generelt, som har enkelte spesielle bestemmelser om utvidet objektivt ansvar for skader voldt av bl.a. hunder. Også bufeloven § 1 og reindriftsloven § 29 har erstatningsrettlige regler.

I tillegg har viltloven og reindriftsloven regler om andre spørsmål som hundehold eller bruk av hund kan reise. Viltloven § 23 har en regel om bruk av hund under jakt, og § 26 en forskriftsfullmakt bl.a. om bruk av ettersøkshund ved storviltjakt. Reindriftsloven § 28 er en regel om tids- og stedsbegrenset forbud mot å holde jakthundprøve o.a.

4.2 Lovstrukturutvalgets vurdering

I sin utredning NOU 1992:32, «Bedre struktur i lovverket», viste Lovstrukturutvalget til at reglene om hunder er spredt og lite oversiktlige, og ga uttrykk for at en felles lov om hunder og hundehold kan være en løsning å vurdere (s. 219 og 220). Utvalget tok da særlig sikte på reglene om båndtvang og kamphundloven. Særregelen om erstatningsansvar for hunder i bufeloven foreslo utvalget innarbeidet i skadeserstatningsloven (s. 255).

4.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

I høringsnotatet konkluderte departementet med at

det burde utarbeides en egen lov om hundehold. I høringsnotatet s 29 – 31 sa departementet om dette:

«Som påpekt av stortingskomiteen i Innst. S. nr. 183 (1997–98), kan det gjøre reglene vanskelig tilgjengelig både at reglene om hunder i så stor grad er spredt i ulike lover, og at lovene i noen grad har ulike detaljregler for innbyrdes lignende spørsmål. Justisdepartementet har under det foreløpige arbeidet med hundelovgivningingen, mottatt flere innspill som gir uttrykk for at det er ønskelig med en egen hundelov, bl.a. fordi reglene i dag er vanskelig tilgjengelige.

...

Justisdepartementet antar at den manglende samordning av lovgivningen, det forhold at kompetansen til å fastsette nærmere lokale forskrifter og enkeltvedtak ligger til så mange ulike myndigheter, samt andre forhold ved den lovgivning det her er tale om, gjør at den må miste mye av sin tilsiktede effekt. Det er vanskelig for en hundeholder bl.a. å skaffe en fullstendig og sikker oversikt over hvilke forskrifter om sikring av hund som måtte gjelde for et enkelt sted i landet.

Justisdepartementet legger til grunn at det er et klart behov for å samle de nevnte lovenes bestemmelser om sikring av hund, om opptak av løs hund og om avliving av hund. Det synes også å være behov for en konsentrering av kompetansen til å gi forskrifter og fatte enkeltvedtak om sikring av hund til færre forvaltningsorgan. En hundeholder bør kunne forholde seg til et begrenset antall offentlige instanser for å få avklart spørsmål som gjelder sikring av hund.

...

Kamphundloven gjelder til 1. januar 2001. Av hensyn til Justisdepartementets arbeid med saken her, og eventuelt videre lovarbeid, er virketiden foreslått forlenget til 1. januar 2006, se Ot.prp. nr. 8 (2000–2001). Det må vurderes om reglene i loven skal videreføres. ... Avlivingsbestemmelsen i kamphundloven § 5 gjelder generelt for alle hunder, ikke bare for slike som regnes for farlige etter lovens § 2.

Justisdepartementet kan ikke se noen spesiell grunn til å ha en lov om hvilke hunder det er tillatt å holde og en annen lov som gjelder andre spørsmål som spesielt angår hunder og hundehold. ...

Departementets foreløpige konklusjon er at det bør lages en egen lov om hunder og hundehold, hvor kamphundlovens bestemmelser om farlige hunder i tilfelle bør inngå som en del. ...»

4.4 Høringsinstansenes syn

Det er bred oppslutning om forslaget om å samle i hensiktsmessig omfang de spredte lovreglene om

hundehold i en ny lov. Alle som uttaler seg om dette generelle spørsmålet stiller seg positive til en samling av lovgivningen, bortsett fra en merknad fra *Luster kommune* om at «det er enskilte omsyn som er vanskeleg å få tilfredsstillende ordningar på ved å ta dei vekk frå eksisterande lover». Denne merknaden synes å ha sammenheng med at kommunen mener at regler «om hund som jagar reinsdyr og vilt høyrer naturleg heime i reindriftslova og viltlova.» *Lier kommune* sier at man er «positiv til samordning av regelverket, men har ikke synspunkt på om dette bør gjøres gjennom revisjon av eksisterende lovverk eller egen hundelov». Fra høringsuttalelsene – som også illustrerer hvor stor praktisk betydning lovsakens spørsmål synes å ha – siteres ellers følgende:

Steinkjer kommune:

«En samling av hundelovgivningingen bedrer oversikten for de administrative organ. Dette vil også synliggjøre det ansvar hundeeier har med hensyn på å unngå skade på mennesker og andre dyr.»

Fylkesmannen i Oppland:

«Det synes fornuftig å samle flest mulig bestemmelser knyttet til hund og hundehold i en lov. Dette vil lette situasjonen for de som har hund og det bør gi en mer oversiktlig forvaltning av regelverket, noe som innebærer at kommunene, som rette instans i forvaltningssammenheng, også får det enklere.»

Norges veterinærhøgskole:

«NVH ser hensiktsmessigheten i at lovbestemmelser om sikring av hund og om avliving av hund av sikkerhetsmessige grunner samordnes i én lov. Som veterinærer blir vi relativt ofte spurt om slike forhold, og har i den forbindelse erfart som ikke-jurister at det er svært vanskelig å finne fram i og forstå de relevante lovbestemmelsene.»

Oslo politidistrikt:

«Oslo politidistrikt er enig med departementet i at det er et stort behov å få samlet og samordnet de ulike bestemmelser vedrørende hunder og hundehold.»

Fredrikstad politidistrikt:

«Generelt må det anses å være meget positivt at de fleste regler for hunder og hundehold nå samles i en lov. Dette gjør det enklere både å praktisere bestemmelsene samt for enhver hundeeier å skaffe seg oversikt over sine plikter/rettigheter. Det antas også at den preventive effekten blir større når reglene er samlet.»

Ringerike politidistrikt:

«En ser en fordel i å få samlet lovgivningen om hunder til ett sted, noe som vil være en fordel, ikke minst for personell på politivaktene, som til daglig får de fleste spørsmålene om hundehold fra publikum. Videre vil det være lettere for publikum å holde seg orientert om hundehold i en tid hvor nettopp hundeholdet synes å tilta i omfang.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«NJFF ser positivt på at det fremmes utkast til en egen lov om hund og hundehold. Dette har NJFF, i likhet med Norsk Kennel klub (NKK) og andre, etterlyst i en rekke år. I dag er bestemmelsene om hund og hundehold spredt på en rekke ulike lover og forskrifter, og det er svært vanskelig for den enkelte hundeeier å ha god oversikt over hvilke bestemmelser som faktisk gjelder.»

Uttalelser med vesentlig samme innhold som fra Norges Jeger- og Fiskerforbund kommer fra bl.a. *Norsk Kennel Klub, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, Ellingsrud Hundeklubb, Norske Redningshunder, Foreningen for Hundeom plassering, Fuglehundklubbenes Forbund* og *Jakthundrådet i Norge*. *Jakthundrådet i Norge* fremholder i denne sammenheng følgende:

«En egen hundelov vil være en nødvendig og god anledning til å fastsette rammer omkring morgendagens hundehold som gjenspeiler hun-

den og hundeholdets rettmessige plass og funksjon i samfunnet.»

Fuglehundklubbenes Forbund uttaler følgende:

«Utformingen av en slik lov muliggjør dessuten helhetlig tenkning rundt hundehold i dagens samfunn, og de regler som eksisterer.»

Fra *Fylkesveterinæren i Møre og Romsdal* blir det uttrykt glede «over at lovgjeving og regelverk som handlar om hund og hundehald blir samla i ei lov med evt. tilhørande forskrifter».

4.5 Departementets vurderinger

Justisdepartementet viser til den store oppslutningen om at sentrale deler av lovgivningen om hundehold bør bli samlet i en ny lov om hundehold. Hensynet til å få tilgjengelige, praktiserbare og effektive lovregler om hundehold taler for dette. Dette illustreres av en del av de siterte høringsuttalelsene. Det som i dag fremstår som problematisk, er først og fremst det spredte lovverket når det gjelder de praktisk viktige reglene om sikring av hunder (båndtvang m.m.) og om avliving av hunder, enten etter at hunden har gått løs, har skadet eller forulempet folk eller dyr eller på grunnlag av at hunden er ulovlig innført, holdt eller avlet i landet. Departementet går inn for at det blir utferdiget en ny lov om hundehold, der de nevnte sentrale delene av lovgivningen av hunder inngår som en viktig del.

5 Hvilke regler bør loven inneholde? Hvordan bør lovreglene utformes (klare regler eller regler basert på skjønn)?

5.1 Gjeldende regler om hundehold og reglernes utforming

5.1.1 Ulike slags regler om hundehold

Gjeldende rett inneholder en rekke ulike slags regler relatert til hunder og hundehold. For en oversikt vises det her til punkt 4.1 foran. Reglene er av ulik type. Mens noen regler direkte gjelder hunder spesielt, har andre et mer generelt virkeområde, f.eks. ved at de gjelder dyr generelt, skadeforvoldelser generelt eller faresituasjoner generelt. Særlig nevnes følgende typer regler:

- regler om sikring av hund, bl.a. båndtvangsregler
- regler om håndtering av løshunder, herunder bl.a. om oppsporing av mulige eiere og om eventuell avliving
- regler om spesielle hunderelaterte faresituasjoner, f.eks. om hunder som jager bufe eller vilt eller som går løs i områder der bufe beiter
- generelle nødrettsregler
- regler om krav om avliving av hund etter at hunden har voldt ulempe eller skade
- regler om forbud mot farlige hunder
- regler om erstatningskrav etter at hund har voldt skade
- regler om straff rettet mot hundens eier eller innehaver
- regler om ro og orden, bl.a. om håndtering av avfall
- generelle naborettslige regler
- generelle dyrevernregler
- generelle regler om håndtering av dyresykdommer
- regler om hund eller dyr generelt knyttet til særlige livsområder eller situasjoner, f.eks. regler om bruk av hund under jakt i viltloven §§ 23 og 26, regler om bruk av hund ved vaktvirksomhet etter lov og forskrift om dette og regler om dyrehold i husleieforhold i husleieloven § 5–2.
- regler som knytter rettsvirkninger til bruken eller eksistensen av hund eller dyr generelt i særlige situasjoner, f.eks. trafikkreglene § 13 nr. 2 bokstav c som fastsetter at kjørende skal senke farten ved passering av person som nytter førerhund for blinde.

5.1.2 Graden av skjønn i reglene

Utformingen av reglene varierer sterkt. Lovgivningen veksler mellom generelle, skjønnsmessige regler som gir rom for konkrete vurderinger etter forholdene i det enkelte tilfelle, og mer presise regler som gir en bestemt løsning i klart definerte situasjoner, og dermed stor forutberegnelighet. Et eksempel på en klar regel uten innslag av skjønn er viltloven § 52 annet ledd:

«I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal hunden holdes i bånd ...»

Fortsettelsen av samme regel åpner imidlertid for skjønn ved rettsanvendelsen, og hva regelen helt konkret innebærer er noe mindre absolutt forutsigbart:

«... eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt.»

Spørsmålet oppstår om hva som ligger i kravet «forsvarlig» i alle tenkelige situasjoner.

Et annet eksempel på en regel som åpner for skjønn ved rettsanvendelsen er kamphundloven § 5 første ledd annet punktum. Her siteres første og annet punktum:

«En hund som har påført menneske eller dyr skade, kan innen en måned etter skadeforvoldelsen kreves avlivet. Dette gjelder likevel ikke dersom forholdene rundt skadeforvoldelsen gjør at avliving vil være et uforholdsmessig stort inngrep.»

Forholdsmessighetsvurderingen åpner for konkret rimelighetsskjønn på rettsanvendernivå, og dette skjer på bekostning av regelens forutberegnelighet. Regelen er svært generell. Et mer spesielt tilfelle er gitt en klar løsning i straffeloven § 354 annet ledd annet punktum:

«Hvis hunden efter å ha anfalt nogen person fremdeles går løs til tross for klage til hundeholderen ... kan hunden kreves drept.»

Hva som ligger i «anfalt» og hvem som i alle tenkelige situasjoner regnes som «hundeholderen», åpner nok for en viss rettsanvendervurdering. Men for mange viktige tilfeller gir regelen en udiskutabel løsning. Bufeloven § 2 gir likeledes klare og forutberegnelige regler som i kjernetilfellene ik-

ke åpner for tvil og diskusjon, selv om reglene i en ytterstone til dels krever presisering gjennom tolking og åpner for et visst rettsanvendingskjønn:

«Hund som finnes i ferd med å jage eller skade bufe i strekning hvor dets eier eller besidder har rett til å la det beite, kan så vel grunneieren som bufeets eier eller besidder og enhver i strekningen havneberettiget straks la drepe på stedet eller innen 3 måneder kreve drept ved namsmyndighetens foranstaltning. Kravet er særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdelsesloven kap 13.

Likeledes kan en hund som påtreffes uten ledsager i sådan strekning i den tid bufe beiter drepes eller kreves drept som nevnt. Sistnevnte bestemmelse gjelder dog ikke for hunder som benyttes til rendriften. Enn videre kan et kommunestyre med vedkommende departements approbasjon beslutte at denne bestemmelse ikke skal gjelde i kommunen eller deler derav.

Hvis hund skader fjærfe på sted, hvor dets eier eller besidder har rett til å la det opholde sig, kan den etter foranstaltning av fjærfeets eier eller besidder straks drepes på stedet eller kreves drept som i første ledd anført.

Når hund i medhold av denne paragraf er drept på stedet, plikter den, av hvem eller på hvis foranstaltning dette er gjort, snarest mulig å underrette stedets politi som igjen skal underrette eieren.»

5.2 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

5.2.1 Om hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold

I Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 ble det vurdert nærmere hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold, og hvilke regler som mest hensiktsmessig fortsatt bør finnes i annen lovgivning. I høringsnotatet s. 32 – 35 ble følgende sagt:

«På bakgrunn av Stortingets vedtak av 26. mai 1998 og Innst. S. nr. 183 (1997–98) bør en hundelov iallfall inneholde reglene om adgang til avlaving av hund som anfaller mennesker og dyr. Et særlig spørsmål er om reglene om hund som jager eller skader reinsdyr og vilt, hører mer naturlig hjemme i reindriftsloven og viltloven enn i en generell hundelov. Som det fremgår foran ... antar Justisdepartementet at lovregler om hunder og hundehold i stor grad bør samordnes og samles.

Jaktlovutvalget vurderte spørsmålet om å lage en egen hundelov, jf. NOU 1974: 21 på s. 8.

Utvalget fant ikke grunn til å gå inn for en egen hundelov. Utvalget mente at regler om bruk av hund som element i jaktutøvelsen, var regler som naturlig hørte hjemme i en jaktlov, fordi jegerne venter å finne reglene der, og reglene har reelt og formelt sammenheng med andre regler i jaktloven. Når det gjaldt regler om hundehold og om opptak av løs hund i forhold til viltet, mente utvalget at disse ut fra et viltstell- og jaktmessig synspunkt uten særlige betenkeligheter og praktiske vanskeligheter kunne føres over til en egen hundelov. Jaktlovutvalget gikk imidlertid ikke inn for en egen hundelov. Miljøverndepartementet uttalte i Ot. prp. nr. 9 (1980–81) s. 67 at en viltlov med vekt på vern bør inneholde reglene som verner viltet mot uforsvarlig hundehold.

Etter Justisdepartementets syn bør bestemmelsen om bruk av hund under jakt, viltloven § 23, forbli i viltloven, ut fra de samme hensyn som Jaktlovutvalget anførte i 1974. Det bør imidlertid tas inn en henvisning fra hundeloven til viltloven § 23. Også viltloven § 26 om fullmakt for Kongen til å gi forskrifter, bl.a. om bruk av ettersøkshund ved storviltjakt, bør bli stående uforandret. Det samme gjelder slike mer spesielle regler etter annen lovgivning, se reindriftsloven § 28 om tids- og stedsbegrenset forbud mot å holde jakthundprøve o.a.

Viltloven § 52 har regler om ordinær og ekstraordinær båndtvangstid. Viltloven § 52 første ledd første punktum bestemmer at i områder åpne for alminnelig ferdsel kan eier eller besitter la hund løpe løs bare når den følges på forsvarlig måte. Etter viltloven § 52 annet ledd er den ordinære båndtvangstiden fastsatt til tiden mellom 1. april og 20. august. I denne tiden skal hunder holdes i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt. Den ordinære båndtvangstiden gjelder generelt i områder åpne for alminnelig ferdsel, herunder byer og tettsteder. Etter viltloven § 52 tredje ledd kan Direktoratet for naturforvaltning fastsette båndtvang utenfor dette tidsrommet for bestemte områder dersom forholdene gjør dette påkrevet for å beskytte viltet. Denne kompetansen er delegert til fylkesnemndene. Når det skal lages en egen hundelov, er det etter Justisdepartementets syn naturlig at denne typen bestemmelser finner sin plass i den generelle hundeloven. Det samme gjelder viltloven §§ 53, 54 og 55 om hunder som løper løs, (bl.a. om avlaving) om hunder som opptas og om unntak fra båndtvangsregelen o.a. ut fra spesielle hensyn, samt samme type regler i reindriftsloven § 29.

Politivedtekter har som sagt tidligere hjemmel i politiloven § 14. Det finnes også mange lokale båndtvangsbestemmelser gitt med hjemmel i bufeloven § 3. I tråd med det som er sagt foran ... går Justisdepartementet inn for at alle

slike lokale forskrifter for fremtiden bør bli gitt med hjemmel i hundeloven. Et argument mot en slik løsning er at hundehold bare er et av flere forskjellige forhold som reguleres i politivedtektene, og at det kan være upraktisk om kommunen må gi en politivedtekt med hjemmel i politiloven og en annen forskrift om hunder med hjemmel i hundeloven. Men til dette kan man si at det at kommunale forskrifter er hjemlet i ulike lover, ikke hindrer at de kan være en del av samme forskrift – eller vedtekt – i mer teknisk forstand. Heller ikke det at noen forskrifter trenger godkjenning fra departementet, andre ikke, hindrer en slik samordning fra en kommunes side.

Departementet antar at også særregler om hundeeierens straffansvar for skade og fare som voldes ved hund, bør finnes i en egen hundelov. Alternativet måtte være å ha en generell straffebestemmelse om ansvar for hunder i straffeloven. Departementet antar at en slik regel av informasjonshensyn bør plasseres i en egen hundelov.

Når det gjelder regelen om erstatningsansvar for skade voldt av hund, mener departementet at denne bør forbli i skadeserstatningsloven § 1–5. Bestemmelsen gjelder generelt for erstatningsansvar for skade voldt av dyr. Heller ikke erstatningsregelen i reindriftsloven § 29 syvende ledd foreslås overflyttet.

Regler om sikring av hund i en lov om hunder og hundehold kan ikke bli lest slik at dersom en hundeholder følger reglene, så er risiko som hunden likevel måtte volde hundeholderen uvedkommende. Enhver norsk borger har på alle livsområder etter sedvanerett en generell plikt til å opptre aktpågivent for å unngå at de selv eller noe eller noen som de svarer for, uberegtiget volder skade på bl.a. folk, dyr, eiendom eller ting. Den som ikke innretter seg etter dette kan på privatrettslig grunnlag bli møtt med bl.a. pålegg som kan tvangsfullbyrdes på ulike måter, og eventuelt med erstatningskrav der skade er voldt. Her må likevel skytes inn at erstatningsrettslig vil en hundeeier eller hundeholder normalt svare for skade uavhengig av hvor aktpågivende vedkommende har vært, jf. skadeserstatningsloven § 1–5. I en del forhold, bl.a. nabor forhold, plikter man også å unngå å opptre slik at man volder urimelig ulempe for andre.

Ut fra informasjonshensyn antar Justisdepartementet at en lov om hunder og hundehold i en generelt formet bestemmelse bør presisere at det gjelder et generelt aktsomhetskrav. Det bør også bli slått fast som en privatrettslig regel at en eier eller innehaver av hund skal sørge for at hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk eller miljø. En generell regel med dette innhold er inntatt i lovutkastet § 1.

Som beskrevet foran ... gjelder den alminnelige nødrettsregelen i straffeloven § 47 der fare truer fra en hund, men da slik at man ved angrep fra hund må se hen til avveiningsprinsippet i nødvergeregelen i straffeloven § 48, jf. Johs. Andenæs: Alminnelig strafferett, 4. utgave 1997 s. 152. Ordlyden i straffeloven §§ 47 og 48 gir ikke en heldekkende beskrivelse av det som må antas å være gjeldende rett ved angrep fra hund. Dette taler for at en generell lov om hunder og hundehold ikke bare bør samordne straffelovens, bufelovens, reindriftslovens, viltlovens og kamphundlovens spesielle regler om avlivning av hund. I en slik lov bør man også formulere den nødrettsregel som generelt må antas å burde gjelde ved angrep m. v. fra hund, se lovutkastet § 7 annet ledd. Også av opplysningshensyn vil dette være tjenlig. Straffeloven §§ 47 og 48 vil imidlertid trass dette fortsatt ha selvstendig betydning for ulike situasjoner som kan involvere hunder.

Også dyrevernavloven (lov 20. desember 1974 nr. 73) har regler for hunder. Fordi disse reglene må ses i sammenheng med de øvrige bestemmelser i dyrevernavloven, mener Justisdepartementet at de beste grunner taler for at de blir stående i dyrevernavloven.

Det finnes også regler om hunder i husdyrloven (lov 8. juni 1962 nr. 4 om tiltak mot dyresjukdommer). Husdyrloven er en sykdomslov som regulerer tiltak ved utbrudd av smittsomme sykdommer, og det er ikke naturlig å ta slike regler inn i en generell hundelov.»

5.2.2 Om utformingen av reglene

Departementets høringsnotat drøftet ikke generelt spørsmålet om forholdet mellom generelt formede og konkret formede lovregler, og hva som i så måte ville være hensiktsmessigst utforming av reglene i en lov om hundehold. De enkelte regler i høringsnotatets lovutkast besto, som gjeldende rett, av regler som i så måte var utformet på forskjellig vis.

5.3 Høringsinstansenes syn

5.3.1 Om hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold

Ikke så mange høringsinstanser uttaler seg direkte om dette spørsmålet. Men som det fremgår under punkt 4.3 foran er det bred oppslutning om forslaget om å samle i hensiktsmessig omfang de spredte lovreglene om hundehold i en ny lov, og det er rimelig å anta at høringsinstanser som gir slik tilslutning ville sagt fra hvis de hadde vesentlige innven-

dingen til departementets mer konkrete vurderinger om hvilke regler som bør samles i en ny lov, og hvilke som bør forbli i andre lover.

Noen instanser uttrykker positiv støtte til departementets vurderinger, enten knyttet til enkeltspørsmål eller mer generelt, f.eks. *Fredrikstad politidistrikt* som stiller seg positiv til at de fleste regler om hunder og hundehold nå samles i en lov, og sier følgende:

«Unntakene er godt begrunnet og med lovhenvisninger opprettholdes oversikten.»

Oslo politidistrikt har endel nærmere merknader:

«Det er Oslo politidistrikts oppfatning at det bør kreves forholdsvis klar begrunnelse for at bestemmelsene skal stå i annen spesiallovgivning før slik plassering finner sted, fordi en alminnelig hundelov lett skaper en forventning om en fullstendig regulering av emnet. Utskillelse av de bestemmelser hvor det kan forsvares eller endog fremstår som hensiktsmessig å beholde bestemmelser om hundehold i annen lovgivning, kan skje etter to kriterier:

- Det første der hvor det skjer en regulering av en særskilt bruk av hunden, eksempelvis til jakt, i motsetning til alminnelig hundehold.
- Det andre kriterium er der hvor hunden eller hundeholdet representerer en av mange andre «redskaper» eller forøvelsesmåter, slik reglene for erstatning er i skl. § 1–5.

... I den grad hundehold er regulert med materielle regler hvor det er naturlig eller påkrevet at samfunnet stiller sitt retts- eller maktapparat til rådighet, bør en alminnelig hundelov inneholde de særskilte prosedyreregler dette foranlediger. ...

Oslo politidistrikt er som nevnt foran av den oppfatning at det må foreligge særlige vektige argumenter for å la bestemmelser som vedrører hunder og hundehold forbli i det eksisterende regelverk. Regler om erstatning, dyrevern og dyrehelse bør likevel forbli i de respektive spesiallover, slik departementet anfører. Regler som knytter seg offentligrettslige virkemidler som straff og avliving mv. bør sammenfattes i en lov.»

Også andre høringsinstanser har mer konkrete merknader til spørsmålet om plasseringen av ulike regler om hundehold. Departementet siterer følgende:

Luster kommune:

«Reglar om hund som jagar reinsdyr og vilt høyrer naturleg heime i reindriftslova og viltlova. Omsynet til viltet og tamrein vert ikkje teke godt nok vare på slik framlegget er utforma, det vil fungera mykje betre slik lovverket er no.»

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag gir sin støtte til departementets vurderinger knyttet til forholdet til reglene i viltloven og politiloven og om hundeeiers straffansvar, men har følgende merknader til spørsmålet om plassering av erstatningsrettslige regler:

«Erstatningsansvar for skade voldt av hund på bufe foreslås å forbli i skadeserstatningsloven § 1–5. Likeså foreslås at tilsvarende erstatningsregel i reindrifftsloven § 29, 7. ledd forblir i reindrifftsloven. Fylkesmannen er usikker på om dette er en tjenlig løsning. Det vises blant annet til at hundeeiers straffeansvar foreslås inntatt i ny lov. Det vurderes som logisk at bestemmelsene om erstatning blir inntatt i ny hundelov på like linje med bestemmelsen om straffeansvar.»

Norsk Kennel Klub er inne på samme spørsmål:

«Norsk Kennel Klub er enig i at bestemmelsene i skadeserstatningsloven § 1–5 om ansvar for dyr fortsatt bør bli stående i denne lov. Imidlertid bør man ha en henvisning i en hundelov til skadeserstatningsloven.»

Jakthunderrådet i Norge:

«... det forutsettes at også viltloven §§ 23 og 26 innlemmes i en ny hundelov, og dermed utgår fra viltloven. Dette er prinsipielt viktig dersom man skal følge opp målsettingen om å samle bestemmelser om hunder og hundehold i en lov.»

A/L Norske Boligbyggelags Landsforbund (NBBL) uttaler at det «vil være en fordel at lovgivningen om hunder og hundehold blir samlet i en lov», og etter sammenhengen kan det virke som at man mener at også den spesielle lovregelen i husleie-loven som regulerer hundehold i husleie- og borettslagsforhold bør finnes i lov om hundehold.

5.3.2 Om utformingen av reglene

Høringsinstansene har ulike merknader knyttet til den konkrete utformingen av enkeltbestemmelser i departementets høringsnotat. Om dette viser departementet til vurderingen av de enkelte spørsmål videre utover i proposisjonen. Enkelte har også mer generelle merknader om utformingen av lovtekstene, til dels med henvisning til eksempler som forklarer nærmere hva som menes:

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«Slik lovteksten er utformet i utkastet åpner det for stor grad av skjønn og tolkninger noe NJFF finner svært betenkelig og som kan medføre behov for rettsavgjørelser for å fastslå hvordan enkelte paragrafer skal tolkes.»

Foreningen for Hundeplassering og Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn uttaler begge at de

«... mener at begrepsbruken i de enkelte bestemmelsene i høringsnotatet er upresise og vage, og vil svekke rettssikkerheten. Vide og skjønnsmessige kriterier tilsier risiko for misforklaringer og gir loven en rekkevidde langt utover hva som forhåpentligvis er formålet. Fordi de enkelte ord og uttrykk i lovteksten er vide, kan vi ikke se bort fra at andre (skjulte) motiver kan føre til at avlivningsbestemmelsene misbrukes.»

Sogn og Fjordane ettersøksråd:

«Det er ... negativt at det er rom for mykje «synsing» og «tolking» av lovutkastet.»

Norges Hundekjørerforbund:

«Dersom loven ikke skal bli for rigid og dermed medføre at den rammer på uheldige måter, er det helt nødvendig at det til en viss grad er mulig å utøve skjønn i håndhevelsen av loven, under forutsetning av at ordinære juridiske prinsipper følges.»

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr:

«Ordrbruken i lovforslaget er generelt for vagt og upresist, det kunne vært nyttig å definere diverse begrep som f.eks. forsvarlig og fjærkre. Loven kan pga ordbruken tolkes på flere måter, men etter å ha lest lovens forarbeider, blir det mindre muligheter for ulike tolkninger.»

Nittedal kommune uttaler at den «støtter forslaget om å innføre ny lov om hunder og hundehold, men mener det fremlagte forslaget ... er utilstrekkelig». Rådmannens vedlagte vurdering fremholder følgende:

«Generelt sett mener rådmannen at lovforslaget går for langt i å overlate for mye til skjønn. F.eks. § 8 om det foreligger en «vedvarende risiko» og § 9 om vilkår for krav om etterfølgende avlivning. Videre finner en terminologien noe uklart. Istedenfor begrepet «fulgt på forsvarlig måte» foreslår rådmannen at en i klartekst hjemler plikt til å ha «kontroll» med hunden. En hund som ikke umiddelbart lyster på tilbakekalling er etter rådmannens syn ikke under kontroll. Det samme gjelder hund som hopper opp på fremmede.»

Norges veterinærhøgskole:

«Det er ... viktig at det fastsettes mest mulig entydige definisjoner av hva som er en *farlig* hund, hva som er en *aggressiv* hund, hva som er *jagende*, hva som er *truende*, hva det innebærer å *redde* dyr og mennesker osv, og hvordan en skal få en objektiv vurdering av disse begrepene. NVH synes også at noen øvrige termer i lovforslaget virker unaturlig for ikke-jurister. Som eksem-

pel kan nevnes «oppta hund» og «opptatt hund» (jf §§ 5 og 6) og begrepet «skades» slik det er brukt i § 7 andre ledd. Vi er klar over at en del av disse begrepene er videreføringer av gjeldende bestemmelser og at det er begreper som til dels har en innarbeidet juridisk betydning. Det er imidlertid viktig at en slik lov, som store deler av allmennheten skal forholde seg til, så langt det er mulig er utformet slik at den er lett forståelig også for legmann.»

Fylkesveterinæren for Møre og Romsdal:

«Forarbeidet til loven er svært grundig og tar hensyn til mange lover og tolkingen av disse. Samtidig er det vist praktisk skjønn av saksbehandler og dette har ført til et godt lovforslag.»

En rekke høringsinstanser har merknader til enkeltbestemmelser i høringsnotatets lovutkast som gjelder spørsmålet om hvor langt bestemmelsen bør åpne for konkret skjønn. Dette gjelder f.eks. den alminnelige nødrettsregelen og regelen om når en hund kan kreves avlivet. Departementet kommer tilbake til slike merknader etter hvert.

5.4 Departementets vurderinger

5.4.1 Om hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold

Departementet går i hovedsak inn for samme avgrensning av hva loven skal omfatte som i høringsnotatet oktober 2000, se punkt 5.2.1 foran. Høringsinstansene støtter i det vesentligste opp om departementets valg med hensyn til hvilke regler som bør tas inn i en lov om hundehold, og hvilke regler som fortsatt bør stå i annen lovgivning.

Enkelte punkter krever imidlertid en nærmere vurdering ut fra de merknader høringsinstansene er kommet med.

Et vesentlig spørsmål er *forholdet til reglene i viltloven og reinsdriftsloven*, som i dag inneholder helt sentrale og praktiske regler som retter seg mot hundeholdere generelt. Spørsmålet om plasseringen av regler om hund som jager reinsdyr og vilt er reist av *Luster kommune*, jf. punkt 5.3.1. Disse reglene bør etter departementets syn tas med i en ny lov om hundehold. I likhet med regler om båndtvang som i dag står i nevnte lover, retter disse reglene seg i prinsippet mot alle hunder, også dem som f.eks. ikke blir brukt til jakt. Reglene bør derfor bli flyttet over i en ny lov om hundehold. Annerledes ser departementet på reglene i viltloven §§ 23 og 26 som gjelder bruk av hund under jakt og bruk av ettersøkshund. *Jakthunderådet i Norge* mener

som sagt at disse reglene bør omfattes av en ny lov om hundehold, men departementet er av den oppfatning at slike *regler som bare regulerer et spesielt livsområde*, bør stå i spesiallovgivningen. Den skal gå på jakt, må alltid sikre seg nødvendig kunnskap om viltlovens regler, ikke bare om hundeloven. I forhold til regler om jakt og fangst bør imidlertid oversikten sikres også med en henvisning fra lov om hundehold til viltloven, og det bør også være med en henvisning til reindriftsloven § 28 som har betydning for adgangen til å kunne holde jakthundprøve. Grunnen til at departementet tar inn en henvisning til denne type regler er at reglene er nært beslektet med en type regler som inntas i lov om hundehold, nemlig reglene om sikring av hund.

Ut fra synspunktet om at *regler som bare regulerer et spesielt livsområde* bør stå i spesiallovgivningen, mener departementet at den spesielle lovregelen i husleieloven som regulerer hundehold i husleie- og borettslagsforhold, bør bli stående der, jf. uttalelsen fra *A/L Norske Boligbyggelags Landsforbund*. En slik fordeling av lovstoffet sikrer best oversikt over gjeldende lovregler totalt sett. Dermed alle spesielle lovregler med betydning for hunder skulle stått i lov om hundehold, ville loven bli for omfattende og inneholde for mange detaljregler uten indre sammenheng.

Flere høringsinstanser har reist spørsmålet om *erstatningsrettslige regler*. *Oslo politidistrikt*, som for øvrig deler departementets vurdering om at reglene om erstatningsansvar i skadeserstatningsloven § 1–5 bør bli stående der de er, peker på at en lov om hundehold «lett skaper en forventning om en fullstendig regulering av emnet». Lovregler om erstatningsansvar har en liknende generell karakter som regler om straffansvar. Selv om departementet holder fast ved at reglene om erstatning bør stå i erstatningslovgivningen og særlovgivningen for øvrig, bør hundeloven ha med en henvisning til erstatningsrettslige særbestemmelser for hunder.

Etter dette foreslår departementet at følgende typer regler blir innarbeidet i en ny lov om hundehold:

- regler om sikring av hund, bl.a. om båndtvang
- regler om håndtering av løshunder, herunder bl.a. om oppsporing av mulige eiere og om eventuell avliving
- regler om hunder som volder fare
- regler om krav om avliving av hund etter at hunden har voldt ulempe eller skade, og eventuelt om forbud mot at personer skal kunne ha med hund å gjøre på slikt grunnlag
- regler om forbud mot farlige hunder
- regler om straff rettet mot hundens eier eller innehaver

- regler om ro og orden, bl.a. om håndtering av avfall.

Følgende typer regler bør bli stående i annen lovgivning, men til dels slik at lov om hundehold henviser til annen lovgivning:

- regler om erstatningskrav etter at hund har voldt skade
- generelle naborettslige regler
- generelle dyrevernregler
- generelle regler om håndtering av dyresykdommer
- regler om hund eller dyr generelt knyttet til særlige livsområder eller situasjoner, f.eks. regler om bruk av hund under jakt i viltloven §§ 23 og 26, regler om bruk av hund ved vaktvirksomhet etter lov og forskrift om dette og regler om dyrehold i husleieforhold i husleieloven § 5–2
- regler som knytter rettsvirkninger til bruken eller eksistensen av hund eller dyr generelt i særlige situasjoner, f.eks. trafikkreglens § 13 nr. 2 bokstav c som fastsetter at kjørende skal senke farten ved passering av person som nytter førerhund for blinde.

5.4.2 Om utformingen av reglene

Iblant er det uproblematisk å gi enkle, klare og presise lovregler. Dette gjelder f.eks. når man ønsker samme regel for mange ulike tilfeller som lar seg beskrive på en enkel måte. Et eksempel er båndtvangsregelen i viltloven § 52 annet ledd: «I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal hunden holdes i bånd ...». Den udiskutable datoangivelsen og virkeområdet; for alle hunder, gjør regelen enkel. Vanskeligere blir det å utforme regler om båndtvang hvis det skulle være ønske om å ta hensyn til den enkelte hundetypens skadepotensiale i forhold til f.eks. vilt og husdyr, den enkelte hunds lynne, forekomsten av vilt og husdyr i området eller annet, også innenfor båndtvangstiden fra 1. april til 20. august. I gjeldende rett er denne båndtvangsregelen enkel og presis, men den er utfylt av regelverk som til dels utvider båndtvangstiden, og det finnes også visse unntak.

Man bør være oppmerksom på at prisen for å ha regler som er både enkle og presise, ofte vil være at reglene blir mer grove og unyanserte. De gir felles rettsvirkninger for ulike tilfeller, og virkeområdet for reglene blir avgrenset etter enkle, mest mulig praktikable vilkår. Iblant kan det føre til at regelen vil virke noe urimelig i enkelte konkrete situasjoner som den gjelder for.

Hvis lovreglene skal være presist utformet, slik at de gir stor forutberegnelighet, men samtidig tar

en rekke rimelighetshensyn og sikrer nyanserte løsninger, vil regelverket normalt måtte bli detaljert og stort. For mange detaljløsninger og for stort volum innenfor rammen av samme problemkompleks kan også gi liten oversikt for leseren. Erfaringsmessig skaper det uunngåelig enkelte utilsiktede tolkningsspørsmål. Dermed blir resultatet større kompleksitet og mindre forutberegnelighet. Målet ved utformingen av lovtekstene bør derfor være å finne en passende balanse mellom hensynene til de tre til dels motstridende ønskene om et enkelt regelverk, presise løsninger og rimelighet.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser generelt har bemerket at lovutkastet i departementets høringsnotat åpnet for for mye skjønn, men at det også forekommer synspunkter i

den andre retningen. Departementet finner ikke å kunne slutte seg *generelt* til synspunktet om at lovreglene bør gi mindre rom for skjønn på rettsanvendernivå, altså enten ved å gjøre dem mer detaljerte eller ved å gi grovere og mindre nyanserte løsninger. Men departementet mener at man *konkret* i forbindelse med utformingen av enkeltbestemmelser må gjøre nærmere avveininger og finne frem til et kompromiss mellom hensynene til å oppnå enkle, presise og rimelige løsninger. Ordvalget bør overveies for å unngå utilsiktet bruk av ord som kan være for vage og bli oppfattet nokså forskjellig. Noen ganger kan det være hensiktsmessig å kombinere en generell bestemmelse som gir rom for konkret rettsanvendelsesskjønn, med mer presise regler for spesifiserte situasjoner.

6 Administrative spørsmål. Lokale forskrifter

6.1 Gjeldende rett og vurderinger i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

I høringsnotatet punkt 4.1.1 behandlet departementet bl.a. forholdet til lokale forskrifter m.v. Under dette avsnittet gav departementet en oversikt over gjeldende rett og vurderte det som uhensiktsmessig at for mange ulike myndigheter skulle ha kompetanse i spørsmål som gjaldt hundehold relatert til sikkerhet og ro og orden:

«Straffeloven § 354 annet ledd, bufeloven, kamphundloven § 5 og til dels reindrifstloven § 29 og viltloven §§ 52 – 55 inneholder bestemmelser som dreier seg om sikring av hund og om avliving av usikrede hunder m. v. For en del er bestemmelsene i hovedtrekk sammenfallende og overlappende, men i detaljene forekommer flere avvik. Lovreglene bærer delvis preg av manglende samordning og helhetstenkning. Dette skyldes at de er blitt til til ulik tid, har hørt under ulike departementers ansvarsområde og at siktemålet med de enkelte lovregler har vært å regulere avgrensede felt. I tillegg gir politiloven § 14 første ledd nr. 1 hjemmel for at kommunene - med godkjenning fra departementet [tilføyelse; delegert til Politidirektoratet med virkning fra 1. januar 2001] - kan gi forskrifter (politivedtekter) om hunder og hundehold. Dessuten gir den nevnte lovgivning kommunene og andre forvaltningsorganer også annen kompetanse til å gi forskrifter eller treffe enkeltvedtak som gjelder sikring av hund m. v., herunder bl.a. bestemmelser om utvidet båndtvang og om ulike former for unntak fra reglene. Slik kompetanse er også lagt ut til andre forvaltningsorgan. Ulike former for kompetanse etter viltloven er lagt til Miljøverndepartementet (klageinstans ved enkeltvedtak), fylkesmennene (forskrift), Direktoratet for naturforvaltning eller den direktoratet bemyndiger (førsteinstans og anneninstans ved enkeltvedtak), kommunen og politiet (førsteinstans ved enkeltvedtak). Etter reindrifstloven har Landbruksdepartementet forskriftskompetanse delegert fra Kongen, med adgang til videre delegasjon, og politiet har en viss kompetanse. Etter bufeloven har kommunestyret og fylkestinget med departementets godkjenning, samt politiet og fylkesman-

nen forskrifts- eller enkeltvedtakskompetanse relatert til spørsmål om sikring av hund.

Justisdepartementet antar at den manglende samordning av lovgivningen, det forhold at kompetansen til å fastsette nærmere lokale forskrifter og enkeltvedtak ligger til så mange ulike myndigheter, samt andre forhold ved den lovgivning det her er tale om, gjør at den må miste mye av sin tilsktede effekt. Det er vanskelig for en hundeholder bl.a. å skaffe en fullstendig og sikker oversikt over hvilke forskrifter om sikring av hund som måtte gjelde for et enkelt sted i landet.

Justisdepartementet legger til grunn at det er et klart behov for å samle de nevnte lovenes bestemmelser om sikring av hund, om opptak av løs hund og om avliving av hund. Det synes også å være behov for en konsentrering av kompetansen til å gi forskrifter og fatte enkeltvedtak om sikring av hund til færre forvaltningsorgan. En hundeholder bør kunne forholde seg til et begrenset antall offentlige instanser for å få avklart spørsmål som gjelder sikring av hund.

Justisdepartementet antar at kompetanse til å gi lokale forskrifter i tillegg til lovens generelle bestemmelser, mest naturlig bør høre under kommunene. Forholdene i ulike deler av landet er ikke nødvendigvis alltid like, og innholdet av lokale forskrifter om sikring av hund bør kunne reflektere hvilket syn folk lokalt - gjennom representasjon i kommunestyret - har på spørsmålet. Departementet nevner at kommunene også er en del av viltforvaltningen etter viltloven § 4 første ledd nr. 4. Departementet antar at hvis kommunene tillegges forskriftskompetanse etter en generell lov om hunder og hundehold, bør kommunene innenfor lovens rammer kunne fastsette forskrifter uten å innhente godkjenning fra et departement. Dette må ses i sammenheng med at departementet vil gå inn for at Stortinget bør trekke opp snevrere, mer konkrete rammer for forskriftskompetansen enn det som i dag følger av politiloven § 14.

Det vil iblant være et behov bl.a. for å vurdere forholdene i en region i større sammenheng. Departementets lovutkast om sikring av hund legger derfor i noen tilfeller forskrifts- og enkeltvedtakskompetanse til fylkesmannen.

Regler om sikring av hund som skal gjelde for hele landet, bør gå frem av loven, og mengden forvaltningsorganer bør som det fremgår begrenses. Andre organ enn kommunen og fyl-

kesmannen bør derfor etter Justisdepartementets syn ikke bli gitt forskriftskompetanse eller kompetanse til å fatte enkeltvedtak etter en generell lovbestemmelse om sikring av hund. Visse oppgaver bør også kunne høre under politiet, jf. nærmere i det følgende. Ved dette foretas i tilfelle en sanering av regelverket som også kan ses i sammenheng med sentralforvaltningens generelle regelforenklingsarbeid.»

6.2 Høringsinstansenes merknader

En rekke instanser har forskjellige *merknader av generell karakter om fordelingen av kompetanse mellom ulike forvaltningsorgan og forvaltningsnivå.*

Bergen politidistrikt sier dette:

«En er ... av den generelle oppfatning at det er naturlig på dette området å konsentrere kompetansen til å gi forskrifter og treffe enkeltvedtak til færrest mulig forvaltningsorganer.

Bergen politidistrikt mener at departementet gjennom det foreliggende grundige forbedrede lovforslag har imøtekommet ovennevnte behov på en meget god måte.»

Fylkesmannen i Oppland sier dette om delegasjon av forskriftskompetanse til kommunalt nivå:

«Det er også i denne lovteksten et ønske om at kommunene får en sentral plass i myndighetsutøvelsen og de er gitt anledning til å utarbeide forskrift. Dette finner vi naturlig og fornuftig i forhold til at hundehold, husdyrhold, snøforhold med mer, kan variere mye fra kommune til kommune over korte avstander. ...

Det bør stå noe om klageadgang og klageinstans i loven all den stund den hjemler adgang til å fatte enkeltvedtak.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har denne merknaden:

«Kommunane, og i nokre tilfelle fylkesmannen, blir tillagt kompetanse i forslaget. I høve til gjeldende lover fører dette til delegering og desentralisering av mynde. Dette er i samsvar med tendensen i landbruks- og miljøforvaltning, og i samfunnet elles.»

Fylkesmannen i Aust-Agder sier dette med utgangspunkt i at lovutkastet åpner for kommunale båndtvangsregler «ut fra flere kriterier»:

«Det kan med en slik ordning bli mange forskrifter og store forskjeller fra kommune til kommune. Dette vil lett gjøre det uoversiktlig for hundeholderne. Likevel mener fylkesmannen det vil være mest hensiktsmessig at denne myndigheten er lagt til kommunenivået, siden de er best kjent med de lokale forhold.»

Det samme uttaler Arbeidsutvalget for viltorgane i Aust-Agder.

Aremark kommune uttaler:

«Økt forskrifts- og enkeltvedtaksmyndighet til kommunenivå er positivt.»

Eidsvoll kommune uttaler:

«Formannskapet er også enig i forslaget når det gjelder plassering av kompetansen til å gi lokale og regionale forskrifter.»

Engerdal kommune sier til høringsutkastet § 2 om sikring av hund:

«Engerdal kommune støtter forslaget om at kommunen har anledning til å gi forskrift som styrker lokale reguleringsmuligheter om hund og hundehold.»

Engerdal fjellstyre påpeker at forskriftskompetansen

«styrker lokale reguleringsmuligheter og dette er positivt. Det negative er at det kan oppstå store forskjeller for hundefolket basert på lokale følelser omkring hund og hundehold.»

Lier kommune uttaler:

«Behovet for båndtvangsbestemmelser vil være varierende mellom ulike deler av landet, og det vil være behov for lokale tilpasninger. Rådmannen mener det er positivt at fullmakt til å fastsette forskrift er samlet til færrest mulig forvaltningsnivå, og finner det naturlig at eventuelt lokale tilpasninger blir gjort på kommunalt nivå. Utkastet innebærer en vid hjemmel for kommunen, og den viktigste lokale vurderingen blir hvorvidt det er reelt behov for nye forskrifter.

Ulempen med kommunale bestemmelser er at en stor del av viktige friluftsområder omfatter deler av flere kommuner, og kommunale forskrifter kan medføre ulikheter. For brukere av området vil det være vanskelig å sette seg inn i, og forholde seg til, ulike bestemmelser. Dette må forutsettes løst gjennom samarbeid med nabokommuner i forbindelse med utarbeiding av forskriftene.»

Noen fremstår som skeptiske eller klart imot til å opprettholde en forskriftsmyndighet for kommunene. *Fylkesmannen i Hordaland* sier dette:

«Landbruksavdelinga ønskjer ei lov som er enkel å førehalda seg til utan at den i tillegg må supplerast med altfor mange kommunale forskrifter og håpar det lukkast å få til.»

Hornindal kommune sier dette:

«Det vil ... vere ein fordel at lova vert utforma slik at reglane for hundar og hundehald vert lett

tilgjengeleg for hundeeigarar og ålmenta elles. Lova bør difor vere utforma slik at det i minst muleg grad vert naudsynt med avvik frå den, gjennom lokale forskrifter. I motsett fall kan det verte uråd for hundeeigarar og halde oversikt over kva reglar som gjeld i dei kommunane som han eller ho vitjar.»

Sauherad kommune har denne merknaden:

«Isolert sett skal ikkje lova få store økonomiske konsekvensar for det offentlege. På den andre sida ser ein motsetnaden i å tillegge kommunane stadig nye fullmakter som ein ikkje har kompetanse til å nytte seg fullt ut av når det gjeld utarbeiding av forskrifter og enkeltvedtak i tider med generell nedbemanning på miljø- og landbrukssida i kommunane.»

Med utgangspunkt i høringsutkastet § 2 tredje ledd som gir forskriftskompetanse om båndtvang til kommunene, uttaler *Foreningen for Hundeplassering* dette:

«Tredje ledd innebærer at den enkelte kommune gis kompetanse til å gi forskrifter om hunder og hundehold. Ut fra et rettssikkerhetsperspektiv er det uheldig, og vil kunne gi store forskjeller fra kommune til kommune, oppleves som urimelig og virke mot sin hensikt. Hvis hensikten med en helhetlig hundelov er å skape forutsigbarhet, og bedre oversikten/tilgjengeligheten, vil en overføring av forskriftskompetanse til kommunene kunne gi motsatt virkning.

Som et eksempel på dette kan kommunale forskrifter om båndtvangbestemmelser nevnes. I dag finnes det 476 forskjellige båndtvangsbestemmelser, tross for at landet bare har 435 kommuner. For de fleste er det i dag umulig å holde seg oppdatert om den enkelte kommunes båndtvangsbestemmelser. En tilsvarende ordning med 435 kommunale forskrifter om hundehold vil ikke gjøre dette bedre. FFHO mener at forskriftskompetanse, må ligge hos staten, eksempelvis hos landbruksdepartementet eller Statens dyrehelsetilsyn. Det vil gi bedre tilgjengelighet og oversikt, motvirke vilkårlighet og sikre likebehandling.»

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn gir uttrykk for det samme.

Norsk Kennel Klub sier dette:

«Som nevnt foran er Norsk Kennel Klub meget i mot at vedtekter om hundehold skal avgjøres av kommunene uten autorisasjon fra sentral myndighet.

Norsk Kennel Klub har bistått en rekke lokale foreninger i forbindelse med utkast til politivedtekter. Flere av disse saker viser at kommunene til dels misoppfatter reglene, slik at i enkelte tilfelle har man bedt om vedtektsen-

dring etter bufeloven når det var tale om endring i politivedtektene, dels foreligger det eksempler på at man vil gi båndtvangregler i strid med frilufsloven. Utenom politivedtektene har man eksempler på at kommunene vil gi forskrifter etter sunnhetslovens bestemmelser om helsemiljøvern, til tross for at man savner hjemmel for å innføre slik forskrifter.

Selv om Departementet mener å ville sette relativt trange grenser for kommunale vedtekter forsåvidt angår hundehold, finner Norsk Kennel Klub grunn til å uttale sterk frykt for at man vil få høyst varierende forskrifter fra kommune til kommune. Dermed uthuler man meget av begrunnelsen for å ha en felles hundelov.

Ifølge Lovdata er det registrert 429 politivedtekter. ...

Man er ... enig i at det er et betydelig behov for å innskrenke antallet av forvaltningsorganer som skal håndheve en slik lov. Dette gode utgangspunkt svekkes sterkt ved at man vil gi kommunene alene kompetanse til å fastsette vedtekter om hundehold, både etter de någjeldende bestemmelser i politiloven og i bufeloven. Selv om Departementet med lovforslaget mener å sette trange rammer for slike vedtekter, mener Kennelklubben at kommunene ved forslaget vil stå alt for fritt ...

I forbindelse med politivedtektene vil man nevne noe om vedtekter etter bufeloven. Man står her overfor et eksempel på hvor man kan havne med utstrakte fastsettelser av vedtekter. Det er gitt langt flere vedtekter etter bufeloven enn det er kommuner. Dette har sammenheng med at etter at kommuner er slått sammen, har man ikke ryddet opp i bufelovsvedtektene.

Videre er nesten 2/3-deler av forskriftene fra 1950 og tidligere, endog har man gjeldende vedtekter fra før 1930. Det er grunn til å regne med at man får en bedring av disse forhold etter at Landbruksdepartementet den 9/10 f. år tilskrev landets kommuner og nettopp påpekte disse forhold, og ba om en gjennomgang av vedtekter etter bufeloven.

... Som det er redegjort for tidligere, er Kennelklubben i mot at kommunene fritt skal kunne fastsette vedtekter etter de någjeldende lover om politiet, bufe, reinbeite og vilt.

Selv om man vil sette snevre grenser, kan dette vanskelig gjøres anderledes enn at kommunene ender med en utstrakt frihet på dette området.

Selv om det er på det rene at forholdene kan variere fra kommune til kommune, må det også være et krav at man har enhetlige regler som gjelder for hele landet. Befolkningens mobilitet har øket meget betydelig i de senere år, først og fremst på grunn av fremveksten av bilismen. Dette taler for riksdekkende regler.

En familie som tar med en hund på campingtur må være fritatt for å forholde seg til høyst ulike regler etter hvert som reisen skrider frem. Særlig rypejegere, har en tendens til å forlate trakter hvor fuglebestanden er dårlig og reiser til andre landsdeler. Det minste man burde ha, er en normalvedtekt. Kommunene må forventes å gi en solid begrunnelse for å fravike en slik normalvedtekt, for å få avvikene godkjent av sentral instans.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund sier bl.a. dette:

«Lovutkastet hjemler ... for vide muligheter for den enkelte kommune til å kunne regulere hundeholdet via egne forskrifter. Lokale tolkninger av unøyaktige og diffuse begrep som «urimelig ulempe», «forsvarlig måte», «ansees som farlig og skremmende» osv vil kunne medføre en vilkårlig og tilfeldig forvaltning av loven avhengig av hvem som sitter i utvalg/nemnder i kommunen. Upresise lovformuleringer åpner for at særinteresser kan få betydelige gjennomslag og legge rammene omkring hundeholdet.

Videre vil NJFF framholde at den vide adgangen som utkastet ønsker å gi kommunene når det gjelder å fastsette kommunale forskrifter om hundehold, vil bidra til å uthule den grunnleggende målsettingen om å samle alle bestemmelser om hunder og hundehold i en lov. NJFF frykter at en slik mulighet til å utarbeide kommunevise forskrifter, vil åpne for en jungel av bestemmelser som det tilnærmet vil være umulig for den enkelte hundeeier å være oppdatert i forhold til. Dagens hundeeiere er, i likhet med folk for øvrig, svært mobile og ferdes over en rekke kommuner til stadighet. En ny hundelov må bli generell, ta opp i seg alle relevante bestemmelser om hunder og ikke åpne for en stor grad av detaljstyring og ulikheter fra kommune til kommune.»

Fuglehundklubbenes Forbund uttaler dette:

«Det synes heller ikke å være så store lokale forskjeller, at det kan begrunne en vidtgående adgang for kommunene til å regulere disse forholdene. Det må være et mål at borgere i like situasjoner blir likebehandlet over det ganske land. Videre vil det være svært vanskelig å orientere seg på nye steder, dersom det er store lokale forskjeller fra kommune til kommune. Dette kan gjøre selv den beste borger til lovbrøt, noe som bør søkes unngått.

I den grad det gis adgang til å regulere båndtvangsbestemmelser lokalt, bør man stille som vilkår for gyldighet at bestemmelsene er innrapportert til en sentral instans som kan fungere som informasjonsformidler til allmennheten gjennom å legge ut informasjonen på internett og trykke opp hefter som hundeeiere som

er mye på farten kan skaffe seg. Det bør også vurderes å stille som krav at P-plasser og andre naturlige innfartsårer til områder som er underlagt særskilte båndtvangsbestemmelser merkes med skilt.»

Også spesielt i relasjon til spørsmålet om opprettelse av dressurområder, har *Fuglehundklubbenes Forbund* enkelte merknader om administrative spørsmål:

«Sommeren 2000 var ca. 30 områder fordelt rundt om i landet godkjente dressurområdet fra 1. april og ulike datoer frem til 1. august. Dressurområdet er svært viktige for bl.a. dressurkurs og mosjon av hundene i vilttomme områder innenfor den ordinære båndtvangen. Det er vesentlig at muligheten for å etablere og beholde slike områder ikke blir vanskeligere. Slik vi ser det er det ønskelig med flere dressurområder. Vi kan ikke se at det foreligger hensyn som taler imot dette.

...
Myndigheten etter viltlovens § 52 femte ledd og § 55 tillå helt frem til sommeren 2000 Direktoratet for naturforvaltning. Ved lov av 30. juni 2000 nr. 65 ble myndigheten til å samtykke til dressurområder lagt til kommunene. Også myndigheten til å dispensere til særlige formål, er i lovutkastets § 3 foreslått lagt til fylkesmannen og kommunen. Dette kan hensyntatt enkelte forhold fremstå som uheldig. Etter dagens praksis har man fremmet forslag om dispensasjon fra båndtvangen og dressurområdet til en overordnet instans – dette har sikret likebehandling over det ganske land, slik at særinteresser i det enkelte distrikt ikke har forhindret fornuftige og ønskede tiltak. Ved å benytte en sentral instans forhindrer man også at enkelte kommuner gir dispensasjoner i større utstrekning enn det som er forsvarlig ut i fra en faglig vurdering. Vi er ikke kjent med om kommunene besitter ... den nødvendige faglige kompetanse.

Det bør etter vår oppfatning vurderes en klageadgang til faginstansen Direktoratet for naturforvaltning, dersom et arrangement eller for eksempel et dressurområde avslås av kommunen.

Slik ordningen har vært med godkjenning gjennom direktoratet, har det vært lett å orientere seg om med eks. dressurområdet siden det foreligger en samlet oversikt for hele landet – dette har sine åpenbare fordeler.»

I fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub*, *Norges Jeger- og Fiskerforbund*, *Norsk Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* 20. mars 2002 blir dette sagt:

«Det er svært uheldig med utbredt grad av

kommunal styring, noe lovutkastet i stor grad har lagt opp til. Vi viser her til at det blir vanskelig, om nesten umulig, å orientere seg om regelverket. En undersøkelse gjennomført av NJFF viste at rundt halvparten av de kontaktede lensmannskontor ikke hadde kunnskap om lokale båndtvangsbestemmelser. Et regelverk som gjør selv den beste borger til lovbrøyer må unngås. Videre er det viktig at lokale særinteresser ikke settes foran de interesser og prioriteringer som er gjort på nasjonalt plan.»

I fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* 3. juli 2002 blir følgende tilføyd:

«Håndhevingen blir enklere hvis man har enhetlige bestemmelser for hele landet.»

Også *Oslo politidistrikt* er skeptisk til kommunal forskriftskompetanse, og har dessuten merknader om hvilket departement som bør forvalte den nye lov om hundehold:

«Oslo politidistrikt slutter seg til at det er behov for en egen lov om hundehold, som i størst mulig grad samler og ensretter de mange spredte bestemmelser som vedrører hundehold, og som også gjør håndhevingen mest mulig enhetlig. Nettopp av denne grunn er det overraskende at det tilsynelatende foreslås å gi bred adgang til den enkelte kommune til å nedsette lokale forskrifter. Det er utvilsomt riktig at forholdene lokalt kan variere, og også at lokale oppfatninger om hvordan hunder skal sikres mv kan variere. Det samme kan utvilsomt sies om en lang rekke forhold hvor reglene likevel er enhetlige for hele landet. Departementet har også selv sterkt understreket behovet for å få regler som gjør det enkelt å kjenne til en hundeeiers rettigheter og plikter - og ikke minst konsekvensen av å ikke overholde disse.

Så vel hunder som hundeeiere er mobile - og etter nye regler om innførsel av hund til Norge, er det en økning av utenlandske hundeeiere som medtar sine hunder til Norge for kortere eller lengre tid. At en lang rekke regler om båndtvang, renovasjon, støy, merking av hund etc skal variere fra kommune til kommune synes verken hensiktsmessig eller ønskelig. ...

En har også merket seg at departementet «antar» at reglene om «farlige hunder» fortsatt ivaretas av Landbruksdepartementet, slik at «ansvaret for en generell hundelov [kan] deles mellom departementene». Departementet legger til grunn at dette spørsmålet må avgjøres på et senere tidspunkt. Oslo politidistrikt ser ikke bort fra at det kan være andre oppgaver som er tillagt Landbruksdepartementet som tilsier at det må være Dyrehelsetilsynet og Landbruksdepartementet som skal ha ansvar med den de-

len av lovverket som retter seg mot «farlige hunder», men dette synes ikke å være drøftet på noen måte i høringen.

Den erfaring som Oslo politidistrikt har med Dyrehelsetilsynet og Landbruksdepartementet - som i hovedsak har næringsinteresser og dyrehelse som område - tilsier ikke på noen måte at disse instanser verken har interesse eller spesiell innsikt og kompetanse i spørsmål som knytter seg til hundehold generelt eller i konkrete tvistespørsmål. Slikt sett synes det verken tilstrekkelig motivert eller begrunnet å dele ansvaret for en ny lov mellom de ulike departementer. Hundehold må i langt større grad enn landbruk eller næring være en hobby for husholdningene, og problemstillingene omkring hunder er vel så aktuelle i bystrøk som i landbruks - eller utmarksområder:

Hensett til politiets sentrale rolle i håndhevelsen av de offentligrettslige regler som knytter seg til hundehold, bør loven i sin helhet underlegges Justisdepartementet og Politidirektoratet. Det er intet i vurderingen av denne type saker som krever en kompetanse direktoratet ikke har.»

Enkelte bestemmelser i departementets høringsnotat gav en *overlappende kompetanse til forskjellige instanser*. Til dette bemerker *Fylkesmannen i Oppland*:

«I paragraf 2 heter det bl.a.: «Fylkesmannen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det, og herunder sette kommunale forskrifter om det samme ut av kraft.» Begrunnelsen for at fylkesmannen skal ha hjemmel til å sette kommunale forskrifter ut av kraft er at reindrifutøverne ikke nødvendigvis er bosatt i den enkelte kommunen som berøres og at driften foregår over kommunegrensene og fylkesmannen kan derfor sørge for en helhetlig regulering uavhengig av kommunegrensene. Dette kan virke som en argumentasjon som kan brukes på svært mange områder hvor en ellers ikke ser noe betenkelighet med en delegasjon til kommunene. Vi mener at dette vil være unødvendig da dette dreier seg om en gammel næring og kommunene er vel kjent med flytteruter og næringas behov for øvrig.

Også i paragraf 3 pkt. d kan både kommune og fylkesmann fastsette forskrift eller gjøre enkeltvedtak som berører de samme forhold. Vi kan ikke se at det skulle være noe behov for et slikt dobbeltløp. Det vil kunne skape uklarheter.

At to ulike instanser skal kunne lage forskrift og/eller fatte enkeltvedtak om de samme forhold virker unødvendig. Hvem skal være kla-

gebehandler for enkeltvedtakene fattet etter en slik paragraf?»

Sametinget uttaler derimot dette:

«Sametinget er fornøyd med at Fylkesmannen med hjemmel i lovutkastets § 2 sjette ledd kan sette kommunale forskrift ut av kraft når hensynet til reindriften tilsier det. Sametinget vil imidlertid forutsette at reindriftnæringen får uttale seg der kommuner vil utarbeide kommunale forskrifter om hundehold. Dette må også gjelde i de kommuner som ikke har reindriftsamerboende i sin kommune, men der reindriften bruker områder i kommunen.»

Norsk Kennel Klub bemerker til dette spørsmålet at

«vedtekter etter reindriftsloven bør fastsettes av Fylkesmannen, da reindrift normalt drives over store områder som omfatter flere kommuner.»

Også *Fylkesmannen i Buskerud* har en bemerkning til den ene bestemmelsen som gav overlappende kompetanse, høringsutkastet § 3 bokstav d:

«Pkt. d gir hjemmel for fylkesmannen til ved forskrift eller enkeltvedtak å gi unntak fra båndtvang. Denne hjemmelen bør gis til kommunen alene. Når kommunen har hjemmel for detaljering ved sikring av hund, jfr. § 2, bør det også være kommunen alene som gir unntak etter § 3 d.»

Flere instanser går inn på *spørsmålet om kommunale forskrifter bør godkjennes av et statlig organ eller om staten på annet vis bør sikre seg innflytelse på forskriftenes innhold selv om de ikke går lenger enn det som er hjemlet: Fylkesmannen i Hedmark* bemerker følgende:

«For å sikre like bestemmelser i nabokommuner med felles jakt og beiteområder, bør kommunale forskrifter om hund og hundehold godkjennes av fylkesmannen.»

Direktoratet for naturforvaltning uttaler dette:

«Det viktige prinsipp som gjelder etter politilovens § 14 om at de kommunale vedtekter skal godkjennes av departementet, vil forsvinne ifølge utkastet. Vi har lang tradisjon for at byer og tettbygde strøk ved kommunal politivedtekt har bestemmelser om hundehold. Slike vedtekter skiller i alminnelighet mellom de rent bymessige strøk med tettbebyggelse og de mer landlige utmarksområder. I byområdet kan det være båndtvang hele året, mens det i landområdene er viltlovens § 52 som gjelder. Hundeeiere i byer og byområder er generelt godt orientert om hvilke regler som gjelder for hundehold.

Verdien av å gjøre vedtektene avhengige av

departementets godkjenning må ikke undervurderes. Det sikrer mot urimelige og tvilsomme bestemmelser og det sikrer en likhetsbehandling kommunene imellom og for de berørte borgere. Et minimumskrav dersom § 14 oppheves og hundebestemmelsene i fremtiden skal reguleres ved kommunale forskrifter er at slike forskrifter må godkjennes av departementet.»

Norsk sau- og geitalslag uttaler dette:

«Med hjemmel i dagens Bufelov kan kommuner vedta forskrifter om utvidet båndtvang. Denne forskriften skal godkjennes av Landbruksdepartementet før den er gyldig. I forslaget til ny Hundelov er denne godkjenningen av Landbruksdepartementet tatt bort. ... Dette kan føre til noe ulik forskriftsformulering, og dermed fortolkningsproblem, dersom det ikke gis klare retningslinjer for hva kommunene kan vedta sjøl. ... Det er også naturlig å stille spørsmål om beiteinteressene vil bli godt nok ivare tatt uten ... LDs godkjenning av de kommunale forskriftene. På denne bakgrunn vil Norsk sau- og geitalslag tilrå at denne godkjenningsordningen opprettholdes.»

Norske Redningshunder sier dette:

«Departementet ønsker i høringsbrevet å legge kompetansen til å gi lokale forskrifter i tillegg til lovens generelle bestemmelser til kommunene. NRH vil påpeke at det er fare for at kommunene vil praktisere denne adgangen forskjellig slik at regelverket omkring båndtvang igjen blir uoversiktlig. Etter NRHs oppfatning er det en bedre løsning om fylkesmannen (som foreslått for reindriften) her får adgang til å samordne denne typen bestemmelser, eventuelt at det kreves godkjenning av departementet. Selv om det etter utkastet er foreslått snevrere, mer konkrete rammer for forskriftskompetansen så er det nok variabelt i hvilken grad de folkevalgte i de enkelte kommuner i praksis vil oppfatte adgangen til å gi forskrifter. En ytterligere kvalitetssikring og fylkesvis samordning er her på sin plass, fortrinnsvis gjennom fylkesmannen.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund

«finder ... behov for å stille spørsmål ved om det er noen ankeinstans for hva kommunene kan komme med i sine eventuelle forskrifter. Dette vil være et viktig punkt dersom det faktisk åpnes for en adgang til å fastsette kommunale forskrifter som regulerer hundeholdet.»

Se også merknadene fra *Norsk Kennel Klub* sistert like foran. I fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* 3. juli 2002 blir det fremholdt at man ser det som «uheldig at

kommunene kan fastsette vedtekter om hundehold, uten approbasjon av sentral myndighet.»

Stavanger kommune sier derimot dette:

«Park- og idrettssjefen mener det er avgjørende at kommunen gis forskriftskompetanse som ikke krever godkjenning fra departementet. Det er viktig med muligheter til å gjøre tilpasninger til lokale forhold med forskrifter både når det gjelder å ha områder med utvidet båndtvang (jfr § 2) og områder med unntak for båndtvang (jfr § 3). Det er f.eks. viktig for de som er redde for hunder at det er helårlig båndtvang i visse områder, samtidig som det er viktig at hundeeierne har områder hvor hunden lovlig kan gå løs.»

Oppdal kommune ber om at

«departementet utarbeider et standard oppsett som kommunen kan benytte ved utforming av lokale forskrifter».

Fylkesmannen i Buskerud reiser spørsmålet om hva som bør skje med forskrifter som eksisterer ved den nye lovens iverksettelse:

«Lovforslaget medfører at bufeloven oppheves. Det er ikke kommentert i høringsdokumentet om alle de kommunale vedtektene som er fastsatt i medhold av bufeloven med dette også oppheves, eller om de fortsatt vil være gjeldende. Dette må avklares i nytt lovforslag, da en opphevelse vil medføre et omfattende arbeid i kommunene.»

Også *Luster kommune* går inn på spørsmålet om skjebnen til gjeldende kommunale forskrifter:

«Når det gjeld Lov av 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund m.m., er det i fylgje utkastet framlegg om å fjerna heile lova. Den nye hundelova vernar ikkje godt nok for angrep på beitande bufe då bandtvangstida kun gjeld frå 1. april til 20. august. For å få til tilfredsstillande ordningar for bufe på beite, må kommunane laga eigne forskrifter. Dette er det opna for i lovframlegget, § 2. Luster kommune har gjort vedtak tidlegare om eiga forskrift om bandtvang med heimel i Bufelova, som etter framlegget no vert oppheva. Det bør difor innarbeidast i lovendringa at gjeldande kommunale forskrifter vert vidareførde med heimel i den nye hundelova.»

Ulstein kommune sier dette:

«Ulstein kommune går ut fra at forskrifter og vedtak om hundar og hundehald etter lovverk og lovparagrafar som no vert oppheva, vert vidareført utan særlege vedtak så sant det ikkje er i strid med den nye lova om hundar og hundehald.»

Sandnes kommune tar til orde for at *kommunale hundeforskrifter bør plasseres i de kommunale politivedtektene:*

«Jeg [kommuneadvokaten] er også enig i at det fortsatt vil være behov for lokale særbestemmelser, antakelig mest aktuelt om båndtvang på bestemte steder og i bestemte tidsrom, og om oppsamling av ekskrementer. Slike særbestemmelser antar jeg at det fortsatt vil være mest hensiktsmessig å innta i de kommunale politivedtekter. Derved vil man antakelig også best sikre kjennskap og den beste tilgjengelighet til reglene. Jeg ser det som en mindre god løsning å operere med særlige kommunale hundeforskrifter.»

6.3 Departementets vurderinger

Departementet foreslår å konsentrere myndigheten til å gi forskrifter og fatte enkeltvedtak på lovens område til færre organer enn i dag. Departementet finner at det på en del punkter vil være ønskelig å kunne utfylle loven med forskrifter, dels nasjonale forskrifter, dels lokale forskrifter. Om begrunnelsen for hvorfor ikke alle spørsmål etter departementets vurdering bør reguleres uttømmende i lovteksten, viser departementet til de enkelte punkter utover i proposisjonen der de ulike forskriftshjemlene behandles.

I dag er det *kommunene* som er hovedaktøren på lokalt nivå når det gjelder utfyllende regelgivning om hundehold. Begrunnelsen for fortsatt å åpne for lokale forskrifter er å gi frihet til lokal tilpasning. På de punkter der det delegeres forskriftskompetanse til lokalt nivå, ser departementet også at det er fordelaktig at reglene gis av et organ som er underlagt direkte demokratisk styring, slik at det åpnes for lokal debatt om hvordan eventuelle utfyllende regler bør utformes. Kommunene peker seg da ut som det naturligste forvaltningsorgan når slik myndighet skal tildeles. Dette gjelder myndighet til å gi utfyllende regler om båndtvang og sikring av hund, ro og orden o.l. Slike utfyllende regler vil det etter lovens system ikke være påkrevet å ha overalt. Hvis hundeholderne i et distrikt jevnt over forholder seg lojalt til lovens generelle akt-somhetskrav og generelle regler om sikring av hunder, oppstår egentlig ikke behov for lokale utfyllende forskrifter om dette. I så fall opptrer hundeholderne på en konfliktforebyggende måte. Men det kan være behov for mer konkrete lokale forskrifter med mer spesifikke restriksjoner enn loven gir, f.eks. pålagt båndtvang på bestemte steder hele

året eller påbud om å ta gjøende hunder innendørs etter et bestemt klokkeslett på kvelden, særlig der det forekommer mindre skjønnsomt hundehold. I visse distrikter kan f.eks. også hensynet til husdyr i landbruket være fremtredende og begrunne en båndtvang som det ikke er behov for andre steder. Slike behov bør etter departementets syn helst vurderes lokalt.

Der forskriftskompetansen bør ligge på nasjonalt nivå, gjelder det spørsmål der hensynet til ønsket om lokal tilpasning bør underordnes ønsket om like løsninger for hele landet. *Kongen* tildeles forskriftskompetansen i slike spørsmål. Det er ikke tatt stilling til spørsmålet om delegasjon og til hvilket organ.

Forskrifter om sikring av hund av hensyn til reindriften, som skjer på tvers av kommunegrensene, bør vedtas av *fylkesmannen*.

Departementet foreslår at myndigheten til å dispensere fra båndtvangsbestemmelsene legges til *kommunene*. Dispensasjoner fra forbudet mot farlige hunder legges det til *de enkelte politidistrikt* å vurdere. Dette synes å være en praktisk ordning. Hvis ikke annet fastsettes, vil en dispensasjon gjelde for hele riket.

Det viktigste utøvende og håndhevende organ i forhold til lovforslagets bestemmelser, blir *politiet*. Ved proposisjonens lovforslag blir problematisk hundehold klarere enn etter gjeldende rett gjort til en *politioppgave*. Arbeidet ses primært som en ordensoppgave, der politiets gis fullmakter til å gripe inn på stedet med *umiddelbare* tiltak i visse situasjoner. Vilårene for dette blir klarere beskrevet enn i gjeldende rett. I tillegg til å få kompetanse til å sette inn umiddelbare tiltak der en akutt situasjon tilsier det, blir det gjennomgående lagt til politiet å fatte også andre beslutninger som sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold. Mens politiet vurderer en sak vil det være adgang til å ta hunden i forvaring. I sammenheng med at dette primært skal være en politioppgave, fjernes privates rett til selv å kreve hunder avlivet gjennom namsmyndighetene. Folk som føler seg forulempet må vende seg til politiet (eller eventuelt reise ordinær sivil sak basert på lovens generelle aktsomhetsregel, se nærmere proposisjonens punkt 8).

For så vidt gjelder politiets enkeltvedtak og klage-regler bemerkes følgende:

Departementet foreslår en særegen klageordning for vedtak om avliving eller omplassering av hund etter en eller flere uønskede hendelser, vedtak om avliving eller pålegg om utførsel fra riket av farlige hunder og vedtak om forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre. For slike vedtak foreslås at de skal kunne påklages til *tingretten*.

Dette er inngripende ekstraordinære sikkerhetstiltak som ikke gjelder en situasjon som må løses ved tiltak på stedet i en oppstått akutt situasjon, og der hensynet til hundeholdernes rettssikkerhet kan tilsi at en klageadgang til en domstol er ønskelig. Ved klage til tingretten innføres rett til å kreve muntlig forhandling. Mens klagesaken pågår, vil politiet kunne holde i forvaring den eller de hunder det gjelder.

For andre avgjørelser truffet av politiet gjelder forvaltningsloven med forskrifter som ellers. Klage over enkeltvedtak går til nærmeste overordnede forvaltningsorgan, dvs. *Politidirektoratet*, jf. forvaltningsloven § 28.

Enkelte avgjørelser som er ledd i politiets saksbehandling eller gjennomføring av et vedtak, bør ikke anses som enkeltvedtak. Avgjørelser om *ikke* å sette inn tiltak som avliving og omplassering vil etter lovforslaget heller ikke være å anse som enkeltvedtak. Dette gjør at politiet unngår et betydelig merarbeid i de tilfeller der man, trass henvendelse fra noen, ikke finner grunn til å gripe inn mot hundeholdet med slike inngripende tiltak. Ingen privatpersoner får rettskrav på å få hunder avlivet eller omplassert ved politiets avgjørelse, og negative avgjørelser vil ikke kunne påklages.

Til gjengjeld foreslår departementet (i utk. § 3) at den som er berørt av en annens hundehold, kan kreve direkte overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet. Slike krav kan prøves og gjennomtvinges ved sivilt saksanlegg mellom de berørte privatpersoner, og eventuelt ved etterfølgende tvangsfullbyrdelse, se proposisjonens punkt 8.

Til enkelte særspørsmål reist av høringsinstansene har departementet følgende merknader:

Departementet er enig med Lier kommune i at det etter forholdene kan være en fordel med samarbeid mellom nabokommuner ved utarbeiding av forskrifter, f.eks. der viktige friluftsområder går over flere kommuner. Det samme kan være tilfellet hvis f.eks. jaktområder går over flere kommuner og det gjelder kommunale forskrifter med betydning for bruken av jakthundene.

Som det fremgår, opprettholder departementet en forskriftskompetanse for kommunene. De fleste kommuner som har uttalt seg, synes å se dette som positivt, mens enkelte er mer skeptiske. Flere hunde- og dyreorganisasjoner er skeptisk til antallet varierende forskrifter man kan få, og deler ikke departementets vurdering om at det er ønskelig å åpne for lokale tilpasninger. Departementet vil fremholde at det ikke forventer at kommunene nødvendigvis gir forskrifter etter loven. Behovet for dette

må fullt ut vurderes lokalt, og et utfall av lokale vurderinger kan være at kommunen klarer seg med lovens regler. I tilfelle det gis kommunale forskrifter, skal disse kunngjøres i Norsk Lovtidend, jf. forvaltningsloven § 38 første ledd bokstav c. Denne kunngjøringen skjer elektronisk, og lett tilgjengelighet sikres ved at forskriften legges ut på Lovdatas fritt tilgjengelige internett-base (www.lovdatabasen.no). På denne måten er det blitt mye enklere enn før å få tilgang til slike forskrifter. For dem som ikke har data, er også tilgjengeligheten vesentlig bedre enn før, fordi ethvert offentlig kontor (f.eks. kommunens servicetorg eller administrasjon) med datautstyr raskt kan hjelpe med å finne frem reglene. Kommunegrensene er gjerne merket ved skilt langs hovedveiene og på mange kart, slik at det er lett for dem som reiser rundt, å vite hvilken kommunes forskrifter som skal finnes frem fra lovdatabasen.

Fuglehundklubbenes Forbund har stilt spørsmål ved om myndigheten til å opprette dressurområder bør ligge hos kommunen. Departementet mener det stemmer best med lovforslaget for øvrig at kommunen har denne myndigheten. Utlegging av dressurområder bør avgjøres lokalt, og da slik at kommunens rolle innenfor hundelovens ramme blir å vurdere å gi eventuelle nødvendige unntak fra sikringsreglene.

For å få en enklere, mer velfungerende og mindre kostnadskrevenende offentlig forvaltning, finner departementet å ta til følge de innvendinger mot å gi overlappende kompetanse til forskjellige instanser, som en del høringsinstanser fremsatte. Lovutkastet inneholder ikke regler som gir slik overlappende kompetanse. Båndtvang av hensyn til reindriften skal kunne fastsettes bare av fylkesmannen, ikke av både kommunen og fylkesmannen. I samband med Sametingets merknad, vil departementet peke på at ved forberedelsen av slike forskrifter skal reindriftnæringen få uttale seg, se forvaltningsloven § 37, dersom ikke en spesiell situasjon som nevnt i § 37 tredje ledd unntaksvis foreligger.

Når forskriftskompetanse er delegert til kommunen på et avgrenset område med en begrunnelse som i loven her, ser departementet ikke at det er

hensiktsmessig at staten sikrer seg innflytelse på forskriftenes innhold. Inngår et jakt- eller beiteområde i flere kommuner, slik at det er hensiktsmessig med felles bestemmelser, bør kommunene eventuelt selv vurdere interkommunalt samarbeid om utforming av forskrifter.

Hva bør skje med forskrifter som eksisterer når den nye loven trer i kraft? Forskrifter gitt med hjemmel i den midlertidige kamphundloven bør oppheves samtidig med hjemmelsloven. Departementet foreslår at alle andre gjeldende forskrifter skal bortfalle tre år etter at loven er trådt i kraft, jf. utk. § 31. Dette anses nødvendig for å få en virkelig sanering av det omfangsrike kommunale regelverket. Selv om forskriftene måtte være forenlige med den nye loven, kan utviklingen lokalt ha løpt fra dem. Det kan gjelde både f.eks. forskrifter etter bufeloven og bestemmelser om hunder i politivedtekter. F.eks. forekommer omfattende restriksjoner av hensyn til beitedyr i kommuner der beitedyr knapt finnes mer. Tre år gir god tid til å vedta nye forskrifter der det er ønskelig. Dressurområder for hunder som er lagt ut etter viltloven § 55, bør likevel bestå for den tid som ble bestemt av den instans som har samtykket i å legge ut området, jf. utk. § 33.

Kommunen bør selv vurdere hvor nye forskrifter om hundehold skal plasseres i det kommunale forskriftsverket. Det foreligger ikke noe formelt hinder for å plassere nye bestemmelser i politivedtekter, sammen med bestemmelser hjemlet i politiloven. Departementet vil imidlertid fremholde at alle bestemmelser som hjemles i loven her, bør samles i en forskrift i hver kommune, for å øke tilgjengeligheten. Når en bruker via lovdatabasen for en kommune har fått frem en hundeforskrift eller en politivedtekt med bestemmelser om hunder, vil brukeren ha en rimelig forventning om at alle kommunens regler hjemlet i lov om hundehold er funnet. Dersom kommunene ikke plasserer forskriftene samlet, kan det begrense reglenes gjennomslagskraft.

Kongen bør kunne fastsette at loven eller deler av loven skal gjelde på Svalbard, og at forskrifter og enkeltvedtak etter loven skal kunne vedtas der av andre instanser enn ellers, jf. utk. § 29.

7 Ulike forslag fra høringsinstansene

7.1 Forslag fra høringsinstansene

Høringsinstansene har fremsatt en del forslag som ikke var tatt opp i departementets høringsnotat oktober 2000.

Enkelte instanser tar til orde for at loven bør inneholde en *formålsparagraf* med et nærmere angitt innhold:

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«NJFF mener at loven mangler en innledende formålsparagraf som kan legge rammene omkring hundehold som en positiv aktivitet som også fyller en rekke viktige samfunnsnyttige formål. Videre bør en slik formålsparagraf også stille krav til at den enkelte hundeeier gjennom sitt hundehold skal vise hensyn til mennesker og miljø og bestrebe seg på et hundehold som preges av aktpågivenhet og som ikke er til sjenanse for andre.»

Norsk Kennel Klub sier bl.a. dette:

«Det er meget ønskelig at en hundelov har en formålsparagraf som fremhever at hensikten med loven ikke bare er å regulere hundeeiernes ansvar, men også å fremme et humant hundehold med henvisning til dyrevernloven. Dette gjelder ikke bare for hundeeiere, men for alle.»

Også *Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr, Foreningen for Hundecomplassering, Jakthundrådet i Norge og Østre Toten kommune* tar til orde for en formålsparagraf.

Videre fremkommer endel *synspunkter av mer generell karakter om hva loven bør inneholde:*

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«NJFF er ... opptatt av at en hundelov bør ha som utgangspunkt å forebygge uønskede hendelser framfor å kun rette fokus på mulige reguleringer og straffereaksjoner. Det primære må være å unngå en lov som kun tar høyde for ulike former for og grader av straff og reguleringer framfor å virke motiverende i forhold til å arbeide mot hva som kan betegnes som et omforent formål med vårt hundehold.»

Jakthundrådet i Norge ønsker at:

«... lovutkastet skal sette fokus på den forebyggende siden for dermed i størst mulig grad å unngå mulige konflikter mellom hunder/hun-

deiere og samfunnet for øvrig. Dette er helt fraværende i det framlagte lovutkastet som ensidig fokuserer på straffereaksjoner i forhold til eventuelle konflikter.»

Foreningen for Hundecomplassering:

«FFHO foreslår at i stedet for en ensidig fokusering/utvidelse av avlivingsadgangen, bør det i en samlet hundelov i større utstrekning fokuseres på det forebyggende elementet. Eksempelvis styrke ansvarsfølelse for hundehold, forebyggende arbeid og bruk av andre virkemidler.»

Justisdepartementet holdt 20. mars 2002 og 11. juli 2002 møte med bl.a. flere organisasjoner. I tilknytning til dette skriver *Fuglehundklubbenes Forbund* i uttalelse 11. juli 2002 bl.a.:

«Av departementets kommentarer fremgår det at man ønsker regler som er effektive å håndheve både i form av at de er lite skjønnspregede og at de skal medføre liten ressursbruk. Ønsket om en effektiv håndheving må ikke bli så sterkt at øvrige hensyn herunder rettssikkerhet med muligheten for overprøving og rimelige resultater i det enkelte tilfelle, kveles. De lovregler som utformes med tanke på farlige hunder og problematisk hundehold må ikke samtidig ramme den delen av hundeholdet som er positivt og som utgjør den meget store majoritet av norske hunder og hundehold. Dette er den gruppen hundeeiere og hundehold vi mener å representere, og dette er således helt sentralt.»

En rekke ulike *konkrete forslag om hva loven bør inneholde* er også innkommet:

Dyrebeskyttelsen Norge, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, Rådet for Dyreetikk, Norsk sau- og geitalslag og foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk tar til orde for å ta inn i loven en *hjemmel for å kunne fradømme personer retten til å kunne ha med hund å gjøre*. Foreldregruppen foreslår også at loven fastsetter at personer som er dømt til ubetinget fengsel for volds-, vinnings- eller narkotikaforbrytelser, forbyr å ha hunder som er egnet til å fremme frykt, f.eks. schæfere og rottweilere. I samme retning går en uttalelse fra *Stafeforeningen i fengselsvesenet*. Også organisasjonene *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes*

Forbund gir i en felles tilleggshøringsuttalelse uttrykk for at det kanskje bør innføres en viss «adgang til å fradømme retten til å ha eller besitte hund».

Ellingsrud Hundeklubb tar til orde for å innføre en offentlig sertifiseringsordning for å kunne ha hund. Også *Sund kommune* og *Stafoforeningen i fengselsvesenet* har merknader i denne retning. *Hundetrener Wenche Foldahl, Foldahls hundeskole* foreslår at krav til «grunnopplæring m/ sertifikat for alle hundeeiere bør bli lovfestet».

Foreningen for Hundecomplussering og foreldregruppen *Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningbakk* foreslår at det blir stilt slikt krav for å ha bestemte hundetyper.

Foreningen for Hundecomplussering går også inn for at det blir stilt «krav om konsesjon/lisens for oppdrett av større raser med skarpe instinkter som gjør disse egnede til kamp, vakt og angrepshunder».

Ellingsrud Hundeklubb foreslår også følgende krav til hundepøddrettere:

«For mange hunder selges til unge mennesker uten noen kunnskap om hundens adferd. Oppdrettere bør pålegges et ansvar for valpen med oppfølging også etter at valpen er betalt.»

Norges Hunder Landsforbund foreslår opprettelse av et register:

«Det bør også vurderes å opprette et offentlig register over avlaving av hund, som er gjort med hjemmel i lov. Dette for å ivareta at loven brukes korrekt.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund reiser spørsmål om opprettelse av dressurområder:

«§ 55 i viltloven ble endret av Stortinget våren 2000, slik at kommunene allerede er delegert myndighet til å opprette dressurområder. Opprettelse av dressurområder er ikke nevnt i utkastet. Dette er et punkt som må være med i en egen hundelov. Dressurområder er viktig for å kunne drive trening og dressur av hunder også innenfor generell båndtvangstid.»

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr reiser spørsmål om å innføre plikt for kommunene til å ha områder for hunder slik at de kan slippes løse. *Norsk Pointerklub* uttaler følgende:

«For mange raser (spesielt jakthunder) er det nesten av avgjørende betydning for et positivt hundehold at hundene får tilstrekkelig («daglig») mosjon. Loven burde tilrettelegge for å sikre et totalt bedre hundehold i båndtvangstiden. Det hadde derfor vært ønskelig at kommunene ble forpliktet til (tilrettelegge for) å legge ut om-

råder til dressur/mosjonering i båndtvangstiden.»

Fuglehundklubbenes Forbund ber i sin tilleggsuttalelse 11. juli 2002 om at det i forarbeidene til loven går tydelig frem at det er et ønske om at trenings- og dressurområder skal opprettes og at kommunene bør bidra til at dette lar seg gjennomføre.

Kristiansand kommune reiser spørsmål om innføring av begrensninger for antall hunder i en husholdning i et boligområde.

Også *Foreningen for Hundecomplussering* går inn for at det innføres et

«tak på antall privat eide hunder, for eksempel maksimalt 10–15 voksne hunder. Høyere antall i private hjem vil utløse samme krav som for kennel/hundepensjonat».

Luster kommune mener at loven bør inneholde regler med et dyrevernaspekt:

«... regler som tek omsyn til hunden sjølv, som t.d krav til mosjon, hundar åleine i bil, åleine i bustad medan eigaren er på arbeid, innestengde i bur m.v.»

Forslag om forskjellige regler med et dyrevernaspekt kom også opp i forbindelse med det møtet 20. mars 2002 som er omtalt sist under punkt 2.3 foran.

Fylkesmannen i Hedmark vil ha regler med krav til bruk av ettersøkshund under småviltjakt. *Anders A. Eide* ønsker at kommunen skal kunne fastsette krav til minsteareal for jaktvald hvor drivende jakt-hunder blir sluppet.

Oslo politidistrikt reiser spørsmål om reglene bør omfatte også andre dyr enn hund, tar til orde for regler om forvaring av hund mens sak pågår og reiser spørsmål om regulering av tilfeller der eieren samtykker i avlaving:

«For øvrig kan det være grunn til å peke på at det formentlig også tidvis vil være et behov for å kunne pålegge plikter/restriksjoner eller fatte vedtak om avlaving av andre typer dyr som volder fare eller skade: Utradisjonelle kjæledyr finnes i stadig større omfang i vanlige hjem – ilde-re, krypdyr, reptiler og for den saks skyld griser. Disse – og også mer tradisjonelle dyr som katter – kan forårsake til dels alvorlig skade. I dag finnes så vidt vites ingen adgang til verken å avlive eller «omplussere» dyret med mindre dyrevernhensyn tilsier dette. ...

En ny lov om hundehold må etter vårt syn inneholde bestemmelser om beslag/forvaring av farlig hund så lenge sak pågår. Det kan ikke sees av forslaget til ny lov at dette er berørt overhodet. Den eksisterende bestemmelse om

dette i kamphundl. § 5, 4. pkt. om forvaring kan videreføres. ...

Samtykke til avliving er etter politiets erfaring i anmeldte straffesaker ofte hjemmel for avliving. Regler om samtykkets form, innhold og evt ugjenkallelighet er ikke regulert i noen lov, og burde muligens vært omhandlet i ny lov om hundehold.»

Også *Per Jan Langerud* tar til orde for en forvaringsadgang for politiet så lenge sak pågår.

Oslo Hundeskole/Geir Marring foreslår at det innføres *automatiske genprøver av hundetypen amerikansk staffordshire terrier*.

7.2 Departementets vurderinger

Bør loven ha en *formålsbestemmelse*? Lovforslaget skal samle ulike spredte lovbestemmelser om hundehold i lovverket. Lovreglene er kommet ut fra et praktisk behov for å ha regler om sikring av hund og om ro og orden, og ellers regler som gjør at forekommende konflikter kan håndteres på best mulig måte. Også lovutkastet her må ses mot denne bakgrunnen. Lovens enkeltbestemmelser stiller opp rammer for og krav om et forsvarlig hundehold, og ved vurderingen av de enkelte bestemmelsers innhold er det viktig å se hen også til hundeholdets mange positive sider, se punkt 3 foran, slik at reglene får et balansert og rimelig innhold. Lovens formål er å bidra til å fremme et hundehold som varetar hensyn til sikkerhet, ro og orden, og departementet foreslår at dette blir sagt innledningsvis, samtidig som det slås fast at det sivile samfunn, både enkeltpersoner og organisasjoner, har ansvaret for å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold til glede for den enkelte hundeholder. I tilknytning til merknaden fra *Norsk Kennel Klub* understreker departementet at dyrevernet fortsatt vil bli regulert i dyrevernloven, også for hundens del, se punkt 5.4.1 foran.

Enkelte instanser peker på at det i større grad bør fokuseres på det *forebyggende* elementet i en lov om hundehold. Departementet vil peke på at regler om straff og erstatning som reaksjon etter uønskede hendelser i seg selv bl.a. har som formål å gi en forebyggende effekt. Sikkerhetstiltak, som f.eks. avliving av hunder, kan også gi en bredere forebygging som en sideeffekt. En illustrasjon av en slik effekt gir *Norsk Kennel Klub* i sin høringsuttalelse, der det blir vist til virkningen av «de rigorøse avlivningsbestemmelser man har, særlig i bufeloven», som var en reaksjon på løshundplagen på 1920-tallet og tidligere:

«Ut fra den gjeldende rettstilstand har Kennelklubben drevet et omfattende arbeid for å heve hundeeiernes etiske nivå på dette område. ... Et tilsvarende arbeid er utført av Norges Jeger- og Fiskerforbund, som bl.a. har tatt initiativet til å etablere «hund-sau-kurs», hvor hunder dresseres til å unngå sau.»

Departementet vil fremholde at lovgivningen aldri kan bli mer enn et av flere virkemidler for å forebygge uønsket hundehold. Det er også begrenset hva som kan oppnås ved lovregler alene, gitt det utgangspunktet som er stilt opp under punkt 3 foran. Den frivillige innsatsen som hundeorganisasjonene og jakt- og fiskemiljøet gjør på eget initiativ er i seg selv svært viktig for å utbre et godt hundehold. Men departementet har vanskelig for å se hvordan man ved lov som virkemiddel skal styrke det forebyggende elementet ved å erstatte regler som gir reaksjoner mot uønskede hendelser med noe annet. Å vurdere offentlig innsats gjennom aktivt holdningsskapende arbeid i offentlig regi, pengestøtte til forebyggende arbeid i privat regi og liknende ligger utenfor rammen for Justisdepartementets lovgivningsarbeid.

Spørsmålet om å innføre en *hjemmel for å kunne fradømme personer retten til å ha med hund å gjøre* og om å innføre *sertifiseringsordninger for å ha hund eller drive oppdrett*, vil departementet vurdere nærmere under punkt 14 nedenfor. Under punkt 14.3 er høringsinstansenes merknader om dette presentert grundigere.

Departementet kan ikke se at det er formålstjenlig å opprette et *offentlig register over avliving av hund*.

Departementet finner det vanskelig å følge opp forslaget om å stille *krav til hundeoppdrettere* om oppfølging av valpen og hundekjøperen også etter betaling og levering. Etter departementets syn vil det ikke være riktig at det offentlige skal ta medansvar for å gjennomføre slik oppfølging, f.eks. ved bruk av straffebestemmelser. Imidlertid kan det ikke utelukkes bruk av ufravelige kontraktsrettslige lovregler som et mulig virkemiddel dersom man senere skulle finne grunn til å vurdere et slikt forslag.

Departementet vil i punkt 9 nedenfor gå nærmere inn på spørsmålene om *opprettelse av dressurområder* og om *plikt for kommunene til å ha områder for hunder slik at de kan slippes løs*. Departementet går ikke inn for å pålegge kommunene noen plikt til å opprette slike områder. Kommunene bør ha frihet til selv å vurdere om de vil nytte eventuelle ressurser til slike formål. Departementet ser imidlertid positivt på at kommuner der det er mulig legger til rette for å få slike områder, både ved å fastsette

nødvendige unntak fra båndtvangreglene slik proposisjonens lovforslag hjemler, og ved medvirkning og tilrettelegging på annen måte.

Spørsmålet om innføring av *begrensninger for antall hunder i en husholdning etc.* vil bli behandlet under punkt 10 nedenfor.

Regler som gjelder dyrevern hører hjemme i dyrevernloven. Slike spørsmål tas ikke opp i proposisjonen her, jf. også foran under punkt 5.4.1. Likeledes faller spørsmålet om *krav til bruk av ettersøkshund under småviltjakt* utenfor det som tas opp i proposisjonen her. *Krav om minsteareal som vilkår for bruk av hund under jakt* kan direktoratet fastsette etter viltloven § 23 tredje ledd, og departementet foreslår ingen endringer når det gjelder dette.

Forslaget fra *Oslo politidistrikt* om å la deler av loven omfatte også *andre dyr* enn hunder vil bli vurdert nærmere under punkt 13 om avliving av hund etter at skade er voldt m.m. Spørsmålet om *forvaring av hund mens sak pågår* vil bli behandlet under punkt 17. Departementet vil ikke innføre nærmere

regler knyttet til hundeeierens *samtykke til avliving* overfor politiet. Almennelige privatrettslige regler vil gjelde for dette spørsmålet, og problemstillingen vil miste endel av sin praktiske betydning med de regler som departementet går inn for under punkt 13 nedenfor, der politiet får myndighet til å treffe vedtak om avliving av hunder.

Spørsmålet om *automatiske genprøver av hundetypen amerikansk staffordshire terrier (am-staff)* blir det ikke nødvendig å gå inn på, idet departementet foreslår forbud mot denne hundetypen, se punkt 15 i proposisjonen. Fra 1. januar 2002 er slike genprøver for øvrig innført av Norsk Kennel Klub som vilkår for å få valper av denne hundetypen registrert, og i praksis er ordningen innført ved det. Hvis ikke en pitbullterrier liknende hund (som am-staff er) er registrert med stamtavle som am-staff gjennom Norsk Kennel Klub eller tilsvarende organisasjon (f.eks. tilsvarende svensk organisasjon), blir hundene i praksis nå avlivet etter kamphundloven, se punkt 15.1.

8 Generelt krav til aktsomhet og til å ta hensyn

8.1 Gjeldende rett

En klar aktsomhetsplikt for å unngå skader og ulemper kommer til syne gjennom bestemmelsen i straffeloven § 354 annet ledd første punktum: «Hvis en hund anfaller person eller ved støy eller på annen måte volder vesentlig ulempe for øvrig, straffes hundeholderen med bøter, medmindre det må antas at der ikke kan legges ham noe til last.»

Gjeldende hundelovgivning inneholder ellers ikke et positivt lovfestet generelt aktsomhetskrav. Imidlertid gjelder på ulike grunnlag plikter for den som har hund, til å vise aktsomhet for å unngå skader og ulemper for andre personer og forskjellige interesser. Slike plikter er dels forankret i sedvanerettslige regler, dels i lovregler. Det vil føre for langt å gi en fullstendig oversikt over de regler som kan ha betydning for hundehold.

Generelt gjelder en alminnelig erstatningsrettslig sanksjonert aktsomhetsplikt på sedvanerettslig grunnlag. Rent erstatningsrettslig har dette mindre praktisk betydning, idet lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 1–5 fastsetter et mer vidtrekkende erstatningsansvar for skader voldt av hund enn det som følger av det sedvanerettslig forankrede skyldansvaret.

Lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar § 2 første ledd fastsetter at i naboforhold må ingen «ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom. Inn under ulempe går òg at noko må reknast for farleg.» En tilstand eller forhold som er i strid med dette, kan naboen kreve rettet, jf. § 10, og dette kan gjennomføres ved dom og tvangsfullbyrding. Regelen kan ha betydning for hundehold på en eiendom. Frostating lagmannsretts kjennelse 22. august 2001 i en sak om midlertidig forføyning om at to New Foundlandhunder skulle fjernes fra en eiendom, er et eksempel på dette, se Rettens Gang 2001 s. 1658 flg. Nevnes kan også lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet som har betydning for ferdsel i naturen. Retten til ferdsel til fots med og uten hund er etter § 2 første ledd betinget av at ferdselen skjer «hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet». Lovens § 11 utfyller dette ved regler om ferdselskultur og eierens bortvisningsrett. Her fremgår bl.a. at den som ferdes på annen

manns grunn, skal «opptre hensynsfullt og varsomt for ikke å volde skade eller ulempe for eier, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade».

8.2 Dansk og svensk rett

I *Danmark* inneholder lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 6 stk. 1 et generelt aktsomhetskrav:

«Det påhviler besidderen af en hund at træffe de foranstaltninger, der efter forholdene må anses påkrævet for at forebygge, at hunden volder andre skade.»

I *Sverige* inneholder lag (1943:459) om tilsyn över hundar och katter 1 § första stycket dette generelle aktsomhetskravet:

«Hundar och katter skall hållas under sådan tillsyn som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skador eller avsevärda olägenheter.»

8.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Lovutkastet § 1 stilte opp et generelt aktsomhetskrav:

«§ 1 Generelt aktsomhetskrav

Den som er eier eller innehaver av en hund skal alltid opptre aktpågivent for å unngå at hunden uberettiget volder skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Det skal også bli sørget for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk eller miljø.»

I høringsnotatet punkt 4.1.2 er forslaget begrunnet slik:

«Regler om sikring av hund i en lov om hunder og hundehold kan ikke bli lest slik at dersom en hundeholder følger reglene, så er risiko som hunden likevel måtte volde hundeholderen uvedkommende. Enhver norsk borger har på alle livsområder etter sedvanerett en generell plikt til å opptre aktpågivent for å unngå at de selv eller noe eller noen som de svarer for, uberettiget volder skade på bl.a. folk, dyr, eiendom

eller ting. Den som ikke innretter seg etter dette kan på privatrettslig grunnlag bli møtt med bl.a. pålegg som kan tvangsfullbyrdes på ulike måter, og eventuelt med erstatningskrav der skade er voldt. Her må likevel skytes inn at erstatningsrettslig vil en hundeeier eller hundeholder normalt svare for skade uavhengig av hvor aktpågivende vedkommende har vært, jf. skadeserstatningsloven § 1–5. I en del forhold, bl.a. naboforhold, plikter man også å unngå å oppføre slik at man volder urimelig ulempe for andre.

Ut fra informasjonshensyn antar Justisdepartementet at en lov om hunder og hundehold i en generelt formet bestemmelse bør presisere at det gjelder et generelt aktsomhetskrav. Det bør også bli slått fast som en privatrettslig regel at en eier eller innehaver av hund skal sørge for at hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk eller miljø. En generell regel med dette innhold er inntatt i lovutkastet § 1.»

8.4 Høringsinstansenes syn

Få instanser har spesifikke merknader til den generelle aktsomhetsregelen. *Stavanger kommune* uttaler at det av hensyn til friluftinteressene er bra at loven har et generelt aktsomhetskrav. *Trondheim politidistrikt* skriver følgende:

«Vi har visse problemer med å forstå innholdet i utkastets § 1, annen setning. Formuleringen «Det skal også bli sørget for ...» kan forstås slik at lovgiveren, eller noen andre har tatt på seg ansvar for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk eller miljø. Det er neppe meningen. Loven bør formuleres på en slik måte at hundeeieren eller besitteren, plikter å sørge for at ...»

Lensmannen i Fræna uttaler dette:

«... for å unngå at bestemmelsen uberettiget volder skade ...»

Det antas at bestemmelsen skal ivareta det generelle ansvar eier eller innehaver av hund har. Hvis bestemmelsen ikke er ment å skulle unnta en tjenestehund under arbeid, vil folk flest trolig ha problemer med å vurdere om hunden opptrådte berettiget eller uberettiget. Erfaringsmessig vil det trolig være delte oppfatninger mellom hundeeieren og skadelidte. Hvis begrepet uberettiget ikke benyttes, vil bestemmelsen gi et klarere signal til hundeeieren/innehaveren.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund mener at det burde vært skissert hva et forsvarlig hundehold innebærer.

8.5 Departementets vurderinger

En generell aktsomhetsregel vil markere hundeholderens ansvar for sin hund når det gjelder trygghet, skadeforebyggelse, ro og orden og miljø. Regelen vil klargjøre at den som har hund eller har ansvar for andres hund, har et ansvar for at hunden ikke er til skade eller ulempe for folk, andre dyr (inkludert andre hunder), eiendom, miljø eller andre interesser.

Departementet foreslår en regel som sier at enhver hundeholder alltid skal opptre aktsomt for å unngå at hunden volder skade på folk, dyr, eiendom eller ting (utk. § 3 første ledd første punktum). Dette følger allerede av alminnelige sedvanerettslige regler, og bør uttales i loven fordi den ellers vil gi et ufullstendig bilde av rettstilstanden.

Det kan vanskelig gis en uttømmende forklaring på hva aktsomhetsplikten innebærer, men departementet vil si noe om dette: Generelt plikter den som velger å ha hund å skaffe seg kunnskaper om hundens reaksjonsmønster i såvel dagligdagse og mulige ekstraordinære situasjoner for å forebygge skader og ulemper i forholdet til omverdenen. Slike kunnskaper må ligge til grunn for hvordan hunden sikres og behandles i det daglige for at hundeholdet skal kunne regnes som tilstrekkelig aktsomt. En aktsom hundeholder må også ta hensyn til at ikke alle andre mennesker, og særlig barn, kan forventes å ha slike gode hundekunnskaper. Enhver hundeholder må derfor ta hensyn til at noen mennesker i visse situasjoner vil kunne oppføre rasjonelt sett uheldig i forhold til hunden, slik at hunden på sin side kan reagere uheldig. Hundeholderen må alltid ta sikte på å forebygge mot uheldige situasjoner i møte mellom hunden, barn og hundedyndige mennesker. Den som har hund, må særlig ta hensyn til små barns naturlige væremåte og reaksjonsmåter og forebygge situasjoner der dette kan utløse uheldige reaksjoner hos hunden. Departementet ønsker ved lovforslaget å understreke og tydeliggjøre hundeholderens klare aktsomhetsansvar og ansvar for å forebygge skader og ulemper. Dette fritar ikke andre fra på sin side å vise aktsomhet og ta hensyn til hunder og til dem som har hund.

Som et eksempel fra rettspraksis som viser den aktsomhet som blir krevd av en hundeholder, også forutsetningsvis etter lovforslaget her, viser departementet til Høyesteretts kjennelse i Rt. 1978 s. 1407, som gjaldt spørsmålet om anvendelse av straffeloven § 354 annet ledd første punktum der en dobermannpinsjer hadde bitt en skiløper i en beferdet skiløype. Det fremgikk med Høyesteretts sitat fra herredsrettens dom at tiltalte «ikke burde latt en

så stor hund, med et slikt gemytt slike hunder vanligvis har, gå løs i skiløypen, fordi muligheten for at farlige situasjoner ville kunne oppstå var nærliggende og dernest for at muligheten for at hunden i en slik situasjon ville kunne komme til å reagere også var til stede». Det var fremholdt at eieren, hvis han lot hunden gå løs, burde «føle seg trygg på at hunden ikke har et slikt gemytt at den går til angrep hvis en situasjon som virker provoserende på hunden, eller hvor hunden blir redd, skulle oppstå». I tilknytning til dette peker retten på at «mange folk er redde for hunder. Hundeeieren må derfor i en skiløype regne med at folk kan komme til å slå eller vifte med skistavene hvis en hund plutselig skulle dukke opp i løypen foran dem når de kommer kjørende nedover». Retten har endelig pekt på at tiltalt hund var en stor dobermannpinsjer. Etter rettens syn var det «meget nærliggende at en person som plutselig så denne foran seg i løypa ville bli redd og slå eller vifte med stavene for å få den unna». Det var etter rettens oppfatning «i en slik situasjon også påregnelig at en dobermannspinsjer, som normalt regnes for å ha et hardt gemytt, ville kunne reagere».

Uttalelsen fra *lensmannen i Fræna* viser at det kan gi grunnlag for feilaktige og uheldige slutninger at ordet «uberettiget» står i lovteksten, jf. forslaget i høringsnotatet. Ordet er derfor tatt ut av lovforslaget. Helt unntaksvis vil annen lovgivning tillate at hund kan brukes på en måte som kan medføre skader, og selv om ordet «uberettiget» tas ut av lovforslaget, betyr ikke det at slik lovgivning ikke får samme betydning som før. F.eks. vil departementet nevne at det etter forholdene kan være tillatt å forsvare seg ved hjelp av hund etter straffelovens nødvergerregel i § 48. Og politilovens § 6 fjerde ledd blir fortsatt avgjørende for at politiet kan anvende makt ved bruk av hund under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.

Departementet foreslår videre i loven at hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, miljø eller andre interesser (utk. § 3 første ledd annet punktum). Regelen er omformulert på bakgrunn av Trondheim politidistrikts merknad. Departementet vil understreke at når det bare er «urimelig» ulempe som omfattes av lovteksten, innebærer det en kvalifisering av hva som skal til. Hunder er en naturlig del av norsk hverdagsliv, og det innebærer at normale ulemper som hundehold fører med seg i form av normalt forekommende gjøing m.m., ikke skal bli å anse som «urimelige» ulemper. Skal gjøing anses som «urimelig» ulempe, bør det være tale om jevnlig forekommende støy klart utover hva som vurderes som normalt akseptabelt, og det må

ved vurderingen tas hensyn til hva slags strøk det gjelder. Iblant kan støy bare være ett av flere moment ved vurderingen av om det foreligger «urimelig ulempe». En henvendelse til departementet under forberedelsen av proposisjonen gjaldt et tettbygd strøk med hager, der hunder godt sikret bak høyt nettinggjerde rundt egen hage etter det opplyste alltid ble sinte og satt i gang med kraftig bjefing når den plagede naboen var utendørs i egen hage. Hvis slike forhold varer ved, kan urimelighetsterskelen etter en totalvurdering være overskredet.

Høringen har gitt et inntrykk av at mange mennesker føler utrygghet i forhold til hund. Henvendelser til departementet viser at måten hundehold utøves på, har betydning for manges trygghetsfølelse i hverdagen. Loven bør derfor også betone at hundeholderne skal ta hensyn til at hundeholdet ikke skal skape utrygghetsfølelse for andre.

Den generelle aktsomhetsregelen som pålegger hundeholderen ansvar for å avverge skader og ulemper, foreslås ikke straffesanksjonert, men vil være en privatrettslig regel. Det innebærer at den som er vernet direkte overfor hundeholderen kan kreve forhold som er i strid med regelen rettet. Dette bør gå direkte frem av loven. Vurderingen av om noe bør rettes fordi aktsomhetsplikten ikke er overholdt slik at sikkerheten ikke er tilstrekkelig, eller fordi det foreligger en urimelig ulempe, må nødvendigvis bli konkret og skjønnsmessig, i likhet med de regler man i dag har om dette.

I motsetning til granneloven kan lovregelen som foreslås her, påberopes av alle naboer uavhengig av om de har status som selveiere, leietakere, borettslagsbeboere eller annet. Sammenliknet med de regler som gjelder i husleieforhold og borettslagsforhold, innebærer lovforslaget her at den som er utsatt for en ulempe over den terskel som loven aksepterer, vil kunne reise sak direkte mot den som volder ulempen, uten å være avhengig av utleierens eller borettslagsstyrets vurdering og prioritering av ressursbruk.

Sammenliknet med granneloven § 2, jf. § 10 har lovforslaget her også betydning for ulemper som ikke rammer «på granneeigedom», men som f.eks. rammer den som ferdes på en offentlig gangvei forbi en utilstrekkelig sikret eiendom med hund. Regelen vil i motsetning til granneloven gjelde overalt, bl.a. alle offentlige steder, i utmarksområder og turrområder.

Den generelle aktsomhetsregelen vil ha betydning ved forståelsen av andre bestemmelser i lovutkastet som krever aktsom/forsvarlig opptreden av hundeholderen.

Til *Norges Jeger- og Fiskerforbunds* merknad om

at det ytterligere burde skisseres hva et forsvarlig hundehold innebærer, viser departementet til at reglene i ny lov om hundehold helt generelt, og også den generelle regelen om aktsomhet, får betydning for vurderingen av hva som fra samfunnets side anses som et forsvarlig og godt hundehold. Også annen lovgivning, slik som dyrevernloven, har betydning for dette. Ut over dette mener departementet at det må være grenser for hva som prinsipielt sett bør underlegges lovregulering i samfunnet.

Lovgivningen er fokusert på hundeholdets konfliktflater. Men ikke alle ulemper har en slik karakter og størrelse at det er naturlig at de blir omfattet av lovgivning. At et hundehold holdes innenfor lovgivningens rammer, innebærer ikke nødvendigvis at det er et ideelt hundehold. Strafferregelen i straffeloven § 354 annet ledd første punktum rammer som nevnt f.eks. bare hundehold som voldet «vesentlig» ulempe, og lovforslaget her begrenser seg til å gjelde for «urimelig» ulempe.

9 Sikring av hund

9.1 Gjeldende rett

Regelverket om sikring av hund finnes spredt omkring. Det sentrale element i dette regelverket er båndtvangsreglene, men reglene stiller også ulike andre krav, f.eks. om at hunden i områder åpne for alminnelig ferdsel alltid skal følges på forsvarlig måte, om krav til munnkurv, om krav til at hunden skal holdes innestengt i visse situasjoner etc.

Lovreglene om sikring av hund er følgende:

Lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 52 (båndtvangstid):

«I områder åpne for alminnelig ferdsel kan eier eller besitter la hund løpe løs bare når den følges på forsvarlig måte. Jakhundtrening og dressur kan likevel bare foregå med samtykke av grunneier og de bruksberettigede.

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal hunden holdes i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt.

For bestemte områder kan Direktoratet etter forslag fra kommunen eller fylkesmannen bestemme at hund skal holdes i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt til annen tid enn nevnt i annet ledd, dersom forholdene gjør dette påkrevet for å beskytte viltet.

Slik bestemmelse kunngjøres på den måte som Direktoratet finner tjenlig, og den trer i kraft fra kunngjøringen hvis ikke annet er bestemt.

Reglene i annet og tredje ledd gjelder ikke for hund når denne brukes i reindrift, dressert bufhund når den brukes til å vokte bufe eller hund i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slik tjeneste. Direktoratet eller den direktoratet bemyndiger og politiet kan for særlige formål dispensere for bruk av løs hund i båndtvangstid. Politiets avgjørelse kan påklages til direktoratet.»

Lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 55 (dressurområde):

«Kommunen kan uavhengig av reglene i dette kapittel, samtykke i at et avgrenset område legges ut som dressurområde for hunder. Før samtykke gis skal grunneierens tillatelse innhentes.»

Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 29 første, annet, tredje og åttende ledd (hunder):

«I reinbeiteområder som er opprettet i samsvar med § 2 gjelder følgende bestemmelser om hunder i tillegg til de regler som følger av lovgivningen for øvrig:

Eier og besitter av hund har et særlig ansvar for at hunden ikke løper løs i område der tamrein lovlig oppholder seg, uten at hunden godtgjøres å være fulgt på forsvarlig måte. Hundens eier eller besitter skal se til at hunden, selv om den er under kontroll eller bundet, ikke unødig uroer eller skremmer rein, jfr. § 28. Reinens eier kan kreve at hund som uroer rein holdes innestengt mens flytting med rein foregår forbi bosted eller seter.

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal eier eller besitter av hund holde hunden i band eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet i distrikt der tamrein lovlig oppholder seg. Kongen kan bestemme at hunder skal holdes i band eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet i bestemte områder også utenfor det nevnte tidsrom dersom hensyn til reindriften gjør dette særlig nødvendig. Bestemmelsene i dette ledd gjelder ikke for hunder som er i bruk i reindriften og heller ikke dresserte bufehunder som er i bruk til vokting av bufe. Politiet kan i særlige tilfelle fritte eier eller besitter av hund fra plikten til å holde hunden i band eller innestengt eller inngjerdet, etter at vedkommende distriktsstyre har hatt anledning til å uttale seg. ...

Utenfor de reinbeiteområder som omhandles i § 2, skal lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund gjelde også for rein, så langt den passer.»

Lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund m.v. § 3:

«Eier eller besidder av hund plikter å sørge for, at denne ikke streifer om uten ledsager i den tid bufe beiter, i strekninger hvor andre enn eieren eller besidderen er beiteberettiget.

Kommunestyret eller fylkestinget kan med vedkommende departements approbasjon bestemme, at enhver eier eller besidder av hund i kommunen eller fylket eller deler av kommunen eller fylket skal holde hunden i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet i den tid bufe beiter. Beslutning herom kan også inneholde bestemmelse om, at visse hunder på grunn av deres rase, størrelse eller forholdene

for øvrig ikke skal holdes i bånd, innestengt eller inngjerdet. Likeledes kan kommunestyret beslutte at bestemmelsen i nærværende ledds første punktum ikke skal gjelde hunder, som under lovlig jakt godtgjøres å være ledsaget på forsvarlig måte av eier eller besidder.

Politiet kan i særlige tilfelle fritta eier eller besidder av hund fra å holde denne i bånd, innestengt eller inngjerdet.

En avgjørelse hvorved dispensasjon er gitt eller nektet kan når som helst omgjøres, likesom avgjørelsen kan påklages. Politiets avgjørelse kan påklages til fylkesmannen. For dresserte bufehunder hvis bruk nødvendiggjør at de ferdes over større distrikter, kan fylkesmannen gi dispensasjon fra denne bestemmelse for flere kommuner under ett. Klage kan fremføres av hundens eier eller besidder, av 3 i distriktet beiteberettigede eller av kommunen.

...

Foranstående bestemmelser gjelder ikke hunder som benyttes til reindriften.»

Midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder § 10 tredje ledd:

«Personer som har anskaffet en farlig hund før loven trer i kraft, kan beholde hunden, men ikke bruke den i avl etter at loven er trådt i kraft. Departementet kan gi forskrifter om hold av slike hunder.»

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 14 første ledd nr. 1 (politivedtekter):

«I vedtekter som fastsettes av kommunen og godkjennes av departementet eller den instans departementet fastsetter, kan det gis bestemmelser

1. om å opprettholde ro og orden, sikre ferdsele og for å hindre tilgrising, herunder klstring og maling på vegger, murer o l., på steder som er alminnelig beferdet eller bestemt for alminnelig ferdsel.»

Med hjemmel i disse lovreglene har en rekke offentlige myndigheter gitt varierende utfyllende forskriftsbestemmelser som gjelder sikring av hund.

9.2 Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen

I Danmark finnes litt forskjellige lovbestemmelser om sikring av hund. Reglene om båndtvang og krav til å følge hunden forsvarlig m.m. er utformet mer detaljert enn i Norge, se lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 3:

«§ 3. I byer og områder med bymæssig bebyggelse er det forbudt at lade hunde færdes på gader, vejer, stier eller pladser mv, der er åbne for almindelig færdsel, uden at de enten føres i bånd eller er i følge med en person, som har fuldt herredømme over dem. En hund anses ikke for at være under ledsagelse, fordi den er under tilsyn fra besidderens bolig eller forretningslokale. Føres hunde i bånd, skal dette være så kort, at hunden holdes tæt ind til ledsageren. ...

Stk 2. I politivedtægterne kan der optages bestemmelse om, at hunde på de i stk 1 nævnte steder altid skal føres i bånd, ligesom det at færdselshensyn kan bestemmes, at hovedreglen i stk 1, 1. pkt, uden for de der nævnte områder skal komme til anvendelse for bestemt angivne veje eller ejendomme.

Stk 3. Uden for København, Frederiksberg og Gentofte samt byer med over 15.000 indbyggere skal schæferhunde, dobermannpinschere, rottweilere, bulldogge, bokser, newfoundlandere, sct bernhardshunde, grand danoiser, leonbergere, skotske hyrdehunde, broholmere, mynder, dalmatinere, hønsehunde (tysk kort-hår, pointer, setter, griffon), krydsninger af disse racer samt enhver større hund, der efter sin race eller karakter kan sidestilles med de nævnte hunde, føres i bånd eller holdes indelukket eller forsvarligt bundet fra solnedgang til solopgang, dog mindst i tiden fra kl 18 til kl 6. Bestemmelsen gælder ikke hunde, der benyttes af politiet, hæren, skov- og jagtbetjente, vagtselskaber o lign, eller jagthunde, der af en person, der har fuldt herredømme over dem, anvendes til jagt inden for den i jagtloven fastsatte jagttid.

Stk 4. Uden for byer og områder med bymæssig bebyggelse påhviler det besidderen af en hund at drage omsorg for, at den ikke strejfer om.

Stk 5. Løsgående glubske hunde må ikke uden politiets tilladelse anvendes til bevogtning af pladser.

Stk 6. Under ganske særlige omstændigheder kan politiet tillade, at bestemmelserne i stk 1, 1. pkt, og stk 3, samt de i medfør af stk 2 udfærdigede politivedtægter fraviges for et begrænset tidsrum.

Loven § 2 har også et stedsbestemt forbud mot hundehold:

«§ 2. Det er forbudt at holde hund på steder, hvor der ikke er beboelse, såsom i kolonihaver, medmindre politiet meddeler tilladelse dertil. Sådan tilladelse kan kun gives, når der skønnes at være sikkerhed for, at hunden vil blive passet forsvarligt, og tilladelsen kan til enhver tid tilbagetages.»

Loven § 6 pålegger i stk. 1 eieren en plikt til å fo-

rebygge at hunden volder skade. Hvis hunden har voldt gjentatt skade eller er bisk, glubsk eller spesielt plagsom, f.eks. hunder som farer mot folk eller etter husdyr, inntreter etter stk. 2 en skjerpet sikringsplikt. Hunden kan pålegges drept dersom den ikke bestandig holdes innelukket eller forsynt med munnkurv:

«Stk 2. Har hunden tidligere forårsaget skade, hvorfor den daværende besidder er ifaldet bøde- eller erstatningsansvar i henhold til dom, vedtagelse eller forlig skal politiet ... pålegge besidderen at lade hunden dræbe, når den ikke bestandig holdes indelukket eller er forsynet med forsvarlig mundkurv. Tilsvarende pålæg kan meddeles besidderen af en hund, der viser sig bidsk eller glubsk eller har den vane at forulempe folk ved på gader, veje, stier eller pladser mv, der er åbne for almindelig færdsel, at fare imod dem eller forfølge dem, eller som forulemper husdyr i ejendom eller på marken. ...»

Etter lov 1. november 1997 nr. 835 om naturbeskyttelse § 22 skal hunder føres i snor i perioden 1. april – 30. september på strandbredder og andre kyststrekninger utenfor den sammenhengende landvegetasjon. Ifølge §§ 23 – 25 skal hunder alltid føres i snor i skoger, på udyrkede arealer og «klitfredede arealer», i den utstrekning allmennheten har adgang der. Tilgangen til slike områder for allmennheten i det hele tatt er mer restriktiv enn i Norge, hvor allemannsretten gir også hundeholderne mer utfoldelsesfrihet enn i Danmark.

I Danmark er landskap og andre ytre forhold av betydning er nokså ensartet over hele landet; det eneste vesentlige skille går mellom byområder og landområder. Det er da enklere enn i Norge å utforme detaljerte regler i lovs form med hele landet som virkeområde. Men også i Danmark er det som det fremgår en adgang for lokale myndigheter til å vurdere forholdene lokalt slik som foreskrevet i § 3 stk. 2.

Meddelelse 1968 nr. 203 om ny normalpolitivedtægt sier i § 31 om hunde bl.a. at «løbske hunhunde skal på veje altid føres i bånd». Bekendtgørelse 1967 nr. 430 Politivedtægt for København sier i § 33 stk. 2 at hunder «skal på gader og i offentlige anlæg føres i bånd, der er så kort, at hunden holdes tæt ind til ledsageren. Politiet kan med kommunalbestyrelsens tilslutning gøre undtagelse fra denne bestemmelse for dele af byen».

I *Sverige* er forholdene mer som i Norge. I jaktlagen (1987:259) 6 § står følgende:

«Under tiden d. 1 mars-d. 20 aug. skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att löpa lösa i marker där det finns vilt. Under den

övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från första stycket. Om det behövs till skydd för viltet får sådana föreskrifter innebära att hund skall hållas kopplad [i bånd/lenke].»

Jaktlagen 2 § första stycket sier at med «vilt avses i lagen vilda däggdjur [pattedyr] och fåglar». 32 § har en regel om bruk av hund under jakt som på nærmere vilkår forbyr jakt med drivende hund. Jaktförordningen (1987:905) fastsetter i 16 § – 19 § regler som utfyller og avviker fra jaktlag 6 §. Reglene gjelder til dels bruk av hunder ved jakt spesielt, men 19 § inneholder til dels regler som får generell betydning for alle hunder. Jaktförordningens regler er følgende:

16 § gir en regel der «jakthundar som är lämpade för respektive jaktändamål» får brukes ved lovlig jakt og jakttrening på nærmere, svært detaljerte vilkår. Vilråene stiller ulike krav til hundens egenskaper og gir adgang til bruk av hunder med spesifiserte egenskaper til jakt på spesifiserte dyreslag innenfor forskjellige bestemte tidsrom og til dels bare innenfor bestemte landsdeler. 16 a § tillater at «hundar som är lämpade för ändamålet användas för jaktträning och prov hela året i för ändamålet särskilt iordningställda gryt». Dette kan det gis nærmere regler om. 17 § första stycket fastsetter at hund ved all jakt får brukes «för spårning eller apportering av skadet eller fällt vilt, om hunden står under förarens kontroll». En hund som står under slik kontroll kan også brukes «för att söka efter vilt för att hindra att viltet kommer till skada, exempelvis vid slåtter [høyslått/innhøstning], eller för annat viltvårdsändamål». 17 § gir ellers regler om krav til bruk av hund ved jakt. 18 § og 19 § lyder slik:

«18 § Hund som vid jakt eller jaktträning under tiden d. 21 aug.-d. 30 sept. driver eller förföljer hjort eller rådjur eller annars jagar på ett olämpligt sätt skall snarast kopplas.

Jakt eller jaktträning med hund skall bedrivas på ett sådant sätt att viltet med hänsyn till hundens egenskaper eller snö-, is- och temperaturförhållandena inte utsätts för onödiga påfrestningar.

Naturvårdsverket får i det enskilda fallet eller genom föreskrifter medge ytterligare undantag från bestämmelserna i 6 § första stycket jaktlagen (1987:259).

19 § Om det behövs till skydd för viltet eller av annat särskilt skäl, får länsstyrelsen trots bestämmelserna i 6 § första stycket första meningen jaktlagen (1987:259) och 16 § denna förordning meddela föreskrifter om

1. att hundar som förföljer vilt inte får användas vid jakt efter älg, hjort, rådjur, mufflonfår eller vildsvin,
2. att hundar, i marker där det finns vilt, skall hållas under sådan tillsyn att de hindras från att löpa lösa också under annan tid än d. 1 mars-d. 20 aug.,
3. att hundar skall hållas kopplade.

Har länsstyrelsen meddelat föreskrifter som avses i första stycket 2 till skydd för visst vilt, får dock hundar som inte driver eller förföljer sådant vilt användas för jakt enligt föreskrifter som meddelas av länsstyrelsen.»

Rennäringslag (1971:437) 93 § första stycket sier:

«När renar befinner sig inom betesområde där renskötsel då är tillåten, skall hund i trakten som ej användes i renskötseln hållas i band eller instängd, om ej länsstyrelsen medger annat. Detsamma gäller när renen flyttas, såvida hundens ägare i förväg underrättats om tiden för flyttningen.»

Generelle regler om sikring av hund finnes også i lag (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 2 § og 3 § första stycket:

«2 § Hund som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur må ej vara lös utomhus, såframt den icke hålles inom område, som är betryggande inhägnat och till vilket utomstående ej äga tillträde. Hållas får ute i trakten, skall vad nu är sagt gälla även beträffande hund som visat benägenhet att driva får.

3 § Eftersätts [forsømmes] tillsynen över hund, får polismyndigheten meddela det beslut som omständigheterna kräver, såsom att hunden skall vara försedd med munkorg eller hållas bunden eller instängd. ...»

Norge har sluttet seg til den *europæiske konvensjon 13. november 1987 om beskyttelse av kjæledyr* (ETS no. 125). Artikkelen 4 annet ledd fastsetter at enhver som holder et kjæledyr bl.a. skal gi det «tilstrekkelige muligheter for mosjon». Den som ikke kan gjøre det innenfor forutsetningsvis lovlige rammer skal etter tredje ledd ikke holde dyret som kjæledyr. Konvensjonen begrenser ikke lovgivernes adgang til å fastsette de regler om sikring av hunder som ut fra en nasjonal lovgivervurdering anses ønskelige.

9.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Departementets lovutkast §§ 2 og 3 gjaldt sikring av hund:

«§ 2 Om sikring av hund

I områder åpne for allmenn ferdsel kan eieren eller innehaveren la hund være løs bare når den blir fulgt på forsvarlig måte. Det samme gjelder der andre lovlig har storfe, sau, geit eller rein ute. Jakthundtrening og dressur kan likevel bare foregå med samtykke av grunneier, fester eller forpakter, og av de beiteberettigede.

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal hunden bli holdt i bånd, eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt slik at ikke hunden kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjærfe, rein eller vilt, herunder viltets egg, reir og bo.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet

- a) i og i tilknytning til boligområder og handleområder,
- b) i parker, på kirkegårder, i grav- og urnelunder, på og ved turveger, leir- og rasteplasser, strender og andre rekreasjonsplasser ved sjø eller vann, i og ved skiløyper, anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon og på områder i sjøen for slik virksomhet,
- c) når storfe, sau eller geit er ute eller vanligvis er ute,
- d) hvis hensynet til reindriften tilsier det,
- e) hvis hensynet til vilt tilsier det,
- f) for hunder som anses som farlige eller skremmende, eller
- g) for tisper i løpetiden.

Kommunen kan fastsette hvordan hund skal bli holdt i bånd, og at politiet ved enkeltvedtak skal kunne pålegge båndtvang og bruk av munnkurv på hund som kan forulempe folk eller dyr.

I reinbeiteområder etter reindriftsloven § 2 skal hundens eier eller besitter også se til at hunden ikke unødig uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller bundet. Reins eier kan kreve at hund som uroer rein blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted eller seter. Fylkesmannen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det, og herunder sette kommunale forskrifter om det samme ut av kraft.

For bruk av hund under jakt og fangst m. v. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26.

§ 3 Unntak fra båndtvang

Båndtvang fastsatt i eller i medhold av § 2 gjelder ikke for

- a) hund når den brukes i reindrift
- b) dressert gjeterhund ved gjeting av storfe, sau eller geit,
- c) hund i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slik tjeneste,
- d) særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller – typer, når dette er fastsatt av fylkesmannen el-

ler av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak.»

Høringsnotatet punkt 4.2.5 sa følgende om sikring av hund:

«4.2.5 Sikring av hund

I lovutkastet § 2 foreslås samordnede og til dels endrede regler om *sikring av hund*.

Hund som er løs i strid med § 2 kan etter forslaget bli *opptatt* etter reglene i utkastet § 5. Det fremgår uttrykkelig at politiet alltid skal ha adgang til å ta opp hunder som ulovlig går løs, men også andre vil langt på vei kunne gjøre dette etter lovutkastet. Lovutkastet § 6 gir regler for *behandling* av opptatt hund, bl.a. om at den snarest skal leveres til politiet dersom den ikke blir levert til eieren eller innehaveren. (Utkastet § 6 gjelder også for hunder som er opptatt som alternativ til å være blitt avlivet etter §§ 7 og 8.) Regelen om hvordan politiet deretter skal håndtere slike saker, er utformet etter mønster fra det som er vanlig praksis etter mange politivedtekter. Etter lovutkastet § 4 skal kommunene kunne gi forskrifter om hundehold av hensyn til *ro og orden* og for å *motvirke forsøpling*, og regler om *merking* av hund. Dette er i tråd med det som etter politiloven i dag kan fastsettes i politivedtekter. Det foreslås imidlertid at forskrifter om utvidet båndtvang – forskrifter som setter strengere regler enn det som følger av lovvedtak – bare skal kunne fastsettes med hjemmel i utkastet § 2 tredje ledd, jf. også forslaget om endring av politiloven. Dette innebærer en innskrenkning av den kompetansen kommunene i dag etter politiloven har til å gi regler om båndtvang, se om dette punkt 2.3 foran. Departementet tar sikte på at utkastet § 2 og forskrifter i samsvar med den *uttømmende* skal angi reglene om sikring av hund som skal gjelde i landet. Dermed får utkastet § 2 en stor praktisk interesse, og drøftelsene i det følgende dreier seg om spørsmålet om hvilke regler som bør gjelde om sikring av hund.

Ved *utkastet § 2 første ledd* foreslår Justisdepartementet at det blir slått fast at hund bare kan være løs når den blir fulgt på forsvarlig måte. Dette skal gjelde i områder åpne for allmenn ferdsel, og i alle tilfeller der andre lovlig har storfe, sau, geit eller rein ute. Jakthundtrening og dressur skal bare kunne skje med samtykke fra grunneier og de beiteberettigede. Hvis grunnen er festet bort eller forpaktet, må festerens eller forpakterens samtykke innhentes, ikke grunneierens. Utkastet § 2 første ledd vil gjelde hele året.

Utkastet § 2 første ledd samordner og viderefører i hovedtrekk det som gjelder etter bufe-loven § 2 annet ledd om at hund alltid skal led-sages der bufe beiter, reindriftsloven § 29 annet

ledd om at hunden skal være fulgt på forsvarlig måte der det lovlig er tamrein, og viltloven § 52 første ledd om at hund bare kan løpe løs i områder åpne for alminnelig ferdsel når den blir fulgt på forsvarlig måte. Særregelen for jakt-hundtrening og dressur følger også av viltloven § 52 første ledd i dag, men slik at det der kreves samtykke til slikt fra de «bruksberettigede», uten krav til brukens slag og omfang.

I *utkastet § 2 annet ledd* foreslår Justisdepartementet at hunden skal bli holdt i bånd, eller være forsvarlig inngjerdet eller innestengt i tiden 1. april – 20. august. Dette følger i dag av viltloven § 52 annet ledd. Og i reindriftsloven § 29 tredje ledd blir det også sagt uttrykkelig for distrikt der tamrein oppholder seg.

Justisdepartementet foreslår at det i bestemmelsen blir sagt at hunden skal bli holdt i bånd, eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt «slik at ikke hunden kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjærfe, rein eller vilt, herunder viltets egg, reir og bo». Dette tillegget er nytt i forhold til gjeldende lovbestemmelser. Tillegget viser hva som er påbudets formål. Lovtekstens presisering av formålet vil ha betydning for hva som må vurderes som en «forsvarlig» inngjerding eller innestengning av hunden. En inngjerding skal sikre mot slike ulemper som er angitt. En inngjerding må altså holde hunden inne og dyr som skal vernes utenfor, så langt slike finnes i området. Tar hundeholderen dette hensynet, kan han eller hun la hunden løpe løs innenfor selv et nokså stort inngjerdet område. Departementet bygger på at lovutkastets krav til forsvarlig inngjerding må kunne være tilfredsstillt selv om det aldri kan utelukkes helt at en tilfeldig fugl kan lande på området og bli jaget av en hund. Men hvis det f.eks. på et inngjerdet jorde til vanlig eller til bestemte årstider er eller trekker en fuglebestand, kan området ikke lovlig nyttes når fuglebestanden kan bli utsatt for jakt eller skade. Med tilstrekkelig sikring og nøye utvelgelse av et egnet område, skal altså lovfor-slaget ikke hindre at det blir opprettet større inngjerdede områder der den som følger hunden kan la den løpe i båndtvangstiden.

Utkastet § 2 tredje ledd gir kommunene kompetanse til å fastsette forskrifter om at hunder skal bli holdt i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet, i tillegg til det som følger av annet ledd for tidsrommet 1. april – 20. august. Tredje ledd er en samordning av ulike gjeldende lovregler som hjemler slike skjerpede forskrifter. Forskrifter etter tredje ledd forutsettes å skulle kunne bli gitt også med virkning for tidsrommet 1. april – 20. august, f.eks. slik at det kan bestemmes at hunder skal holdes i bånd på idrettsplasser. Dette kan bli aktuelt hvis en idrettsplass er inngjerdet på en måte som gjør at annet ledd ikke påbyr å holde hunden i bånd der. Siden Justisdepartementet

ved sitt lovutkast reiser spørsmålet om å oppheve kommunenes vidt angitte kompetanse til å fastsette båndtvangsregler etter politiloven, må det vurderes nærmere på hvilke mer spesifiserte vilkår båndtvangsregler fortsatt skal kunne bli gitt. Det synes å være ønskelig at det fortsatt gis adgang til å gi forskrifter om utvidet båndtvang i større utstrekning enn det som bufeloven, reindriftsloven og viltloven isolert sett gir hjemmel for. Disse lovene har som tittelen angir først og fremst mer spesielle hensyn for øye. Politiloven dekker i dag inn behovet for å kunne regulere hvilke hensyn hundeholderne – på offentlige steder – må ta overfor andre mennesker som ikke selv har valgt å ha samkvem med hundedyr. Når departementet reiser spørsmål om å begrense den vide kompetansen som politiloven gir til å regulere spørsmålet om sikring av hund, er det ut fra følgende betraktninger:

Som det fremgår foran under punkt 2.3 har noen kommuner i politivedtekter fastsatt båndtvang for alle vanlige hunder hele året på alle steder som er alminnelig beferdet eller bestemt for alminnelig ferdsel, herunder på stier i skog, fjell og utmark m.m. Man må anta at folk i praksis vil regne med at politiet viser atskillig kulanse ved håndhevingen av en slik vid og generell påbudsregel, som politiet heller ikke har praktiske muligheter for å håndheve noenlunde effektivt. Langt på vei må man regne med at folk – iallfall de som har hund – da kan komme til å se på regelbrudd som normalt og akseptabelt. Reglenes manglende nyansering undergraver på denne måten deres normgivende effekt. Altfor absolutte påbud om båndtvang kan altså være til skade for de hensyn som i større og mindre grad i ulike situasjoner begrunner regler om sikring av hund, og kan gi dårligere total virkning enn mindre omfattende påbud. Departementet antar at regler om sikring av hund vil ha størst normgivende effekt og bli mest etterlevd hvis de ikke for restriktivt stenger for å slippe hunden lovlig.

Konkret foreslår departementet å videreføre at det kan gis forskrifter om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet av hensyn til storfe, sau, geit, reindrift og vilt. For så vidt gjelder storfe, sau og geit hjemler bufeloven § 3 annet ledd i dag slike forskrifter «i den tid bufe beiter». I lovutkastet § 2 tredje ledd bokstav c foreslås det at det skal kunne gis regler også om sikring av hund «når storfe, sau eller geit er ute», altså regler om at hunden skal sikres når slike dyr faktisk er ute, uten nærmere datofesting. Generelt vil kommunen kunne fastsette forskrifter etter § 2 tredje ledd med de begrensninger kommunen finner formålstjenlige, så et slikt påbud kan f.eks. begrenses til bestemte geografiske områder. Og det skal etter lovutkastet også kunne fastsettes regler for angitte tidsrom «når storfe, sau eller geit ... vanligvis er ute». Utvidet båndtvang

m. v. kan etter reindriftsloven § 29 tredje ledd annet punktum bli fastsatt «dersom henyn til reindriften gjør dette særlig nødvendig» og etter viltloven § 52 tredje ledd «dersom forholdene gjør dette påkrevet for å beskytte viltet». Justisdepartementet går inn for at slike regler skal kunne bli fastsatt av kommunen «hvis hensynet til» reindriften eller vilt «tilsier det». Lovutkastet gir adgang til å gi forskrifter også hvis det er ønskelig ut fra en oppstått akutt situasjon, f.eks. hvis mye snø gjør det påkrevet med båndtvang for å verne hjortevilt. Kommunestyret kan etter kommuneloven delegere nødvendig forskriftskompetanse. Departementet vil likevel peke på at lovutkastet gir adgang til å gi generelt utformede forskrifter om at båndtvang m. v. skal gjelde i nærmere beskrevne situasjoner. Kommuner der det tidvis forekommer behov for utvidet båndtvang ved f.eks. spesielle snøforhold kan altså knytte påbud om båndtvang m. v. til vilkår som beskriver disse snøforholdene. Når det gjelder reindriften, viser departementet også til lovutkastets femte ledd, se nedenfor, som også legger kompetanse til fylkesmannen. Fylkesmannen foreslås også å kunne sette kommunale forskrifter om båndtvang m. v. av hensyn til reindriften ut av kraft. Begrunnelsen for dette er flerdelt: Reindriften er en gammel, fast bruk av store arealer, men utøves av personer som ikke nødvendigvis er bosatt i den enkelte kommune med muligheter til representasjon i kommunestyret. Reindriften krysser kommunegrensene og foregår på tvers av disse. Fylkesmannen kan ved å kunne gi forskrifter av hensyn til reindriften – og ved å kunne sette kommunale forskrifter ut av kraft – sørge for en helhetlig regulering uavhengig av kommunegrensene.

Neste spørsmål er hvilken nærmere forskriftskompetanse kommunene bør ha for å kunne gi regler om sikring av hund ut fra hensynet til ro og orden, voksne og barns sikkerhet og ønske om frihet fra ulemper knyttet til andres hundehold. Det må her foretas en avveining: Det er ønskelig at hundeholderne bør ha noen muligheter til å slippe hunden, spesielt utenfor båndtvangens kjernetid 1. april – 20. august. Hundehold er meget utbredt, og at hunden får løpe vil ha positiv betydning for hundens velvære og «omgjengelighet». At hunden får ta seg ut ved å løpe iblant kan også fra et sikkerhetsperspektiv ofte være en fordel.

Kommunen bør etter departementets syn ut fra hensynet til ro og orden, sikkerhet og for å begrense ulemper og plager for folk som hunder som ikke går i bånd kan forårsake, kunne fastsette båndtvangsregler m. v. «i og i tilknytning til boligområder og handleområder», jf. lovutkastet § 2 tredje ledd bokstav a. Det kan ikke bli sagt skarpt og entydig hvilke områder som faller inn under dette. Departementet forutsetter at kommunene her må ha en vid skjønnsmargin, og eventuell tvil

må kunne løses ved at kommunen om ønskelig fastsetter bestemte sonegrenser. Ved at det kan fastsettes slike regler «i tilknytning til» nevnte områder, er det adgang til å fastsette båndtvangsso- ne f.eks. rundt et tettsted. Hva som ligger «i til- knytning til» et område som nevnt, må for øvrig bl.a. avhenge av om det gjelder et område der det faller naturlig for folk å gå til og fra området, hvor det er naturlig for barn å leke eller gå tur ved et boligområde, eller for områdets eldre å gå mindre turer. Kommunene må også kunne definere en bestemt angitt sone rundt eller ved tettsteder der påbud om båndtvang m. v. skal gjelde. I en bykjer- ne må påbudet kunne omfatte hele bykjernen, selv om det forekommer gater med annen karak- ter. I større separate industriområder skal kom- munene ikke kunne fastsette slikt påbud med hjemmel i bokstav a.

Videre bør kommunene kunne påby båndt- vang m. v. i parker, på kirkegårder, i grav- og ur- nelunder, på og ved turveger, leir- og rasteplasser, strender og andre rekreasjonsplasser ved sjø eller vann, i og ved skiløyper, anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon og på områder i sjøen for slik virksomhet, jf. lovutkastet § 2 tredje ledd bok- stav b. Etter bokstav b vil det derimot ikke kunne påbys båndtvang generelt i utmark, på fjellvidder eller i skogen, eller på grøntareal i industriområr- der. Hundeholderen vil likevel ikke stå fritt til all- tid å slippe hunden på slike områder. Forbud vil deler av året følge av lovutkastet § 2 annet ledd og kan følge av andre bestemmelser i medhold av tredje til femte ledd, av lovutkastet eller lovgivnin- gen for øvrig. Her nevnes følgende praktiske be- grensninger som vil gjelde for å slippe hunden: Hunden skal alltid være fulgt på forsvarlig måte etter lovutkastet § 2 første ledd, noe som i denne sammenheng betyr at hundeholderen bl.a. må ha kontroll på at hunden ikke går inn på områder der båndtvang gjelder. Videre vil hundeholderen etter § 1 annet punktum kunne ha plikt til å ta inn hun- den hvis man møter folk, f.eks. på en sti i skogen. Slik plikt forutsettes alltid å inntre hvis hunden har en slik størrelse eller fremferd at den kan vir- ke skremmende eller plagsom for ukjente folk. Kravet om at hunden skal følges på forsvarlig må- te etter § 2 første ledd, innebærer også at hunden ikke kan slippes der folk ikke lovlig kan ferdes, f.eks. etter bestemmelser i lov om friluftslivet 28. juni 1957 nr. 16 eller lov om naturvern 19. juni 1970 nr. 63 § 22.

Hvis et område etter bokstav b skal være et «anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon», for- utsetter det at det i området er skjedd en viss opp- arbeidelse for formålet, f.eks. at stier er ryddet el- ler benker, apparater e. a. er satt ut. Det kan ikke kreves mye før et område anses som et «anlegg» p. g. a. opparbeidelse. Men et større naturområde – slik som byfjellene i Bergen og marka ved Oslo – blir ikke generelt å rekne som et «anlegg for ...

rekreasjon» fordi om det er tilrettelagt for turbruk ved slik merking og rydding av stier som Den Norske Turistforening og andre turlag står for. I deler av slike områder vil imidlertid kommunene etter utkastet kunne pålegge båndtvang etter bok- stav b fordi der er veier som er anlagt som eller fungerer som «turveger». I kommunale frilufts- områder med mer begrenset størrelse må kom- munene kunne påby båndtvang dersom det gjel- der «rekreasjonsplasser ved sjø eller vann».

Justisdepartementet foreslår videre at kom- munene generelt bør ha kompetanse til å fastsette båndtvang m.m. for hunder som anses som farli- ge eller skremmende, jf. lovutkastet § 2 tredje ledd bokstav f. Hunder som anses som farlige for- di de er spesielt aggressive, kampvillige eller ut- holdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr, er i dag forbudt å holde, avle og innføre etter den midlertidige kamphundloven §§ 3 og 4, jf § 2. Det er ikke av- klart om disse reglene vil bli videreført. I tilfelle reglene blir videreført, er de foreslått inntatt i lov- utkastet her § 12. Terskelen for at dette forbudet skal gjelde, er imidlertid forutsetningsvis nokså høyt ved at bare hunder som er «spesielt» aggres- sive m.m. faller under forbudet. Dersom forbudet blir videreført, bygger lovutkastet på at kommu- nene bør kunne fastsette båndtvang for hunder som vurderes som farlige eller skremmende, selv om hundene ikke er så farlige at det gjelder et for- bud mot å ha dem i Norge. Dersom forbudet mot å ha slike hunder i Norge ikke skulle bli videre- ført, taler dette enn sterkere for å videreføre den kompetansen kommunene etter politiloven § 14 i dag langt på vei må antas å ha til å påby båndt- vang for slike hunder.

Når det gjelder hunder som måtte vurderes som farlige eller skremmende, finner departe- mentet det rimelig at hensynet til voksne og barns sikkerhet og trygghetsfølelse prioriteres fremfor hensynet til hundeholdet. Lovutkastet gir allmennhetens trygghetsfølelse i seg selv slik prioritet, slik at båndtvang skal kunne pålegges også for normalt ufarlige hunder som bare anses som skremmende, f.eks. p. g. a. sin størrelse. De- partementet vil imidlertid ikke følge opp et even- tuelt lovvedtak ved utarbeiding av mønsterforskrif- ter som kommunene kan nytte som forelegg for kommunale forskrifter. De reelle problemer knyttet til hundehold kan være ulike i ulike deler av landet, bl.a. ved at måten hundeholdet utøves på kan variere, befolkningstettheten varierer osv. Derfor bør eventuelle nærmere forskrifter etter § 2 tredje ledd bygge på lokale forhold og oppfat- ninger.

I lovutkastet § 2 tredje ledd bokstav g foreslås hjemmel for å påby båndtvang for tisper i løpeti- den. En slik regel er inntatt i mange politivedtek- ter i dag.

Kommunen bør videre kunne fastsette ikke

bare båndtvang, men også kunne definere nærmere hva som menes med dette, generelt eller mer spesielt, jf. lovutkastet § 2 fjerde ledd. F.eks. bør kommunen ved behov kunne fastsette lovlig maksimumslengde på bånd ved lufting av hund i handleområder. Ved fjerde ledd foreslås også at kommunen skal kunne gi politiet kompetanse til å pålegge båndtvang og bruk av munnkurv der det gjelder individuelle hunder som kan forulempe folk eller dyr. Slik kompetanse har politiet i dag etter mange politivedtekter.

Utkastet § 2 femte ledd foreslår videreført visse særregler i relasjon til reindrift. Reglene i utkastet første og annet punktum følger i dag av reindriftsloven § 29 annet ledd annet og tredje punktum. Fylkesmannens kompetanse etter utkastet tredje punktum gjenspeiler et behov for å se større arealer i sammenheng uavhengig av kommunegrenser, men også særlige hensyn i relasjon til reindriftsnæringen taler for at den statlige instans fylkesmannen bør kunne fastsette forskrifter, og herunder sette kommunale forskrifter om sikring av hund etter utkastet tredje ledd bokstav d ut av kraft. Justisdepartementet viser til sine merknader i forbindelse med omtalen av utkastet tredje ledd bokstav d foran.

Utkastet § 2 sjette ledd er medtatt ut fra et informasjonsønske.

Etter mønster fra gjeldende hundelovgivning foreslås i *lovutkastet § 3* visse særlige unntak fra båndtvangen for reindriftshund, gjeterhund og hund i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slik tjeneste. Videre foreslås det at kommunen eller fylkesmannen ved forskrift eller enkeltvedtak skal kunne fastsette unntak fra forbudet. Slike unntak foreslås å kunne bli gitt for «særlige bruksformål», for «avgrensede områder» og/eller for «nærmere angitte hunderaser eller – typer». Forslaget innebærer en samordning og en endring i forhold til gjeldende rett: Etter bufeloven § 3 annet ledd annet punktum kan det ved forskrift bli fastsatt unntak fra båndtvang som gjelder «i den tid bufe beiter» for «visse hunder på grunn av deres rase, størrelse eller forholdene for øvrig». Etter bufeloven § 3 tredje ledd og reindriftsloven § 29 tredje ledd siste punktum kan det i «særlige» enkelttilfeller bli gjort unntak fra båndtvangsreglene. Etter viltloven § 52 femte ledd siste punktum kan det bli gjort unntak «for særlige formål», se også § 55 om at «et avgrenset område» kan «legges ut som dressurområde for hunder».

Forskrifter som kommunen selv fastsetter etter § 2 tredje ledd kan være begrenset til å gjelde i avgrensede situasjoner, og kommunen må også kunne åpne for at det ved enkeltvedtak blir gjort unntak fra kommunale forskrifter.»

9.4 Høringsinstansenes syn

9.4.1 Generelt om lovgivningsbehovet

Norges Jeger- og Fiskerforbund uttaler følgende:

«Det er viktig å fokusere på det ansvar som påligger enhver hundeeier. NJFF er opptatt av å fremme et hundehold som ikke er til sjenanse for verken folk eller omgivelsene. Et slikt ansvar innebærer å utvise hensyn og skjønn gjennom sitt hundehold som går utover det som direkte omtales gjennom lover og regel. Det at en er hundeeier og har interesse for hundehold, innebærer ikke at alle andre deler denne interessen, og det bør en ha som utgangspunkt for sitt eget hundehold. Enkle forholdsregler som å plukke opp hundemøkk, unngå at hunden løper løs i områder der det ferdes mye folk, unngå at hunden står ute og bjeffer i boligområder sammen med å overholde bestemmelser om båndtvang og andre offentlige lover og regler, vil være et godt utgangspunkt for et hundehold som bør kunne aksepteres av alle. Skal en hundeeier oppnå aksept fra andre for å utøve sine interesser, så må det også være en aksept den andre veien. Et bevisst hundehold der man også fokuserer på hundeeiers ansvar, vil bidra til å redusere muligheten for konflikter og negativ fokus på hundehold.

Det er nok dessverre slik for hundeholdet, i likhet med en rekke andre aktiviteter, at det ofte er et mindretall som gjennom sin oppførsel, stigmatiserer en hel gruppe. NJFF vil hevde at langt på vei de fleste hundeeiere er svært bevisste sitt ansvar og legger opp til et hundehold i tråd med dette. Det har skjedd en meget positiv utvikling på dette området i løpet av de siste tiårene. Imidlertid vil det alltid være noen som ikke følger opp. Det blir likevel ikke riktig at disse ensidig skal legge grunnlaget for utformingen av et utkast til en lov om hunder og hundehold. Det blir å angripe et problem fra en helt feil innfallsvinkel.»

Direktoratet for naturforvaltning peker på en del av det forebyggende arbeid som pågår relatert til jeger og jakthunder uavhengig av lovgivningstiltak:

«Jegerregisteret inneholder 358 000 registrerte jeger. Jaktåret 1999/2000 var det 191 000 av disse som betalte jegeravgiften og utøvde en eller annen form for jakt. En kan anta at mange av disse personene eier eller bruker hund(er) i sin jaktutøvelse. Hvert år får jegerne tilsendt informasjonsmaterieil fra DN, sammen med jegeravgiftskortet. DN når følgelig et betydelig antall av landets hundeeiere med nødvendig informasjon. Denne muligheten brukes, og kan sikkert utnyttes enda bedre, til å informere om riktig hundehold.

Direktoratet for naturforvaltning, Norges jeger- og fiskerforbund og studieforbundene har siden frivillig jegerprøve ble innført 1986, drevet en omfattende opplæring av jegere. Dagens jegere, som må igjennom et tredve timers obligatorisk kurs, er kunnskapsrike og ansvarsbevisste naturbrukere som tar sitt hundehold alvorlig og som innretter seg etter de normer og regler som samfunnet setter. Den økende ansvarsbevisstheten avspeiler også det faktum at dagens jakthunder sjelden er involvert i alvorligere skader på bufe og at det på dette område har skjedd en klar bedring de seneste år.»

Norges Skogeierforbund har

«... erfart at hundeholdet har blitt bedre og at det har vært langt færre konfliktepisoder de siste 20 årene enn tidligere Dette må tilskrives en fokus på hundeeiers ansvar og stimulering til en ansvarlig hundebruk og hundeooplæring til jakt ...»

Fuglehundklubbenes Forbund uttaler følgende:

«FKF ser det som en del av sine oppgaver å ta overordnet ansvar for aktiviteter innen hundesporten, herunder å besørge et ryddig forhold mellom fuglehundfolket og omverdenen. ... I denne sammenheng er det verdt å nevne at FKF allerede i 1986 besørget innført krav om at hunder som stiller til start på fuglehundprøver skal være sauerene, ha et s.k. «sauertifikat» for å hindre at de hunder som har anlegg for det, jager sau. Dersom hunden på tross av dette viser interesse for sau på en fuglehundprøve, finnes det i hundeverdenen intern justis som reagerer med disiplinærreaksjoner. Slike episoder, som det heldigvis er få av, skal innrapporteres til prøvens NKK (Norsk Kennel Klubb)representant, som igjen rapporterer til NKK, og derfra blir saken sendt til en spesialkomite ... for videre saksbehandling. Gjennomgåelseskomiteen lager en innstilling til reaksjon som forelegges hovedstyret i NKK til avgjørelse. Vedlagt følger kopi av den siste disiplinærsaken innen fuglehundsporten. Som det fremgår av hovedstyrets avgjørelse ble hunden utestengt fra prøver på livstid. Det reageres også overfor hund som jager reinsdyr eller lignende. Også andre forhold som FKF og NKK finner uheldig, blir regulert og håndhevet gjennom hundesportens interne justis. Som en ytterligere utbygging av denne interne justis, vedtok NKKs hovedstyre 24. januar [2001] å innføre midlertidige reaksjoner som trer i kraft ved berettiget mistanke om forhold det vil reageres disiplinært ovenfor.

... Det må legges til grunn at det er en del mennesker som er utrygge på hunder og noen føler også redsel, uavhengig av om hunden er farlig eller ikke. Her ligger det en utfordring båd

de for de mennesker det gjelder og naturligvis også for hundeeierne. ... Basert på de senere års presseoppslag om kamphunder, er det vel grunn til å tro at det har skjedd en økning av den andel av befolkningen som er engstelige for hunder.

... Hundehold innebærer svært mange positive effekter for den enkelte og for samfunnet. Det er vår oppfatning at det finnes så mange positive sider ved hundehold, at det bør være et samfunnsansvar å legge forholdene til rette for et forsvarlig og positivt hundehold. Vi lever i et samfunn med økende bruk av skjermaktiviteter, overvekt, livsstilssykdommer og psykiske lidelser – hund har dokumenterte positive effekter i forhold til samtlige av disse uønskede effekter. Hundehold er i sin helhet privatfinansiert.

Som med de fleste positive aktiviteter finnes det også ved hundehold negative sider, og det er av denne grunn er påkrevet med regulering. Hundeeierne må finne seg i regulering og restriksjoner. Det er forbundet med ansvar å være hundeeier, og det må kunne stilles krav til hundeeierne i lovs form – både hva gjelder forholdet til omgivelsene og behandling av hunden. Det kan imidlertid ikke være slik at det bare er hundeholderne det skal stilles krav til. Det må kunne stilles krav om et minimum av toleranse og saklige innvendinger før en gruppe kan bli hørt i en politisk prosess. Videre kan nok de som har et negativt forhold til hund kunne lære seg å leve bra med hunder i omgivelsene, ved å skaffe seg et minimum av kjennskap til hunder og deres adferd. En slik kunnskap ville trolig også kunne forhindre en del av de bittskader som dessverre forekommer hvert år.

Den lov som utformes, og som vil berøre så mange, må være en balansert avveining av de foreliggende hensyn. Det er etter vår oppfatning ikke tilfelle med det foreliggende lovutkast.

De fleste forhold og aktiviteter i samfunnet har negative sider eller effekter som enkelte finner negative, eksemplene er ikke vanskelig å finne. Et stikkord er intoleranse og hva slags samfunn vi ønsker. Vi kan fort bevege oss ut på en farlig vei. I mange verdensdeler er løshunder en del av bybildet og svært vanlig på landsbygda. Det norske hundehold er til sammenligning svært kontrollert og hensyntagen, bl.a. skal hundene holdes i bånd nesten halve året. I forhold til den toleranseterskel som synes å eksistere i vårt samfunn, kan dette være et tankekors. Det er kanskje et enda større tankekors at de foreslåtte norske lovbestemmelser er på vikende front i forhold til lovgivningen i øvrige nordiske land. Er nordmenn mindre tolerante eller har vi mye farligere hunder? Så vidt vi kan se finnes det ikke indikasjoner på det siste.

Før man kaster seg på en linje med lovgiv-

ning og forbud som enkleste utvei, bør vi vurdere hva slags samfunn vi ønsker oss. Det er mye mange ikke liker – skal vi forby alt eller skal man heller legge ressurser i å forsøke å skape forståelse og toleranse? Kjæledyrkonvensjonens fortale formulerer seg bl.a. slik:

«... som konstaterer at holdningene ovenfor kjæledyr varierer, ofte på grunn av for liten kunnskap og forståelse

som anser det ikke bare som et ønskelig, men også realistisk mål å komme frem til en felles grunnleggende holdning til kjæledyr og en praksis som fører til ansvarlig kjæledyrhold»

I den grad man ønsker å gjøre noe, kan det synes hensiktsmessig å legge ressurser i informasjon og bedret kunnskap om hund og hunders adferd. Det er mulig å ta dette inn i læreplaner i barnehager og skoler, et eget nettsted, kurs og lignende. Man kan lære både barn og voksne noen grunnleggende ting om hunders og andre kjæledyrs adferd og signaler, samt hvordan man bør opptre. Videre kan man bli kjent med hundens positive sider.

Hva som får enkelte norske politikere til å gripe fatt en så minimal risikofaktor i samfunnet som hundebitt (mindre enn 0,1% av alle fritidsrelaterte skader og ulykker i samfunnet, hvorav 97% av disse skadene kun karakteriseres som liten skade på person), kan neppe forklares på annen måte enn pressens oppblåsing av triste, men heldigvis sjelden forekommende enkeltsaker, samt manglende kunnskap om hunden og videre dens positive effekter.

... Reglene om båndtvang for hund er enestående. Det finnes ingen andre kjæledyr som er underlagt slike restriksjoner, selv om behovet er til stede.

De fleste vil erkjenne et behov for regulering. Et annet spørsmål er hvorledes reglene nærmere skal utformes. Hvilke hensyn gjør seg gjeldende når regler om båndtvang for hund skal utformes? Følgende forhold kan i alle fall trekkes inn:

– Hensynet til viltet

Behovet de for regler om båndtvang som i dag finnes i viltloven har sitt behov og sin begrunnelse i hensynet til ville dyr.

– Hensynet til omgivelsene

Med omgivelsene menes andre mennesker og kjæledyr. Disse faktorene kan i noen utstrekning begrunne båndtvang. Det fremstår som om departementet er av den oppfatning at hunder er farlige eller at de generelt utgjør en sikkerhetsrisiko, samt at de er plagsomme, se om dette i høringsutkastets på side 50:

«Neste spørsmål er hvilken nærmere for-

skriftskompetanse kommunene bør ha for å kunne gi regler om sikring av hund ut fra hensynet til ro og orden, voksne og barns sikkerhet og ønske om frihet fra ulemper knyttet til andres hundehold. Det må her foretas en avveining: Det er ønskelig at hundeholderen bør ha noen mulighet til å slippe hunden, spesielt utenfor båndtvangens kjernetid 1. april – 20. august. Hundehold er meget utbredt, og at hunden får løpe vil ha positiv betydning for hundens velvære og «omgjengelighet». At hunden får ta seg ut ved å løpe iblant kan også fra et sikkerhetsperspektiv ofte være en fordel»

Hvilket materiale departementet støtter seg på som bakgrunn for sitt syn er uklart. Som vi har redegjort for foran i punkt 1.2 kan det ikke legges til grunn at hunder utgjør noen risiko av betydning i samfunnet. De fleste hunder er omgjengelige og ufarlige, noe vi antar departementet kan få bekreftet fra ekspertise på området dersom man er i tvil om dette. At noen mennesker er engstelige for hunder eller oppfatter de som ubeleilige, må legges til grunn. Dette er imidlertid noe annet og langt mindre alvorlig enn om det var slik at hunder var farlige og utgjorde en sikkerhetsrisiko. Det er vår oppfatning at dersom det skal utarbeides en lov hvor det tillegges stor vekt at hunder utgjør en trussel for folks trygghetsfølelse, bør det stilles som minstekrav at man har en eller annen form for materiale som underbygger at dette faktisk er en utbredt oppfatning i befolkningen. Noe slikt materiale kan vi ikke se at departementet har.

– Hensynet til hunden

Det er på det rene at mange hunder er av en slik rase at de har behov for mosjon. Videre har en del hunder instinkter som ikke får utfolde seg når den går på tur i bånd. Hunden er naturligvis ikke skapt for å gå i bånd, og det er vel grunn til å anta at en for stor grad av båndlufting kan påvirke hundens fysiske i form av feilbelastninger osv.

– Hensynet til hundens eier

En hundeeier som er trygg på sin hund i forhold til andre dyr og mennesker, samt at den ikke stikker av, vil klart foretrekke å kunne løse sin hund løs der omgivelsene tilsier dette. Ulike forhold er årsak til dette, bla: Eieren føler at hunden får mer mosjon og større utfoldelse ved å løpe løs, hunden kan leke med andre hunder, hunden kan trekke når den går i bånd, medbringer av barn eller barnevogn kan gjøre at en hund som vimser i bånd ikke er ønskelig osv.

– Samfunnsmessige forhold – mosjon

Det må legges til grunn at hunden har stor betydning for folkehelsen. En viktig faktor er den

mosjon hundeeieren får ved å gå på tur med sin hund. Det må tilrettelegges slik at eier og hund kan mosjonere sammen. Siden de fleste hundeeiere vil foretrekke å lufte sin hund løs, vil en for restriktiv båndtvangspolitikkk kunne ha negativ virkning på den tid en hundeeier mosjonerer, samtidig som det vil kunne få noen til å avstå fra å skaffe seg hund eller å gå til gjenanskaffelse.

Av ovennevnte hensyn tilsier de to første punktene en innskrenkning i hundens mulighet til å bevege seg fritt. Hvorledes hensynene skal veies opp mot de hensyn som tilsier at hunden bør kunne få løpe løs, er det trolig rom for en del uenighet om. Det regelverk som utvikles må være resultat av en balansert avveining av foreliggende hensyn. Vi vil i denne sammenheng igjen påpeke at hundeeierne i nesten halvparten av årets måneder må finne seg i båndtvang. Skal man få en balansert avveining av hensynene, må det etter vår oppfatning ikke innføres restriksjoner i muligheten til å slippe hund de øvrige måneder av året, med mindre det foreligger et særskilt og konkret behov.

Det skal utformes en norsk lov som berører svært mange hunder og hundeeiere, og det er viktig at man har mest mulig faktisk kunnskap. Vi er i denne sammenheng, som tidligere nevnt, særlig bekymret over departementets synspunkt om at hund utgjør en sikkerhetsrisiko, og den betydning dette hensynet må ha fått under utarbeidelsen av lovforslaget – både angående båndtvang og avlivning.

Et annet spørsmål er hvor restriktiv man kan være med båndtvangsbestemmelser uten å komme i konflikt med dyrevernloven og kjæledyrkonvensjonen.

De foreliggende hensyn kan etter vårt syn begrunne den generelle båndtvang (1.4 – 20.8), men like viktig kan de begrunne en lemping av den generelle båndtvangen. Dette er et forhold som ikke er berørt av departementet. Vi kommer nærmere tilbake til dette nedenfor.»

Norsk Kennel Klub viser til anslaget referert under punkt 2.2 foran om at omlag 4000 personer hvert år kommer til behandling ved legevakt eller sykehus grunnet bittskader fra hund, og uttaler følgende:

«Skaderegisteret for Statens institutt for folkehelsen opplyser at moderate bittskader gjelder opp til 10 cm. langt sår. Legger man til grunn tallet 4.000 skader pr. år, gir dette etter opplyste prosenttall, 3.380 tilfeller av liten skade, 116 av moderat skade, og endelig 4 til 5 tilfeller må gjelde alvorlig skade.

... NKK går ut fra at et stort antall av disse skader skyldes barns uforstandige og uvetlige

lek med familiens hund(er) eller med venners familiehunder. Dette er forhold som etter Kennelklubbens oppfatning bør inngå under den «tillatte risiko» ...»

Også *Fuglehundklubbenes Forbund* kommenterer disse tallene:

«Tallene er basert på beregninger fra legevakt/sykehus i fire bykommuner. Om det er tatt høyde for at det nok lettere oppstår konflikt hund/menneske der menneskene bor tett i byer vites ikke, men det er intet som tilsier at dette er gjort. Det er således grunn til å stille spørsmål ved tallet 4 000, men for tankens skyld legges dette til grunn i det følgende ... Basert på foreliggende tallmateriale kan det ikke legges til grunn at angrep fra hund utgjør et samfunnsmessig problem. ... Vi vet videre ikke noe om hvor mange av skadene som er voldt lovlig ved bruk av tjenestehunder, eller hvor mange skader som er påført eieren av hans egen hund.»

Norsk Kennel Klub viser også til tallopplysninger om ulike årsaker til tap og irregulær avgang av vilt og husdyr, og fremholder at

«... tap av bufe, tamrein og vilt forårsaket av hunder, er helt marginalt i forhold til tap som skyldes rovdyr, trafikkskader og naturlige årsaker ellers.»

Selbu og Tydal lensmannsdistrikt «er stort, med husdyrhold, jord- og skogbruk, mye jakt og jegere, turisme, hytter og fritidshus, rein og reindrift», og rapporterer at

«[d]et er mye henvendelser om hunder, tapte og hittede, samt klage på løse hunder der det er dyr som lovlig oppholder seg.»

Drammen byrett – justitiarius uttaler følgende:

«Behovet for båndtvang avhenger av hundens gemytt og dressur, hundetypen, lokale forhold og årstid. Gjeldende båndtvangregler skjærer alle over en kam og påberopes i det daglige langt ut over det som er deres formål. Det bør åpnes for mer smidighet. Gjeldende regler hører langt på veg et agrarsamfunn til.»

Sandnes kommune – kommuneadvokaten uttaler følgende:

«For en hunds eier vil hensynet til hundens beste veie tungt. For noen hundeeiere vil dette også innebære ønske om størst mulig frihet for hunden, det å kunne la den løpe mest mulig fritt. Hensynet til andre interesser kan da i for stor grad være underordnet hensynet til hunden. Man er vitne til at dette i mange tilfeller praktiseres til sjenanse for andre og andre hensyn.

En del hundeeiere lar seg engasjere i organisasjoner som taler hundeeiernes sak. Det har formodningen for seg at dette gjennomgående gjelder forholdsvis ansvarsbevisste hundeeiere hvis hunder antakelig er minst til skade og sjenanse for andre. Det er derfor naturlig at uttalelser fra hundeorganisasjoner er basert på urealistisk stor ansvarsfølelse blant hundeeiere flest.

Ikke-hundeeiere vil gjennomgående ha et mer restriktivt syn på hundehold. Man vil da være mer opptatt av ulempene som hunder kan volde, særlig når de løper fritt, både i boligområder og ellers. Det kan dreie seg om frykt og risiko for skade på mennesker, særlig barn og gamle, husdyr og øvrig dyre- og fugleliv og beplantninger. Og det kan dreie seg om støy og forurensning.

Myndighetene har et særlig ansvar for å påse at interessene til ikke-hundeeierne blir ivare tatt. Dette kan innebære at man må pålegge hundeeierne restriksjoner utover det hundeeierne ideelt ønsker. Og man må sikre effektive reaksjonsmidler.»

Kristiansand kommune peker på hygieniske og sikkerhetsmessige problemer med hundehold i sentrale byområder og i tettbygde strøk:

«Miljørettet helsevern i Kristiansand kommune får ofte henvendelser fra kommunens befolkning om hunder, hundehold og andre kjæledyr. Slike henvendelser er ofte klager fra personer som opplever at hundehold eller hold av andre kjæledyr i nabolaget medfører hygieniske eller sikkerhetsmessige problemer. Løshunder kan medføre et sikkerhetsproblem for kanskje spesielt barn og eldre i et boligområde, eller i sentrale byområder og parker. ... Det er vanskelig å finne noen tilfredsstillende løsninger på slike problemer, og problemene er tilstede i de fleste byer. ...

Mange eldre mennesker er redde for hunder, og dette er ofte med rette, siden det er et betydelig antall mennesker som årlig blir angrepet og bitt av hunder. Selv om ikke selve hundebittet representerer en alvorlig fysisk skade, så er det en særlig frustrerende og angstskapende situasjon spesielt for et vergeløst barn eller et eldre menneske å bli angrepet og bitt av en velvoksen sint hund. Hundeeiere bedyrer ofte at de alltid har full kontroll over hunden sin. Men det er stort sett bare å ta en tur på byen eller ut i marka, så vil en fort oppdage at virkelighetens verden er ganske annerledes.»

Fylkeslegen i Aust-Agder peker også på at man sjelden får løst saker som tar utgangspunkt i sjenerende støy eller atferd fra hunders side, og sier bl.a. følgende:

«Hundehold har både positive og negative sider ved seg. Det er gjort mye forskning på sammenhengen mellom hundehold og helse, og resultatene viser at det er en positiv sammenheng, psykisk og fysisk. På den annen side blir et ikke ubetydelig antall mennesker hvert år skadet av hund, og enda flere sjenert av (naboers) hundehold. I tillegg er angst for hunder en utbredt tilstand, som til dels tvinger mennesker inn i uheldige adferdsmønstre ved bevisst å unngå plasser der man kan risikere å møte hunder.

... En hund som er i stand til å angripe- eller har en adferd uforenlig med trygghet i omgivelsene – bør ikke gis anledning til å spre utrygghet.»

Også uttalelser fra enkeltpersoner peker på uheldige sider ved dagens hundehold. *Per Jan Langerud* viser til erfaringer som eier av en selskaps-hund på ca. 4 kg:

«Det sier seg jo selv at en så liten hund ikke utgjør noen stor fare for sine omgivelser, mens den selv er veldig sårbar for store hunder som ikke holdes i bånd. Det viser seg at det er en del store hunder som er veldig aggressive ovenfor små hunder. I det villastrøket som vi bor er det lite konflikter i forbindelse med hundehold og lufting av hunder da alle har sine hunder i bånd eller bak gjerde i egen hage, mens min andre erfaring er at hundeeiere utover på landsbygda og i hytteområder ikke er så nøye med om deres hunder får løpe fritt omkring selv om det er i båndtvangsperioden.»

9.4.2 Sikring av hund ved tilsyn m.m.

Den generelle regelen om at hund alltid skal bli sikret ved forsvarlig tilsyn er i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 lovutkastet § 2 første ledd første og annet punktum:

«I områder åpne for allmenn ferdsel kan eieren eller innehaveren la hund være løs bare når den blir fulgt på forsvarlig måte. Det samme gjelder der andre lovlig har storfe, sau, geit eller rein ute.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund uttaler følgende:

«Loven bør understreke hundeeierens ansvar for at hunden til enhver tid skal være forsvarlig fulgt, og det må presiseres at hunder som nyttes til jakt, ettersøk og tilhørende aktiviteter er å regne som forsvarlig fulgt selv om hundeeier/-fører ikke har hunden innenfor synsvidde til enhver tid.

... det bør presiseres at det er et krav at hunden til enhver tid skal være under kontroll, det

vil si at den skal være fulgt på forsvarlig måte, også når den er løs.

... I utkastet til ordlyd i § 2, benyttes en rekke begreper og ulike definisjoner som høringsdokumentet ikke avklarer. Hva er «forsvarlig fulgt»? Dette er et svært sentralt begrep, ikke minst i forhold til bruk av løshund under jakt, og burde vært klart beskrevet og definert.»

Nedre Eiker kommune og *Øvre Eiker kommune* uttaler at det «bør avklares at bruk av løshund i forbindelse med jakt er hjemlet i den nye hundeloven». De to kommunene har vedlagt følgende utdypende merknader fra den felles saksbehandleren:

«I første setning slås det fast at i områder åpent for allmenn ferdsel kan en hund bare være løs når den blir fulgt på forsvarlig måte. Generelt er dette en grei formulering. Imidlertid ser det ikke ut til at en har tenkt på bruk av hund under jakt, eller er klar over hvordan slik jakt foregår. Ved bruk av løs på drevet halsende hund eller løshund på hjorteviltjakt, kan det ofte bli en forholdsvis stor avstand mellom hundeføreren og jakthunden. Det bør avklares om en sån bruk av hund kan betraktes som om hunden blir fulgt på en forsvarlig måte. Hvis ikke, bør den første setningen formuleres på en annen måte, eller det må presiseres at den ikke gjelder for ordinær/lovlig jaktutøvelse. Selv om det vises til viltloven § 23 vedr. bruk av hund under jakt, bør dette avklares.»

Også *Jakthundrådet i Norge* har merknader om bl.a. bruk av jakthunder:

«Jakthundrådet ser det som fordelaktig at en bestemmelse om sikring av hund, innledes med et generelt krav om at hunden til enhver tid skal være under kontroll og forsvarlig fulgt. Jakthundrådet forutsetter da at en hund som brukes under jakt, betraktes som forsvarlig fulgt og under kontroll selv om den ikke er innenfor øyevidda av eier/fører.» Det blir opplyst at dette «er også i tråd med hva som er gjeldende praksis i dag. Dette er et helt sentralt punkt som muliggjør jakt med løs hund.»

Nittedal kommune «mener det fremlagte lovforlaget ... er utilstrekkelig», og har vedlagt rådmannens merknader som utdyper dette:

«Videre finner en terminologien noe uklar. I stedet for begrepet «fulgt på forsvarlig måte» foreslår rådmannen at en i klartekst hjemler plikt til å ha «kontroll» med hunden. En hund som ikke umiddelbart lystrer på tilbakekalling er etter rådmannens syn ikke under kontroll. Det samme gjelder hund som hopper opp på fremmede. ... Rådmannens vurdering bygger på at problemet ikke er at hund går løs, men at de færreste

hundeeiere har tilstrekkelig kontroll, eller unnlater å ta tilstrekkelige hensyn. Rådmannen ønsker «frihet under ansvar» slik at båndtvang i utgangspunktet bør unngås forutsatt at grensen for reaksjon for brudd gjennom bøtelegging, er lav.»

Fylkesveterinæren for Møre og Romsdal stiller følgende spørsmål:

«Kva meiner ein med *forsvarleg måte*? Mange hundeeigarar, særleg dei som har store og for andre truande rasar, trur dei har psykisk kontroll over hunden. Dette er ofte ikkje tilfelle.»

Samme instans peker på at hest må tas med mellom beskyttede arter etter høringsutkastet § 2 første ledd annet punktum.

Norsk Kennel Klub peker på at man «normalt vil ha vedtekter som påbyr båndtvang i områder hvor storfe o.s.v. er ute», og mener derfor at høringsnotatets lovutkast § 2 første ledd annet punktum synes overflødig.

Drammen byrett – justitiarius uttaler følgende:

«Ordet «bare» er overflødig. Regelen bør formuleres positivt framfor negativt.: Hund som blir fulgt på forsvarlig måte kan være løs i områder som er åpne for allmenn ferdsel.»

Selbu og Tydal lensmannsdistrikt:

«Hest er ikke tatt med i § 2 om dyr. Hest holdes i forskjellige former, travere og brukshester, ponnier og lign. brukes som ridedyr. Det klages over at hestene blir skremt og delvis jaget av hunder, slik at det er behov for at hest blir beskyttet av loven.»

I en fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub*, *Norges Jeger- og Fiskerforbund*, *Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* av 20. mars 2002 fremkommer følgende merknad:

«Det finnes per i dag intet generelt krav om sikring av hundegårder slik at hunden ikke kommer seg ut. I lovutkastets § 2 er det et krav om forsvarlig sikring i båndtvangstiden. Et slikt krav om sikring bør naturligvis gjelde hele året, dersom hunden etterlates i gården uten tilsyn. Forskrift om dyrepensjonat § 4 har en formulering vi finner passende: Innhegningen må ha tilstrekkelig høyde, styrke og tetthet slik at dyra ikke kan rømme.»

Videre fremsettes følgende forslag:

«En bundet hund har ingen fluktmulighet og kan derfor lettere føle seg truet og dermed utvise aggressivitet.

Hvor det er mulighet for at folk kan komme bort til hunden, f eks inne på et boligfelt hvor små barn er utendørs i lek, kan det vurderes om

man skal forby hunder å stå permanent i kjetting eller løpestreng. Ved å stille krav om forsvarlig sikret hundegård ved langvarig oppbevaring utendørs, kan man i større grad forhindre situasjoner med uheldig nærkontakt mellom hund og menneske uten eiers tilstedeværelse.

For å forhindre bittskader på offentlig sted, bør det vurderes et forbud mot å etterlate hunden uten tilsyn, f.eks. mens man er inne i butikk.»

I brev 3. juli 2002 presiserer *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* at «formuleringen «permanent» ikke er helt dekkende for det man har ment, nemlig at hunder ikke bør stå bundet ute, f.eks. i løpestreng, eller i bånd, uten tilsyn».

Et annet forslag fra småbarnsmor *Marit Rød* går ut på at «eiere av butikker, serviceinstitusjoner og offentlige bygninger pålegges å montere festeanordninger for hunder i betryggende avstand fra inngangsdørene». Tanken er ved en rimelig investering å få hundene bort fra rekkverket ved inngangsdøren o.l. for å gjøre det tryggere å ferdes i det offentlige rom.

I forbindelse med departementets møte med forskjellige instanser 11. juli 2002 fremsatte *Dyrebeskyttelsen Norge* følgende uttalelse ved brev 10. juli 2002:

«Forslaget om forbud mot å etterlate hund uten tilsyn av voksen person i offentlig rom, støttes av Dyrebeskyttelsen Norge»

Norges Hundekjørerforbund sier dessuten følgende i en uttalelse 16. juli 2002:

«NHF mener det bør stilles krav om forsvarlig sikret hundegård på *fast oppstallingssted* i områder der det er *offentlig ferdsel*, (gjerne med oppbinding i tillegg til innhegning), for å ivareta sikkerheten til hundene, andre dyr og mennesker.

For oss er det viktig at loven formuleres på en slik måte at det *ikke blir forbud mot oppbinding* av hund. Det må fortsatt være mulig å binde hunder innenfor sikre inngjerdinger. De som driver med hundekjøring har ofte et større antall hunder enn andre hundeeiere. For hundene er det en fordel at de har sitt eget område der de andre hundene ikke kommer til, dette hindrer stress og øker trivsel. Når hundene står bundet i en stor gård og ikke atskilt i hver sine gårder, kan de likevel komme i kontakt med hverandre og oppleve sosialt samkvem med andre hunder. Hunder er et flokkdyr og de trives derfor med en viss kontakt, men oppbindingen bør være på en slik måte at de også kan velge å trekke seg unna. Vi støtter intensjonen i forslaget, men peker på problemet med at det

formuleres som et forbud mot å binde hund. Det må formes som et påbud om forsvarlig sikring av hundegård. ...»

9.4.3 Fast nasjonal båndtvangstid

Den gjeldende felles nasjonale båndtvangstid 1. april til 20. august er foreslått videreført i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 i lovutkastet § 2 annet ledd. Høringen viser at det er delte meninger om ordningen, fra dem som går inn for å videreføre ordningen som i dag, til dem som enten vil avskaffe den landsomfattende båndtvangen eller utvide virketiden for båndtvangen.

Norges Jeger- og Fiskerforbund oppsummerer sitt hovedsynspunkt om hvordan reglene bør være på denne måten:

«Generell båndtvang i tidsrommet fra og med 1. april til og med 20. august ut fra hensynet til ynglende vilt og bufe på utmarksbeite med muligheter for å opprette dressurområder med unntak fra båndtvangsbestemmelsene. Begrensede muligheter til utvidet båndtvang, og da i tilfelle med unntak også for jakthunder under jakt og trening og godkjente ettersøkshunder på offentlig ettersøk.»

Dessuten uttaler forbundet bl.a. følgende:

«Videre bør det presiseres at båndtvangsbestemmelsene gjelder alle hunder. Videre er det prinsipielt svært sentralt for NJFF at krav om båndtvang er motivert og begrunnet ut fra hensyn til viltet, deres bo og reir, samt husdyr som beiter i utmark. Båndtvangsbestemmelser kan ikke forankres ut fra hensyn til mennesker.

... Slik som §2 er utformet i lovutkastet, bærer den preg av ikke kun å være en lovbestemmelse. Her er hele begrunnelsen for å innføre båndtvang inntatt i selve paragrafen. Dette mener NJFF at ikke hører hjemme i en lov og derfor bør utgå.»

Jakthunderrådet i Norge støtter også «opp om en generell båndtvangstid i tidsrommet 1. april – 20. august»:

«Ved eventuelle utvidelser av båndtvangstiden utover 20. august av hensyn til bufe som beiter i utmark, forutsetter Jakthunderrådet at det gjøres unntak for trening av jakthunder, jakthunder som nyttes til lovlig jakt og ettersøk av skadet vilt. Jakthunderrådet viser i den sammenheng til de gode erfaringene man har fra arbeidet med sauerenhetsdressur og den generelle oppmerksomheten som jakthundeiere har i forhold til hund/sau-problematikken.»

Også *Fuglehundklubbenes Forbund* anser det som «utgangspunkt ... fornuftig» med båndtvangs-

tid 1. april – 20. august, men tar til orde for at det bør innføres en differensiert båndtvang som tillater jakthundtrening i båndtvangstiden nærmere bestemte steder, f.eks. angående trening på ryper i april.

Drammen byrett – justitiarius har følgende merknad:

«I takt med urbaniseringen er behovet for båndtvang i ruge/lamme/beitetid betraktelig redusert. I bymessige strøk er hund som går løs til minimal fare for fugle- og dyrelivet. Det er ganske annerledes med katter. Det er på høy tid å fjerne den absolutte båndtvangsregelen. Formålet med den er i lovteksten bare knyttet til inngjerdingregelen, hvilket er en smule ulogisk.»

Sorenskriveren i Inderøy ønsker den nasjonale båndtvangsregelen helt avskaffet:

«Jeg er i tvil om det er behov for paragrafens annet ledd. Etter første ledd skal løse hunder følges på forsvarlig måte. Etter tredje ledd kan den enkelte kommune gi forskrifter om båndtvang på bestemte områder. Jeg kan da ikke se at det er behov for den rigorøse bestemmelse i paragrafens annet ledd.»

Hornindal kommune tar derimot til orde for å utvide båndtvangstiden til og med 9. september:

«Vidare bør «båndtvangstida» vere så lang at det i minst muleg utstrekning vert naudsynt å utvide den, gjennom lokal forskrift, av omsyn til beitedyr i utmark. For vår kommune tilseier det at den generelle båndtvangstida må forlengjast på hausten, til etter sauesankinga normalt finn stad, i månadsskifte august – september.»

Fylkesmannen i Hordaland ønsker at «datoen 20. august vert endra til 15. september»:

«Grunnen til det er at storfe, sau eller geiter til vanleg går på beite til midten av september måned. Enkelte stader beitar dei endå lengre ut på hausten. Mange storfe er drektige på denne årstida, og det ville vera svært uheldig dersom desse dyra vart jaga av t.d. hund. Det finst også stader der sau og geiter går på beite heile året.

Tida når hunden skal haldast i band, eller forsvarleg inngjerda eller innestengd slik at ikkje hunden kan jaga eller skada storfe, sau eller geit, må gjelda heile beitesesongen for desse dyra. Lova vil elles i stor grad verka diskriminerande for dei som driv med desse husdyrslaga. Dei næringsdrivande må sjølv sørge for at ikkje deira produksjonsfaktorar vert skada i ein viss produksjonsperiode av slike som driv med hund i hobby og fritid.»

Fylkesmannen i Buskerud ønsker generell båndtvang helt til 30. september:

«Det er en rekke forhold som gir bakgrunn for de forslag som høringsdokumentet gir, av disse er forholdet til landbruksnæring bare ett av mange. Det er likevel grunn til å understreke at hundehold har potensiale til å kunne komme i konflikt med næringsutøvelse i landbruket, spesielt knyttet til utmark og beitebruk, og vi registrerer at dette har vist en økende hyppighet og negativ trend i mange områder.

Vi vil derfor innledningsvis presisere at generell båndtvangstid må utvides til å romme hele utmarkssesongen for husdyr, minst til og med 30. september. Alle kommunene i Buskerud der husdyr beiter i utmark, har lengre beiteperiode enn til 20.08. Disse vil fortsatt måtte ha lokale bestemmelser om båndtvang dersom ikke generell fredningstid gitt i loven er lang nok. ... Generell båndtvangstid bør utvides til å romme hele utmarksbeitesesongen for husdyr.

Dersom en virkelig skal få en reell forenkling av bestemmelser som regulerer hundehold, er dette en av de viktigste enkeltbestemmelsene. Det er helt nødvendig at det gjøres justeringer her.

I dag er lokale båndtvangsbestemmelser hjemlet i bufeloven. Disse er nødvendige av hensyn til husdyr på beite. Alle kommuner som har denne type næringsvirksomhet, vil ha behov for bestemmelser som freder mot hund i det aktuelle tidsrom. Hvor langt tidsrom dette vanligvis er, varierer imidlertid noe mellom kommuner. Derfor må en generell båndtvangsperiode romme *hele denne variasjonen* i sesonglengde, *eller i hvert fall størstedelen* av den. Dersom høringsutkastet ikke endres på dette punktet, vil konsekvensen være at det blir nødvendig å videreføre dagens praksis med lokale tillegg til loven gjennom forskrifter.

Det ligger ikke nødvendigvis noen konflikt i dette opp mot behovet for eksempel for trening/bruk av jakthund/brukshund, ettersom disse forholdene ivaretas av den foreslåtte § 3.»

9.4.4 Kommunale båndtvangsregler m.m.

Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 foreslår ved lovutkastet § 2 tredje og fjerde ledd nærmere bestemmelser om kommunal kompetanse til å gi båndtvangsregler m.m.

Generelt uttaler *Romerike politikammer* følgende:

«At departementet ... går inn for å trekke opp snevrere rammer for kommunenes kompetanse til å gi forskrifter må antas å bidra til et mer enhetlig regelverk på området som er en fordel for dem som skal praktisere regelverket.»

Haugesund kommune

«... vil støtte departementets argumentasjon vedrørende håndtering av båndtvang, og tror det vil styrke håndhevingen dersom regelverket ikke er altfor restriktivt, men utformes slik det er foreslått i lovforslaget.»

Mosvik kommune uttaler at det

«... er positivt at bestemmelsene om hund og hundehold nå samles i en lov og at lovens § 2 åpner for at kommunen i denne forbindelse gis kompetanse til å gi forskrift eller treffe enkeltvedtak ut fra lokale, stedlige behov.»

Bærum kommune uttrykker også at det er «positivt at kompetanse til å gi forskrift om sikring av hund delegeres til kommunenivå».

Hornindal kommune uttaler bl.a. følgende:

«Reglane om sikring bør, så lenge ikkje spesielle lokale forhold tilseier noko anna, vere like over heile landet. Dette tilseier at ein berre unnaksvis bør gje lokale forskrifter om hundar og hundehald. ... Det er i alle høve hundeeigaren sitt ansvar å ta dei omsyn som krevst for å unngå skade ... Dersom hundeeigarane er seg bevisst dette ansvaret skulle ein i liten grad ha trong for lokale forskrifter om hundar og hundehald.»

Fuglehundklubbenes Forbund uttaler bl.a. følgende:

«Vi ser svært positivt på departementets innstilling om å begrense den vide kompetanse til å fastsette lokale båndtvangsbestemmelser som følger av politiloven. Vi er av den oppfatning at vid adgang til å gi kommunale forskrifter i størst mulig utstrekning bør unngås. Departementet bør etter vår oppfatning foreta en grundig vurdering av behovet og ønskeligheten av å gi slik kommunal kompetanse.

Det er viktig at lokal forskriftsmyndighet ikke utformes på en måte som gjør at den enkelte kommune kan innføre båndtvangsbestemmelser som er strengere enn de foreliggende hensyn tilsier, og som i særlig grad avviker fra de generelle regler. De positive sider ved hundeholdet, og det samfunnsansvar det må være å legge forholdene til rette for et forsvarlig hundehold, tilsier dette. Denne prosess vi nå er inne i viser med all tydelighet at uvitenhet omkring hund og hundeholdets positive effekter, kan skape uønskede regler. Det må legges opp til at det arbeidet som nå legges ned på nasjonalt plan, må respekteres på lokalt plan. Videre er det allment kjent hvorledes enkeltepisodes med god pressdekning kan påvirke politiske beslutningsprosesser, uten at andre interesser blir hørt eller mothensyn i tilstrekkelig grad blir

ivaretatt. Det er alltid lettest å nekte noe – «for sikkerhets skyld».

Det synes heller ikke å være så store lokale forskjeller, at det kan begrunne en vidtgående adgang for kommunene til å regulere disse forholdene. Det må være et mål at borgere i like situasjoner blir likebehandlet over det ganske land. Videre vil det være svært vanskelig å orientere seg på nye steder, dersom det er store lokale forskjeller fra kommunen til kommune. Dette kan gjøre selv den beste borger til lovbrøt, noe som bør søkes unngått.

I den grad det gis adgang til å regulere båndtvangsbestemmelser lokalt, bør man stille som vilkår for gyldighet at bestemmelsene er innrapportert til en sentral instans som kan fungere som informasjonsformidler til allmennheten gjennom å legge ut informasjonen på internett og trykke opp hefter som hundeeiere som er mye på farten kan skaffe seg. Det bør også vurderes å stille som krav at P-plasser og andre naturlige innfartsårer til områder som er underlagt særskilte båndtvangsbestemmelser merkes med skilt.

Vi er av den oppfatning at mange av de steder kommunen etter lovutkastets §2 tredje ledd kan gi forskrift om båndtvang, er steder det er naturlig å holde hunden i bånd, og hvor de fleste hundeeiere uten påbud vil gjøre det både av hensyn til omgivelsene og av hensyn til hundens sikkerhet (trafikk). Her kan nevnes handleområder, kirkegårder, idrettsanlegg osv. De fleste vil finne det naturlig og uproblematisk med båndtvang i slike områder, også utenfor den ordinære båndtvangen. Båndtvang på kirkegårder fremgår i dag, foruten av en del politivedtekter, også helt generelt av forskrift til gravferdsloven ...».

Jakthunderrådet i Norge mener

«... at man bør være restriktive med anledning til utvidelse av båndtvangstidene, og at dette i så fall må relateres til at bufe/tamrein faktisk beiter i utmark i området, og da med unntak for jakthunder under trening, prøver og jakt og ettersøkshunder som nyttes til ettersøk av skadet vilt.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund uttaler bl.a. følgende:

«Lovutkastet åpner for at kommunene kan detaljregulere hundeholdet i et betydelig omfang. Eksempelvis kan nevnes mulighet til å regulere lengde på båndet som en hund kan føres i. NJFF vil understreke at dette er en type detaljregulering som går langt utover hva som bør legges til grunn som rammer omkring hundeholdet, og med slike bestemmelser vil NJFF hevde at vi er på helt ville veier.»

Fylkesmannen i Buskerud uttaler at det ved beskrivelsen av den kommunale kompetansen

«... forekommer ord og uttrykk som gir rom for vide fortolkninger og definisjon av innhold. Kommunen gis her svært frie muligheter til å fastsette detaljerte bestemmelser om hundeholdet. dersom kommunens administrasjon og/eller politikere vil, kan det bli svært så vanskelig å være hundeeier både for de som bor i kommunen, men ikke minst for de som måtte være på besøk i kommunen med sin hund.»

Advokat Tore Sverdrup Engelschjøn mener at utkastet § 2 tredje ledd bør tilføyes

«... at kommunen kan gi forskrift «med vedkommende departements approbasjon» slik nåværende lov lyder. Ellers vil man ganske sikkert får et virvar av forskjellige lydende forskrifter av ymse innhold varierende fra kommune til kommune. Oversikten vil tapes fullstendig.»

Også *Norsk Kennel Klub* ønsker et krav om «approbasjon fra sentrale myndigheter. Subsidiært bør man i det minste ha en klageadgang.» I en felles tilleggsuttalelse fra *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* av 3. juli 2002 fremholdes også «den oppfatning at det er uheldig at kommunene kan fastsette vedtekter om hundehold, uten approbasjon fra sentral myndighet».

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr sier følgende:

«Adgangen for kommunene til å sette ulike båndtvangstider bør miniseres. Dette på grunnlag av hva som skrives i forarbeidene. «Det er vanskelig for en hundeeier å skaffe en fullstendig og sikker oversikt over hvilke forskrifter om sikring av hund som måtte gjelde for et enkelt sted i landet». ... Vi er enig med kommentaren i lovens forarbeider om at altfor absolutte påbud om båndtvang ... kan gi dårligere total virkning enn mindre omfattende påbud.»

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk uttaler bl.a. følgende:

«Bestemmelser om båndtvang og sikring av hund i boligområder, parker og gravlunder osv bør inn i den nye loven, slik at vi får lik beskyttelse i hele landet mot hunderaser som anses som farlige eller skremmende. I dag er det opp til hver enkelt kommune å lage slike bestemmelser.»

De fremholder at lovutkastet bokstav a, b og f må innlemmes i den nye loven, «slik at en får like regler om sikring av hund og båndtvang over hele landet», og bl.a. begrunner de tre foreldrene ønsket

om landsdekkende båndtvang slik for så vidt gjelder følgende områder:

- «I boligområder. Unger leker, sykler osv mer eller mindre uten tilsyn – bittskader kan lett oppstå med løshunder i boligområder.
- I lysløyper. Båndtvang i lysløyper vil hindre episoder der hund er involvert i de mest brukte skiløypene. Ved å knytte båndtvangen til lysløyper vil ikke påbudet omfatte hundeeiere som tar en skitur i områder med mindre ferdsel. Lokale regler som vedtas av kommune- og bystyre, kan inneholde lokale reguleringer som eventuelt omfatter spesielt mye benyttede skiløyper som er uten belysning.
- På offentlige badeplasser eller badeplasser som er åpen for alle. Barn som leker, kaster ting, piknic-kurver som kan være fristende osv. gjør at båndtvang er påkrevet.»

Derimot fremgår av fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* 20. mars 2002 følgende synspunkt:

«Det må være lov å slippe hund på og ved turveier, i skiløyper osv.»

Fylkesmannen i Hedmark uttaler følgende:

«Etter fylkesmannens syn burde det ha vært gitt en klar definisjon av *handleområder* i § 2 tredje avsnitt bokstav a. Dette for å unngå konflikter i forbindelse med tolkingen av hvilke områder dette konkret gjelder i den enkelte kommunen. Særlig vil dette gjelde der kommunen har latt være å definere en bestemt sone, jf høringsnotatets side 50–51.»

Bergen politidistrikt bemerker til høringsnotatets lovutkast § 2 tredje ledd bokstav b at «også (beferdede) «turstier» [bør] særskilt benevnes i tillegg til «turveier» i den uttømmende oppregningen.» *Norsk Kennel Klub* tar til orde for å begrense hjemmelen til å gjelde «opparbeidede turveier og mekanisk opparbeidede skiløyper», og mener at uttrykket «på områder i sjøen for slik virksomhet» ikke er helt klart. *Jan Evensen, Nittedal* reiser spørsmål om forholdet til barnehager og skoler. *Sandnes kommune – kommuneadvokaten* savner

«... klarere hjemmel for å kunne påby båndtvang for hunder i tur- og rekreasjonsområder som benyttes av allmennheten. Lovtekstens «rekreasjonsplasser ved sjø eller vann» og «ved anlegg for rekreasjon» fremstår som alt for snevert.»

Fuglehundklubbenes Forbund uttaler følgende

om båndtvang etter bokstav b «på og ved turveger» og «i og ved skiløyper»:

«Hundeeiere er svært ivrige brukere av marka, og en svært stor andel av de man påtreffer i marka har med seg hund. Store deler av tiden er selv bynære skiløyper og turveier lite besøkt, og det vil være urimelig å stenge disse for hundeeiere som er ute og mosjonerer seg selv og sine hunder, kanskje på en tid av uken og døgnet hvor det knapt finnes folk. Forfatterne av denne høringsuttalelsen har lang og bred erfaring i bruk av marka rundt flere av våre største byer. Det er vår klare oppfatning at i den grad det i loven skal åpnes for å innføre kommunal båndtvang «på og ved turveger» og «i og ved skiløyper», så må dette begrenses til helger og til områder som er helt spesielle (eks. skiløypa mellom Songsvann og Ullevålseter vinterstid).

På sterkt beferdede steder er det også et alternativ å innføre tidssoner. Et hensiktsmessig forslag ved tidssoner kan være at løse hunder slippes til på morgenen og ettermiddagen. Personer som ønsker å unngå løse hunder kan benytte tiden midt på dagen. En ordning med tidssoner der det er behov for regulering, burde kunne tilfredsstille alle grupper. På denne måten vil trolig sjansen for å få flest mulig til å overholde de gitt bestemmelser øke betraktelig. Departementet burde gis kompetanse til å trekke opp de nærmere retningslinjer for hva som kan bestemmes av tidssonene de tider av året hvor antallet timer dagslys er begrenset. I dansk rett finner vi et eksempel på at tidssoner er benyttet, se Lov om Hunde § 3. Danmark er atskillig mer tett befolket enn Norge og andre hensyn gjør seg gjeldende, så den danske bestemmelsen passer ikke for Norge. Vi er som nevnt av den klare oppfatning at en utvidet båndtvang kun bør kunne innføres i helgene.

Videre er det grunn til å påpeke at en hund i bånd i en skiløype etter vår vurdering også vil kunne være et risikomoment – dette særlig for hunder uten nevneverdig dressur. Hunden må nødvendigvis ha en slags sele og et bånd som gjør at den kan løpe foran skiene til sin eier. Skulle hunden skjære over i motgående spor vil båndet sperre for skiløypa, noe som for eksempel kan skje ved møte med annen hund. En løst hund flytter seg regelmessig, om enn noen ganger i siste sekund, når andre skiløpere kommer til. Videre bør det nevnes at hunden må ha nådd en viss alder (ca. 1,5 år), før det er forsvarlig ut fra helsemessige betraktninger å la den trekke. Dette har sammenheng med at bl.a. skjelettet skal utvikle seg før det utsettes for store belastninger.

Et annet forhold med det foreslåtte lovutkast som bekymrer oss er at man mange steder i landet vil det i praksis bli innført båndtvang i

hele vinterhalvåret, dersom skiløypene stenges for løse hunder. Alternative muligheter til å lufte hunden løs i noe omfang vil ikke eksistere grunnet den reduserte tilgjengelighet til utmark som finnes vinterstid. Av sikkerhetshensyn kan bilveier og lignende naturligvis ikke benyttes til formålet. En slik utestengning savner begrunnelse og er naturligvis helt uakseptabelt – man bør ikke kunne unnta alle skiløyper. Det må som et minimum kreves at de skiløyper og turveier som er igjen til hundeeierne, ikke medfører at de får et dårligere tilbud enn de som ønsker å ferdes uten hund. Dansk lov om hunde foreskriver i § 3 stk 2 at de områder utenfor by og bymessig bebyggelse som stenges for løse hunder er «bestemt angivne veje og ejendomme». En slik bestemt angivelse bør også være et minimumskrav.

Det er også grunn til å påpeke at dersom hundeeiere tvinges til utmark utenfor oppmerkede turveier, vil det kunne være et problem at man blir mistenkt for ulovlig trening når man har en jakthund løs.

Vårt forslag er at lovutkastets § 2 litra b vedrørende turveier og skiløyper, i den grad slike bestemmelser opprettholdes, må endres slik at:

- 1) Utestengning bare kan skje i områder hvor særlige behov gjør seg gjeldende, og som bestemt og helt konkret angis i de lokale forskrifter.
- 2) Utestengning av løse hunder bare kan skje i helger og innenfor et tidsrom som også sikrer hundeeiere med løs hund tilgang til de samme områder.»

Når det gjelder Justisdepartementets høringsnotats lovutkast § 2 tredje ledd bokstav c, viser departementet også til *Selbu og Tydal lensmannsdistrikt* merknad om hester under punkt 9.4.2 foran. Også *Voss kommune* vil ha hester nevnt. Jan *Evenesen, Nittedal*, reiser spørsmålet om ikke bokstav c gjelder for gris.

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn er usikker på hva «ute» betyr («utmark? beite?»), og mener dette bør presiseres. Det samme mener *Foreningen for Hundeom plassering og Norges Jeger- og Fiskerforbund*; «er det beitende i utmark eller innmark?» *Eidsvoll kommune* uttaler at det ikke er uvanlig «at i alle fall storfe og sau går ute hele året. Punktet bør endres til «normal beitesesong i utmark» eller liknende.» *Fylkesmannen i Hedmark* har bl.a. følgende merknader:

«Forslagets § 2 tredje avsnitt bokstav c gir kommunene adgang til å gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet, når storfe, sau eller geit er ute eller vanligvis ute. Med erfaring for hvordan slike kommunale forskrifter er utferdiget etter gjel-

dende bufelov, er formuleringen både i dagens regler (bufeloven § 3 andre avsnitt) og i forslaget upresis. Publikum har krav på å få vite nøyaktig *når* og *hvor* båndtvang gjelder. Dette er påkrevet ikke minst fordi hunden kan bli avlivet og eieren kan bli straffet, dersom båndtvangen ikke blir overholdt. Også husdyrholderen må ha plikt til en viss aktsomhet, og man må derfor kreve at båndtvangstida, for et nærmere definert område, opphører en bestemt dato. Dette kravet til den kommunale forskriften bør framgå av lovteksten. ... For å sikre like bestemmelser i nabokommuner med felles jakt og beiteområder, bør kommunale forskrifter om hund og hundehold godkjennes av fylkesmannen.

Mange grunneiere har løst ut beiteretten på sin eiendom. Likevel blir såkalt «streifbeite» tålt. Dersom f eks en grunneier har løst ut beiteretten som heftet ved eiendommen for å kunne utnytte jaktmuligheten bedre, blir spørsmålet om han da fortsatt vil være bundet av kommunale båndtvangsbestemmelser etter lovforslagets § 2 tredje avsnitt bokstav c. Spørsmålet er også aktuelt dersom beiting er regulert etter lov om ymse beitespørsmål.»

Også *Norsk Kennel Klub* mener det bør fremgå faste datoer i forskrifter etter bokstav c. *Norges Jeger- og Fiskerforbund* mener at utvidet båndtvang «må begrenses til den tiden hvor bufe faktisk beiter i utmark.»

Norsk Kennel Klub har følgende merknad til bokstav d:

«Reindrift drives over store områder og reguleringer i denne forbindelse bør i det minste treffes av fylkesmannen eller av flere fylkesmenn i samarbeid.»

Direktoratet for naturforvaltning mener at det i bokstav e bør presiseres at det er snø- og vinterforhold som skal kunne begrunne kommunal forskrift om båndtvang ut fra hensynet til viltet. *Norges Skog-eierforbund* mener det bør være tale om vanskelige vinterforhold. Fylkesmannen *Buskerud* uttaler følgende:

«Viltloven har i dag hjemmel for fylkesmannen ved delegert myndighet fra Direktoratet for naturforvaltning (DN), til å fastsette ekstraordinær båndtvang når forholdene gjør det nødvendig av hensyn til viltet. I DN sine kommentarer til hjemmelen settes det relativt strenge krav til når det kan innføres ekstraordinær båndtvang av hensyn til viltet. Essensen er at det skal være ekstraordinære forhold for viltet før en innfører båndtvang. Fylkesmannen har gjennom åra fått mange henvendelser og søknader om å innføre ekstraordinær båndtvang når snøforholdene har vært svært så ordinære. ... Gis det mulighe-

ter for å fastsette ekstraordinær båndtvang som trer i kraft i nærmere beskrevne situasjoner, vil det bli stor variasjon av fortolkninger om situasjonen er slik at båndtvang inntreer.»

Norsk Kennel Klub mener at bokstav e er utilstrekkelig formulert, fordi

«... det må i det minste fremgå, slik som etter viltloven, at hund skal holdes i bånd eller forsvarelig inngjerdet o.s.v. uten om den ordinære båndtvangtid, dersom forholdene gjør dette påkrevet for å beskytte viltet.»

Norsk Kennel Klub mener at bokstav f antakelig er overflødig. *Norges Jeger- og Fiskerforbund* mener den bør utgå: «Enhver hund kan virke skremmende på en som ikke har noe forhold til hunder». *Fuglehundklubbenes Forbund* uttaler følgende om båndtvang etter bokstav f for hunder som anses som farlige eller skremmende:

«Følgende fremgår av høringsutkastet på side 52:

«Når det gjelder hunder som vurderes som farlige eller skremmende, finner departementet det rimelig at hensynet til voksne og barns sikkerhet og trygghetsfølelse prioriteres fremfor hensynet til hundehold»

Det er vår primære holdning at en adgang til å innføre kommunal båndtvang for raser som anses «skremmende eller farlig», ikke bør eksistere. Vi er bekymret over at bestemmelsen er generelt utformet uten at man fra sentralt hold gir noen anvisning på raser som kan omfattes. En vurdering av hva som er farlig og skremmende, vil være svært subjektivt. Holdningen til noen få enkeltpersoner, må ikke kunne få avgjørende betydning for alle de mennesker som holder hund. Det er vårt syn at bestemmelsen bør strykes, og uansett begrenses til å gjelde området hvor mennesker hyppig ferdes. Utenfor slike områder bør en avveining mellom allmennhetens trygghetsfølelse og hundehold, slå ut i hundeholdets favør.

Det må ikke bli slik at lovutkastets § 2 fjerde ledd, dersom bestemmelsen opprettholdes, brukes til å snik innføre helårs båndtvang eller påbud om munnkurv for alle hunder evt. de fleste hunderaser – det må fremgå klart av forarbeidene til loven at dette ikke aksepteres. Det må være helt spesielle forhold som begrunner en generell helårs båndtvang for en rase.»

Av fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub*, *Norges Jeger- og Fiskerforbund*, *Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* 20. mars 2002 fremgår følgende synspunkt:

«Videre må det ikke kunne gis kommunale be-

stemmelser om båndtvang for farlige hunder. Vi har allerede en egen forskrift om farlige hunder. Hvilke hunder som anses som skremmende er utpreget subjektivt, og intet holdbart materiale på området foreligger per i dag. Hele lita f i § 2 må utgå.»

Norsk Rhodesian Ridgeback Klubb ønsker generelt mest mulig like regler i hele landet, og har følgende merknader angående spørsmålet om kommunal frihet til å innføre utvidet båndtvang for store hunder:

«NRRK har vært spesielt opptatt av hvorvidt lovutkastet foreslår innskrenkninger i det alminnelige og positive hundeholdet i Norge. Et aktivt hundehold innbefatter forskjellig type trening som krever at hunden er løs. Dette gjelder også i forbindelse med organisert trening og opplæring av hund for søk- og redningsvirksomhet. Høringsnotatet går langt i å gi kommunene kompetanse til å fastsette utvidet båndtvang, dette er NRRK kritisk til. Lovutkastet bygger på at kommunene bør kunne fastsette båndtvang for hunder som vurderes som *farlige eller skremmende*, selv om hundene ikke er så farlige at det gjelder et forbud mot å ha dem i Norge. NRRK støtter videreføringen av kamphundloven og forbudet mot å ha slike hunder i Norge, men vi advarer mot kommunalt skjønn og forskjellsbehandling i hva som oppfattes som *skremmende*.

... Videre advarer NRRK sterkt mot å legge hunders størrelse til grunn for å innskrenke deres bevegelsesfrihet. Departementet må heller legge vekt på eiers/ledsagers generelle ansvar for å ha kontroll over hunden. I tillegg til videreføringen av kamphundloven mener NRRK at departementet, framfor å åpne for ulik praksis og tilfeldige definisjoner av hvilke raser som kan omfattes av begrepet *skremmende*, bør benytte lovgivningsprosessen til å regulere straffansvar for eier eller besitter av hund.»

Advokat Tore Sverdrup Engelschjøn foreslår bokstav f endret,

«... eksempelvis til å lyde slik: «for hunder som er farlige eller av politiet anses skremmende, eller» Endringen er nødvendig fordi mange kan anse en hund som svært skremmende uten at den overhodet er det ganske enkelt fordi en rekke mennesker lider av fobisk hundangst. Når det gjelder farlige hunder, må de holdes i bånd hva enten noen «anser» dem som farlige eller ei, hvis de først er farlige. Følgelig nevnte endring fra «anses» til «er».»

Norges Jeger- og Fiskerforbund og *Norsk Kennel Klub* mener at bokstav g bør utgå. *Norges Jeger- og Fiskerforbund* uttaler at «[t]isper i løpetid pleier van-

ligvis eierene å passe godt på, krav om båndtvang for disse hører ikke hjemme i en moderne lov om hundehold. Dette bør bli ivaretatt gjennom et generelt krav om aktpågivenhet og hensyntagen til andre.» *Norsk Kennel Klub* anser regelen for «nærmest komisk» og stiller spørsmål ved om slike regler i gjeldende politivedtekter overhodet blir håndhevet.

Når det gjelder høringsnotatets lovutkast § 2 fjerde ledd ser ikke *Norsk Kennel Klub* behov for disse reglene. *Fuglehundklubbenes Forbund* mener at lovutkastet åpner for en for vid adgang for politiet til å kunne pålegge båndtvang og bruk av munnkurv.

9.4.5 Særlig om sikring av hund der tamrein beiter

Ut over forslaget om kommunal forskriftskompetanse om båndtvang m.m. hvis hensynet til vilt sier det, jf. lovutkastet § 2 tredje ledd bokstav e behandlet under punkt 9.4.4 like ovenfor, inneholdt høringsnotatet ytterligere enkelte særregler for sikring av hund der tamrein beiter. Se høringsnotatets lovutkast § 2 femte ledd.

Sametinget uttaler følgende:

«Sametinget er fornøyd med at Fylkesmannen [etter lovutkastet] kan sette kommunale forskrifter ut av kraft når hensynet til reindriften tilsier det. Sametinget vil imidlertid forutsette at reindriftnæringen får uttale seg der kommuner vil utarbeide kommunale forskrifter om hundehold. Dette må også gjelde i de kommuner som ikke har reindriftsamer boende i sin kommune, men der reindriften bruker områder i kommunen.»

Reindriftsforvaltningen uttaler følgende:

«Forslaget kan forstås slik at de spesielle reglene for reindrift som er fastsatt ikke gjelder for tamreinområder utenfor de tradisjonelt samiske områdene etter § 2 i reindriftsloven. Det er også tamreindrift på grunnlag av konsesjon etter § 5 i reindriftsloven, samt etter særlov for Trollheimen. Dette bør komme fram på ett eller annet vis i forslaget § 2 5. ledd.»

Norsk Kennel Klub:

«Disse bestemmelser er gjentakelse av reinbeiteloven og foranlediger ikke bemerkninger, ut over at siste setning understreker at forskrifter for beskyttelse av tamrein, ikke naturlig tilligger kommunale myndigheter.»

Fylkesmannen i Oppland bemerker at særregelen for hunder ved passering av rein forbi «bosted eller seter», trolig også bør gjelde forbi «hytter».

Luster kommune mener at hensynet til tamrein ikke er tatt godt nok vare på i lovutkastet, og at reglene bør bli stående som de er i reindriftsloven i dag.

Troms politidistrikt har disse merknadene:

«Rekkevidden av bestemmelsen bør klargjøres. I Troms vil store deler av rekreasjonsområdene/jaktområder være i reinbeitedistriktene. Rekkevidden av § 2 5. ledd synes uklar. Det bør klargjøres om man med dette forslaget mener å utvide båndtvangen til å gjelde for hele året i reinbeitedistriktet. Reineierens aksept for hunder i området hvor rein oppholder seg eller kan oppholde seg vil ofte være lav. Det er en klar interessekonflikt i forhold til friluftsfolk som lufte sin hund og reineiere. Det foreslås at en tydeliggjør at det ikke er noe alminnelig forbud mot å ha hund i reinbeitedistrikt eller å ha den løs utenom båndtvangtiden så lenge den ikke uroer eller skremmer rein.»

9.4.6 Særlig om hundedressur, jakt og fangst

Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 inneholdt i lovutkastet § 2 første ledd tredje punktum følgende bestemmelse:

«Jakthundtrening og dressur kan likevel bare foregå med samtykke av grunneier, fester eller forpakter, og av de beiteberettigede.»

I lovutkastet § 2 sjette ledd ble det for oversiktens skyld opplyst at for «bruk av hund under jakt og fangst m.v. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26.» Høringsuttalelser som gjelder unntak fra sikringsreglene i forbindelse med hundedressur, for jakt-hunder m.m. tas med under neste punkt, punkt 9.4.7.

Stavanger kommune uttaler dette:

«Viltets interesser ser ut til å være godt sikret slik det står i forslaget til ny hundelov. Det er også ryddig at bestemmelser om bruk av hunder under jakt og fangst forblir i viltloven.»

Fylkesmannen i Oppland bemerker at fordelingen av regler om hunder mellom viltloven og ny lov om hundehold virker «fornuftig ... sjøl om da ikke alle forhold knyttet til hundehold er å finne på samme sted.»

Luster kommune uttaler imidlertid:

«Reglar om hund som jagar reinsdyr og vilt høyrer naturleg heime i reindriftslova og viltlova. Omsynet til viltet og tamrein vert ikkje teke godt nok vare på slik framlegget er utforma, det vil fungera mykje betre slik lovverket er no.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund sier dette:

«I lovutkastet heter det eksplisitt at viltlovens § 23 og § 26 ikke skal inntas her, men fortsatt ligge i viltloven. En av de mest sentrale motive- ne for en egen hundelov har jo nettopp vært at man ønsket å samle alle bestemmelsene knyttet til hunder og hundehold i en lov. Dette bør gjennomføres konsekvent. NJFF går derfor inn for at også viltlovens § 23 og den delen av § 26 som er aktuell i forhold til hunder inntas i hundeloven.»

Jakthundrådet i Norge og Jan Evensen, Nittedal, gir uttrykk for samme oppfatning.

Endel instanser har merknader til kravet om samtykke fra «grunneier, fester eller forpakter, og av de beiteberettigede» for å drive jakthundtrening eller dressur:

Direktoratet for naturforvaltning:

«Myndigheten til å opprette dressurområde ble ved endring av viltloven se Ot. prp. nr. 37 (1999–2000) tillagt kommunen. ... Høringsnotatet går her vesentlig lenger enn endringen av viltloven § 55 idet det stilles krav om at det skal foreligge samtykke ikke bare fra grunneier, men også fra fester eller forpakter og av de beiteberettigede. Beiteberettigede kan ikke uten videre likestilles med bruksberettigede. Utkastet krever en nærmere avklaring. Muligheten til å opprette dressurområde slik viltloven hjemler i dag bør opprettholdes. Vi tilrår at «fester eller forpakter og av de beiteberettigede» strykes.

Viltloven skiller i dag mellom den dressur og den frihet til å la hunden løpe løs i avgrenset område som er hjemlet i § 55 og den adgang hundeeieren har til å drive jakthundtrening etter § 52, en adgang som er betinget av samtykke fra grunneier og de bruksberettigede. Dette skillet bør opprettholdes og de to ordningene bør videreføres i en ny hundelov.»

Grue kommune:

««De beiteberettigede» bør ikke tas med i setningen. I mange områder er det svært mange som har beiterett med til dels uoversiktelige forhold og rettigheter. I praksis vil setningen bli umulig å etterleve og bør av den grunn fjernes. Det bør være nok med grunneiers tillatelse for å kunne trene en hund.»

Jakthundrådet i Norge:

«Jakthundrådet går imot at et slikt samtykke også skal foreligge fra de beiteberettigede, og understreker at dette vil gjøre det vanskeligere å få til slike avtaler.»

Norges Skogeierforbund mener at man

«... bør bruke samme begrep som i viltloven

§ 52, nemlig bruksberettiget. Dette var en tilføyelse som kom til under stortingsbehandlingen av viltloven i 1981.»

Fuglehundklubbenes Forbund har følgende merknader, der man også reiser spørsmålet om forholdet til jaktprøver:

«Bruksberettigede er ikke definert i forarbeidene til viltloven, og man må falle tilbake på definisjonene gitt i viltlovens §§ 28 og 29. Dette stemmer også med hvorledes bestemmelsen har vært praktisert. Ut i fra dette innebærer departementets forslag om at også de beiteberettigede skal samtykke til jakthundtrening og dressur, en vesentlig endring. Denne endringen er overhode ikke kommentert i høringsutkastet, og endringer er trolig ikke tiltenkt. Det er vår klare oppfatning at det nye tillegget i lovutkastet må strykes. Vi vil for opplysningens skyld peke på følgende ulemper knyttet til den utforming departementer har foreslått:

Råderett og inntektene fra utleie til jakthundtrening har alltid tilkommet grunneier. Det vil i mange tilfeller være et ikke ubetydelig inngrep i eiendomsretten å kreve beiteberettigedes samtykke for å kunne utøve jakthundtrening. Den beiteberettigede vil lett kunne tiltvinge seg inntekter fra utleien, uten at det på noen måte kan begrunnes at den har noen rett til slike. De beiteberettigede kan ikke nekte grunneier å leie ut til jakt, og dette kan naturligvis kunne komme like mye i konflikt med den beiteberettigedes interesser. Videre vil utleie av grunn til jakthundtrening i hovedsak skje på tider av året hvor det ikke finnes dyr på beite (20.8 – 1.4). Etter dyrevenlovens § 5 nr. 5 har bonden plikt til å hente hjem dyr på beite før frost og snefall er ventet om høsten. I begynnelsen av september må man i alle fall påregne frost og sne i fjellet. For jakthundtrening som utøves der, vil en eventuell kollisjonsperiode i høyde dreie seg om rundt en måned.

Videre er det ikke nødvendigvis slik at den beiteberettigede benytter seg av sin rett – antallet gårdsbruk i drift blir stadig færre og dette er således ingen uaktuell problemstilling. Videre er mange hunder, og de aller fleste jakthunder saue rene og utgjør således ingen trussel mot beitende dyr. Den beiteberettigede kan naturligvis heller ikke nekte turgåere å gå på tur med sine hunder løs utenom båndtvangstiden. De forannevnte eksempler illustrerer hvor lite hensiktsmessig det er å innføre et generelt krav om samtykke fra den beiteberettigede i forbindelse med jakthundtrening. Det er heller intet poeng å innføre mer konkret krav om samtykke fra den beiteberettigede. En beiteberettiget uten eiendomsrett er innehaver av en servitutt. Servitutthaveren har allerede vern mot bruk i strid

med sin servitutt ut i fra gjeldende regler, jfr. servituttloven. Det er ikke behov for noe særskilt vern av de beiteberettigede i denne sammenheng.

Twist om beiterettigheter er et hyppig forekommende fenomen. Det er ofte uklart om det eksisterer beiterett, hvilke områder denne i så fall gjelder og om det gjelder ulike typer av begrensninger. Skal en ren pretensjon om å være beiteberettiget være nok til at samtykke må innhentes? Hvordan må retten være manifestert? Spørsmålene er mange.

Jakthundtrening er en positiv aktivitet som foregår i kontrollerte former etter samtykke fra grunneier. Slik aktivitet bør man ikke gjøre vanskeligere ved å innføre krav det ikke er behov for. Forholdet grunneier og beiteberettiget er et typisk privatrettslig forhold, som det ikke er grunn til å berøre i hundeloven.

Jaktprøver er ikke berørt av departementet. I dag er det slik at jaktprøver på lik linje med jakthundtrening, krever grunneiers samtykke. Det er ingenting som tilsier noen endring her.»

Fylkesveterinæren for Møre og Romsdal uttaler derimot: «*Og-et*, er svært viktig – også dei som har beiterett skal gje samtykke.»

I fellesuttalelse fra *Norsk Kennel klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* 20. mars 2002 sies dette:

«Den foreslåtte endring i rettstilstanden hva gjelder kravet om at også beiteberettigedes samtykke må innhentes for å bedrive jakthundtrening må utgå. Den beiteberettigedes interesser er allerede ivaretatt gjennom eksisterende lovgivning (servituttloven). Det er i hundeloven ingen grunn til å regulere et slikt privatrettslig forhold, som vanskeliggjør positive aktiviteter. Et slikt krav vil innebære at svært mange grunneiere fratras en grunneierbeføyelse og inntektskilde de i dag besitter.»

9.4.7 Unntak fra reglene om sikring av hund

I Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 fremgikk det i lovutkastet § 3 i hvilke unntakstilfeller båndtvangsreglene ikke skulle gjelde.

En rekke høringsinstanser tar til orde for at det bør gjelde unntak fra båndtvangsreglene for så vidt gjelder ettersøkshunder som sporer opp skadet vilt, f.eks. skadeskutt eller påkjørt vilt. Slike hunder nyttes hele året, og for så vidt gjelder jakt etter elg, hjort og rådyr er det fastsatt ved forskrift at jegeren skal ha tilgang til prøvet ettersøkshund til ettersøk av påskutt vilt. Det er også fastsatt en forskrift om prøving og godkjenning av disse hundene. Slikt unntak fra båndtvangsreglene er foreslått av *Norges*

Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Kennel Klub, Fuglehundklubbenes Forbund, Norges Hundekjørerforbund, Jakthundrådet i Norge, Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Aust-Agder, Fylkesmannen i Buskerud, Vegårshei kommune, Nesset kommune, Eidsvoll kommune, Mosvik kommune, Nedre Eiker kommune, Øvre Eiker kommune, Nannestad kommune, Birkenes kommune, Stavanger kommune, Ringerike kommune, Bygland kommune, Arbeidsutvalget for viltorganene i Aust-Agder, Sogn og Fjordane ettersøksråd, Jan Evensen i Nittedal og advokat Tore Sverdrup Engelschjøn.

Nesset kommune har foreslått at lovteksten blir formulert som et unntak for «godkjent ettersøks-hund i oppdrag for kommunal viltforvaltning» og sier følgende:

«Bakgrunnen for forslaget er at enkelte som utfører ettersøksarbeid på vegne av kommunal viltforvaltning mener at det er behov for å slippe hundene i visse situasjoner for å stanse skada vilt. Nesset kommune mener at dette ikke er spesielt for vår kommune og at det [er] mest naturlig at punktet inngår direkte i loven fremfor i en kommunal båndtvangsbestemmelse.»

Direktoratet for naturforvaltning foreslår unntaket formulert å gjelde for «ettersøkshund i offentlig ettersøksoppdrag», og bemerker bl.a. følgende:

«I problematiske ettersøkstilfelle forekommer det at ettersøksekvipasjen må slippe ettersøkshunden for at den selvstendig kan oppsøke det skadde dyret og i sårleiet stille dyret slik at skytteren kan lykkes med avlivingen.»

Norsk Kennel Klub uttaler dette:

«Her har man ikke fått med at det bør være unntak for ettersøkshunder i forbindelse med kommunenes arbeid med å oppspore skadet vilt. Det er også et spørsmål om ikke ettersøkshunder brukt i forbindelse med utøvelse av lovlig jakt, også bør unntas fra båndtvangsbestemmelser.»

Sogn og Fjordane ettersøksråd peker også på at det er «viktig at ein får trene hundane utan for mykje problem».

Norsk Kennel Klub, Våler kommune og Sorenskriveren i Inderøy mener at hunder som nyttes til jakt bør være unntatt fra båndtvang. *Foreningen for Hundecomplassering og Norsk Atferdsgruppe for Sel-skapsdyr* foreslår unntak for «jakhunder i lovlig jakt sesong eller under trening», og det samme gjør *Jan Evensen, Nittedal. Norges Jeger- og Fiskerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* ønsker unntak for jakhunder under lovlig jakt, jaktprøver og jakttrening. (med senere tilslutning fra *Norsk Kennel Klub*

og *Norges Hundekjørerforbund* ved fellesuttalelse 20. mars 2002). *Fuglehundklubbenes Forbund* tar også, vel alternativt, til orde for at det bør innføres en differensiert båndtvang som tillater jakhundtrening i båndtvangstiden nærmere bestemte steder, f.eks. angående trening på ryper i april. *Norsk Kennel Klub* sier at av «476 vedtekter etter bufeloven, har 421 unntak for jakhunder under lovlig jakt godtgjøres å være fulgt på forsvarlig måte». «På dette grunnlag» ønsker klubben «et generelt unntak».

Sorenskriveren i Inderøy uttaler:

«Jeg foreslår ... at § 3 gis et nytt punkt ... «hund som brukes under lovlig jakt». ... Det er vel ... ikke mange viltarter det kan drives lovlig jakt på før 20. august, men dette kan endres, og det kan være heldig av informasjonsgrunner å ha en presisering i loven om at lovlig jakt i seg selv er grunnlag for unntak fra båndtvang.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund uttaler følgende:

Videre forutsetter NJFF at det gjøres unntak fra båndtvangsbestemmelsene for jakhunder under lovlig trening, jaktprøver eller jakt. NJFF aksepterer fullt ut at det stilles krav om gyldig sauerenhetsbevis for jakhundene. ... Videre bør det kunne gis unntak for jakhunder under lovlig trening, jaktprøver og lovlig jakt hvis kommunen kommer med båndtvangsbestemmelser som går ut over standardbestemmelsen om båndtvang.

Fuglehundklubbenes Forbund begrunner ønsket om unntak fra båndtvang for jakhunder under lovlig jakt, jaktprøver og jakhundtrening bl.a. med følgende:

«Vi vil igjen minne om at slik aktivitet forutsetter samtykke fra grunneier, som naturligvis både vil og må hensynta egne og eventuelle servitutthaveres beiterettigheter. Erfaring har vist at utøvelse av jakhundtrening og prøver bare helt unntaksvis kommer i konflikt med beiteinteresser. De hunder som stiller til start på prøver må være sauerene, noe grunneier også alltid vil kreve for å gi tillatelse til trening dersom det er beitedyr i området. Ut i fra både hensynet til beitedyrene og egne interesser er jakhundfolket svært påpasselige med å ikke komme i konflikt med beitedyr – vi er helt avhengig av velvilje og tillit hos grunneierne for å kunne utøve våre aktiviteter.

Jakhundtrening og prøver er positive aktiviteter i svært ordnende former, som det bør tilrettelegges for på lik linje med den brukshundutøvelse som allerede er nevnt i lovutkastets §3. Etter det vi forstår er det unntak vi foreslår nedenfor, allerede gjeldende i svært mange kom-

muner gjennom politivedtektene – det er imidlertid ønskelig at like regler gjelder over hele landet.

Vi foreslår at det innføres et nytt litra i §3 (båndtvang fastsatt i eller i medhold av §2 gjelder ikke for):

d) Jakthunder under utøvelse av lovlig jakt, samt jakthundprøver og trening av jakthunder på områder hvor trening er tillatt. Dette gjelder imidlertid ikke på vinteren hvor båndtvangen er innført i medhold av § 2 litra e).

Lovutkastets litra d) blir litra e). Ved å beholde lovutkastets litra d) som litra e) får man den smidighet og mulighet for individuell tilpassing som må anses som ønskelig.»

Sorenskriveren i Inderøy uttaler til høringsnotatets lovutkast § 3 bokstav a:

«Her antar jeg at paragrafens punkt (a) bør presiseres. Jeg antar at lovutkastets § 3 a refererer seg til hunder under aktiv reingjeting. Dette er også forutsatt i dommen i Rt. 1937 side 863.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund uttaler at bokstav b «må gjelde når hunden er i aktiv gjeting».

Eidsvoll kommune uttaler at unntak

«... for trening av slike hunder som er nevnt i § 3 må ikke gjelde i yngletiden for vilt. Slik trening må i denne perioden foregå i godkjente dressurområder.»

Også *Nannestad kommune* peker på dette, og nevner spesielt trening av politi-, toll- og redningshunder.

Oslo politidistrikt uttaler til høringsnotatets lovutkast § 3 bokstav c at en «positiv og uttømmende oppregning av tjenestehunder kan være uheldig. Militære hunder er eksempelvis ikke med.» Også *advokat Tore Sverdrup Engelschjøn* nevner militære hunder. *Forsvarets hundeskole og Forsvarets hundeinspektør* uttaler følgende:

«Forsvarets hundetjeneste (FHT) er primært til for å støtte Forsvarets virksomhet. ved behov/anmodning vil hundetjenesten også være en ressurs for den sivile redningstjeneste. ... FHSK og Forsvarets avdelinger med hundetjeneste har ifm trening og aktiv tjeneste/redningstjeneste behov for å gies dispensasjon fra de gjeldende båndtvangbestemmelsene ... FHSK anmoder om at Forsvaret kommer inn under § 3 Unntak fra båndtvang ...»

Foreningen for Hundecomplassering, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn og Norsk Atferdsgruppe for Selvkapsdyr nevner vakthunder, søkshunder og lavinehunder, mens *Norsk Kennel Klub* nevner lavinehunder. *Norske Redningshunder* sier følgende:

«1. ledd litra c) dekker NRH's behov for unntak i forhold til trening og godkjenningsprøver samt for de tilfeller våre ekvipasjer benyttes ved redningsaksjoner.»

Lier kommune stiller seg positiv til at kommunene etter høringsnotatets lovutkast § 3 bokstav d delegeres adgang til å gjøre unntak fra båndtvangsbestemmelsene. *Fylkesmannen i Sogn og Fjordane* «går ut frå at punkt d) vil dekke eventuelle tilfelle der det kan være aktuelt å bruke laushund ved etter-søk av trafikkskadd vilt.»

Direktoratet for naturforvaltning uttaler følgende:

«Til § 3 jf. viltloven § 52 siste ledd. DN gir hvert år et antall dispensasjoner, og vi antar at politiet gjør det samme, til å bruke løs hund til vilttakseringer, vitenskapelige prosjekter m.v. Dette forhold bør påpekes i kommentarer til § 3 d. Vi har ikke motforestillinger til at denne myndigheten tillegges fylkesmannen. Men her må en være klar over St. meld. nr. 31 (2000–2001) som foreslår oppgaver overført fra fylkesmannen til fylkeskommunen.»

Jakthunderrådet i Norge har følgende merknad:

«Jakthunderrådet vil ... understreke at det må innføres en hjemmel ... som åpner for at forvaltningen kan dispensere fra båndtvangen til trening av jakthunder, jakthundprøver, bruk av hunder under jakt og andre relevante aktiviteter. Eksempelvis vil dette være aktuelt i forbindelse med trening og jakthundprøver for fuglehunder i høyfjellet utover ettervinteren (det vil si etter 1. april).»

Fylkesmannen i Buskerud uttaler følgende til lovutkastet bokstav d:

«Utkastet gir mulighet for unntak for båndtvang i ordinær båndtvangstid for nærmere angitte hunderaser eller hundetyper. Vi vil understreke at også små og «snille» hunder fort vil kunne være til skade for viltet i yngletida. Det bør derfor ikke være muligheter for generelt unntak for nærmere angitte raser eller hundetyper. ... Pkt. d gir hjemmel for fylkesmannen til ved forskrift eller enkeltvedtak å gi unntak fra båndtvang. Denne hjemmelen bør gis til kommunen alene. Når kommunen har hjemmel for detaljering ved sikring av hund, jfr. § 2, bør det også være kommunen alene som gir unntak etter § 3 d. ... Viltlovens § 55 som gjelder dressurområder oppheves, hvilket er naturlig. Vi savner imidlertid at høringsdokumentet omtaler dressurområder og at dette er ment skal fanges opp av hundelovens § 3 d.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund uttaler følgende:

«Videre vil NJFF understreke at også små hun-

der kan gjøre like stor skade som store hunder overfor viltets reir og bo, og derfor ikke på generelt grunnlag bør unntas fra generelle båndtvangsbestemmelser. Det kan ikke gis generell dispensasjon for noen raser her.»

Ved fellesuttalelse fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* 20. mars 2002 tas til orde for at kommunal båndtvang for å verne storfe, sau, geit eller reindrift ikke bør gjelde dersom hunden «er ren og kan fremvise renhetsbevis for de arter som ferdes i det aktuelle området».

Norsk Pointerklub har følgende merknader med utgangspunkt i hundens behov for mosjon, med henvisning til departementets høringsnotat:

«På side 50 ... er det i kommentarene gitt et riktig syn på betydningen av at hunder får bevege seg og «ta seg ut». For mange raser (spesielt jakthunder) er det nesten av avgjørende betydning for et positivt hundehold at hundene får tilstrekkelig («daglig») mosjon. Loven burde tilrettelegge for å sikre et totalt bedre hundehold i båndtvangstiden.

Det hadde derfor vært ønskelig at kommunene ble forpliktet til (tilrettelegge for) å legge ut områder til dressur/mosjonering i båndtvangstiden. Undertegnede kjenner til kommuner hvor hundeklubber/NJFF-foreninger samarbeider og tar ansvar for oppsyn og drift av dressurområdet med svært positive erfaringer.»

Foreningen for Hundecomplassering og Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn vil ha høringsnotatets lovutkast bokstav d formulert slik at det blir nevnt «avgrensede treningsområder for hunder», og førstnevnte oppgir følgende bakgrunn for forslaget:

«FFHO har kjenneskap til at det i en rekke andre land finnes områder som spesielt er satt av til lufting av hunder. FFHO mener at det også i Norge er behov for å sette av / gjerde inn spesielle områder der hunder kan luftes, leke og trenes uavhengig av båndtvangstid. Til tross for at Norge er et arealrikt land med få innbyggere, finnes det få slike områder. Unntaksvis hundejordet i Frognerparken i Oslo. FFHO mener at dersom det ble opprettet flere slike områder, ville behovet for å luften hunder i parker, på lekeplasser og lignende områder reduseres. Sosialisering av hunder og hundeeiere er av helt avgjørende betydning for et harmonisk hundehold.»

Norsk Kennel Klub sier at viltloven § 55 «om dressurområder burde klart vært videreført i en hundelov». Det synes også som om *Fuglehundklubbenes Forbund* mener det er problematisk å lese ut

av lovutkastet § 3 bokstav d at den åpner for opprettelse av dressurområder:

«Dersom omformuleringen i lovutkastets §3 ikke er ment å innebære noen endring i gjeldende regler og praksis, bør dette fremgå klart av forarbeidene til §3. ...Dressurområdet er svært viktige for bl.a. dressurkurs og mosjon av hundene i villtomme områder innenfor den ordinære båndtvangen. Det er vesentlig at muligheten for å etablere og beholde slike områder ikke blir vanskeligere. Slik vi ser det er det ønskelig med flere dressurområder. ...»

I fellesuttalelsen fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* 20. mars 2002 sies dette:

«Vi er av den oppfatning at det er viktig at den eksisterende adgang til å opprette dressurområder hvor det også er mulig til å slippe hund innenfor den ordinære båndtvangsperioden opprettholdes. Det er ønskelig med langt flere dressurområder, slik at flest mulig hundeeiere har tilgang til et slikt område i sitt lokalmiljø. Dette er viktig for den dressur som den ansvarlige hundeeier har på sin hund, hund og eier kan jobbe sammen og hunden får mulighet til å utfolde seg i tråd med sine naturlige forutsetninger. Slike områder kan også ha en positiv påvirkning i forhold til respekt for gjeldende bestemmelser om båndtvang.

... Det er enighet om at den generelle båndtvangsperioden skal opprettholdes slik den er i dag. Det er viktig at muligheten for å gi dispensasjoner til organiserte aktiviteter opprettholdes. Videre bør man vurdere om det skal lages en sentral forskrift om jakthundtrening slik at man i størst mulig grad kan tilrettelegge for forsvarlig jakthundtrening, som er en positiv aktivitet. ...»

Advokat Tore Sverdrup Engelschjøn foreslår at

«§ 3 bør tilføyes et tillegg til slutt for avklaring av spørsmålet: «Trekkhund i spann under kjørens kontroll anses som bundet.» Formuleringen dekker både nordisk enspann, snørekjøring og nome flerspann.»

9.5 Departementets vurderinger

9.5.1 Generelt om lovgivningsbehovet

Høringen viser klart nok at det er grunn til å opprettholde en lovregulering som gjelder sikring av hunder.

Formålet med forslagene til regler om sikring

av hund er å verne ulike beskyttelsesverdige interesser. Bak forslagene i proposisjonen ligger det avveininger mellom på den ene side hensynet til hundeholderen og hunden og på den annen side varierende andre interesser. Gjeldende lovregler om sikring av hund er vesentlig utformet for å verne vilt, reinsdyr, bufe og enkelte andre husdyr innen landbruket. Sikringsregler innrettet for å verne mennesker kan gis med hjemmel i politiloven – og er i stor utstrekning gitt som kommunale politivedtekter – for å «oppretholde ro og orden, sikre ferd-selen og for å hindre tilgrising». Sikringsreglene som foreslås i proposisjonen tar sikte på å vareta både hensynet til mennesker, vilt, reinsdyr, bufe og andre husdyrslag, og tar også sikte bl.a. på å gi hunder vern mot andre hunder, typisk mot større eller mer aggressive hunder i bomiljøer. Reglene tar sikte på å forebygge skader og andre ulemper hundeholdet kan føre med seg. Høringsuttalelsene og andre erfaringer viser at det er grunn til å ha regler som blir utformet også med vekt på hvordan hundeholdet i byene og tettsteder og andre nabo-lag bør utøves.

Høringen og tallmaterialet under punkt 2.2 foran synes å indikere at gjeldende regler for å beskytte *vilt, reinsdyr, bufe og enkelte andre husdyr innen landbruket* fungerer så godt som man kan vente. Skadetallene er begrensede. Særlig bør det påpekes at jakthundene statistisk sett ikke kan ses å stå for en større del av skadene på andre dyr, selv om dette er blant de hundene man kan forvente blir brukt mest aktivt ute i skog og mark. Det kan være rimelig å anta at eierne av slike hunder i stor grad er bevisst den aktsomhet som kreves ved slikt aktivt hundehold, se også høringsuttalelsenes opplysninger om bl.a. jakt- og fiskeorganisasjonenes og hundeorganisasjonenes skadeforebyggende tiltak og holdningsarbeid. Når hundehold er en naturlig del av norsk hverdagsliv og en beskyttelsesverdig interesse i seg selv, synes ikke skadetallene å gjøre det rimelig med særlig strengere sikringsregler enn i dag for å verne vilt, reinsdyr, bufe og andre husdyr innen landbruket. Også de private organisasjonenes aktive forebyggende arbeid har betydning ved denne vurderingen, selv om dette i størst grad når frem til organiserte hundeholdere, dvs. først og fremst eiere av jakthunder og renrasede hundetyper ellers. De praktisk viktige reglene om sikring av hund i viltloven og bufeloven er gamle eller har historiske røtter langt tilbake. Sammenliknet med tidligere er det i vår tid trolig en redusert løshundplage på landet, et sterkt redusert landbruk målt etter antall bruk og sysselsatte, og det er blitt mer spesialiserte driftsformer i landbruket, der husdyrhold ikke alltid inngår. Når det gjelder vern av vilt

og husdyr mot hund, har det altså vært en utvikling som ikke har gjort lovgivningsbehovet større enn før.

Konfliktsfæren mellom hund og *menneske* ga bakgrunnen for å gjennomgå hundelovgivningen, se punkt 2.1 foran. Høringen synes å vise at denne konflikttypen bør stå sentralt når man vurderer behovet for innholdsmessige endringer av gjeldende sikringsregler. I en ny lov om hundehold bør sikringsregler som gjelder forholdet mellom hund og menneske få en mer fremtredende plass enn de har i den knappe forskriftshjemmelen i politiloven.

Langt flere enn før lever i *byer og tettbygde områder*. Samtidig er det et meget utbredt hundehold også der folk lever tett. Interessekonflikter mellom hund og menneske synes å komme merkbart frem i byer og tettbygde områder, og det bidrar til dette når man på gaten, i parker og andre steder kan møte enkelte skremmende hundetyper i til dels spesielle miljøer. Også utenfor kriminelle miljøer og som en del av den organiserte hundesport er det registrert en stigende interesse for forsvars- og angrepstrening av hund, gjerne benevnt bare som forsvarstrening. Dette kommer departementet tilbake til under punkt 15 om farlige hunder. På denne bakgrunn mener departementet at lovens sikringsregler bør innrettes klarere enn før med sikte på å forebygge konflikter mellom hund og menneske i byer og tettbygde områder.

Departementet oppfatter deler av den offentlige debatt slik at mange mener lovgiverne bør treffe tiltak mot forhold og konflikter som man tidligere i større grad var innstilt på å leve med i lokalsamfunnet. Den utvikling med eksempler på at hunder har drept eller skadet barn alvorlig, kan ha gitt næring til en økende frykt og har understreket felles berettigede behov for trygghet. Særlig er det grunn til å sikre tryggheten for barn, samtidig som det er viktig å ta vare på den livskvalitet som samværet med hund kan gi både barn og voksne.

Ved vurderingen av sikringsreglenes innhold må det derfor også tas hensyn til hundeholdernes interesser og ønskede frihetsrom, og det bør overveies hvilke ulemper det er rimelig at lovgivningen befatter seg med. Fordi hunder og hundehold er en tradisjonell og naturlig del av livet i Norge, bør visse ulemper fra hundeholdet rimeligvis tåles av omgivelsene. Ikke alle ulemper har en slik karakter og størrelse at det er naturlig at de blir omfattet av lovgivning. Rettslig sett kan man si at det bør gjelde en tålegrense. Ulemper og risiko opp til et visst nivå må enhver som lever i samfunn med andre tåle, før rettslige virkemidler slår inn og regulerer folks opptreden og ulemper og risiko av ulik art. En slik tilnærming inngår som en del av departementets

vurderinger, også der det ikke er sagt uttrykkelig i teksten i proposisjonen. Departementet viser i denne sammenheng også til drøftelsen under punkt 3 om hvor effektive lovreglene om hundehold bør være.

9.5.2 Sikring av hund ved tilsyn m.m.

Generelt er det ønskelig at hunder skal kunne være løse der det er forsvarlig i forhold til andre interesser, siden hunder har godt av å få være løse iblant og få løpe endel dersom de ikke får ønskelig stimulering på annen måte. Departementet antar at normalt stimulerede, godt og riktig behandlede og sosialiserte hunder sjelden utvikler seg til problematiske hunder.

Departementet mener at loven bør ta utgangspunkt i en alminnelig regel om at hunder bare kan være løse når de blir fulgt på aktsom måte. Høringen gir støtte for dette. Til *Drammen byretts* merknad bemerker departementet at ordet «bare» bør stå i lovteksten, for at det klart skal fremgå at etterlevelse av regelen er et vilkår for å la hunden gå løs utenfor båndtvangstid, og ikke en hjemmel for å la hunden gå løs under bevoktning i båndtvangstid.

I høringsutkastet foreslo departementet at kravet om at hunden skal være forsvarlig fulgt, skulle gjelde i områder åpne for allmenn ferdsel og ellers overalt utendørs der det lovlig går nærmere nevnte tamdyr. Siktemålet var å få frem at regelen skal gjelde overalt, dersom ikke hunden er forsvarlig inngjerdet på privat grunn der allmennheten ikke har tilgang. Departementet antar at dette oppnås bedre ved å snu formuleringen: Hunder skal bare kunne være løse når de blir fulgt på aktsom måte, eller er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel. Inngjerdingen er forsvarlig hvis gjerdet er så høyt, tett og sterkt at hunden ikke kan komme løs. Kravet til inngjerding vil derfor variere med hva slags hund det gjelder.

Kravet om at hunden skal følges på «forsvarlig» måte er i departementets lovforslag nå omformulert til et krav om at hunden skal følges på «aktsom» måte. Dermed blir terminologien knyttet direkte sammen med formuleringen av det generelle aktsomhetskrav i lovutkastet § 3. Vurderingen av hva som er «aktsom» og «forsvarlig» atferd etter lovutkastet må – uansett ordvalget – skje i lys av hvilke hensyn som skal tas etter § 3. En sedvanemessig oppfatning blant hundefolk om hva som er «forsvarlig» etter dagens regler, behøver derfor ikke være avgjørende for forståelsen av loven.

Departementet foreslår også å presisere i lovteksten at hunder skal være både «fulgt» og «kon-

trollert» på aktsom måte. Hva som er «aktsomt» fulgt og kontrollert, må avhenge av en totalbedømmelse av situasjonen, der sentrale momenter vil være stedet hvor hunden og hundeholderen befinner seg, hvilke situasjoner som kan oppstå der, hvilken kontroll den konkrete hundeholderen har over den konkrete hunden, hvilket farepotensiale eller ulempepotensiale den konkrete hundetypen og hunden utgjør og situasjonen i det hele. En allmenngyldig hovedregel kan vanskelig bli annet enn noe skjønnsmessig, altså her ved at det åpnes for en vurdering av hva som er «aktsomt». Det er vanskelig å gi en generell og presis regel om hvilken kontakt det må være mellom hundeholder og hund for at hunden skal anses tilstrekkelig sikret. Men lovforslaget innebærer at det alltid vil gjelde en vokteplikt for hundeholderen. Etter lovforslaget vil det ikke være lovlig å slippe en hund løs uten tilsyn, og den må som et minstekrav la seg ta inn av hundeholderen uten større problemer, også når hunden helst ikke vil. For hunder som ut fra styrke, størrelse eller andre forhold kan gjøre alvorlig skade, virke skremmende, eller være til vesentlig ulempe, må det kreves at den alltid kommer på tilrop i situasjoner som ut fra en aktsom vurdering kan ventes å kunne oppstå der man er. Hvis hunden er spesielt aggressiv eller har tilbøyelighet til å bite, vil det aldri være aktsomt å la den gå løs.

Ved aktsomhetsvurderingen må man også ha for øye at personer fra andre kulturer kan ha et annet forhold til hunder enn folk flest i Norge. Etter muslimsk tro er hunder et urent dyr som ikke skal berøres. Dersom en muslim likevel er i kontakt med en hund, må han vaske seg før han kan be. Slik kontakt kan derfor oppleves som særlig støtende for personer med muslimsk tro.

Departementet er enig med bl.a. *Norges Jeger- og Fiskerforbund* i at bruk av løshund under jakt og i enkelte andre situasjoner ikke bør hindres av en slik regel. Dette er forutsetningsvis lagt til grunn i lovmotivene til gjeldende regel i viltloven, jf. Ot. prp. nr. 9 (1980–81) s 68. Departementet mener at dette bør ivaretas i lovforslaget her gjennom et særskilt unntak fra sikringsreglene, se nærmere punkt 9.5.7 nedenfor.

Departementet går inn for at det, i tillegg til den allmenngyldige skjønnsmessige regelen, bør fastsettes supplerende regler, som mer konkret regulerer enkelte praktiske situasjoner.

I gjeldende lovgivning er det flere eksempler på visse konkretiseringer i samband med regler om ulike sanksjoner. Kamphundloven § 5 gir grunnlag for avliving der hund har voldt skade på mennesker eller dyr. Også psykisk skade er innbefattet i dette, jf. Ot. prp. nr. 45 (1990–91) s. 4. Straffeloven § 354

knytter reaksjoner bl.a. til at hund «anfaller person» eller volder annen «vesentlig ulempe». Å «anfalle» person er bl.a. å angripe, bite, gripe fatt i, hoppe opp på eller forsøke å hindre person i å passere ved truende atferd. Hvis ikke hundeholderens tilsyn er egnet til å hindre hunden i slikt, kan ikke hunden anses aktsomt og godt nok fulgt og kontrollert. Også dansk lovgivning konkretiserer hvordan hunden ikke skal opptre, ved å knytte reaksjoner til at hund har vist seg «bidsk eller glubsk», eller ved å fare imot eller forfølge folk (lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 6 stk. 2). Departementet foreslår at regelen om sikring av hund ved tilsyn m.m. skal si rett frem at hundeholderen skal påse at hunder ikke farer mot, hopper på, forfølger eller stiller seg i veien for folk som ikke godtar dette, se lovforslaget § 4 annet ledd. Dette er en konkretisering av en del av innholdet i kravet om at hunden skal følges aktsomt, som fjerner rom for endel diskusjon om dette. Har en hund for vane å opptre slik, skal den bli holdt i bånd – bestandig – på steder som er åpne for allmenn ferdsel. Selv om departementet mener at dette følger av lovutkastets generelle aktsomhetskrav, bør det sies i klartekst.

Hunder som løper løse, kan virke skremmende på barn og skape utrygghet for barn og barnefamilier. Særlig større hunder kan virke slik på små barn. Det hender nok at småbarn har uheldige og skremmende erfaringer med løse hunder, f.eks. løse lekne hunder som har løpt barna ned, uten at barna alltid har kunnet forstå forskjellen på lekne og aggressive hunder. Foreldrene har her en viktig oppgave i å forklare barna hvordan hunder kan opptre og hvordan de bør forholde seg til hunder, og i det hele hjelpe barna til å bli trygge med hunder. Men departementet mener samtidig at hundeholdere må vise spesiell aktsomhet i forhold til barns naturlige væremåte og utviklingsnivå. Dette gjelder ikke minst i parker, på lekeplasser, veier, skogsstier og områder ellers der det er eller kommer barn og barnefamilier. Departementet foreslår på denne bakgrunn å konkretisere kravet til å følge hunden aktsomt også i forhold til hunder og barn, se lovforslaget § 4 tredje ledd: Hundeholderen skal utvise særlig aktsomhet der det er barn, for å hindre kontakt mellom hund og barn som ikke barnet eller voksne som følger barnet inviterer til, og for å forebygge at barn blir skremt. Departementet vil ikke foreslå en generell regel om at hunder alltid skal bli satt i bånd når hundeholderen møter barn. Men særlig for eiere av større hunder som møter ukjente barn, vil en plikt til å utvise «særlig aktsomhet» for å forebygge bl.a. at barn blir skremt, tilsi at hunden settes i bånd. Hvis hundeholderen har god kontroll over hunden, kan det være tilstrekkelig å

rope hunden inn og få den til å gå tett inntil hundeholderen. Lovforslaget skal ikke forstås antitetisk, dvs. at det ikke skal tas til inntekt for at ikke tilsvarende plikter kan gjelde overfor andre enn barn. Men vurderingen vil da bli mer skjønnsmessig med forankring i kravet om at hunden skal være aktsomt fulgt og kontrollert og det generelle aktsomhetskravet.

Departementet vil i denne sammenheng vise til at hundeholderne etter gjeldende rett ikke har en aktsomhetsplikt av mindre krevende karakter enn det som foreslås konkretisert her, selv om det kan være diskutabelt hvordan aktsomheten skal utøves i konkrete situasjoner. Departementet vil her vise til Høyesteretts kjennelse i *Rt. 1978 s. 1407* som gjaldt overtredelse av straffeloven § 354 annet ledd (jf. også punkt 8.5 foran). Bestemmelsen setter straff for bl.a. at «hund anfaller person» (jf. ovenfor) medmindre det må antas at det ikke kan legges hundeholderen noe til last. I saken hadde en dobermanpinsjer bitt en skiløper i en beferdet skiløype. Det fremgikk med sitat fra herredsrettens dom at «... tiltalte «ikke burde latt en så stor hund, med et slikt gemytt slike hunder vanligvis har, gå løs i skiløypen, fordi muligheten for at farlige situasjoner ville kunne oppstå var nærliggende og dernest at muligheten for at hunden i en slik situasjon ville kunne komme til å reagere også var til stede». Det var i tilknytning til dette vist bl.a. til redde folks påregnelige reaksjoner, som hundeeieren måtte ta i betraktning, og til muligheten for at det i en skiløype kunne oppstå situasjoner som provoserer eller skremmer hunden. Videre ble det fremholdt «at hunden ikke var i kontakt med eieren da anfallet fant sted, men oppholdt seg adskillig nede i bakken» og «at tiltalte i dette tilfellet åpenbart ikke har hatt kontroll over hunden.»

Endelig foreslår departementet å konkretisere kravet til å følge hunden aktsomt ved å si at hunder alltid skal bli holdt under slikt tilsyn at de så vidt mulig hindres i å drive eller forfølge vilt, når de ikke brukes til jakt. Denne konkretiseringen bygger på en bestemmelse i den svenske jaktlag (1987:259) 6 §.

Ved de konkretiserende lovforslagene som gjelder dagligdagse, praktiske situasjoner har departementet tatt hensyn til en del av kritikken mot for skjønnsmessige lovregler om hundehold. Konkretiseringen som gjelder hunder og barn, vil også gi et bedre grunnlag for politiet til å gripe inn mot en særlig skremmende og problematisk form for hundehold som har bredt seg bl.a. i parker i Oslo og endel andre byer, der det forekommer at flokker med større hunder får løpe rundt uten at de tilstedeværende eierne synes ha særlig omtanke for andre

folks trygghet og ikke minst trygghetsfølelse. Etter dette forslaget skal hundeholdere vise «særlig aktsomhet», «hindre» en ikke invitert «kontakt» mellom hund og tilfeldige barn og «forebygge at barn blir skremt» av hunder. Politivedtekter som f.eks. i Oslo mer ubestemt krever at eieren har «kontroll» med hunden, gir ikke et tilsvarende grunnlag for å gripe inn med f.eks. bøtlegging.

Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund har tatt til orde for et forbud mot å etterlate hund bundet på offentlig sted.

Formålet med et slikt forbud vil være å forebygge ulykkesskapende nærkontakt mellom bundne hunder og folk, særlig barn. Nærkontakt mellom en hund og folk som er fremmede for den, kan virke stressende for hunden når den er bundet og derfor uten mulighet til å trekke seg tilbake. Det oppstår i slike situasjoner en viss risiko for at hunden kan bite for å få fred. Den generelle risikoen for at uheldige situasjoner kan oppstå må antas å være størst når en hund bindes inntil slikt som naturlige lekeområder eller ved inngangen til butikker o.l. På mer tilbaketrukne steder passer trolig et definitivt forbud mot å gå fra en bundet hund, dårligere. Et generelt forbud kan lett skape praktiske vansker for ellers aktsomme hundeholdere. Departementet mener derfor at forbudet mot å gå fra en hund bundet bør gjelde tett ved inngangen til bygninger som er åpne for allmennheten – f.eks. butikker – og ved lekeplasser, foruten på andre steder som allmennheten naturlig må passere (f.eks. en undergang for fotgjengere).

9.5.3 Fast nasjonal båndtvangstid

Departementet foreslår å videreføre en fast nasjonal båndtvangstid fra og med 1. april til og med 20. august, jf. lovforslaget § 6, og viser til oppslutning om dette også fra flere sentrale høringsinstanser. I viltlovgivningen har denne regelen stått siden 1951, fordi det har vært ansett «nødvendig å ha helt klare og absolutte bestemmelser for de mest kritiske tidsrom da løse hunder representerer en særlig fare for viltet, nemlig i vår og sommertiden ...», jf. Innst. O. XXI (1951). Reindriftsloven har samme båndtvangstid av hensyn til tamrein. I tillegg hjemler et stort antall lokale forskrifter båndtvang etter bufeloven «i den tid bufe beiter», ofte lengre tid utover høsten og i milde kyststrøk til dels hele året.

Denne klare og absolutte båndtvangstiden begrunnes ut fra det særlige hensynet til andre dyr som klarest gjør seg gjeldende i dette tidsrommet. Departementet foreslår at § 6 skal si at hunder i dette tidsrommet skal bli «holdt i bånd, eller for-

svarlig inngjerdet eller innestengt slik at ikke hunder kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjærfe, rein, hest eller vilt, herunder viltets egg, reir og bo.» *Norges Jeger- og Fiskerforbund* støtter regelen (som i høringsutkastet ikke nevnte hest), men bemerker at begrunnelsen for båndtvangen ikke hører hjemme i lovteksten og derfor bør utgå. Departementet viser til at formuleringen om at sikringen skal være «slik at» hunden ikke kan gjøre det som er nevnt, har betydning for hvor godt sikringen skal gjennomføres. Dersom ikke dette er med, vil ordlyden også tilsi at hunden i båndtvangstiden heller ikke kan gå løs dersom den følges forsvarlig innenfor inngjerdet område som er åpent for allmennheten, men fritt for vilt og andre husdyr, jf. departementets høringsnotat referert under punkt 9.3 foran.

Departementet går ikke inn for en nasjonal båndtvangstid som varer lengre tid utover høsten enn 20. august. Departementet er klar over at hensynet til beitedyr i utmark kan begrunne lengre båndtvangstid i store deler av landet. Departementet er enig med *fylkesmannen i Buskerud* i at det vil innebære en betydelig reell forenkling av regelverket om hundehold dersom den nasjonale båndtvangstiden ble forlengt minst til 30. september, fordi den mest tvingende årsaken til å gi utfyllende kommunale forskrifter er å dekke inn hele beitesesongen med båndtvang. Mange steder ville man kunne klare seg uten kommunale utfyllende forskrifter dersom den nasjonale båndtvangstiden dekket hele utmarksbeitesesongen, som for en god del av landet tar slutt før oktober, som høringen viser. Men departementet legger vekt på at behovet for lengre båndtvang enn til 20. august ikke er til stede overalt. Ikke alle kommuner har lenger slikt husdyrhold som begrunner båndtvang, og i alle fall finnes det store områder i landet der det ikke beiter husdyr, eller der husdyrholdet er svært begrenset. Generelt er det altså bare hensynet til viltet som gjør seg gjeldende over hele landet. Departementet vil tilføye at mange forskrifter etter bufeloven er gitt for lang tid siden, og det store antallet kommuner med utvidet båndtvang viser ikke nødvendigvis antallet kommuner der det ut fra forholdene i dag er behov for utvidet båndtvang. Adgangen for kommunene til å fastsette utvidet båndtvang behandles under punkt 9.5.4.

Dersom den nasjonale båndtvangstiden skulle forlenges utover høsten, måtte det fastsettes et unntak for lovlig bruk av jakthunder under jakt, fordi jakt med hund tar til i tiden fra 20. august og utover.

Departementet ønsker heller ikke å gå inn for en generell differensiert båndtvang som tillater

jakthundtrening bestemte steder til bestemte formål, f.eks. rypejakttrening i fjellet i april. Spørsmålet var også vurdert av Jaktlovutvalget i NOU 1974: 21 s 116, som ikke gikk inn for slik differensiert båndtvang, ut fra «viltmessige hensyn, og ... vanskelighetene ved i lovteksten å angi de områder tilstrekkelig klart der båndtvangsplikten skulle begynne først på et senere tidspunkt», jf. Miljøverndepartementets tilslutning til dette i Ot. prp. nr. 9 (1981–82) s. 68. Disse hensyn er like aktuelle i dag, og departementet vil tilføye at det ikke bare er jakttreningens virkning på f.eks. ryper som har betydning ved vurderingen, men løse hunders virkning på dyrelivet generelt; særlig hensynet til villrein og småvilt er nevnt i Ot. prp. nr. 9 (1981–82) s. 68. Spørsmålet om unntak fra båndtvangsplikten, herunder muligheten til å vurdere lokale unntak, behandles under punkt 9.5.7.

I lovforslaget er «hest» nevnt, i motsetning til i høringsutkastet. Se vurderingen under 9.5.4 om forholdet til hest. Når hest blir omfattet av forslaget under 9.5.4 som gir kommunene hjemmel for å gi supplerende båndtvangsregler, mener departementet at det er naturlig at hest også blir nevnt i den nasjonale båndtvangsregelen som et dyr som båndtvangen skal beskytte.

9.5.4 Kommunale båndtvangsregler m.m.

Departementet viser til at høringen i stor utstrekning gir støtte til at kommunene innenfor nærmere rammer gis adgang til å gi supplerende regler om båndtvang for å vareta lokale ønsker og behov, se punkt 9.4.4 og punkt 6 foran. Departementet er i og for seg enig i *Hornindal kommunes* innvending om at dersom hundeholderne tar sitt ansvar, jf. proposisjonen her om generell aktsomhetsplikt og reglene om sikring av hund ved tilsyn m.m., skulle man i liten grad ha behov for lokale forskrifter. Man kan imidlertid ikke vente at alle hundeholdere overalt i landet foretar en balansert vurdering av mer eller mindre skjønnsmessig utformede regler. Det kan blant annet av denne grunn være behov for at entydige og udiskutable regler om båndtvang blir fastsatt ved forskrift lokalt. Departementet forutsetter at kommunene, ved vurderingen av om forskriftshjemlene som gjelder båndtvang overhodet bør brukes, vil vurdere om hundeholderens kontroll og tilsyn med hundene lokalt i hver kommune er tilfredsstillende ut fra hensynet til andre interesser eller ikke. Forskrifter bør ikke utferdiges dersom de ikke dekker et reelt lokalt behov for regulering. Forskriftshjemlene dekker i stor grad situasjoner som i seg selv gjør at hundeholdere ofte vil

velge å holde hund i bånd, se også merknaden fra Fuglehundklubbenes Forbund om dette.

Lokale forskrifter skal etter forvaltningsloven § 38 kunngjøres i Norsk Lovtidend. Fra kunngjøringsdatoen vil forskriftene – i likhet med alle andre gjeldende norske lover og forskrifter – være fritt tilgjengelig på Lovdatas internettbase (<http://www.lovdata.no>). Ellers vil naturligvis informasjon om de lokale forskriftene i hver kommune kunne fås direkte fra kommunen. Hver enkelt hundeholder vil ha et selvstendig ansvar for å sette seg inn i eventuelle lokale forskrifter der han eller hun bor og ellers reiser med hund. At det med dagens kommunikasjonsmidler vil være «svært vanskelig» å etterleve ansvaret, slik Fuglehundklubbenes Forbund skriver, er departementet ikke enig i. En ny lov om hundehold vil gi en god oversikt når det gjelder regler om hund og sikkerhet, ro og orden. Loven vil gi klar anvisning på hvilke myndigheter som har kompetanse til å gi utfyllende forskrifter, og forskriftsverket vil utvilsomt bli enklere å orientere seg i enn i dag.

Formålet med lovutkastet, som gir utfyllende forskriftshjemler til kommunene, er å åpne for lokalt tilpassede regler om båndtvang gitt av et direkte demokratisk styrt organ. Båndtvang er det mest restriktive normale sikringsmiddel for hund, og departementet ønsker derfor ikke å gå inn for nasjonale båndtvangsregler i større utstrekning enn det vurderte behovet over hele landet tilsier. Konsekvensen av en slik tilbakeholden linje er at det må være hjemmel for lokale regler om båndtvang for å dekke lokale behov. Dersom hensynet til like regler overalt skulle blitt avgjørende, måtte de nasjonale båndtvangsreglene blitt omfattende for alle landets områder. Departementet slutter seg ikke til forslag fra enkelte høringsinstanser om statlig «approbasjon» og særlige klageregler for fastsetting av kommunale forskrifter. Dette vil ikke være forenlig med ønsket om effektiv ressursbruk innenfor offentlig sektor eller med forskriftshjemlenes formål; å gi grunnlag for at det skal kunne skje en lokaldemokratisk avveining av om de lokale behov tilsier utvidet båndtvang innenfor den rammen loven tillater. Dessuten vil departementet peke på at dagens kommunikasjonsteknologi etter siste 5–10 års utvikling gir hver enkelt kommune enkel og rask mulighet til å se hen til hvordan andre kommuner har utformet sine forskrifter. Rettssikkerhetshensyn gjør seg heller ikke mer gjeldende på dette området enn på andre områder der kommunene har myndighet til å gi forskrifter. De generelle forvaltningsrettslige reglene i forvaltningsloven og kommuneloven bør gjelde her som normalt på andre livsområder uten utfyllende særregler.

Dersom lokale lovgivende og utøvende myndigheter (kommune og politi) har en felles problemforståelse, gir loven dem med dette en handlefrihet til å motarbeide lokalt problematisk hundehold med lokale virkemidler. Generelt bør ikke handlefriheten nyttes i større utstrekning enn det som er nødvendig for å løse lokale problemer. Dersom f.eks. lokale problemer knytter seg til hundehold som i praksis gjelder et fåtall hunderaser eller blandinger av disse som politiet kan skille fra andre hunder, vil forskriftene kunne forskjellsbehandle hundetyper. Hvis lokale klager og problemer knytter seg til f.eks. husky eller rottweiler, må båndtvang kunne begrenses til slike hunder fremfor å bli gjort generell slik at alle hundeholdere rammes. Forskrift om båndtvang i f.eks. boligområder kan også gjøre forskjell mellom ulike deler av kommunen, f.eks. dersom hunder uten tilstrekkelig kontroll anses som et faktisk problem for ro og orden eller andre hensyn i noen bydeler, i andre ikke. Dersom hundeeiere ikke tar hensyn til barns sikkerhet i barnehager og på skoler eller folks behov for uforstyrret å ferdes på kirkegårder eller grav- og urnelunder, kan kommunen ved forskrift sette forbud mot at en hundeholder lar hunden slippe til slike steder. En slik forskrift kan også være begrunnet i at hundeeieren innenfor slike områder ikke fjerner hundens ekskrementer. Departementet presiserer imidlertid at kommunene innenfor lovens ramme får kompetanse til å gi generelle regler om båndtvang og adgangsforbud ut fra lokalpolitiske vurderinger, ikke til å treffe enkeltvedtak som ville forutsatt at man tok avgjørende stilling til enkelttilfeller.

Departementet foreslår derfor at kommunene får myndighet til å gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet på en del nærmere angitte steder eller ut fra en del nærmere angitte hensyn. Kommunene vil aldri ha plikt til å gi en slik forskrift.

Kommunene bør ha adgang til å kreve hunder sikret ved båndtvang i områder der det bor folk, typisk ferdes mye folk eller områder som tjener som særlige rekreasjonsområder for folk. Konfliktpotensialet mellom hund og menneske kan være særlig klart i slike områder, og hensynet til hunden og hundeholderen bør vike dersom lokale vurderinger tilsier det. Til dels kan det være vanskelig å avgrense slike områder i en lovtekst. Det avgjørende for kommunenes kompetanse må være en naturlig språklig forståelse av ordlyden i lovteksten. Det må gjelde en skjønnsmargin for kommunene dersom det foreligger rimelige meningsforskjeller om hva som faller under ordlyden i loven og kommunen har valgt å presisere forskriftenes virkeområde nærmere, f.eks. ved grenser på kart som forskriften

viser til og som følger med forskriften. Departementet vil generelt anbefale at forskriftene utformes så presist som mulig slik at det blir minst mulig rom for diskusjon om hvor båndtvang gjelder.

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om forskriftshjemmel «i og i tilknytning til boligområder og handleområder», men endrer «boligområder» til «beboede områder», for å ikke indikere et for snevert virkeområde. Hensikten er å få frem at båndtvang skal kunne fastsettes i nabolag også på bygdene, selv om bosettingen er noe spredd, for å kunne nå formålet å motvirke lokalt problematisk hundehold. I tillegg foreslår departementet at kommunene gis adgang til å fastsette båndtvang «i parker, på kirkegårder, grav- og urnelunder, på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon», og «på og ved turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser». Dertil foreslås forskriftshjemmel for andre «bestemt angitte områder på land, i vann eller sjø som er allment benyttet som tur- og rekreasjonsområder». Dette er en utvidelse i forhold til høringsnotatets lovutkast. Begrunnelsen er at det i noe større grad enn etter høringsnotatet bør være adgang til å innføre slike klare og udiskutable sikringsregler som båndtvang er, først og fremst dersom det lokalt skulle være et problem at hundeholderne ikke tar slike hensyn som de øvrige reglene i lovutkastet her forutsetter at skal tas. Generelle båndtvangsregler vil være det sikringsmidlet som lettest lar seg følge opp av håndhevende myndigheter i praksis. Dersom reglene om å følge og kontrollere hunden på aktsom måte med foreslåtte konkretiseringer og det generelle aktsomhetskravet generelt etterleves i kommunen, oppstår ikke uten videre et behov for lokale forskrifter. Dersom de øvrige reglene i praksis ikke etterleves tilstrekkelig, mener derimot departementet at høringsnotatets lovutkast ikke ga tilstrekkelig forskriftskompetanse. Lovens forskriftshjemler bør utformes med denne situasjonen for øye hvis regelverket skal kunne motvirke problematisk hundehold. Dersom kommunen ønsker å innføre båndtvangsregler, krever forvaltningsloven § 37 at bl.a. hundeorganisasjonene og det lokale politiet blir hørt på forhånd. Kommunen må ut fra eventuelt avgitte høringsuttalelser konkret vurdere og avveie bl.a. slike hensyn som *Fuglehundklubbenes Forbund* peker på i sin høringsuttalelse om båndtvang «på og ved turveger» og «i og ved skiløyper» opp mot hensyn som tilsier båndtvang.

Som allerede sagt kan kommunene i dag gi politivedtekter med bl.a. regler om båndtvang på offentlige steder for å sikre ro og orden og ferdselen, og dette er blant de hensyn som kan begrunne forskrifter etter forslaget her. Hensynet til folks trygghet

het og trykghetsfølelse i seg selv, kan også være sentrale hensyn ved innføring av kommunal båndtvang etter nevnte forslag.

Departementet foreslår å videreføre en hjemmel for kommunen til å gi forskrift om båndtvang av hensyn til bufe ut over den nasjonale båndtvangstiden som foreslås i § 6 første ledd. En slik forskrift betyr at hundeholdet må tilpasse seg til husdyrholdet. Riktignok tyder det foreliggende tallmateriale – jf. punkt 2.2 – på at antall skader voldt av hund er lite sammenlignet med skader på bufe som rovvilt forårsaker. I forhold til husdyrhold er nok hundehold i dag mer utbredt enn tidligere, men i lys av det naturlige instinkt for å jage andre dyr som hunder kan ha, anser departementet det mest rimelig at det er hundeholdet som om nødvendig må tilpasse seg husdyrholdet. Når den nasjonale båndtvangstiden ikke settes lengre enn til 20. august, jf. utk. § 6 første ledd, blir det behov for å kunne supplere den med kommunale forskrifter om båndtvang.

Når det gjelder utformingen av denne forskriftshjemmelen, slutter departementet seg til synspunktet fra bl.a. fylkesmannen i Hedmark om at folk bør få vite nøyaktig når og hvor båndtvang gjelder. Departementet slutter seg også til Selbu og Tydal lensmannsdistrikt og Voss kommune om at hester bør omfattes. Det finnes endel kommuner hvor både hundehold og hestehold er omfattende. Forskriftshjemmelen bør gjelde «i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når storfe, sau, geit eller hest normalt går ute», jf. utk. § 6 annet ledd bokstav e. Hvis ikke en kommunal forskrift om dette har begrenset sitt stedlige virkeområde, vil den gjelde både for innmark og utmark, og uavhengig av eiendoms- og beiterettsforhold. Forskriften kan bare gjelde for et angitt tidsrom av året som høyst kan være den tid da bufeet normalt går ute. Selv om en slik forskrift vil være mest aktuell for den tiden som dyrene beiter i utmark, kan den også omfatte det tidsrom hvor de normalt går ute på innmark.

Det bør være opp til kommunen å vurdere om forholdene er slik at eventuell båndtvang bør gjelde hele eller deler av kommunen, og i tilfelle hvilke deler av kommunen, samt om båndtvangen skal begrenses til utmarkssesongen. Behovene kan variere fra kommune til kommune, avhengig av bl.a. beliggenhet, mengden beitedyr og hester, utbredelsen av hundeholdet og hvilke hensyn hundeholderne tar uten så klare begrensende regler som ubetinget båndtvang gir. Ved vurderingen bør kommunen ta i betraktning at det etter lovutkastet for øvrig kreves at hundeholderne opptrer forebyggende, jf. særlig utk. §§ 3 og 4 første ledd.

I motsetning til i høringsnotatet foreslår ikke departementet at kommunene skal kunne gi forskrifter som fanger opp hensynet til reindriften, se om forholdet til reindriften punkt 9.5.5.

Hensynet til vilt bør kunne begrunne kommunale forskrifter. Høringsutkastet foreslo at slike regler skulle kunne gis «hvis hensynet til vilt tilsier det». Lovteksten bør imidlertid understreke at hensynet til vilt i normaltilfeller forutsettes varetatt ved båndtvangsplikten fra 1. april til 20. august. Departementet foreslår derfor en formulering som ligger nærmere opp til gjeldende bestemmelse i viltloven § 52 tredje ledd, som hjemler ekstraordinær båndtvang «dersom forholdene gjør dette påkrevet for å beskytte viltet». Departementets forslag er at kommunene skal kunne gi forskrifter om båndtvang «under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet». Forskriftene kan etter denne formuleringen fastsettes ekstraordinært når forholdene foreligger, eller de kan fastsettes generelt for nærmere beskrevne vanskelige forhold. At det siste blir gjort, hindrer ikke at det i tillegg kan gis ekstraordinære forskrifter dersom det inntreffer forhold som ikke fanges opp av gitte forskrifter. Særregler for saksbehandlingen som gjelder ekstraordinære forskrifter, er det ikke behov for. Forvaltningsloven §§ 37 og 38 gir tilstrekkelig hjemmel for å unnlate forhåndsvarsel og kunngjøre forskriften på annen måte enn vanlig dersom det er reelt behov for det.

De store *hundeeorganisasjonene* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* har – som det fremgår foran under punkt 9.4.4 – gått mot forslaget om å åpne for kommunalt fastsatt båndtvang «for hunder som anses som farlige eller skremmende». Departementet er kommet til at slike kommunale forskrifter ikke er det mest hensiktsmessige virkemiddel for å gripe fatt i problemene som «farlige eller skremmende» hunder gir opphav til. Denne problematikken følges opp av departementet på andre måter i proposisjonen her. Men etter departementets forslag til utk. § 6 vil det ikke være noe i veien for at kommunen begrenser en forskrift om båndtvang til å gjelde for visse hundetyper eller hunder av en viss størrelse.

Under henvisning til høringsuttalelsene fremmes ikke et forslag om særlig båndtvangshjemmel for tisper i løpetiden.

Departementet viderefører ikke forslaget om at kommunen skal kunne fastsette hvordan hund skal bli holdt i bånd. De hensyn som dette forslaget skulle ivareta, blir i stedet tatt hånd om av den bestemmelsen som departementer foreslår i utk. § 4 annet ledd.

Spørsmålet om politiets fullmakter til å pålegge

bl.a. bedre sikring av hund vil bli behandlet senere, under punkt 11 nedenfor.

9.5.5 Særlig om sikring av hund der tamrein beiter

Departementet foreslår i utk. § 7 en konkret regel om sikring av hund der tamrein beiter. Regelen bygger på forslaget fra høringsnotatet. I tillegg vil de generelle reglene om sikring av hund i utk. §§ 4–6, jf. foran under 9.5.2 og 9.5.3, gjelde i relasjon til rein og reindrift. Kommunale båndtvangsregler, jf. utk. § 6 annet ledd og punkt 9.5.4 foran, vil ikke omfatte hensynet til rein og reindrift, men vil i praksis kunne gi en indirekte beskyttelse ved at båndtvang i en kommune av hensyn til f.eks. bufe eller vilt, også vil sikre reindriften. Unntaksreglene som vurderes under punkt 9.5.7, vil også få betydning i relasjon til rein og reindrift. På denne bakgrunn vil departementet til merknaden fra Luster kommune kort bemerke at gjeldende regelverk om sikringsmåten for hund foreslås ved dette tatt med i lov om hundehold.

Etter lovutkastet her er det bare fylkesmannen som skal kunne gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd m.m. når hensynet til reindriften tilsier det. Det vil gjøre det lettere å få til en helhetlig vurdering av store arealer uavhengig av kommunegrensene. Formålet er å beskytte en tradisjonell næringsbruk av store arealer som utøves av personer som ikke nødvendigvis er bosatt i den enkelte kommune, og derfor ikke har mulighet til representasjon i kommunestyret. Når fylkesmannen forbereder forskrifter, skal representanter for reindriftsnæringen og hundeeinteressene normalt høres i samsvar med forvaltningsloven § 37.

Reindriftsforvaltningen har pekt på at reglene bør gjelde også for reindrift som foregår utenfor reinbeiteområder etter reindriftsloven § 2. Departementet foreslår på denne bakgrunn at regelen i utk. § 7 skal gjelde «i områder der tamrein lovlig beiter». Dette vil også virke klargjørende i forhold til gjeldende rettstilstand etter reindriftsloven § 29 åttende ledd, som viser til bufelovens regler.

Departementet slutter seg til *fylkesmannen i Oppland* om at særregelen for hunder ved passering av rein forbi «bosted og seter» også bør omfatte «hytter». Formålet tilsier denne endringen, som trolig gjør at lovteksten blir mer tilpasset utviklingen.

Til uttalelsen fra *Troms politidistrikt* bemerker departementet at forslaget ikke vil medføre innholdsmessige endringer av betydning i forhold til gjeldende rett, og det er selvsagt ikke tale om noe forbud mot hundehold i et reinbeitedistrikt. At

det er eller kan være en interessekonflikt i forholdet mellom friluftsfolk med hund og reineiere er nettopp en del av bakgrunnen for sikringsreglene i gjeldende reindriftslov § 29 og lovforslaget her. Dette er også bakgrunnen for at fylkesmannen (i dag Kongen og Landbruksdepartementet med delegasjonsfullmakt) skal kunne gi utfyllende forskrifter om båndtvang m.m. for å sikre reindriftsinteressene. Utenom båndtvangstid etter lovutkastet og forskrifter kan en hund bare være løs hvis de forutsetninger som gjelder for dette er til stede, jf. punkt 9.5.2 og utk. §§ 3 og 4. Herunder kreves selvsagt at den ikke uroer eller skremmer rein.

Av rettspedagogiske grunner finner departementet det naturlig å ta med i utk. § 7 en henvisning til reindriftsloven § 28 om ferdsel i område hvor tamrein beiter. Denne bestemmelsen gjelder ferdsel med hund, og presiserer bl.a. at «særlig hensyn skal vises i forbindelse med reinens brunsttid, kalving, merking, skilling og slakting». Videre inneholder § 28 en hjemmel for områdestyrer etter reindriftsloven til å nedlegge tidsbegrenset forbud mot bl.a. «jakhundprøve og liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindriften».

9.5.6 Særlig om hundedressur, jakt og fangst

Spørsmålet om *unntak fra sikringsreglene* i forbindelse med hundedressur, jakt og fangst m.m. behandles under punkt 9.5.7.

Når det gjelder *plassering og henvisning til regler med betydning for jakt og fangst*, viser departementet til sine merknader foran under punkt 5.4.1. Departementet mener at regler som bare gjelder bruk av hund på et bestemt livsområde som er særskilt lovregulert, bør stå i spesiallovgivningen. Den som skal gå på jakt, må alltid sikre seg nødvendig kunnskap om viltlovens regler, herunder om bruk av hund under jakten. Men fordi de aktuelle reglene er nært beslektet med sikringsreglene i lovutkastet her, bør det av rettspedagogiske grunner tas inn henvisninger til viltloven § 23, jf. § 26, og også til reindriftsloven § 28.

Høringsnotatets forslag om at *jakhundtrening og dressur* bare skal kunne foregå med *samtykke* av «grunneier, fester eller forpakter, og av de beiteberettigede», har gitt en del diskusjon under høringen. Noen høringsinstanser har ment at høringsforslaget utvider kravet om samtykke sammenlignet med det som følger av viltloven § 52 første ledd annet punktum, som krever samtykke fra «grunneier og de bruksberettigede». Departementet ser annerledes på dette, men mener at det uansett er andre forhold som bør være avgjørende for hvilken

regel som skal foreslås i hundeloven. Det vises særlig til de motargumentene som *Fuglehundklubbenes Forbund* har mot høringsforslaget. For de beiteberettigede vil jakthundtrening neppe utgjøre større belastning enn selve jakten med hund, som bare krever grunneierens (eller den som har jaktrettens) samtykke. Såvel lovutkastet her, lov 29. november 1968 um særlege råderettar over framand eigeendom, lov 29. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet og ulovfestede privatrettslige regler vil kreve at den som driver jakt m.v. tar hensyn til, og unngår å volde skader for andre interesser. Bl.a. verner dette eventuell beitebruk av området. Departementet foreslår på denne bakgrunn ikke noe krav om samtykke fra beiteberettigede for jakthundtrening.

Normalt vil den jaktberettigede i et område være grunneieren eller den som ellers har en allmenn bruksrett til eiendommen, se viltloven §§ 27 og 28. Der jaktretten unntaksvis ligger til andre, kan det være et spørsmål om jakthundtrening skal kreve samtykke fra den som har jaktretten. Men andre jaktberettigede vil ha samme beskyttelse som beiteberettigede gjennom annen lovgivning og ulovfestet rett som nevnt like foran, og departementet foreslår derfor ikke noe krav om samtykke fra jaktretthavere.

Departementet foreslår etter dette å opprettholde kravet til samtykke fra grunneieren for jakthundtrening. Dersom noen har en allmenn bruksrett til en eiendom, f.eks. som fester eller forpakter, bør det være denne som skal gi samtykke, ikke grunneieren. Normalt er det også den som har en allmenn bruksrett som har jaktretten som følger en eiendom, jf. viltloven § 28 første ledd.

Jakthundprøver blir foreslått nevnt på linje med jakthundtrening i lovteksten, jf. utk. § 8. For bruk av eiendommen til dressur forslår departementet samme regel som for jakthundtrening og jakthundprøver.

9.5.7 Unntak fra reglene om sikring av hund

Departementet legger til grunn at det er behov for å ha unntak fra reglene om båndtvang og fra kravet til at hunden alltid skal være fotfulgt. Unntakene fra dette foreslås hjemlet i en egen bestemmelse, se utk. § 9.

Departementet merker seg et ønske fra en stor gruppe av høringsinstansene om unntak fra båndtvang for ettersøkshunder, og fremmer forslag om dette, jf. utk. § 9 første ledd bokstav d. Unntaket bør ikke være begrenset til hunder i oppdrag for viltforvaltningen. Det bør gjelde både for ettersøkshund etter elg, hjort og rådyr og for hunder som brukes til å finne andre dyr som er påskutt eller på-

kjørt og dermed såret, eller unntaksvis som er sykt og skal spores av den grunn. Unntaket bør gjelde enten bruken av ettersøkshunden er lovpålagt eller skjer etter lokalt eller privat initiativ. Trening og prøving av slike ettersøkshunder skjer normalt utenom båndtvangstiden 1. april – 20. august. Eventuell trening i båndtvangstiden 1. april – 20. august skjer – etter det departementet forstår – med hunden i line. Unntak fra båndtvangsreglene for trening og prøving av ettersøkshunder vil da i praksis bare bli aktuelt dersom kommunale båndtvangsforskrifter resten av året får betydning for slik trening. Kommunen må da kunne fastsette unntak i forskriftene eller ved enkeltvedtak, jf. senere nedenfor, slik at dispensasjon i tilfelle kan bli gitt der de hensyn som begrunner båndtvangsforskriften ikke bør tilsi restriksjoner for trening og prøving av ettersøkshunder.

Departementet foreslår ikke unntak fra båndtvang for jakthunder under lovlig jakt, jaktprøver og jakttrening. Båndtvangen gjelder etter gjeldende rett også for slike aktiviteter, og reglene om dette er begrunnet i hensynet til viltet. Lovlig jakt med hund pågår i dag bare utenfor den nasjonale båndtvangstiden 1. april – 20. august. Dersom det ble gjort unntak fra båndtvangen ville den praktiske virkningen av dette vært knyttet til jakttrening. Under punkt 9.5.3 foran fremgår det at departementet ikke går inn for en differensiert båndtvang som åpner for jakthundtrening i bestemte områder i båndtvangstiden. Hensynet til dyrelivet generelt – altså de hensyn som taler for båndtvang overhodet – blir avgjørende for at departementet ikke foreslår innført et generelt unntak fra båndtvangen for jakthundtrening. Spørsmålet om lokale unntak behandles senere under punktet her.

Departementet bemerker at når kommunale båndtvangsregler med hjemmel i bufeloven i stor utstrekning har unntak for hunder brukt under jakt, skyldes det at disse forskriftene fastsetter båndtvang i jakttiden etter 20. august. Denne båndtvangen etter 20. august er ikke begrunnet i hensynet til viltet.

Som det fremgår under punkt 9.5.2, er det ønskelig å tillate bruk av løshund under lovlig jakt utenfor båndtvangstiden. Kravet til at hunden alltid skal være «fulgt» etter lovforslaget i proposisjonen – se utk. § 4 – kan i praksis utelukke bruk av løshund under jakt dersom ikke det gis et positivt unntak i lovteksten for dette. Departementet foreslår et slikt unntak i utk. § 9 tredje ledd.

Departementet viderefører høringsforslaget når det gjelder hunder som brukes i reindrift, jf. utk. § 9 første ledd bokstav a. Utformingen av unntaket skal gi uttrykk for rettstilstanden etter Rt. 1937 s.

861, som gjør unntak for «de tider og de områder hvor hundene benyttes under bevoktning av ren». Departementet antar at hunden etter gjeldende rett fortsatt kan gå løs under kortere opphold fra gjetingen av reinen – f.eks. under mating av hunden – så sant hunden er i området der den arbeider.

Videre unntas en bufehund fra sikringsreglene når den brukes til å vokte storfe, sau eller geit. Bestemmelsen er en videreføring av regelen om bufehund i viltloven § 52 femte ledd. Bufe hund omfatter både hunder som er dressert til å flytte budskap fra sted til sted (gjeterhunder) og hunder som beskytter budskap mot villevende rovdyr (vokterhunder).

Politihunder og lavinehunder under trening dekkes i dag av unntak etter viltloven § 52 femte ledd. Under høringen er det ikke kommet innvendinger mot dette. Ettersom loven bør gi en uttømmende oppregning av unntakene fra båndtvang foreslår departementet at unntaket for hunder i aktiv «politi-, toll- og redningstjeneste» eller under trening for slik tjeneste, utvides til å omfatte hunder i militærtjeneste, jf. utk. § 9 første ledd bokstav c. Lavinehunder anses som redningshunder og dekkes dermed av unntaket.

Vakthunder foreslås ikke dekket av unntaket. Departementet viser her til lov 5. januar 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet § 11 om bruk av hund (jf. også forskrift 25. august 1989 nr. 832 § 8):

«Hund kan bare benyttes til egenbeskyttelse under utførelse av vaktjeneste. Hunden skal føres i kort line.

...

Tillatelses- og kontrollmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første ledd dersom det foreligger særlige grunner.

Departementet kan i forskrift fastsette krav til bruk av hund og krav til særlige grunner.»

Ved lov om vaktvirksomhet ble det ikke gjort endringer i gjeldende båndtvangsbestemmelser eller bestemt at vakthunder skal omfattes av unntak slik som politihunder etter gjeldende rett. Tillatelses- og kontrollmyndigheten og departementet kan dermed etter lov om vaktvirksomhet § 11 ikke tillate bruk av vakthunder i strid med båndtvangsreglene. Annen bruk av vakthunder enn den bruken som reguleres av vaktvirksomhetsloven, må også følge båndtvangsreglene og andre regler for sikring av hund fullt ut. Et unntak for vakthunder vil gi uheldige signaler om hvordan hundehold bør utøves og hunder nyttes, det kan føre til ulykker og uønskede personskader, og særlig et generelt unntak kunne fått svært uheldige følger. Departementet nevner at

det kan se ut som om enkelte kriminelle miljøer holder hunder for personlig bevoktning.

Departementet foreslår videre at kommunen skal kunne gjøre unntak fra båndtvangsreglene ved forskrift eller enkeltvedtak for «særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller typer», jf. utk. § 9 første ledd bokstav e. Videre foreslår departementet med henvisning til fellesuttalelsen om hunder som er trent til å ignorere sau m.m. fra Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund en adgang for kommunene til å fastsette unntak fra båndtvang for «hunder som har særskilt trening». Bestemmelsene gir adgang for kommunene til å gi dispensasjoner til organiserte aktiviteter slik nevnte instanser også har bedt om. Alternativene kan kombineres på alle måter, f.eks. slik at det fastsettes unntak i et bestemt område for bestemte hundetyper for bestemte aktiviteter. Med «avgrensede» områder mener departementet områder som er presist avgrenset i forskriften eller enkeltvedtaket, f.eks. ved hjelp av vedlagt kartmateriale. Noen avmerking eller innegjerding i terrenget kreves ikke. Unntak kan også tidsavgrenses, f.eks. hvis det gjelder unntak for bestemte arrangementer.

I høringsnotatet foreslo departementet at både fylkesmannen og kommunen skulle få slik myndighet. Etter høringen – jf. uttalelsen fra fylkesmannen i Buskerud – er departementet blitt stående ved at det er ryddigst og best i samsvar med regjeringens alminnelige syn på oppgavefordelingen mellom stat og kommune å legge myndigheten til kommunen. Lovforslaget åpner for et lokalt skjønn av hvordan de hensyn som begrunner båndtvangen, bør avveies i forhold til hensyn som taler for å gjøre unntak. F.eks. kan spørsmål om unntak for trening og prøving av ettersøkshunder vurderes etter denne bestemmelsen, og den åpner videre for å vurdere slike unntak som nevnt i høringsuttalelsene fra Direktoratet for naturforvaltning, Jakthunderrådet i Norge, Foreningen for Hundecomplisering, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, Norsk Kennel Klub og Fuglehundklubbenes Forbund.

Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund har i sin fellesuttalelse 20. mars 2002 reist spørsmålet om å utarbeide en nasjonal forskrift om nærmere unntak fra båndtvangsreglene relatert til jakthundtrening. Departementet mener at lovforslaget kombinert med kommunale vedtak dekker regelbehovet, og at det ikke er behov for en supplerende nasjonal forskrift om dette. Også regelforenklingshensyn taler mot egen nasjonal forskrift i tillegg til nasjonal lov og kommunal

myndighet til å gi forskrifter og fatte enkeltvedtak.

Bestemmelsen i utk. § 9 første ledd bokstav e viderefører adgangen etter viltloven § 55 til å gjøre unntak fra båndtvangsreglene i et avgrenset område for å kunne foreta hundedressur der. En hundeklubb eller andre som vil ha opprettet et dressurområde må dermed innhente privatrettslig samtykke etter utk. § 8 og om nødvendig få kommunalt unntak fra båndtvangsreglene etter utk. § 9 første ledd bokstav e. Begge deler må foreligge før området kan brukes, men lovforslaget her pålegger – til forskjell fra viltloven § 55 – ikke kommunen som en oppgave å innhente det privatrettslige samtykket før den gjør unntak etter utk. § 9 første ledd bokstav e.

Selv om departementet ser positivt på opprettelsen av dressurområder, kan det ikke gå inn for å pålegge kommunene å opprette dressurområder slik enkelte instanser foreslår, jf. også merknader under punkt 7.2 foran om dette. Kommunene har omfattende, viktige – lovpålagte og ikke-lovpålagte – samfunnsoppgaver og begrensede ressurser. Kommunene bør selv kunne velge om de vil nytte eventuelle tilgjengelige ressurser til å opprette dressurområder eller utføre andre oppgaver rettet f.eks. mot barn og unge, barnehager, skoler, eldre, syke etc. etc.

Fylkesmannen i Buskerud og Norges Jeger- og Fiskerforbund går imot at små hunder («nærmere angitte hunderaser eller -typer») skal kunne unntas fra båndtvang, fordi også disse kan være til skade for viltet. Departementet opprettholder imidlertid en adgang til å gjøre slike unntak etter utk. § 9 første ledd bokstav e, og det er i tråd med bufe-loven § 3 annet ledd annet punktum om at kommu-

nen kan unnta fra båndtvang «hunder på grunn av deres rase, størrelse eller forholdene for øvrig». Denne er begrunnet i Ot. prp. nr. 61 (1925) s. 4 med at «[e]ndel hunder er ... helt ufarlige og kan neppe tenkes å ville skade bufe». Endel mindre hundetyper kan ikke volde særlig ulempe om de tiltales å gå løse når de følges i f.eks. boligområder uten nevneverdig med vilt og bufe, og kan heller ikke under ugunstige omstendigheter utgjøre et nevneverdig sikkerhetsproblem for barn og voksne. Ved vurderingen av mulige unntak må kommunene foreta en saklig og reell avveining mellom de hensyn som begrunner båndtvangen og hensyn som taler for unntak.

Spørsmålet om trekkhunder i spann skal anses som bundet eller ubundet, jf. *advokat Engelschiøns* uttalelse, må vurderes i lys av om hundene lettere kan komme seg løs fra hundeholderen enn når de er i ordinært bånd.

Det kan etter forholdene være nødvendig med unntak fra mer enn båndtvangen dersom hunder for bestemt bruk skal kunne nyttes i samsvar med formålet. Reglene om sikring av hund ved tilsyn m.m., jf. utk. § 4 og foran under punkt 9.5.2, krevder at hunden kontinuerlig blir «fulgt» og pålegger hundeholderen en del konkrete plikter ellers som ikke alltid er lette å forene med den ønskelige bruken av hunden. Derfor foreslår departementet i utk. § 9 annet ledd at de hundene som er unntatt fra båndtvang, på en aktsom måte skal kunne slippes slik det er naturlig ut fra bruksformålet. Også ved bruk av disse hundene vil det gjelde en generell aktsomhetsplikt, men praktiseringen må i større grad skje ut fra en konkret vurdering enn i situasjoner som ikke omfattes av denne regelen.

10 Ro, orden og renslighet. Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom. Merking av hunder

10.1 Gjeldende rett

Etter lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 14 første ledd nr. 1 kan det i «vedtekter som fastsettes av kommunen og godkjennes av departementet eller den instans departementet fastsetter», bl.a. gis bestemmelser «om å opprettholde ro og orden, sikre ferdselen og for å hindre tilgrising, ... , på steder som er alminnelig beferdet eller bestemt for alminnelig ferdsel.» Når det gjelder å opprettholde ro og orden i naboforhold gjelder også den privatretslige regelen i granneloven § 2, som håndheves ved privat saksanlegg for domstolene, jf. under punkt 8.1.

I høringsnotatet punkt 2.3 var følgende sagt om bestemmelser om hunder i politivedtektene:

«Politivedtekter fastsettes lokalt for hver enkelt kommune med hjemmel i politiloven 4. august 1995 nr. 53 § 14. Vedtektene stadfestes av Justisdepartementet. Bestemmelser om hund er ikke nevnt uttrykkelig i loven § 14. Det er vanlig at vedtektene har bestemmelser om hunder, bl.a. om båndtvang. Justisdepartementet har utarbeidet en normalpolitivedtekt, men det er ikke krav om at kommunene benytter denne. I normalvedtekten er hunder omhandlet i §§ 23 til 25.

Etter vedtekten § 23 om farlige hunder kan politiet bestemme at hund som kan forulempe mennesker eller dyr på offentlig sted, skal holdes i bånd eller være forsynt med munnkurv. Bestemmelsen retter seg særlig mot hunder som har farlige tilbøyeligheter, konstatert farlig gemytt eller er av spesielle raser, slik at de skremmer barn m.v.

I vedtekten § 24 er det regler om forbud mot å la tise gå løs i løpetiden, om påbud om at hunden skal merkes med navnet til eieren og påbud om at eieren fjerner ekskrementer etter hunden på offentlig sted.

I den tidligere standardpolitivedtekten var det ytterligere regler om båndtvang, men disse ble ikke videreført under henvisning til at viltlovens bestemmelser om båndtvang går videre enn politivedtektens. Båndtvangsregler motivert ut fra hensynet til orden og renslighet kan likevel fastsettes lokalt.

I vedtekten § 25 er det bestemt at politiet kan ta i forvaring hund som går løs i strid med

bestemmelsene i §§ 23 og 24. Unnlater eier eller besitter av hunden å hente hunden innen en uke etter at han eller hun er varslet personlig eller ved kunngjøring i pressen, kan politiet selge eller avlive hunden. I Justisdepartementets kommentar til denne bestemmelsen heter det at politiet ikke har noen umiddelbar plikt til å selge eller avlive hunden ved utløpet av fristen, men bør forsøke andre løsninger, f.eks. omplassering gjennom en organisasjon.

Noen lokale politivedtekter har regler om båndtvang som gjelder for hele året på steder som er alminnelig beferdet eller beregnet på allmenn ferdsel, herunder på stier i skog, fjell og utmark m.m. Flere politivedtekter har bestemmelser om at politiet kan ta i forvaring og selge eller avlive hunder som går løs i strid med båndtvangsbestemmelsene, dersom ikke eieren innen en viss tid etter at han er varslet, henter hunden og dekker omkostningene. Det er også vanlig med bestemmelser om at ingen må unnlate å holde tilbake hunden dersom den anfaller noen.»

Politivedtekter med hjemmel i § 14 nr. 1 er stedlig begrenset, jf. formuleringen om at regler kan gis for så vidt det gjelder «steder som er alminnelig beferdet eller bestemt for alminnelig ferdsel», som svarer til tidligere rett. Dette omfatter uten videre f.eks. ferdsel på en kommunal vei, jf. Høyesteretts kjennelse i Rt. 1982 s. 514. Kjennelsen tok derimot ikke standpunkt til om en slik bestemmelse i politivedtekter kan gjelde for innmark eller for utmark hvor allmennheten bare ferdes sporadisk.

Den stedlige begrensningen må antas å utelukke at politivedtektene kan fastsette begrensninger som gjelder antall hunder i husholdninger eller på private eiendommer. Politiets generalklausul i politiloven § 7, jf. § 6, må derimot antas å gi en viss, men begrenset, hjemmel for i konkrete tilfeller å pålegge og effektivere bl.a. begrensninger når det gjelder antall hunder på en eiendom eller antall hunder holdt av en person. F.eks. kan slikt komme på tale der store hunder utgjør en tilstrekkelig alvorlig sikkerhetsrisiko, fordi det er så mange hunder at den aktuelle eieren ikke klarer å mestre dem på forsvarlig vis. Se nærmere om dette hjemmelsgrunnlaget under punkt 11.1 nedenfor.

Om merking av hunder finnes også en snever

spesialregel i forskrift 15. januar 2001 nr. 28 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder § 3 første ledd. En generell landsomfattende regel som krever merking av hunder, finnes ikke i norsk rett.

10.2 Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen

Departementet vil her gi en oversikt over landenes lovgivning som spesifikt gjelder hunder.

Dansk rett. For så vidt gjelder ro og orden viser departementet til det som allerede er sagt om båndtvang m.v. og om forbud mot å holde hunder på steder der det ikke er beboelse, slik som i kolonihager, jf. punkt 9.2 foran. Etter lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 4 gjelder også følgende:

«§ 4. Forstyrrer en hund de omboendes ro ved gentagen eller vedholdende gøen eller tuden, og der indgives klage derover til politiet, giver dette besidderen pålæg om at holde hunden indelukket eller, hvis denne foranstaltning ikke hjælper, eller hunden allerede holdes indelukket, at lade den fjærne. Justitsministeren kan, for så vidt det drejer sig om hunde, der af erhvervsmæssige opdrættere holdes indelukket i hundegård eller på anden måde, dispensere fra denne bestemmelse i tilfælde, hvor der ved en hundegårds anlæggelse og indretning er taget ethvert rimeligt hensyn til bebyggelsesforholdene.»

Pålegg om fjerning av hund er aktuelt når det er konstatert at ulempene ikke kan avhjelpest på annen måte, f.eks. ved å straffe hundeholderen. Etter bekendtgørelse 1992 nr. 366 § 7 kan kommunalbestyrelsen for ikke-erhvervsmessig dyrehold påby avhjelpende foranstaltninger mot støysjenanse, eller påby hundeholdet fjernet hvis ikke støyen kan avhjelpest. Bekendtgørelse 1994 nr. 1159 med senere endringer § 5 stiller for ervervsmessig hundehold krav til avstanden mellom hundeholdet og eventuelle naboer.

Bekendtgørelse 1967 nr. 430 Politivedtægt for København fastsetter i § 33 stk. 3 at det påhviler hundens ledsager «at drage omsorg for, at den ikke forurener fortov, gangsti, butiksgang eller husfacade mod gaden, og at den ikke på gader eller i offentlige anlæg forurener eller forvolder skade på beplantningen.»

Kommunene kan etter bekendtgørelse 1983 nr. 292 om badevand og badestrande § 14, jf. lov 22. september 1998 nr. 698 om miljøbeskyttelse, nedlegge forbud mot hunders tilstedeværelse i vannet og på stranden.

Lov om hunde § 7 fastsetter videre følgende:

«§ 7. Det er forbudt uden politiets tilladelse at drive ervervsmæssig handel med eller erhvervsmæssig opdræt af hunde.»

Så vidt forstås praktiseres regelen med vekt på dyrevernmessige hensyn, og har derfor begrenset interesse i forhold til norske regler for å sikre ro og orden. Regelen synes å måtte settes mer i kategori med den norske forskrift 10. januar 1985 nr. 17 om ervervsmessig omsetning av dyr § 2, som krever tillatelse fra distriktsveterinæren for å drive ervervsmessig omsetning av dyr, som etter § 1 verken gjelder for omsetning av dyr som er en naturlig del av eget dyrehold eller valpeformidling som hundeklubbene driver. Videre kan regelen sammenliknes med den norske forskrift 15. juli 1978 nr. 1 om dyrepensjonat o.l. § 2 som krever tillatelse fra distriktsveterinæren for å drive dyrepensjonat, samt reglene i dyrevernloven §§ 16–18.

Den danske lov om hunde sier ikke noe om antall hunder i en husholdning eller på en eiendom.

Om merking av hunder sier loven § 1 dette:

«§ 1. Besidderen af en hund skal sørge for, at hunden, fra den er 4 måneder gammel, er mærket og registreret samt bærer halsbånd forsynet med et skilt, der angiver besidderens navn og adresse.

Stk 2. Justitsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om mærkning, registrering og gebyr og om udformningen af skiltet, jf stk 1. Justitsministeren kan herunder bestemme, at mærknings- og registreringsordningen skal administreres af en eller flere private organisationer, og at besidderen af en hund skal give de nødvendige oplysninger samt indbetale gebyr til disse organisationer.»

Bekendtgørelse 1969 nr. 496 om skilte til hunde fastsetter detaljer om hvordan hundeskiltet skal se ut. Bekendtgørelse 1992 nr. 1197 om mærkning og registrering av hunde med senere endringer gir detaljerte regler om merking, registrering og gebyrbetaling. Etter § 5 skal merking skje ved «øre- eller lysketatovering eller elektronisk ved injeksjon af en chip efter et system, der er godkendt af Dansk Hunderegister.» Dansk Hunderegister er en forening stiftet av Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark, Dansk Kennel Klub, Dyrenes Dags Komite og Den Danske Dyrlægeforening, jf. § 2 stk 2. Hundeholderen betaler 150 kroner ved registreringen for å dekke kostnadene, jf. § 3 og § 9 stk 1.

Svensk rett. For så vidt gjelder ro og orden, viser departementet til det som allerede er sagt om restriksjoner etter lag (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 2 § og 3 § första stycket, overfor hun-

der «som visat benågenhet att bita människor eller hemdjur» og om politiltak der hundeholderen forsømmer tilsynet med hunden, jf. punkt 9.2 foran. For så vidt gjelder ytterligere svenske regler om å ta slike hunder fra eieren, om avliving, om løshunder etc. vises det til punktene 11.2 og 12.2. Den svenske lag om tillsyn över hundar och katter sier ikke noe om antall hunder i en husholdning eller på en eiendom.

I mandatet til den svenske enmannsutredning om hunder igangsatt 14. februar 2002 er for øvrig «störningar i form av att hundar tillåts förorena eller skälla oupphörligt i bostadområden» nevnt som et aktuelt problemområde.

Sverige har en egen lag (2000:537) om märkning och registrering av hundar, som utfylles av förordning (2000:538) om märkning och registrering av hundar. Etter lovens 1 § skal en hundeeier «låta märka sin hund sa att den kan identifieras. Märkningen skall vara bestående». For formålet er det opprettet et sentralt register, og hundeeieren betaler en avgift for registreringen m.m. Etter lovens 5 § og förordningen 6 § er Statens jordbruksverk «personoppgiftsansvarigt» for registeret og «får överlåta driften av registret till en annan myndighet eller en organisation». Förordningen 2 § fastsetter som den danske loven at hund skal registreres innen den er fire måneder gammel, og har også detaljerte krav til registrering der eldre hunder innføres eller skifter eier. Etter 3 § skal merking skje «med mikrochips eller tatuering».

Nevnte lov har i 7 § en bestemmelse av ordensmessig karakter:

«7 § Påträffas en omärkt hund eller en hund utan någon ägare antecknad i det centrala registret, får polismyndigheten omhänderta hunden om den utgör eller kan komma att utgöra en fara för människor eller andra djur eller om det annars finns särskilda skäl.

Inom sju dagar från omhändertagandet skall hundens ägare låta märka hunden och anmäla ägarskapet till det centrala registret. I annat fall får polismyndigheten besluta att hunden skall säljas, skänkas bort eller avlivas. Innan ett beslut om avlivning fattas skall yttrande inhämtas från en veterinär, om det inte finns särskilda skäl att avliva hunden omedelbart.

...
Om det finns särskilda skäl, skall polismyndigheten avvakta med en åtgärd enligt andra stycket.»

Den europeiske konvensjon 13. november 1987 om beskyttelse av kjæledyr fastsetter i kapittel III med tilleggsbestemmelser om herreløse dyr, artikkel 12 «Desimering av bestand», at landene «for-

plikter seg til å vurdere ... å sørge for at hunder og katter blir permanent merket på en hensiktsmessig måte som gir liten eller ingen vedvarende smerte eller lidelse, slik som tatovering, og oppføring av numrene i et register sammen med eierens navn og adresse».

10.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

I høringsnotatet var det tatt inn følgende bestemmelse om «ro og orden m.v.» i lovutkastet § 4:

«Kommunen kan gi forskrifter om hundehold av hensyn til ro og orden, for å motvirke forsøpling og om merking av hund. Regler som nevnt i § 2 tredje ledd kan likevel bare bli gitt på de vilkår som der er satt.»

I siste punktum ble det henvist til reglene som ga kommunen kompetanse til å «gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innesengt eller inngjerdet» på nærmere oppstilte vilkår.

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 14 første ledd nr. 1 ble følgende nytt annet punktum foreslått:

«Bestemmelser om hunder og hundehold fastsettes etter lov om hunder og hundehold.»

Høringsnotatet tok ikke spesifikt opp problemstillingen om begrensninger av antall hunder i en husholdning eller på en eiendom. Etter utkastets ordlyd ville det imidlertid ligge innenfor kommunens kompetanse å gi slike regler, men bare ut fra hensynet til «ro og orden» eller «for å motvirke forsøpling».

10.4 Høringsinstansenes syn

Namdal politidistrikt påpeker at det ut fra erfaring er ønskelig med påbud i loven om at eier eller innehaver av hund skal plukke opp avføring fra egen hund ved bebyggelse og på stier i umiddelbar tilknytning til bebyggelse. Også *Kristiansand kommune* og *Sandnes kommune* er opptatt av at loven bør innrettes slik at man sikrer at folk plukker opp ekskrementer etter hundene sine. Også uttalelser fra privatpersoner trekker frem dette. Enkelte uttalelser fra privatpersoner peker også på at støy fra hunder i naboforhold bør motvirkes ved lovgivning.

En rekke uttalelser går inn på spørsmålet om *merking av hunder*. *Namdal politidistrikt*, *fylkesmennene i Buskerud og Hedmark*, *Selbu og Tydal lens-*

mannsdistrikt, Den norske veterinærforening, fylkesveterinæren for Møre og Romsdal, Norsk Kennel Klub, Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Fuglehundklubbenes Forbund, Jakthundrådet i Norge, Dyrebeskyttelsen Norge, Oslo Hundeskole/Geir Marring og Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk går inn for eller stiller seg positive til at det innføres regler om merking av hund. Flere tar til orde for at slike regler bør gjelde generelt og for hele landet. Bl.a. uttales følgende:

Selbu og Tydal lensmannsdistrikt:

«Identitet på hunder er viktig. Politiet mottar mye henvendelser om hunder, og det brukes mye tid og ressurser for å finne eier. Det må være et generelt krav i loven at hunder skal være merket, og ikke opp til hver kommune. I dette distrikt kommer det folk fra mange kommuner som mister hunder eller eier hunder som blir opptatt. Hvis det blir ulike vedtak i kommunene om krav til merking av hund, vil loven ikke ha forventet funksjon.»

Den norske veterinærforening:

«Det finnes i dag gode internasjonale standardiserte systemer for elektronisk merking av dyr. I forbindelse med innførsel av hund til Norge er det allerede i dag krav om identifisering ... I Norge registreres allerede i dag all elektronisk merking av hund i en database i regi av Den norske veterinærforening. ... Ved å gi kommunene hjemmel til å innføre krav om merking av hund, oppnår en ikke en landsomfattende enhetlig og generell bestemmelse om merking ...»

I fellesuttalelse 20. mars 2002 fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* sies følgende:

«Det er viktig å fokusere på hundeeieren som den egentlige ansvarlige og at tiltak først og fremst settes inn mot denne – straff og erstatning for skadeforvoldelse. For å sikre at man enkelt kan finne frem til eier anser vi ID merking av alle hunder som et viktig tiltak. Det må være et sentralt register, ikke et kommunalt. Dette er helt avgjørende for at registeret skal fungere effektivt.

Det organiserte hundehold ved Norsk Kennel Klub har allerede et slikt register etablert og vil uten særlige vanskeligheter kunne påta seg å drive et slikt register på det offentliges vegne på samme måte som NKK i dag gjør (og har gjort siden registeret ble opprettet) for ettersøkshunder både mht registrering så vel som godkjenning av ekvipasjer. NKKs samarbeidspartner her er Direktoratet for naturforvaltning.»

I et vedlegg til et brev til en del sentrale instanser 10. juni 2002 bemerket *Justisdepartementet* at man i tilfelle etablering av en slik ordning ser for seg «privat organisering og finansiering, jf. etablerte gebyrfinansierte ordninger av denne type i Danmark og Sverige».

I uttalelse fra *Norsk Kennel Klub og Norges Jeger- og Fiskerforbund* 3. juli 2002 tilføyes dette:

«Norsk Kennel Klub kan på kort varsel etablere ID-register for alle hunder.

Når det gjelder hunder som meldes til Kennelklubbens Hunderegister (stambok) altså rasene hunder, er dette problemfritt.

Hvorledes man skal løse spørsmålet for merking av blandingshunder, bør man se nærmere på. Såvidt man oppfattet følges den tilsvarende merking av hunder i Danmark. Man bør se nærmere på hvorledes man der har løst dette spørsmål.»

Imidlertid avga *Norges Hundekjørerforbund* en egen uttalelse 16. juli 2002 der man uttalte at «tiltaket med lovpålagt ID-merking [er ikke] et målrettet tiltak med tanke på hva som i gitte sammenhenger anses å være problematisk hundehold/atferd hos hund», og presiserte altså at man «ikke deler synet til de øvrige hundeorganisasjonene som har uttalt seg i saken». Begrunnelsen for å gå bort fra det tidligere standpunktet var følgende:

«ID-merking av hund er unødvendig og dette tiltaket er etter vår oppfatning lite målrettet med hensyn til å sikre ansvarlig hundehold. Videre vil et slikt tiltak ... være svært vanskelig å følge opp. Hundeeier må selv aktivt gjennomføre ID-merkingen. Hundeeiere som er tjent med ID-merking, vil gjennomføre dette uten pålegg, slik det i stor grad gjøres i dag, mens de hundeeierne man ønsker å nå gjennom tiltaket, lett vil kunne unnlate å følge opp pålegget. Dersom tiltaket først og fremst går ut på å finne rett eier til en hund (noe som ikke er noen kjent problemstilling i forhold til de alvorlige hendelsene vi har opplevd), vil et pålegg om å merke hundens Halsbånd med navn og telefonnummer være like effektivt og kreve langt mindre ressurser. Tiltaket med ID-merking vil være svært krevende og dermed kostbart å administrere. Vi er klar over at Norsk Kennelklub sier de kan ta på seg dette arbeidet, men vi går ut i fra at de vil ta seg betalt for tjenesten.

Dersom tiltaket hadde vært av en slik karakter at det ville løst problemer med uansvarlig hundehold, ser vi helt klart at det ville latt seg forsvare på tross av et stort byråkrati og ekstra kostnader. Men dette mener vi ikke er tilfelle, og derfor bør *tiltaket med ID-merking ikke lovpålegges*. Vi mener det samme argumentet som

NKK fremmer i forbindelse med forslaget om hundesertifikat, er relevant når det gjelder lov-pålagt ID-merking. NKK uttaler om hundesertifikat:

«De aller fleste hundeeiere er ansvarsbevisst sitt hundehold. En ordning med sertifikat etter avlagt prøve vil neppe bli fulgt av det uansvarlige hundehold, som for eksempel utøves innen kamp-hundmiljøene». Krav om ID-merking bør derfor overlates til hundeorganisasjonene.

Dersom departementet allikevel finner gode argumenter for å innføre lovpålagt ID-merking, bør det ikke være monopol for en organisasjon. Norges Hundekjørerforbund har ikke noe ønske om å administrere et slikt register. Men vi ser det som viktig at ID-merking, dersom det blir pålagt, ikke gir inntektsmuligheter for en enkelt hundeorganisasjon.»

I sin ordinære høringsuttalelse opplyser *Norsk Kennel Klub* at de fleste registrerte hundene enten er merket ved tatovering i øret eller med mikrochip operert inn under huden. For øvrig opplyser *Norges Jeger- og Fiskerforbund* at ID-merking av hunder blir gjort for mange hunder i forbindelse med HD-fotografering. *Jakthundrådet i Norge* taler også for landsdekkende generelt merkekrav, og uttaler dessuten:

«Jakthundrådet vil videre se det som positivt at jakthundeiere/-førere merker sine jakthunder spesielt med synlig merking når hundene nyttes i forbindelse med jakt. Tilsvarende gjelder for hunder som nyttes i forbindelse med etter-søk av skadet vilt.»

Jakthundrådet peker også på at bestemmelser om merking har den positive virkning at hundene raskest mulig finner tilbake til sine eiere dersom de kommer bort.

Sogn og Fjordane ettersøksråd har denne merkningen i forhold til jakthunder, ettersøkshunder, politihunder eller andre tjenestehunder som lovlig kan tenkes å være løs i skogen:

«Halsband eller dekken kan hekte seg fast i tett skog og anna og i verste fall strupe hunden. Det bør derfor av sikkerhetsmessige omsyn til hunden, ikke kome krav om merking ved halsband eller dekken.»

Kristiansand kommune reiser spørsmål om innføring av *begrensninger for antall hunder i en husholdning i et boligområde*:

«I utkastet til lov om hunder og hundehold står det ikke noe om antallet hunder som det skal være tillatt å holde i en husholdning i tettbygd eller bymessig bebygd strøk. Når det har innkommet klager til miljørettet helsevern fra na-

boer over hundehold hvor det er flere hunder, har miljørettet helsevern til nå vurdert slike klager i forhold til den aktuelle ulempe som naboer mener seg påført fra hundeholdet. Det er de kommunale helseforskriftene det er henvist til som lovgrunnlag i slike saker. Miljørettet helsevern vil anbefale at forskrifter om hundehold styrkes, enten i loven, eller i de kommunale forskriftene som skal utarbeides, spesielt når det gjelder antallet hunder som bør være tillatt i en vanlig husholdning i et boligområde.»

I en tilleggsuttalelse 20. mars 2002 går *Foreningen for Hundecomplassering* inn for at det innføres et

«tak på antall privat eide hunder, for eksempel maksimalt 10–15 voksne hunder. Høyere antall i private hjem vil utløse samme krav som for kennel/hundepensjonat».

I uttalelse til dette forslaget 11. juli 2002 uttaler *Fuglehundklubbenes Forbund*:

«Vi støtter forslaget om at det oppstilles strengere krav til de personer som har særlig mange hunder, enn til andre hundeeiere. Oppfølging av mange hunder krever mye både av tid og egnede fasiliteter. 10–15 hunder er nevnt som en mulig grense. Vi er av den oppfatning at tallet muligens bør ligge noe lavere, men bemerker at bosted i Norge og bostedstypen trolig vil ha betydning for vurderingen.»

I en uttalelse til forslaget 3. juli 2002 uttaler *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* dette:

«NKK og NJ&FF er av den oppfatning at dyrevernloven regulerer dette forhold. Hundehold i likhet med annet dyrehold må ikke være av slik art at dyrene lider overlast.»

Ved brev 16. juli 2002 går *Norges Hundekjørerforbund* imot at det blir innført tak på antall privateide hunder:

«Dersom de andre tiltakene [diverse forslag til departementet] følges opp, så vil tak på antall hunder være unødvendig. Det kan heller ikke sies å være noen sammenheng mellom det å eie mange hunder og det å være en uansvarlig hundeeier. ...»

10.5 Departementets vurderinger

Justisdepartementet viderefører forslaget i høringsnotatet om at kommunen kan gi forskrifter om hundehold av hensyn til *ro og orden* og for å motvirke *forsøpling*. Få høringsinstanser har hatt særlige merknader til dette. I forhold til gjeldende rett bort-

faller kravet om at forskriftene skal stadfestes av statlig organ, jf. om dette i punkt 6 foran. Departementet vil nevne at både grannelovens regler og den alminnelige aktsomhetsregel som er drøftet foran under punkt 8, gir privatrettslige virkemidler som den enkelte kan sette inn mot forstyrrende hundehold over en viss, skjønnsmessig terskel. Når det gjelder problemet med forurensning av ekskrementer fra hunder som enkelte instanser trekker frem, kan det reises spørsmål om ikke de generelt formede reglene i forurensningsloven § 7 jf. § 6 og § 28 forbyr både å etterlate ekskrementer i tettbebyggelse og på veier, og å kaste poser med ekskrementer rundt i naturen. Departementet er imidlertid ikke kjent med at forurensningsloven har vært brukt mot hundeholdere som har latt avføring fra hunden ligge. I allfall kan et konkret forbud i kommunale forskrifter bidra til å motvirke eventuelle problemer. På områder der ekskrementer vil oppleves som særlig uhygienisk eller støtende som barnehager og kirkegårder, kan kommunene gi forskrifter om at hund ikke har adgang i det hele tatt. I kommunale forskrifter kan man videre bestemme f.eks. at gjøende hunder skal tas inn om kvelden etter et bestemt klokkeslett, eller sette generelle støygrenser. Håndhevingen av kommunale forskrifter gjennom bøtlegging, se punkt 19 nedenfor, vil kunne være mer effektiv enn de nevnte privatrettslige virkemidler, og trolig mer praktisk enn oppfølging gjennom forurensningslovens system. Som et ytterste virkemiddel for å verne ro og orden eller motvirke forsøpling foreslår departementet av politiet skal ha adgang til å fjerne hunden, jf. ordningen i Danmark. Det bør da være et absolutt krav at hundeholderen først er bøtelagt eller har fått en skriftlig advarsel, jf. utk. § 24 annet ledd.

Under høringen har det vært et utbredt syn at loven bør legge til rette for *obligatorisk merking av hunder*, og at det vil være lite gunstig med kommunale merkeordninger. Departementet er enig i at en merkeordning kan ha positive virkninger. Men skal staten etablere en slik ordning, bør beslutningen bygge på et bredere grunnlag enn høringen har gitt.

Departementet foreslår i stedet å åpne for å etablere en privat organisert og finansiert merkeordning, fortrinnsvis i regi av hundeorganisasjoner. Loven bør samtidig gjøre det mulig å innføre en plikt for hundeholderne til å merke og registrere hunden etter en slik merkeordning. Skal tilslutning til en privat merke- og registreringsordning være obligatorisk, bør det skje ved forskrift fastsatt av Kongen, jf. utk. § 13.

Departementet vil peke på at organisasjonene uten statlig medvirkning eller tilrettelegging kan

drive en frivillig ordning. Noen høringsinstanser har pekt på at merking gjør at hunder som har stukket av, raskere og lettere kan bli bragt tilbake til eieren. Hundeholdere som legger vekt på dette, kan få det oppfylt ved en frivillig merkeordning uten statlig tilrettelegging ved forskrift. Også på grunn av dokumentasjonskravet som legges på hundeholdere som har hunder som kan forveksles med farlige hunder, se punkt 15.5.5, vil en god del hundeholdere ha egeninteresse i å merke og registrere hunden m.v.

På bakgrunn av høringsuttalelsene går departementet inn for at kommunene bør kunne gi forskrift om nærmere vilkår for at noen skal kunne holde mer enn et bestemt *antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom*. Kommunen bør også kunne settes en grense for hvor mange voksne hunder som kan holdes, jf. utk. § 12. Departementet legger til grunn at det alltid vil kreve atskillig mer å holde et større antall hunder enn å ha en hund eller to. Så vidt departementet forstår, er det naturlig og påreknelig at hunder i flokk – i alle fall fra fire hunder og opp – kan utvikle en atferd som skiller seg fra hunder som holdes enkeltvis i en familie. Dette – ikke bare det større antall hunder – kan gjøre hundeholdet mer krevende enn vanlig hold av en hund eller to i en familie. Det er også observert at hold av større antall hunder har gitt konflikter og problemer i nabolag som myndighetene kan ha hatt vanskelig for å håndtere på en praktisk måte. Forskriftshjemmelen i utk. § 12 og presiseringen av politiets generalfullmakt, jf. utk. § 17 og punkt 11 nedenfor, vil gi virkemidler mot problemer ved hundehold med mange hunder. Regler om antall hunder bør kunne bli satt både ut fra sikkerhetshensyn og ut fra hensynet til ro og orden. Slike forskrifter må på vanlig måte sendes på høring, bl.a. til det lokale politiet og organisasjoner eller lag som representerer f.eks. lokale hundekjørermiljøer, for å sikre at de blir hørt i prosessen. Dersom formålet med slike forskrifter er generelt å motvirke farlig eller skadelig hundehold, kan det settes tak for antall hunder som innebærer at også eksisterende hundehold må redusere antallet hunder, uten at dette utløser erstatningskrav på forfatningsrettslig grunnlag.

Ved *overtredelser av de forskjellige reglene som er foreslått her*, synes bøtlegging å være et naturlig virkemiddel for å korrigere hundeholderens atferd. Unntaksvis kan det bli nødvendig å gripe direkte inn i hundeholdet fordi hundeholderen ikke bøyer seg for kravene som er satt. I forhold til krav om ro og orden, antall hunder og om merking av hunder, foreslår departementet derfor at politiet skal ha adgang til å gripe direkte inn i hundeholdet ved å ta

hånd om og selge, omplassere eller avlive hunden. Forutsetningen må være at overtredelser fortsetter etter at bøtlegging er skjedd eller skriftlig advarsel gitt. For en eventuell merkeordning bør også registerføreren kunne gi varsel med slik virkning. Politiets vedtak om å selge, omplassere eller avlive en hund vil være et enkeltvedtak. Her foreligger ikke slike tidshensyn som ved anvendelse av politiets generalfullmakt tilsier både unntak fra politiets plikt til å begrunne enkeltvedtak og unntak fra de alminnelige klagereglene, se nærmere om disse unntakene under punkt 11.5. Derfor foreslår depar-

tementet presisert i lovteksten at politiets vedtak om å selge, omplassere eller avlive hund skal begrunnes og kan påklages. Etter forvaltningsloven vil klageinstansen være nærmeste overordnede instans, dvs. Politidirektoratet. Avgjørelser om å ikke selge, omplassere eller avlive en hund blir ikke ansett som enkeltvedtak etter departementets forslag.

Hvis det foreligger en nærliggende sikkerhetsrisiko ut fra den situasjon et stort antall hunder i et hundehold kan skape, vil reglene som drøftes og foreslås under punkt 11.5 dekke behovet for å vareta slike sikkerhetshensyn raskt.

11 Om løse hunder og om politiltak i uønskede situasjoner

11.1 Gjeldende rett

Som det fremgår under punkt 10.1 foran, kan politivedtektene ha regler om håndtering av *løse hunder*.

Etter viltloven § 53 første ledd kan hund «som løper løs uten at den følges på forsvarlig måte, ... opptas av grunneier og jakt- eller fangstberettiget eller noen som opptre på vegne av disse, eller av politiet». Etter annet ledd kan hund som løper løs i ordinær båndtvangstid (1. april til 20. august) opptas av «hvem som helst». Etter tredje ledd kan også hund som løper løs i «ekstraordinær båndtvangstid» opptas, uten at det uttrykkelig er sagt av hvem. I ekstraordinær båndtvangstid kan hunden også avlives fordi den løper løs, se nærmere om dette under punkt 12.1 nedenfor.

Reindriftsloven § 29 fjerde ledd første punktum, jf. første ledd, gjelder for hund som innenfor en del av et reinbeiteområde der tamrein lovlig oppholder seg, løper løs uten ledsager. I disse tilfellene kan hunden «opptas av reineier, reingjeter, reinoppsyn og politi eller av noen som opptre på vegne av disse». Annet punktum, jf. første ledd, gjelder for hund som løper løs innenfor et reinbeiteområde, dersom båndtvang gjelder etter reindriftsloven, bl.a. i tiden 1. april til 20. august. Disse hundene kan «opptas av hvem som helst».

Viltloven § 54 har regler om behandling av hund som opptas:

«Opptatt hund skal stelles på forsvarlig måte. Den skal snarest leveres til politiet, som går frem etter reglene om innsatt bufe. Hundens eier eller besitter betaler påløpne utgifter og godtgjørelse for arbeidet.»

En tilsvarende bestemmelse finnes i reindriftsloven § 29 sjette ledd.

Reglene om innsatt bufe finner vi i lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål. Loven § 8 fjerde punktum opplyser dette:

«Politiet skal freista få greie på kven eigaren eller innehavaren er og skal om turvande med oppslag, lysing i blad eller på annan måte gjere kjent at dyret er sett inn.

Etter § 9 skal dyret gis forsvarlig stell, politiet har tilbakeholdsrett i dyret for økonomiske krav

mot hundeholderen. I § 10 er det fastsatt at har ikke «eigaren eller innehavaren meldt seg innan 2 veker etter at melding om innsetjinga er komen fram til han eller etter at denne er kunngjord i samsvar med føresegnene i § 8», kan dyret selges, og det er gitt regler om fremgangsmåten for salget. Det samme kan på nærmere vilkår skje dersom ikke økonomiske krav blir gjort opp.

Som sagt under punkt 10.1 gir normalpolitivedtektens § 25 adgang til å selge eller avlive, eventuelt omplassere, hunder som har gått løs i strid med politivedtektene. Dette kan skje dersom ikke hunden blir hentet innen en uke etter at eieren eller besitteren er varslet personlig eller ved kunngjøring i pressen.

Når det gjelder *politiltak for å forebygge uønskede situasjoner*, finnes reglene om dette i spesiell form i politivedtekter, i midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder, og ellers i generell form.

Når det gjelder loven om farlige hunder, viser departementet til punkt 15.1 nedenfor. I denne sammenheng vil departementet bare nevne at når det gjelder politiets fremgangsmåte ved håndhevelsen av loven, er reglene der uspesifikke og gir rom for tvil om hva som gjelder. Etter lovens §§ 3 og 4 kan farlige hunder «kreves avlivet». Forskrift 15. januar 2001 nr. 28 § 8 sier at det er politiet som kan kreve hundene avlivet, og at politiets «avgjørelse» (om å «kreve»?) kan påklages til Statens dyrehelse-tilsyn. Ordvalget i loven tyder på at fremgangsmåten ved avliving skal være at kravet rettes mot hundens eier uten at politiet har annen myndighet enn å fremme kravet. Hvis eieren nekter, må da kravet fremmes som sivil sak for en domstol som tar stilling til om hunden skal avlives. Trolig må imidlertid lovens tilsiktede mening være at politiet ikke bare skal ha kravskompetanse, men primær offentlig-rettslig avgjørelseskompetanse.

Om spesifikke hunderelaterte regler som forekommer i politivedtekter, viser departementet til det som er sagt foran under punkt 10.1, bl.a. om adgang til å pålegge båndtvang for bestemte hunder. Til dels overlapper hjemlene hverandre, slik at politivedtektene og politiets generalfullmakt, jf. nedenfor, gir dobbelt hjemmel for samme tiltak.

I nødsituasjoner kan politiet i likhet med alle

andre gjøre inngrep med hjemmel i nødrett, om nødvendig avlive hunder, se om dette nedenfor under punkt 12.1. Men politiets generalfullmakt, som går frem av lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 7, jf. § 6, må anses som den sentrale hjemmel når det gjelder spørsmålet om politiltak i uønskede situasjoner relatert til hunder.

Etter politiloven § 7 første ledd nr. 2, jf. § 6 første og annet ledd kan politiet «gripe inn» bl.a. med «pålegg» og «regulerende eller forebyggende tiltak» «for å ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet», dersom midlene er «nødvendige» og står «i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig». Det fremgår også at politiet ikke skal «ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgieves har vært forsøkt». I § 7 annet ledd nevner loven de mest aktuelle tiltak politiet skal kunne iverksette («kan ... blant annet ...») i ulike situasjoner. Tiltak i forhold til hunder er ikke nevnt. I Ot. prp. nr. 22 (1994–95) s. 19 er det presisert at opplistingen «må ikke fortolkes antitetisk. Politiet kan m.a.o. iverksette tiltak som ikke uttrykkelig er tatt med i paragrafen hvis behovet tilsier det.» Følgende fremgår av Ot. prp. nr. 22 (1994–95) s. 61:

«Også når det gjelder situasjoner hvor det kan være aktuelt med inngrep fra politiets side for å ivareta folks sikkerhet, må det stilles nærmere kvalifikasjonskrav for at inngrep kan være berettiget. Det må foreligge en kvalifisert risiko for at noen skal kunne bli skadet. Den mulige skade må normalt også være av et visst omfang hvis inngrep skal kunne settes i verk.»

Generelt er også følgende sagt i proposisjonen s. 19:

«Departementet antar at angivelsen av situasjoner hvor det kan gripes inn og angivelsen av for hvilke formål det kan gripes inn i utkastets første ledd [politiloven § 7 første ledd], er slik utformet at det ikke vil oppstå situasjoner hvor politiet vil bli stående handlingslammet på grunn av manglende hjemmel.»

Etter disse reglene kan politiet gi en rekke ulikeartede pålegg og gjennomføre ulike tiltak rettet mot et konkret hundehold som utgjør en sikkerhetsrisiko for enkeltpersoner eller allmennheten. Bl.a. må politiet etter forholdene kunne pålegge konkrete tiltak utført for å sikre hunder bedre, f.eks. ved å sette krav til bedre inngjerding rundt en eiendom der en eller flere store hunder går løse, eller om unntaksløs båndtvang for bestemte enkelthunder. Dersom det er nødvendig ut fra sikkerhets hensyn, kan hunder også bl.a. bli avlivet på stedet

av politiet. Se for øvrig andre mulige eksempler på anvendelse av politiets generalfullmakt under punkt 10.1 foran. Etter § 6 fjerde ledd kan politiet dertil «anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig». I praksis synes det likevel å ha vært usikkerhet om hvor langt generalfullmakten gjelder når det er tale om uforsvarlig hundehold.

11.2 Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen

Også i Danmark og Sverige vil politiet på nødrettsgrunnlag og på grunnlag av andre generelle fullmakter kunne gripe inn relatert til hunder og hundehold for å vareta sikkerheten og opprettholde ro og orden m.v., jf. Ot. prp. nr. 22 (1994–95) s. 16. Slike generelle regler går ikke departementet nærmere inn på, men gir her en oversikt over landenes lovgivning som spesifikt gjelder hunder.

Den *danske* lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 3 stk. 1 fjerde punktum fastsetter at politiet kan oppta hunder som er løse uten å være i følge med en person «der har fuldt herredømme over dem». Dette gjelder for gater, veier, stier eller plasser m.v. som er åpne for alminnelig ferdsel i byer og områder med bymessig bebyggelse, jf. første punktum. Når hunden er opptatt skal besitteren underrettes. Etter femte og sjette punktum skal hunden «fremlyses» dersom den ikke er merket og registrert, eller bærer lovpålagt halsbånd med skilt som viser besitterens navn og adresse. Etter syvende punktum flg. gjelder videre:

«Hvis besidderen ikke inden 3 døgn efter, at underretning eller fremlysning har fundet sted, indløser hunden ved at betale de udgifter, som optagelsen har medført, kan politiet afhænde hunden eller lade den aflive. Et eventuelt overskud ved afhændelsen tilfalder ejeren, hvis han melder sig inden 3 måneder og godtgør sin ret, og ellers statskassen. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om afhændelse af optagne hunde.»

For så vidt gjelder «husdyr», dvs. nytte dyr i landbruket, bl.a. hunder, har lov 11. desember 1987 nr. 818 om mark- og veifred regler om at grunneieren kan oppta dyr som ferdes løse på hans grunn. Loven har opptaksregler som gir kompetanse til ulike personer og instanser til å ta opp husdyr som ferdes løse på veier, jernbanearealer og fredete sandfluktstrekninger. Videre er det detaljerte regler om behandling av dyret og saken videre.

Loven om hunde har noen spesielle regler om

politiltak mot uheldig hundehold i § 6 stk. 2:

«Har hunden tidligere forårsaget skade, hvorfor dens daværende besidder er ifaldet bøde- eller erstatningsansvar i henhold til dom, vedtagelse eller forlig, skal politiet (i København politidirektøren og uden for København politimesteren) pålægge besidderen at lade hunden dræbe, når den ikke bestandig holdes indelukket eller er forsynet med forsvarlig mundkurv. Tilsvarende pålæg kan meddeles besidderen af en hund, der viser sig bidsk eller glubsk eller har den vane at forulempe folk ved på gader, veje, stier eller pladser mv, der er åbne for almindelig færdsel, at fare imod dem eller forfølge dem, eller som forulemper husdyr i ejendom eller på marken. Overflyttes hunden til en anden politikreds, skal besidderen underrette politiet i denne om pålægget.»

Folketinget har til behandling et forslag om å endre bestemmelsen slik at den skal gi politiet en alminnelig hjemmel til å pålegge hundens besitter å holde hunden i bånd og/eller forsynt med munnkurv når den ikke holdes innestengt.

Den *svenske* lag (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 4 § og 5 § har følgende bestemmelse som gjelder løshunder:

«4 § Om en hund springer lös i ett område där det finns vilt, får jakträttshavaren eller någon som företräder honom ta hand om hunden. När detta har skett skall hundens ägare eller innehavare snarast underrättas. Om denne inte är känd, skall i stället polismyndigheten i orten underrättas.

Kan inte hunden tas om hand, får polismyndigheten låta döda hunden om detta är angeläget från viltvårdssynpunkt och försvarligt även med hänsyn till omständigheterna i övrigt.

5 § Den som vill återfå en hund som har tagits om hand enligt 4 § är skyldig att betala ersättning för hundens föda och de övriga kostnader som omhändertagandet har medfört.

Har inte ägaren eller innehavaren, mot ersättning enligt första stycket, återtagit hunden inom en vecka efter det att han underrättades om omhändertagandet eller inom två veckor efter det att polismyndigheten underrättades, får jakträttshavaren behålla hunden.»

Rennäringslagen (1971:437) har en regel som nevner opptak av hunder. Lovens 93 § andre stycket gjelder for hund som «jagar eller på annat sätt ofredar ren inom område där renskötsel då är tillåten». Før den som eier eller passer rein dreper hunden, skal han prøve å oppta hunden. Hunden kan bare drepes «om den ej låter sig upptagas».

Lag om tillsyn över hundar och katter 3 § har

enkelte spesialregler om politiltak mot uheldig hundehold. 3 § første stycket sier dette:

«Eftersätts [forsømmes] tilsynen över hund, får polismyndigheten meddela det beslut som omständigheterna kräver, såsom att hunden skall vara försedd med mundkorg eller hållas bunden eller instängd. Beslutet skall delges hundens ägare eller den som mottagit hunden till underhåll eller nyttjande.»

Dersom det gjelder hunder «som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur» eller «som visat benägenhet att driva får», jf. loven 2 §, gjelder etter 3 § andre stycket, at politiet kan

«... besluta att hunden skall omhändertags genom myndighetens försorg. Sedan hunden omhändertagits får ägaren inte förfoga över hunden utan tillstånd av polismyndigheten. Polismyndigheten skall efter värdering låta sälja eller avliva hunden eller ta hand om hunden tills vidare. ... Innan en hund avlivas skall dock polismyndigheten inhämta yttrande från veterinär, om det ej är uppenbart obehövt eller fara i dröjsmål.»

Beslutninger av politiet etter de her nevnte reglene gjelder etter 3 § fjerde stycket umiddelbart, om ikke annet bestemmes.

Den europeiske konvensjon 13. november 1987 om beskyttelse av kjæledyr fastsetter i kapittel III med tilleggsbestemmelser om herreløse dyr, artikkel 12 «Desimering av bestand», at landene «forplikter seg til å vurdere ... å oppfordre finere av herreløse hunder og katter til å melde fra om det til kompetent myndighet».

Artikkel 11 gir regler om at veterinær eller annen kompetent person skal utføre avlaving, og om avlivingsmåten dersom kjæledyr skal avlives. Det stilles opp unntak for «nødstilfelle for å gjøre slutt på et dyrs lidelse når veterinærs eller annen kompetent persons hjelp ikke kan oppnås raskt nok, eller i andre nødssituasjoner som dekkes av nasjonal lovgivning». Videre fremgår at «all avlaving skal foretas på slik måte at fysisk og psykisk lidelse blir minst mulig avhengig av omstendighetene. Hva som er «nødssituasjoner» eller «nødstilfelle», i den engelske teksten «emergency», sies det ikke noe nærmere om, ut over henvisningen til «nasjonal lovgivning». Reglene gjelder for alle kjæledyr, ikke bare hunder.

Justisdepartementet legger til grunn at en naturlig forståelse av reglene er at de gir nasjonale lovgivere et skjønnsmessig handlerom til å avgrense «emergency»-situasjoner i lovgivningen. Siktemålet med kjæledyrkonvensjonen er ikke å innnevne eller båndlegge lovgivers handlerom ved ut-

forming og nærmere avgrensning av regler som skal vareta sikkerhetshensyn knyttet til hundeproblematikk, f.eks. i forhold til løshunder. Forutsetningen for at lovgivningen skal kunne tillate avliving uten at det skjer i slike kontrollerte og bestemte former som konvensjonen foreskriver, må imidlertid være at sikkerhetshensyn tilsier det.

Hvis situasjonen er slik at hunden praktisk sett lar seg ta inn uten at det gir en sikkerhetsmessig uheldig situasjon, kan avliving trolig bare skje på en måte som er forenlig med konvensjonen. For å være forenlig med konvensjonen utenfor «emergency»-situasjoner må eventuell avliving på stedet da i praksis utføres av «kompetent person», f.eks. innenfor politiet, og skje på en måte som f.eks. forårsaker «øyeblikkelig bevisstløshet og død». Visse fremgangsmåter er da forbudt, bl.a. drukning og som utgangspunkt kvelning, forgiftning og bruk av elektrisitet. Skyting er tillatt utenfor «emergency»-situasjoner dersom den er presis og målrettet slik at den forårsaker «øyeblikkelig bevisstløshet og død».

11.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Om løse hunder hadde høringsnotatets lovutkast § 5 regler om «opptak av usikret hund», og § 6 regler om «behandling av opptatt hund». Videre inneholdt utkastet § 8 første punktum en spesialregel om politiltak i forhold til «hund som går løs og utgjør risiko», og utkastet § 2 fjerde ledd siste punktum annet alternativ i forhold til «hund som kan forulempe folk eller dyr».

Lovutkastets §§ 5 og 6 og §§ 8 første punktum og 2 fjerde ledd annet alternativ lød slik:

«§ 5 Om opptak av usikret hund

Enhver kan oppta hund som er løs i strid med § 2 første ledd første punktum eller annet eller tredje ledd. Hund som bare er løs i strid med § 2 første ledd annet eller tredje punktum eller fjerde ledd, kan bare grunneier, fester eller forpakter, de vernede bruksberettigede, gjeter, reinoppsynet eller politiet la oppta.

§ 6 Om behandling av opptatt hund

Opptatt hund skal behandles og stelles på forsvarlig måte. Den skal snarest leveres til eieren eller innehaveren, dersom denne er til stede og vurderes å kunne og ville ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis den ikke blir levert til eieren eller innehaveren, skal den snarest leveres til politiet. Unnlater eieren eller innehaveren å hente hunden innen en uke etter at han eller hun er varslet personlig eller ved

kunngjøring i en alminnelig lest avis på stedet, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden.

[§ 8 første punktum:] Hund som ved ulovlig å gå løs utgjør en vedvarende risiko for mennesker eller slike dyr som nevnt i § 7 tredje ledd, kan avlives av politiet på stedet dersom den ikke lar seg oppta.

[§2 fjerde ledd annet alternativ:] Kommunen kan fastsette ... at politiet ved enkeltvedtak skal kunne pålegge båndtvang og bruk av munnkurv på hund som kan forulempe folk eller dyr.»

Under høringsnotatets punkt 4.1 om «lovstruktur» fremgår det at departementet så et klart behov for å samle gjeldende retts regler om opptak av løse hunder i en ny lov, jf. lovutkastet §§ 5 og 6 som for øvrig ikke ble drøftet nærmere.

Utkastets § 8 første punktum ble behandlet i høringsnotatet under punkt 4.2.2 om adgang til avliving på stedet av hund som går løs. De problemstillinger som for øvrig gjelder avliving på stedet av hunder som går løse, vil departementet vesentlig behandle under proposisjonens punkt 12 om nøds- og faresituasjoner m.m. Men særproblematikken som gjelder politiets spesielle fullmakter har departementet ved proposisjonsarbeidet valgt å trekke ut til en særskilt og bredere behandling her under punkt 11, og politiets fullmakter blir i proposisjonens lovutkast behandlet i en egen paragraf. Spørsmålet om politiets særfullmakter ble ikke gitt en særskilt behandling i høringsnotatet, som da heller ikke gikk inn på forholdet til politiets generalfullmakt. Spesielt til utkastet § 8 første punktum står følgende i høringsnotatet punkt 4.2.2 (s. 39–40):

«Justisdepartementet antar at det er behov for å ha en viss adgang til avliving av hund på stedet, selv om det ikke foreligger en aktuell nødretts-situasjon eller det er oppstått en situasjon der hunden truer, jager eller angriper bestemte mennesker eller dyr, jf. lovutkastet § 7. Men departementet ønsker å begrense adgangen til avliving av hund som går løs, til situasjoner der den konkrete løse hunden utgjør en konkret skaderisiko for folk eller dyr som nevnt i lovutkastet § 7 tredje ledd. Slik avliving bør bare kunne skje der risikoen er vedvarende, altså ikke f.eks. hvis hunden bare under en kort løpetur bort fra eieren utgjør en risiko f.eks. for sauer i området. Vedvarende risiko vil f.eks. foreligge der en ukjent hund av en type som man erfaringsmessig må regne med kan gå løs på beitedyr, eller en fra før kjent farlig hund, er observert løs i et beiteområde så lenge at man må regne med at den er kommet bort fra eieren. Hunden bør da kunne avlives på stedet, dersom

den ikke lar seg ta opp. Man kan f.eks. også tenke seg en situasjon der en hund en tid har gått løs i et boligområde, og den ikke lar seg ta opp. Hvis man må anta at hunden kan være til fare for f.eks. barn, bør den kunne bli avlivet på stedet. I tråd med dette gir lovtkastet § 8 en viss adgang til avliving av hund som går løs.

Adgangen til avliving på dette grunnlag bør som utgangspunkt bli lagt til politiet.»

Høringsnotatets lovtkast § 7 tredje ledd nevnte spesielt en del utvalgte dyr som har et særlig vern mot hunder etter gjeldende rett, se nærmere under proposisjonens punkt 12.3.

Lovtkastet § 2 fjerde ledd annet alternativ ble nevnt i høringsnotatets punkt 4.2.5 om sikring av hund:

«Ved fjerde ledd foreslås også at kommunen skal kunne gi politiet kompetanse til å pålegge båndtvang og bruk av munnkurv der det gjelder individuelle hunder som kan forulempe folk eller dyr. Slik kompetanse har politiet i dag etter mange politivedtekter.»

11.4 Høringsinstansenes syn

Departementet gjengir merknadene fra høringsinstansene slik at kommentarer til høringsnotatets lovtkast § 5 kommer først, deretter kommentarene til § 6, § 8 og § 2, altså i samme rekkefølge som forslagene er referert foran under punkt 11.3. Systematikken i proposisjonens lovtkast avviker fra høringsnotatets lovtkast. Rekkefølgen i presentasjonen her legges i forhold til det som er naturlig i forhold til redigeringen av proposisjonens lovtkast, som først behandler løshundproblematikken og deretter separat fra dette spørsmålet om særlige politiltak for å vareta sikkerhetshensyn.

Flere instanser er kritiske til henvisningsteknikken som er brukt i *høringsnotatets lovtkast § 5* som viser til hund som «er løs i strid med» oppregnede bestemmelser, og mener at dette gjør paragrafen lite lesbar. *Trondheim politidistrikt* viser til at det ikke er vist til utkastet § 2 femte ledd, slik at bestemmelsen om opptak av usikret hund ikke vil gjelde for hund som er løs i strid med fylkesmannens forskrift, jf. lovtkastet § 2 femte ledd siste punktum. Samme instans foreslår at § 5 gis et tillegg: «Opptak av hund skal skje på en slik måte at dyret ikke påføres unødig lidelse». *Eidsvoll kommune* har følgende merknad:

«Det er en ikke ubetydelig risiko for at løs hund

kan bli opptatt på sviktende grunnlag, f.eks. i forbindelse med jakt. En del tradisjonelle jaktformer (f.eks. løshundjakt på storvilt, drivende hunder på hare og rådyr) er slik at det ikke er mulig å ha kontroll over hunden til enhver tid. Misforståelser kan derfor fort oppstå. Hvis en hund blir opptatt på sviktende eller lovstridig grunnlag, kan det ikke være slik at eier må dekke kostnadene med dette. Det må forøvrig stilles krav til den som opptar hund at eier skal varsles umiddelbart dersom hun/han lett kan finnes.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund sier dette:

«At det fremmes forslag om at enhver skal kunne oppta en løs hund er NJFF uenig i. Når det er båndtvang kan det være en akseptabel ordning, men utenom båndtvangstiden mener NJFF at dette ikke er riktig. En slik bestemmelse ville blant annet åpne for at enhver kunne oppta en løshund under jakt som ikke var innenfor øyekontakt med sin eier/fører.»

Også *Fylkesmannen i Buskerud* er inne på det samme, og mener at bestemmelsen må endres. *Sogn og Fjordane ettersøksråd* har denne merknaden:

«Ein kan faktisk i «medhold» av denne paragrafen «samle inn» jakthundar og setje dei på kennel. Eigarane må betale for å få hunden tilbake.»

Norsk Kennel Klub uttaler derimot at de ikke har merknader til lovtkastet § 5.

Hornindal kommune sier følgende:

«Retten til å ta opp usikra hund treng, etter vårt syn, ikkje avgrensast til personer med særskilt-interesser, eller til spesielle brot på § 2. Spesielt ikkje sidan § 6 har klare reglar om korleis ein skal take hand om hundar som vert tekne opp. Opptak av usikra hund kan heller ikkje reknast som eit urimeleg stort inngrep overfor ein hundeeigar som let hunden gå usikra i strid med § 2. Dersom alle får rett til å ta opp hundar som er usikra, i strid med § 2, unngår ein elles at det oppstår tvil om kven som har slik rett.

Vi foreslår såleis at § 5 får denne ordlyden: Enhver kan oppta hund som er løs i strid med § 2.»

Jakthundrådet i Norge understreker viktigheten av at loven inneholder bestemmelser om forpliktelser som gjelder ved opptak av hund, og uttaler dette:

«Dette er viktig både i forhold til å øke mulighetene for at hundeeiere kan komme i kontakt med hunder som har kommet bort fra dem, og i

forhold til videre håndtering av opptatte hunder.»

Til *høringsnotatets lovutkast § 6* er det også enkelte merknader:

Foreningen for Hundeomplussing, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Jakthundrådet i Norge mener at en ukes hentefrist etter politiets varsel til eieren eller kunngjøring om hunden er for kort frist, og foreslår frister varierende fra 10 til 14 dager. Bl.a. *Foreningen for Hundeomplussing* viser til at det ikke finnes et «organisert ettersøkningsnett for å spore opp forsvunne hunder», at ettersøkningen er «tidkrevende og vanskelig» og at «politiet, lensmannen, Viking, hundepensjonater etc. [ikke har] kapasitet til å prioritere denne typen oppgaver». *Jakthundrådet i Norge* uttaler at «i de aller fleste tilfeller vil eier finne fram til hunden i løpet av [en uke], men det kan likevel oppstå situasjoner der en uke kan være for kort. God merking av jakthunder vil øke muligheten for at eier raskt blir kontaktet og finner igjen sin bortkomne hund».

Bestemmelsen i utkastet § 6 om at politiet kan «selge, omplassere eller avlive hunden» dersom hunden ikke blir hentet, har også foranlediget enkelte merknader. *Foreningen for Hundeomplussing* og *Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn* mener at denne setningen er «upresis og vid», og førstnevnte instans vil at det skal inn at politet bare «om nødvendig» skal kunne avlive, mens *Dyrebeskyttelsen* vil ha ut avlivingsadgangen. *Norsk Kennel Klub* foreslår det samme som førstnevnte instans. *Norges Jeger- og Fiskerforbund* «vil ... framheve mulighetene av å forsøke å omplassere hunder framfor å avlive dem».

Til bestemmelsen om at opptatt hund «snarest» skal leveres til politiet, bemerker *Sogn og Fjordane ettersøksråd* og *Trondheim politidistrikt* at loven bør kreve at hunden «straks» leveres til politiet. Sistnevnte mener samme formulering bør brukes der det er tale om levering til eieren.

Lovutkastets bestemmelse om at opptatt hund skal leveres til eieren eller innehaveren, «dersom denne er til stede og vurderes å kunne og ville ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte», får en viss kritikk. *Norsk Kennel Klub* uttaler følgende:

«Annen setning foranlediger den bemerkning at her er man igjen inne på en form for privat rettshåndhevelse som ikke kan aksepteres. Hvis en privatperson leverer en hund han har opptatt, til eieren, kan det ikke være riktig hverken overfor eieren eller den som leverer hunden tilbake, at det skal foretas noen vurdering om hunden er ivaretatt på forsvarlig og lovlig

måte. Er den som leverer hunden i tvil om dette, må han henvises til å melde fra til politiet og/eller dyrevernmyndighetene».

Fylkesmannen i Hedmark har bl.a. følgende merknad til det samme:

«Det må ... avklares om en privatperson kan nekte å levere hunden til eier fordi han mener hundeeieren er uskikket til å ha hund? Dersom vedkommende hundeeier ikke er i stand til å ta vare på hunden på en forsvarlig og lovlig måte, vil hundeholdet rammes av andre bestemmelser i denne loven. Slik vi ser det er formuleringen overflødig. Dersom den beholdes bør det gis en avklaring av hvem som skal vurdere spørsmålet.»

Og *Trondheim politidistrikt* sier dette:

«Etter å ha opptatt hund, skal man vurdere om eieren kan og vil ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Dette er en vurdering som enkelte ganger kan komme til å måtte skje etter en relativt traumatisk opplevelse for noen. Omstendighetene kan føre til at man med grunnlag i subjektive vurderinger, gis adgang til å gripe inn i den enkelte hundeeiers eiendomsrett på en måte som i en opphetet situasjon neppe bidrar til økt rettslikhet. For å sikre at hundeeierne skal bli utsatt for tilfeldig pregede reaksjoner, mener vi at bestemmelsen bør formuleres slik at det stilles strenge krav til den som har opptatt hund. Hunden bør straks leveres eieren eller politiet.»

Samme instans ønsker også bl.a. «sterkere fokus på forsvarlig eller human adferd ved opptak og etter opptak av hund». Det foreslås sagt følgende i loven: «Opptak av hund skal skje på en slik måte at dyret ikke påføres unødig lidelse. ... Opptatt hund skal behandles og stelles på forsvarlig måte slik at den ikke kommer i fare for å lide unødig.»

Oslo politidistrikt og *Troms politidistrikt* har enkelte merknader med et praktisk tilsnitt. *Oslo politidistrikt* sier dette:

«For øvrig skal det pekes på at normalpolitivedtaket som opplyst har en bestemmelse om adgang til å avlive hittehunder. For flere politivedtekter er denne praktiske bestemmelsen fjernet – av ukjent grunn. Politiet har da bare anledning til å omplassere, ikke avlive. Oslo politidistrikt er enig i at denne type bestemmelser fremgår av lovteksten, og ikke varierer fra det ene politidistrikt til det annet.»

Troms politidistrikt:

«Det fremgår av utkastet at hund som er tatt opp skal leveres politiet. Det bør tas høyde for at ikke alle politistasjoner/lensmannskontorer

har praktisk mulig[het] for å ha hunden i forvaring, i det en ikke har egnede rom på i eget hus eller kennel i umiddelbar nærhet.»

Høringsnotatets lovutkast § 8 første punktum er bakgrunnen for følgende merknader:

Notodden kommune uttaler at avliving først bør «komme på tale når det er situasjoner som gjentar seg. Det bør kunne gis en «advarsel», hvis problemet gjentar seg kan det vurderes avliving.»

Nittedal kommune støtter at det innføres en ny lov, men mener i motsetning til foregående instans at det fremlagte lovforslaget er utilstrekkelig. Av rådmannens vedlagte vurdering fremgår at man mener at det overlates for mye til skjønn ved bl.a. at § 8 krever at det foreligger en «vedvarende risiko» som vilkår for inngrep fra politiets side i form av avliving.

Oslo politidistrikt mener at «kravet til risiko for skade bør tydeliggjøres». Og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* stiller spørsmålet om hvor stor risikoen må være før hunden kan avlives, og peker videre på at det «kan også være en jakthund som har kommet vekk fra ledsageren og slik utkastet til lovtokst er, kan denne da avlives. Dette er ikke holdbart».

Troms politidistrikt uttaler følgende:

«Utkastets § 8,1. pkt antas overflødig idet politiets behov og rett til avlivning antas å være regulert i politilovens § 7 1. ledd jfr. 2. ledd som hjemler politiets rett til å uskadeliggjøre farlige gjenstander.

Ved eventuell innføring av bestemmelsen bør en klargjøres hvem i politiet som har kompetanse til å treffe slike beslutninger.

I det avlivning forutsetter bruk av skytevåpen, er det naturlig at politimesteren gir tillatelse til bruk av skytevåpen, særlig om det skal brukes i tettbygd strøk. Dersom det innhentes bistand fra viltneimnda el. for å avlive hunden bør det være påtalemyndighetens oppgave å vurdere spørsmålet og be om slik bistand. Begrunnelse for dette er at avgjørelsen bygger på en sammensatt vurdering av lovhjemmel og faktum noe som krever juridisk bakgrunn.»

Fuglehundklubbenes Forbund mener lovtokstet strider mot kjæledyrkonvensjonen artikkel 11, og har altså et syn på dette som avviker fra det departementet har lagt til grunn foran under punkt 11.2:

«Det fremstår som åpenbart at lovtokstet § 7 og § 8 går lenger enn et vern i en nødrettssituasjon. Det fremgår av høringsutkastet på side 38 og 39–40 at dette også er departementets syn. Dette innebærer at de nevnte bestemmelser strider mot kjæledyrkonvensjonens art. 11, og må allerede av den grunn utgå eller omarbeides vesentlig. Kjæledyrkonvensjonens formål og ut-

forming må sies å legge føringer mot å definere nødrettsbegrepet for vidt. Man bør være meget varsom med å definere nødssituasjoner som ikke følger av strafferettens alminnelige regler.»

Norsk Kennel Klub uttaler bl.a. at behovet for en bestemmelse som § 8 «er ikke dokumentert». *Jakt-hundrådet i Norge* ønsker paragrafen strøket. *Fuglehundklubbenes Forbund* sier bl.a. dette:

«Den i lovtokstet § 8 foreslåtte bestemmelse går langt ut over nødvergeretten, noe som også erkjennes av departementet i høringsutkastet (side 39–40). Hensett til kjæledyrkonvensjonens artikkel 11 alene, er det klart at denne bestemmelsen ikke kan opprettholdes. Vi er av den klare oppfatning at hele bestemmelsen må utgå. Følgende hensyn kan også trekkes frem:

Det er ikke dokumentert noe behov for en bestemmelse som foreslått i lovtokstets § 8. Dette er helt sentralt. Også i relasjon til denne bestemmelsen fremgår den misforståelse som er gjennomgående i hele høringsutkastet: Man anser hunder rent generelt å utgjøre en risiko. Dette er trolig årsaken til at den foreslåtte lovbestemmelse har fått det innhold som den har.

I situasjoner som nevnt i lovtokstets § 8 er det intet behov for en avlivingsadgang på stedet. ...»

I fellesuttalelsen 20. mars 2002 fra *Norsk Kennel Klub*, *Norges Jeger- og Fiskerforbund*, *Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* sies dette:

«Det er intet behov for avlivning på stedet, siden man ikke står overfor noen nødsituasjon og det må kreves at et krav om avlivning undergis forsvarlig saksbehandling gjennom domstolene. Eier bør i slike tilfeller som minimum få en advarsel før avlivning kan finne sted – hunden har tross alt ikke gjort noe påviselig galt (utgjort risiko). Et slikt krav som i dag finnes i strl. § 354 annet ledd burde være uproblematisk, all den tid risikoen under enhver omstendighet skal være vedvarende (de må være ved mer enn en anledning). Det bør reageres ovenfor den egentlige ansvarlige: Hundens eier. Hensett til kjæledyrkonvensjonen kan denne bestemmelsen ikke opprettholdes.»

Sogn og Fjordane ettersøksråd sier dette:

«Så lenge hundar ikkje jagar, medføre den ikkje skade. At hunden kan volde skade, er ikkje nok. Ein hund på ettersøk og jakt er ikkje like enkel å oppta, men medføre ikkje skade av den grunn.»

Dyrebeskyttelsen Norge sier følgende:

«Hvis formålet er å hindre at hund går ulovlig løs og utgjør en vedvarende risiko, nytter det li-

te å avlive hunden. I alle praktiske tilfeller vil hunden ha en eier, og det er eierens manglende kontroll med hunden som er problemet, ikke hunden i seg selv.»

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, og tilsvarende Foreningen for Hundeomplussing, mener dette:

«§ 8 innebærer at det i forhold til gjeldende rett gis utvidet adgang til å avlive hunder som er ulovlig løse forutsatt at disse utgjør en vedvarende risiko. Eksempel på vedvarende risiko (ref side 40 i høringsutkastet) viser at bestemmelsen er ment å omfatte situasjoner der en hund en tid har gått løs i et boligområde, og den ikke lar seg oppta. I følge kommentarene på side 40, er det tilstrekkelig grunn til å drepe hunden på stedet dersom man må anta at hunden kan være til fare for f.eks. barn. DBO mener at ordlyden baserer seg på for vid subjektiv vurdering, fordi det er tilstrekkelig å anta at hunden kan være til fare. Når personer som ikke liker hund skal foreta en vurdering utifra § 8, sier det seg selv at vilkårene med letthet lar seg oppfylle. Resultatet kan bli at mange hunder med normal adferd risikerer å bli avlivet.

Sentrale begreper i § 8 er upresise. Blant annet begrepene løs og risiko. Når det i overskriften står går løs må vel dette forstås ulovlig løs. Begrepet risiko må snevres inn, fordi enhver hund i utgangspunktet kan sies å utgjøre en eller annen form for risiko på grunn av sitt vakt, jakt eller gjeterinstinkt. Dersom risiko snevres til farerisiko eller skaderisiko, blir sammenhengen straks mer forståelig. Det er ikke rimelig at en hund skal kunne avlives bare fordi den går ulovlig løs og utgjør en hypotetisk risiko.»

Professor Jo Hov uttaler følgende:

«Forslagets § 8 åpner også for en preventiv avlivning, i det politiet og undertiden også andre (grunneiere og lignende) kan avlive hund som utgjør en vedvarende «risiko» for mennesker og dyr som nevnt i § 7 (3).

Også her er forslaget unødvendig vidt formulert.

For det første er «risiko» et statistisk begrep. En vil normalt ikke snakke om risiko der sannsynligheten er svært lav, men en sannsynlighet på f.eks. 10 % vil vel de fleste oppfatte som en «risiko». Løper en hund løs i et landbruksområde, er det alltid en viss risiko for at den kan komme seg inn i en sauekve eller et hønsehus, men avlivningsadgangen må være avhengig både av hvor sannsynlig det er at skade vil inntre, og også av hvor omfattende en må regne med at skaden eventuelt blir. Etter ordlyden åpner lovforslaget imidlertid for avliving uten hensyn til hvor stor sannsynlighet det er for at skade vil inntre, og uten hensyn til hvor omfattende en

eventuell skade vil være. På dette punkt går lovforslaget i sin nåværende form betydelig lenger enn det strl. §§ 47 eller 48 gir hjemmel for. Både sannsynligheten for skade og skadens eventuelle omfang vil imidlertid være helt sentrale momenter ved vurderingen, og dette bør derfor komme frem i lovteksten – f.eks. ved at en i stedet for ordet «risiko» bruker uttrykket «sannsynligvis vil påføre dyr eller mennesker en ikke ubetydelig skade» eller lignende. Også på dette punkt bør loven inneholde en utilbørlighetsreservasjon. Det er vel ikke gitt at selv sannsynlighet for ikke ubetydelig skade på fjærfe bør gjøre avliving av hund berettiget.»

Når det gjelder *høringsnotatets lovutkast § 2 fjerde ledd* ser ikke *Norsk Kennel Klub* behov for disse reglene. *Fuglehundklubbenes Forbund* uttaler følgende om muligheten til å fastsette at politiet ved enkeltvedtak skal kunne pålegge båndtvang og bruk av munnkurv:

«Det synes fornuftig å ha en slik hjemmel som departementet foreslår. Vi er av den oppfatning at kriteriet «kan forulempe folk eller dyr», må endres til «har forulempet folk eller dyr».

Det bør kun være hjemmel for å gi slike pålegg i de tilfeller man ut i fra konkrete hendelser, finner at det foreligger en risiko. Kriteriet "forulempe" er så vidt at det ikke skulle være vanskelig å få subsumert ønskede forhold inn under bestemmelsen. Uten krav om at det skal skje en konkret vurdering av behovet for pålegg om munnkurv og båndtvang, fremstår bestemmelsen som vilkårlig – dette er ikke hjemmehørende i en moderne rettsstat. Dersom et pålegg om båndtvang eller munnkurv ikke kan begrunnes på noen måte i den enkelte hunds opptreden, vil vedtaket lett kunne bli å karakterisere som et uforholdsmessig inngrep ovenfor eieren.

En mulighet til å gi pålegg om båndtvang eller munnkurv uten konkret forankring i hundens opptreden, avviker ikke overraskende fra svensk og dansk rett:

Svensk rett: Lag om tilsyn över hundar och katter §2 og §3 gir hjemmel for at en hund skal holdes innestengt, bundet eller påført munnkurv. Som det fremgår av bestemmelsene oppstilles det vilkår for slike pålegg at hunden enten har vist tilbøyelighet til å bite dyr/menneske og at det etter omstendighetene fremstår som påkrevet.

Dansk rett: Lov om hunde §6 krever også kvalifisert opptreden fra hundens side.»

Fylkesveterinæren for Møre og Romsdal mener at politiet bør ha kompetanse som nevnt i høringsutkastet § 2 fjerde ledd «også utan at kommunen først

har vedteke at dei får denne heimelen. Farlege hundar er farlege same kva kommune dei bur i.»

Til slutt vil departementet nevne at en del helt generelle merknader knyttet til spørsmålet om avliving av hund blir referert under punkt 12.4.1 nedenfor.

I tilknytning til problemstillingen om forebyggende politiltak siteres merknad fra *Dyrebeskyttelsen Norge* i brev 10. juli 2002:

«Det er av avgjørende betydning at myndighetenes kontrollinstanser har god opplæring innen hunders adferd og læringspsykologi. Dyrebeskyttelsen Norge etterlyser dessuten større handlekraft for å avverge tragedier. Inngripen bør finne sted i forkant av ulykken.»

11.5 Departementets vurderinger

Departementet foreslår en egen paragraf om *løse hunder* i utk. § 10 med utgangspunkt i høringsnotatet §§ 5 og 6, men med visse endringer. Etter departementets vurdering bør som «løse hunder» anses hunder som er løse i strid med bestemmelser om sikring av hunder i loven eller en forskrift gitt i medhold av loven. Det er et praktisk behov for å ha regler som sier at folk kan ta opp hunder som slik går løse, enten det er båndtvangstid eller det gjelder løstgående hunder som i andre situasjoner ikke blir fulgt og kontrollert av en person slik som lovforslaget krever. I de fleste tilfeller som loven vil dekke, vil det dreie seg om hunder som er kommet bort fra eieren, og det kan da også vises til kjæledyrkonvensjonen som oppfordrer landene til å innføre regler som oppfordrer finnere av bortkomne hunder til å melde fra om det til myndighetene. Uten adgang for enhver til å oppta hunden oppnår man ikke så lett den virkning som konvensjonen til sikter, nemlig at hunden skal komme tilbake til eieren.

Imidlertid merker departementet seg høringsinstansenes uro for at jakthunder skal bli opptatt på grunn av folks mulige feilvurderinger av en lovlig jaktsituasjon. Departementet foreslår derfor å begrense retten til å ta opp hund i utmark i jakttiden, der jakt er lovlig, til en mer snever personkrets.

Departementet går også inn for å presisere at opptak m.v. av en hund skal skje i samsvar med dyrevernlovens regler, for å utelukke enhver tvil lekfolk kan føle om dette.

Fristen for hundeholderen på en uke fra varsel eller kunngjøring for å hente hunden er i samsvar med normalpolitivedtektens frist. Departementet viser også til den danske tre-døgn regelen. Forva-

ring av hunden påfører politiet kostnader som politiet ikke alltid vil få erstattet fra en hundeholder, f.eks. hvis ingen melder seg. Hensynet til rasjonell bruk av politiets ressurser taler mot en lengre frist. Hvis en hund er kommet bort fra eieren, er det rimelig å forvente at denne interesserer seg såpass for hundens skjebne at han følger med på annonser i aviser alminnelig lest i området der hunden kan være, og dermed klarer å hente en funnet hund innen en uke. Hundeholderen har også muligheten til å kontakte et eller flere politidistrikter direkte for å få informasjon om eventuelle opptatte hunder. Ved frivillig merking av hunden kan hundeholderne dessuten sikre seg mot at dette blir noe problem overhodet.

Hvis merking av alle hunder blir påbudt ved forskrift etter utk. § 13, bør det være tilstrekkelig å sende varsel til den person og adresse som hunden er registrert på.

Departementet opprettholder forslaget om at politiet kan selge, omplassere eller avlive hunden dersom den ikke blir hentet, i samsvar både med normalpolitivedtekten og den danske regelen nevnt foran. Politiets ressurser bør ikke ved lov påbys brukt til å forsøke å omplassere hunden fremfor å avlive den, i tilfeller der en eventuell eier ikke henter hunden. Valget av løsning bør overlates til politiet, jf. også utk. § 24 første ledd bokstav a.

Lovforslaget pålegger den som opptar en hund å levere den til politiet «snarest», dersom ikke hunden overlates til eieren direkte. Normalt vil det være en fordel for alle, også hundeholderen, at en løs hund blir opptatt. Det kan forekomme situasjoner hvor finneren ikke kan bringe hunder til politiet umiddelbart. Departementet finner det da for strengt om loven krever at det, skjer "straks", men fastholder at det må skje "snarest".

Dersom hundeholderen er til stede, skal hunden leveres til denne unntatt hvis hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hundeholderen f.eks. er såpass beruset at ikke kan håndtere en stor hund forsvarlig, og hunden f.eks. har skapt utrygghet ved å løpe løs i en park, bør ikke den som opptar hunden plikte å levere den til hundeholderen. Vedkommende bør etter departementets syn kunne velge å gå til politiet med hunden i stedet. Dette kan etter forholdene være det eneste forsvarlige. På bakgrunn av kritiske merknader fra enkelte høringsinstanser er imidlertid bestemmelsen omformulert og innsnevret i forhold til høringsnotatets lovutkast.

Departementet ser ikke andre praktiske løsninger for hvem som skal ta hånd om løse hunder enn at det må bli politiet, som en del av politiets ordenstjeneste, slik som i dag.

Når det gjelder *hvilke politiltak loven skal åpne for som umiddelbare mottiltak i uønskede situasjoner*, er departementet kommet til at man i en ny lov om hundehold ikke bør videreføre eller foreslå slike fragmentariske særbestemmelser som høringsnotatets lovutkast § 8 første punktum eller § 2 fjerde ledd annet alternativ. I stedet bør de fanges opp av en bestemmelse som konkretiserer politiets generalfullmakt med tanke på hunder, jf. utk. § 17. Departementet foreslår at politiet i samsvar med reglene i politiloven § 6 skal kunne gripe inn overfor hunder og hundeholdere for å «vareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghetsfølelse, eller for å verne andre dyr». Dette vil bety en klargjøring i forhold til den generelle regelen i politiloven § 7 første ledd om inngrep mot forstyrrelser «av den offentlige ro og orden», og for å vareta «enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet». Som etter politiloven stilles det nærmere kvalifikasjonskrav for at inngrep kan være berettiget. Men ved at departementets lovforslag direkte verner folks «trygghetsfølelse», må politiet ikke bare vurdere den direkte skaderisiko knyttet til de konkrete hundene, men kan også gripe inn hvis hundeholdet etter en mer folkelig oppfatning virker skremmende og gjør det forståelig at noen føler en viss kvalifisert utrygghet. Store hunder som får løpe løse, kan f.eks. gi grunn til inngrep, særlig hvis hundene tidligere har gjort skade og dermed skremt opp folk. Terskelen for at politiet kan gripe inn mot et hundehold som virker skremmende på f.eks. barnefamilier, bør ikke være så høy at risikoen som hundene utgjør, må være dokumentert gjennom angrep, bitt eller andre skader.

I tråd med konkretiseringen i politiloven § 7 annet ledd finner departementet det naturlig å nevne uttrykkelig en del praktiske tiltak som det kan være aktuelt for politiet å iverksette i medhold av utk. § 17. Dette gjelder pålegg om båndtvang eller bruk av munnkurv, om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg, eller om å redusere antall hunder, forbud mot å ha hunden i bestemte områder, foruten adgang for politiet til å ta seg inn på privat eiendom eller område, og om nødvendig ta hånd om hunder. Departementet understreker at politiets valg av tiltak må være forholdsmessig i lys av den risiko som hunden utgjør, noe som følger av proporsjonalitetsprinsippet i politiloven § 6. Politiets vedtak skal ha virkning straks, om ikke annet blir fastsatt. Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, bør politiet for hundeholderens regning kunne sørge for at det nødvendige blir gjort for å vareta de hensyn som begrunner politiltaket.

Etter av at flere hunder drepte en gutt våren 2002, avlivet politiet alle hundene som tilhørte hun-

deholderen, også hunder som ikke hadde deltatt i jakten på og drapet av gutten. I etterkant oppstod en debatt om det rettslige grunnlaget for avlivingen. Departementet finner det rimelig at når hundehold får alvorlige følger for liv og helse, bør politiet i fremtiden ha tilstrekkelig hjemmel til å foreta de umiddelbare inngrep som det på stedet og i nær ettertid finner hensiktsmessig. Det bør kunne treffes tiltak både mot den eller de angripende hunder og mot andre hunder i samme hundehold. Derfor foreslår departementet en uttrykkelig bestemmelse om at dersom hund har drept eller påført et menneske vesentlig skade eller angrepet et barn, kan hunden og andre hunder i hundeholderens varetekt eller eie avlives av politiet der de finnes. Forutsetningen for et slikt inngrep må være at hensynet til å vareta noens sikkerhet eller allmennhetens trygghetsfølelse klart tilsier en umiddelbar avliving. Særlig når det gjelder større hundeflokker som det ikke umiddelbart er praktisk lett å ta hånd om, eller hunder som fremviser aggressivitet eller som man ut fra forholdene kan føle seg utrygge overfor, fremstår det som rimelig at politiet må ha anledning til å løse problemet ved et slikt inngripende tiltak på stedet.

Om forholdet til kjæledyrkonvensjonen viser departementet til det som er sagt under punkt 11.2. Departementet finner at reglene som foreslås, er i samsvar med konvensjonen, som ikke med rimelighet kan tilsikte å hindre slike politiltak som her nevnt.

Om anvendelsen av forvaltningsloven bør det samme gjelde som ved politiets alminnelige generalfullmakt. Forvaltningsloven gjelder som utgangspunkt for alle politiets gjøremål som ikke reguleres av rettspleielovene. Forvaltningslovens saksbehandlingsregler er imidlertid ikke utarbeidet med sikte på å regulere myndighetsutøvelse i den direkte form den skjer i når politiet håndhever ro og orden på stedet, herunder sikkerhetsbestemmelser av den type som lovforslaget her gjelder. Her skal det kunne treffes beslutninger bestemt av situasjonen på stedet, og beslutningene skal kunne iverksettes omgående. I tråd med dette vil, etter forskrift 16. desember 1977 nr. 14 om unntak fra plikten til å grunngi enkeltvedtak § 4 bokstav c, grunngiingsplikten etter forvaltningsloven § 24 første og annet ledd ikke gjelde for «påbud som gis av politiet for å opprettholde ro og orden». Etter forskrift 16. desember 1977 nr. 15 om unntak fra og særregler om retten til å påklage enkeltvedtak § 2 bokstav a, vil klageretten etter forvaltningsloven § 28 første ledd heller ikke gjelde for disse vedtakene. Dette vil trolig også gjelde for vedtak som politiet treffer i medhold av utk. § 17. Men for klarhets

skyld bør det gå uttrykkelig frem av loven.

Plikten til å gi forhåndsvarsel vil i de fleste tilfeller falle bort etter unntaksbestemmelsene i forvaltningsloven § 16 tredje ledd. Det samme gjelder for utrednings- og informasjonsplikten etter unntaksbestemmelsen i forvaltningsloven § 17 annet ledd og skriftlighetskravet etter § 23. Bestemmelsene om saksdokumenter i forvaltningsloven §§ 18 – 21 vil etter forholdene være mindre aktuelle i denne type saker. Forvaltningsloven kan på denne bakgrunn ikke sies å utgjøre en vesentlig skranke for politiets arbeid for å vareta sikkerhet og trygghet m.m. etter lovforslaget her. Derimot vil forvalt-

ningslovens regler om taushetsplikt, jf. dog politiloven § 24, og om inhabilitet, ha praktisk betydning.

Også reglene om avliving av hund etter at skade er voldt m.m., jf. punkt 13, vil ha et sikkerhetsrelatert siktemål. Som regel vil ikke politiet være til stede i situasjoner der hund volder skade. Ofte vil det heller ikke i tilknytning til en hund som har voldt skade, foreligge en så kvalifisert situasjon at det er grunnlag for strakstiltak etter reglene som er drøftet her i punkt 11.5. Men politiet kan etter forholdene finne grunn til å beslutte hunden avlivet eller omplassert i ettertid, og eventuelt ta den i forvaring, se nærmere under punktene 13 og 17 nedenfor.

12 Nøds- og faresituasjoner m.m.

12.1 Gjeldende rett

12.1.1 Nødrett og nødverge

Reglene om nødrett og nødverge gir enhver person adgang til å forsvare seg og andre mot hunder i faresituasjoner. På nærmere vilkår kan hunden for dette formål håndteres på måter som det ellers ikke er adgang til. En slik nødshandling kan etter forholdene være rettmessig selv om hunden blir skadet eller avlivet. Forsvarshandlingen kan også utføres for å verne annet enn mennesker, f.eks. for å verne egne eller andres dyr – også hunder – mot angrep fra hund. Vilkårene for å kunne utføre forsvarshandlinger mot fare fra hund fremgår som utgangspunkt av straffeloven § 47. Når dyr angriper, må man etter rettspraksis ta i betraktning avveiningsprinsippet fra straffeloven § 48 om nødverge, som vil gi en videre adgang til forsvarshandling – særlig når det er en annen hund som blir angrepet.

Etter straffeloven § 47 om nødrett kan ingen straffes for en handling som er foretatt for å redde noens person eller gods fra en på annen måte uavvendelig fare, når omstendighetene berettiget den handlende til å anse faren som særdeles betydelig i forhold til den skade som kunne forvoldes ved nødhandlingen. Forsvarshandlingen kan altså skje til fordel for den handlende selv, en tredjeperson eller for å verge «nogens ... Gods», herunder noens dyr. Fordi en nødshandling bare er rettmessig etter straffeloven § 47 når den skjer for å redde «nogens Person eller Gods», vil denne bestemmelsen ikke gi adgang til å avlive en hund som jager eller skader vilt.

Grensene for når en forsvarshandling er tillatt og for hvilke midler som kan benyttes beror på en situasjonsbetinget vurdering. I denne vurderingen vil et menneske alltid ha større verdi enn en hund. Men det kan være at den fare som hunden utsetter mennesket for, ikke er så stor at den berettiger til vidtgående handlinger, f.eks. å skade eller avlive hunden. Kravet om at faren må være «paa anden Maade uafvendelig» innebærer at dersom faren kan avverges ved svakere midler enn ved f.eks. slag mot hunden eller avliving, vil slike tiltak ikke være rettmessige.

Etter straffeloven § 48 første ledd kan ingen straffes for en handling som er foretatt i nødverge.

Etter § 48 andre ledd regnes det for nødverge når en ellers straffbar handling foretas til avverging eller forsvar mot et rettsstridig angrep «saafremt Handlingen ikke overskrider, hvad der fremstillede sig som fornødent hertil, og det i Betragtning av Angrepets Farlighed, Angriperens skyld eller det angrebne Retsgode ei heller må agtes ubetinget utilbørlig at tilføie et saa stort Onde som ved Handlingen tilsiktet.» Fjerde ledd i § 48 bestemmer at dersom noen har overskredet grensene for nødverge, vil det likevel være straffritt hvis overskridelsen bare har funnet sted på grunn av en sinnsbevegelse eller bestyrtelse som er fremkalt ved angrepet.

Det har vært diskutert i juridisk teori om det foreligger nødvergerett etter straffeloven § 48 mot angrep fra dyr, siden loven setter som en forutsetning for nødvergeretten at angrepet er «rettsstridig». En slik nødvergerett foreligger uten videre dersom dyret er brukt som redskap for et menneske. Høyesterett har dessuten lagt til grunn i flere dommer (Rt. 1978 s. 553 og 1988 s. 928) at straffeloven § 48 i en viss utstrekning må få analogisk anvendelse ved angrep fra dyr.

For å være straffri må en nødretts- eller nødvergehandling ikke gå lenger enn det som fremstiller seg som nødvendig for å avverge angrepet. En hund som angriper, kan derfor ikke avlives eller skades etter straffeloven § 47 eller § 48 hvis det er mulig å avverge angrepet f.eks. ved å ta inn hunden. Straffeloven § 47 eller § 48 gir heller ikke hjemmel til å avlive hunden etter at angrepet er over.

Om erstatningsplikt for skade som følge av nødrettshandlinger etter straffeloven § 47 gjelder regelen i skadeserstatningsloven § 1–4. Som utgangspunkt vil den som lovlig avliver en jagende, angripende eller truende hund, ikke bli erstatningsansvarlig for skaden på hunden.

Det kan forekomme at en person feilvurderer den faktiske situasjonen, f.eks. tror at det foreligger et reelt og farlig angrep fra hund, mens det i virkeligheten gjelder en hund som hopper på noen for å leke.

Det er straffeloven § 42 som regulerer hvilken betydning en kunnskapsmangel eller misforståelse av de faktiske forhold har for straffansvaret. I et tilfelle som nevnt vil § 42 gjøre at forøveren ikke kan straffes etter straffeloven § 291 for skadeverk på

hunden, men at det etter omstendighetene kan bli tale om straff etter dyrevernsloven dersom villfarelsen var uaktsom. Var villfarelsen uaktsom, kan hundeeieren etter alminnelige erstatningsrettslige regler kreve erstatning fra den som har skadet eller avlivet hunden.

12.1.2 Spesielle lovbestemmelser om direkte inngrep mot hunden ved faresituasjoner

12.1.2.1 Innledning

De gjeldende lovbestemmelser som gir andre enn politiet adgang til direkte inngrep mot en hund, kan inndeles i tre grupper: regler om inngrep i direkte faresituasjoner, regler om inngrep straks etter en overstått faresituasjon, og regler om forebyggende inngrep i uønskede situasjoner som erfaringsmessig kan utvikle seg til en faresituasjon.

Om feilvurdering av den faktiske situasjonen gjelder det som er sagt avslutningsvis under punkt 12.1.1 også i forhold til de spesielle inngrepshjemlene nedenfor.

12.1.2.2 Inngrep i direkte faresituasjoner

Særhjemmel for inngrep i direkte faresituasjoner gir for det første lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund mv. § 2 første og tredje ledd:

«Hund som finnes i ferd med å jage eller skade bufe i strekning hvor dets eier eller besidder har rett til å la det beite, kan så vel grunneieren som bufeets eier eller besidder og enhver i strekningen havneberettiget straks la drepe på stedet ...»

Hvis hund skader fjærfe på sted, hvor dets eier eller besidder har rett til å la det oppholde sig, kan den etter foranstaltning av fjærfeets eier eller besidder straks drepes på stedet ...»

I departementets høringsnotat punkt 2.2.2 het det om § 2:

«De strenge reglene i § 2 må sees på bakgrunn av det skadeproblemet som omstreifende hunder representerte på 1920-tallet da loven ble vedtatt. Forarbeidene av 1926 viser at formålet med § 2 var å beskytte bufe på betryggende måte mot omstreifende hunder. Bestemmelsen i bufeloven § 2 første ledd har vært i lovgivningen i hvert fall fra 1903, jf. tidligere lov 11. juni 1903 § 2, og tidligere lov 20. august 1915 § 2.

Adgangen til å avlive eller kreve avlivet hund etter § 2 første ledd er absolutt. Det stilles ikke krav om at faren for skade på bufeet ikke kunne vært avverget på annen måte. Det er hel-

ler ikke noe krav om at faren eller skaden på bufeet er forholdsmessig større enn den skade som voldes ved at hunden blir drept. Dersom hunden bare har lekt eller vært i nærheten av bufeet, og dette har skremt dyrene uten at hunden kan sies å ha jaget dem, er lovens vilkår for avliving ikke oppfylt, jf. Lovavdelingens uttalelse jnr. 3397/83 E.

Hunden kan bare avlives dersom den finnes i en strekning hvor bufeets eier eller besitter har rett til å la bufeet beite. Bufeloven § 2 første ledd kan f.eks. ikke anvendes som hjemmel for å avlive hunder som jager sauer som er kommet inn i et område hvor eieren ikke har beiterett. Uttrykket «strekning» er antatt å omfatte all strekning i innmark og utmark som anvendes til beite for bufe, samt seter- og fjellbeitestrekninger.

Det er bare de personene som er nevnt i lovteksten, som kan la hunden drepe, ikke for eksempel deres arbeidstakere uten fullmakt, jf. Rt. 1939 s. 567.

... første ledd kan i motsetning til annet ledd gi hjemmel for avliving av hund som er med ledsager.

... Bufeloven § 2 tredje ledd gir hjemmel for avliving av hund som skader fjærfe på sted hvor dets eier eller besitter har rett til å la fjærfeet oppholde seg. Hunden kan da etter foranstaltning av fjærfeets eier eller besitter straks drepes på stedet ...

Dommen i Rt. 1999 s. 114 gjaldt et tilfelle hvor en hund hadde kommet inn i naboens hage og inn i en inngjerding der det gikk tamme ender som naboen holdt som hobby/kjæledyr. Hunden drepte to av endene og skadet to andre. Naboen begjærte hunden avlivet med henvisning til bufeloven § 2 tredje ledd. Høyesterett uttalte at bufeloven § 2 tredje ledd, jf. første ledd, i motsetning til kamphundloven § 5, ikke gir anvisning på noen forholdsmessighetsvurdering. Høyesterett uttalte videre:

«Et slikt forholdsmessighetskrav vil heller ikke – trolig med en reservasjon for mer ekstreme tilfeller – kunne innfortolkes i bufeloven. Dette vil kunne medføre at krav om avliving må tas til følge også i tilfeller hvor dette for mange vil føles urimelig, jf. Rt. 1973 s. 1233.

Men det at bestemmelsen er meget rigorøs, må kunne få betydning for bestemmelsens anvendelsesområde. Lovens forarbeider viser at bestemmelsen skal være et vern for husdyrhold som ledd i næringsutøvelse. I nærværende tilfelle holdes ikke endene som ledd i næring og heller ikke for at de skal nyttiggjøres i eierens husholdning. (...) Det foreligger altså en kollisjon mellom to typer hold av kjæledyr. I et slikt tilfelle er man så langt utover det som er bufelovens formål, at det ikke kan være grunnlag for å

anvende bufeloven § 2 tredje ledd. En streng bestemmelse som denne bør ikke strekkes lenger enn det som har støtte også i formålsbetraktninger. Her kommer for øvrig det reelle argument inn at eieren av slike hageender vil ha beskyttelse for sitt andehold etter § 5 i kamphundloven.»»

Slik saken var reist, var domstolene prosessuelt avskåret fra å realitetsvurdere spørsmålet om avliving etter kamphundloven § 5. Hunden ble dermed ikke avlivet.

Videre følger det av lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 29 femte ledd, jf. første ledd, at i reinbeiteområder gjelder i tillegg til andre lovregler at «hund som treffes jagende ... i område der reinen har lov å være», kan «avlives av hvem som helst». I høringsnotatet punkt 2.2.3 er følgende sagt:

«Etter første punktum i femte ledd er det altså ingen begrensning i personkretsen m.h.t. hvem som kan avlive en hund som treffes mens den jager ... tamrein.

...
Reindriften § 29 åttende ledd bestemmer at utenfor de reinbeiteområder som er omhandlet i reindriften § 2, skal bufeloven gjelde også for rein, så langt den passer.»

Etter lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 53 tredje ledd første punktum gjelder at hund som

«i båndtvangstid [1. april – 20. august] påtreffes jagende etter hjortevilt, kan dersom den ikke lar seg oppta, avlives på stedet av grunneier og jakt- eller fangstberettiget eller noen som opptrer på vegne av disse ...»

12.1.2.3 *Inngrep umiddelbart etter en overstått faresituasjon*

Bufeloven § 2 første og tredje ledd (sitert under punkt 12.1.2.2) gir trolig adgang også til å drepe hunden på stedet straks etter at hunden har jaget eller skadet bufe eller fjærfe.

Reindriften § 29 femte ledd, jf. første ledd, fastsetter for reinbeiteområder, i tillegg til det som følger av andre lover, at hund som treffes «i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet tamrein i område der reinen har lov å være, kan ... avlives av hvem som helst». I høringsnotatet punkt 2.2.3 heter det:

«Etter første punktum i femte ledd er det altså ingen begrensning i personkretsen m.h.t. hvem som kan avlive en hund som treffes ... i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet tamrein. Alternativet «i umiddelbar forbind-

else med» innebærer at hunder kan avlives også utenfor nødrettssituasjoner. ...

Bestemmelsene i første ... punktum gir altså i likhet med bufeloven adgang til avliving av hund etter at den konkrete faren for det jagede eller skadede dyret er over.

Reindriften § 29 åttende ledd bestemmer at utenfor de reinbeiteområder som er omhandlet i reindriften § 2, skal bufeloven gjelde også for rein, så langt den passer.»

12.1.2.4 *Inngrep i uønskede situasjoner uten at loven krever konkret fare*

Hund som påtreffes uten ledsager i den tid bufe beiter på lovlig beite, kan etter bufeloven § 2 annet ledd drepes på stedet av grunneieren, bufeets eier eller besitter og enhver som er havneberettiget i strekningen. Unntak gjelder for hunder som benyttes til reindriften. Kommunen kan med «departementets approbasjon» bestemme at regelen ikke skal gjelde i kommunen eller i deler av kommunen. I praksis gjelder imidlertid regelen i meget stor utstrekning. I departementets høringsnotat var bl.a. følgende sagt om denne regelen:

«Etter bufeloven § 2 annet ledd er det hjemmel for å avlive en hund som påtreffes i slik strekning som nevnt i første ledd, i den tiden bufe beiter. Annet ledd krever ikke at hunden jager eller skader bufe. ...

I Lovavdelingens uttalelse jnr. 1577/88 E ble det antatt at uttrykket «i den tid bufe beiter» skal forstås som den tid bufe vanligvis beiter, ikke som den tid det faktisk er dyr på beite.

Spørsmålet om en hund var «uten ledsager» ble vurdert i RG 1995 s. 596 (Gulating). Lagmannsretten uttalte her at for at hunden kan sies å være med ledsager, må ledsageren ha kontroll over hunden. Dersom ledsageren verken har synskontakt eller hører hunden over lengre tid, kan han ikke sies å ha kontroll over hunden.

Annet ledd gir altså hjemmel for avliving selv om det ikke har vært noen konkret fare for angrep på bufeet. I rettspraksis er bestemmelsen tolket strengt etter ordlyden. I Rt. 1973 s. 1233 uttalte Høyesterett at man med bufeloven av 1926 bevisst tok sikte på å sikre beskyttelsen av beitende bufe ytterligere i forhold til den bestemmelsen som gjaldt før loven, og som hadde blitt oppfattet som nær kategorisk. Formålet bak bestemmelsene har gjort det nødvendig at blant annet spørsmålet om hunden faktisk har voldt fare for bufe, er gjort irrelevant. Etter Høyesteretts oppfatning var det ut fra de samme hensyn naturlig å forstå loven slik at de subjektive motiver for avlivingen ikke skal tillegges

vekt. Høyesterett uttalte at bestemmelsen i noen tilfelle kan føre til resultater som føles støtende, men dette må lovgiveren forutsettes å ha regnet med. Høyesterett uttalte likevel at det ikke kan utelukkkes at motivet for avliving i et gitt tilfelle kan være så usaklig at det må betegnes som misbruk som ikke kan tolereres.»

Viltloven § 53 tredje ledd første punktum fastsetter at hund

«som løper løs i ekstraordinær båndtvangstid etter § 52 tredje ledd ..., kan dersom den ikke lar seg oppta, avlives på stedet av grunneier og jakt- eller fangstberettiget eller noen som opptrer på vegne av disse ...».

Ekstraordinær båndtvang etter viltloven § 52 tredje ledd kan være innført av Direktoratet for naturforvaltning etter forslag fra kommunen eller fylkesmannen utenfor den ordinære båndtvangstid 1. april – 20. august. Ekstraordinær båndtvang kan innføres dersom «forholdene gjør dette påkrevet for å beskytte viltet». Dette er særlig aktuelt i snørike vintre. Da vil løse hunder være en større risiko for viltet enn normalt, men loven krever ikke en konkret faresituasjon eller at den aktuelle hunden utgjør en konkret risiko for at avliving kan skje.

12.1.3 Hvordan skal den som lovlig har skadet eller avlivet en hund forholde seg etterpå?

Spesialhjemlene behandlet under punkt 12.1.2 gir direkte adgang til å drepe hunden, mens inngrep etter reglene om nødrett og nødverge ikke gir adgang til å gå lenger enn nødvendig for å avverge faren eller angrepet, jf. nærmere under punkt 12.1.1. Også ved praktiseringen av spesialhjemlene kan det tenkes at hunden blir påført skade i stedet for at den blir drept, og at situasjonen som betinger avlivingsadgangen er overstått. Den som har påført dyret skaden, vil i disse situasjonene få hjelpeplikt etter dyrevernloven § 6 og etter forholdene også en plikt til å melde fra til hundens eier eller innehaver eller til politiet. Dersom det ikke lar seg gjøre å få tak i disse eller veterinær innen rimelig tid, kan den skadde hunden på nærmere vilkår avlives for å spare den for mer lidelse. Avlivingen skal da skje i samsvar med reglene om avliving i nødstilfeller av syke, skadde eller hjelpeløse dyr i loven § 10, jf. § 9 og forskrift 11. oktober 1998 nr. 991 om avliving av hund og katt.

Hvis en hund er drept på stedet etter bufeloven, skal den ansvarlige snarest mulig underrette stedets politi som igjen skal underrette eieren, jf. § 2 fjerde ledd. Viltloven § 53 tredje ledd bestemmer at det straks skal gis melding til politiet når en hund

blir avlivet på stedet. Reindriftsloven har ikke noen slik bestemmelse.

12.1.4 Plikt til å avverge fare som en hund voldet

Etter vanlige sivilrettslige og strafferettslige regler kan både eieren og andre med tilknytning til dyret eller situasjonen, ha plikt til å avverge eller yte bistand i farlige situasjoner. En slik plikt kan bl.a. utledes av erstatningsrettslige regler, jf. bl.a. skadeserstatningsloven § 1–5 om ansvar for skade som dyr voldet.

Den som utfører eller medvirker til legemsbeskadigelse ved hjelp av hund vil f.eks. ha hjelpeplikt overfor offeret, og til enhver tid plikt til å avverge videre skader, om nødvendig ved inngrep overfor hunden. Den som har ansvar for en hund, må videre antas å ha plikt til å tilbakekalle hunden og eventuelt etter beste evne stanse hunden ved tilgjengelige midler dersom hunden angriper barn eller voksne. Den som rettsstridig har hisset, tirret eller skremt hund eller medvirket til dette, noe som er straffbart etter straffeloven § 354 første ledd nr. 2, vil ha plikt til å avverge de skadevoldende følgene av dette. Gjør dette at han må skade hunden eller hundeeierens interesser for øvrig, blir han erstatningsansvarlig overfor hundeeieren, jf. skadeserstatningsloven § 1–4 annet punktum avslutningsvis. Også straffeloven § 354 første ledd nr. 3 og 4 kan medføre plikter for den som holder en «farlig» hund.

En plikt til å gripe inn mot en hund kan også skyldes tilknytningen til den som blir angrepet, ikke til hunden. F.eks. vil en ansatt i en barnehage ha plikt til å forsvare barna mot en angripende eller aggressiv hund.

12.2 Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen

Den *danske* lov 26. juni 1969 om hunde har ikke spesialregler av den type som behandles her under kapittel 12.

Den *svenske* lag (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 3 § tredje stycket gjelder for hunder «som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur» eller «som visat benägenhet att driva får», jf. loven 2 §. Slike hunder kan drepes hvis de påtreffes løse «i område där hemdjur finns». Vilkåret er at hunden ikke «låter sig tas om hand», og den som er berettiget til å drepe hunden er «den som äger eller vårdar hemdjuren». Den som dreper

en hund skal snarest mulig melde forholdet til politiet. For øvrig viser departementet til reglene om løshunder nevnt foran under punkt 11.2, der også rennæringslagen (1971:437) § 93 § andre stycket er omtalt. Den gir på vilkår som nevnt den som eier eller passer rein adgang til å drepe hund som jager eller på annet vis «ofredar» rein, dersom hunden ikke lar seg oppta. Etter tredje stycket skal den som har drept slik hund snarest mulig melde forholdet til politiet.

De svenske spesialreglene om avliving av hund som jager eller skader andre dyr, er mindre omfattende enn de norske spesialreglene. Den alminnelige nødrettsregelen i Sverige får dermed en mer sentral rolle enn i Norge.

Den europeiske konvensjon 13. november 1987 om beskyttelse av kjæledyr fastsetter i artikkel 3 nr. 1 at ingen «må utsette et kjæledyr for unødvendig smerte eller lidelse». Artikkel 11 om avliving sier at bare «veterinær eller annen kompetent person kan avlive kjæledyr, bortsett fra i nødstilfelle for å gjøre slutt på et dyrs lidelse når veterinærs eller annen kompetent persons hjelp ikke kan oppnås raskt nok, eller i andre nødssituasjoner som dekkes av nasjonal lovgivning. All avliving skal foretas på slik måte at fysisk og psykisk lidelse blir minst mulig avhengig av omstendighetene.» Videre er det stilt spesifikke krav til metoden som brukes, «bortsett fra i nødstilfelle».

12.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

I lovutkastet var reglene om nøds- og faresituasjoner og visse tilfeller der hund går løs og utgjør risiko tatt inn som §§ 7 og 8. Den siste bestemmelsen ga en spesiell avlivingsfullmakt til politiet i første punktum og en viss krets utover det i andre punktum. For så vidt gjelder politiets fullmakter er § 8 behandlet under punkt 11 foran. Lovutkastet §§ 7 og 8 lød i sin helhet slik:

«§ 7 Om hund som truer, jager eller angriper

Den som ledsager en hund, skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake når den jager eller angriper mennesker, husdyr eller vilt.

For å redde folk eller dyr fra en truende, jagende eller angripende hund, kan hunden om nødvendig skades eller avlives av enhver, såfremt dette ikke fremstår som utilbørlig ut fra faren og forholdene ellers. Hunden kan ikke skades eller avlives dersom faren fra hunden blir voldt lovlig.

Hund som volder fare for og påtreffes jagende etter eller under angrep på

- a) storfe, sau eller geit som oppholder seg i områder hvor eieren har rett til å la dem beite,
 - b) fjærfe som holdes som ledd i næringsutøvelse,
 - c) tamrein, eller
 - d) hjortevilt i båndtvangstid,
- kan enhver alltid avlive på stedet dersom den ikke lett lar seg oppta.

§ 8 Om hund som går løs og utgjør risiko

Hund som ved ulovlig å gå løs utgjør en vedvarende risiko for mennesker eller slike dyr som nevnt i § 7 tredje ledd, kan avlives av politiet på stedet dersom den ikke lar seg oppta. Går hunden løs i utmark eller landbruksområder, kan også grunneier, fester eller forpakter, eller en berørt reieneier på samme vilkår la den avlive.»

I høringsnotatet var disse forslagene behandlet under punkt 4.2.1 og 4.2.2, som her siteres i sin helhet selv om en mindre del også er referert under punkt 11 foran i proposisjonen:

«4.2.1 Adgang til avliving på stedet av hund som jager eller anfaller dyr eller mennesker

Adgangen til avliving på stedet av hunder som anfaller folk er i dag regulert av bestemmelsene i straffeloven §§ 47 og 48 om nødrett og nødverge, jf. foran under punkt 2.1. Etter nødrettsbestemmelsen skal man vurdere verdien av å avverge angrepet opp mot det inngrepet man foretar ved avvergelsen. Et menneske vil i vurderingen alltid ha større verdi enn hunder. Som sagt under punkt 4.1.2 antar Justisdepartementet likevel at det kan være ønskelig at en lov om hunder og hundehold inneholder en generell bestemmelse om hunder som truer, jager eller angriper folk eller dyr. En slik regel er tatt inn i utkastet § 7 annet ledd. I de nødsituasjonene som der beskrives, blir avveiningsprinsippet fra nødvergeregelen i straffeloven § 48 avgjørende for om det er lovlig å avlive eller skade hunden. Dette får praktisk betydning der hund truer, jager eller angriper andre dyr.

Adgangen til avliving på stedet av hunder som finnes i ferd med å jage eller skade bufe, er særregulert i bufeloven § 2 første ledd, jf. foran under punkt 2.2.2. Bestemmelsen kan ses som en utvidelse av den alminnelige nødrettsregelen, fordi det ikke stilles krav om noen forholdsmessighetsvurdering mellom den skade eller fare bufeet er utsatt for, og den skade som volder ved at hunden blir avlivet. I det hele tatt krever ikke regelen en skjønsmessig vurdering slik som straffelovens regel gjør. Etter Justisdepartementets syn kan det være grunn til å ha en helt klar særregel som gir adgang til avliving på stedet av hund som er under angrep på bufe.

Det bør bl.a. legges vekt på den lidelse bufeet påføres ved et angrep fra hund, og at lovregelen gjelder en situasjon som jevnlig forekommer. En særregel som gir adgang til avliving vil også ha en preventiv virkning, på den måten at hundeeieren får et udiskutabelt incitament til å holde hunden unna bufe. En regel om dette er inn tatt i lovutkastet § 7 tredje ledd. Regelen vil ikke gi adgang til å avlive en liten hund som markerer seg uten at jaging eller angrep betyr noen reell fare for husdyr eller hjortevilt.

Etter bufeloven § 2 første ledd er det ikke noe krav om at faren eller skaden for bufeet forsøkes avverget på annen måte enn ved avliving. Justisdepartementets foreslår i notatet her at det innføres et slikt krav, slik som det etter gjeldende rett vil være etter både den alminnelige nødrettsregelen og etter viltloven § 53 tredje ledd. Å avlive en hund er et sterkt inngrep for hundeeieren. I en angrepssituasjon må det avgjørende være å hindre at andre dyr påføres skade. Adgangen til avliving på stedet bør ikke gå særlig lenger enn dette hensynet tilsier. En vid avlivingsadgang kan ha en preventiv effekt overfor hundeeieren, slik at hundeeiere passer bedre på hundene, noe som kan redusere antall angrep på andre dyr. Men preventive hensyn kan også ivaretas ved bøter og erstatningsansvar og ved adgang til å fremsette et avlivingskrav i ettertid. Etter departementets syn er det ikke tilstrekkelig grunn til å gi adgang til avliving dersom skaden eller faren for bufeet lett kan avverges ved å ta opp hunden umiddelbart.

Det er etter gjeldende rett noe uklart hvilke dyr som omfattes av begrepet «bufe», jf. Rt. 1997 s. 1341, hvor retten drøfter begrepet og kommer til at det iallfall ikke omfatter fjærkre. I noen ordbøker defineres bufe som storfe, mens begrepet i bufeloven er ment å omfatte også småfe (sau og geit). Fordi begrepet bufe er noe uklart og forekommer lite i dagligtalen, foreslås det at begrepet ikke benyttes i en ny hundelov, men i stedet erstattes med uttrykket «storfe, sau og geit».

Reglene i bufeloven § 2 første ledd gjelder bare i områder hvor bufe lovlig beiter. Bufe som oppholder seg andre steder er ikke beskyttet av regelen. Begrunnelsen er formodentlig at bufeet er særlig utsatt når de er på beite. I det følgende lovutkastet er regelens virkeområde foreslått begrenset til strekninger der bufe lovlig beiter, slik at det geografiske virkeområdet blir det samme som etter bufeloven § 2.

Etter bufeloven § 2 tredje ledd er det adgang til avliving på stedet av hund som skader fjærfe. Departementet antar at en kasuistisk særregel også for dette tilfellet bør opprettholdes, i forhold til fjærfe som holdes som ledd i næringsutøvelse. Også her er det tale om en situasjon der man bør videreføre en klar og udiskutabel re-

gel. Men etter departementets syn bør også adgangen til avliving av hund som skader fjærfe være betinget av at hunden ikke lett lar seg oppta.

Adgangen til å avlive hund som er i ferd med å jage eller skade tamrein følger i dag av reindriftsloven § 29 femte ledd første punktum, jf. foran under punkt 2.2.3. Bestemmelsen gir hjemmel for avliving av hunder som treffes «jagende eller i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet tamrein». Departementet mener at det også for adgang til avliving av hund som skader rein bør være et vilkår at hunden ikke lett lar seg oppta. Departementet foreslår i notatet her at hjemmelen for å avlive hund i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet tamrein, ikke blir videreført. En slik regel kan ikke begrunnes ut fra nødrettsbetraktninger. Krav om etterfølgende avliving bør fremsettes for og behandles av namsmyndighetene her som i andre situasjoner der hunder har angrepet dyr eller mennesker. En adgang til etterfølgende avliving på stedet av hvem som helst gir ikke sikkerhet for at avliving foretas på en forsvarlig og skånsom måte. Men hvis situasjonen er slik at hunden etter at den har jaget eller skadet tamrein fortsatt truer reinen, må hunden om nødvendig kunne avlives etter lovutkastet § 7 annet ledd.

Etter viltloven § 53 tredje ledd første punktum er det adgang til avliving på stedet av hund som «i båndtvangstid påtreffes jagende etter hjortevilt ... dersom den ikke lar seg oppta». Det foreslås at regelen opprettholdes og overføres til en lov om hunder og hundehold. Regelen blir endret noe for å få parallellitet i forhold til øvrige tilfeller som lovutkastet § 7 annet ledd omhandler.

Et spørsmål er om adgangen til avliving etter en utvidet nødrettsregel bør være betinget av at hunden faktisk er under angrep på det forfulgte dyret, eller om det er tilstrekkelig at hunden jager dyret. De gjeldende lovbestemmelsene gjelder også i forhold til hunder som jager bufe, rein og hjortevilt uten at det foreligger et konkret angrep. Kravene til angrepssituasjonen er ulikt formulert i de forskjellige lovene: «hund som finnes i ferd med å jage eller skade bufe» (bufeloven), «hund som treffes jagende eller i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet tamrein» (reindriftsloven), «hund som ... påtreffes jagende etter hjortevilt» (viltloven). Adgangen til å avlive fredet vilt som er under angrep på bufe eller tamrein er regulert i viltloven § 11 andre ledd. Bestemmelsen gir hjemmel for å felle vilt under «direkte angrep» på bufe og tamrein.

Dersom en hund jager et dyr og den ikke lar seg ta inn, vil det formodentlig være en aktuell og betydelig fare for at hunden vil angripe dy-

ret. Det foreslåtte lovutkastet bygger på at den utvidede nødrettsregelen også skal gjelde i forhold til hund som jager uten at et angrep på en annen måte er påbegynt.

Departementet mottar gjerne synspunkter på om også andre dyr enn storfe, sau, geit, fjærfe som holdes som ledd i næringsutøvelse, tamrein og hjortevilt bør være beskyttet av en slik bestemmelse.

4.2.2 Adgang til avliving på stedet av hund som går løs

Det er i dag ikke noen generell adgang til avliving på stedet av hund som går løs i strid med båndtvangsbestemmelser. I Innst. S. nr. 183 går Justiskomiteen mot å innføre en slik adgang. På s. 1 i innstillingen heter det: «Komiteen vil også påpeke at dersom det skulle åpnes for en generell avlivingsadgang på stedet av løshunder vil det skape uholdbare risikosituasjoner med bruk av våpen.» Justisdepartementet vil ikke foreslå en slik generell avlivingsadgang.

Et annet spørsmål er om hjemlene for avliving av hunder som går løs i beitestrekning for bufe eller i ekstraordinær båndtvangstid etter viltloven § 52 tredje ledd, bør beholdes, eventuelt i en omarbeidet form.

Bufeloven § 2 annet ledd gir hjemmel for avliving av hund som påtreffes uten ledsager i strekning hvor bufeets eier eller besitter har rett til å la det beite, i den tiden bufe beiter. Bestemmelsen har vært kritisert, fordi den er så kategorisk. Bestemmelsen åpner ikke for noen vurdering av forholdsmessigheten av å foreta avliving, eller om den løse hunden i det konkrete tilfellet representerer en risiko. Det vil ikke ha noen betydning om hunden er sluppet løs forsettlig, om den er sluppet løs som følge av uaktsomhet, eller ved et hendelig uhell. Bakgrunnen for at regelen ble vedtatt i 1926, var antakelig at man den gang var mer plaget av løshunder på bygdene. Trolig har loven virket slik at dette problemet er sterkt redusert i dag. Men en slik regel til vern bare for bufe vil ved en samordning av hundelovgivningingen ikke lett la seg forsvare selv om trolig enkelte hundeholdere kan misbruke den omstendighet at regelen blir opphevet. At en hund går løs i beitestrekning er heller ikke ensbetydende med at den representerer en reell risiko for dyr på beite. Bestemmelsen åpner også for avlivinger som er motivert ut fra andre hensyn enn å beskytte dyr på beite. Når avliving foretas etter bestemmelsen, har man heller ingen garanti for at det skjer på en forsvarlig og skånsom måte. Departementet foreslår derfor at den absolutte adgangen til avliving av hund som går løs i område som er beitestrekning for bufe, oppheves.

Viltloven § 53 tredje ledd gir hjemmel for av-

living på stedet av hund som løper løs i ekstraordinær båndtvangstid. Forutsetningen for at slik hund kan avlives, er at den ikke lar seg oppta. Regelen må ses i sammenheng med den fare det representerer for viltet at hunden løper løs i slik båndtvangstid.

Justisdepartementet antar at det er behov for å ha en viss adgang til avliving av hund på stedet, selv om det ikke foreligger en aktuell nødrettssituasjon eller det er oppstått en situasjon der hunden truer, jager eller angriper bestemte mennesker eller dyr, jf. lovutkastet § 7. Men departementet ønsker å begrense adgangen til avliving av hund som går løs, til situasjoner der den konkrete løse hunden utgjør en konkret skaderisiko for folk eller dyr som nevnt i lovutkastet § 7 tredje ledd. Slik avliving bør bare kunne skje der risikoen er vedvarende, altså ikke f.eks. hvis hunden bare under en kort løpetur bort fra eieren utgjør en risiko f.eks. for sauer i området. Vedvarende risiko vil f.eks. foreligge der en ukjent hund av en type som man erfaringsmessig må regne med kan gå løs på beitedyr, eller en fra før kjent farlig hund, er observert løs i et beiteområde så lenge at man må regne med at den er kommet bort fra eieren. Hunden bør da kunne avlives på stedet, dersom den ikke lar seg ta opp. Man kan f.eks. også tenke seg en situasjon der en hund en tid har gått løs i et boligområde, og den ikke lar seg ta opp. Hvis man må anta at hunden kan være til fare for f.eks. barn, bør den kunne bli avlivet på stedet. I tråd med dette gir lovutkastet § 8 en viss adgang til avliving av hund som går løs.

Adgangen til avliving på dette grunnlag bør som utgangspunkt bli lagt til politiet. Særlig hvis hunden går løs i utmark, må man både i sentrale og andre deler av landet tenke seg at det kan ta tid å få politiet til stedet, også fordi søking etter en hund i utmark i seg selv kan ta tid. En side av saken er at politiet ofte kan befinne seg langt borte fra et gårdsbruk eller landbruksområde. Samtidig vil det ikke være upraktisk at det nettopp i tilfeller der hund går løs i landbruksområder og utmark kan være et behov for raskt å eliminere den risikoen som hunden skaper, f.eks. der det er sau på beite i området. Justisdepartementet antar derfor at det kan være behov for å gi grunneieren eller en berørt reieneier kompetanse til å la en hund avlive på stedet i utmark og landbruksområder på samme vilkår som for politiet. Hva som er utmark og landbruksområder, forutsettes vurdert på samme måte som etter friluftsløven og plan- og bygningsloven.»

12.4 Høringsinstansenes syn

12.4.1 Generelle merknader om avliving av hund

Inngrep i nøds- og faresituasjoner dreier seg ikke bare om avliving av hund. I likhet med Stortingets vedtak 26. mai 1998, se punkt 2.1 foran, og departementets høringsnotat oktober 2000, har imidlertid høringsinstansene i vesentlig grad fokusert nettopp på den siden av reglene som knytter seg til avliving. Departementet har mottatt en del generelle merknader om avliving av hunder, som blir presentert her før merknadene som knytter seg til de konkrete regelforslagene:

Fellesuttalelsen 20. mars 2002 fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* fremholder følgende synspunkter:

«Det er viktig at avliving som straff ikke bærer preg av hevn mot hunden eller straff mot eieren. Avliving lar seg bare forsvare der hundens gemytt tilsier et slik inngripende tiltak. Hund er et viktig rettsgode, og forsvarlig saksbehandling og rettssikkerhet må foreligge. Det må fokuseres på ansvaret hos den egentlige ansvarlige: Hundeeieren.

Departementet har foreslått bestemmelser som gjør det enklere for andre enn eier å avlive hund. Det er ikke dokumentert behov for en slik utvidet adgang, og det fremgår ikke hva slags uønskede effekter man tar sikte på å avverge gjennom økt mulighet til å avlive hunder. Det foreligger ingen drøftelse av om avliving, basert på de faktiske forhold, er et hensiktsmessig virkemiddel til å oppnå målet. Det er vår klare oppfatning at den økte adgang til avliving ikke er nødvendig og innebærer feil fokus: Mot hunden i stedet for der problemet normalt ligger: På hundeeieren.

Det er helt uforsvarlig å gi nærmest alle og enhver adgang til å avlive hund utenfor de klare nødrettstilfellene. Dette vil skape uholdbare situasjoner, øke potensielt skadeomfang, innebære et fravær av rettssikkerhet for hunden og dens eier, samt være i strid med Kjæledyrkonvensjonen som Norge er bundet av. ...»

Fuglehundklubbenes Forbund uttaler i sin ordinære høringsuttalelse bl.a. følgende:

«Avliving må ikke benyttes som en sanksjon i de tilfeller det er hundeeieren som er å bebreide, og hunden ikke kan betraktes som farlig eller lignende. Det er den egentlige skyldige – hundens eier – som må straffes. Det er klart at rigide avlivningsbestemmelser kan ha en pre-

ventiv effekt. Å bruke avlivningsregler preventivt fremstår imidlertid som brutalt og totalt i utakt med moderne rettstenkning. En hund er et levende vesen, ingen gjenstand. Det er lenge siden fysiske eller totalt uforholdsmessige avstraffelser, som fortsatt håndheves i en del av verdens land, ble avskaffet hos oss. Vi vil ikke være bekjent av totalt uforholdsmessige reaksjoner. ...

Sist, men helt avgjørende er det at vi har i traktat form påtatt oss å beskytte kjæledyrene – det vil være i direkte motstrid med kjæledyrkonvensjonen og dens intensjoner, å bruke avliving preventivt. ...

Det er trolig bred enighet om at avliving av hund bør være et virkemiddel. Har en hund ved sin oppførsel gjort det klart at den har et slik gemytt at den utgjør en fare for omgivelsene, fremstår det som nødvendig og tjenelig for alle parter at hunden avlives.

Hertil bør det bemerkes at det fleste hundeeiere i en slik situasjon selv vil vurdere situasjonen dithen at avliving er nødvendig, og derfor på eget initiativ besørge dette. Tallene i høringsutkastets pkt 3.2.1 tyder også på at mange hundeeiere er seg sitt ansvar bevisst. Det finnes trolig hundeeiere som ikke er seg sitt ansvar bevisst, og av den grunn er behov for en avlivningshjælp i loven. Hvor langt en slik adgang skal gå må avhenge av en grundig vurdering av behovet.

... For hundens eier vil avliving fremstå som en inngripende reaksjon. De fleste hundeeiere har et nært følelsesmessig forhold til sine dyr. Det synes utvilsomt at blant de dyr mennesket omgir seg med har hunden en helt spesiell status; gjerne uttrykt slik at hunden er «Menneskets beste venn». Dette har trolig sammenheng med hvordan hund holdes, og den kontakt man kan oppnå med en hund. Fra psykologien kan vi hente kunnskap om de sterke sorgreaksjoner mennesker kan gjennomgå etter å ha mistet et kjæledyr. Det er neppe omdiskutert at denne reaksjonen vil være sterkere ved en plutselig avliving, enn dersom man mister dyret etter for eksempel et langvarig sykeleie eller en naturlig aldringsprosess. Det fremgår klart av høringsutkastet at denne menneskelige dimensjon ikke er hensyntatt av departementet.

...

Departementet uttalelser vitner om at man er ukjent med at en del hunder kan ha en svært stor økonomisk verdi. ... I dagspressen kunne vi for noen år tilbake lese om at schæfer hannhunden som hadde vunnet den internasjonalt prestisjetunge Verdensutstillingen, ble solgt til India for 1 million kroner. Slike summer er naturligvis noe som svært unntaksvis forekommer, men særlig jakthunder og andre brukshunder, for eksempel førerhunder, kan ha en

stor økonomisk verdi. En særlig god fuglehund kan ha en omsetningsverdi i hundretusenkroners klassen. En hund importert fra utlandet med de kostnader det medfører, kan fort koste eieren det dobbelte. En alminnelig god fuglehund med 1. premie AK har en omsetningsverdi på rundt 30 000 kroner. Det er gjerne folk som driver mer eller mindre profesjonelt med trening av hunder som omsetter hundene sine. Familiehunder omsettes normalt ikke selv om de har en betydelig verdi.

For uten verdi ved omsetning, har gode hannhunder et relativt stort inntekstpotensial i form av parringsavgifter. For hver parring vil en hannhund eier normalt motta kr 5–7 000,-. De mest brukte fuglehund hannhunder i et lite land som Norge ligger på rundt 100 parringer. Hundens verdi som avlsdyr kan følgelig være betydelig. Nyinnkjøp av valp som er av ren rase koster mellom 5 000 og 7 000 kroner.

... På bakgrunn av den følelsesmessige og økonomiske betydning en hund har, vil avlivning av hund i svært mange tilfeller innebære et så inngripende tiltak ovenfor eieren, at avlivning ikke lar seg forsvare. Avlivning bør kun være en reaksjon i de tilfeller det er nødvendig å fjerne hunden som risikomoment (vedvarende risiko grunnet atypisk gemytt eller akutt risiko i en nødssituasjon hvor et gode som likestilles eller settes over hunden er truet). Å bruke avlivning som reaksjon i de tilfeller eieren er å bebreide og skal straffes, vil i de fleste tilfeller innebære en total mangel på forholdsmessighet og er dessuten en reaksjonsform som fullstendig mangler sidestykke i norsk rett.

Det er vårt syn at en avlivningshjemmel i loven alltid (med unntak av de klare nødssituasjoner) må inneholde et krav om at avlivning er forholdsmessig. Alt annet vil være å se bort i fra foreliggende hensyn, og er dessuten et brudd på grunnleggende rettssikkerhetstradisjoner.

At avlivning slik lovutkastet er lagt opp i realiteten er en straff overfor hundens eier i enkelte tilfeller. Vi komme nærmere tilbake til dette i forbindelse med kommentarene til de enkelte bestemmelser (§ 7, § 8, § 9). De straffer som settes for eiers manglende overholdelse av båndtvangsbestemmelser, manglende oppsyn med hund osv. må være i samsvar med nivået på straffer for overtredelser på andre livsområder, og sist men ikke minst må den reaksjon det legges opp til totalt sett ikke blir for inngripende.

... Det er grunn til å kommentere at flere av de avlivningshjemler som er foreslått legger opp til at «enhver» kan foreta avlivning på stedet. Utenfor nødretts situasjonene oppfatter vi dette som svært uheldig. I tillegg til justiskomiteens påpekning av at en avlivningsadgang på stedet vil skape uholdbare risikosituasjoner

med våpen, finner vil grunn til å trekke frem følgende forhold:

1) *Rettsikkerhet*

Som det fremgår ovenfor kan en hund være en svært viktig «ting». For mange hundeeiere er nok hunden den «tingen» de eier de har de sterkeste følelsesmessige tilknytning til. Hunden er et familiemedlem. Som nevnt kan hunder også ha stor økonomisk verdi. Det må legges til grunn som et generelt prinsipp i norsk rett at jo viktigere rettsgoder vi står ovenfor, jo større krav må stilles til borgernes rettsikkerhet. Den juridiske gjenstanden hund er et levende individ, og en død hund har naturligvis ingen verdi verken på den ene eller andre måten. Hensett til dette er det uakseptabelt at det åpnes for en adgang til avlivning på stedet av nærmest hvem som helst, utenfor de rene nødretts situasjoner. Skulle det senere vise seg at vilkårene for avlivning ikke var til stede, er det skjedd en skade som i de fleste tilfeller vil være uopprettelig. Slike reaksjonsformer hører ikke hjemme i en moderne rettsstat med mindre det foreligger en nødretts situasjon. Det fremstår som svært urimelig at man skal ha mindre rettssikkerhetsgarantier når man står i fare for å miste noe som økonomisk og følelsesmessig kan være svært viktig, enn når politiet ønsker å inndra for eksempel en tollekniv med en helt ubetydelig verdi fordi denne i er båret på offentlig sted i strid med straffelovens § 352a. Hund er et viktig retts gode for mange og rettssikkerheten for borgerne må sikres i tilstrekkelig grad.

2) *Human avlivning – forholdet til dyrevernloven – uheldige scener*

Ved å tillate enhver å foreta avlivning har man ingen garanti for at avlivningen skjer på en hensiktsmessig og human måte. Vanlig prosedyre ved avlivning av dyr som for eksempel er skadet i bil påkjørsel, er å ta kontakt med den lokale viltneimnd, som besørger en profesjonell og human avlivning. Et krav om human avlivning fremgår av dyrevernloven – § 9, samt forskrift om avlivning av hund og katt (FOR 1998–10–11 991 LD) som nærmere beskriver hvorledes en hund lovlig kan avlives. Forskriften gjelder neppe i nødretts situasjoner. Denne høringsinstans er av den oppfatning at en rett for enhver til å foreta avlivning, også lett kan komme i konflikt med dyrevernlovens generelle prinsipp om at dyr ikke må lide i utrensmål.

Man skal heller ikke se bort i fra at en avlivningsrett for enhver kan medføre scener som kan virke svært støtende på omgivelsene. En episode med et skadet rådyr i Asker i februar d.å. fikk behørig omtale i dagspressen etter at politiet som var tilkalt, drepte dyret med batong inne på et boligfelt. Slike episoder må lovgivnin-

gen legge opp til å unngå. Særlig uheldig kan dette bli dersom et familiemedlem ser at familiehunden blir avlivet – dette må antas å være svært uheldig for de som rammes, og barn vil være en særlig utsatt gruppe i denne sammenheng. Psykiske påvirkninger og skader kan neppe utelukkes.

Et grufullt og kvalmende eksempel på avlivning av ukyndige uten nødvendig redskap er saksforholdet som fremgår i Rt 1962 s. 657: A og B søkte i fellesskap å ta livet av en hund ved at A først tildelte den to kraftige slag i pannen med en ¾kg tung sten, hvoretter B tok hunden i bakføttene og slo hodet dens mot en sten, hvorpå dyret ble kastet ned i en ur uten at det først ble foretatt noen avblødning eller fullstendig knusing av hodet, og således at hunden ble liggende om lag 14 dager inntil den ble funnet der i live av forbigående barn.

3) *Stridende mot Europarådskonvensjonen av 13.11.1987 ombeskyttelse av kjæledyr art 11*

En avlivningsrett for enhver utenfor nødrettstilfellene strider mot den foran omtalte Europarådskonvensjonen om kjæledyr. ...»

Videre har *Fuglehundklubbenes Forbund* bl.a. følgende merknader:

«Vide avlivningshjemler åpner for mulige «hundemord»

Ved å lage for vide avlivningshjemler åpner man for at andre motiver enn de lovbestemmelsen er ment å beskytte, kan komme inn og ikke bare motivere avlivning av hund, men også i realiteten beskytte den urettmessige avlivning fordi det i praksis sjelden vil være mulig å føre bevis for hva som virkelig har skjedd. Det kan bli alt for lett å komme unna med «hundemordet» ved å påberopelse av en eller annen vidtrekkende bestemmelse.

Vi har fått tilbake meldinger fra noen av våre medlemmer som bor på landet om at man må være svært varsom med å gi for vide avlivningshjemler, hensyntatt at disse hjemlene kan misbrukes med tanke på uvennskap og misunnelse som følge av grensetvister, tvister om jakt og jaktrettigheter og lignende tvister som nesten uten unntak oppstår. Det bør også tilføyes at jegere fra byene ikke alltid er like populære i lokalmiljøet, uten at de nødvendigvis har foretatt seg noe galt. Konflikten by og land i sin klassiske versjon oppstår. Det er et faktum at vi har svært mange velstående mennesker tilsluttet våre medlemsklubber, og dette gjør at man kan kreve opptil kr 10 000 pr. dag i de beste terreng de første dagene av rypejakta. Vi har sett at slike forhold har satt irrasjonelle følelser i sving hos enkelte. Noe annet er kanskje ikke å forven-

te, men det er viktig at dette ikke går ut over en helt uskyldig hund.

På mange livsområder finnes det mennesker som har et nærmest fanatisk syn, slik også for hunders vedkommende. Det finnes noen mennesker vi kan betegne som «hundehatere». Disse kan selvfølgelig tenkes å misbruke foreliggende avlivningshjemler.

I Ot.prp. nr. 9 (1980–81) pekes det på at bestemmelsene om hund har vært «gjenstand for strid og bitterhet og gitt mulighet for vilkårlig avlivning». Det er viktig å sikre at regelen ikke er utformet så vidtgående at en hund kan avlives i andre tilfeller enn der det absolutt er påkrevet. I motsatt fall kan det oppstå situasjoner der uskyldige hunder blir offer for nabostridigheter, misunnelse, fordommer og hundehatere.

Høyesterett har lagt til grunn at motivet for en avlivning er irrelevant dersom bestemmelsen i bufeloven § 2 annet ledd er oppfylt, se Rt 1973 s. 1233. Saksforholdet er illustrerende for det vi vil kalle et «hundemord»: En bonde hadde irritert seg kraftig på en engelsk setter som hadde vært innom gården tidligere. Bonden hadde bestemt seg for å ta livet av hunden ved en passende anledning. Den aktuelle kvelden var det sauer rundt gården, men etter opplysningene er det ikke grunn til at hunden brød seg med disse. Bonden fikk fanget setteren og tok den med ned i kjelleren og slaktet den.

...*Hundens vekt – viktig rettsgode – Kjæledyrkonvensjonen*

Som vi har redegjort for foran i punkt 2 må det ut i fra hundens betydning for den enkelte og for samfunnet, legges til grunn at hund er et viktig rettsgode som har krav på et særskilt vern. Til dette er det å tillegge at Norges tiltredelse og ratifikasjon av Kjæledyrkonvensjonen legger bestemte føringer i forhold til prioritering av kjæledyr – både konkret og på et mer generelt plan. Vi har anerkjent ikke bare kjæledyrenes egenverdi, men også deres betydning for samfunnet og den enkelte. Disse hensynene må naturligvis komme inn og påvirke de lovbestemmelser som utformes.

... *Oppsummering av noen hovedsynspunkter*

De avlivningshjemler som vedtas må være begrunnet ut i fra et reelt behov, samt en avveining av de foreliggende hensyn. ... Vi er av den klare oppfatning at et så inngripende vedtak som avlivning av en hund, i den grad det er mulig, må være undergitt en saksbehandling som sikrer hund og dens eiers rettssikkerhet tilstrekkelig. Dette betyr at en avlivning på stedet bare kan foretas der det er strengt nødvendig og ingen annen mulighet er åpen, samt at det er et viktigere rettsgode enn hunden som fordrer avlivningen.

Etter vår oppfatning kan det ikke legges til grunn at hunder generelt utgjør en risiko som begrunner en avlivningsrett utenom nødvergetilfellene. ... Bittskader fra hund forekommer, men kan neppe karakteriseres som et problem i dagens samfunn.

Vi er bekymret for hvordan avlivningshjemel blir å forstå for folk flest – "på folkemunne". Vi er av den oppfatning at man ved å lovfeste for vide avlivningshjemer åpner for en åpenbar risiko for misforståelser. I denne sammenheng er det grunn til å peke på hvorledes bestemmelsene i for eksempel friluftsløven har blitt tolket til det ugjenkjennelige. Enkelte synes tilnærmet å være av den oppfatning at man nærmest kan låne terrassegrillen til hytter i strandsonen og campe på gårdstunet.

Videre er vi av den oppfatning at det gir en svært dårlig signaleffekt å lovfeste slike bestemmelser som departementet har foreslått. Det er her en fokus på det negative ved hundehold. Videre er det etter vår oppfatning slik at nødrettsbetraktninger i svært få tilfeller vil berettige avlivning av en hund. Det er viktig at myndighetene ikke er med på å bygge opp under det inntrykk enkelte, i sin uvitenhet, har fått av hunder basert på tabloidpressens oppslag.»

Norsk Kennel Klub uttaler dette:

«Norsk Kennel Klub er uenig i at man ikke kan gå ut fra at gjeldende rettstilstand har vært skadeforebyggende. Sammenholder man tallene for beitedyr i utmark med at vi har ca. 300.000 hunder, hvorav ca. 50.000 jakt- og ettersøkshunder, som trenes og brukes til jakt i nettopp utmarksområder, er det klart at skade voldt av hund er minimale, i all fall i forhold til annen avgang.

Man kan vanskelig se noen annen forklaring på dette, enn i de rigorøse avlivningsbestemmelser man har, særlig i bufeloven. Ut fra den gjeldende rettstilstand har Kennelklubben drevet et omfattende arbeid for å heve hundeeierens etiske nivå på dette område. Man mener å se en bekreftelse på dette i de tall som er fremlagt av Departementet.

Et tilsvarende arbeid er utført av Norges Jeger- og Fiskerforbund, som bl.a. har tatt initiativet til å etablere «hund-sau-kurs», hvor hunder dresseres til å unngå sau.

Nevnes må også den oppdragende virkning av den obligatoriske jegerprøve som avlegges av ca. 12.000 personer årlig.»

Rådet for dyreetikk uttaler bl.a. dette:

«Avliving av dyr skal foretas på en forsvarlig måte. Dyrevernavloven og dens forskrifter inneholder konkrete bestemmelser om avliving av hund. Lovutkastet problematiserer ikke over

muligheten til å foreta en forsvarlig avliving i en opphetet situasjon, annet enn risiko for skade på folk ved bruk av skytevåpen i tettbygd strøk. Det vil være svært vanskelig for «enhver» å oppfylle kravene til dyrevernmessig forsvarlig avliving, dersom hunden ikke lar seg fange inn (»oppta»). Det finnes bl.a. eksempler på at hunder som har jaget sau, er steinet i hjel. Dersom hunden lar seg oppta, er en nødsituasjon ikke lenger til stede. Avliving av hunden for å avverge videre skade er dermed ikke lenger nødvendig. Et eventuelt krav om avliving kan framsettes i ettertid. Avliving av hund på stedet bør etter rådets syn bare kunne godtas dersom det foreligger en akutt nødvergesituasjon. I nødverge vil handlinger som ellers er forbudt etter norsk regelverk, kunne aksepteres. ...»

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr sier bl.a. dette:

«Et annet punkt vi reagerer på er bruk av enten bøter eller avliving som kontrollmetode. Avliving er et meget sterkt virkemiddel både for eier og dyr, og er mindre akseptabelt i samfunnet nå enn det var for 50 år siden. Vi synes at departementet bør vurdere andre reaksjonsformer som f.eks. bruk av munnkurv eller båndtvang på offentlig plass for dømte dyr/eiere. I tillegg bør det fokuseres mer på forebyggende arbeid, for eksempel ved bruk av informasjon til hundeeiere (med obligatorisk id-merking blir dette lettere) og undervisning om rett hundehold i skolen.»

I tilknytning til reglene om inngrep mot hunder for å avverge akutte faresituasjoner sier samme instans bl.a. at «påføring av skade [bør] skje på en slik måte at man ikke under forløpet kommer i fare for å påføre hunden større lidelse enn det situasjonen krever, og dermed overtrer bestemmelsene i dyrevernavloven».

Foreningen for Hundeomplussing sier dette:

«FFHO registrerer at det i høringsutkastet tas utgangspunkt i at nordmenns hundehold er å betrakte som et nødvendig onde. Derfra bærer det galt av sted. Med dette utgangspunkt gis enhver utstrakt rett til å skade og/eller drepe en hund. FFHO mener at å åpne for å tillate utøvelse av selvjustis er et juridisk tilbakeskritt, og ikke har noen rettmessig plass i et sivilisert og moderne samfunn. ...»

Dyrebeskyttelsen Norge i uttalelse 10. juli 2002 sier kategorisk at «avliving på stedet av hund må ikke tillates». Senere i samme uttalelse fremgår at myndighetene må sørge for at nødsituasjoner ikke oppstår:

«Det er av avgjørende betydning at myndighetenes kontrollinstanser har god opplæring innen hunders adferd og læringspsykologi. Dyrebeskyttelsen Norge etterlyser dessuten større handlekraft for å avverge tragedier. Inngripen bør finne sted i forkant av ulykken.»

Professor Jo Hov stiller bl.a. spørsmål

«om det er noe behov for særskilte lovbestemmelser om avliving av hund. Vi har ingen regler om avliving av andre dyr som volder skade – verken ville dyr eller husdyr – hester som sparker, kyr som stanger eller katter som jager fugl.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund tar generelt avstand fra høringsnotatets lovutkast som gir folk adgang til bl.a. avliving av hund på stedet i situasjoner der en hund utgjør en akutt fare eller aktuell vedvarende risiko:

«Lovutkastets forslag til § 7 og § 8 er kanskje de mest provoserende og uakseptable forslagene i det framlagte lovutkastet. Forslagene innebærer en gjennnføring av hva som tidligere ble betegnet som «hundemordparagrafen» og som Stortinget fjernet fra norsk lovverk gjennom sin behandling av forslaget til viltlov i 1981. Det er også verdt å merke seg at man løste problemene omkring løse hunder på andre måter enn å legge opp til at folk flest skal kunne ta seg til rette.

Utkastet til §§ 7 og 8 er tett opp til å legge opp til hva som må betegnes som privat justis, noe NJFF finner totalt uakseptabelt. Det kan ikke forsvares at man åpner for at enhver ut fra sin subjektive vurdering av en situasjon, har anledning til å skade eller avlive en hund.

Når det gjelder forholdet til nødverge og nødrett, vil det være fullt ut tilstrekkelig å vise til straffelovens §§ 47 og 48. Disse to paragraferne dekker behovet for bestemmelser på dette området.

Videre finner NJFF at utkastene til § 7 og 8 klart vil være i strid med dyrevernlovens bestemmelser om at ethvert dyr skal behandles på en måte som ikke medfører at dyret vil utsettes for lidelse. Videre er det viktig å være klar over hva man faktisk åpner for ved å foreslå at enhver skal få anledning til å skade en hund. Ethvert dyr som skades vil reagere med å mobilisere alle sine krefter for å forsvare seg selv. Dette vil kunne medføre uakseptable og også svært farlige situasjoner der en hund som skades vil kunne mobilisere sine siste krefter til et angrep mot den som volder den skade. Dette er en naturlig reaksjon i en slik situasjon, noe som kan medføre stor fare for det mennesket som volder skade på hunden. NJFF vil hevde at departe-

mentet ikke kan ha tenkt gjennom konsekvensene av det framlagte utkastet til lovutkast på dette området. Her åpnes det for tilstander som ingen kan akseptere eller ønske.»

Som en ren saksopplysning vil *departementet* tilføye at lov 14. desember 1951 nr. 7 om viltstellet, jakt og fangst § 56 fjerde og femte ledd, opphevet 1981 – som departementet antar at høringsinstansen sikter til med betegnelsen «hundemordparagrafen» – lød slik:

«Hund som løper løs i område som nevnt i første ledd [altså; «område hvor det forekommer vilt som går inn under fredningsbestemmelsene i denne lov»] i tiden fra og med 1. april til og med 20. august eller som treffes jagende etter elg, hjort, dådyr eller rådyr i fredningstiden for vedkommende dyreart, kan grunnens eier, den jakt- eller fangstberettigede eller noen som opptrer på vegne av disse, avlive eller innen 1 måned kreve at politiet besørger avlivet.

Hund som løper løs i område hvor bandtvang er påbudt av viltstyret i medhold av annet ledds annet punktum [altså; «dersom snøforholdene gjør det påkrevet for å beskytte viltet»], kan hvem som helst avlive eller innen 1 måned kreve at politiet besørger avlivet.»

Også *Vestby kommune* snakker om «hundemordparagrafen»:

«Vi har bare positive erfaringer med opphevelsen av «hundemordparagrafen» fra jaktloven til viltloven. Hundeholdet har blitt bedre og den vilkårlighet som lå i at enhver kunne ta seg til rette er vekk.»

Også *Norges Skogeierforbund* uttrykker skepsis til bestemmelsene i § 7 og «siste del» av § 8. Ut over bestemmelsene i straffeloven om nødverge og nødrett mener forbundet at «rettspleien [bør] overlates til myndighetene, og ikke til den enkelte borger», og man frykter at «forslaget vil åpne for mye vilkårligheter». *Vegårshei kommune* er bekymret for «rettsvernet for jakthunden», som ikke «er ivare tatt» i §§ 7 – 10.

Fylkesveterinæren for Hedmark og Oppland sier bl.a. dette:

«§ 7 sammenholdt med § 8, andre punktum gir grunneier i praksis en rett til å avlive hunder nær sagt i ethvert tilfelle uten å risikere straff. Vedkommende vil alltid kunne hevde at hunden utgjorde en vedvarende risiko (dersom ikke § 7 hjemler avliving), hvilket i praksis vil forhindre domfellelser i slike saker. Regelverk sammenholdt med krav til bevis svekker, etter vår mening, den beskyttelse hunder har krav på etter dyrevernloven. Strengt tatt er vel forslaget ikke

noe annet enn videreføring av dagens rettstilstand. Men når anledningen nå byr seg, bør [fremheves] intensjonene med dyrevernloven, og ikke minst sette dette i sammenheng med et økende fokus på etikk. ...»

Norges Bondelag sier følgende:

«Det er grunn til å understreke fra vår side at utenom farlige hunder, bør et nytt lovverk utformes slik at avlivingsvilkårene blir oppfattet som rimelige for publikum. Dette sett i lys av at hund er viktig for svært mange mennesker. Videre bør det vurderes i hvilken grad avlivingsmåter bør lovfestes ut fra et alminnelig dyrevern hensyn, i de tilfeller privatpersoner forestår avlivingen.»

Notodden kommune mener at

«mulighetene til å avlive en hund på stedet [bør] fjernes, utenom i nødverge. Selvfølgelig kan det være helt spesielle tilfeller som det vil være riktig, disse tilfellene vil egentlig si seg selv. Hvis hunden dreper bufe, angriper og biter mennesker så vil alle gjøre det som er nødvendig i situasjonen.»

Generelt er det flere instanser som gir sin tilslutning til å innføre en ny lov om hundehold, uten å ha nærmere merknader til de enkelte spørsmål. *Hå kommune* nevner avlivningsreglene spesielt:

«Formannskapet i *Hå* er positiv til at lovforslaget sikrer tilstrekkelig adgang til å kunne avlive hunder når dette er påkrevd, også i tilfeller hvor det tidligere har manglet tilfredsstillende lov-hjemmel for dette.»

Norske Redningshunder uttaler dette:

«Lovgivningen har ... bidratt til svært uheldige episoder mellom grunneiere og hundeeiere på grunn av avlivingsbestemmelsene særlig i bufeloven, og det er en viktig milepæl at bufeloven er foreslått opphevet og erstattet av et regelverk som gir anvisning på en mer sammensatt vurdering av den situasjon som fører til krav om avliving.»

Norsk Rhodesian Ridgeback Klubb konkluderer sine merknader slik:

«NRRK er tilfreds med at lovutkastet ikke åpner for selvtekt eller økt adgang til å avlive hunder. Lovutkastet tar tvert imot vare på de forsikringsprinsippene som tidligere lovgivning har regulert.»

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag uttaler dette:

«Pr. dag har en både i bufeloven, reindriftsloven og viltloven hjemmel for avliving av hund som går løs. Det foreslås nå at denne absolutte ad-

gangen til avliving av hund som går løs i beite-strekning oppheves og at avlivingsadgangen begrenses til situasjoner hvor den løse hunden konkret utgjør en skaderisiko for folk eller dyr, jfr. utkastets § 7. Lovutkastets § 8 har en tilsvarende bestemmelse for politiet til å avlive hund som går løs og utgjør en risiko. Fylkesmannen har ingen merknader til de foreslåtte endringer og at bestemmelsene inntas i ny hundelov.»

Politimesteren i Hordaland har følgende merknad om «hund som angriper»:

«I tråd med den generelle utvikling av hundeholdet er avlivning av hunden i stor grad et inn-grep som kan oppleves belastende for eier og vedkommendes familie. På den annen side må mennesker som angripes av hund få et bedret vern. I så måte er det behov for et regelverk som fra begge ståsted oppleves rettferdig, og hvor en har forutsigbare regler å forholde seg til. Hordaland politidistrikt er derfor enig med departementet at ... regler om avlivning av hund som angriper mennesker eller dyr må komme uttrykkelig til syne i lovs form.

Når det gjelder avliving av hund på stedet som angriper folk er en enig i at strl. §§ 47 og 48 i tilstrekkelig grad regulerer forholdet. At det er inntatt i utkastet et forslag til en bestemmelse tuftet på disse prinsipper er etter vårt syn riktig. Imidlertid legges det opp til en skjønsmessig vurdering i bestemmelsen som i stor grad er avhengig av en konkret bevisvurdering i ettertid. Dette er bevismessig vanskelig. De mest praktiske tilfeller hvor hund angriper andre dyr er likevel oppregnet i utkastet § 7, 3. ledd.»

12.4.2 Hundeholderens inngrepsplikt når hunden jager eller angriper

Tre uttalelser peker på at ordlyden i høringsnota-tets lovutkast § 7 første ledd ikke passer for jakt-hunder under lovlig jakt. De som peker på dette er *Fylkesmannen i Buskerud*, *Jan Evensen*, *Nittedal* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund*. Sistnevnte sier dette:

«I første avsnitt står det at ledsager skal kalle hunden tilbake når den jager, blant annet når det jager vilt. Vil dette i praksis innebære et forbud mot å benytte løs hund i forbindelse med jakt?»

Nittedal kommune kommentere generelt at lovforslaget er «utilstrekkelig», og av rådmannens vedlagte vurdering fremgår følgende relatert til utkastet § 7 første ledd:

««Enhver» (inkl. hundeeieren) har rett til å skade eller avlive for å redde folk eller dyr fra jagen og angripende hund. Men det er ikke foreslått hjemlet noen tilsvarende plikt for hvor

langt en bør kreve at hundeeier går for å avverge. Slik ordlyden er formulert i § 7 er det tilstrekkelig at hundeeier «holder» angripende hund, ikke at han avverger angrepet, selv om dette åpenbart må være formålet.»

Høyesterettsadvokat Tore Sverdrup Engelschiøn går inn for at det også blir uttrykt i lovteksten at led-sageren skal «søke å oppta mistet hund», dersom den jager eller angriper folk, husdyr eller vilt.

12.4.3 Den allmenne regelen om nødretts-inngrep der hund jager eller angriper

Her gjengis merknadene til den allmenne regelen om nødrettsinngrep der hund utgjør fare, høringsnotatets lovutkast § 7 annet ledd. Enkelte høringsuttalelser har behandlet den allmenne regelen og de spesielle reglene under ett. Til dels er disse uttalelsene referert foran under punkt 12.4.1 dersom de er holdt i en mer generell form. Ellers blir disse uttalelsene gjengitt her, ikke under proposisjonens neste punkt, punkt 12.4.4 som tar for seg uttalelser som bare relaterer seg til de spesielle reglene i lovutkastet § 7 tredje ledd.

Oslo politidistrikt uttaler dette:

«Når det gjelder avlivning av hunder, slutter Oslopolitiet seg i hovedsak til departementets synspunkter på adgangen til å avlive hunder som er i angrep etter nødbestemmelsene, men legger til grunn at disse skal forstås strengt.»

Norges veterinærhøgskole uttaler dette:

«Andre ledd, første punktum, gir alle og enhver rett til umiddelbart å skade/avlive hund. Retten er uavhengig av om vedkommende er skikket til dette, og den gjelder selv om hunden bare er truende eller jagende, og selv om det bare gjelder dyr (hund jager katt over gårdsplassen). Det er heller ingen geografisk avgrensning av retten. Det er riktignok tatt forbehold om at dette ikke skal være utilbørlig ut fra faren og forholdene ellers. Men en så åpen rett for enhver til å «angripe» en hund vil kunne påføre hunden unødig store lidelser (jf. dyrevernavloven § 2) samtidig som ukyndige personers inngripen i f.eks. et hundeslagsmål, som vi antar vil kunne komme inn under bestemmelsen, kan øke faren for ytterligere skade. NVH er således i tvil om hvor langt og under hvilke forhold retten for enhver til umiddelbart å gripe inn skal gjelde.»

Dyrebeskyttelsen Norge har følgende merknader til høringsnotatets lovutkast § 7:

«Utifra ordlyden forstår Dyrebeskyttelsen adgangen til å avlive hund etter § 7, 2. og 3. ledd

som relativt snevre unntaksbestemmelser. Dyrebeskyttelsen vil imidlertid gjøre oppmerksom på at man nok må være jurist for å forstå dette. I tiden etter at utkastet ble kjent, har Dyrebeskyttelsen blitt konfrontert med disse bestemmelsene gjentatte ganger av forskjellige medier og enkeltpersoner. Disse forstår uten unntak avlivningsadgangen som om hovedregelen er at enhver kan avlive løse hunder mer eller mindre etter eget forogdtbefinnende.

Når dette er signaleffekten av bestemmelsene, har lovgiver et problem. For det første kan lovbestemmelsenes uklarehet medføre lovbrudd fordi folk fortolker dem for vidt og avliver løse hunder uten grunn, i strid med dyrevernavloven og. For det andre sprer denne misoppfattelsen ugrunnet skrekk blant alminnelige borgere som har et ansvarlig hundehold.

Dyrebeskyttelsen mottar årlig en rekke henvendelser om vold mot dyr. Flere av disse dreier seg om hunder som er blitt angrepet og skadet av fremmede. Vi frykter at en hundelov med ordlyd som foreslått skal nøre opp under slik dyremishandling, fordi enkelte får en oppfatning av at det nå blir «fritt fram» for å skade eller drepe hunder.

Hundeloven skal være en «brukslov», beregnet på folk flest. Dette betyr at man bør unngå bruk av typiske juridiske begreper. For en jurist viser f.eks. ord som «nødvendig» og «utilbørlig», jfr. § 7, 2. ledd at vi her har å gjøre med velkjente skjønnstemaer. Dette er ikke like opplagt for legfolk, som ikke vil koble begrepene sammen i en avveining uten videre.

DN mener at bestemmelsene i straffeloven §§ 47, 48 på en god måte ivaretar menneskers rett til å avlive hunder i nødssituasjoner.

DN mener at bestemmelsene i § 7, 2. og 3. ledd bør strykes.

Forutsatt at departementet likevel opprettholder dem, mener vi at noen tillegg bør gjøres for å hindre full forvirring blant lovens brukere.

Først og fremst må forholdet til straffeloven §§ 47, 48 avklares. Tilsiktes en endring av rettsstanden, og kan evt. bestemmelsene benyttes i konkurrans?

Hovedregelen bør fastslås eksplisitt. Dyrebeskyttelsen antar utifra lovutkastet at den tilsiktede hovedregelen må være at skade fra truende/jagende/angripende hund skal kunne avverges, og dette helst uten å forvolde død eller skade på verken hunden eller andre impliserte.

Dyrevernavlovens regler om human avlivning bør inkorporeres, se dyrevernavloven § 9, 1. ledd. Likeledes bør bestemmelsene i forskrift om avlivning av hund og katt av 11. oktober 1998 ... inkorporeres. Disse gir detaljerte og uttømmende bestemmelser om hvordan hund kan avlives, selv om situasjonen er en nødssituasjon, bør ikke dette være til hinder for at man bør forsøke å

utføre avlivningen i tråd med hovedregelen i gjeldende rett.

Dyreskytelsen mener at ordet «skade» gir uheldige assosiasjoner. Poenget er jo å avverge et evt. angrep fra hunden. Derfor bør en annen ordlyd velges, f.eks. «avverge skade».

Det bør fastslås at «enhver» som skader eller avliver hunden, selv har bevisbyrden for at dette var et nødvendig inngrep. Hvis ikke risikerer man at mennesker med aggressive tendenser eller irrasjonell hundeskrekk benytter seg av hjemmelen til å gå løs på godmodige hunder med den begrunnelse at de opptrådte truende.»

Dyreskytelsen Oslo & Omegn fremholder bl.a. dette:

«§ 7 inneholder flere skjønsmessige kriterier som medfører at man med letthet kan hevde at de er oppfylt. Ordlyden legitimerer bruk av vold for enhver. Terskelen er lav, og innebærer at det skal svært lite til før enhver har rett til å stikke, slå, pine, sparke eller drepe en hund. Det er tilstrekkelig at enhver som føler seg truet, jaget eller angrepet ut fra sin egen subjektive redsel kan skade eller avlive hund på stedet. «Enhver» er et altfor vidt begrep fordi det innbefatter alle, også barn og ungdom. Å tillate allmennheten, enten det er barn, ungdom eller voksne, å bruke vold strider imot samfunnets normer og regler, og vil ikke fremstå som akseptabelt, uavhengig av begrunnelse. Dette vil også være i strid med dyrevernloven § 8 og § 9.

Personer som har en frykt for hunder, vil i mange tilfeller ha en svært lav terskel, før vedkommende faktisk mener at hun/han er truet eller jaget, og at det er nødvendig å skade eller drepe hunden. DBOs erfaring med hunder, tilsier at det skal svært lite til før en person som er redd hunder mener at alle vilkårene i § 7 vil være oppfylt. DBO frykter at en så vid lovtekst vil kunne åpne for uholdbare situasjoner. På den ene siden vil hunderedde personer mene å ha rett til å skade og drepe en hund. På den andre siden vil de færreste hundeeiere forholde seg passive hvis noen hevder sin rett til å drepe hunden deres. Situasjonen vil ganske sikkert bli uholdbar for alle parter, og fremprovosere unødvendig vold.»

Foreningen for Hundecomplussing skriver stort sett det samme. Begge de to instansene mener at lovutkastet § 7 annet ledd må utgå i sin helhet, og at lov om hundehold i stedet gir en henvisning til reglene i straffeloven §§ 47 og 48 om nødrett og nødverge. Også *Troms politidistrikt* og *Norges Hunder Landsforbund* foretrekker en slik henvisningsregel. Sistnevnte fremholder ellers bl.a. at det må «presiseres at ved farefulle situasjoner, skal det først for-

søkes avverget, før en går til avverging ved avlivning».

Også *Vefsn kommune* og *Trondheim politidistrikt* fremhver at forekommende avlivninger må være humane.

Den norske veterinærforening og enkelte andre instanser savner en vurdering av forholdet til dyrevernloven med forskrifter, og presiserer bl.a. at når fare er avverget og hunden uskadeliggjort etter lovutkastet § 7, «vil bestemmelsene i dyrevernloven om unødig lidelse kunne komme til anvendelse». Også *fylkesveterinæren for Hedmark og Oppland* er bekymret for forholdet til dyrevernloven. Justisdepartementet vil her skyte inn at redegjørelsen i proposisjonens punkt 12.1.3 om hvordan den som lovlig har skadet en hund skal forholde seg etterpå, som bl.a. peker på hva dyrevernloven krever i slike situasjoner, er tatt inn i proposisjonen med bakgrunn i veterinærforeningens merknad.

Norsk Kennel Klub har bl.a. følgende merknader:

«Som nevnt foran har utkastet forsåvidt blitt møtt med sterke reaksjoner innen hundemiljøet. Kennelklubbens første innvending mot utkastet til § 7, 2. ledd, er at det bærer galt av sted når man forsøker å presse sammen nødrett og nødverge som gjelder både for angrep på mennesker, dyr og ting, i en og samme setning.

...

Det som også har vakt sterke motforestillinger, er at avlivning kan skje når en hund «virker truende» og at man derved innfører et rent subjektivt betinget vilkår for avlivning.

Likeledes er det reagert mot at man har inn tatt at hunden om nødvendig kan «skades» og endelig at retten til avlivning er gitt til «enhver».

En hundelov skal kunne leses og forstås av folk flest. Ut fra dette kan det ikke være en farbar vei å forsøke og komprimere i en og samme bestemmelse de forskjelligeartede hensyn som gjør seg gjeldende for forsvar av mennesker, bufe, tamrein, vilt og andre dyr.

Det som etter Kennelklubbens oppfatning burde ha vært gjort, var å dele opp § 7, 2. ledd i flere kortfattede bestemmelser.

Den første av disse burde inneholde adgang til forsvar av mennesker mot angrep fra hunder. Det er klart nok at for disse tilfelle strekker nød- og nødvergeretten seg meget langt. Dette må også gjelde for «enhver». I denne forbindelse skulle det være unødvendig, ja uheldig, å henvise til at hunden kan skades.

Den neste bestemmelse burde gi regler for forsvar av bufe, tamrein og eventuelt fjærkre.

Den siste bestemmelse burde gjelde for forsvar av vilt.

I tilknytning til det som er anført foran, vil

Norsk Kennel Klub presisere sin *oppfatning om nødrett og nødverge i forbindelse med hundehold* slik:

For det første er man innforstått med reglene om tiltak overfor hund når et menneske blir utsatt for et alvorlig angrep. Forsvar mot dette må kunne utføres av enhver med de midler som måtte være for hånden.

For det annet, når det gjelder bufe, bør grunneieren, bufeets eier eller besitter, være berettiget til å avlive hund på stedet når den er i ferd med å jage eller skade beitedyr. Tilsvarende rettighet bør tilsies reineier og andre berettigede etter reinbeite-loven.

Unntaket fra forholdsmessighetsprinsippet i straffelovens §§ 47 og 48 bør ikke utvides ytterligere ved at avlivningsretten skal gis til «*enhver*».

For det tredje bør man opprettholde viltlovens bestemmelser om at den jaktberettigede skal ha adgang til å avlive hund som skader eller jager hjortevilt i båndtvangstiden, og særlig da under ekstraordinær båndtvang. Det er ikke gitt noen begrunnelse for at man skulle utvide avlivningsretten til «*enhver*» i strid med viltlovens § 53, siste ledd.

For det fjerde er man sterkt i tvil om bufelovens bestemmelser om fjærkre, lenger har noen hensikt. Da bufeloven ble vedtatt var det alminnelig at høns og annet fjærkre gikk fritt på innmark. Den som idag driver ervervsmessig virksomhet med fjærkre, lar dem ikke gå fritt.

Sammenholder man verdien av hund og et eventuelt avlivet fjærkre, er det ikke lenger noen forholdsmessighet mellom det angrepne gode og avlivning av hunden. For disse tilfelle dekker erstatningslovens § 1–5 det foreliggende tap, mens en bot for hundeeieren burde være en tilstrekkelig reaksjon.

Til slutt under disse betraktninger ser man ikke bort fra at det kan forekomme tilfeller hvor enhver etter nød- og nødvergeretten ble berettiget for utenforstående personer å forhindre angrep fra hund. For disse tilfelle bør gjelde straffelovens §§ 47 og 48 og det bør i en hundelov være henvist til disse bestemmelser.»

Norske Redningshunder uttaler følgende:

«NRH er enig i at det er behov for å ta inn i hundeloven en bestemmelse som samordner reglene om avliving på stedet av hund som jager eller anfaller dyr eller mennesker. En beskrivelse av dette i lovs form er imidlertid meget vanskelig fordi det adferdsmessig er tale om svært forskjellige situasjoner som kan oppstå. Det er normalt ikke vanskelig å konstatere om en hund jager eller angriper et husdyr eller vilt idet denne adferden finner sted som en følge av hunderis jaktinstinkt. I et slikt tilfelle er det alminnelig

akseptert at dette kan medfane avliving på stedet, noe som selvsagt også vil være en naturlig følge dersom en tilsvarende situasjon oppstår i forhold til et menneske.

Denne siste varianten oppstår heldigvis svært sjelden idet mennesket ikke på samme måte som husdyr og vilt vil utløse hundens jaktinstinkter. Hunder oppdras til å anse mennesker som en naturlig del av sitt miljø, og ikke som potensielle byttedyr. Derfor er det avgjørende å forstå en hunds adferd i forhold til mennesker før man trekker den konklusjon at hunden er truende, jagende eller angripende. Som eksempel på dette kan være at det er helt normal adferd at en hund løper bort til et menneske og hopper opp på personen for å få kontakt som en del av et helt naturlig hilserituale. Dette har ingenting med truende adferd eller angrep å gjøre, men kan selvsagt oppfattes ubehagelig og skremmende for en person som er uvant med dette.

Poenget er at adferd som overfor dyr er klart uakseptabel og faktisk livstruende for det truede dyret faktisk kan være utslag av en helt ordinær sosial adferd i forhold til mennesker, og dette må lovgivningen ta hensyn til. Det må derfor være slik at hundens adferd i forhold til mennesker må vurderes annerledes enn i forhold til "byttedyr", og det kan ikke aksepteres at en person som føler seg truet av en hund avliver hunden på stedet når hunden egentlig bare har vist helt normal adferd i den konkrete situasjonen. Før et slikt tiltak kan iverksettes er det behov for mer konkrete og objektive holdpunkter for at hundens adferd faktisk var så ekstrem at avliving var nødvendig.

NRH oppfatter derfor ordet «truende» i § 7, 2. ledd som problematisk i denne henseende og foreslår at lovtteksten omarbeides på dette punkt, eventuelt ved at ordet fjernes. Selv om det rent unntaksvis kan være på sin plass å anvende nødrettslige regler også overfor en truende hund, så er det uheldig at lovtteksten på denne måten faktisk synes å *utvide* adgangen til å avlive hund ut over de tilfeller som kan falle inn under straffelovens §§ 47 og 48 og tilsynelatende også ut over de tilfeller som reguleres av utkastets § 9 – «anfalt eller skadet folk». De helt spesielle situasjoner som kan oppstå når en hund faktisk truer et menneske bør kunne løses – som nå – ved anvendelse av nødrettsregelen, ikke med hjemmel i en bestemmelse som går videre enn strl. § 47.

NRH vil også påpeke at § 7, 2. ledd vil kunne misbrukes av en «forulempet» som har sett seg lei på en hund som oppfører seg som nevnt ovenfor, og dette vil kunne føre til svært uheldige og støtende resultater og et øket konfliktnivå mellom hundeeiere og enkelte som har et anstrengt forhold til både hunder og hundeeiere.

En konflikt omkring den «hoppende hunden» må kunne løses ved anvendelse av lovens øvrige regler, eventuelt til slutt et avlivingskrav etter utkastets § 9 dersom hunden er til vedvarende *ulempe* («anfalt») for andre. Utkastets § 7, 2. ledd må være en bestemmelse som regulerer helt spesielle og akutt farlige situasjoner og må ikke bli en enkel måte for den «forulempede» å bli kvitt naboens hund – gebyrfritt, papirløst og uten den egentlige prøving av vilkårene for avliving som fremgår av utkastets §§ 9 og 10.»

Jakthundrådet i Norge

«avviser hele forslaget til paragraf 7. Når det gjelder nødrett og nødverge, bør det henvises til straffelovens §§ 47 og 48....Utkastet åpner for at enhver ut fra sin subjektive opplevelse av en gitt situasjon kan skade eller avlive en hund.»

Fuglehundklubbenes Forbund har synspunkter bl.a. på spørsmålet om hvorvidt man bør ha lov til å forsvare andre dyr mot angrep fra hund. Ut fra en totalvurdering mener forbundet at hunden må ha forrang i disse tilfellene, altså at man som hovedsynspunkt ikke skal kunne hindre at hunden skader eller dreper andre dyr hvis skadevoldende inngrep overfor hunden må til. Forbundet fremholder at hunder har «en ikke ubetydelig verdi, og dette gjelder særlig jakthunder og andre brukshunder. Hensett til dette vil avlivning av hund ved angrep på andre dyr normalt måtte avvises.» Om dette sies videre:

«Videre må det i forbindelse med avlivning av en hund legges vekt på den følelsesmessige betydning en hund har for eieren og andre. Denne verdien vil ofte være langt større og mer betydningsfull enn den økonomiske verdien. Dersom hund skal avveies mot et annet kjæledyr vil det kunne være vanskelig å si at den ikke-økonomiske verdien er større for hundens vedkommende, enn for eksempel en katt. Dreier det seg derimot om eks. ender eller høner, vil dette ikke kunne legges til grunn. Dersom man skal foreta en bred interesse avveining, må det også trekkes inn at en hund som jager eller angriper andre dyr, i mange tilfeller vil gjøre dette som følge av naturlige instinkter – dette gjelder for ville dyr og noen husdyr. Det er slik dyrenes verden er. Eventuelle lidelser en hund under angrep påfører det annet dyr, vil trolig også kunne trekkes inn. I samme gaten ligger også hensynet til hunden det er tale om å avlive – dersom avlivningen av hunden ikke kan skje på en skånsom og human måte, vil avlivning måtte avvises – man oppnår ikke noe mer enn det man er i ferd med å avverge. En minste forutsetning for en human avlivning vil i de fleste tilfeller være at man har egnet våpen for hånd, samt kunn-

skaper om bruk. Dette vil imidlertid sjelden være tilstrekkelig. Å skyte på et mål i stor hastighet, som en jagende hund vil være, innebærer en betydelig risiko for skadeskyting. Det er ikke vanskelig å erkjenne at man står ovenfor to onder – og man må foreta et valg. Ut i fra en totalvurdering må hunden ha forrang. I tillegg kommer de føringer som ligger i Kjæledyrkonvensjonen, som tilsier at hunder og andre kjæledyr gis en særskilt beskyttelse.»

Til forskjellige sider ved lovutkastet i departementets høringsnotat her forbundet videre bl.a. følgende merknader:

«Vi er av den oppfatning at den foreslåtte tekst i lovutkastets § 7 annet ledd åpner for misforståelser. Bestemmelsen åpner for privat rettshåndhevelse. Uavhengig av hva man mener ligger i bestemmelsen, må den klargjøres med tanke på sitt publikum. Folk flest er ikke i stand til å forstå rekkevidden straffelovens § 48, og heller ikke lovutkastets § 7 annet ledd.

I relasjon til § 7 annet ledd finner vi også grunn til å peke på den åpenbare risiko for misforståelser som ligger i situasjonskravet som er beskrevet.

At en hund kan avlives fordi den er/fremstår som «truende» er naturligvis helt uakseptabelt.

Hva som er truende er videre svært subjektivt, og en persons holdninger og kunnskapsnivå vil ha stor betydning. Kunnskaper om dyr er dessverre avtagende i dagens samfunn hvor svært mange mennesker vokser opp uten kontakt med dyr, dette i motsetning til tidligere tider. Som vi har berørt en rekke ganger foran, er hund et svært viktig rettsgode, og det kan ikke være slik at man kan risikere å få den avlivet basert på en persons totale mangel på kunnskap og skjønn. Vi har for eksempel kunnet registrere at svært mange mennesker ikke klarer å skille en voksen hund fra valper og unghunder. Har avlivning først funnet sted, hjelper det lite å få medhold i ettertid om at avlivningen var urettmessig.

Videre må det knyttes noen kommentarer til «jagende». Også her er det en åpenbar risiko for misforståelse. Enkelte kan være av den oppfatning at en valp som løper etter for eksempel en sykkel, jager. I realiteten vil den leke. Videre skulle det være nok å peke på at en del vanlige jaktformer benytter drivende og jagende hunder. Ettersøkshunder i arbeid vil også kunne fremstå som jagende. Hunder ute i lovlig og samfunnsnyttig ærend kan således risikere å bli avlivet. Dette er uakseptabelt.

Avveiningsmarkøren er «om nødvendig» og «utilbørlig ut i fra faren og forholdene ellers». Disse markørene er etter vår oppfatning for sva-

ke, og dessverre tilslørende for folk flest. Man står ovenfor et inngripende tiltak og det må stilles strenge krav. Det er behov for så klare regler som mulig – det «hvemsen» som i tilfelle vil utøve den privat justis det her er tale om. Folk flest vil ikke ha tilstrekkelig kunnskap verken om hunder eller det dyr som jages, til å kunne foreta en forsvarlig vurdering av situasjonen.

... Det fremgår av lovutkastets § 7 annet ledd at avlivningsretten skal tilkomme «enhver». Dette finner vi svært uheldig. Det må ... være klart av «enhver» ikke vil besitte verken kunnskap eller de nødvendige hjelpemidler til å foreta en human avlivning. Vi kan ikke se at det er grunn til å fravike prinsippet i dyrevernslovens § 9 i nødrettstilfellene – uansett under hvilke omstendigheter en avlivning skjer, må det skje på en etter forholdene mest mulig skånsom måte. I den grad man skal lovfeste noe om avlivningsrett, bør dette av informasjonshensyn fremgå klart av loven. Vi vil igjen poengtere at folk flest vil være bestemmelsens publikum.

...

Som nevnt er det vår oppfatning at lovutkastets § 7 annet ledd må utgå – dette grunnet sitt innhold, signaleffekten av å ha lovfestede bestemmelser om avlivning av hund og den åpenbare risiko det er for misforståelser – både om bestemmelsenes rekkevidde og faktiske omstendigheter. En urettmessig avlivning gjenomgående ikke kunne bøtes på, og dette hensynet er det viktig å ha klart for seg. For oss som lever med hunder (i følge Aftenposten ca. 1 million mennesker) er det ikke slik at vi bare kan løpe ut å kjøpe en ny hund og være like lykkelige. Den som tror det har misforstått det meste.

...

Det kan imidlertid ha sine fordeler å presisere nødrettsbestemmelsen for hund i hundeloven av informasjonshensyn, og der fremvise en avveining av interessene og foreliggende hensyn. Hundens egenverdi, økonomiske verdi, verdi for eier og samfunnet må trekkes inn i vurderingen. Videre må de konvensjonsforpliktelser Norge har og de føringer det legger tillegges vekt.

Hva bør gjøres annerledes dersom man, til tross for justiskomiteens relativt klare oppfatning om at de generelle nødrettsbestemmelser måtte anses som tilstrekkelig, ønsker å lovfeste nødrettsbestemmelser i hundeloven?

Det må gjøres et klart skille mellom hvilke retts gode som utsettes for angrep, og presisere vilkårene slik at fare for misforståelse unngås. Følgende inndeling synes hensiktsmessig:

1. Mennesker, som helt klart stiller i en særskilt kategori
2. Husdyr og andre kjæledyr
3. Ville dyr.

...

Dersom jaging av ville dyr gir rett til å drepe en hund, er det i praksis fritt frem for «hundemord», noe vi dessverre vet forekommer – det vil være helt umulig å tilbakevise en påstand om at en løs hund ikke har jaget vilt når den ble avlivet. Der hunden jager hjortevilt i båndtvangstid gjør den det ut i fra naturlig instinkter og som følge av eiers mislighold av sine plikter – dette tilsier at det her bør reageres ovenfor eier den egentlige skyldige, ikke ovenfor hunden. Dette med etterfølgende rapport og kontroll med avlivning fremstår som vesentlig.

Dette bla. for at fagfolk om nødvendig raskt kan forsikre seg om at hunden virkelig er død, eller foreta avlivning av en hund som er så skadet at den må avlives. En varslingsplikt er også viktig ut fra hensynet til hundens eier, og politiets etterforskning av mulige «hundemord.»

Også bl.a. *Ellingsrud Hundeklubb* er bekymret for konsekvensene av at lovteksten bruker ordet «truende»:

«For et menneske med angst for hunder er det forbundet med redsel å passere selv en liten miniatyrhund. I tillegg finnes en del hundehatere. Hvis disse ... med loven i hånd får fritt spillerom vil det oppstå uholdbare tilstander. At man kan bruke nødvergeretten hvis angrepet er reelt for å avverge eller forsvare mennesker, dyr eller hunder er selvsagt, men vi er redd for at uttrykket true vil bli misbrukt. Hundeeiere må kunne passere selv personer med angst for hunder uten å risikere voldelige reaksjoner.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund sier bl.a. følgende:

«En åpning for subjektivt å vurdere når en hund oppfattes som truende, er helt uakseptabelt. Avlivning på stedet kan ikke aksepteres utover det som blir ivaretatt gjennom straffelovens §§ 47 og 48. Det er eieren/ledsageren som har et objektivt ansvar for hunden. Under direkte angrep er det på sin plass med avlivning, men dette er som nevnt regulert gjennom straffeloven. «Enhver» bør ikke ha rett til avlivning. Dette bør foretas av politi, grunneier etc.

...

Når det gjelder truende hunder finnes ikke disse i hundemiljøet i Norge. Den tidligere jakt-hunden har i dag blitt en familiehund.»

En noe annen virkelighetsbeskrivelse går frem av uttalelsen fra *hundetrener Wenche Foldahl, Foldahls hundeskole*. Her fremholdes urimeligheten i at en hund som angriper bufe, barn eller voksne blir avlivet, fordi den ikke gjør annet enn å følge instinkter eller det den er trent til. Om trening av hunder for angrep fremholdes følgende:

«Annen grunn til at en hund angriper er at den er trent i angrep, såkalt IPO. Her er også en dobbeltmoral. Det er ok å trene hunden til angrep for hvem som helst så lenge vi «leker» oss (konkurrerer). Hunden er ikke et leketøy hverken for barn eller voksne! Er den da så uheldig å gjøre som den er trent til «på alvor» kan hvem som helst skyte den. ...»

Justisdepartementet vil her skyte inn at man under forberedelsen av proposisjonen har fått kjennskap til den her nevnte organiserte angrepstrening av hund i Norge. Departementet tar opp spørsmålet om forbud mot angrepstrening og mot hunder som er blitt angrepstrent under punkt 15 nedenfor.

Også *Norsk Pointerklub* har merknader i samme retning som Norges Jeger- og Fiskerforbund til ordet «truende» og betydningen av «egne subjektive vurderinger». *Troms politidistrikt* uttaler bl.a. følgende:

«Reglene gir rett til avlivning av hund som er truende. Man må være oppmerksom på at personer med hundeskrekke eller personer som har dyr på beite lett vil oppleve hundens blotte tilstedeværelse som truende noe som iflg. ordlyden gir dem rett til avlivning av hund. Det bør ikke være tilstrekkelig for avlivning av hund at person opplever den som truende.

Reglene er også formulert slik at man er berettiget til avlivning av hund såfremt dette ikke fremstår som *utilbørlig*. Dette medfører at mange avlivninger av hund som i og for seg kan beskrives som kritikkverdige eller unødvendige vil være rettmessige idet det kreves at avlivningen skal være «utilbørlig» før den for eksempel er straffbar. Det skal sannsynligvis svært mye til før politiet kan reagere strafferettslig overfor personer som avliver andres hunder på grunn av dette vilkåret.

Det fremstår som en klar mangel ved forslaget at man i en slik nødrettsregel spesielt laget for hunder ikke har tydeliggjort den forholdsmessighetsvurdering som formodentlig bør foretas. Vurderingstemaet i strl. § 47 er for eksempel av avlivning kun er berettiget dersom man kan anse faren som særdeles betydelig i forhold til skaden som forvoldes.»

Også følgende instanser uttrykker skepsis mot bruken av ordet «truende» i departementets høringsutkast: *Rådet for dyreetikk, fylkesmannen i Buskerud, Samnanger kommune, Stavanger kommune, Engerdal kommune, Engerdal fjellstyre, Mosvik kommune, Eidsvoll kommune, Notodden kommune, Våler kommune og Gol kommune.*

Sogn og Fjordane ettersøksråd har denne merknaden:

«Ein treng ikkje nokon god grunn for å avlive eller skade ein hund. Det er også lett å terge på seg ein hund om ein ynskjer å drepe den. Det bør vere eit krav om at den som avlivar, må bevise at hunden var ein fare.»

Nittedal kommune mener derimot at «det fremlagte lovforslaget ... er utilstrekkelig» og har vedlagt bl.a. følgende utdypende merknader fra rådmannens vurdering:

«Avliving på stedet bør begrenses til de tilfeller hvor dette er nødvendig for å avverge skade. Imidlertid bør ikke bevisterskelen være høy for retten til å avverge fare ved å skade eller avlive hund som utgjør, eller oppfattes å utgjøre, en fare.

Rådmannen mener det er urimelig at den angrepne part i etterkant skal ha bevisbyrden for om faren faktisk var så stor at motangrepet var forholdsmessig. Den fornærmedes (angrepne) risiko for etterfølgende ansvar taler for dette syn.»

Stavanger kommune sier bl.a. følgende:

«Teksten i lovforslaget er stort sett lettfattelig, med unntak av § 7: Om hund som truer, jager eller angriper. Spesielt annet ledd er vanskelig og gir for mye rom for personlig skjønn, slik at en håndheving kan skape mange tvister. Begrepet «truende» er uklart.»

Og *Engerdal fjellstyre* har denne merknaden:

«Paragrafen er for rigorøs og for upresist formulert. Hva er for eksempel en truende hund? For drastisk at enhver som føler seg truet kan avlive hunden. Det bør kun være i akutte situasjoner der mennesker/dyr angripes/skades at avliving er påkrevet.»

Ulstein kommune ønsker at lovutkastet blir vurdert på nytt med sikte på å få «ei formulering som gjev mindre rom for personleg og situasjonsbestemt tolking av kva som er akutte faresituasjonar». *Gol kommune* mener at «det må koma klarare fram kva ansvar og vilkår som må vera til stades når ein person, i ein pressa situasjon, vurderer det slik at avliving av hunden på staden er den beste løysinga.» Også *Mosvik kommune* mener bestemmelsen åpner for for mye «tilfeldig skjønn samtidig som regelen kan vekke stor forargelse blant seriøse hundeholdere».

Også *fylkesmannen i Aust-Agder, Arbeidsutvalget for viltorganene i Aust-Agder, Notodden kommune og Birkenes kommune* peker på at lovutkastet § 7 annet ledd åpner for for mye skjønn. Heller ikke *Hol kommune* eller *Grue kommune* er fornøyd med den innretning § 7 har fått i høringsutkastet.

Birkenes kommune sier til høringsutkastet § 7 annet ledd bl.a.:

«Det må understrekes i lovteksten at situasjonen må være alvorlig før hunden kan skades eller avlives. Man kan tenke seg en situasjon der en drivende jakthund kommer inn på naboterrenget og blir avlivet fordi den jager for eksempel et rådyr.»

Fylkesmannen i Buskerud fremholder at lovutkastet etter ordlyden innebærer «at flere typer jakthunder, eksempelvis harehunder og elghunder, kan skades eller avlives av enhver når de er i lovlig bruk under jakt eller trening», og uttaler ellers bl.a. følgende:

«Vi vurderer det som helt uakseptabelt at lovutkastet innfører at enhver i gitte situasjoner kan skade eller avlive en hund. ... Avliving i etterkant av en situasjon vil i enkelte situasjoner løse et akutt problem dårlig, men «enhver-løsningen der og da» kan fort gi en enda dårligere løsning. Avliving på stedet ved direkte angrep på mennesker og husdyr er imidlertid et unntak som aksepteres.»

Mosvik kommune har denne merknaden:

«I vår hjorteviltregion er det tradisjon for at man både under vanlig jakt og ettersøk av skadet hjortevilt, i og utenfor ordinær jakttid, benytter godkjente ettersøkshunder. Disse hunder er kvalitetssikret ved ID-merking og regelmessige tester. Hjorteviltjakta er en betydelig næringsaktivitet i kommunen, og det vil være trist hvis slike brukshunder etter en lang dags jakt anfaller og avlives på grunn av manglende kunnskaper om deres adferd. Her er det viktig å være klar over at ulike hunderaser systematisk er avlet fram og preget med det formål å kunne utøve bestemte oppgaver samtidig som disse dyrene innehar en formålstjenlig adferd. Eksempler på slike hunder er rednings-/politihunder, vokterhunder, gjeterhunde og ulike jakthunder. Bestemmelsen virker urimelig og bør derfor gis en mer presis utforming i den endelige lovteksten.»

Hornindal kommune finner det rimelig at retten til å avlive hunder etter § 7 ikke blir avgrenset til en spesiell krets av personer. *Birkenes kommune* mener derimot at kretsen bør innsnevres til grunneiere, beiteberettigede, fangsberettigede, vilttoppsyn, politi og liknende, «spesielt hvis resten av teksten beholdes så vidt romslig angående skjønn».

Nedre Eiker kommune og *Øvre Eiker kommune* ønsker avklaring om hva som gjelder «hvis en hund blir angrepet av en annen hund». Problemstillingen om hunder som angriper andre hunder har også vært pekt på i telefonhenvendelser og brev fra en-

keltpersoner til Justisdepartementet, og i høringsuttalelsen fra *Ellingsrud Hundeklubb*.

Direktoratet for naturforvaltning bemerker at uttrykket «dersom faren fra hunden blir voldt lovlig» er «vanskelig å forstå for menigmann og ... bør omskrives slik at det blir lettoppfattelig».

Sametinget uttaler bl.a. følgende:

«Sametinget er fornøyd med at de ulike lovene som gjelder for hunder og hundehold forsøkes koordinert. Ved endring av disse lovene må det være en forutsetning at dagens beskyttelse av tamrein og husdyr ikke blir svekket. Reindriftens beiteområder er i større og større grad berørt av menneskelig aktivitet. Det er ulike inngrep så som fysiske inngrep i form av veibygging, kraftutbygginger, hytteområder, gruveanlegg. Slike inngrep fører ikke bare til at reinbeiteområder går tapt, men også til økt ferdsel i omkringliggende områder. Ikke-fysiske inngrep kan være scooterløyper, militære øvelser, hundekjøring og rypejakt i områder hvor reinen befinner seg. Reinen viker unna slike områder som er preget av menneskelig aktivitet – forskningsresultater viser at reinen avskyr slike områder i en distanse på inntil 10 km.

Der det er rekreasjon i beiteområder inne i bildet følger det gjerne hunder med. Hunder som følger med mennesker er sjelden i bånd, men i de fleste tilfeller er disse dresserte og lystrer hundeeieren. Jagende hunder spesielt i drektige simleflokker vil kunne gjøre stor skade på mange måter. Det kan føre til at reinflokken ikke søker tilbake til det området hvor de holdt til – reinen søker da til dårligere beite- eller kalvingsområder. I verste fall kan drektige simler kaste kalv som følge av stress og ved at de blir skremt.

Med den utvikling som har vært spesielt med innskrenkning av reinbeiteområder er det viktig å ha den samme strenge lovgivning som før. Det kan være tilfelle at saueholdet har endret seg siden 1920-tallet da bufeloven ble vedtatt, men for reindriftsnæringens del er samfunnet kommet «tettere inn på reindriften».

Sametinget er ikke enig i at Reindriftslovens § 29 femte ledd første punktum, som gir hjemmel for å avlive hund i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet rein, fjernes. Sametinget frykter for at fremsetting av krav for namsmyndighetene vil ta så lang tid at skaden hunden gjør vil langt overstige det tapet en avliving av hund utgjør. I tillegg vil det medføre reineieren urimelig merarbeid ved å måtte avbryte arbeidet og reise til lensmannskontoret for å anmelde saken. Sametinget mener at lovutkastets § 7 annet ledd ikke gir tilstrekkelig hjemmel for reindriftsutøveren til å drive en fornuftig reindrift.»

12.4.4 De spesielle reglene om inngrep der hund jager eller angriper dyr

En del merknader har referert seg både til den allmenne regelen om nødrettsinngrep der hund utgjør fare, og til de spesielle reglene om hund som jager eller angriper dyr i høringsnotatets lovutkast § 7 tredje ledd. Her under punkt 12.4.4 refereres merknadene til de spesielle reglene. Enkelte høringsuttalelser har imidlertid behandlet den allmenne regelen og de spesielle reglene under ett. Disse uttalelsene er gjengitt foran under punkt 12.4.3.

Mange høringsinstanser har merknader som gjelder *hvilke dyr* som gis beskyttelse gjennom de spesielle reglene:

Sorenskriveren i Inderøy peker på at vernet mot angripende hund synes «å være noe svakt», og reiser spørsmål «om ikke dyr som holdes som kjæledyr eller for hobbyutøvelse, bør gis tilsvarende vern, eksempelvis hunder som står bundet og blir angrepet av løshunder.» *Sandnes kommune* mener at «fjærfe som holdes på hobbybasis» bør ha samme vern som i næringsutøvelse. «Andre fugler og dyr som holdes på hobbybasis – liksom i alminnelighet også hunder – bør overveies gitt samme vern». *Aremark kommune* viser til at det er «overordnet å forhindre lidelser. Ei «hobbyhøne» lider like mye av et hundeangrep som ei «næringshøne» og bør derfor sidestilles. Det bør vurderes å sette krav til fjærfe skal være inngjerdet for å få beskyttelse av loven». Samme kommune peker på at vernet ikke bør være avhengig av om dyr beiter, men gjelde der dyrene oppholder også for «mosjon/uteliv», og at det også bør vurderes å «ta med hest og svin ...» Kommunen peker også på at det må legges stor vekt på å unngå rom for tvil ved lovutformingen, for å «unngå en ny «hundemordparagraf»». Også *Voss kommune* og *Trondheim politidistrikt* nevner hest. *Holtålen kommune* sier at det bør «tas høyde for utvikling i landbruket mot hold av andre dyr enn storfe, sau og geit», og nevner som eksempel «hjortevilt i innhegning for oppdrett». *Engerdal kommune* nevner «lama, alpakka og gris», og at klovdyr som går ute må vernes selv om de ikke beiter. *Fylkesmannen i Sogn og Fjordane* peker på at vernet for beitedyr ikke bør være begrenset til område der «eigaren har rett til å la dyra sine beite». Også *fylkesmannen i Nordland* nevner svin. *Nittedal kommune* anser lovutkastet som utilstrekkelig, og av rådmannens vurdering fremgår at også dyr som holdes utenfor næring bør beskyttes:

«En legger til grunn at eier av andedam, dueslag eller annen fugl utenfor næring også vil ha behov for, om ikke føle sterk trang til, å avverge eller begrense tapet av sine kjæledyr. Også and-

re kjæledyr, så som kanin og ilder som holdes som kjæledyr, eller andre dyr i næring som ikke er positivt nevnt i loven (f.eks. rev) bør vurderes. ... Rådmannen reserverer seg fra det syn at andre dyreeiere skal bære noen som helst risiko for folks hundehold. Ut fra nødrettens regler vil verken kanin, ilder, rev m m være vernet i det den økonomiske verdi ikke overstiger hundens (ca. 7 – 8.000,- pr rasehund).»

Også *fylkesmannen i Finnmark* er opptatt av at alle dyr som holdes i næring, bør beskyttes, og nevner «pelsdyr i bur» og «gris» som kan «reagere med å spise ungene sine» dersom de blir skremt eller føler seg truet, og videre «villsvin, struts, lama». *Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr* nevner også dyr i næring generelt, spesielt gris, samt fjærfe, herunder gjess.

Ringerike kommune mener at det bare ved angrep på mennesker bør være lov til å utøve forsvar mot hund ved å skade eller avlive den, bortsett fra der politiet griper inn. *Notodden kommune* mener at hjortevilt ikke bør beskyttes ved avliving av hund:

«Vi skal huske på at jakthunder er opplært til å jage hjortevilt og hvis disse blir sluppet løs eller kommer seg løs så er det helt naturlig at de vil jage hjortevilt. Det er hundeeieren som bør straffes i slike tilfeller, ikke ved at hunden avlives, men økonomisk.»

Også *Direktoratet for naturforvaltning* synes å mene at hund som jager eller angriper andre dyr ikke bør kunne avlives på stedet. Dette synes å være oppfatningen i relasjon til alle dyreslag, og advarsel til eller bøtelegging av hundeholderen anses som tilstrekkelig vern.

Også *Rådet for dyreetikk* er av samme oppfatning, og mener at eventuell avliving av hund bare bør vurderes i ettertid og da ut fra «egenskaper ved hunden selv». Om skillet mellom dyr som er vernet og ikke vernet ved lovutkastet § 7 tredje ledd har instansen imidlertid denne kommentaren:

«Rådet for dyreetikk mener at den foreslåtte lovlige reaksjonsmåte (rett eller ikke rett til å avlive hunden) etter hvilken dyreart som utsettes for angrep fra hunden, innebærer en lite konsistent rangering av «offeret». Det er ikke «offerets» lidelser eller egenverdi som teller, men først og fremst offerets økonomiske verdi (som landbrukets produksjonsdyr, tamrein og hjortevilt). Når hunden jager visse nærmere angitte arter, kvalifiseres dette i følge lovutkastet for at enhver har rett til å avlive hunden. Dyr med økonomisk verdi, da først og fremst i en næringssammenheng, rangeres i denne sammenheng høyere enn dyr av samme art med «bare» affeksjonsverdi. Således foreslås det at

hunden kan avlives om den angriper fjørfe i kommersielt fjørfehold, men ikke om den angriper hobbyhøns. Jaging av storfe innebærer at hunden kan avlives, men ikke jaging av hest og gris. Storfe er trolig det husdyret som er minst utsatt for skade fra løs hund; løse kyr utgjør vanligvis en større potensiell fare for hunder enn omvendt. Katter, som nok er den arten som hyppigst jages av hund, er heller ikke med.»

Norsk Kennel Klub mener at fjærkre vil være tilstrekkelig beskyttet gjennom erstatningskrav og bøtlegging. *Norges Jeger og Fiskerforbund* uttaler at det «var i gamle dager at hønene gikk på tunet og fant mat».

Fuglehundklubbenes Forbund mener at høringsutkastet § 7 tredje ledd bør utgå, eller subsidiært omarbeides, og uttaler bl.a. følgende:

«Departementet har uten noe særlig diskusjon lagt til grunn at de særlige lovbestemmelser som i dag eksisterer til beskyttelse av enkelte særskilte dyrearter, skal opprettholdes dog med enkelte helt nødvendige endringer. Alternativet til en spesialregel er å la de nevnte arter få den samme beskyttelsen som andre dyr. Det er våre oppfatning at dersom enkelte dyr skal ha et særskilt vern, så krever det en særskilt begrunnelse.

Samfunnet har endret seg betydelig siden enkelte av de særskilte regler om vern av spesielle dyr mot hund ble innført. Kjæledyrenes betydning for mennesket må antas å ha økt vesentlig – dette som følge av den generelle utviklingen i samfunnet og måten vi holder kjæledyrene våre på. Vi har videre i traktats form påtatt oss å beskytte kjæledyrene, noe som etter vår oppfatning gjør det påkrevet med et særskilt vern. Vi har gjennom kjæledyrkonvensjonen også erkjent det spesielle forhold vi mennesker har til våre kjæledyr, og i dette ligger det en ekstra verdsettelse av kjæledyrene. Det fremstår derfor som nærliggende å stille spørsmål ved det særlige vern enkelte husdyr og ville dyr har på hundens bekostning.»

Om de forskjellige dyreslag som er nevnt i høringsutkastet § 7 tredje ledd, uttaler *Fuglehundklubbenes Forbund* om storfe/kyr at hund ikke kan ta storfe, men at det derimot «er grunn til å tro at kuer hvert år skader en del hunder». Om sau, geit, fjærfe og ville dyr uttaler forbundet bl.a. dette:

«Det må legges til grunn at det skjer uhell i møtet mellom sau/geit og hund. Faktum er imidlertid at de fleste hundeeiere respekterer båndtvangen. Videre har svært mange hundeeiere vært seg sitt ansvar bevisst og tatt hunden med på sauedressur. Det er heller ikke slik at alle hunder er interessert i sau. Vi er av den oppfat-

ning at problemet hund/sau, ikke har særlig stort omfang. Dette støttes av det som foreligger av dokumentasjon på området.

Det er vår klare oppfatning at den særbeskyttelse bufeloven gir for sau/geit på hundens bekostning, ikke lenger kan begrunnes ut i fra behov og bør utgå. For de ulykker som måtte inntreffe, vil bondens økonomiske interesse sikres gjennom en erstatning fra hundens eier. Slike ulykker er svært beklagelig og hundens eier bør straffes dersom vilkårene for det er oppfylt.

Hundeeieren synes naturligvis like lite om slike episoder som andre, og de aller fleste er seg sitt ansvar bevisst.

... Det er etter vårt syn totalt urimelig at en høne eller dets like skal ha større vern enn en hund bare fordi de holdes som ledd i næring.

Vi vil fremheve at våre hunder (fuglehundene) har sterke instinkter for hønsefugl, og det er nettopp det vi ønsker av våre hunder. Følgelig vil det være svært så naturlig for en fuglehund, og nok heller ikke unaturlig for en del andre raser, å ta en høne. Uten total å ødelegge formålet med å ha en fuglehund (som jakt-hund), er det naturligvis intet å gjøre for å forebygge en fuglehunds interesse for hønsefugl, slik som for eksempel renhetsdressur på sau.

Det fremstår for oss som helt urimelig om en fuglehund som eieren er svært følelsesmessig tilknyttet og som kan være verdt titalls tusen kroner, eller hundretusen kroner for den saks skyld, skal kunne avlives dersom den tar en høne. ...

Det er ikke behov for noen særlig beskyttelsesregel for høner. Spesialbeskyttelsen gjelder kun for høner som holdes som ledd i næringsutøvelse. Fra det kan man slutte at det er de økonomiske interesser som har beskyttelse, ikke høna som sådan. En rett til erstatning for den skade hunden har forvoldt ville således gi bonden den beskyttelsen loven tar sikte på å gi han. Sett i lys av dette fremstår det som helt uforholdsmessig at bonden kan gå til et så inngripende og drastisk skritt som avlivning av hunden. ...

Vi foreslår at det ikke lages noe særskilt vern for ville dyr – dette basert på hva som etter vår mening vil følge av de generelle nødrettsbestemmelser i straffeloven – nødrett vil etter vår vurdering sjelden foreligge (men straffelovens § 48 vil i prinsippet gjelde så lenge det ikke finnes noen *lex specialis* i hundeloven for ville dyr). For det første er det svært få ville dyr som har større verdi enn en hund. Videre kommer det ikke-økonomiske aspekt inn: Hunder har normalt stor følelsesmessig verdi for eieren, dette i motsetning til ville dyr hvor ingen mennesker har slike relasjoner. Avslutningsvis nevner vi at dersom en hund jager ville dyr, vil det sjelden resultere i noen konkret skade – de dyr

som lever vilt i naturen er skapt for å kunne klare seg. Hunden kan ta seg en tur etter dyret, men vil svært ofte dukke opp igjen etter kort tid fordi de ikke klarer å holde følge eller egentlig ikke er så interessert. Når en hund jager andre dyr, har dette gjerne sammenheng med naturlige instinkter hos hunden, hvilke også bør trekkes inn i en vurdering de lege ferenda. Videre er risikoen for skadeskyting av en jagende hund som nevnt foran overhengende. Ved å unnlate å innta en bestemmelse om avlivning i forbindelse med ville dyr, kan mange misforståelser unngås.»

For så vidt gjelder angrep på dyr foreslår imidlertid Fuglehundklubbenes Forbund en slik formulert regel:

«På samme vilkår [dersom dette er påkrevet og det ikke er andre måter å avverge faren på] kan eier, besitter eller vokter av husdyr eller kjæledyr, skade eller avlive en hund under direkte angrep på dyrene, dersom disse må antas å ha større eller samme verdi som hunden.»

Flere instanser har også merknader til at inn-grepskompetansen ved hunds angrep på dyr er lagt til *enhver*:

Fuglehundklubbenes Forbund sier bl.a. dette:

«På dette punkt innebærer lovutkastet en utvidelse i forhold til gjeldende rett. Vi kan ikke se at utvidelsen er begrunnet eller behovet godtgjort. Vår vurdering er at en avlivningsrett for enhver er svært lite tilfredsstillende. ...

Videre synes det uheldig å gi enhver avlivningsrett når slik rett avhenger av om fjærfeet holdes som ledd i næringsutøvelse eller er avhengig av at bufe/småfe beiter lovlig – «enhver» vil ofte ikke vite noe om dette.

Det kan i relasjon til de foreslåtte bestemmelser i tredje ledd nevnes at det etter svensk og dansk rett ikke foreligger noen avlivningsrett for enhver. ...

I den utstrekning man velger å opprettholde rett til avlivning som foreslått i lovutkastet, må det kun være personer hvis interesser er berørt som kan foreta avlivningen. ... I motsatt fall kan bufeieren få «hjelp» han ikke ønsker. Avlivningen av hund er inngripende og det er ikke gitt at eieren av bufeet ønsker hunden avlivet – kanskje er det endog hans egen høyt premierte jakthund som han er svært glad i, som ved et uhell har kommet på avveie.»

Jan Evensen, Nittedal peker på at dette kan ramme f.eks. lovlige «etersøkshunder som «en eller annen» møter i skogen på sporet etter skadet hjortevilt», og *Ål kommune* uttaler bl.a. dette:

«Rettsikkerheten til hund og dyrevernomsyn

er ikkje tilstrekkelig ivaretatt når lovverket åpner for at skjønsmessige vurdering av ein tilfeldig person skal vere grunnlag for at denne personen skal ha rett til å avlive eller skade hunden.

Ved viltforvaltning og bestandsregulerande tiltak er jakthunden eit naudsynt verktøy i gjennomføringa av jakta. Dagens lover, jfr. viltlov og bufelov, har reaksjonsmuligheter som ivaretek vilt og bufe på ein god måte. Slik lovforslaget er formulert vil § 7 kunne medføre at avliving av hundar under lovlig jakt skjer av personar som ikkje har god nok kunnskap om jakt-hundar og hundejakt. Dette gjeld spesielt løst på drevet halsende hund og hund i los. Dette forhold er ikkje godt nok vurdert eller ivaretatt i utkast til ny hundelov»

Følgende instanser går også mot regelen som gir inngrepsrett til enhver: *Fylkesmannen i Aust-Agder, Arbeidsutvalget for viltorganene i Aust-Agder, Ringerike kommune, Bygland kommune, Nannestad kommune, Gol kommune, Sauherad kommune, Vegårshei kommune, Nedre Eiker kommune, Øvre Eiker kommune, Jakthundrådet i Norge, Norsk Kennel Klub, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn og Jeger- og fiskeforeningen Samhold, Øvre Eiker.*

Mange har også merknader til formuleringen som stiller som vilkår for avliving av hunden at den «ikke lett lar seg oppta»:

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr fremholder som positivt at det ikke gis adgang til avliving dersom skaden eller faren for det utsatte dyret «lett kan avverges ved å ta opp hunden umiddelbart», men mener at ordet «lett» bør fjernes i formuleringen.

Foreningen for Hundeomplussing og Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn poengterer at de færreste hunder lett vil la seg oppta av en fremmed person. Derfor vil bestemmelsen favne svært vidt og ramme de fleste hunder dersom ikke ordet «lett» fjernes. *Notodden kommune* sier at en «ukyndig person vil kanskje aldri klare å fange en hund, mens en hundevant person vil klare dette lettere». *Troms politidistrikt* sier at etter «vår vurdering vil hunden enten la seg oppta eller ikke la seg oppta. Ordet «lett» gir et signal om at man ikke behøver å forsøke å ta opp hunden og foreslås tatt ut av bestemmelsen». *Norges Jeger- og Fiskerforbund* sier dette: «Hva er «lar seg lett oppta»? Enhver som har hatt befattning med hunder, vet at realiteten er at det ofte ikke vil være mulig å oppta en hund uten problemer for andre enn hundeeieren selv». *Østre Toten kommune* uttaler at lovteksten bør utformes «slik at avliving av en hund, er absolutt siste utveg».

Også *Landbruksdepartementet, fylkesmannen i*

Aust-Agder, Arbeidsutvalget for villtorganene i Aust-Agder, Norsk Kennel Klub, Fuglehundklubbenes Forbund, Sauherad kommune og Vegardshei kommune går inn for at kravet må være at hunden ikke lar seg oppta, altså at ordet «lett» går ut av lovteksten.

Vilkåret om at hunden skal «*valde fare*» for å kunne avlives, kommenteres også av flere høringsinstanser:

Foreningen for Hundecomplassering og Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn har et felles forslag til formulering, og her er sistnevntes begrunnelse for den:

«Når det gjelder § 7 tredje ledd, er enkelte begrep for vide, noe som innebærer at de vil kunne få en anvendelsesrekkevidde langt utover hva som er nødvendig. Eksempelvis brukes farebegrepet. Utgangspunktet er at det meste ved en hund kan sies å utgjøre en eller annen hypotetisk fare. Ordlyden i § 7 tredje ledd slik forslaget er formulert, vil i realiteten omfatte alle hunder, og foreslås endret til hund som utgjør vesentlig fare eller utgjør fare utover hva som anses som naturlig ut fra normal adferd ...».

Norsk Kennel Klub peker på at det vil «bero på en rent subjektiv bedømmelse om en hund «volder fare for» bufe.

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr stiller et spørsmål:

«Er det grunnlag nok i forarbeidene til loven til å unngå at en liten hund som ikke greier å jage raskt nok, men allikevel fortsetter å jage, ikke blir avlivet?»

Landbruksdepartementet og Rissa kommune foreslår at ordene «volder fare for» strykes.

Oslo politidistrikt sier dette:

«Hvorvidt adgangen til å avlive på stedet skal avhenge av om hunder jager eller faktisk er i angrep, er dette ikke enkle kriterier. Det må antas at under visse forhold vil enkelte dyr ikke tåle å bli jaget av en hund som holder avstand, mens andre dyr ikke nødvendigvis vil komme tapende ut av et angrep fra en mindre hund. Et faktisk angrep fra en hund mot et annet dyr vil være mindre vanlig enn at hunden jager. Formentlig bør det være en totalvurdering av den akutte situasjonen som gjør om det foreligger en avlivingsadgang – ikke bare en henvisning til «jaging» eller «angrep». Slikt sett er departementets henvisning til ønsket om å begrense adgangen til avliving på stedet til situasjonen «der den konkrete løse hunden utgjør en konkret skaderisiko for folk eller dyr» treffende.»

For øvrig uttrykker *Norsk Kennel Klub* som utgangspunkt tilfredshet med at departementet «ikke

vil opprettholde regelen i bufelovens § 2, 2. ledd, første setning». Når det gjelder høringsutkastet § 7 er klubben «i tvil om man har noe behov for et tredje ledd, slik som foreslått, ut over det som er foreslått i annet ledd», og sier videre at det må være «et ubetinget krav at den som avliver en hund etter § 7 har plikt til straks å melde fra til politiet som omgående skal gi videremelding til eieren».

Sogn og Fjordane ettersøksråd har denne merknaden:

«Det er ... allment kjent at ein jakthund eller ettersøkshund ikkje lett lar seg stoppe når den er i søket. I fylgje denne lovteksten vert det uråd å sleppe ein jakthund/ettersøkshund. Det vil i tilfelle hemme ettersøket dramatisk. Det må vere unnateke med hund på lovleg jakt og i ettersøkeneste. Ein kan utvide § 7 med eit punkt som seier at hund i lovleg teneste, politihund, ettersøk er unnateke desse vedtaka. Det er råd å merke hunden som indikerer at den er på jakt/er i teneste, men det kan også utgjøre ein reell fare for hunden. Halsband eller dekken kan hekte seg fast i tett skog og anna og i verste fall strupe hunden. Det bør derfor av sikkerheitsmessige omsyn til hunden, ikkje kome krav om merking ved halsband eller dekken.

Hornindal kommune mener at det

«ikkje skal vere eit vilkår for avliving av hund, som jagar eller angrip hjortevilt, at angrep eller jag finn stad i ein periode med bandtvang. Omsynet til viltet må, etter vårt syn, vege like tungt uavhengig av bandtvangstida.»

Troms politidistrikt uttaler følgende:

«I pkt. a er det innebygget en tidsmessig og stedsmessig begrensning for hvornår avliving er berettiget. Denne samme begrensning bør også tas inn i forhold til rein. Dersom reinen befinner seg utenfor sitt lovlige reinbeiteområde bør den ikke ha et særskilt vern i forhold til jagende hunder. I reindriftingslovens § 29 var stedsmessig og tidsmessig begrensning tatt inn jfr. formulering «der tamrein lovlig kan være».

I utkastets § 2 angis det at det til visse tider er båndtvang i utmark. Utenom båndtvangstid vil både hund og rein lovlig kunne oppholde seg i samme område, uten at det stilles andre krav til hunden og eier enn det som fremgår av utkastets § 2 5. ledd. Det er viktig å være klar over denne interessekonflikt mellom reindrift og rekreasjonsbehov, særlig fordi rein i by-nære områder som for eksempel i Tromsø-området befinner seg ute hele året, og slik sett båndlegger disse områder.»

Nittedal kommune, rådmannen uttaler :

«Om hund har drept eller skadet bufe/rein er

det etter rådmannens skjønn uforholdsmessig om eier skal måtte avvente avlaving for å se om hunden har oppgitt jakten på ytterligere dyr og derfor ikke utgjør fortsatt fare. Hunden bør kunne avlives på stedet.»

12.4.5 Avlaving av hund som utgjør fare for beitende dyr

Her refereres høringsinstansenes merknader til høringsnotatets lovutkast § 8 for så vidt merknadene ikke spesielt refererer seg til politiets inngrepskompetanse.

Norges Jeger- og Fiskerforbund sier dette:

«Ved en eventuell avlaving må det være meldepikt til politiet. Hvor stor må risikoen være før hunden kan avlives? Dette burde vært utdypet. Det kan også være en jakthund som har kommet vekk fra ledsageren og slik utkastet til lovtekst er, kan denne da avlives. Dette er ikke holdbart.»

Også *Jakthundrådet i Norge* går mot regelen og peker bl.a. på at den ikke «omhandler ... noe som kan defineres som en nødsituasjon».

Fuglehundklubbenes Forbund anfører at høringsutkastet ikke dekker en nødsituasjon der avlaving av hund anses forenlig med kjæledyrkonvensjonen artikkel 11:

«Kjæledyrkonvensjonens formål og utforming må sies å legge føringer mot å definere nødrettsbegrepet for vidt. Man bør være meget varsom med å definere nødssituasjoner som ikke følger av strafferettens alminnelige regler.»

Videre uttales bl.a. følgende:

«Det er ikke dokumentert noe behov for en bestemmelse som foreslått i lovutkastets § 8. Dette er helt sentralt. Også i relasjon til denne bestemmelsen fremgår den misforståelse som er gjennomgående i hele høringsutkastet: Man anser hunder rent generelt å utgjøre en risiko. Dette er trolig årsaken til at den foreslåtte lovbestemmelse har fått det innhold som den har.

I situasjoner som nevnt i lovutkastets § 8 er det intet behov for en avlivningsadgang på stedet. Lovutkastets § 9 annet punktum dekker etter vårt syn fullt ut det foreliggende behov.

Hva som er risiko og hvor mye som skal til er en utpreget subjektiv vurdering, og bør ikke kunne foretas av hvem som helst. Rettssikkerheten for hunden og dens eier må ivaretas.

Avslutningsvis kan det nevnes at lovutkastets § 8 mangler sidestykke i øvrige nordiske lands lovgivning. § 8 er også et tilfelle der det er hundens eier som den egentlige ansvarlige, som skal straffes.»

Norsk Kennel Klub noterer «med tilfredshet at

bufelovens § 2, 2. ledd, annen setning, foreslås opphevet, men man er redd for at formuleringen av den siste setning i utkastets § 8 svekker dette», og anfører bl.a. at behovet for bestemmelsen ikke er dokumentert. I en fellesuttalelse 20. mars 2002 fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* uttales følgende:

«Det er intet behov for avlaving på stedet, siden man ikke står overfor noen nødsituasjon og det må kreves at et krav om avlaving undergis forsvarlig saksbehandling gjennom domstolene. Eier bør i slike tilfeller som minimum få en advarsel før avlaving kan finne sted – hunden har tross alt ikke gjort noe påviselig galt (utgjort risiko). Et slikt krav som i dag finnes i strl. § 354 annet ledd burde være uproblematisk, all den tid risikoen under enhver omstendighet skal være vedvarende (de må være ved mer enn en anledning). Det bør reageres ovenfor den egentlige ansvarlige: Hundens eier. Hensett til kjæledyrkonvensjonen kan denne bestemmelsen ikke opprettholdes.»

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr ser det som positivt at «det ikke åpnes for en generell adgang til avlaving på stedet av hund som går løs i strid med båndtvangsbestemmelser og opphevelsen av punktet om den absolutte adgangen til avlaving av hund som går løs i område som er beitestrekning for bufe». Men atferdsgruppen «ser ikke hensikten med å gi en utvidet adgang til en særlig gruppe personer (bønder, grunneier, fester eller forpakter) når disse gruppens behov for å avlive hunder ivaretas godt i § 7».

Også *Ringerike kommune, Våler kommune* og *Grue kommune* går imot at en slik persongruppe skal ha adgang til å avlive hunder. I samme retning uttaler *Engerdal kommune* seg «for å ivareta hundeeiers eiendomsrett».

Sorenskriven i Solør skriver følgende:

«Utkast til lovtekst § 8 annet punktum gir ut over politiet nærmere angitte personer en viss adgang til å avlive hunder på stedet. Jeg prøver å se for meg typiske scenarier hvor fullmakten tas i bruk og de mennesker som kan tenkes å befolke scenariene. De kan nok ha god kjennskap til denne lovbestemmelsen. Et krav til forholdsmessighet må gjelde og bør framgå direkte av bestemmelsen. men det er ikke nok – jeg er engstelig for at også et uttrykkelig krav til forholdsmessighet lett vil komme i bakgrunnen i en opphetet situasjon. Fullmakten bør derfor kanskje ytterligere avgrenses, f eks til episoder hvor hunden har voldt skade, her òg.»

Professor Jo Hov anfører at høringsutkastet § 8

er «unødvendig vidt formulert» og skriver om dette:

«For det første er «risiko» et statistisk begrep. En vil normalt ikke snakke om risiko der sannsynligheten er svært lav, men en sannsynlighet på f.eks. 10 % vil vel de fleste oppfatte som en «risiko». Løper en hund løs i et landbruksområde, er det alltid en viss risiko for at den kan komme seg inn i en sauekve eller et hønsehus, men avlivningsadgangen må være avhengig både av hvor sannsynlig det er at skade vil inntre, og også av hvor omfattende en må regne med at skaden eventuelt blir. Etter ordlyden åpner lovforslaget imidlertid for avliving uten hensyn til hvor stor sannsynlighet det er for at skade vil inntre, og uten hensyn til hvor omfattende en eventuell skade vil være. På dette punkt går lovforslaget i sin nåværende form betydelig lenger enn det strl. §§ 47 eller 48 gir hjemmel for. Både sannsynligheten for skade og skadens eventuelle omfang vil imidlertid være helt sentrale momenter ved vurderingen, og dette bør derfor komme frem i lovteksten – f.eks. ved at en i stedet for ordet risiko bruker uttrykket «sannsynligvis vil påføre dyr eller mennesker en ikke ubetydelig skade» eller lignende. Også på dette punkt bør loven inneholde en utilbørighetsreservasjon. Det er vel ikke gitt at selv sannsynlighet for ikke ubetydelig skade på fjærfe bør gjøre avliving av hund berettiget.»

Foreningen for Hundecomplassering og Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn fremholder bl.a. at «... ordlyden baserer seg på for vid subjektiv vurdering, fordi det er tilstrekkelig å anta at hunden kan være til fare.» Instansene er bekymret for konsekvensene fordi ikke alle som kan komme til å vurdere dette, liker hunder. Videre har instansene kommentarer til ordene «løs» og «risiko»:

«Når det i overskriften står går løs må vel dette forstås ulovlig løs. Begrepet risiko må snevres inn, fordi enhver hund i utgangspunktet kan sies å utgjøre en eller annen form for risiko på grunn av sitt vakt, jakt eller gjeterinstinkt. ... Det er ikke rimelig at en hund skal kunne avlives bare fordi den går ulovlig løs og utgjør en eller annen fjern risiko [FFH] ... / en hypotetisk risiko [DBO].»

Begge instanser mener at andre enn politiet og viltnemnd ikke må gis adgang til å avlive hund som går løs og utgjør risiko; andre gruppers behov for å kunne avlive hunder varetas godt ved § 7 tredje ledd bokstavene a, b, c og d.

Sogn og Fjordane ettersøksråd har følgende synspunkt:

«Så lenge hundar ikkje jagar, medføre den ikkje

skade. At hunden *kan* volde skade, er ikkje nok. Ein hund på ettersøk og jakt er ikkje like enkel å oppta, men medføre ikkje skade av den grunn.»

Dyrebeskyttelsen Norge mener følgende:

«Hvis formålet er å hindre at hund går ulovlig løs og utgjør en vedvarende risiko, nytter det lite å avlive hunden. I alle praktiske tilfeller vil hunden ha en eier, og det er eierens manglende kontroll med hunden som er problemet, ikke hunden i seg selv. ... DN mener at bestemmelsene bør strykes.»

Troms politidistrikt mener at mer lovregulering enn de generelle reglene om nødrett og nødverge er unødvendig. Det vises også til politilovens generalfullmakt som gir politiet adgang «til å uskadeliggjøre farlige gjenstander». Der det ikke er tid til å kontakte politiet, dekker de generelle nødretts- og nødvergereglene behovet. Det pekes på at de persongrupper som høringsforslaget vil gi adgang til å avlive hunder, normalt har egeninteresse i saken, og at hunder kan bli skutt på tvilsomt grunnlag under forhold der misbruken i ettertid er svært vanskelig å påvise. I slike tilfeller vil hundeeieren være rettsløs. Vurderingstemaene er «svært vage og skjønnsmessige», og Troms politidistrikt mener at bestemmelsen er egnet til å skape konflikt. Ellers uttales bl.a.:

«Hvis en mener at en vil utvide adgangen til å avlive hund i utmark ut over det som følger av nødrettsbestemmelsen bør dette tydelig fremkomme i lovforarbeidene og begrunnes bedre enn det som nå er fremstatt som begrunnelse for denne regel.

Departementets forslag synes ikke å være i overensstemmelse med departementets egne merknader. Det vises i den sammenheng til departementets merknad på s. 39 hvor det argumenteres for opphevelse av bestemmelsen i bufeloven § 2 2. ledd. Etter vårt syn innebærer lovforslaget her at bufeloven § 2 2. ledd videreføres og utvides. De vilkår som oppstilles for avliving av hunder i utkastet; nemlig at hunden skal være en vedvarende risiko dekker så mange faktiske situasjoner og er derfor så upresist og vidtfaende at en innefor loven kan avlive alle hunder som løper løs med påstand om at avlivingen hjemles av loven. ...

Når private gis anledning til denne type selvtaktshandlinger som rammer andre bør ikke vurderingstemaene være så upresise som «ulovlig» og «vedvarende risiko».

Norges Skogeierforbund fremmer synspunkter i samme retning som Troms politidistrikt, og fremholder bl.a. at ut over de generelle reglene om nød-

rett og nødverge «bør rettspleien overlates til myndighetene, og ikke til den enkelte borger». Også *Engerdal fjellstyre*, *Aremark kommune*, *Nittedal kommune* og *Eidsvoll kommune* ønsker en mer konkret beskrivelse av vilkårene for avlaving. *Direktoratet for naturforvaltning* er bekymret for bruk av regelen overfor «en hund som ved uhell har kommet seg ut av bolig eller hundegård».

Oslo politidistrikt peker på at «kravet til risiko for skade bør tydeliggjøres».

Politimesteren i Hordaland sier dette om hund som går løs:

«Politiet får stadig meldinger om hund som går løs og hvor publikum ønsker disse fanget inn. Ofte representerer disse hundene liten risiko for angrep på folk. Det er gjerne hunder i privat eie som ved hendelig uhell har stukket av fra eiers bopel eller ved turgåing. På landsbygda vil eier / besitter av bufe ha en ubetinget adgang til å avlive slike hunder såfremt hunden påtreffes uten ledsager i område hvor bufe lovlig beiter jfr. bufeloven § 2, 2. ledd.

Dette er etter vårt syn en urimelig regel som er moden for revisjon. Etter vår mening gir utkastet § 8 tilstrekkelig vern for løshunder, og bestemmelsen balanserer hensynet til vern for bufe m.m. og hensynet til hundens eier.

Når det gjelder ansvaret for gjennomføring av avlaving er en i utgangspunktet enig i at dette bør tilligge politiet. Slik bestemmelsen er utformet er avlivningsadgangen for grunneier m.fl. i landbruksstrøk en utvidelse av hovedregelen om at dette tilligger politiet jfr. uttrykket «også».

Etter vår mening bør adgangen til avlaving ved grunneier være subsidiær politiets kompetanse og ikke likestilt. Dette bør komme til uttrykk ved at slik avlaving er betinget av at politiet er varslet om forholdet, og hvor det av tidshensyn og/eller ressurs-hensyn ikke er mulighet for politiet til å komme til stedet. Normalt vil muligheten til avlaving på stedet være betinget av at vedkommende grunneier har våpen med seg i utmark/landbruksområde. Dette er sjelden tilfelle og det vil kun unntaksvis være situasjoner hvor politiet innen rimelig kort tid ikke kan komme til stedet. Et annet argument for det samme er forholdet til hundens eier. En avlaving ved offentlig myndighet vil gi hundens eier en bedre garanti for at lovens vilkår er oppfylt. En slik ordning vil derfor virke hemmende på mulig misbruk av avlivningsadgangen.»

Nannestad kommune og *Rissa kommune* ønsker at lovteksten skal kreve tillatelse fra politiet før grunneiere m.fl. kan avlive hund.

Notodden kommune mener avlaving bare skal kunne skje i gjentakelsestilfeller og etter advarsel til hundeholderen.

12.5 Departementets vurderinger

12.5.1 Generelt

Det som her skal diskuteres, er først og fremst de situasjoner der en hund volder fare – til dels alvorlig fare – for omgivelsene. Selv om dette forekommer nå og da, er det ikke nødvendigvis en hverdagssituasjon for det jevne hundeholdet.

Det er naturlig at folk skal kunne forsvare seg, andre mennesker og egne interesser også mot jagende og angripende dyr. Men forsvarsmidlene må tilpasses den faren som hunden utgjør og verdien av det godet som hunden truer. Hundeholderen bør på sin side pga. sin tilknytning til hunden, ha plikt til å avverge fare når hunden jager eller angriper mennesker eller andre dyr.

Departementet mener at en ny lov om hundehold bør angi nærmere hvilken adgang det ut fra disse utgangspunktene skal være til å gripe inn mot hunden og hvilke plikter hundeholderen skal ha. Det er samtidig ønskelig at reglene for faresituasjoner blir utformet slik at de ikke gir grunnlag for misbruk.

Departementet foreslår ingen endring i reglene i dyrevernloven med forskrifter om hvordan den som i en ekstraordinær situasjon lovlig har skadet eller avlivet en hund, plikter å forholde seg etterpå, jf. punkt 12.1.3 foran.

12.5.2 Hundeholderens plikt til å gripe inn når hunden jager eller angriper

Departementet mener at hundeholderens plikt til å gripe inn overfor hunden bør gå lenger enn til bare å holde eller kalle den tilbake hvis den jager eller angriper. Som utgangspunkt bør hundeholderen ha plikt til å gjøre det som står i hans makt for å avverge fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr, jf. utk. § 14 første ledd. Hundeholderens plikt går ikke så langt at han selv må utsette seg for alvorlig fare. Hundeholderen vil heller ikke ha noen vesentlig mer omfattende plikt til å avlive eller skade hunden, dersom det er nødvendig for å stanse angrepet, enn det den angrepne selv har adgang til. En forutsetning for at hundeholderen skal ha noen plikt overholdet, er at hunden volder en urettmessig fare. Det vil den ikke gjøre ved lovlig jakt eller bruk av politihund.

12.5.3 Allmennhetens rett til å gripe inn mot hund som jager eller angriper

På bakgrunn av høringsinstansenes synspunkter har departementet vurdert på ny spørsmålet om hvilken adgang noen hver skal ha til å gripe inn mot

en hund som jager eller angriper mennesker eller dyr.

Departementet foreslår i utk. § 14 annet ledd en allminnelig regel om avverging av fare fra hund formulert i tråd med Straffelovkommisjonens forslag til ny straffelov § 3–5 første ledd om nødverge, jf. NOU 2002: 4. Som det fremgår under punkt 12.1.1 foran gjelder nødvergeregelen avveiningsprinsipp ved angrep fra dyr, selv om dette ikke fremgår av straffeloven selv. Etter departementets lovforslag vil retten til å gripe inn mot hunden da bygge på eksakt de samme skjønnsmessige avveininger som ved strafferettslig nødverge etter Straffelovkommisjonens forslag. Et lovlig inngrep må altså ikke gå «lenger enn nødvendig», og må dessuten «åpenbart» ikke gå «utover det forsvarlige». Forsvarligheten må vurderes «i betraktning av angrepets farlighet» og «den angrepne interesse». Straffelovutkastet trekker her også inn «angriperens skyld», men dette er ikke relevant ved angrep fra dyr siden dyr er uten skyldevne. Når det gjelder virkningen av faktisk villfarelse hos den som griper inn mot hunden, foreslår departementet ikke endringer i gjeldende rett, som det er redegjort kort for i punkt 12.1.1.

Departementet mener samtidig det er behov for å presisere mer konkret hva som skal gjelde i noen av de mest praktiske faresituasjonene. En slik tilnærming er i tråd med både gjeldende rett og synspunktene fra mange høringsinstanser. Så langt de konkrete særreglene gjelder, tilsier hensynet til en klar rettsstilling at de bør gå foran den mer generelle, men mindre presise regelen.

I gjeldende lovgivning er det konkrete særregler bare for situasjoner hvor en hund jager eller angriper andre dyr, se punkt 12.1.2. Departementet foreslår særregler for flere situasjoner: når en hund angriper et menneske, når en hund jager eller angriper husdyr og når det skjer overfor hjortevilt, jf. utk. § 14 tredje ledd.

Departementets forslag er i proposisjonen utformet på bakgrunn av synspunkter fra høringen og avviker for de to sist nevnte situasjoner en god del fra den særreguleringen ved angrep på dyr som var foreslått i høringsutkastet § 7 tredje ledd.

Angrep mot mennesker. Departementet foreslår at ved angrep mot menneske skal enhver kunne gjøre det inngrep rettet mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Ved angrep fra hund mot menneske bør ikke lovligheten avhenge av noen nærmere skjønnsmessig vurdering enn dette. Går man lenger enn nødvendig, altså bruker hardere forsvarsmidler mot hunden enn det som fremstår som nødvendig, vil forsvarshandlingen derimot ikke være lovlig. Det bør imidlertid være

adgang til å nytte de forsvarshandlinger som er nødvendige for å avverge f.eks. et hundebitt, selv om hundebittet i seg selv etter omstendighetene må vurderes som en mindre skade enn skaden som voldes på hunden for å stanse bittet.

Departementet antar at retten til forsvarshandlinger bør gjelde både der hunden faktisk har igangsatt et angrep, og hvor situasjonen er den at et angrep er forestående. Men den faktiske forskjellen mellom pågående og nært forestående angrep får betydning i forhold til nødvendighetsvilkåret og gjør at det i praksis blir forskjell på hvilke forsvarshandlinger som lovlig kan brukes mot hunden. Hvis man f.eks. kan komme unna et angrep ved å trekke seg unna hunden eller verge seg med en stokk som er tilgjengelig, blir ikke et inngrep mot hunden lovlig.

Dersom noen provoserer hunden til å angripe, bør de ikke fritt kunne gripe til forsvarshandlinger mot hunden. Etter departementets syn bør dette komme klart til uttrykk i loven.

Rett til å gripe inn for en eier eller vokter som får sine dyr angrepet eller jaget av hunden. Når det gjelder de vanligste husdyr, har dyrets eier og en viss krets ut over det en vidtgående rett etter gjeldende lovgivning til å gripe inn overfor hunder som angriper, se punkt 12.1.2 foran. Det er her uten betydning om hunden har størst økonomisk verdi. For annet dyrehold gjelder bare de alminnelige regler om nødrett og nødverge. Disse alminnelige reglene gir snevrere forsvarsrett fordi en avveining mellom hundens verdi og det angrepne dyrets verdi får betydning, jf. punkt 12.1.1 foran. En svensk dom (NJA 1988: 88 (s 495 flg)) illustrerer hvilket utfall en slik avveining kan gi: En økonomisk verdifull jakthund var kommet inn i en geitegård og gikk løs på noen dverggeiter. Den svenske eieren av dverggeitene var rettslig forpliktet til å avholde seg fra å gripe inn for å stanse angrepet. Fordi han avverget angrepet ved å drepe hunden, ble han straffet og idømt erstatningsansvar, da hundens økonomiske verdi var større enn geitenes økonomiske verdi.

Departementet foreslår at en som eier et dyr, innehar eller passer dyret, lovlig bør kunne gjøre det inngrep mot en angripende hund som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Denne regelen bør gjelde til vern for både tamrein, husdyr, bruksdyr og kjæledyr (medregnet andre hunder). Dyrenes økonomiske verdi bør altså ikke ha betydning for denne persongruppens adgang til å gripe inn mot hunden. Departementet mener at et saksutfall som i den svenske dommen (NJA 1988: 88 (s 495 flg)) er lite rimelig. En som selv eier, innehar eller passer et dyr bør kunne gripe inn overfor en angripende hund med de midler som er nødvendige for

å avverge skade på det utsatte dyret. Det er for hardt å kreve at folk i slike situasjoner skal forholde seg passive av den grunn at hunden kan ha høyere økonomisk verdi enn det angrepne dyret, så lenge jakten eller angrepet faktisk pågår. Departementet er her uenig med *Fuglehundklubbenes Forbund* som mener at hunden uten videre «må ha forrang» i alle tilfeller der hund angriper andre dyr. Tvert om er det etter departementets vurdering interesse til eieren av det jagende eller angripende dyr som bør vike. Den som velger å holde dyr med instinkter i den retning og styrke til å angripe andre dyr, bør bære risikoen for utfallet av andres forsvarshandlinger i tilfelle dyret ikke er holdt under slik kontroll at andres interesser er fullt beskyttet. Men det er her særlig grunn til å sikre mot at forsvarshandlingen er mer inngripende enn nødvendig.

Hvilken adgang eieren eller vokteren av et tamdyr bør ha til å gripe inn overfor en hund som *jager* tamdyret uten at det er kommet så langt som til et angrep, står for departementet som et mer tvilsomt spørsmål. Eieren eller vokteren må i slike tilfeller uten videre kunne stanse hunden ved å gripe den og eventuelt ta den i forvaring – altså ved å oppta hunden. Dette vil gjelde uten særskilt lovfesting. Jagingen kan i seg selv være belastende for det andre dyret, og den kan være forstadiet til et angrep. Men i mange tilfelle er jagingen bare uttrykk for en form for revirhevdning, og det vil ikke alltid være like lett å se hvilken funksjon jagingen har. På denne bakgrunn vil ikke departementet foreslå en regel som generelt åpner for å skade eller avlive en hund som jager et annet tamdyr. En slik regel bør iallfall begrenses til å gjelde til vern for tamrein og husdyr, og forutsette at det ikke er mulig å stanse den trussel som jagingen innebærer, ved mindre inngripende tiltak som å oppta hunden. Derimot er det ingen grunn til å ha en regel som kan bli forstått slik at den åpner for å avlive en hund som jager en katt. For det tilfellet at en hund angriper et kjæledyr – medregnet andre hunder – foreslår derfor departementet at regelen ikke skal åpne for å skade eller avlive hunden uten at den angriper direkte. En tilfeldig forbipasserende som blir vitne til at en hund jager eller angriper andre dyr, må forholde seg til den alminnelige inngrepsregelen, jf. utk. § 14 annet ledd.

Dersom det dyret som blir angrepet av en hund urettmessig er kommet inn på en eiendom som hundeholderen disponerer, bør etter departementets syn ikke særreglene gjelde. Hvis tamender vandrer rundt i nabolaget og kommer inn i en hage der hunden går løs, bør altså skade på tamendene være andeeierens risiko.

Hund jager hjortevilt. Etter lovgivningen har i dag hjortevilt en viss beskyttelse ved inngrepsregler overfor jagende eller løs hund, se punkt 12.1.2.2 og 12.1.2.4. Etter høringsforslaget § 7 tredje ledd ville «enhver» ha inngrepsrett når en hund jaget hjortevilt i båndtvangstid. Departementet er etter høringen kommet til at inngrepsretten bør være snevrere enn det som var foreslått, fordi det kan gi enkelte uønskede følger å ha vidtfavnende avlivingsregler der hunder jager hjortevilt.

Den rent praktiske betydningen av denne spesialreglen skal ikke overdrives. I motsetning til det som gjelder ved hunders angrep på mennesker og tamdyr, vil det neppe være andre praktiske måter å stanse en hund som jager hjortevilt, enn å skyte den. Få personer går rundt med gevær, utenom jegere i jakttiden. Departementet er imidlertid kommet til at særregelen ikke bør gjelde for enhver, ut fra faren for at situasjoner kan misoppfattes og føre til uønsket avliving av enten ettersøkshunder eller jakthunder i lokalt båndtvangsområde som har unntak for hunder brukt ved jakt. Imidlertid bør grunneier, eventuelt fester eller forpakter, og jakt- eller fangstberettiget, samt noen som opptrer på vegne av disse, ha en inngrepsrett. Departementet foreslår at denne personkretsen kan avlive hund som påtreffes jagende etter hjortevilt. Forutsetningen er at båndtvang gjelder, enten ordinær båndtvang eller særlig båndtvang fastsatt etter delegasjon. Hvis hunden ikke jager hjortevilt, men kan sies å utgjøre en markert fare for viltet, bør ikke avlivingsregelen gjelde, men i stedet kan hunden opptas etter de reglene som gjelder for løse hunder, jf. utk. § 10. Avlivingsregelen vil heller ikke omfatte hunder under aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt, selv om en slik hund under aktiv bruk utilsiktet skulle gå etter annet vilt. Bare hundeholderen vil kunne avlive disse hundene når de er i aktiv bruk.

Andre bør imidlertid ha adgang til å gripe inn dersom de blir vitne til et direkte hundegangrep på hjortevilt når båndtvang gjelder. Med direkte angrep menes situasjoner der situasjonen tydelig fremstår slik at hunden vil nedlegge, skamfere eller såre viltet om den får det til, eller allerede er i gang med det. Å straffe folk som velger å gripe inn ved å avlive en hund i slike situasjoner kan virke urimelig. Særregelen bør ta stilling til spørsmålet, fordi det kan være uklart hvordan spørsmålet vil bli løst i rettspraksis etter den generelle regelen dersom hunden har en viss økonomisk verdi.

Mindre vidtgående inngrep for å avverge skade på vilt enn avliving av hunden vil være tillatt etter en avveining i henhold til den generelle regelen i utk. § 14 annet ledd. Ved mindre inngrep enn avli-

ving vil ikke hundens økonomiske verdi få så avgjørende betydning, og loven vil derfor gi stort rom for slike inngrep, hvis det ikke er tale om å skade hunden fysisk.

Hund har påført menneske eller dyr vesentlig skade og fortsatt går løs. Som det fremgår under punkt 12.1.2.3 har gjeldende rett enkelte regler som gir adgang til å avlive en hund på stedet umiddelbart etter at den har jaget eller skadet enkelte dyr. Hunden kan altså avlives også etter at faren er avverget eller overstått. Departementet finner at hund bør kunne avlives av enhver i umiddelbar forbindelse med at den har påført menneske eller dyr vesentlig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en fare på stedet. Hvis ikke det er tilfellet, bør spørsmålet om avliving avgjøres av politiet i medhold av utk. § 17 eller § 18. En mer omfattende rett for enhver til å foreta avliving, vil øke faren for avliving i strid med dyrevernloven. Dersom hundeholderen er til stede og straks sikrer hunden forsvarlig, kan den iallfall ikke sies å utgjøre noen fare lenger. En hund som har påført noen vesentlig skade mens den er bundet, vil ikke kunne avlives på stedet etter denne regelen.

Heller ikke på dette grunnlaget bør avliving kunne skje dersom det skadde dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Gjelder det skadde mennesker vil sistnevnte unntak ikke gjelde, fordi det ikke kan aksepteres begunstigende særregler for hundehold som kan være farlig i relasjon til f.eks. lekende barn eller noen som har et ærend inn på andres eiendom.

Departementet foreslår ikke noen adgang til avliving på stedet av en hund som bare har jaget et annet dyr, men viser til punkt 12.5.4 når det gjelder hunder som utgjør en fare for husdyr og tamrein.

12.5.4 Avliving av hund som utgjør fare for husdyr, tamrein og hjortevilt

Det vil motvirke bruken av utmarksbeiter dersom dyreeieren ikke kan gripe inn mot en hund som er en fare for husdyr eller tamrein. Departementet foreslår derfor at det fortsatt må være adgang for en viss persongruppe til å oppta en slik hund. Dersom det ikke lar seg gjøre, bør regelen være at politiet blir tilkalt. Hvis politiet ikke kan komme så raskt som situasjonen krever, bør en berørt ha adgang til å avlive hunden hvis den utgjør en klar fare for husdyr eller tamrein. Faren kan bestå i fare for bitt, angrep og for å bli forstyrret i kalving, utsatt for skadelig stress, å bli sprengt pga. jaging osv. Det bør være en forutsetning at faren er klar, og dette må ses i lys av den konkrete situasjon. Hvis hunden allerede har jaget slike dyr, foreligger det en slik fare dersom hunden har potensiale i kraft av utholdenhet, hurtighet, størrelse og styrke til overhodet å være en risiko for beitedyrene. Tilsvarende regler bør gjelde i forhold til hjortevilt.

12.5.5 Plikter etter at inngrep er gjort mot hund

Departementet foreslår at den som har avlivet eller påført en hund skade i samsvar med inngrepsreglene, snarest råd skal melde fra om dette til politiet. Det foreslås også sagt uttrykkelig at dyrevernloven § 6, jf. § 10 om hjelp til dyret, gjelder overfor den som har skadet hunden. Dette blir i samsvar med det som er sagt om gjeldende rett foran under punkt 12.1.3.

13 Avliving av hund etter at skade er voldt m.m.

13.1 Gjeldende rett

Hundeeieren kan alltid helt vilkårlig avlive en hund i kraft av sin eiendomsrett til den. Eiendomsretten beskytter som utgangspunkt mot at andre avliver hunden.

Straffeloven § 354 annet ledd annet og tredje punktum lyder slik:

«Hvis hunden etter å ha anfalt nogen person fremdeles går løs til tross for klage til hundeholderen, eller hvis vesentlig ulempe vedvarer til tross for sådan klage, kan hunden kreves drept. Kravet er særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrdelse gjennom namsmyndighetene etter reglene i tvangsfullbyrdsloven kap. 13.»

Denne bestemmelsen inneholder to forskjellige grunnlag for avliving. For begge grunnlagene er det et vilkår at hunden har «anfalt» en person. Det er antatt i juridisk teori og lagt til grunn i Høyesteretts praksis, jf. Rt. 1978 s. 1407, at uttrykket «anfalle» omfatter ikke bare tilfeller hvor hunden direkte angriper en person ved å bite, gripe fatt i eller hoppe opp på vedkommende, men også tilfeller hvor den f.eks. ved truende atferd har forsøkt å hindre vedkommende i å passere.

Hvis hunden etter et anfall fremdeles går løs til tross for klage til hundeholderen, kan avliving skje etter første alternativ. Justisdepartementets lovavdeling har antatt at dette alternativet forutsetter at hunden gikk løs da den anfalt fornærmede, jf. uttrykket «fremdeles» (jnr. 724/90 E). Regelen ble i sin tid foreslått fordi departementet ville sette en stopper for «at farlige hunder får gå løse omkring uten ledsager», jf. Ot. prp. nr. 11 (1928) s. 8.

Det er et vilkår for avliving at det er klaget til hundeholderen over at hunden går løs. Bestemmelsen må antakelig forstås slik at klagen må være fremsatt av fornærmede. Klage må rettes til hundeholderen, ikke til politiet. En annen sak er at en klage til hundeholderen kan formidles eller fremsettes av politiet. Loven setter ikke noen bestemt frist for å fremme kravet om avliving, men det er nok forutsetningen at kravet skal fremsettes i løpet av forholdsvis kort tid etter at hunden har løpt løs siste gang.

Etter annet alternativ i annet punktum kan hun-

den avlives dersom støy eller annen «vesentlig ulempe vedvarer» til tross for klage til hundeeieren over slik ulempe. Etter dette alternativet er det ikke et vilkår for avliving at hunden går løs. Enhver støy eller annen ulempe kan ikke føre til avliving, jf. Rt. 1939 s. 28. Vesentlighetskravet setter en relativt høy terskel for avliving.

Etter at tvangsfullbyrdsloven av 1992 trådte i kraft, behandles et krav om avliving etter straffeloven § 354 av tingretten, som tar stilling til om vilkårene for avliving foreligger.

Bufeloven § 2 første til tredje ledd lyder slik (de deler som særlig gjelder etterfølgende avlivingskrav er kursivert):

«Hund som finnes i ferd med å jage eller skade bufe i strekning hvor dets eier eller besidder har rett til å la det beite, kan så vel grunneieren som bufeets eier eller besidder og enhver i strekningen havneberettiget straks la drepe på stedet *eller innen 3 måneder kreve drept ved namsmyndighetens foranstaltning. Kravet er særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdsloven kap 13.*

Likeledes kan en hund som påtreffes uten ledsager i sådan strekning i den tid bufe beiter drepes *eller kreves drept som nevnt*. Sistnevnte bestemmelse gjelder dog ikke for hunder som benyttes til reindriften. Enn videre kan et kommunestyre med vedkommende departements approbasjon beslutte at denne bestemmelse ikke skal gjelde i kommunen eller deler derav.

Hvis hund skader fjærfe på sted, hvor dets eier eller besidder har rett til å la det opholde sig, kan den etter foranstaltning av fjærfeets eier eller besidder straks drepes på stedet *eller kreves drept som i første ledd anført.*»

De strenge reglene i § 2 må ses på bakgrunn av det skadeproblemet som omstreifende hunder representerte på 1920-tallet da loven ble vedtatt. Forarbeidene fra 1926 viser at formålet med § 2 var å beskytte bufe på betryggende måte mot omstreifende hunder. Bestemmelsen i bufeloven § 2 første ledd har vært i lovgivningen i hvert fall fra 1903, jf. tidligere lover 11. juni 1903 § 2 og 20. august 1915 § 2.

Retten til å kreve avlivet hund etter § 2 første ledd er absolutt. Justisdepartementets lovavdeling har antatt at avliving etter § 2 første ledd ikke kan

kreves hvis hunden bare har lekt eller vært i nærheten av bufeet, og dette har skremt dyrene uten at hunden kan sies å ha jaget dem (jnr. 3397/83 E). Men vilkårene for å kreve avliving etter § 2 annet ledd kan likevel være til stede. Hunden kan bare avlives dersom den har befunnet seg i en strekning hvor bufeets eier eller besitter har rett til å la bufeet beite. Bufeloven § 2 første ledd kan f.eks. ikke anvendes som hjemmel for å kreve avlivet hunder som jager sauer som er kommet inn i et område hvor eieren ikke har beiterett. Det er bare de personer som er nevnt i loven, som kan kreve hunden drept, ikke for eksempel deres arbeidstakere uten fullmakt, jf. Rt. 1939 s. 567.

Etter bufeloven § 2 annet ledd er det hjemmel for å kreve avlivet en hund som er påtruffet på beiteområde den tiden bufe beiter. Justisdepartementets lovavdelingen har antatt at uttrykket «i den tid bufe beiter» skal forstås som den tid bufe *vanligvis* beiter, ikke som den tid det *faktisk* er dyr på beite (jnr. 1577/88 E). Kommunen kan med Landbruksdepartementets godkjenning fastsette at regelen i § 2 annet ledd ikke skal gjelde, og det følger av loven selv at den ikke gjelder for hunder som brukes i reindriften. Annet ledd krever ikke at hunden har jaget eller skadet bufe. Men første ledd kan i motsetning til annet ledd gi hjemmel for å kreve avlivet en hund som har hatt med ledsager.

Spørsmålet om en hund var «uten ledsager» ble vurdert i RG 1995 s. 596 (Gulating). Lagmannsretten uttalte her at for at hunden kan sies å være med ledsager, må ledsageren ha kontroll over hunden. Dersom ledsageren verken har synskontakt eller hører hunden over lengre tid, kan han ikke sies å ha kontroll over hunden.

Bufeloven § 2 annet ledd gir altså hjemmel for å kreve avliving selv om det ikke har vært noen konkret fare for angrep på bufeet. I rettspraksis er bestemmelsen tolket strengt etter ordlyden, fordi lovgiverne med bufeloven bevisst tok sikte på å styrke beskyttelsen av beitende bufe, jf. Rt. 1973 s. 1233. Det er derfor ansett uten betydning om hunden ikke har voldt noen reell fare for bufeet, eller om bufeieren har hatt andre motiver for å få hunden avlivet, selv om det kan tenkes motiver som er for usaklige til å bli akseptert av domstolene.

Bufeloven § 2 tredje ledd gir hjemmel for å kreve avliving av en hund som skader fjærfe på et sted hvor dets eier eller besitter har rett til å la fjærfeet oppholde seg. Dommen i Rt. 1999 s. 114 gjaldt et tilfelle hvor en hund hadde tatt seg inn i naboens hage i en inngjerding der det gikk tamme ender som naboen holdt som hobby/kjæledyr. Hunden drepte to av endene og skadet to andre. Høyesterett uttalte at bufeloven § 2 tredje ledd, jf. første ledd, i motset-

ning til kamphundloven § 5, ikke gir anvisning på noen forholdsmessighetsvurdering. Høyesterett uttalte videre:

«Et slikt forholdsmessighetskrav vil heller ikke – trolig med en reservasjon for mer ekstreme tilfeller – kunne innfortolkes i bufeloven. Dette vil kunne medføre at krav om avliving må tas til følge også i tilfeller hvor dette for mange vil føles urimelig, jf. Rt. 1973 s. 1233.

Men det at bestemmelsen er meget rigorøs, må kunne få betydning for bestemmelsens anvendelsesområde. Lovens forarbeider viser at bestemmelsen skal være et vern for husdyrhold som ledd i næringsutøvelse. I nærværende tilfelle holdes ikke endene som ledd i næring og heller ikke for at de skal nyttiggjøres i eierens husholdning. Kjæremålsmotpartene har opplyst at de har endene som «hobby og kjæledyr/lekekamerat til vår dotter». Det foreligger altså en kollisjon mellom to typer hold av kjæledyr. I et slikt tilfelle er man så langt utover det som er bufelovens formål, at det ikke kan være grunnlag for å anvende bufeloven § 2 tredje ledd. En streng bestemmelse som denne bør ikke strekkes lenger enn det som har støtte også i formålsbetraktninger. Her kommer for øvrig det reelle argument inn at eieren av slike hageender vil ha beskyttelse for sitt andehold etter § 5 i kamphundloven.»

Reindriften § 29 femte ledd har regler om rett til å kreve avlivet hunder som jager eller skader tamrein (de regler som særlig gjelder etterfølgende avlivingskrav er kursivert):

«Hund som treffes jagende eller i umiddelbar forbindelse med at den har jaget eller skadet tamrein i område der reinen har lov til å være, kan opptas eller avlives av hvem som helst. *Reineier, reingjeter eller reinoppsyn kan innen en måned kreve avlivet hund som nevnt. Reineier, reingjeter eller reinoppsyn kan videre kreve avlivet hund som har for vane å jage rein dersom hunden ikke blir holdt i band eller innestengt eller inngjerdet i den tid tamrein lovlig oppholder seg i distriktet. Kravet er særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrdelse gjennom namsmyndighetene etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.*»

Regelen gjelder i reinbeiteområder som er opprettet i samsvar med reindriften § 2, jf. § 29 første ledd. Utenfor disse områdene følger det av § 29 åttende ledd at bufeloven skal gjelde også for rein, så langt den passer.

Viltloven § 53 tredje ledd første og annet punktum lyder slik, med de deler som særlig gjelder etterfølgende avlivingskrav her satt i kursiv:

«Hund som løper løs i ekstraordinær båndt-

vangstid etter § 52 tredje ledd, eller som i båndvangstid påtreffes jagende etter hjortevilt, kan dersom den ikke lar seg oppta, avlives på stedet av grunneier og jakt- eller fangstberettiget eller noen som opptrer på vegne av disse, *eller kreves drept ved namsmyndighetens foranstaltning. Kravet er særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrdelse etter reglene i tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.*»

Da viltloven ble vedtatt i 1981, ga § 53 tredje ledd bare adgang til avliving på stedet, eventuelt ved at politiet foretok avlivingen. Med tvangsfullbyrdsloven av 1992 ble bestemmelsen endret, så politiet (lensmannen) bare kan foreta avliving i egenskap av namsmann og etter kjennelse av tingretten. Etter ordlyden kan det se ut som om viltloven § 53 tredje ledd nå gir adgang til å fremme krav om avliving på et senere tidspunkt enn da hunden løper løs eller angriper hjorteviltet, men det er usikkert om dette var tilsiktet med lovendringen.

Etter *kamphundloven § 5* kan en hund kreves avlivet innen en måned når den har skadet et menneske eller dyr, med mindre avliving vil være uforholdsmessig sett i lys av forholdene rundt skadeforvoldelsen. Et krav om avliving behandles etter tvangsfullbyrdslovens regler, men politiet kan ta hunden i forvaring i mellomtiden.

Det er forutsatt i lovens forarbeider at det skal være enklere å få en hund avlivet med hjemmel i kamphundloven enn etter strl. § 354, jf. Ot. prp. nr. 45 (1990–91) s. 3. Det heter videre i forarbeidene at kamphundloven § 5 vil rette på noe av skjevheten ved at det har vært lettere å få avlivet en hund etter bufeloven når den har skadet et dyr, enn etter strf. loven § 354 når den har skadet et menneske.

I Ot. prp. nr. 45 (1990–91) på s. 4 beskriver Landbruksdepartementet nærmere hvilke tilfeller bestemmelsen er ment å ramme. Det heter der bl.a.:

«Det kan lett tenkes situasjoner der skade er skjedd, men omstendighetene rundt er av en slik art at det vil være helt urimelig om skaden skulle føre til avliving. Politiet [som opprinnelig hadde avgjørelseskompetanse, frem til 1. januar 1993, da endringene ved den nye tvangsfullbyrdsloven 1992 trådte i kraft] vil måtte vurdere dette i hvert enkelt tilfelle. Skaden som er påført mennesket eller dyret, bør være alvorlig. Psykiske skader på mennesker kan også regnes som alvorlige. Der dyr er involvert bør ikke skaden være en følge av naturlige instinkter hos f.eks. jakthunder. Hundens reaksjon før skaden bør betegnes som unormal når det gjelder hunder som ikke betegnes som farlige. For farlige hunder kan skaden i flere tilfelle skje ut fra naturlige instinkter, og for disse tilfellene bør det

reageres strengere. De som har farlige hunder har dessuten en spesiell grunn til å være påpasselige overfor sine hunder, så den ikke skader andre.

I de tilfellene skade skjer etter at hunden eller noe hunden skal beskytte blir provosert, må det vurderes om det er rimelig at hunden kreves avlivet. Omstendighetene rundt skaden bør her være alvorlige og av en slik karakter at det synes naturlig at det reageres på hundens reaksjonsmønster. Det kan for eksempel være hunder som er trent av privatpersoner til å over reagere for å beskytte noe eller noen. Det er ikke ønskelig at enkelte ferdes rundt med «hundevåpen». I visse miljøer er det en tendens til å holde hunder til selvforsvar og trussel mot andre. Uheldig utvikling av denne type hundehold er ikke ønskelig. Der hvor hunder brukes i slik hensikt kan det være nødvendig med en reaksjon selv om hunden er provosert.»

Videre fremgår det av forarbeidene at det ikke er lovens hensikt å ramme tilfeller der hunder som holdes av politiet eller forsvaret, skader noen under tjenesten. Det fremgår videre at kamphundloven § 5 ikke er ment å ramme hunder som i en alvorlig situasjon forsvarer sin eier og av eieren brukes i en nødssituasjon.

I proposisjonen sies det videre om § 5 første ledd annet punktum:

«Annen setning gir mulighet til en skjønnsmessig vurdering i det enkelte tilfellet. Det er for å forhindre at hunder blir avlivet for minimale skader, påregnelige skader ut fra skadelidtes egen opptreden ved f.eks. provokasjon, skade etter uforstandig opptreden overfor hunden i forhold til dens naturlige reaksjonsmønster eller for skader som etter en helhetsvurdering av situasjonen ikke bør føre til så streng reaksjon.»

Hvordan er loven blitt praktisert når politiet eller privatpersoner har fremmet begjæring om tvangsfullbyrding av avlivingskrav? Departementet vil nedenfor gi et bilde av dette gjennom de avgjørelser som departementet kjenner til fra lagmannsrettenes og tingrettenes (namsrettenes) praksis.

Ved kjennelse av *Borgarting lagmannsrett 22. november 2001* ble en blandingshund av rottweiler og mastiff avlivet etter kamphundloven § 5. Kravet om avliving var fremmet av Oslo politidistrikt. En tidlig morgen kl 04.50 bet hunden en 40 år gammel kvinne i høyre kne og påførte henne flere rifter og sår. Fire av sårene var 2–3 cm i diameter og 1–2 cm dype. Hundeeieren hadde anført at kvinnen hadde angrepet ham. Lagmannsretten fant at et mulig angrep fra kvinnen kunne vært avverget på annen måte enn ved å åpne en dør og la hunden bite henne,

og fant at det ikke forelå en nødvergesituasjon som berettiget bruk av hunden. Konkret ble det for øvrig lagt til grunn følgende:

«Det må legges til grunn at denne hunden representerer et betydelig skadepotensial alene i kraft av sin størrelse og sin styrke. Polititjenestemennene på åstedet vurderte den umiddelbart som skarptrent, den oppførte seg truende, og det ble gitt væpningstillatelse i tilfelle den skulle gå til angrep. Tjenestemennenes vurdering bestyrkes av de beslag som ble gjort i eierenes leilighet, blant annet av utstyr for bitetrening, fotografi av hund under bitetrening og med munnkurv, video om pitbull og bok med tittelen «The world of fighting dogs». Videre ble det beslaglagt et stort antall cannabisplanter, en armbrøst, flere kniver, slag- og elektroshokkvåpen. Beslagene tyder på at A kan ha tilknytning til et miljø der våpen og våpenbruk inngår, og at hunden inngår i denne sammenheng. ... På denne bakgrunn kan ikke fornærmedes opptreden før hun ble angrepet tillegges avgjørende vekt.»

Ved kjennelse av *Borgarting lagmannsrett 27. oktober 2000* ble en rottweiler avlivet etter kamphundloven § 5. Kravet om avliving var også her fremmet av Oslo politidistrikt. Hunden hadde befunnet seg i en bil, og ved forsøk på pågripelse av sjåføren oppsto et basketak som også involverte hunden. Denne bet en politikonstabel i armen slik at det oppsto et 3 cm langt og 1 cm bredt sår etter den ene hjørnetannen. Lagmannsretten uttalte at det trolig ville være «riktig å bedømme bittet som en skade i forhold til straffeloven § 229» (legemsbeskadigelse), selv om skaden ikke kunne anses som alvorlig. Tre dager senere befant hunden og en annen hund seg i en bil som ble stanset av politiet. I forbindelse med kontroll av en ryggsekk forsøkte hunden å bite høyre albue til den ene polititjenestemannen, men fordi han trakk til seg armen flenget bittet opp uniformen uten å nå inn til huden. Retten uttalte bl.a. dette:

«Hvorvidt avliving skal besluttes, må etter dette bero på en nærmere skjønnsmessig helhetsvurdering av de to konkrete episoder, sammenholdt med virkningene av et slikt inngrep for eieren. Legges det til grunn som hevdet av politiet at B bevisst brukte «Missi» som et forsvarsvåpen overfor politiet den 6. august [første episode], kan det ikke være tvilsomt at avliving vil være på sin plass. Mye tyder på at det er bevismessig dekning for en slik anførsel. Uansett finner lagmannsretten at avliving bør skje.

... Ved to anledninger med bare tre dagers mellomrom er B blitt påtruffet av politiet under slike omstendigheter at politiet har villet foreta

nærmere undersøkelse av person eller gjenstand. ... retten har ikke holdepunkter for å konkludere med at politiet har opptrådt spesielt pågående eller for øvrig handlet uforstandig. Er politiet i ferd med å foreta en ellers lovlig pågripelse eller ransakelse, må det etter lagmannsrettens vurdering være opp til den som har tilsynet med en hund å sørge for at hunden avstår fra angrep. I beste fall har B opptrådt helt passivt med hensyn til å få den til å holde seg rolig. I verste fall har han bevisst oppfordret hunden til å angripe. I begge tilfeller vil det være tilstrekkelig grunnlag for avliving.

Lagmannsretten er videre enig med namsretten i at hensynet til eieren ikke på avgjørende måte kan tale mot avliving. Som nevnt legges til grunn at A [eieren] frivillig overlot hunden i Bs varetekt. Hun må da bære risikoen ved at B tar seg av hunden på en forsvarlig måte. Dette må særlig gjelde når det som her er tale om to, og ikke bare en episode basert på mer tilfældige og uheldige omstendigheter.»

Ved kjennelse av *Borgarting lagmannsrett 27. juli 1999* ble en hund avlivet etter kamphundloven § 5. Den hadde angrepet og skadet en annen hund. Eieren av den angripende hund mente den hadde oppfattet den angrepne hund som inntrenger på sitt revir, at atferden ikke var unormal og at dette var unnskyldelig. Den angrepne hundens eier fremmet kravet. Lagmannsretten uttalte bl.a.:

«I likhet med namsretten legger lagmannsretten til grunn at Jazz påførte Chivas skade, samt bet A [Chivas eier] i hånden, dog uten at det siste muligens resulterte i «skade» i lovens forstand. Det legges videre til grunn at de skader Chivas ble påført, gjorde det nødvendig med avliving ...

Lovens betingelse for avliving er således objektivt sett tilstede, og spørsmålet for lagmannsretten er om dette på grunn av forholdene rundt skadeforvoldelsen er et uforholdsmessig inngrep. Retten kan ikke se at noen av de opplysninger som er gitt tilsier at en avliving er et uforholdsmessig inngrep. Vi har, som namsretten fremhevet, her et tilfelle av at en løs hund går uprovosert til angrep på en annen hund som ble ført i bånd på offentlig sted. Dette tilsier at eieren ikke har tilstrekkelig kontroll over hunden. At eieren hadde en kneskade kan ikke ses å ha noen betydning ...»

Ved kjennelse av *Borgarting lagmannsrett 10. mai 1999*, opprettholdt ved kjennelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg inntatt i *Rt. 1999 s. 1135*, ble en hund besluttet avlivet. Hunden var ifølge Norsk Kennel Klubs registrering av typen amerikansk staffordshire terrier, utseendemessig til forveksling lik typen pitbullterrier. Hunden hadde jaget og

drept en sau og jaget og bitt en sau og fire hester tilhørende en nabo som livnærte seg ved dyrehold. Kravet om avliving var fremmet av denne naboen med påberopelse av bufeloven § 2 og kamphundloven § 5.

Ved *Eidsivating lagmannsretts kjennelse 11. februar 1999 (RG 1999 s. 1331)* ble et krav om avliving av en sanktbernhardshund ikke tatt til følge. Kravet var fremmet av den skadelidtes foresatte uten bruk av advokat. Lagmannsretten redegjorde for uttalelser i forarbeidene, jf. Landbruksdepartementets refererte merknader i odelstingsproposisjonen ovenfor, og uttalte bl.a. følgende:

«I den foreliggende sak er det tale om en mindre skade. A som er 7 år, fikk sår på ryggen etter hundebitt. Såret ble vasket og bandasjert på sykehuset, og det ble gitt informasjon om infeksjonsfaren. Lagmannsretten legger til grunn at A også falt av sykkelen og fikk et sår på albuen.

Lagmannsretten kan ikke se at det er tale om en farlig hund. En Sankt-Bernhardshund hører ikke til de raser eller typer hunder som anses som farlige. Slik lagmannsretten ser det, er det heller ikke holdepunkter for at Herkules opptrådte «unormalt» i skadesituasjonen. Også normale hunder kan være vanskelige å kontrollere av og til. At hunder biter er heller ikke i seg selv unormalt. Det er uklart hva som konkret skjedde da A ble bitt. Det skal ha vært mange lekende barn i veien, og B som holdt hunden i bånd, klarte ikke å holde Herkules igjen da den løp ut i veien og påførte A et sår på ryggen med tennene.

På denne bakgrunn og under hensyn til den beskjedne skaden som oppsto, finner lagmannsretten ut fra en helhetsvurdering av situasjonen at det ikke er grunnlag for avliving av Herkules. Det er ikke noe som tyder på at det som skjedde var utslag av en unormal legning hos hunden, eller at det er noen større fare for at denne hunden vil bite igjen, enn for at andre hunder vil bite. Det er ikke opplyst om flere hendelser.»

Ved *Hålogaland lagmannsretts kjennelse 10. september 1998*, opprettholdt etter *kjennelse av Høyesteretts kjøremålsutvalg 6. november 1998* ble en angivelig blandingshund av bull terrier og amerikansk staffordshire terrier besluttet avlivet etter kamphundloven § 5. Kravet var fremmet av Politimesteren i Bodø. Hunden hadde angrepet og bitt en politioverkonstabel i beinet mens denne foretok ransaking på hundeholderens bopel i Bodø. Lagmannsretten uttalte bl.a. følgende:

«Skaden er beskrevet som bitt i ankel, i høyre kne og på baksiden av høyre lår. Det var merker, ca 1 cm dype, trolig etter hjørnetenner, flere blødende sår i huden og blodutredelser

rundt sårene. Uniformsbuksen var flerret opp flere steder.

Skadelidte oppsøkte legevakten der sårene ble rensset. Han fikk en stivkrampesprøyte, men sårene ble ikke sydd og det ble ikke ansett påkrevet med legetilsyn. Skadelidte hadde etter to dager fortsatt store blåmerker i huden.

Det avgjørende spørsmål for lagmannsretten blir da om forholdene rundt skadeforvoldelsen gjør at avliving vil være et uforholdsmessig stort inngrep. Det er i forarbeidene (Ot.prp.nr. 45 (1990–91) side 4) gitt uttrykk for at det bør reageres strengere mot hunder som kan betegnes som farlige. Det må også legges vekt på om skaden har skjedd ut fra naturlige instinkter hos hunden. Grad og omfang av den påførte skade vil stå sentralt i den avveining som skal foretas.

Lagmannsretten finner det riktig å betegne den påførte skade som relativt alvorlig. Spørsmålet blir da om skadesituasjonen og de øvrige omstendigheter gjør at avliving fremstår som et uforholdsmessig stort inngrep.

Skaden oppsto da politiet ransaket As leilighet på jakt etter narkotika. As samboer søkte tilflukt på soverommet, der også hunden befant seg. Da polititjenestemannen forsøkte å åpne soveromsdøren, ble han angrepet av hunden og bitt flere ganger, først i ankelen og så i høyre kne/ lår. Hunden holdt grepet så kraftig at han måtte slå den over snuten med en lykt for å få den til å slippe og jage den bort.

Angrepet på polititjenestemannen skjedde under utførelsen av et lovlig ransakingsopdrag. Det kan ikke ses bort fra at hunden kan ha blitt oppskremt og urolig. Men også i en slik situasjon må det forventes at A som var til stede skulle hatt såpass kontroll over hunden at skaden kunne vært forhindre.

A har hevdet at hunden er snill og rolig og at den aldri har angrepet mennesker tidligere. Slik lagmannsretten forstår hennes argumentasjon, bestrider hun ikke at hunden kan ha naturlige egenskaper som kampvillighet, aggressivitet og utholdenhet. Hun har imidlertid anført at hunden ikke har blitt oppdratt slik at disse egenskaper er blitt fremelsket.

Ved vurderingen av om det er urimelig med avliving må det også kunne ses hen til andre episoder der hunden har vært involvert. Det er i saken fremlagt dokumentasjon for at hunden ved en anledning har angrepet en annen hund og at den måtte løftes opp for å slippe taket.

Det er et gjennomgående trekk ved den fremlagte dokumentasjon at A og andre som hun overlater hunden til, mangler tilstrekkelig kontroll med hunden og at den ved flere anledninger har opptrådt aggressivt og vært til fare og sjenanse.

Lagmannsretten legger også vekt på at hun-

den befinner seg i et miljø som preges av ustabilitet, uro og uforutsigbarhet. Dette vil medføre at hunden blir urolig, usikker og lett kan komme ut av kontroll og vise sine aggressive trekk.

Lagmannsretten er også enig med kjæremotparten i at politiet i sitt arbeid med oppklaring av narkotikasaker må være forskånet fra å bli angrepet av hunder og at det vil kunne få meget uheldige konsekvenser om ikke begjæring om avliving i dette tilfelle blir tatt til følge.

Etter en samlet vurdering finner lagmannsretten at avliving ikke fremstår som et uforholdsmessig stort inngrep. Namsrettens avgjørelse blir etter dette å stadfeste.»

Tingrettsavgjørelsene viser at også avlivningsbegjæring fremmet av en skadelidt person er tatt til følge:

Nes namsretts kjennelse 13. september 2000 gjaldt begjæring om avliving fremsatt av en person som var bitt slik at buksen gikk i stykker og det kom et sår i beinet. Retten la til grunn at uttrykket «skade» i kamphundloven ikke kunne forstås like strengt som uttrykket «skade» i straffeloven § 229. Den aktuelle hunden skulle tidligere ha angrepet skadelidtes sønn. Retten fant at avliving ikke ville være et uforholdsmessig stort inngrep, og hunden ble besluttet avlivet. Nærmere omstendigheter fremgår ikke av kjennelsen.

Ved *Asker og Bærum namsretts kjennelse 15. april 1998* ble en begjæring om avliving av hund fremmet av den skadelidtes mor, uten bruk av advokat, ikke tatt til følge. Begjæringen var begrunnet med at hunden hadde bitt en 8 år gammel gutt i kinnet, slik at han ble skadet, måtte behandles og bandasjeres av lege, fikk feber og ble holdt hjemme fra skolen i tre dager. Moren fremholdt at det var sannsynlig at gutten ville få varige men etter bittet. Hunden og to 8 år gamle barn var da alene i et rom sammen uten tilsyn da hunden bet. Hunden var en 11 år gammel riesenschnauzer, som ifølge den skadelidtes mor også hadde bitt et barn da den var valp. Retten la følgende til grunn:

«Når det gjelder skaden som ble påført A legger retten til grunn at han ble bitt og av denne grunn fikk foreskrevet antibiotika. Det foreligger ikke nærmere dokumentasjon fra lege om hvor alvorlig bittskaden var, men slik den er beskrevet av saksøkeren legger retten til grunn at den fysiske skaden gutten ble påført neppe kan karakteriseres som alvorlig. Det må imidlertid antas at episoden har vært skremmende og har gått inn på A. I forarbeidene til den aktuelle lovbestemmelsen, Ot.prp. nr. 45 og Innst. O. nr. 63 1990–91, heter det at skaden bør være alvorlig. Tatt i betraktning at det dreier seg om et barn som er blitt bitt og de opplysninger som fo-

religger m.h.t. hvordan A har reagert fysisk og psykisk, er retten under en viss tvil kommet til at skaden kan karakteriseres som alvorlig.

Det fremgår videre av § 5 i ovennevnte lov at avliving ikke kan kreves dersom forholdene rundt skadeforvoldelsen gjør at avliving vil være et uforholdsmessig inngrep. Ved denne vurderingen finner retten for det første at det må sees hen til omstendighetene i forbindelse med at A ble bitt, jf. nevnte forarbeider til lovbestemmelsen. Slik saken er fremstilt for namsretten, legges det til grunn at A og hans søster, som begge er 8 år, var alene med hunden da episoden inntraff. Det er uklart hva som var årsaken eller den utløsende faktor for at hunden bet. Det er imidlertid ikke godtgjort at hunden gikk til angrep eller uten foranledning bet A, slik at hundens reaksjonsmønster i den aktuelle situasjon er slik at den bør avlives. Retten finner heller ikke godtgjort at hundens reaksjonsmønster generelt er av en slik karakter at den bør avlives. Retten antar i denne forbindelse at det generelt kan være en risiko for skade når hunder og yngre barn er alene uten tilsyn av voksne, uten at dette kan begrunne avliving av en hund. Dette må også gjelde i den foreliggende sak.

Retten legger videre vekt på at [hunden] bor hos barnas besteforeldre, og den befinner seg ikke i barnas daglige nærmiljø. Retten antar at det må være mulig at hunden og barna fysisk kan isoleres fra hverandre dersom barna er på besøk hos besteforeldrene, eller at hundens eier påser at barna aldri er alene med hunden. Retten finner etter dette at avliving av [hunden] fremstår som et uforholdsmessig stort inngrep, jf. lov av 4.7.1991 nr. 48 § 5. Vilkårene for avliving er etter dette ikke tilstede, og begjæringen kan dermed ikke tas til følge.»

Ved *Trondheim namsretts kjennelse 4. august 1995 (RG 1996 s. 421)* ble en hund angivelig av typen staffordshire bull terrier besluttet avlivet etter kamphundloven § 5. Begjæringen var fremmet av Trondheim politikammer. Begjæringen var fremsatt etter at hunden ved en anledning hadde skadet både menneske og dyr. Det var i begjæringen også vist til at det forelå flere tidligere anmeldelser på bl.a. samme hund i forbindelse med at den hadde skadet dyr og vist skremmende atferd. Namsretten la følgende til grunn:

«Vilkåret for avliving i loven § 5 er at hunden har påført menneske eller dyr skade. Det er tilfelle her idet hunden «Spencer» av typen wippet, tilhørende B, ble bitt av «Bonnich» den 15. juni 1995 i området Ilavollen slik at den umiddelbart deretter måtte avlives av veterinær. Den ene bakfoten var revet av, det var store bittskader på en forfot, og den hadde bittskader også i

brystregionen. Det legges til grunn at fr. B kom syklende med «Spencer» i en «springer» da «Bonnich» kom løpende rett mot den og angrep «Spencer». Det er noe uklart hvordan «Bonnich» ble dratt bort fra «Spencer» – om det var som følge av at en mannsperson som kom til stede sparket den, eller om det var eierens datter – C som dro den bort i halsbåndet. Slik retten ser det er mest sannsynlig at den bittskaden eierens niese – D – fikk i armen skyldes at hun kom mellom hundene mens «Bonnich» fortsatte angrepet på «Spencer».

Det avgjørende spørsmål for namsretten blir da om forholdene rundt skadeforvoldelsen gjør at avliving vil være et uforholdsmessig stort inngrep. Isåfall skal avlivingsbegjæringen ikke tas til følge. I Ot.prp.nr.45 (1990–91) brukes uttrykket «urimelig om skaden skulle føre til avliving». Det er gitt uttrykk for at det bør reageres strengere mot hunder som betegnes som farlige enn mot de som normalt ikke betegnes som farlige. Det må også legges vekt på om skaden har skjedd utfra naturlige instinkter.

«Bonnich»s eier har med styrke hevdet at hunden er snill og rolig og normalt slett ikke aggressiv verken mot mennesker eller dyr. Namsretten ser det slik at de anmeldelser og klager som er fremsatt angående «Bonnich» viser at det er en utbredt frykt i området Ilevollen mot As hundehold, og at denne frykten i stor grad må kunne sies å være berettiget. Selv om A hevder han passer på å holde hundene i bånd skal det svært liten uoppmerksomhet til før en slik hund kommer seg ut av gården. Hva som da kan skje viser episoden 15. juni med all tydelighet. Den påpasselighet A må vise for at man skal være sikker på at «Bonnich» ikke skal skade flere synes å måtte være så streng at det nærmest vil være umulig.

Ved vurderingen av om det er urimelig med avliving må det også kunne ses hen til andre episoder med «Bonnich» og også andre tilsvarende hunder. Det som skjedde 2. april 1995 da «Bonnich» skadet fårehunden til E i Ilaparken viser også med all tydelighet at «Bonnich» er aggressiv overfor andre hunder på en helt unormal måte. Retten kan vanskelig se at skylden må legges på den andre hunden, selv om det var slik at den tilfeldigvis et øyeblikk var løs fra båndet. Dersom «Bonnich» har et slikt lynne at den ikke tåler at andre hunder løper i nærheten av den, har den etter rettens mening en unormal oppførsel som gjør at det ikke vil være urimelig at den avlives.

At «Bonnich» tilhører en hundetype som må betegnes som farlig – selv om den ikke står på listen over farlige under i forskriftene av 25. oktober 1991 nr. 718 LD §2 – synes klart av de episoder «Bonnich» og søsteren «Beauty» har vært involvert i. 1. juli 1995 i Oslo tok «Beauty» – som

eies av As datter – livet av en liten Chiuvava-hund da den kom seg ut gjennom en åpen dør i leiligheten hvor den oppholdt seg. Noen provokasjon var det ikke snakk om. Når A hevder det skyldes at «Beauty» hater små hunder som følge av episoder under oppveksten, gjør ikke det at retten finner at reaksjonen er normal og akseptabel.

Namsretten kan for sitt vedkommende ikke se at samfunnet er tjent med at man har hunder av denne type. Personer som ønsker å ha hund må kunne skaffe seg andre typer hunder som er mindre farlige og aggressive. Hunder av «Bonnich»s type synes å ha et aggressivt reaksjonsmønster i endel situasjoner og kommer lett ut av kontroll ved uoppmerksomhet fra eiers side eller den som passer den. Når dette er situasjoner som lett kan oppstå, ser ikke retten det som urimelig at avliving skjer.

As opplysning om at han vil sende hunden til hundegård i Sverige dersom den får leve finner ikke retten å ville tillegge noen vekt. Heller ikke kan det tillegges særlig vekt at As datter føler skyld for det som har skjedd.»

13.2 Dansk og svensk rett. Kjæledyrkonvensjonen

I *Danmark* fastsetter lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 6 stk. 3 følgende:

«I tilfælde, hvor en hund har skambidt et menneske, kan politiet efter rådslagning med en hundesagkyndig lade hunden aflive for ejerens regning.»

Spørsmålet om avliving er en ren politisak. Den sakkyndige trenger ikke være f.eks. en dyrlege. Politiets avgjørelse kan påklages til departementet.

Folketinget har til behandling et forslag om å endre bestemmelsen slik at politiet også får adgang til å beslutte avliving hvis et pålegg om å holde hunden i bånd eller forsynt med munnkurv, blir overtrådt. Det er også foreslått å gi politiet hjemmel til å beslutte avliving av en hund som kan være farlig for sine omgivelser, samt nærmere regler om bruk av hundesakkyndige før avliving blir besluttet (lovforslag nr. L 164 for 2002-2003).

I *Sverige* har lag (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 3 § andre stycket en regel som gjelder hunder «som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur» eller «som visat benägenhet att driva får», jf. loven 2 §. For disse gjelder at politiet kan beslutte avliving, eventuelt ta hånd om hunden eller selge den. Før en hund avlives skal politiet innhente «yttrande från veterinär, om det ej är uppenbart obehövt eller fara i dröjsmål».

Den europeiske konvensjon 13. november 1987 om beskyttelse av kjæledyr har som sagt under punkt 12.2 regler om fremgangsmåten ved avliving. Ved avliving av hunder etter at skade er voldt m.m. foreligger forutsetningsvis ikke en nødsituasjon, og avlivingen vil måtte skje på slik måte som konvensjonen pålegger. Slik avliving i ettertid skal etter norsk rett følge reglene i dyrevernavloven. Fremgangsmåten reguleres derfor ikke av lovutkastet i proposisjonen her, som bare behandler adgangen til avliving uten eierens samtykke.

13.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Regler om krav på avliving som sikkerhetstiltak gjennom oppfølging etter at en hund har opptrådt uønsket, var tatt inn i høringsutkastet §§ 9 og 10. Paragraf 9 omhandlet de materielle vilkår for avliving, altså selve det rettslige grunnlaget for en etterfølgende avliving. Paragraf 10 regulerte prosessuelle vilkår for å fremme avlivingskrav, altså hvem som skal kunne kreve avliving, hvem som skal avgjøre spørsmålet og fremgangsmåten ved dette. Bestemmelsen om forvaring i utkastet § 10 annet ledd siste punktum vil bli behandlet under punkt 17 nedenfor. De to paragrafene lød slik:

«§ 9 Krav på avliving av hund

En hund som har anfalt eller skadet folk eller jaget, angrepet eller skadet dyr, kan kreves avlivet. Det samme gjelder hvis hunden gjentatt har gått løs og utgjort risiko for mennesker eller dyr som nevnt i § 7 tredje ledd, dersom hunden senere ikke er blitt utvilsomt trygt sikret mot å komme løs. Avliving kan likevel ikke kreves dersom det vil være et uforholdsmessig inngrep. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på hvilken fare som har vært tilstede, påført skade, den risiko hunden må antas å utgjøre i fremtiden, muligheten for og tjenligheten av omplassering av hunden, og hundens nytteverdi.

§ 10 Nærmere om avlivingskravet

Krav om avliving kan bli satt frem av enhver berørt person. Hvis dyr er jaget, angrepet, skadet eller utsatt for risiko, kan eieren eller innehaveren kreve avliving. Gjelder det tamrein, kan krav også fremsettes av reingjeter og reinoppsyn. Gjelder det vilt, kan krav fremsettes av grunneier eller jakt- eller fangstberettiget i området og av viltorganene. Kravet kan rettes både mot hundens eier og innehaver.

Kravet om avliving er særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrdelse gjennom namsmyndighe-

tene etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Tvangsfullbyrdelse på dette grunnlag må bli begjært innen to måneder etter hendelsen som grunngir kravet. Politiet kan ta hunden i forvaring inntil saken er avgjort.»

I høringsnotatet er bestemmelsene omtalt på følgende måte:

«4.2.3 Adgang til avliving etter at et anfall er over eller etter at en hund har gått løs

4.2.3.1 Hund som har anfalt mennesker eller dyr
Når det gjelder adgangen til å kreve en hund avlivet etter at et anfall er over, er det forskjeller mellom de gjeldende lovbestemmelsene både når det gjelder vilkårene for avliving og tidsfristen for å fremsette krav. ... Her skal bare bemerkes at det kun er i kamphundloven § 5 at det er bestemt at det skal foretas en forholdsmessighetsvurdering av avlivingskravet. Krav om at det må være fremsatt klage til hundeholderen før avliving kreves, finnes i straffeloven § 354, og det finnes rettspraksis som legger til grunn av hundeeieren må ha varsel før det kan kreves gjennomført avliving etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven. Etter bufeloven, viltloven og reindriftsloven er det tilstrekkelig at hunden har jaget dyr, mens det etter kamphundloven kreves at menneske eller dyr er påført skade. Bestemmelsen i kamphundloven § 5 vil fange opp mange av de samme tilfellene som straffeloven § 354 annet ledd. Det er på det rene at det etter gjeldende rett er videre adgang til avliving av hund som har skadet bufe enn av hund som har skadet folk.

Når det gjelder tidsfristen for å fremsette krav om avliving, er denne tre måneder etter bufeloven og en måned etter reindriftsloven og kamphundloven. I straffeloven § 354 er det ikke angitt noen bestemt tidsfrist.

Formålet med å ha regler om avliving av hund som har anfalt dyr eller mennesker, må være å hindre at det oppstår situasjoner der hunder angriper og biter. Slike regler kan motivere hundeeiere til å unngå farlige situasjoner og hindre gjentagelse i tilfeller der en hund har vist at den utgjør en fare. Reglene i bufeloven kan også være motivert ut fra dyrevernavinteresser, idet hundens skade kan påføre sau større lidelser enn om de blir tatt av rovdyr, og lidelsene vil også være unødvendige.

Krav på avliving av hund er et særskilt rettsinstitutt, som kommer i tillegg til regler om straffansvar og erstatningsansvar for hundeeieren. Når man har regler om avliving i tillegg til straff og erstatningsansvar, må det være på grunn av at regler om avliving forventes å ha både en preventiv virkning og den virkning at det risikomomentet som hunden utgjør, blir fjernet. For hundeeieren vil nok et vedtak om avliving

kunne føles minst like inngripende som en bot. Dette kan tale for at vedtaket bør treffes etter en helhetsvurdering av hendelsesforløpet. En forskjell kan ligge i at vedtaket om avliving har sivilrettslig karakter. Hundeeieren unngår den stigmatisering som en straffereaksjon kan innebære.

Et vedtak om avliving av hund kan sies å ha et visst slektskap med inndragning. Vedtaket gjør inngrep i hundeeierens eiendomsrett til hunden. Tap av rett til å holde dyr ved brudd på dyrevernloven, skal etter dyrevernloven § 32 fremmes etter reglene i straffeprosessloven. Men da gjelder det mer inngripende vedtak enn når hundeeieren fratras et enkelt dyr.

Justisdepartementet foreslår i notatet her at det skal være et generelt vilkår for adgang til avliving av hund som har angrepet dyr eller mennesker, at avliving ikke anses for å være et uforholdsmessig inngrep, se lovutkastet § 9. En slik generell regel kan innføres ved at kamphundloven § 5 i noe endret form blir opprettholdt, mens særreglene for avliving av hund som har anfalt eller jaget bufe og tamrein blir opphevet. Den generelle regelen bør også gjelde der hund har angrepet hjortevilt, trass i Miljøverndepartementets vurderinger i Ot. prp. nr. 9 (1980–81) s. 69. Det er vanskelig å se grunn til å særbehandle denne situasjonen ved en samordning av hundelovgivningingen.

Et særlig spørsmål er om det fremdeles bør være et generelt vilkår for avliving at dyret eller mennesket er skadet, eller om det bør kunne fremmes krav om avliving også av hund som har jaget eller anfalt dyr eller mennesker uten at det har ledet til skade. Det er forutsatt i forarbeidene til kamphundloven at begrepet skade også omfatter psykisk skade på mennesker, men utover dette er det ikke der gitt noen nærmere forklaring av begrepet «skade». Begrepet «anfalt» i strl. § 354 annet ledd er et langt videre begrep. Begrepet omfatter også tilfeller hvor hund har grepet fatt i eller hoppet opp på en person eller ved truende adferd hindret vedkommende i å passere.

Departementet antar at det kan være grunn til å opprettholde adgangen til å fremsette avlivingskrav overfor hund som har jaget eller anfalt dyr eller mennesker uten at dette har ledet til en skade. Det at det må foretas en forholdsmessighetsvurdering av avlivingskravet, vil bidra til å unngå avlivinger i tilfeller hvor hunden ikke har vært til stor fare eller sjananse.

Når forholdsmessigheten av avlivingskravet vurderes, må det bl.a. legges vekt på den fare – bl.a. graden av fare – som har vært til stede og hvilken skade dyret eller mennesket er påført. Det bør være et utgangspunkt at det skal mindrefor å få avlivet en hund som har angrepet et menneske enn en hund som har angrepet et

annet dyr. Er det barn som er angrepet, bør ikke terskelen for avliving være høy. Det bør videre legges vekt på hvilken risiko hunden må antas å utgjøre i fremtiden. Er det tale om en veltillpasset, godt behandlet hund med rolig gemytt, som har opptrådt irregulært i en helt spesiell situasjon som vanskelig kan oppstå igjen, taler det mot å avlive den. Eierens forhold må også ha betydning for vurderingen. Er det tale om en hundeeier som ikke har tilstrekkelig forståelse for hvilken aktsomhet en hundeeier bør vise, bør hunden avlives om ikke den er eller vil bli omplassert. Det bør normalt ikke skje avliving av politihund som har jaget eller angrepet noen som ledd i rollen som politihund, med mindre omstendighetene er helt spesielle.

Et særskilt spørsmål er om det bør gjøres et generelt unntak for hunder med en særlig nytteverdi, f.eks. politihunder og førerhunder. Alternativet til å gjøre et generelt unntak, er at hundens nytteverdi tas med som et moment i vurderingen av forholdsmessigheten av avlivingskravet. Lovutkastet nedenfor bygger på den sistnevnte løsningen.

Enkelte dyrevernorganisasjoner har pekt på at omplassering kan være et alternativ til avliving av hunder i tilfeller hvor det er eierens behandling av hunden som gjør at den er aggressiv eller av andre grunner utgjør et faremoment. Et spørsmål blir da om det bør innføres en lovfestet adgang for namsmyndigheten til å treffe vedtak om omplassering i slike tilfeller. Imidlertid kan det neppe forsvares å nytte offentlige midler til etablering og drift av et apparat for omplassering av hunder. Det vil også være problematisk å pålegge private institusjoner slike plikter ved lov. Det vil dessuten være vanskelig for namsmyndigheten å avgjøre om den aktuelle hunden kan hjelpes ved omplassering, noe som måtte blitt et sentralt kriterium ved avgjørelsen. Lovutkastet her bygger på at det ved vurderingen av forholdsmessigheten av et avlivingskrav blir lagt vekt på om det i det konkrete tilfellet er mulighet for omplassering, og om det kan antas at dette er et alternativ som fjerner det faremomentet hunden utgjør.

En hund som har blitt brukt som redskap i en lovlig nødretts- eller nødvergehandling, bør ikke bli avlivet etter bestemmelsen. Departementet antar at det ikke er nødvendig å presisere dette i lovtteksten.

4.2.3.2 Hund som har løpt løs eller som på annen måte har voldt ulempe

Her skal vurderes i hvilken utstrekning det bør være adgang til avliving av hund som har løpt løs i områder hvor det befinner seg bufe, reinsdyr eller vilt eller i områder hvor folk ferdes, eventuelt bare i områder hvor barn ferdes, f.eks. på lekeplasser. Videre er det et spørsmål

om hjemmelen for å kreve avlivet en hund som har voldt vesentlig ulempe for øvrig i straffeloven § 354 annet ledd, bør videreføres.

I dag er det hjemmel for avlaving av hund som har vært uten ledsager i strekning hvor bufe beiter, jf. bufeloven § 2 annet ledd, for hund som har for vane å jage rein og som ikke blir holdt i bånd eller innestengt i den tid tamrein lovlig oppholder seg i distriktet, jf. reindrifftsloven § 29 femte ledd tredje punktum, og for hund som har løpt løs i ekstraordinær båndtvangstid, jf. viltloven § 53 tredje ledd første punktum. Straffeloven § 354 annet ledd gir adgang til avlaving hvis en hund trass klage til hundeholderen p.g.a. anfall mot person gjentatt har gått løs. Det er ingen generell hjemmel for avlaving av hund som har løpt løs i områder hvor barn eller folk for øvrig ferdes. Politivedtektene hjemler for avlaving av hund som har løpt løs i strid med båndtvangsbestemmelsene i politivedtektene, er betinget av at eieren ikke henter hunden.

Begrunnelsen for å ha regler om avlaving av hund fordi hunden har løpt løs, må også være preventive hensyn kombinert med hensynet til å fjerne det faremomentet hunden utgjør.

Den absolutte avlivingsreglene i bufeloven tar ikke hensyn til hvilket konkret faremoment som har foreligget i det enkelte tilfellet. Faremomentet i slike tilfeller vil avhenge av bl.a. hundens størrelse, rase og avstanden til bufeet. Det kan være liten grunn til å ha en absolutt regel om avlaving som bl.a. vil omfatte hunder som er så små og har et slikt gemytt at de vanskelig kan tenkes å ville angripe storfe, sau eller geit. Dersom det skal være adgang til avlaving i tilfeller hvor en hund har gått løs, bør det også her være en betingelse at det foretas en skjønnsmessig vurdering av faremomentet hunden har utgjort og kan komme til å utgjøre i fremtiden. Forslaget nedenfor bygger på at hunden gjentatt må ha gått løs og utgjort en risiko, og dessuten ikke senere er blitt utvilsomt trygt sikret mot igjen å komme løs, se lovutkastet § 9 annet punktum.

Dette bør etter Justisdepartementets syn også bli lagt til grunn for spørsmålet om avlaving av hund som har gått løs og utgjort risiko for tamrein, fjærfe eller hjortevilt.

Et annet spørsmål er om det bør innføres en adgang til avlaving av hund som har gått løs og utgjort en risiko for folk på alminnelig beferdet sted eller på sted der barn ferdes, f.eks på lekeplasser. Årsaken til at man ikke har regler om dette i dag, kan være at det generelt er mindre risiko for at hunder skal gå til angrep på mennesker enn for at de går til angrep på bufe, reinsdyr eller hjortevilt. Etter Justisdepartementets oppfatning bør avlaving av hund som har gått løs og utgjort risiko for folk kunne skjje

på samme vilkår som nevnt ovenfor i relasjon til risiko for bufe mv.

Videre er det spørsmål om en bør opprettholde hjemmelen i straffeloven § 354 annet ledd til å avlive hund som har voldt vesentlig ulempe ved støy eller på annen måte uten å ha representert et faremoment. Justisdepartementet antar at adgangen til avlaving av hund bør være beholdt de tilfellene der en hund utgjør et faremoment for omgivelsene. Volder hunden ulemper i naboforhold, kan naboen med grunnlag i graneloven 16. juni 1961 nr. 15 ha krav på at ulempen fjernes, se nærmere særlig lovens § 2 og § 10.

4.2.4 Prosessuelle regler for krav om avlaving

Etter departementets syn bør privates krav på avlaving av hund fremdeles betraktes og behandles som et sivilrettslig krav. Departementet går inn for å videreføre at kravet anses som et særlig tvangsgrunnlag hvis tvangsfullbyrdelsen blir begjært forholdsvis raskt.

Departementet foreslår en frist på to måneder for å sette frem krav om avlaving av hund som har jaget, anfalt eller skadet dyr eller mennesker, dersom kravet skal gi særlig tvangsgrunnlag. Den som har kravet må først fremsette det overfor en som er ansvarlig for å avlive hunden, dvs. dens eier og innehaver. Den eller dem som kravet rettes mot har krav på varsel etter tvangsfullbyrdselsloven § 4–18 før kravet om avlaving kan begjæres fullbyrdet ved namsmyndighetenes hjelp. Derfor blir en kortere frist enn to måneder for knapp etter departementets vurdering.

Et spørsmål er hvem som bør gis rett til å fremsette krav om avlaving. Dette er i dag regulert forskjellig for hver lovbestemmelse Justisdepartementet antar at den som er berørt, dvs. en person som selv er forulempet eller utsatt for risiko eller som eier eller er innehaver av dyr som har vært utsatt, bør ha rett til å kreve avlaving. Det forutsettes at i tilfelle hvor barn er angrepet mv., skal barnets verge kunne fremsette slikt krav.

Hvis saken gjelder ulempe eller skade rettet mot tamrein foreslås det at krav også skal kunne bli satt frem av reingjeter eller reinoppsyn. Gjelder det vilt, kan krav etter forslaget settes frem av grunneier, jakt eller fangstberettiget eller viltorganene.

Den som krever en hund avlivet, må i dag legge ut rettsgebyr, som senere kan kreves dekket av hundens eier, dersom kravet fører frem. Dette kan for noen virke som en sperre mot å få avlivet en hund som har vist seg farlig mot mennesker eller andre dyr. Et spørsmål er derfor om det bør gjøres unntak fra kravet om rettsgebyr i saker om avlaving av hund.

Rettsgebyrloven § 10 regner opp for hvilke

sakstyper det i dag er gjort unntak fra krav om rettsgebyr for saker som går for herreds- og byrett, lagmannsrettene og Høyesterett. Det dreier seg særlig om saker om familierettslige spørsmål, men også bl.a. saker om trygderettigheter, arbeidsforhold og militærnektning. Unntak fra kravet om rettsgebyr i saker om tvangsfullbyrdelse følger av rettsgebyrloven § 15 tredje ledd. Her er det kun gjort to unntak, for midlertidig avgjørelse om bidrag etter ekteskapsloven § 92 og for saker som behandles etter barnebortføringsloven.

Departementet antar at det ikke er tilstrekkelig grunn til å gjøre unntak fra kravet om rettsgebyr i saker om avliving av hund. Hovedregelen er at rettsgebyr skal betales i alle saker, og saksøkeren vil bare risikere å tape det utlagte rettsgebyret dersom saken ikke fører frem eller dersom den saksøkte, dvs. hundeeieren eller – innhaveren, ikke er søkegod. Departementet ber forøvrig om høringsinstansenes syn på dette spørsmålet.»

13.4 Høringsinstansenes syn

13.4.1 Materielle vilkår for avliving

Departementet viser til høringsinstansenes generelle merknader om avliving av hund under punkt 12.4.1.

Barneombudet

«mener barn blir best sikret og respektert hvis hunder som har angrepet dem ubegrunnet, kan kreves avlivet. Det må selvfølgelig utvises et godt skjønn ...»

Politimesteren i Hordaland sier dette:

«Den alminnelige rettsfølelse er her i noe utakt med gjeldende rett. Særlig for foreldre som har opplevd at deres barn er blitt bitt av hund, men hvor angrepet er avsluttet, oppleves det som konkret urimelig at det er videre adgang til avliving av hund som har skadet bufe enn hund som har skadet folk. Konkret oppleves dette som om dyr har større verdi enn mennesker.

Hordaland politidistrikt er enig i at det innføres en regel som i større grad likestiller mennesker med dyr i den forstand at den ubetingede avlivningsadgang som bufeloven, viltloven, og reindriftsloven oppstiller blir noe innsnevret. Dette er i takt med den alminnelige rettsfølelse, og det er riktig at det etter dette må være en forholdsmessighetsvurdering av avlivningsinngrepet som avgjør avlivningsadgangen. Det kan også vurderes om ikke hensynet til den alminnelige rettsfølelse kan utgjøre et moment i den oppregning som utkastet § 9 oppstiller.»

Rådet for dyreetikk uttaler følgende om aggressivitet overfor mennesker:

«Når det gjelder hunder som er farlige overfor mennesker, mener rådet at dette i stor grad er en egenskap ved den aktuelle hunden og ikke hunder i sin alminnelighet, selv om de fleste hunder trolig vil kunne bite dersom de kommer i en særlig presset situasjon. Med det hundeholdet vi har i Norge, vil aggressiv atferd overfor mennesker være en sterkt uønsket egenskap, som man vil forsøke å redusere gjennom vektlegging av lynne ved utvelgelse av avlsdyr, gjennom opplæring og sosial trening av hunden og allmen informasjon. Etablert aggressiv atferd overfor mennesker kan være vanskelig å kurre. Dette tilsier at avliving ofte vil være en adekvat reaksjonsmåte for å unngå gjentak.»

Nittedal kommune mener at lovutkastet er utilstrekkelig. Av rådmannens vedlagte vurdering fremgår at lovutkastet § 9 overlater for mye til skjønn. Ellers sies bl.a. følgende:

«Når det gjelder hund som har angrepet menneske mener rådmannen at det ikke skal være noen toleransegrense. Hunden som har overtrådt en slik terskel bør ubetinget kunne kreves avlivet. Selv om tap av hund for hundeeier følelsesmessig vil være et stort inngrep, bør dette ikke gå på bekostning av andre menneskers rettsvern. ... For reelt farlige situasjoner mener rådmannen at det kun bør være i ekstraordinære situasjoner at hund ikke kan kreves avlivet.»

Norges veterinærhøgskole uttrykte skepsis overfor allmennhetens inngrepsrett på stedet overfor hunder, men gav uttrykk for at man «har mindre betenkeligheter med bestemmelsene om ... avliving etter at en hendelse har skjedd (§§ 9 og 10)». Også *Ringerike kommune* uttaler at høringsutkastet §§ 9 og 10 kan aksepteres.

Norsk sau- og geitalslag mener at høringsutkastet ikke verner beitedyr godt nok:

«Det er i det nye lovforslaget tatt inn en setning om at avliving likevel ikke kan kreves dersom det vil være et uforholdsmessig inngrep. En slik formulering vil etter vårt syn kunne føre til at svært mange saker havner for domstolene. I kommentarene til lovteksten (side 36) er det vist til at preventive hensyn kan også ivaretas ved bøter og erstatningsansvar og ved adgang til å fremsette et avlivningskrav i ettertid. Det vil helt sikkert bli ulik vurdering fra hundeholder og beitedyreier om hva som er uforholdsmessig inngrep i en slik sammenheng. Dagens erfaring er at tvistesaker som omhandler løshunder og beitedyr blir svært lavt prioritert i rettssystemet. Slike saker blir som regel henlagt på

grunn av bevisets stilling, sjøl om det kan føres detaljerte bevis for hendelsesforløpet. Konklusjonen vår er at forslaget til lovtekst under paragraf 9 helt klart vil svekke beitebrukeren og hans interesser i forhold til dagens lovverk.»

Fylkesmannen i Buskerud bemerker at reglene «ikke må innebære et svekket vern av husdyr i forhold til dagens lovverk, inklusiv bufeloven».

Sandnes kommune peker på at det er nødvendig å ha klare, praktikable regler om avliving, og fremholder generelt følgende:

«Avliving vil oftest vekke sterke følelser hos hundeeieren. Selvsagt vil ansvarsbevisst hold av hunden være den beste beskyttelse mot at avliving vil bli aktuelt. På den annen side vil nødvendigvis avliving i noen tilfeller måtte bli følgen. Denne mulighet vil for de fleste og over tid i seg selv virke skjerpene på hundeeiernes opptreden.»

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk er også opptatt av at reglene må være klare og praktikable, og uttaler bl.a. følgende:

«Sammendrag av våre forslag for å forebygge bittskader:

- Hunder som biter voksne eller barn så kraftig at offeret må behandles av lege, skal uten unntak avlives.
- Leger bør bli pålagt obligatorisk rapporteringsplikt av alle slike tilfeller av bittskader som de får til behandling, til nærmeste politimyndighet som gis myndighet til uten unntak å avlive hunden.

...

Hunder som skaper utrygghet, ved å gå løse eller ved hundeeierens hundehold ellers, skal kunne avlives av politiet dersom det kommer gjentatte anmeldelser.

...

Hvert år er det 4000 som må til legebehandling for hundebitt. Til sammenligning er det 400.000 hunder i Norge. Det betyr at dette bare gjelder 1 prosent av hundebestanden. Mellom 70 og 80 prosent av hundene som biter, vil ifølge hundekspertene bite voksne eller barn igjen. Det mest effektivt forebyggende vi kan gjøre mot framtidige angrep på mennesker er derfor uten unntak å avlive alle hunder som biter. Dermed unngår vi også at det blir avlet videre på aggressive eksemplarer av hunderaser.

... Det vil også i høy grad motivere hundeeiere til dressere hundene sine på en riktig måte. Ingen hundeeier som er glad i sitt kjæledyr, vil sette særlig pris på å få det avlivet.»

Foreldregruppen uttaler til høringsutkastet § 9 at første del «er i utgangspunktet bra». Alt som står

fra og med ordene «dersom hunden senere ikke ...», ønsker foreldregruppen ut av lovteksten, og erstattet av følgende:

«Hunder som biter voksne eller barn så kraftig at offeret må behandles av lege, skal uten unntak avlives.»

Videre uttales:

«Ved de andre tilfellene for eksempel «... gått løs og utgjort risiko...» må det føyes til at: Hensynet til menneskers sikkerhet må alltid settes øverst når vurderingen om avlivning skal foretas.»

Foreldregruppen fremholder også at hundens gemytt ikke må bringes inn i vurderingene: «Det åpner for skjønn og juridisk drakamp i rettssystemet.»

Til forslaget fra foreldregruppen har *Fuglehundklubbenes Forbund* i tilleggssuttalelse 11. juli 2002 uttalt bl.a.:

«Det er åpenbart et behov for en avlivningshjemmel for hunder som biter. Vi er av den oppfatning at eksisterende lovverk i kamphundloven gir uttrykk for en balansert avveining av de foreliggende hensyn, og således bør opprettholdes. ... Det er på det rene at det i lovverket må finnes en sikkerhetsventil for hunder som kan sies å ha bitt i en spesiell situasjon, eks. under provokasjon, utøvelse av vold, hvor bittskaden har kommet under lek, forsøk på å skille to hunder som slåss osv. eller hvor bittskaden er helt ubetydelig. Det vil virke svært støtende om en person som eks. fysisk har plaget en hund i neste omgang skal kunne kreve hunden avlivet fordi den har bitt i selvforsvar. Videre vet vi at mange bittskader skjer i forbindelse med eiers lek med hunden. ... Dette er bare noen eksempler på at en ubetinget avlivningsadgang ved hundebitt vil være både urimelig, uhensiktsmessig og forfeilet i forhold til målet som søkes oppnådd – forslaget støttes ikke.

Muligheten for å effektivisere kamphundlovens avlivningsbestemmelser ved at politiet i første hånd fatter en beslutning om avlivning, har vi ikke innvendinger mot, naturligvis under forutsetning av at politiets beslutning kan overprøves av domstolene.

[Det er ikke] belegg for at 70 % av de hunder som har bitt en gang, biter igjen. Noe tallmateriale på dette finnes ikke. Det man vet er imidlertid at det er mer sannsynlig at en slik hund igjen biter (sammenlignet med en annen hund), siden den har vist at den har bitt som en del av sitt adferdsrepertoar. En rekke faktorer får betydning.»

I møte med departementet 11. juli 2002 tok forbundet til orde for at reglene skiller mellom situa-

sjonene der angrep er rettet mot enten menneske eller dyr.

Norges Hundekjørerforbund uttaler ved brev 16. juli 2002 at avlaving av hund som har skadet folk slik som foreslått av foreldregruppen må gjelde ved «(alvorlig) legemsbeskadigelse», ikke f.eks. der «den «skadede» ønsker stivkrampesprøyte for sikkerhets skyld. Vi har forstått at vår presisering også er i tråd med forslagsstillernes oppfatning og intensjon.» Man mener at avlaving heller ikke kan skje unntaksfritt, f.eks. i tilfeller av «hund som biter når man hindrer en hund i å skade annet dyr (eks. to hunder som slåss eller valper som biter under lek).» Norges Hundekjørerforbund foreslår derfor følgende:

«Alle hunder som biter pga. aggressivitet ovenfor folk og volder (alvorlig) legemsbeskadigelse, bør avlives. Med denne formuleringen vil ikke loven kunne ramme hunder som ikke er farlige uavhengig av hundens størrelse. Det bør ikke være type hund som avgjør, men grad av skade.»

Norges Hundekjørerforbund fremholder også at gjentatte anmeldelser ikke bør være avlivingsgrunnlag alene, uten i kombinasjon med manglende oppfølging av pålegg:

«Dette hindrer at anmeldelse som har andre motiver enn de knyttet til hundens atferd, får konsekvenser for hunden, (eller at anmeldelsene bygger på ubegrunnet utrygghet.) Avlaving kan kun skje dersom myndighet pålegger tiltak av en eller annen form gjentatte ganger og disse ikke følges opp av hundeeier.»

I brev 1. juli 2002 og uttalelse overlevert til departementet 11. juli 2002 tar *Foreningen for Hundemplassering* sterkt avstand fra forslaget om at hunder som biter så kraftig at offeret må behandles av lege skal avlives. Man mener at så mange hunder ville blitt avlivet at «norsk hundehold ville opphøre å eksistere i sin nåværende form». Foreningen legger da til grunn at lovforslaget er så vidtgående at selv det minste lille rift skulle medføre avlaving. Videre sies bl.a. at dersom leger får rapporteringsplikt for hundebitt, med dramatiske konsekvenser, vil folk unnlate å oppsøke lege. Alternativt vil folk oppgi annen skadeårsak, med feilbehandlinger som resultat. En nulltoleranseregulering vil, blir det sagt, glede «det mindretallet som vil benytte enhver anledning til å provosere hunder til å bite, for deretter å forlange hunder avlivet.» Det uttales bl.a.:

«At en liten hudavskrapning/rift skal føre til avlaving, eller fordi man for sikkerhetsskyld har oppsøkt lege for å få en stivkrampesprøyte, vil oppfattes som urimelig og svekke tilliten til et

rettferdig system. Kriteriet for å avlive en hund skal ikke være om man oppsøker lege eller ei, men omfanget av bittet og omstendighetene omkring hendelsen som har utløst bittet. Bittet kan ha blitt fremprovosert ved at hunden har blitt plaget, slått, mishandlet eller av andre årsaker har forsvart seg. Eller at barn eller voksne gjennom lek med hunden tilfeldig har fått seg noen rift/skraper eller overflatebitt. De fleste hunder eller katter vil under lek eller som advarsel kunne gi overfladiske merker (varselbitt). Dersom slike merker automatisk skal føre til avlaving av katter og hunder, kan man like godt forby alt katte og hundehold.»

Norsk Kennel Klub har disse merknadene:

«Kennelklubben er av den prinsipielle oppfatning at krav om etterfølgen[d]e avlivning bare bør skje etter en avveining slik som bestemt i kamphundlovens § 5. Man er derfor enig i at denne bestemmelse føres videre i en ny lov. Det må imidlertid klart skjel[d]nes mellom hunder som har angrepet mennesker og som har angrepet dyr.

I det første tilfelle kan man akseptere en strengere regel enn i det annet tilfelle, jfr. det som foran er sagt om privat rettshåndhevelse.

Under begge alternativer må den etterfølgende avlivning reserveres for de tilfelle hvor hunden har vist en ikke akseptabel aggressivitet.

...
Det er fortjenestefullt at det foreslås som et alternativ til avlaving at hunder kan bli omplassert.

...
Til annen setning [i høringsutkastet § 9] bemerkes at man her bør videreføre regelen i straffelovens § 354, 2. ledd om forutgående varsel til eier.

Ved den helhetsvurdering som skal foretas bør også tas med om hundeeieren er straffet i forbindelse med den hendelse som foranlediger avlivningskravet.»

Etter forslaget fra foreldregruppen tilføyer *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* i brev/notat 3. juli 2002 bl.a. dette:

«Vi har allerede kamphundlovens § 5. Den sikkerhetsventil man har i 1. ledd, 2. pkt. må videreføres i ny hundelov ... Har man først en «sikkerhetsventil», er det ikke grunn til å forlate Namsretts-behandling i slike saker, og den dermed følgende kontradiktoriske forhandling.»

Til spørsmålet om rapporteringsplikt for leger sier samme instanser bl.a.:

«Forslaget tar ikke standpunkt til spørsmålet om legers taushetsplikt. Det er ikke uten videre

gitt at den som blir behandlet for bittskader vil at legen skal rapportere dette videre.

NKK bemerker for sin del at skal man ha en slik ordning, sammen med en regel om obligatorisk avlivning, skulle man komme opp i ca. 4.000 hundeaflivninger i året. ...»

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«Her er det i første omgang eier/ledsager som bør straffes. Dette bør være bøter, gjerne forholdsvis store. Ved gjentagelse kan hunden kreves avlivet. Når det gjelder skade på folk har vi bedre forståelse for avlivning, men ved å jage dyr er vi igjen inne på tradisjonelle jaktformer. Vi regner da med at under betegnelsen dyr kommer også vilt. Videre bør det beskrives hva som er ment med «reell risiko.»»

Jakthunderrådet i Norge:

«Jakthunderrådet ønsker å rette oppmerksomheten mot bruk av begrepet «jaget» i forbindelse med situasjoner som kan medføre krav om avliving. En løs hund som benyttes til jakt, vil i realiteten også komme inn under definisjonen å «jage et dyr». Dette synes ikke fanget opp av lovtkastet slik det er foreslått utformet, og Jakthunderrådet ber derfor om at dette endres. Rent prinsipielt vil Jakthunderrådet påpeke at lovtkastet i flere sammenhenger benytter det nokså upresise uttrykket «dyr». Dette er meget uklart og gjør det vanskelig å definere klart hva som ligger i utkastet til bestemmelsene.»

Fuglehundklubbenes Forbund har avgitt en fylldig høringsuttalelse. Generelle betraktninger om avlivning er allerede til dels referert foran under punkt 12.4.1. Departementet viser til disse merknadene, som tar avstand fra at avlivningsregler skal ha et forebyggende siktemål, aksepterer at hunder som ved atferd har vist et gemytt som er farlig for omgivelsene, bør avlives, men fremholder at avliving av hund er svært inngripende overfor eieren og bare må skje der dette fremstår som forholdsmessig. For øvrig uttaler forbundet spesielt til høringsutkastet § 9:

«Det er et behov for en slik avlivningshjemmel som foreligger i kamphundlovens §5.

Det er viktig at forarbeidene til § 9 presiserer at et avlivningskrav bare skal tas til følge dersom hunden gjennom sin opptreden har vist unormal og uønsket aggressivitet mot menneske eller andre dyr. I Ot. prp. nr. 9 (1980–81) på side 69 fremgår følgende:

«Denne endring i forhold til gjeldende lov er begrunnet i at en så drastisk situasjon som avlivning bare er på sin plass for å hindre at viltet lider i en akutt situasjon, eller hvor for eksem-

pel snøforholdene skaper særlig risiko. En senere avlivning, kanskje etter lang tid gått, vil gi et preg av hevn mot hunden, som ikke er godt begrunnet»

I lys av ovennevnte gir departementets forslag til utvidelse av kamphundloven § 5 liten mening. Det samme kan sies om man ser forslagets utvidelse opp mot forarbeidene til kamphundloven:

«Skaden som er påført mennesket eller dyret, bør være alvorlig. Psykiske skader på mennesker kan også regnes som alvorlige»

Videre er det grunn til å fremheve at en rekke av de hunder som finnes i Norge i dag er jakthunder, som naturligvis besitter jaktlige instinkter og egenskaper. Dette forholdet er det tatt høyde for i forarbeidene til kamphundloven:

«Der dyr er involvert bør ikke skaden være en følge av naturlige instinkter hos for eksempel jakthunder».

Det er viktig at det presiseres i forarbeidene til en hundelov at ovennevnte fortsatt skal gjelde.

Vi kan ikke se noen grunn til at gjerningsbeskrivelsen i kamphundloven («hund som har påført menneske eller dyr skade») skal utvides på den måte departementet har foreslått. Det bør som et minimum kreves at hunden har voldt konkret skade.

Departementet går ikke bare bort i fra kravet om at det må foreligge en skade, man overser også at det bør kreves skade av en viss alvorlighet for at en hund skal kunne avlives. Det er viktig at disse prinsippene videreføres. Vi vil igjen fremheve at hund er et viktig rettsgode som vi i traktats form har forpliktet oss til å beskytte. Avlivning skal ikke være kurant, det skal ikke bære preg av hevn mot hunden eller straff mot eier – det bør bare kunne skje der hundens gemytt gjør at en slik reaksjon er nødvendig. Det vises til våre generelle betraktninger ... Det er vår oppfatning at departementets negative syn på hunder også ved utformingen av denne bestemmelsen har hatt stor betydning.

Departementet uttaler på side 42 i høringsutkastet at dersom det er barn som er angrepet, bør ikke terskelen for avlivning være høy. Dette må strykes – barn opptrer ofte på en måte som hunder ikke setter pris på – det finnes dessverre en del eksempler på at barn er direkte slemme både mot hunder og andre dyr. En konkret vurdering av situasjonen, herunder skadens omfang og risikoen for gjentagelse, synes fornuftig å legge til grunn. Ekspertuttalelser vedrørende hunds adferd bør her innhentes av departementet.

Det er vår klare oppfatning at ordlyden i lov-

utkastet endres slik at ordlyden i nåværende kamphundlov § 5 videreføres. Vi synes videre at det også bør fremgå av loven at hundens økonomiske verdi og betydning for eieren, inngår i den avveining som må foretas av om avlivning er et uforholdsmessig inngrep. Noen mennesker har et helt spesielt forhold til sine hunder, for eksempel de barn som har fått hund fra Radiumhospitalet, eldre eller lignende.

Dersom en hund skal kunne avlives som følge av at den gjentatte ganger har gått løs og utgjort risiko, bør det være et vilkår om at eieren har blitt gitt minimum en advarsel av politiet. En avlivning i slike tilfeller må imidlertid unngås, siden man i realiteten straffer for forsømmelser fra hundens eier med mindre hunden har gjort noe konkret galt. Dersom hundeeieren forsømmer seg helt kan han fratas dyret med hjemmel i dyrevernavlovens §32.»

I fellesuttalelsen 20. mars 2002 fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* er det sagt følgende:

«Det må fremgå klart av forarbeidene til bestemmelsen at dersom en hunds angrep på et annet dyr er en følge av hundens naturlige instinkter, bør hunden ikke avlives.

Slik vi ser det er det ingen grunn til å endre den ordlyd som fremgår av kamphundloven»

Det blir også bl.a. fremholdt at avliving «lar seg bare forsvare der hundens gemytt tilsier et slikt inngripende tiltak».

Dyrebeskyttelsen Norge sier bl.a. dette:

«Dyrebeskyttelsen Norge ser det som positivt at hundelovgivningens samles i én lov, fordi dette vil gjøre lovverket mer oversiktlig for folk flest. Dyrebeskyttelsen er likevel kritisk til flere av de foreslåtte bestemmelsene.

Vi mener at hovedproblemet ved dagens hundehold er uansvarlige hundeeiere. Avlivning av hunden løser ikke dette problemet, fordi eieren alltid kan skaffe seg en ny hund. Slik vi oppfatter lovutkastet, er det den enkelte hund som blir definert som problemet.

Vi mener at lovutkastet ikke tar tilbørlig hensyn til det sterke følelsesmessige bånd som de fleste hundeeiere har med hunden sin. ... Avlivning bør unngås hvis problemet kan løses på mindre inngripende måter.

Hvis Staten skal kunne avlive hunder på en så lettvinnt måte som skissert i lovutkastet, gir dette signalvirkninger til publikum om at en hunds liv er lite verdt. Dyrebeskyttelsen mener at ethvert liv har en verdi i seg selv. Ethvert dyr har livsvilje som bør tas hensyn til av oss mennesker ...

Slik Dyrebeskyttelsen forstår det, er formålet her [høringsutkastet § 9] å hindre farlige hunder i å gjøre ytterligere skade.

Omtrent alle normale hunder vil jage katter, selv om de ikke nødvendigvis vil skade dem. Dette betyr at hvis en normal hund som har jaget en katt skal kunne kreves avlivet (slik utkastet hjemler!), vil lett den mest godmodige blant hunder kunne bli dømt til døden. Men dette vil ikke vesentlig minske risikoen for at den aktuelle katt eller andre katter blir jaget igjen av andre hunder.

En hvilken som helst hund vil kunne bite hvis den blir tilstrekkelig presset. Hvis en slik normalt veltilpasset hund skulle komme i en slik situasjon at den biter, vil ikke dette øke risikoen for at den skal gjøre det igjen. Avlives hunden, er det like sannsynlig at en hvilken som helst annen hund skal bite. Altså: Ingen fare avverges ved at hunden avlives.

Bestemmelsens formål oppnås m.a.o. ikke med det virkemiddelet som er valgt.

Det kan selvsagt skje at en hund får for vane å bite eller på annen måte opptre veldig aggressivt. Hvis dette blir en inngrodd del av hundens reaksjonsmønster og problemløsningsmekanisme kan det bli vanskelig å trene vekk, men ofte lar det seg gjøre for en kyndig person å endre hundens adferd. Hvis adferden kan endres, vil dette avverge nye faresituasjoner, og en såpass vidtgående reaksjon som avlivning blir dermed unødvendig.

Avlivning bør bare brukes som virkemiddel hvis akkurat den aktuelle hunden vil utgjøre en større fare enn andre hunder som kommer opp i lignende situasjon i fremtiden.

Konklusjonen blir at det må bero på en konkret vurdering om avlivning er egnet som virkemiddel eller ikke. Den skjønnsmessige adgang som er oppstilt, jfr. setningen «Avlivning kan ikke kreves dersom det ville være et uforholdsmessig inngrep.», er for snever til at alle relevante momenter kan bli bredt vurdert.

Dyrebeskyttelsen mener at bestemmelsen slik den er foreslått, bør strykes, og erstattes av en bestemmelse som åpner for større grad av skjønn.

Dyrebeskyttelsen mener at det alltid er hundeeierens ansvar hvordan hunden oppfører seg, ikke hundens. Hunden er alltid et produkt av eierens oppdragelse. En hund som er truende, eller som flyr alene omkring og skremmer folk eller dyr, har en dårlig eier. Avlives hunden som straff for eieren, kan vedkommende skaffe seg en ny hund. Mest sannsynlig vil den neste hunden bli like håpløs. DN mener at bestemmelsene om tap av rett til å ha dyr etter dyrevernavloven § 32 bør utvides, slik at det blir lettere å fradømme en hundeeier retten til å ha hund. En slik reaksjon vil kunne kombineres med tvungen om-

sorgsovertagelse fra dyrevernemnda. Da kan hunden omplasseres. Slik straffes eieren og ikke det uskyldige dyret, samtidig som lovreglene vil få bedre forebyggende effekt.»

I tilleggssuttalelse 10. juli 2002 sier *Dyrebeskyttelsen Norge* bl.a. dette:

«Avliving av hund bør ikke utføres før nøye vurdert av fagperson. Fagperson er her en adferdsspesialist på hund. Om bittet er overfladisk eller mer alvorlig vil være avgjørende i vurderingen om avliving. Det bør lages en klassifisering av bitt i samarbeid med adferdsspesialist og medisinsk personell, og kan f.eks. fremstå som en klassifisering fra 1 til 6 etter alvorlighetsgrad. Avliving må heller ikke finne sted umiddelbart, men utsettes til nærmere vurdering er gjort.»

Foreningen for Hundecomplassering uttaler bl.a. følgende, og *Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn* har avgitt nærmest identiske merknader:

«Generelt kan sies at bestemmelsen ikke gir rom for alternative sanksjoner. Eksempelvis slik at en hund som vedvarende har anfalt eller skadet folk kan avlives eller omplasseres. I strl § 354, 2 ledd gir hundens eier advarsel, og det stilles krav om vedvarenhet.

§ 9 likestiller dyr og mennesker. Dette harmonerer dårlig med lovgivningen ellers, eksempelvis i nødretten (strl § 47) der mennesket alltid vil ha større verdi enn en hund. Konklusjonen blir at lovteksten må differensiere mellom anfalt eller skade som en hund påfører mennesker, og skader som en hund påfører et annet dyr. Det må differensieres mellom typer skader. Terskelen for å avlive hund som har anfalt eller skadet et menneske må være lavere enn dersom en hund skader eller dreper et annet dyr. Det må foretas en konkret avveining. Dersom hunden skader eller dreper et annet dyr av mindre verdi, skal dette ikke automatisk føre til avlivning, men at det i større grad benyttes bøter. Beløpet på boten vil reflektere omfanget av voldt skade og skadevolder, det skadede dyret og forholdene ellers omkring hendelsen.»

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn sier også bl.a. dette:

«Hunder er fredelige av natur, og vil kun i ekstreme tilfeller ty til angrep på mennesker. Årsaken til at hunder i enkelte tilfeller anfaler, skader eller angriper mennesker eller andre dyr, skyldes mangelfull innsikt, og lavt kunnskapsnivå rundt hunders adferd fra hundeeiers side. DBO mener derfor det er av svært viktig betydning at det kreves omplassering fremfor avliving i tilfeller der hunden har vist seg å utgjøre en fare. Dette bør naturligvis ikke skje i tilfeller der eier har nok kunnskaper, eller ønsker å til-

egne seg disse, til å kunne håndtere problemet.»

Oslo politikammer uttaler følgende:

«En er i utgangspunktet enig i den konkrete forholdsmessighetsvurdering som skal gjøres ved avliving i ettertid, men den foreslåtte bestemmelse bør klarere understreke at det ikke er den eventuelle økonomiske skade som skal være avgjørende for avlivingsspørsmålet, men den konkrete vurdering av muligheten for ny skade.

...

For så vidt gjelder adgang til å avlive etter at angrepet er over, er de gjeldende bestemmelser som påpekt av departementet ulike. For det første skal det for så vidt gjelder mennesker ha skjedd et «anfalt» eller personskade, og i tillegg er det formelle regler som fastslår at det enten skal ha blitt fremsatt et varsel først (strl. § 354), eller at begjæringen skal være fremsatt innen en måned etter hendelsen (kamphundloven § 5). Slike bestemmelser gjelder ikke ved angrep eller skade på dyr. Dette synes ikke rimelig, og forslaget til ny lov § 9 synes på dette punkt hensiktsmessig.»

Landbruksdepartementet mener at avlivningsmuligheten ikke bør foreligge ved angrep etc. på alle dyr, men bare der det gjelder dyr som nevnt i høringsutkastet § 7 tredje ledd.

Fylkesmannen i Buskerud stiller spørsmål om hva som omfattes av «dyr», og sier at dersom dette innbefatter vilt, «blir formuleringen ikke tilfredsstillende for jakthunder i lovlig bruk i jakttid».

Flere instanser har merknader til ordet «anfalt». *Haugesund kommune* mener dette gir for vid avlivningsadgang. *Lensmannen i Fræna* og *Sorenskrivaren i Inderøy* mener ordet er fremmed og foretrekker ordet «angrepet» brukt. I samme retning uttaler *Våler kommune* seg. *Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr* mener at det bør være et absolutt vilkår for avliving at menneske eller dyr er skadet. Denne instansen uttaler også at en ikke bør opprettholde hjemmelen til å avlive hund som har voldt vesentlig ulempe ved støy eller på annen måte uten å ha representert et faremoment (gjeldende straffelov § 354 annet ledd).

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag sier dette:

«Fylkesmannen har ... konstatert at det foreslås at en opprettholder adgangen til å framsette avlivingskrav av hund som har jaget eller angrepet dyr eller mennesker uten at dette har ledet til en skade, jfr. utkastets § 9. Fylkesmannen har ingen merknader til dette, men finner å ville anføre at når forholdsmessigheten av avlivingskravet vurderes, må det bl.a. legges vekt på den fare – bl.a. graden av fare – som har vært til ste-

de og hvilken skade dyret eller mennesket er påført. Det vises for øvrig til departementets egne betraktninger knyttet til denne problemstilling, som en slutter seg til.»

Sauherad kommune bemerker at

«også den skadelidtes opptreden [bør] tillegges vekt ved vurdering av krav om avliving i etterkant. Mange ufarlige og snille hunder vil i en gitt situasjon, som den opplever som truende, kunne bite, selv om den aldri har gjort det før eller kommer til å gjøre det igjen.»

Våler kommune peker på at det

«må ... settes et skille mellom hvor hunden viser slik adferd. Skjer det inne i eget hus, i hundegård eller på gårdsplass avgrenset med gjerde, bør det ikke være anledning til avliving, eller i ettertid å kunne kreve dette. I slike tilfeller skal gjerde være merket med skilt om at hund går løs. Hus og hundegård anser vi at ikke å trenge slik merking.»

Professor dr. jur. Jo Hov har uttalt følgende til høringsutkastet § 9:

«Også her er loven bygget opp slik at det etter ordlyden er en forholdsvis vid adgang til å kreve avliving, men med en reservasjon om at avliving ikke må være et «uforholdmessig inngrep».

Den legislative begrunnelse for en slik etterfølgende avlivningsadgang kan tenkes å ligge på tre plan.

For det første kan avlivingen fungere som en straffelignende reaksjon overfor hundeeieren. En slik tanke kommer til uttrykk i forslaget til motiver, hvor det heter (s. 41): "Når man har regler om avliving i tillegg til straff og erstatningsansvar, må det være på grunn av at regler om avliving forventes å ha en viss preventiv virkning ... [på eieren]". Et slikt synspunkt er imidlertid etter min oppfatning middelaldersk i sin uhyrlighet: For å skjerpe eierens aktpågivenhet, avliver en det uskyldige dyret. Dette er vel det eneste tilfelle i norsk rett hvor en i fullt alvor foreslår å innføre lovhjæmmel for å rette baker for smed.

For det andre kan en avliving oppfattes som en hevn for den som har – eller mener han har – lidd skade. Privat hevnløst beskyttes ikke av lovgiveren i andre sammenhenger, og bør heller ikke oppfattes som en fyllestgjørende begrunnelse for å kreve en hund avlivet.

Det eneste rasjonelle argument for å tillate etterfølgende avliving vil derfor være at dette er den eneste måten å hindre fremtidig skade på. Svært ofte er det imidlertid som nevnt slik at skade voldt av hund er et engangsfenomen. Derfor bør det også fremgå av lovteksten at av-

living bare skal kunne kreves der dette er nødvendig for å hindre fremtidig skade.

Også på et annet punkt er forslaget til lovt tekst unødvendig vid.

Etter forslaget skal avliving kunne kreves hvis en hund har «anfalt» mennesker eller skadet. Slik begrepet «anfalt» er definert på s. 42, er det et videre begrep enn «angripe». Det forutsettes bl.a. at det skal regnes som et «anfall» at en hund hopper opp på folk. Slik atferd er imidlertid fra de fleste hunders side et vennskapsytring eller et ønske om kontakt. Ordet «anfalle» bør derfor byttes ut med «angripe».

Loven åpner også adgang til å kreve avliving der hunden har jaget andre dyr – dette gjelder også dyr som ikke er nevnt i § 7 (3), og vil f.eks. omfatte kattejakt, eller det forhold at to hannhunder ryker på hverandre i kampen om en tipes gunst. Kattejakt – enda så gjerne de fleste hundeeiere ønsker å hindre det – er et nokså normalt fenomen. Uttrykket «som hund og katt» finnes i de aller fleste språk og kulturer. I 99% av tilfellene ender imidlertid en slik kattejakt godt – blir det konfrontasjon, er det vanligvis hunder det går verst ut over.

Også når det gjelder etterfølgende avliving bør det være et grunnvilkår for å fremsette krav om avliving at rekvirenten er blitt angrepet eller er blitt påført en ikke ubetydelig skade.»

13.4.2 Prosessuelle vilkår for avliving

Oslo politidistrikt har bl.a. følgende merknader:

«For politiet er bestemmelsene om avliving av hund viktige og meget praktiske. Dagens regler er lite hensiktsmessige og unødig tids- og ressurskrevende for politiet å etterleve. Det er i første rekke strl. § 354, 2. ledd og kamphundloven som har vært bragt til anvendelse ved Oslo politidistrikt, og hvor vi har høstet de fleste av våre erfaringer.

For så vidt gjelder *strl. § 354, 2. ledd* er denne bestemmelsen avhengig av at det tidligere er fremsatt en «klage». Vanligvis tilsier notoritetshensyn at denne klagen skal ha vært skriftlig, og det må også kunne kreves dokumentasjon for tidspunktet for avsendelse. Det er formentlig grunn til å regne med at det er politiet som vanligvis vil være avsender av en slik klage, i etterkant av en anmeldelse. Loven har heller ingen grense for hvor «gammel» klagen kan være uten at den nye klagen ikke lenger medfører adgang til avliving. ...

Kamphundloven (midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder) har en uheldig tittel, i og med at loven både inneholder bestemmelser om avliving av hunderaser som i henhold til forskrift er forbudt å ha i Norge, og avliving av enhver hund som har forvoldt

skade. For avliving etter sistnevnte bestemmelse kreves imidlertid at begjæring om avliving skal være fremsatt innen en frist på en måned. Denne fristen viser seg i praksis ofte å bli for kort, fordi både anmelder og politiet for sent tar stilling til avlivingsspørsmålet. Dette har sammenheng med at spørsmålet om avliving gjerne utstår til etterforskningen av straffesaken er avsluttet, om en idet hele tatt er kjent med hvem hundeeieren er. ...

Endelig skal det bemerkes at for enkelte hundesaker har den beste løsningen sett fra politiets side vært å overlate hunden til dyrevernemnda, som har fattet vedtak om «omsorgsovertakelse» eller avliving.

Samtykke til avliving er etter politiets erfaring i anmeldte straffesaker ofte hjemmel for avliving. Regler om samtykkets form, innhold og evt ugienkallelighet er ikke regulert i noen lov, og burde muligens vært omhandlet i ny lov om hundehold. ...

Det fremgår at departementet mener at krav om avliving skal behandles som et krav om tvangsfullbyrdelse, og setter en grense på to måneder for fremsettelse av kravet. Denne fristen skal løpe fra når hendelsen skjedde. Dette synes ikke rimelig, fordi det er ikke gitt at den skadelidte eller politiet er kjent med hvem som er eier av hunden, og kanskje først blir det etter noen tid. Derneest bør det fremgå klart om det må fremmes et formelt varsel etter tfl. § 4–18, eller om det er nok å informere hundens eier om et avlivingskrav for at tomåneders fristen skal brytes. ...

Oslo politidistrikt er meget overrasket over at forslaget ikke later til å gi politiet rett til å kreve avliving, men overlater dette til den enkelte skadelidte. Denne nyskapningen er verken omtalt i noen bredde, eller nærmere begrunnet. Etter Oslo politidistrikts oppfatning er departementets forslag uheldig særlig av tre grunner:

- Det er vår oppfatning at det hensyn som kan begrunne en avliving er hensynet til allmennhetens sikkerhet, og ikke den enkelte krenkedes ønske om «hevning». Slikt sett burde det derfor være politiets beslutning som forvalter av denne offentlige interesse som burde være det primære.
- Ved å legge retten til å kreve avliving utelukkende til den private krenkede kan denne komme i en meget utsatt stilling – enten som kynisk «kjøpslåer» med en uheldig hundeeier, eller som offer for betydelig press av til dels truende og kanskje også voldelig karakter fra en aggressiv hundeeier.
- Det er tidligere gjort rede for det betydelige kostnadsansvar som vil kunne påløpe ved en sak om avliving, og ikke minst de kompliserte og for de fleste uvante prosedyrer som skal gjennomføres. En konsekvens av dette

er at farlige hunder i stor grad vil kunne fortsette å utgjøre en trussel mot omgivelsene – uten at politiet kan gripe inn. ...

Oslo politidistrikt har ingen bemerkninger til at rettsgebyrloven ikke skal omfatte noe fritak for begjæring om avliving. Dette vil likevel utgjøre en meget beskjeden del av den totale kostnadsrisiko.

En ny lov må etter Oslopolitets mening imidlertid også inneholde en «straksbestemmelse» som gir politiet adgang til tilnærmet umiddelbart å avlive hunder uten omfattende prosedyrer og langvarige rettslige prosesser i tilfeller der det åpenbart er grunnlag for dette, enten på grunn av alvoret i den handling som er skjedd eller eierens åpenbare uegnethet til å eie/besitte hund.»

Oslo politikammer redegjør også nærmere for «ulempene med å legge avlivingsvedtakene til domstolen» (som etter gjeldende rett):

«For det første oppleves nok domstolsprosessen langt mer byråkratisk og vanskelig å forstå enn når politiet fatter vedtak. Fremgangsmåten innebærer en lang rekke henvendelser fra namsrett og namsmann, og for mange vil nok opplevelsen ved å møte til muntlige forhandlinger være krevende.

Formentlig vil de fleste føle behov for å la seg bistå av prosessfullmektig, noe som også har en kostnadsside. Namsrettens kjennelse kan påkjæres, og dette vil også ha en kostnad både i tid og penger. Saksomkostninger vil bli ilagt den tapende part i henhold til tvistemålslovens regler, og dette kan representere et problem både for begjæreren (politiet) og hundeeieren. Politiet må derfor nøye vurdere den kostnadsmessige siden ved å involvere seg i slike prosesser – skulle etaten ikke få medhold i sitt krav kan det ha påløpt betydelige kostnader til motpartens prosessfullmektig, og ikke minst utgifter til kennel i svært mange måneder – kanskje opp mot ett år. Politiets utlegg i en slik sak vil da kunne være nærmere kr. 100 000,-. Ønskes en konsekvent og lik behandling av denne type saker, må staten v. Dyrehelsetilsynet som en fast ordning kunne refundere slike utgifter. ...»

Trondheim politidistrikt uttaler bl.a. dette:

«At fornærmede på egen hånd må fremme kravet overfor namsmyndigheten, og med krav om rettsgebyr, virker unødig byråkratisk, og vil lett føre til vilkårlig bruk av bestemmelsen. Spesielt vanskelig vil det føles å fremme et slikt krav dersom partene kjenner hverandre. ...

Slik regelen nå er foreslått, vil politiet ikke ha hjemmel for å kreve avliving, selv om vilkårene er til stede og hunden klart burde ha vært av-

livet. Politiet bør gis primærkompetansen uavhengig av om forholdet er anmeldt og uavhengig av «fornærmedes» forgodtbefinnende. Andre berørte bør i så fall kunne gis en sekundærkompetanse under visse vilkår, slik at de kan gis anledning til å kreve avliving når politiet av en eller annen grunn har avstått fra dette.»

Fredrikstad politidistrikt mener at der avliving ikke begrunnes i næringsinteresser, bør politiet ut fra allmenne hensyn ha mulighet til å kreve avliving når fornærmede ikke ønsker det. Det pekes på at risikomomentet som hunden utgjør ikke bare gjør seg gjeldende overfor fornærmede. Videre fremholdes følgende:

«I denne forbindelse bør det også vektlegges at fornærmede i enkelte tilfeller ønsker å kreve avliving, men av forskjellige årsaker ikke fremsetter kravet. Hvis eier av hunden ikke anses å være søkegod, vil kostnadene ved å kreve avliving i tillegg til eventuelle kostnader til legebesøk, ødelagte klær osv., veie tungt. Erfaringsmessig kan det også være en stor belastning på et allerede vanskeliggjort naboforhold. Fornærmedes vanskelige stilling kan dermed lettes når politiet ut fra allmenne hensyn fremsetter begjæringen.»

Også *Hordaland politidistrikt* reiser spørsmålet om politiet bør gis kompetanse ut fra at allmenne hensyn kan tilsi avliving, og *Troms politidistrikt* mener at politiet bør kunne fremsette avlivingskravet. Likeledes stiller *Bergen byfogdembete* spørsmål om dette og uttaler bl.a.:

«Det synes ... noe tilfeldig at det skal være helt opp til den som har vært utsatt for faren eller angrepet om allmennheten skal utsettes for lignende fare i ettertid. Likeledes er det vel etter hvert en kjent sak at hundehold begynner å bli mer og mer vanlig blant personer som livnærer seg av ulovlig virksomhet og som oppleves som truende for sine omgivelser. At det da skal være opp til den alminnelige borger om han vil utsette seg for belastningen med å begjære hunden avlivet, antas lett å kunne føre til at avlivingsbegjæring ikke fremsettes i de tilfeller der det kanskje er mest påkrevet. ...».

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk foreslår som nevnt en rapporteringsplikt for leger ved hundebitt til nærmeste politimyndighet som avliver hunden:

«For at denne regelen skal ha noen effekt, må det gå automatikk i det. Med dette forstås at leger som behandler bittskader plikter å rapportere hvert tilfelle til politiet, og politiet igjen har plikt til å avlive hunden. Har man å gjøre med tunge kriminelle, er det nødvendigvis ikke mor-

somt å kreve hunden deres avlivet. I tilfeller hvor man ikke kjenner hundeeierens identitet, bør slike saker etterforskes.»

Flere instanser har ytterligere merknader om *hvem* – foruten merknader knyttet til politiets rolle foran – som bør kunne kreve avliving:

Lier kommune mener

«det er naturlig at kommunen som viltorgan gis adgang til å kreve hund avlivet etter jaging eller angrep på vilt».

Hordaland politidistrikt mener at høringsutkastet § 10 dekker de som har interesse av å kreve en hund avlivet, og slutter seg til at vedkommende skal være «berørt». *Dyrebeskyttelsen Norge* mener imidlertid at dette vilkåret er uklart og for vidt, og ønsker at regelen «snevres inn slik at bare skadelidte kan kreve avliving». *Jo Hov* mener at vilkåret «berørt person» er svært upresist når man «kommer utover de tilfelle hvor det er voldt skade», og mener at krav bare skal kunne fremsettes av «den som faktisk har lidd skade, og av offentlig myndighet som har til oppgave å håndheve de regler som eventuelt er krenket ...».

I tillegg til merknadene fra *Oslo politidistrikt* siteret foran, er det flere kommentarer som knytter seg spesielt til de *frister* som gjelder etter høringsutkastet § 10 og tvangsfullbyrdsloven relatert til ulike sider av saksbehandlingen:

Om fristen for å sette frem avlivingsbegjæring på to måneder etter hendelsen som grunngir kravet, sier Foreningen for Hundeomplussing at lengden ikke er «i samsvar med nyere bestemmelser», og mener at en en-månedfrist som etter kamphundloven er tilstrekkelig:

«Dette fordi slike krav ikke utløser samme behov som ved akutte situasjoner. For hundeeiere og deres familie vil det være uholdbart å måtte gå i lengre tid i det uvisse, og det kan gi omfattende traumer for barna i familien dersom barnets fribente familiemedlem avlives. En-månedfristen må være absolutt.»

Samme merknader har *Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn avgitt*. Også *Norsk Kennel Klub* uttaler at fristen for «å begjære etterfølgende avliving bør være absolutt», og mener at fristen bør være på en måned.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har «ingen merknader til forslaget om en frist på to måneder for å framsette krav om avliving av hund som har jaget, angrepet eller skadet dyr eller mennesker, jfr. lovutkastets § 10.» Også *Norsk Atferdsgruppe for Selkapsdyr* ser en to månedersfrist som «akseptabel».

Om *spørsmålet om fritak fra retttebyr* er det ulike

meninger: *Politimesteren i Hordaland, Troms politidistrikt, Sorenskriveren i Solør, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr og Foreningen for Hundeomplussering* mener at det er riktig at det betales rettsgebyr også for behandlingen av disse sakene. Sistnevnte begrunner dette med behovet for «å sikre hundeeiere mot useriøse avlivingsbegjæringer». *Sametinget, Sorenskriveren i Inderøy, Bergen byfogdembete, fylkesmannen i Hedmark, Jølster lensmannsdistrikt, Fylkesveterinæren for Møre og Romsdal og Norsk sau- og geitlagslag* mener det motsatte. Sistnevnte peker på at gebyrkravet virker som en sperre mot å kreve avliving av hunder som har vist seg farlige, og ofte har ikke hundeeiere som ikke gjør opp for seg når hund har voldt skade, økonomi til å betale gebyr de blir dømt til å betale. *Jølster lensmannsdistrikt* viser til en konkret sak der hunder som hadde jaget fem geiter på elven ble besluttet avlivet, men der bonden blir sittende med utgiftene fordi hundeeierne var ikke søkegode personer tilknyttet kriminelt miljø: «Hadde han rekna med disse utgiftene hadde truleg bonden tenkt seg om fleire gonger før han krevde hundane avliva. Skadelidte blir i slike saker sitjande igjen med svarteper. Fyrst taper han geitene og så lyt han ut med store summar i rettsgebyrer for å få effektuert avliving i samband med eit straffbart forhold der avlivingskravet burde vore det offentlege sitt ansvar.» *Bergen byfogdembete* fremholder avliving som en del av et naturlig reaksjonssystem mot hundeeiere som ikke sikrer hundene tilstrekkelig, og at dette tilsier at «den som begjærer denne reaksjonen ikke bør møtes med krav om rettsgebyr».

Flere instanser har ytterligere og innbyrdes sterkt avvikende merknader som gjelder spørsmålet om dagens og den foreslåtte *saksbehandlingsmåten* mer grunnleggende sett varetar de hensyn som gjør seg gjeldende:

Sandnes kommune uttaler følgende:

«Det er nødvendig at man har klare, *praktikable* regler for når, under hvilke vilkår, og hvordan en hund kan kreves avlivet, hvem som kan fremsette kravet og hvem som treffer beslutningen. I reglene for beslutningsprosessen må sikres at hundens eier så vidt mulig gis anledning til å uttale seg før beslutning [blir] truffet og avliving blir foretatt. ...»

Dyrebeskyttelsen Norge skriver følgende:

«Å la avlivningskravet være tvangsgrunnlag etter tvangsloven, vil si å utsette det for en summarisk namsrettsbehandling.

Avlivningssakenes karakter tilsier at de bør underkastes ordinær domstolsbehandling. Avlivningssakene vil gjerne ha et omfattende fak-

tum som omfatter hendelsen på skadetidspunktet og hundens adferd forutfor dette. Det vil være aktuelt å trekke inn fagfolk (etologer, dvs. dyreadferdsekspertter – dette er en egen studieretning bl.a. på Norges Landbrukshøgskole) for å vurdere om hunden er en fremtidig trussel.

For en hundeeier vil det normalt oppleves som en tragedie om hunden avlives. Hensynet til hundeeier tilsier at saken bør få en grundig behandling.»

Professor Jo Hov reiser også innvendinger mot avgjørelsesformen som følger av å anse avlivingskrav som særskilt tvangsgrunnlag som behandles av namsretten etter reglene i tvangsfullbyrdsloven:

«At et krav gjøres til særskilt tvangsgrunnlag, er en løsning en velger når kravet anses forholdsvis notorisk fastslått – det kan f.eks. gjelde skatte- og avgiftskrav, krav etter eksigible gjeldsbrev eller husleieavtaler med utkastelsesklausul m.v. Avlivningskrav vil imidlertid sjelden være så kurante. Det vil ofte være usikkert om rekvirenten virkelig er i en slik posisjon at han er materielt berettiget til å kreve avliving, og det vil ofte være tvil om hvorvidt de materielle vilkår for avliving er til stede. Ved behandlingen for namsretten gjelder tvml. tredje del ikke – f.eks. om hovedforhandling, umiddelbar bevisføring osv. Dette er regler som anses som tradisjonelle rettssikkerhetsgarantier ved avgjørelsen av andre krav. Derfor blir behandlingen for namsretten mer summarisk enn ved en regulær domstolsbehandling. Samtidig vil den hundeeier som utsettes for et avlivningskrav, normalt oppfatte dette som et særdeles alvorlig «inngrep». Han bør derfor i prinsippet ha de samme muligheter til å imøtegå det ved domstolene som han har til å imøtegå andre krav som rettes mot ham. En viss mulighet for å avbøte de ulemper behandling etter tvangsfullbyrdsloven fører med seg, ligger i at namsretten kan bestemme at fullbyrdsesspørsmålet skal avgjøres i søksmåls former etter tvfl. § 6–6. En slik beslutning er imidlertid overlatt til rettens skjønn, og den som ønsker behandling i søksmåls former har ingen mulighet for å få avgjørelsen overprøvet.»

Foreningen for Hundeomplussering og Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn er «enig i at krav om avliving skal behandles etter tvangsfullbyrdsloven».

Sorenskriveren i Eiker, Modum og Sigdal stiller, i likhet med Oslo politidistrikt, spørsmål ved om denne sakstypen bør behandles sivilrettslig, og viser bl.a. til at det er

«... opp til fornærmede å bevise at hunden er så

farlig og risikoen så stor at avliving ikke vil være et uforholdsmessig inngrep. En vanlig person uten kjennskap til hund og hundehold vil ha problemer med å forsvare sitt syn i denne forholdsmessighetsvurderingen. Hundeeieren derimot vil være godt forberedt.

Retten mener det ikke bør være enkeltpersoners oppgave å sørge for avliving av hunder som kan være farlige for andre. Retten mener derfor at påtalemyndigheten i alle fall prinipalt bør være den som reiser slike saker. Også hensynet til sakens opplysning taler for at påtalemyndigheten behandler den.»

Sorenskriveren i Stjør- og Verdal bemerker følgende i tilknytning til at krav om avliving av hund skal være særlig tvangsgrunnlag for tvangsfullbyrding gjennom namsmyndighetene:

«Dette synes å gi en langvarig saksbehandling. Først skal den som krever avliving sende skriftlig varsel til saksøkte med to ukers frist (tvangsfullbyrdingsloven § 4–18). Dernest skal namsretten – etter at kravet om avliving, er fremmet for namsretten – forelegge begjæringen for saksøkte med to ukers frist for uttalelse (tvangsfullbyrdingsloven § 13–6). Ettersom kravet ikke er avgjort tidligere, må namsretten ta stilling til en rekke bevisspørsmål og skjønnsmessige vurderinger (etter lovutkastet § 8, § 9 og § 10 første ledd).

Det er vanskelig å se at dette er en hensiktsmessig saksbehandling av krav om avliving av farlige hunder.»

Ringerike kommune aksepterer høringsutkastet § 10 «slik som foreslått».

13.5 Departementets vurderinger

13.5.1 Materielle vilkår for avliving

13.5.1.1 Generelt.

Departementet mener at regler om adgang til å beslutte avliving av en hund i ettertid bør betraktes under synsvinkelen sikkerhetstiltak til vern om folk og dyr.

Det lovgivningspolitiske spørsmålet ved utforming av fullmaktene er i hvilke tilfelle en hund – med utgangspunkt i at den har opptrådt uønsket – bør kunne avlives, eventuelt fjernes fra den aktuelle eieren og sitt miljø ved omplassering, for å hindre skade og utrygghet blant folk. Etter departemen-

tets mening lar dette seg i praksis ikke bestemme entydig ved generelle regler. Det vil gjennomgående være nødvendig å utøve et konkret skjønn. Men loven bør sette opp de grunnvilkår som må være oppfylt for å vurdere avliving, og trekke opp retningslinjer for den skjønnsmessige vurdering som skal finne sted. Et godt utgangspunkt er den praktisering av avlivingsregelen i kamphundloven § 5 som departementet har redegjort for i punkt 13.1 foran. Departementet vil redegjøre nærmere for sitt syn på forskjellige typesituasjoner under punkt 13.5.1.2 til 13.5.1.4 nedenfor.

Flere høringsinstanser fremholder hensynet til hunden selv som et viktig moment ved vurderingen, eller de fremholder at man ikke må rette tiltak mot hunden, men mot den «egentlige skyldige» eieren. For noen kan slike synspunkter bygge på den oppfatning at hunden er et selvstendig subjekt som bør ha krav på rettssystemets beskyttelse. Departementet minner imidlertid om at hunden er undergitt eierens eiendomsrett innenfor de rammer som dyrevernlovgivningen setter, og finner det vanskelig – når man ser bort fra de følelser og den tilknytning som mennesker kan ha til en hund – å sette hunden selv i en annen stilling enn andre vanlige pattedyr. Det synes lite rasjonelt å tillegge hunden menneskelige egenskaper eller personlighetsmessige karakteristikk i større grad enn slike dyr, og la dette gi utgangspunktet for utformingen av lovgivningen om sikkerhetsproblematikk som hundehold reiser. At slike argumenter fremføres viser imidlertid hvor sterk tilknytning som mange hundeeiere føler i forhold til hundene.

Man må samtidig være oppmerksom på at det ikke bare er eieren av den hunden som har angrepet, som kan ha en nær tilknytning til sin hund. Det samme vil i minst like stor grad gjelde for eieren til en hund som er blitt utsatt for et angrep. Også angrep og fare som retter seg mot dyr i næring og vilt kan berøre menneskers følelser.

Skal man sikre mot skade og gi trygghet, anser departementet det klart at man ikke alltid kan nøye seg med sanksjoner mot hundens eier. Alt etter omstendighetene kan det at en hund har angrepet eller bitt én gang uten at det var i selvforsvar, øke sannsynligheten for at den vil angripe eller bite på ny i en lignende situasjon.

I en konkret vurdering før det eventuelt treffes avgjørelse om en hund bør avlives, vil flere forskjellige forhold ha betydning. Påført skade kan være bagatellmessig, hunden kan ha en størrelse og liten styrke som ikke gir grunn for virkelig frykt osv. Det kan dreie seg om skade påført en person under normal hundetrening, eller som hunden har voldt i selvforsvar fordi den har følt seg provosert. Hvis en

jakthund f.eks. har løpt etter vilt, kan dette ses som utslag av normale, og i og for seg, ikke uønskede instinkter, der det ikke er større grunn til å frykte gjentakelse fra den aktuelle hunden enn fra andre hunder. Dette vil tale mot avliving av hunden, dersom ikke det også er slik at hundeeieren tar lett på sitt tilsynsansvar. I sistnevnte tilfelle kan omplassering av hunden være et mulig alternativ til avliving. Hvis hunden dekker et særskilt behov, f.eks. en førerhund for blinde, vil det i seg selv være et hensyn som taler mot avliving, især hvis denne funksjonen er betinget av årelang trening.

Som departementet kommer tilbake til under 13.5.2, foreslås det at avgjørelsen av om en hund skal avlives i ettertid, i første instans bør treffes av politiet. Når myndigheten til å beslutte avliving legges som en fullmakt til politiet, må politiet først og fremst holde forholdet opp mot de lovfestede grunnvilkår og retningslinjer. Men den skjønnsmessige myndighet som politiet får, gir dessuten mulighet for å anvende reglene mer eller mindre aktivt i lys av politiets prioritering.

Det kan avhenge av en rekke forhold når politiet finner grunn til å prioritere å vurdere slike saker nærmere. Politiet kan vektlegge både forholdene vedrørende hundehold i distriktet i sin alminnelighet, og forholdene i den enkelte sak dersom folk henvender seg til politiet og ber om inngrep i et konkret tilfelle. Lovforslaget pålegger altså ikke politiet en plikt til å fatte vedtak om avliving eller omplassering, selv om vilkårene for dette foreligger. Men dersom det kommer en henvendelse fra noen som ønsker en hund avlivet, må politiet vurdere om situasjonen, slik den er beskrevet, ut fra politiets generelle prioritering gir grunn til å foreta nærmere faktiske undersøkelser og vurderinger av om loven gir inngrepskompetanse. Ved vurderingen av dette må det lokale politiet ha et fritt skjønn og herunder rom for å prioritere ressursbruk på en slik sak opp mot annen ressursbruk.

Departementet ser altså reglene som foreslås her som et generelt virkemiddel for politiet til å vareta hensynet til sikkerhet og trygghetsfølelse, som politiet bør kunne nytte der man lokalt ser behov for det. Reglene er altså ikke formulert som regler som gir privatpersoner en rettighet til å få andres hunder avlivet. Imidlertid mener departementet at politiet normalt bør følge opp krav om avliving eller omplassering i de tilfeller der loven sier at hunden «bør» avlives. Dersom politiets avgjørelse om å avlive eller omplassere en hund påklages til tingretten, se punkt 13.5.1, skal domstolen ikke prøve politiets «kan»-skjønn, men bare om de lovfestede grunnvilkår og retningslinjer tilsier avliving eller omplassering i det konkrete tilfellet.

Når avliving skal skje i ettertid – altså ikke i en aktuell faresituasjon – gjelder de vanlige reglene etter dyrevernloven med forskrifter for hvordan dette skal skje. Dyrevernhensyn vil være avgjørende for hvordan avliving skal skje, akkurat som ved avliving av andre dyr; hester, katter, kyr m.m. Departementet foreslår ingen endringer i dette.

Som sagt under punkt 7 er det kommet forslag om å la deler av loven omfatte også andre dyr enn hunder. Dette er særlig aktuelt i forhold til reglene om avlivning. Departementet har vurdert dette, men finner at en lov om hundehold bare bør befatte seg med hunder. Departementet vil i denne forbindelse nevne at politiets alminnelige generalklausul, jf. punkt 11.1, vil gi politiet adgang til å vareta hensynet til folks sikkerhet i akutte situasjoner, til dels ved å gå inn og avlive dyr i gitte situasjoner. Fravær av særregler om etterfølgende avliving av dyrene vil trolig kunne ha betydning for hvor langt den generelle fullmakten vil strekke seg. Det innebærer at politiets inngrepskompetanse på stedet i forhold til annet dyrehold muligens kan gå noe lenger enn når det gjelder hunder, som man har et helt annet apparat for å håndtere gjennom egen lovgivning og rutiner for håndtering. Departementet går imidlertid i denne proposisjonen ikke nærmere inn på de spørsmål som annet dyrehold reiser.

13.5.1.2 Hovedregler om avliving eller omplassering av hund etter en uønsket hendelse.

Departementet foreslår at politiet skal ha adgang til å vurdere avliving i ettertid hvis en hund har «angrepet» eller «skadet» et menneske eller «jaget», eller «skadet» dyr.

Endel høringsinstanser mener at bare hund som har «skadet» menneske bør kunne vurderes, og hevder også at departementets forslag er en utvidelse i forhold til gjeldende rett. Det hevdes videre at ordet «anfalt», som benyttes i straffeloven § 354 annet ledd, er vanskelig å forstå.

Ordet «anfalt» dekker alt fra bitt og glefsing til at en hund griper fatt i, hopper opp på eller truer noen slik at noen f.eks. hindres i å passere. Hvis det dreier seg om et anfall som ikke har voldt noen skade, og som ikke gir noe reelt grunnlag for frykt, bør imidlertid avliving etter departementets syn klart være uaktuelt. Er det tale om lekne og kontaktsøkende hunder som gjør småbarn utrygge selv om hundene egentlig ikke kan anses som farlige, bør utgangspunktet være at problemet løses ved advarsel og bedre eierkontroll med hunden, jf. særlig utk. § 17, eventuelt omplassering, før det overhodet kan være grunn til å overveie avliving. Gjelder det

hunder som skremmer nabolaget og hindrer barn og barnefamilier fra å utfolde seg normalt der, kan således avlaving bli aktuelt i medhold av utk. § 24 første ledd bokstav e.

På denne bakgrunn foreslår departementet at den særskilte regelen i utk. § 18 om avlaving etter en uønsket hendelse skal gjelde for tilfelle hvor en person er angrepet eller skadet, eller hvor hunden har jaget eller skadet dyr. Sammenlignet med straffeloven § 354 annet ledd betyr dette en liten innstramning, men til gjengjeld er det ikke noe krav at den fornærmede først har klaget til hundeholderen. For øvrig mener departementet at lovforslaget ellers vil gi egnede virkemidler når det ikke foreligger en slik uønsket hendelse som blir dekket av forslaget til § 18.

Reglene i utk. § 18 bør gjelde uansett hvor hunden har angrepet eller skadet folk. Departementet er ikke enig med Våler kommune i at avlaving bør være unntaksfritt utelukket hvis skaden skjer inne i eget hus, i hundegård eller på inngjerdet gårdsplass merket med skilt om at hund går løs. Folk kan ha lovlig adgang eller ærend til inngjerdet gårdsplass, hus etc., og også hensynet til folks sikkerhet slike steder vil ha samfunnsmessig betydning. Se f.eks. rettspraksis referert under punkt 13.1 der politiet ble angrepet av hund under lovlig pågrepelse av hundeholderen inne i leilighet. Departementet nevner også at lekende barn kan tenkes å springe overalt i et nabolag. Har en hund farlige tendenser, må hundeholderen gardere seg mot ulykker også inne på egen eiendom. Men når det skal vurderes om avlaving vil være et uforholdsmessig inngrep, kan det spille en stor og etter omstendighetene avgjørende rolle at skaden er skjedd på egen eiendom.

For at folk ikke skal vegre seg mot å gå til lege eller bringe barn til lege etter hundebitt, vil departementet ikke følge opp forslaget referert under punkt 13.4.1 om at leger skal ha meldeplikt til politiet om slike bitt.

Skal avlivingsregler ha reell sikkerhetsmessig betydning i forhold til problematisk – blant annet for lite aktsomt – hundehold, må avgjørelser kunne fattes av politiet og reglene må være praktisk håndterbare for politiet i en travel hverdag. Individuell vurdering av hver hunds psyke åpner for et vanskelig bevisstema og vil kreve en ressurskrevende behandling av sakene, og eiere med aggressive hunder og problematisk hundehold kan med et slikt system i praksis for lett slippe unna. Enkelte høringsinstanser er inne på at det bør engasjeres hundesakkyndig for vurdering av hunden før avgjørelser fattes. En slik ordning med vekt på hundens gemytt, innhenting av hundesakkyndige uttalelser,

eventuelt basert på tidkrevende observasjon av hunden, og vurdering av om problemet lar seg sosialisere bort (dersom eieren følger opp), vil etter departementets vurdering gjøre at reglene ikke vil kunne fungere i praksis. Noen sikker kvalitetssikring av den stort sett selvoppnevnte hundesakkyndighet som finnes, har vi for øvrig ikke. I praksis benevner både personer som jobber mer eller mindre med hund, eller som ellers er mer aktive på annen måte, seg som hundesakkyndige. Disse har varierende erfaringer og teoretisk fundament.

Ved vurderingen av om avlaving er uforholdsmessig, må det foretas en totalvurdering der også andre momenter enn de lovteksten særlig fremholder, kan ha relevans og etter forholdene avgjørende betydning. Departementet vil særlig nevne at det i visse situasjoner kan ligge en implisitt aksept fra voksne og ungdom for visse skader og ulemper fra hundehold, som man ellers ikke kan forholde seg til generelt i samfunnet. I trefninger, stevner, utstillinger, trening etc. med hunder og hundefolk må det antas å være større aksept og forståelse for visse skader og ulemper hunder kan volde, mer enn det man kan operere med i andre sammenhenger. Skader som voldes på voksne personer, ungdom og hunder i slike sammenhenger kan ikke begrunne avlaving hvis den aktuelle skaden og risikoen ligger innenfor det som man generelt i hundemiljøene anser som akseptabelt.

Departementet er enig med Oslo politidistrikt i at det ikke er den eventuelle økonomiske skade som skal være avgjørende for avlivingsspørsmålet. Det som skal vektlegges etter departementets forslag er den fysiske, psykiske og ideelle skade som er voldt. Om f.eks. en som er bitt er en selvstendig næringsdrivende som må holde seg hjemme en uke og taper et pengebeløp, eller en arbeidsledig som ikke taper noe økonomisk, skal være irrelevant for vurderingen. Det avgjørende er heller ikke hvor mye ødelagte klær koster, men mer hvilken fysisk skade og skrekk hunden har voldt og utgjør for fremtiden. I og med at reglene har et sikkerhetsformål, kan det rimeligvis heller ikke legges vekt på hvilken økonomisk verdi hunden har. En utstillingshund verdt kr 20 000,- skal ikke av den grunn vurderes annerledes enn en økonomisk verdiløs blandingshund. Dette presiseres i lovforslaget. Hvis den økonomiske verdi derimot har sammenheng med at hunden har en særlig nytteverdi, skal som sagt hundens nytteverdi vektlegges etter departementets lovforslag.

Departementet foreslår videre at dersom hundeholdet som sådan ikke anses sikkerhetsmessig forsvarlig, kan et avlivingsvedtak omfatte alle hunder som hundeholderen har hånd om. Under hørin-

gen og i de møter departementet har hatt med hunde- og dyreorganisasjoner er det gjentatte ganger fremholdt at hundeholderen oftere er det egentlige problemet enn den enkelte hund. Avliving av en enkelt hund som volder problemer vil derfor ikke alltid være et tilstrekkelig sikkerhetstiltak etter departementets vurdering. Politiet bør ha fullmakt til å sette inn sikkerhetstiltak som retter seg mot hundeholdet som sådan og hundeholderen selv dersom det er behov for det.

Departementet foreslår videre at dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, kan politiet vedta å omplassere en hund fremfor å avlive den. Departementet antar imidlertid at det vil være en god del tilfeller der det ikke kan anses forsvarlig å omplassere hunder hvis de har bitt eller angrepet mennesker, og med det vist at biting inngår i det generelle atferdsrepertoaret hunden har.

13.5.1.3 Særregler om avliving av hund som har skadet barn eller jaget, angrepet eller skadet dyr

Som det fremgår av punkt 5.3.2 er det kommet en del innvendinger under høringen mot for skjønnsmessige regler, og departementet anser det ønskelig med mer konkrete regler for en del praktiske situasjoner, jf. de generelle merknader om dette under punkt 5.4.2.

I en del praktiske tilfeller mener departementet at det bør være mindre rom for skjønn med hensyn til spørsmålet om avliving av hund. Som det fremgår under punkt 13.1 finnes det i gjeldende rett en god del regler som ikke inneholder nærmere rom for en skjønnsmessig vurdering.

Terskelen for å innføre en mer ubetinget avlivingsregel i forhold til bitt mot *barn* må anses lovgivningspolitisk lavere enn generelt. Hundeholderen plikter etter gjeldende rett å ta særlig hensyn til barns naturlige væremåte og modenhetsnivå og må dermed selv ta aktivt hovedansvar for omgangen og kontakten mellom barn og hund. Det er særlig viktig at det blir sørget for at samvær mellom hunder, med skadepotensiale i kraft av størrelse og krefter, og små barn skjer under tilsyn, fordi man ikke kan forvente at småbarn opptrer fornuftig og voksent i samvær med hunder. Det må anses som særlig alvorlig hvis hunder angriper eller biter barn. Der det har skjedd, bør hovedregelen være at hunden som et sikkerhetstiltak blir avlivet hvis barnet er påført vesentlig skade.

Departementet foreslår å tydeliggjøre dette ved en særskilt bestemmelse om at hund som har angrepet eller bitt barn med vesentlig skade som følge, normalt bør avlives. Som barn defineres dem

som er under 12 år. Med vesentlig skade menes skader som må anses som legemsbeskadigelse i samsvar med straffeloven § 229 og dessuten bitt i hodet. Andre tilfeller – som angrep med skrape-merker etter klør eller bitt uten blødning eller med sår som er så vidt små at de ikke ville bli regnet som legemsskade etter straffeloven § 229 – må underkastes en bredere bedømmelse etter den alminnelige regelen i utk. § 18 første ledd.

Departementet mener imidlertid at regelen ikke bør være helt ufrovkelig. I departementets lovforslag ligger åpningen for unntak i at det blir sagt at hunden «normalt» bør avlives. Dreier det seg om et større barn som har plaget hunden, vil avliving sjelden være på sin plass. Også andre ekstraordinære situasjoner som kan tale mot avliving kan tenkes, særlig hvis det gjelder noe større barn. En hund som står bundet og forlatt kan lettere ty til å bite fordi den ikke kommer seg unna en uønsket situasjon. Dersom dette f.eks. skjer inne på hundeholderens eiendom der hunden på en ikke-uforsvarlig måte står bundet mens hundeholderen er borte en stund, bør f.eks. unntaket kunne slå inn, slik at hunden ikke avlives hvis lekende barn er kommet inn og stresser hunden. Hos valper vil de små spisse tennene før tannfelling lett kunne forårsake små stikksår som blør. Har valpen bitt under lek og ikke vist tegn til aggresjon, bør normalregelen om avliving fravikes.

Videre foreslår departementet en konkretiserende særregel for tilfeller der hund har angrepet eller skadet beitedyr. Det er ønskelig å opprettholde en sterk beskyttelse for dyr i landbruket og tamrein, jf. gjeldende bestemmelser om dette under punkt 13.1 foran. Departementet foreslår derfor at hund som har angrepet eller skadet dyr i landbruket eller tamrein normalt bør avlives hvis dyrets eier ber om det.

Departementet foreslår at også eiere av andre dyr skal få et klart, men mindre vidtgående, vern for sitt dyrehold i forhold til hunder. Utgangspunktet bør etter departementets syn være at den som holder et dyr som viser at det er en fare mot andre dyr – husdyr eller kjæledyr – må finne seg i at det settes inn tiltak for å avverge videre fare. Departementet foreslår derfor at hund som ved angrep har skadet husdyr eller kjæledyr, medregnet andre hunder, normalt bør avlives hvis dyrets eier ber om det. Det kreves etter dette både «angrep» og «skade». Det er ikke nok med angrep uten skade, eller skade uten angrep. Hvis f.eks. lekende hunder skader hverandre, gjelder ikke regelen. Ved at det kreves angrep, ligger i dette at det skal mer til enn at en hund bare har jaget et annet dyr. De snevrere vilkårene her gjør at det skal mer til for avliving ved

konflikt mellom hundehold og annet kjæledyrhold enn ved konflikt i forhold til landbruk og reindrift. Avliving av hensyn til andre husdyr og kjæledyr bør heller ikke skje hvis hunden åpenbart ikke utgjør annen risiko i fremtiden enn det hunder vanligvis gjør, og det heller ikke er grunn til å frykte for at den vil angripe og skade samme eiers dyr på nytt. Hvis hundeholderen sikrer mot at samme situasjon kan gjenta seg eller angrepet og skaden har karakter av en spesiell engangshendelse, skal avliving altså ikke skje. Også dette unntaket innebærer at det vernet som annet kjæledyrhold gis mot hundehold, ikke kommer opp på nivå med det vernet som barn samt dyr i landbruket og tamrein får. De mer vurderingspregede og avgrensede vilkårene der hund har skadet andre kjæledyr etc., åpner riktignok for at også noen hunder som kan utgjøre en uønsket stor fare, vil slippe gjennom p.g.a. bevisstiasjonen. Departementet mener imidlertid at det i konflikt mellom hundehold – som er en utbredt del av norsk hverdagsliv – og annet dyrehold, bør sikres rom for mer nyanserte avveininger enn det er rimelig å åpne for når barn er blitt skadet.

13.5.1.4 Hund har gått ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn m.v.

Det er i dag endel hundeholdere som til ulempe for andre folk og interesser ikke retter seg etter reglene om båndtvang og kravene til alltid å ha forsvarlig tilsyn med hunden. I dag er det begrenset hva man praktisk kan gjøre med slik uønsket opptreden, utover å gi hundeholderen bot. Bot er imidlertid straff, og har et annet formål og ikke en slik direkte sikkerhetsmessig virkning som direkte inngrep i hundeholdet. Ved straff påvirkes bare hundeholderens motivasjon, og virkningen er avhengig av hundeholderens egne forhold og dermed usikker.

Mange av de overtredelser som skjer er – selv om de er til ulempe for folk og andre interesser – av en slik art at politiet vanskelig får grepet fatt i dem og ikke kan prioritere å gjøre noe med dem, verken ved bøtlegging eller på annen måte. Departementet tar ikke sikte på å påvirke disse prioriteringene. Men det kan foreligge tilfeller der forholdene har utviklet seg slik at politiet ser måten et lokalt hundehold utøves på som et større problem som det bør settes inn mottiltak mot. I så fall mener departementet at politiet bør utstyres med virkemidler som gjør at man kan gripe inn direkte mot hundeholdet, ikke bare overfor eieren med straff.

Ut fra dette foreslår departementet at hund som har gått ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn, kan avlives eller omplasseres av politiet, forutsatt at politiet har gitt hundeholderen en skriftlig advarsel i

løpet av de siste tre år. Som advarsel må regnes skriftlig påpeking fra en person med politimyndighet om at hunden har gått ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn, og at en ny ulovlighet kan medføre avliving eller omplassering. Advarsel kan skje sammen med bøteleggelse eller uten at det blir gitt bot, og må kunne skje på stedet.

Siden dette er et sikkerhetstiltak som utløses av hundeholderens atferd, bør politiets kompetanse gjelde uten hensyn til om advarselen og den nye ulovligheten gjelder samme hund, og vedtaket bør kunne omfatte alle hunder som hundeholderen har hånd om. Departementet antar at formålet med tiltaket ikke alltid kan oppnås uten å gripe inn mot hele hundeholdet. Annerledes kan det imidlertid være der f.eks. hundeholderen rett og slett har for mange hunder til at han klarer å holde dem under aktsomt tilsyn. Da trenger avliving eller omplassering ikke å omfatte alle hunder for å oppnå formålet.

Det kan oppstå spørsmål om en slik advarsel fattet lang tid før og uavhengig av selve inngrepsvedtaket kan anses som et selvstendig enkeltvedtak. For å utelukke tvil foreslår departementet å presisere at advarselen ikke anses som et enkeltvedtak.

13.5.2 Prosessuelle vilkår for avliving. Gjennomføring av avliving

Departementet foreslår at politiet skal ha myndighet til å beslutte avliving i første instans. Den ordning som gjelder i dag – at det kreves en kjennelse av tingretten (namsretten) etter reglene i tvangsfullbyrdsloven – er tidkrevende og kan medføre tyngende kostnader, og den tar etter departementets mening ikke godt nok vare på de trygghetsbehov som er til stede. Departementet viser særlig til høringsuttalelsene fra Oslo og Trondheim politidistrikter. Den ordning som nå foreslås, svarer til det som stort sett gjaldt før iverksettingen av den nye tvangsfullbyrdsloven av 1992, da med en administrativ klageadgang for hundeholderen. Departementet anser iverksetting av tiltak mot problematisk hundehold for å verne om allmennhetens og enkeltpersoners trygghet og trygghetsfølelse som en naturlig politioppgave. Det er i praksis politiet som uansett får henvendelser om problematisk hundehold fra folk flest. En omlegging vil gi politiet et bedre verktøy for å håndtere en problematikk som allerede gir politiet arbeid. Også flere andre momenter taler for å anse disse tiltakene mot problematisk hundehold som en offentlig oppgave, en politioppgave: Fredrikstad politidistrikt fremholder at risikomomentet som hunden utgjør, ikke bare gjør seg gjeldende overfor fornærmede. Trond-

heim politidistrikt fremholder at dersom det å fremme krav om avliving ses som fornærmedes oppgave, vil det gi en helt vilkårlig bruk av bestemmelsen, jf. også Oslo politidistrikts og Bergen byfogdembetes merknader om dette. Som Oslo politidistrikt påpeker kan en konsekvens av dette være at farlige hunder i stor grad vil kunne fortsette å utgjøre en trussel mot omgivelsene.

Departementet er kommet til at denne kompetansen bør ligge hos politiet, og bare hos politiet, se også under punkt 13.5.1.1 foran. Dermed er det ikke på samme måte som hvis private skulle ha kompetanse til å kreve avliving, naturlig å operere med frister for å beslutte avliving. I noen tilfeller vil det være naturlig å se an en strafferettslig etterforskning før slik beslutning fattes. I andre tilfeller kan det bl.a. være uklare faktiske forhold eller stort arbeidspress i politietaten som gjør det naturlig at vurderingen av spørsmålet kan ta noen tid. Dersom loven opererer med faste formelle frister, vil den ikke legge til rette for at politiet skal kunne sette inn tiltak mot hundehold som er en sikkerhetsrisiko eller skaper uakseptabel utrygghet i omgivelsene. Hvis det går uforholdsmessig lang tid før en sak kan vurderes, kan det imidlertid tale for at politiet henlegger saken ut fra en prioriteringsvurdering. I vurderingen av det rettslige vilkåret om at et avlivingsvedtak ikke skal være uforholdsmessig, bør det ved lang tidsbruk også legges vekt om dette får avliving til å fremstå som urimelig.

Departementet mener at hensynet til hundeholderens rettssikkerhet tilsier en betryggende overprøvningsmulighet. Klageordningen bør være rettslig, ikke forvaltningsmessig, fordi slike saker lett kan reise spørsmål som det er vanskelig å belyse i en rent skriftlig klageprosess. Etter forholdene kan det bl.a. opplyse saken best å få avhørt vitner direkte for klageinstansen før det er gått for lang tid. I og med at saksforholdet er sikkerhetsrelatert og dreier seg om et dyr, som gjerne vil bli holdt i forvaring mens sak pågår, er det hensiktsmessig å ha en klageordning direkte til retten. Dette vil gå raskere enn dersom man må veien om en administrativ klageordning. Også hensynet til at slike saker med et sikkerhetsaspekt bør kunne håndteres praktisk av politiet uten å binde opp uforholdsmessig store ressurser, taler for en noe forenklet klage- og prosessordning.

Ved klage bør det kunne prøves om politiet har forstått og anvendt de rettslige vilkår for avliving riktig. Departementet anser også vilkåret om at inngrepet ikke skal være uforholdsmessig som et slikt rettslig vilkår, der både rettsforståelsen og den konkrete anvendelsen bør omfattes av en overprøvningsadgang. Det samme gjelder «bør normalt» skjønnet

der det dreier seg om de konkretiserende reglene, f.eks. der hund har bitt og påført barn vesentlig skade. Retten skal derimot ikke kunne legge seg opp i politiets mer skjønnsmessige vurdering av om det generelt er grunn til å forfølge slike saker i politidistriktet, eller i politiets vurdering om hvordan slike saker bør prioriteres. Det er politiet som generelt har ansvaret for å vareta sikkerhet, ro og orden, og som alene må ha ansvaret for og kompetanse til å ta stilling til hvorvidt det er grunn til å sette inn tiltak mot problematisk hundehold i politidistriktet.

Politiets vedtak om å avlive eller omplassere en hund vil være enkeltvedtak. Reglene i forvaltningsloven kapittel II – V vil som utgangspunkt gjelde for saksbehandlingen. Dette er regler om inhabilitet, saksforberedelsen og om vedtaket. I og med at det på grunnlag av forskrift 16. desember 1977 nr. 14 om plikten til å grunnngi enkeltvedtak § 4 bokstav c ellers kan oppstå spørsmål om begrunnelsesplikt gjelder, foreslår departementet klart sagt at vedtaket skal grunnngis. Departementet vil peke på at plikten til å gi forhåndsvarsel i en god del tilfeller vil falle bort etter unntaksbestemmelsene i forvaltningsloven § 16 tredje ledd. Etter forholdene kan også unntakene fra informasjonsplikten i tråd med reglene i forvaltningsloven § 17 slå inn. Vedtaket kan påklages til tingretten. Reglene i forvaltningsloven §§ 29 – 32, 33 annet ledd og fjerde ledd, 34 første ledd og 42 første ledd første punktum og annet ledd skal gjelde for saken, dvs. regler om klagefrist (3 uker) og om klagen, om politiets saksforberedelse i klagesak og oversending av dokumenter til retten, om klageinstansens (tingrettens) avvisning av saken og om utsatt iverksetting av vedtak (altså at man skal kunne beslutte å vente med å avlive eller omplassere hunden inntil klagefristen er ute eller klagen er avgjort).

Videre foreslår departementet at tingretten skal kunne prøve om vilkårene for inngrepet foreligger og herunder ta hensyn til nye faktiske forhold og bevis som partene gjør rede for. Hvis politiet har gjort saksbehandlingsfeil, skal tingretten prøve saken hvis det er forsvarlig, og ellers ved kjennelse returnere saken til politiet for videre behandling der.

Tingretten skal etter forslaget innkalle til muntlig forhandling hvis en part ber om det. Saken avgjøres ved kjennelse, og tvistemålsloven første, annen og fjerde del gjelder så langt reglene passer. Det innebærer bl.a. at tingrettens kjennelse kan påkjæres videre i rettssystemet etter vanlige sivilprosessuelle regler. Særregelen om muntlig forhandling gjelder bare for tingrettens behandling. Høyere instans foretar sin behandlingsmåte etter vanlige sivilprosessuelle regler.

Dersom tingretten behandler straffesak mot hundeholderen ut fra vesentlig samme faktiske forhold som politiets vedtak knytter seg til, bør klagen kunne behandles sammen med straffesaken dersom påtalemyndigheten ber om det. Men også da bør sivilrettslige bevisregler gjelde for vurderingen av om vilkårene for avliving eller omplassering foreligger.

Vedtak om ikke å avlive eller omplassere hund bør ikke anses som enkeltvedtak. En slik avgjørelse vil dermed ikke kunne påklages av noen. Politiets vurderinger om å unnlate å fatte et slikt inngripende vedtak overfor hundeholderen, bør ikke kunne påklages av andre, men aksepteres som en politimessig endelig avgjørelse. En klageadgang i denne retning vil kunne binde opp politiets ressur-

ser til å forsvare avgjørelser i saker man ikke finner grunn til å fremme, noe som er en uønsket ressursbruk.

Ut fra informasjonshensyn foreslås det sagt i loven at politiet sørger for (ved egen eller andres hjelp) at avlivingen skjer, og at den skal foregå etter reglene i dyrevernloven. Departementet presiserer ikke dette i enhver sammenheng der politiet har kompetanse til å avlive hund, men tar det med i denne sammenheng ut fra de spørsmål som er reist om dette. Generelt understreker departementet at det bare er reglene for nøds- og faresituasjoner som berettiger politiet eller andre til å foreta avliving på en måte som ikke alltid kan være forenlig med dyrevernlovens alminnelige regler, se proposisjonens punkt 12.

14 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre. Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper

14.1 Gjeldende rett. Dansk og svensk rett. Spansk lisensordning

Den spesielle hundelovgivningen inneholder ikke bestemmelser som setter forbud mot at en person holder hund eller stiller krav om godkjenning for det. Slike bestemmelser finnes heller ikke i svensk og dansk rett.

Den danske lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 7 har imidlertid en mer vidt formet bestemmelse om at det er forbudt uten politiets tillatelse å drive ervervsmessig handel med eller ervervsmessig oppdrett av hunder, altså hunder helt generelt. I februar 2003 fremmet den danske regjering forslag for Folketinget om regler om å frata noen retten til å ha med hund å gjøre.

I Norge har dyrevernloven 20. desember 1974 nr. 73 lignende regler. Etter § 16 er det forbudt å drive dyrepensjonat o.l. uten tillatelse fra fylkesveterinæren (jf. også forskrift 15. juli 1978 nr. 1 om dyrepensjonat o.l.). Dyrevernloven § 17 setter forbud mot å drive ervervsmessig handel med dyr uten tillatelse fra fylkesveterinæren (jf. også forskrift 10. januar 1985 nr. 17 om ervervsmessig omsetning av dyr).

Gjentatte eller grove overtredelser av dyrevernloven kan etter § 32 gjøre at vedkommende kan fradømmes retten til å ha med dyr å gjøre.

I *Spania* har lov 23. desember 1999 nr. 50 om hold av potensielt farlige dyr innført et lisenskrav for å ha visse hunder. Loven er blitt til med bakgrunn i at angrep fra hund mot personer har skapt sosial uro og dermed et behov for et regelverk for kontroll og begrensning av hold av potensielt farlige hunder. Potensielt farlige dyr innbefatter farlige ville dyr og «husdyr, særlig hunder, av en art eller rase som, utfra rasens eller artens aggressive lynne, størrelse eller kjevekraft, har evne til å skade eller drepe mennesker og andre dyr, eller skade ting».

Loven er en nasjonal rammelov for dyrehold der det legges opp til en kommunal, administrativ kontroll, herunder gjennom utfyllende forskrifter.

Hovedelementet er en lisensordning. Etter artikkel 3 krever det å ha potensielt farlige hunder en forhåndslisens fra vedkommende kommune. Loven oppstiller visse minstekrav for å få lisens. Søkeren må

(1) være myndig,

(2) være generelt skikket til hundehold,

(3) ikke tidligere være dømt for bestemte voldsforbrytelser (herunder drap, legemsformærkelse, legemsbeskadigelse, frihetsberøvelse, seksualforbrytelser, tilknytning til væpnede kretser/grupperinger) eller tidligere ha brutt regler om hold av farlige dyr.

(5) forelegge en psykisk egnethetsattest,

(6) tegne ansvarsforsikring (for skade dyret volder tredjemann, minstebeløpet angis i forskrift). I prinsippet skal visstnok den enkelte kommune utøve et skjønn ved behandlingen av lisenssøknader og kan herunder oppstille tilleggskrav, f.eks. krav om kurs i dyrehold.

14.2 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Departementets høringsnotat tok ikke spesifikt opp spørsmålet om forbud mot at person skal kunne ha med hund å gjøre, eller spørsmålet om krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper.

14.3 Høringsinstansenes syn

14.3.1 Generelt

Generelt uttaler *Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk* følgende:

«*Fra frihet til dyremishandling og vanskjøtsel...*

I dag innebærer friheten til å ha hund også at hvem som helst kan skaffe seg den hunden man måtte ønske seg med unntak for pitbull som det ikke er tillatt å holde i Norge etter Kamphundloven. Det betyr at det er fritt fram for hvilken som helst uegnet, ansvarsløs og likegyldig person til å skaffe seg de hundene man måtte ønske seg og fritt kunne misskjøtte dem så mye man lyster.

Det er nettopp det drapet på Johannes Åsheim dreier seg om. Han er nettopp et offer for friheten til å skaffe seg hund og så mange man vil for hvem som helst, uansett hvor totalt uegnet hundeeieren er. Selv om familien anmeldte

hundeeieren og klaget til dyrevernet i kommunen. Likevel måtte gutten gå forbi nabohuset med alle hundene hver dag til og fra skolen.

Hver gang hans etterlatte etter drapet går forbi nabohuset og drapsstedet – eller ser dit gjennom vinduene hjemme – vil de sannsynligvis tenke på sønnen som ikke fikk vokse opp. De vil aldri komme over det, men forsøke å finne en måte å leve med tragedien på. Er det egentlig mulig i fredstid å påføre en familie større lidelse, tap, savn og sorg enn det familien Åsheim er påført?

... Til frihet til å ferdes i trygghet

Friheten til uforsvarlig dyrehold og dyremishandling bør vi isteden erstatte med friheten for hvem som helst, barn så vel som gamle og unge, til å ferdes fritt og trygt til og fra skolen, til og fra butikken og postkontor, i parker og offentlige gangstier, uten frykt for å havne i matfatet for livsfarlige hunder.»

14.3.2 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Dyrebeskyttelsen Norge, Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn, Rådet for Dyreetikk, Norsk sau- og geitalslag og foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk har tatt til orde for å ta inn i loven en hjemmel for å kunne fradømme personer retten til å kunne ha med hund å gjøre.

Rådet for dyreetikk:

«Rådet for dyreetikk mener ... at det bør vurderes å legge inn en hjemmel for å kunne fradømme retten til å ha hund, når hundeholdet er til særlig plage for andre mennesker eller dyr. Dyrevernavens hjemmel til å fradømme retten til å holde eller stelle dyr er knyttet til vanskjøtsel av dyr i ens varetekt, og dekker neppe de forhold som her er beskrevet.»

Dyrebeskyttelsen Norge:

«Dyrebeskyttelsen mener at det alltid er hundeeierens ansvar hvordan hunden oppfører seg, ikke hundens. Hunden er alltid et produkt av eierens oppdragelse. En hund som er truende, eller som flyr alene omkring og skremmer folk eller dyr, har en dårlig eier. Avlives hunden som straff for eieren, kan vedkommende skaffe seg en ny hund. Mest sannsynlig vil den neste hunden bli like håpløs. DN mener at bestemmelsene om tap av rett til å ha dyr etter dyrevernaven § 32 bør utvides, slik at det blir lettere å fradømme en hundeeier retten til å ha hund. En slik reaksjon vil kunne kombineres med tvungen omsorgsovertagelse fra dyrevernavnemnda. Da kan hunden omplasseres. Slik straffes eieren og ik-

ke det uskyldige dyret, samtidig som lovreglene vil få bedre forebyggende effekt.»

I tilleggssuttalelse 10. juli 2002 blir bl.a. dette sagt:

«Hundeeier må ansvarliggjøres. Det er hundeeier, ikke hund, som i utgangspunktet er årsaken til problemet. ... Fradømmelse av retten til å eie, eller ha dyr i forvaring, må skjerpes og benyttes. ...»

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn:

«DBO foreslår at man heller bør presisere at hundeeiere som viser seg uegnede til å ha ansvar for hund fradømmes retten til dette på livstid, subsidiært flere år. Årsaker til dette kan være mishandling av hunden, eller fremprovosering av aggressivitet/kampvilje, bruk av hunden i hundekamp, trening av hunder for angrep på mennesker/dyr etc.»

Norsk sau- og geitalslag:

«Norsk sau- og geitalslag vil foreslå at det innarbeides i lovteksten at hundeeiere kan miste retten til å holde hund ved gjentatte brudd på båndtvangsbestemmelsene som har ført til at mennesker eller dyr er blitt forulempet, skadet eller drept.»

Foreldregruppen fremmer også følgende forslag:

«Et særlig problem er kriminelle som har hund for å beskytte seg selv mot andre kriminelle eller for å utføre straffbare handlinger. Hvem som helst kan [på] en spasertur i Oslos gater og parker møte en rekke slike hundeeiere. Mange av pengeinnkreverne eller torpedoene med rulleblad som Fanden selv i for eksempel Oslos underverden har schæfere eller rottweilere eller blandingsraser av pitbuller. Jeg (dvs. Rønningsbakk) har selv hørt flere vitnemål i retten i saker med torpedoer hvor aggressive hunder har vært benyttet for å presse ofrene for penger og andre ytelser.

For å stanse slik virksomhet og for å lette politiets arbeid bør den nye hundeloven få en bestemmelse om at personer som er dømt til ubetinget fengsel for volds-, vinnings- eller narkotikaforbrytelser, ikke skal ha anledning til å ha hunder som er egnet til å fremme frykt som schæfere og rottweilere. Det vil gi oss et vern mot kriminelle som bruker farlige hunder i sin virksomhet. ...»

Også *Stafoforeningen i fengselsvesenet* opplyser at de er «svært betenkt over å se innsatte, tidligere innsatte og kriminelle generelt gå rundt med scæfere, kamphunder osv. Disse grupper «hundeeiere» er dessuten ofte beruset når de går rundt med

nevnte hunder». Foreningen foreslår at «kriminelle, eller personer som antas å ha hunder for å beskytte seg – eller benytter hunder for å utøve kriminelle handlinger, – forbys hundehold».

Organisasjonene *Norsk Kennel Klub*, *Norges Jeger- og Fiskerforbund*, *Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* gir i en felles tilleggsuttalelse 20. mars 2002 uttrykk for at det kanskje bør innføres «tilstrekkelig adgang til å fradømme retten til å ha eller besitte hund (for kortere eller lengre tid) ved graverende eller gjentatte overtredelser av gjeldende lovgivning? Eks. kamphundvirksomhet og «Kamphund brukt som ransvåpen» (Aftenposten Aften 13.03.2002)». I samme fellesuttalelse poengterer organisasjonene som del av argumentasjon mot det som oppfattes som for vide avlivingsregler rettet mot hund, at det «må fokuseres på ansvaret hos den egentlige ansvarlige: Hundeeieren». Generelt sies også dette om «vanskelige hunder»:

«De fleste hunder er snille, men selvsagt kan det oppstå vanskelige hunder med utgangspunkt i stress, mistrivsel og lignende. Som regel er årsaken til vanskelige hunder og problematisk hundehold de mennesker som har ansvar for hunden eller står for hundeholdet. Tiltak må derfor primært rettes mot hundeeiere/de som holder hund, fremfor mot hunden som sådan.»

I tilleggsuttalelse 3. juli 2002 uttaler *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* bl.a. dette om fradømming av rett til å ha hund for hundeeiere som har hund som har bitt:

«NKK og NJ&FF er enig i at hundeeiere som utviser grovt uforsvarlig hundehold, bør kunne fradømmes retten til å holde hund for nærmere angitt tidsperiode, og i gjentakelsestilfelle, eventuelt for alltid. En slik reaksjon må gjelde hundehold i sin alminnelighet, ellers får man bare u håndterlige avveiningsspørsmål.

Når det gjelder opprettelse av et register, må dette nødvendigvis være en oppgave for det offentlige. ...»

Til forslaget fra foreldreggruppen om tiltak spesielt mot kriminelle miljøer uttaler *Fuglehundklubbenes Forbund*:

«Vi støtter tiltak rettet mot ... kriminelle og hunder som er egnet til å fremkalle frykt. Det bemerkes at en regulering for å være effektiv også må omfatte besittelse av hund, ikke bare begrensninger på muligheten til å eie slik hund.»

Videre uttaler forbundet dette:

«Vi støtter også opp om at det bør foreligge mu-

lighet til å fradømme personer retten til å ha hund ved gjentatte eller graverende overtredelser av gjeldende lovgivning, gjentatte bittskader og lignende.»

Til samme forslag fra foreldreggruppen uttaler *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* dette:

«Innledningsvis bemerkes at man er imot at enkelte aksepterte raser skal betegnes som særlig farlige. ... En undersøkelse for vel 20 år siden, viste at de fleste hundebitt var forårsaket av hunder av rasen Golden Retriever. Grunnen var ganske enkelt den at da var rasen den tallrikste i Norge. Nå er schäferen den vanligste.

Man har i og for seg ikke særlig å bemerke til et slikt forbud mot hundehold, men kan ikke unnlate å peke på at et automatisk forbud for personer som er dømt for vinnings- og narkotikaforbrytelser m.v. ikke er i god overensstemmelse med straffelovens §§ 29 til 31 om fradømmelse av borgerlige rettigheter, jfr. også dyrevernløvens § 32.

Endelig er NKK redd for at spørsmålet om håndhevelsen vil være langt vanskeligere enn forutsatt av Justisdepartementet. Dette må gjelde både om forbudet skal gjelde å være eier av hund og også besittelse av hund. Dertil har man problemet med blandingshunder.»

Norges Hundekjørerforbund fremholder ved brev 16. juli 2002 dette:

«Vi kan ikke se at personer dømt til ubetinget fengsel skal nektes å ha hund. Dette mener vi bryter med prinsippet om at man bare kan dømmes en gang for samme forseelse. Når det gjelder voldsdomte der bruk av hund som «våpen» inngår, kan det være grunn til et slikt forbud. Uansett må dette vurderes i hvert enkelt tilfelle. ...»

Foreningen for Hundeomplussering uttaler i brev 1. juli 2002

«at utvidet avlivingsadgang ikke forebygger uansvarlig hundehold. For en uansvarlig hundeeier er det bare å skaffe seg en ny hund. Sanksjoner må rettes direkte mot eier for eksempel ved bøter, straff, erstatning, pålegg om omplussering av hunden eller fradømmelse av rett til å ha hund».

14.3.3 Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper

Ellingsrud Hundeklubb tar til orde for å innføre en offentlig sertifiseringsordning for å kunne ha hund

«i risikogrupper, d.v.s. kamphunder og hunder i tjenestehundgruppene». Også *Sund kommune* og *Staforeningen i fengselsvesenet* har merknader i denne retning. *Hundetrener Wenche Foldahl, Foldahls hundeskole* foreslår at krav til «grunnopplæring m/sertifikat for alle hundeeiere bør bli lovfestet». *Foreningen for Hundecomplassering* foreslår at det blir stilt «krav om obligatorisk kurs for personer som ønsker å eie større hunder med skarpe instinkter», se også forslag referert nedenfor fra *foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk*.

Ellingsrud Hundeklubb:

«Alle hunder kan bite. Imidlertid er det de store og skarpe rasene som forårsaker de store skadene. Det ville vært ønskelig med obligatorisk hundeførersertifikat på en del hunderaser. En søt liten valp vil i mange tilfelle utvikle seg til en uhåndterbar hund på 40–50 kilo.»

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk:

«Vi vil ... be Justisdepartementet vurdere å innføre et hundesertifikat for farlige hunder. Schæfere topper listen over hunderaser som hvert år sender flest til legebehandling for bittskader. Andre hunderaser som man bør ha sertifikat som dokumentasjon på at man er egnet hundeeier for en slik hund, vil være rottweilere og andre hunder som er gjengangere blant de rasene som sender folk til legebehandling med bittskader. Hunder av blandingsraser av hunderasene med sertifikatkrav, bør omfattes av dette kravet. Et hundesertifikat generelt for å kunne holde hund vil – som en obligatorisk regel – ... være for ressurskrevende. Dessuten er det omkring en prosent av hundeholdet som representerer en fare for omgivelsene. Det er derfor unødvendig å regulere de 99 resterende prosentene av hundeholdet som stort sett ikke er til verken fare eller noen plage for omgivelsene.»

Foreningen for Hundecomplassering går også inn for at det blir stilt «krav om konsesjon/lisens for oppdrett av større raser med skarpe instinkter som gjør disse egnet til kamp, vakt og angrepshunder».

Etter at disse forslagene ble fremsatt, har *Fuglehundklubbenes Forbund* uttalt seg ved brev 11. juli 2002:

«Vi synes at tanken bak å kreve et sertifikat for hold og oppdrett av enkelte typer hunder er god. Vi vet at skillet mellom raser ikke nødvendigvis gir en god pekepinn på hvilke hunder som er farlige og aggressive. Det er vel heller enkelte rasers «tiltrekningskraft» på enkelte typer hundeeiere som er det største problemet, selv om enkelte raser nok går for å ha en skar-

pere/mer aggressiv legning eller er mer krevende enn andre. Helt avgjørende for bestemmelsen er imidlertid den nærmere utformingen.»

Ved brev 13. februar 2002 anmodet departementet en del instanser om å gi råd om hvordan man eventuelt kunne «utforme en definisjon av en gruppe hunder som ikke innbefatter de hunder som i kraft av liten størrelse, begrenset styrke og/eller eventuelt spesielt rolig gemytt, utgjør minst risikopotensiale i forhold til mennesker, inkludert små barn». Bakgrunnen for brevet var kritikk under høringen (som sitert ulike steder i proposisjonen her) mot for skjønnsmessig formulerte lover, og departementet fant grunn til å overveie om en slik definisjon kunne bidra til å konkretisere reglene i forskjellige sammenhenger. *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* gir ved brev 6. mars 2002 følgende svar der man så «seg ute av stand til å hjelpe». Begrunnelsen har interesse for diskusjonen om hundesertifikat for enkelte hundetyper:

«Den første grunn er at NKK pr. i dag har registrert vel 200 raser i Norge. Følgelig fører NKK stambok for disse raser ... Innen FCI (Federation Cynologique International) er det godkjent i alt ca. 450 hunderaser. NKK er internasjonalt forpliktet til å akseptere disse etter hvert som de blir innført til Norge. Hundenes størrelse varierer i henholdsvis høyde og vekt fra under 20 cm. til vel 80 cm. og fra under 2 kg. til over 90 kg.

De ulike hunderasene har og skal ha ulike atferdsprofiler i forhold til rasens opprinnelige og nåværende bruksområder. Dette er selve grunnlaget for raseavl og det store antall raser. Forskjell i atferd er likevel større mellom enkeltindivider enn mellom gjennomsnitt i rasene. Dette beror på enkeltindividets arveanlegg, den sosialisering, trening og totale miljøpåvirkning det enkelte individ får.

En konkretisering slik Departementet har antydnet, synes å måtte lede til en uhåndterlig liste over raser, uten at man har noen sikkerhet for at man får noen klar grensdragning mellom potensielt farlige hunder og mindre farlige.

Den annen grunn er at det antydende forslag ikke gir noen løsning på spørsmålet om blandingshunder.

Vi har ingen sikker statistikk for antall hunder. Etter de siste anslag regner man med et antall på vel 400.000.

Igjen etter et anslag, kan man anta at 90 – 100.000 hunder er av blandet rase. Dette vil si at de to foreldre er av hver sin rase, men det kan også være at en eller begge foreldre er blandingshunder.

For 25 % av hundebestanden er det således ikke mulig å gi noen sikre objektive kriterier som forventet.

Den tredje grunn til at den vei Departementet vil gå for å oppnå en objektivisering, ikke er farbar, er hensynet til håndhevelsen.

En bestemmelse av det antydende innhold, vil måtte medføre en omfattende oppregning av raser, samtidig som man nødvendigvis vil måtte ha med avgrensninger som bygger på skjønn.

En slik bestemmelse vil bli vanskelig å håndheve. ...»

Konkret relatert til spørsmålet om hundesertifikat for hold og oppdrett av hunder uttaler *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* dette i brev/notat 3. juli 2002:

«De aller, aller fleste hundeeiere er ansvarbevisst i sitt hundehold. En ordning med sertifikat etter avlagt prøve vil neppe bli fulgt av det uansvarlige hundehold, som f.eks. utøves innen kamphundmiljøene.

Hundeorganisasjonene arbeider med å få istand en frivillig ordning med hundeførerbevis.

En tvungen ordning vil reise vanskelige spørsmål. Det ene er at et betydelig antall hunder holdes som familiehunder. I hvilken utstrekning skal familiemedlemmer, herunder barn, pålegges å ta en hundeholdsprøve. Der nest har man problemet med blandingshunder.

Endelig er man på prinsipielt grunnlag imot et eget register for hunder som skal være potensielt farligere enn andre, bortsett fra farlige hunder etter kamphundloven. Dette vil lede til endeløse diskusjoner om hvilke raser som skal oppføres i et slikt register.

Uansett er man av den oppfatning at aggresjon hos hunder er relatert til det enkelte individ, ikke til rasen.»

I brev 10. juli 2002 uttaler også *Dyrebeskyttelsen Norge* seg med bakgrunn i forslagene om hundesertifikat:

«Det må igangsettes en grundig, landsomfattende opplæring og kvalitetskontroll av hundestrutører og hundeskoler, med avsluttende offentlig godkjennelse. Til dette må man bruke det ypperste av fagfolk på hundeadferd og læringspsykologi ... Denne kunnskapen må så gjøres tilgjengelig for et størst mulig publikum. Kunnskap, gode holdninger og en sunn respekt for og ikke minst forståelse for hunder, deres adferd og potensial, er eneste måten å hindre ulykker der hund er involvert. For mennesker som er fradømt retten å eie dyr, og som søker om å få denne retten tilbake, må det være et krav å bestå hundeskole med offentlig godkjenning, samt streng oppfølging av myndighetens kontrollinstans (politi, dyrevernemnd, andre).»

Imidlertid mener Dyrebeskyttelsen Norge at «rasespesifikke lover [ikke bør] innføres i større grad enn det allerede er i dag. Rasespesifikke lover eller forbud gir en falsk trygghet, og skaper illusjoner om «trygge» og «farlige» hunder. Dette vil være et hinder for tilegning av nødvendig kunnskap og ansvarsfullhet hos hundeeier». Organisasjonen sier seg enig i de siterte uttalelser fra Norsk Kennel Klub og Norges Jeger- og Fiskerforbunds brev 6. mars 2002, og uttaler avslutningsvis:

«Rasespesifikke lover har ingen hensikt, da det er større adferdsforskjeller innad en rase, enn mellom forskjellige raser. Dette vil heller ikke kunne håndheves overfor blandingshunder. Arv og sosialt miljø er avgjørende for en hunds gemytt. Det er hundeeier som er ansvarlig for en hunds sosiale miljø.»

Norges Hundekjørerforbund sier ved brev 16. juli 2002 dette:

«Vi ser ingen grunn til at det skal kreves sertifikat for å ha visse typer hunder. Problemet igjen er at dette kobles mot enkelte typer hunder. Dersom man har et regelverk som ivaretar folks sikkerhet på generelt grunnlag, vil det ikke være behov for særregler for visse raser/type hunder. For øvrig støtter vi argumentasjonen i notatet fra NKK.»

14.4 Departementets vurderinger

14.4.1 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Departementet mener at den beste måten å sikre mot problematisk hundehold ikke er å satse alt på en type tiltak, men å innføre et bredere spekter av tiltak. Politiet får da mulighet til å sette inn de tiltak som fremstår som mest målrettede og praktisk gjennomførbare i det enkelte tilfelle. Problematiske hundehold, særlig hundehold som skaper uakseptabel risiko og utrygghetsfølelse for folk, består alltid av minst to elementer, en hund og en hundeholder. Departementet er enig med mange instanser som påpeker at tiltak bør rettes inn direkte mot hundeholderne. Departementet kan ikke slutte seg til dem som mer eller mindre klart gir uttrykk for at tiltak mot hunden alltid vil være uhensiktsmessig, men sier seg enig i at tiltak som direkte retter seg mot hundeholderen etter forholdene kan fremstå som bedre. Iblant kan det være hensiktsmessig å sette inn sikkerhetstiltak som retter seg mot både hund og hundeholder.

Departementet foreslår å innføre en adgang for politiet til å forby at en person skal kunne ha med

hund å gjøre, jf. utk. § 22. Departementets forslag har bakgrunn i forslagene fremkommet under høringen, som har gitt opphav til nye uttalelser fra sentrale høringsinstanser slik referatene under punkt 14.3.2 viser.

Adgangen er tenkt som en fullmakt for politiet. Selv om de lovsatte vilkår for å nedlegge forbud foreligger, må politiet vurdere i den enkelte sak om et forbud vil være hensiktsmessig. Hvorvidt politiet finner grunn til å ta opp en sak om å forby noen å ha med hund å gjøre, må skje på bakgrunn av den alminnelige situasjon i området og politidistriktet, som bestemmer hvordan politiet best bør bruke sine ressurser til å opprettholde ro, orden og sikkerhet.

Departementet foreslår lovfestet et dobbelt sett vilkår for å forby en hundeholder å ha med hund å gjøre. En grunnleggende forutsetning for å nedlegge et forbud bør være forankring i helt konkrete uønskede hendelser. Dette kan være omstendigheter som gjør at hunden er vedtatt avlivet, omplassert eller utført etter lovens øvrige bestemmelser, at visse lovhjemlede pålegg fra politiet ikke er fulgt opp, at en hund har angrepet et menneske, deltatt i arrangert hundekamp, blitt trent for ulovlige formål, eller at hundeholderen gjentatte ganger har latt en hund gå ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn eller har overtrådt visse andre lovfestede regler.

Et annet grunnvilkår bør være at politiet foretar en nærmere konkret vurdering og bare nedlegger forbud dersom personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmenhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse. Ved dette stenges det for at episoder som fremstår som mindre alvorlige enkelthendelser innenfor rammen av normalt, forsvarlig hundehold, kan medføre forbud rettet mot hundeeieren. Er det derimot tale om enkeltepisoder eller gjentatte episoder med hundetyper som etter politiets skjønn basert på erfaring fra politiarbeidet kan oppfattes som skremmende, eller som for jevne folk av samme grunn fremstår som maktsymbol eller fysiske eller psykiske maktmidler for hundeholderen, er man innenfor kjerneområdet for regelens virkeområde. I mellomsonene mellom disse ytterpunktene krever lovforslaget en konkret, mer sammensatt, vurdering.

Departementet foreslår at et forbud skal kunne begrenses til å gjelde for nærmere bestemte hundetyper eller hunder over en viss størrelse. Politiet bør ikke ha plikt til å vurdere dette nærmere, men bør ha adgang til å begrense forbudet dersom det anses rimelig og forenlig med formålet med forbudet. Videre foreslår departementet at et forbud skal kunne tidsbegrenses eller omgjøres av politiet. Si-

den forbudet er et sikkerhetstiltak, bør loven stille krav til at det skal ha en minste varighet, som departementet mener bør settes til tre år. Med de vilkårene som foreslås i utk. § 22, er et forbud å regne som et tiltak som settes inn fordi hundeholderen ikke viser den aktsomhet og hensynsfullhet som må være et minstekrav for å ha hund. Å åpne for å vurdere å oppheve et forbud etter kort tid fremstår da som mindre hensiktsmessig. Etter lengre tid kan forholdene og vedkommendes livssituasjon være såpass endret at det kan være grunn til å oppheve et forbud. På tidspunktet for nedleggelse av forbud vil det avgjørende være situasjonen før den uønskede hendelsen og på vurderingstidspunktet, noe som ikke alltid vil si noe om situasjonen lang tid frem. En tidligere belastet person som er overbevist rehabilitert og etablert utenfor sitt tidligere miljø, kan f.eks. tenkes å få opphevet et forbud mot å holde hund.

Departementet foreslår i tillegg at en person som dømmes til straff av fengsel for en voldsforbrytelse eller trusler, ved dommen kan forby å ha med hunder å gjøre. Det foreslås at et slikt forbud alltid skal bli satt dersom en hund er brukt til forbrytelsen. Reglene om tidsbegrensning og omgjøring foreslås å gjelde tilsvarende for slike tilfeller.

Departementet foreslår at et forbud skal innebære at personen ikke kan eie, besitte eller ha ansvar eller medansvar for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid. Det er nødvendig med vide formuleringer dersom et forbud skal ha reell effekt. Dersom politiet ser en person med en hund trass i nedlagt forbud, må ikke denne kunne komme fra sitt ansvar bare ved å vise til at han bare holder hunden for samboeren eller for en kamerat som er i nærheten.

Vedtaket om forbud vil være et enkeltvedtak som skal grunnngis og følge saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven. For saksbehandling, klage og overprøving foreslår departementet som utgangspunkt samme system som ved avliving eller omplassering av hund etter en eller flere uønskede hendelser å gjelde, se punkt 13.5.2 foran. Når politiet nedlegger forbud mot å ha med hund å gjøre, bør imidlertid tingretten kunne prøve alle sider av saken etter klage.

For å legge til rette for en tilfredsstillende gjennomføring av nedlagte forbud foreslår departementet hjemmel for et personregister med opplysninger om nedlagte forbud. Forbud rettet mot hundeholdere reiser andre gjennomføringsproblemer enn forbud etter dyrevernsloven, som mer typisk rettes mot stedbundne gardbrukere. I og med at forbud etter utk. § 24 er å regne som sikkerhetstiltak rettet mot problematisk hundehold, bør over-

treddelse ikke bare kunne få strafferettslige konsekvenser for hundeholderen. Overtredelse bør også berettigede at politiet kan ta hånd om og umiddelbart omplassere eller avlive en hund som noen har å gjøre med i strid med et endelig forbud. Om dette bør bli konsekvensen, vil etter departementets forslag være opp til politiets frie skjønn. At dette ikke blir konsekvensen kan særlig tenkes der det blir godtgjort og anses troverdig at hunden tilhørte en annen og at forholdene med rimelighet taler for at denne kan ha overlatt hunden til hundeholderen uten å kjenne til forbudet. Selv om en avgjørelse om bruk av særlige tvangsmidler etter forvaltningsloven § 2 tredje ledd regnes som enkeltvedtak, mener departementet at hensynet til effektiv gjennomføring av forbudet tilsier at en beslutning som nevnt om salg, omplassering eller avliving ikke anses som et enkeltvedtak.

14.4.2 Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett av bestemte hundetyper

Det er vanlig kunnskap om hunder at forskjellige hundetyper eller hunderaser typisk vil ha en del ulike egenskaper og kunne kreve mer eller mindre av eierne. Raseavl er historisk og i praksis for en stor del fokusert på utseende og på å videreutvikle gode egenskaper, som f.eks. i Norsk Kennel Klubs regi. I enkelte miljøer er man opptatt av å få frem kamplegenskaper, angrepsdyktighet og vaktegenskaper, til dels for lovlige og gode formål, til dels for ulovlige formål. Hundetyperes ulike styrke, kjevekraft, størrelse og tyngde kan gjøre at problemhunder av visse typer kan være alvorligere for omgivelsene enn det som problemhunder av andre typer har potensiale til. En liten papillon eller toy puddel har ikke samme skadepotensiale og kan vanskelig gi samme utrygghet som en problematisk husky, en rottweiler eller en schäfer.

Oppdrett av hunder kan i praksis innbringe store pengebeløp. Departementet antar at en del hundepodrettere kan være opptatt av inntjening og interessert i å få best mulig avsetning for flest mulig hunder. Slik virksomhet kan ikke bare betraktes under synsvinkelen ideell virksomhet.

Norsk Kennel Klub og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* har fremhevet at det kan være større atferdsforskjeller mellom enkelthunder av samme rase enn mellom gjennomsnitt i rasene. Departementet har ikke grunnlag for å bestride dette, men antar likevel at det gjennomgående er visse ty-

piske forskjeller mellom ulike hundetyper, bl.a. når det gjelder skadepotensiale pga. styrke, kjevekraft, størrelse og tyngde, som anses relevant i lovgivningssammenheng.

Departementet mener derfor at det i en lov som skal være et virkemiddel for å styrke sikkerhet og trygghetsfølelse for folk, kan være grunn til å ta med en hjemmel for ved senere forskrift å kunne kreve godkjenning og sette nærmere vilkår for å ha med bestemte hundetyper eller eventuelt hunder over en viss størrelse å gjøre, jf. utk. § 21. Det bør også kunne fastsettes vilkår for å drive oppdrett med bestemte hundetyper. Med hundetyper menes mer enn bare hunderaser beskrevet av Norsk Kennel Klub eller Fédération Cynologique Internationale (FCI). Ved forskrift kan hunder klassifiseres på annen måte, f.eks. etter størrelse og vekt.

Departementet går ikke inn for å innføre en slik ordning når loven settes i kraft. Dersom det blir aktuelt å gi slike forskrifter i ettertid, vil spørsmålet om å innføre slike regler og hvordan de bør utformes, bli gjenstand for ordinær høringsbehandling. Departementet foreslår at loven skal åpne mulighet for å legge avgjørelser om slik godkjenning til en eller flere private organisasjoner.

Gjennomføringen av eventuelle forskrifter bør sikres ved at politiet får adgang til å ta hånd om og omplassere eller avlive hunder som holdes i strid med eventuelle regler som blir innført. Siden disse reglene helt gjennomgående vil ha en sikkerhetsrelatert begrunnelse, bør håndheving kunne skje uten at forutgående advarsel er gitt. Politiet kan selvsagt likevel finne det hensiktsmessig å gi en advarsel før sterkere tiltak nyttes. Der inngrep ikke fremstår som umiddelbart påkrevd, kan det etter forholdene være grunn til å forsøke å påvirke hundeholderen ved bøtlegging før direkte inngrep foretas. Politiets vedtak om å selge, omplassere eller avlive en hund vil være enkeltvedtak. I tråd med det som under punkt 10.5 er foreslått for overtredelser av forskrifter om ro og orden, antall hunder og om merking av hunder, går departementet inn for at politiets vedtak om å selge, omplassere eller avlive hunder skal begrunnes og kan påklages. Dette bør bli sagt i lovteksten for å unngå tvil i forhold til virkeområdet for de unntaksregler som er nevnt under punkt 11.5 foran. Klageinstans vil etter forvaltningsloven være nærmeste overordnede organ, altså Politidirektoratet. Avgjørelser om å ikke selge, omplassere eller avlive en hund blir ikke ansett som enkeltvedtak etter departementets forslag. Bestemmelsene om dette finnes i utk. § 25.

15 Forbud mot farlige hunder

15.1 Gjeldende rett

Kamphundloven – midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder – setter i §§ 3 og 4 forbud mot å holde, avle og innføre farlige hunder. Innførselsforbudet gjelder også sæd og embryo fra farlige hunder. Slike hunder kan politiet kreve avlivet. Hvis hundene er ulovlig innført, kan de i stedet utvises. Utformingen av loven gjør det ikke klart om avliving kan kreves uten videre, eller om det må foretas en vurdering av omstendighetene i den enkelte sak, jf. Sivilombudsmannens årsmelding 1999 s. 106.

I § 2 første ledd defineres farlige hunder som «hunder som er spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr». Bestemmelsen gjelder for alle hundetyper, slik at en hund etter en konkret vurdering kan anses som en farlig hund uten hensyn til hundetype. Etter § 2 annet ledd kan Landbruksdepartementet bestemme at nærmere angitte raser eller typer skal omfattes av loven. Etter slik bestemmelse vil alle hunder av en bestemt type kunne anses som farlige, uten at den enkelte hund skal vurderes individuelt.

Forskrift 25. oktober 1991 nr. 718 regner opp hvilke hundetyper som uten videre regnes som farlige hunder etter kamphundloven: Pitbullterrier, fila brasileiro, Tosu Inu og dogo argentino. Om en hund av annen type enn forskriften nevner, f.eks. rottweiler, schäfer, dobermann eller amerikansk staffordshire terrier, anses som en farlig hund, avhenger altså av en konkret bedømmelse av den enkelte hunden.

Hvis det er tvil om en hund er av en rase eller type som omfattes av forbudet, kan politi og tollmyndigheter kreve dokumentasjon for hundens rase eller type (loven § 2 tredje ledd). Dokumentasjon kan etter forskriften § 3 annet ledd skje ved hjelp av f.eks. stamtavle eller registreringsbevis og identitetsmerke. Hvis ikke hundeeieren eller en annen med ansvar for hunden fremlegger den nødvendige dokumentasjon, rammes hunden av lovens forbud.

Av Ot.prp. nr. 45 (1990–91) s. 1 fremgår følgende om bakgrunnen for loven:

«Alle typer hunder har vært tillatt i Norge. I den

senere tid har det blitt en økende interesse for hold av hunder som er aggressive, kampvillige og utholdende og som av den grunn ansees som farlige for mennesker og dyr. Hunder skal ikke være «kampredskap» eller oppfattes som det av omgivelsene. Det er i samfunnets interesse å sette en stopper for uønsket hundehold når det virker truende og oppfattes svært negativt av mange mennesker. ...»

Videre fremgår at lovreguleringen

«skal forhindre utvikling av et hundehold som synes unødvendig og uønsket av publikum. Foreløpig har det bl.a. vært fokusert på Pitbullterrier og krysninger av denne. Disse ønskes ikke i Norge og vil være forbudt etter loven. Rundt om i verden finnes det en rekke andre hunderaser som går under betegnelsen kamphunder.».

Etter loven § 10 annet ledd kan den som anskaffet en farlig hund før loven trådte i kraft, beholde hunden. Men hunden kan ikke brukes i avl, og det følger av forskriften at den skal være identitetsmerket, at den ikke kan selges eller omplasseres, og at den alltid skal holdes i bånd ved lufting på offentlig område.

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av loven eller forskriften straffes etter loven § 8 med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Politiets vedtak om avliving eller utvisning kan påklages til Statens dyrehelsetilsyn og bringes inn for domstolene etter vanlige regler, eventuelt ved begjæring om midlertidig forføyning.

I *rettspraksis* foreligger flere avgjørelser om avliving.

Ved Eidsivatings kjennelse 13. juni 1995 ble tolv hunder innført fra Sverige akseptert avlivet på det grunnlag at de ble ansett som krysning av pitbullterrier. Ved Oslo byretts dom 22. september 2000 (RG 2001 s. 467) ble to hunder akseptert avlivet ut fra mistanke om at hundene var krysninger av pitbullterrier. Hundene var angivelig blanding mellom «amstaff, rottweiler og mastiff», men kunne forveksles med pitbullterrier. Hundeeierne kunne ikke dokumentere hundenes angivelige opphav.

Ved Frostating lagmannsretts kjennelse 1. februar 2002 ble to amerikansk staffordshire terriere etter konkret vurdering ansett som farlige hunder og akseptert avlivet etter lovens § 4. Retten uttalte dette:

«Når hundene ikke står på departementets forbudsliste, og når utgangspunktet heller ikke er nylig fysisk skade påført menneske eller dyr etter § 5, er lagmannsretten enig med A i at det må kreves bevis av en viss styrke for å konkludere med at hundene er farlige. At de er store og lekelystne, er selvsagt ikke nok.

Ut fra de episodene som det er redegjort for i namsrettens kjennelse, finner imidlertid lagmannsretten at hundene gjentatte ganger de senere år – overfor barn og voksne – har skapt redsel. I den forbindelse er det også relevant at hundene er meget store og har et visst slektskap til American Pit Bull Terrier ... I straffedom 20. november 2001 uttalte Trondheim byrett:

«Det må riktignok legges til grunn at de tre kamphundene tiltalte hadde i den aktuelle periode er lovlige å holde. Men hundenes egenart fordrer spesiell aktpågivenhet som tiltalte har neglisjert ved flere anledninger.»

Namsretten har vist til episoder:

1. I mai 1996 bet B en kvinne i ankelen i noen sekunder. Det var ikke noe hardt bitt, men det ble hull i buksen og overflatiske riper i huden. A hadde latt hunden gå løs uten forsvarelig tilsyn.
2. Han erkjente i straffesak i 1998 at han årene forut flere ganger hadde latt sine hunder gå løse i strid med gjeldende bestemmelser.
3. Politiet mottok flere telefoner fra As nabolag om tiltaltes hundehold, og politibetjent Dombu og kollega Simensen oppsøkte tiltalte i mai 2001. A slapp «B» ut i gangen til politifolkene, hvor hunden «sprang rundt Dombu og mellom beina hans», hvoretter Dombu ble livredd og kollegaen Simensen sto som en «saltstøtte» og så på. Hunden hoppet opp på Dombu flere ganger, på begge sider av kroppen, mens A under hele opptrinnet angivelig «satt på gulvet og smilte».
4. Mindre enn to uker senere i mai 2001 skal «C» ha angrepet F bakfra, mens hun drev med hagearbeid. Hunden la forlabbene på ryggen hennes og bet seg fast i den ene fletten hennes og tok tak i hårbåndet. Hun ble paralyisert av redsel.
5. Deretter løp hunden ned på veien til en jente på 10 år, G. «Hunden kom tett innpå jenta og hoppet rundt henne, men kom aldri i berøring med henne». Jenta skal ha blitt veldig redd, og var redd for hunder i lang tid deretter.
6. Den 2. september 2001 på X, skal «C» ha løpt bort til og hoppet på en 3 år gammel jente, H, og lagt seg over ungen, som hylte.
7. Den 16. september 2001 på Z, skal «C» ha stilt seg opp og bjeffet foran I som syklet i skogen. Hunden gikk angivelig to ganger til

angrep ved å bykse på ham og vise tenner.

Hundene må i utgangspunktet vurderes individuelt. «Bs» bitt i 1996 ligger så langt tilbake i tid, at det isolert sett ikke kan tillegges stor betydning. Hendelsen med politimennene i mai 2001 er heller ikke nok til å begrunne avlaving. – «C» har vært involvert i flere ubehagelige episoder i 2001, og virker mer pågående.

Det kan reises spørsmål om psykiske påkjenninger fra hundene kan være tilstrekkelig for avlaving etter kamphundloven § 5 første ledd 1. punktum. Lagmannsretten behøver ikke å ta stilling til det. At hund gjentatte ganger skaper frykt, er under enhver omstendighet et relevant moment ved vurdering av aggressivitet og farlighet etter § 4.

Lagmannsretten ser det slik at American Staffordshire Terriere som de aktuelle, lettere kan bli karakterisert som farlige når de er hos en eier som ikke følger dem opp; ikke passer på dem og hindrer at de involverer seg med andre dyr og mennesker. A har vist, gjennom de refererte hendelsene med «B» og «C», og med sitt eierforhold til «D» som endte med avlaving, at han ikke er påpasselig nok og beskytter omgivelsene mot hundene. Lagmannsretten slutter seg til namsrettens konklusjon. «B» og «C» må anses som «farlige hunder» i As varetekt. De har opptrådt aggressivt, og det må anses sannsynlig at de ved fortsatt opphold hos A vil påføre dyr eller mennesker – ikke bare psykisk, men også fysisk skade.

Man må foreta en forholdsmessighetsvurdering. Behovet for avlaving må veies mot eierens glede ved å ha hundene. I denne forbindelse er det relevant at kamphundloven er ment å skulle være forebyggende; å skulle avverge skade. De refererte episodene viser umotiverte og uforutsigbare angrep – ikke utslag av provokasjoner eller uforstandig opptreden overfor hundene. Med kamphunder som de aktuelle, og ut fra tidligere erfaringer med hundeeier, kan det ikke oppstilles vilkår om skade som foreskrevet i § 5, før det aksjoneres. Nå er «B» og «C» i forvaring hos politiet. Lagmannsretten er enig med namsretten i farevurderingen. Ved eventuell tilbakelevering, er sannsynligheten for at hundene vil angripe noen større, enn for at de ikke vil gjøre det. Det må også tillegges vekt ved helhetsvurderingen. Avlaving anses ikke som uforholdsmessig for noen av hundene.»

Saken ble påkjært til Høyesteretts kjæremålsutvalg, som ved kjennelse 15. april 2002 forkastet kjæremålet (Rt. 2002 s. 423). I kjæremålsutvalgets kjennelse er følgende uttalt:

«Etter kamphundloven § 4 er det forbudt å holde eller avle farlige hunder. Slike hunder kan

kreves avlivet. Hva som regnes som farlige hunder er regulert i lovens § 2. Det er hunder som er «spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr».

Etter bestemmelsens annet ledd kan departementet bestemme at nærmere angitte raser skal omfattes av loven. De aktuelle hundene er av rasen American Staffordshire Terrier. Denne rasen er ikke oppført på departementets liste over hunder. Oppføring på listen er imidlertid ikke avgjørende i den forstand at ikke også hunder av andre raser etter en konkret vurdering kan omfattes av det som regnes som farlige hunder etter kamphundloven § 2.

Lest i sin sammenheng kan ikke lagmannsretten forstås annerledes enn at den har lagt til grunn at hundene ut fra sin egenart er farlige. Den har vist til en rekke episoder og hendelser for å illustrere karakteren av hundene. Lagmannsretten uttaler om hundene: «De har opptrådt aggressivt, og det må regnes som sannsynlig at de ved fortsatt opphold hos A vil påføre dyr eller mennesker – ikke bare psykisk, men også fysisk skade.» Utvalget kan ikke se at den konkrete vurdering som er foretatt indikerer noen uriktig lovtolkning.

Lagmannsretten har, som påpekt av den kjærende part, også trukket inn uheldige sider ved As hundehold. Dette må forstås slik at retten vurderer hundeholdet på en slik måte at det medvirker til at hundene over tid blir farligere. Det kan ikke være uriktig lovtolkning å ta hensyn til dette. I det hele kan utvalget ikke se at det her foreligger feil som kan gi grunnlag for å oppheve lagmannsrettens kjennelse.»

I Oslo har særlig Stovner politistasjon fra våren 2002, med bakgrunn i en rekke henvendelser om farlige hunder, systematisk fulgt opp forbudet mot fire typer kamphunder. Formålet er bl.a. å skape trygghet i områder som har vært plaget av kamphunder og deres eiere og å forebygge farlige følger av hundeholdet, dyremishandling og hundekamper. En del hunder som ut fra utseendet ikke kan skilles sikkert fra forbudte hunder, er tatt hånd om og avlivet etter at hundeholderen ikke dokumenterte hundens rase på troverdig måte. Politiet tar jevnlig hånd om flere slike hunder. En god del av de gjenværende hundene i miljøet er identitetsmerket. Identitetsmerket knytter hunden til et registeringsbevis med en tilknyttet stamtavle fra som regel Norsk Kennel Klub, som oppgir hunden som amerikansk staffordshire terrier. Politiet aksepterer dette som dokumentasjon dersom det ikke kan sannsynliggjøres at hunden trass disse papirene er en forbudt hund. Identitetsmerke og registreringsbevis med angivelse av hunderasen godtas ikke som til-

strekkelig dokumentasjon hvis ikke en stamtavle følger med.

Også staffordshire bullterrier og bullterrier forekommer i miljøet og anses som en del av dette problematiske hundeholdet ifølge informasjon departementet fikk i møte med Politidirektoratet og Stovner politistasjon 7. oktober 2002. Men disse forekommer i klart mindre antall enn hunder som angivelig er amerikansk staffordshire terrier. Renraset bullterrier fremstår for øvrig med et klart annet utseende enn de forbudte kamphundtypene.

Trening av hunder for forsvars- eller angrepsformål rammes ikke av et eksplisitt forbud etter gjeldende norsk rett. Hundesportsgrenen IPO (for «internasjonale prøveregler») har stor tilslutning på verdensbasis. I Norge er dette forholdsvis nytt. IPO består av tre disipliner: sporarbeid, lydighetsarbeid og forsvarsarbeid. Stort sett benyttes i denne treningen hunder av tjenestehundrasene, og i dag dominerer så vidt forstås belgiske fårehunder, schäferhunder, rottweilere og dobermann. Som del av forsvarsarbeidet skal hunden bl.a. i ulike konstruerte situasjoner trenes til å avverge angrep ved å gripe fatt i angriperens arm med et fullt, fast og rolig grep. Når hunden har fast grep, tildeles den (ved noen øvelser) stokkeslag og skal motstå dette. Den skal i forhold til flyktende person stanse denne med et grep i armen. Under trening spilles det på hunders ulike naturlige drifter (byttedrift, forsvarsdrift, aggresjon m.m.) og bl.a. på fryktfølelse og usikkerhetsfølelse. Treningsmetodene finnes i detalj beskrevet på internett. Justisdepartementet har ikke vurdert treningens forhold til dyrevernsloven, men konstaterer at slik trening i privat regi uten samfunnsmessig nytteformål pågår åpent og med publiserte metoder uten at det har medført inngrep etter dyrevernsloven eller andre mer generelle bestemmelser.

15.2 Utenlandsk rett

15.2.1 Danmark

Den danske dyreværnslov, lov 6. juni 1991 nr. 386, fastsetter i § 10 stk 1 at justisministeren kan fastsette regler om «forbud mod hold af dyr, der kan frembyde fare eller skabe frygt, eller som vanskelig kan holdes i fangenskab på dyreværnsmessigt forsvarlig måde». Etter samme paragraf stk 2 kan politimesteren eller politidirektøren avgjøre at dyr som holdes i strid med regler fastsatt etter stk 1, «om fornødent skal aflives».

Med hjemmel i dyreværnsloven § 10 er det utferdiget bekendtgørelse 6. juli 1991 nr. 748 om for-

bud mod hold af særligt farlige hunde. Bekendtgørelsen §§ 1 – 4 lyder slik:

«§ 1. Besiddelse og avl af følgende hunde er forbudt:

- 1) Pit bull terrier og
- 2) Tosa.

Stk. 2. Forbuddet i stk. 1 gælder tillige for krydsninger, hvori de nævnte hunde indgår.

§ 2. Personer, som den 1. december 1991 var ejere af de i § 1 nævnte hunde, kan dog fortsat besidde disse, såfremt der indgives anmeldelse herom til politiet senest den 1. februar 1992, og såfremt hundene forsynes med en øretatovering og steriliseres. Anmeldelse skal ske på en særlig blanket, der udleveres af politiet, og som på blanketten attesterer retten til at besidde de i § 1 nævnte hunde. Forinden indgivelse af anmeldelse til politiet, skal anmeldelsesblanketten forsynes med en erklæring fra en dyrlæge om, at øretatovering og sterilisation har fundet sted.

Stk. 2. Den attesterede anmeldelse skal opbevares af ejeren og skal på forlangende forevises politiet.

§ 3. Hunde, som nævnt i § 2, stk. 1, må ikke overdrages. Hvalpe, der fødes af sådanne hunde efter bekendtgørelsens ikrafttræden, skal straks efter fødslen ved ejerens foranstaltning aflives af en dyrlæge.

Stk. 2. Hunde, som nævnt i § 2, stk. 1, må kun holdes på ejerens bopæl. På steder, hvortil der er almindelig adgang, skal sådanne hunde føres i bånd af ejeren eller af en person over 15 år, der hører til ejerens faste husstand. Hundene skal tillige være forsynet med mundkurv.

§ 4. Overtrædelse af §§ 1–3 straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. Hunde, der holdes i strid med § 1, aflives ved politiets foranstaltning. Det samme gælder hunde, som nævnt i § 2, stk. 1, for hvilke der ikke den 1. februar 1992 er indgivet anmeldelse, hunde, der overdrages i strid med § 3, stk. 1, samt hvalpe, som nævnt i § 3, stk. 1, der ikke er aflivet. Det samme gælder hunde, der i gentagelsestilfælde færdes i strid med reglerne i § 3, stk. 2.»

15.2.2 Sverige

Den svenske djurskyddsförordning (1988:539) fastsetter i 19 a § dette:

«Det är förbjudet att inneha eller genom avel frambringa hundar som

1. har extremt stor kamplust,
2. blir lätt retade och biter,

3. bara med svårighet kan förmås avbryta ett angrepp och

4. har en benägenhet att rikta sitt kampintresse mot människor eller andra hundar.»

Som nevnt under punkt 2.1 foran pågår for tiden en enmannsutredning om farlige hunder, bl.a. på bakgrunn av økende antall angrep fra farlige hunder i Stockholm. I meddelelse fra det svenske Jordbruksdepartementet 14. februar 2002 er det sagt at den «senaste tidens olyckshändelser visar att även s.k. familjehundar kan bete sig oväntat och farligt». I utredningsmandatet fremgår det at forbudet i djurskyddsförordningen har vært problematisk å sette ut i livet:

«En ... del av problemet är att fastställa om en hund verkligen har oönskade egenskaper. ...

Det har inte varit möjligt att hänföra farliga hundar till en särskild hundras. Det icke önskvärda beteendet kan utvecklas och förstärkas genom bl.a. felaktig avel eller felaktig hantering och mycket stora individuella variationer förekommer inom varje ras. Detta innebär att farliga individer inte kan identifieras utan hjälp av mycket tillförlitliga testmetoder. Samtidigt har kritik framförts bl.a. mot de testmetoder som idag används. Tester utförs på olika sätt runt om i landet och metoderna är inte enhetliga.»

15.2.3 Tyskland

I Tyskland ligger hundelovgivningningen som utgangspunkt på delstatsnivå. På nasjonalt nivå ble det 12. april 2001 vedtatt en lov «zur Beschränkung des Verbringens oder der Einfuhr gefährlicher Hunde in das Inland». Bakgrunnen for loven er økende og bekymringsfulle angrep fra farlige hunder mot mennesker i Tyskland i året 2000.

Som farlige hunder regner loven pitbullterrier, amerikansk staffordshire terrier, staffordshire bullterrier, bullterrier og blandingshunder der disse hundetyperne inngår. Lovens hovedregel er at slike hunder ikke skal bli innført eller medbragt fra andre land til Tyskland. En forordning (av 3. april 2002) fastsetter visse unntak. Samme forbud kan fastsettes for andre hundetyper som formodes å være farlige. Overtredelser kan straffes med fengsel opptil to år eller bøter. Det synes forutsatt at bøtenivået kan gå meget høyt. Hundene kan inndras.

Etter den tyske dyrevernloven gjelder et forbud mot avl som forsterker arvelig betinget aggresjon.

Den tyske straffeloven rammer overtredelser av delstatslovgivning som inneholder forbud mot avl og handel med farlige hunder.

På delstatsnivå kan det gjelde ytterligere regler. F.eks. er det for Berlin bestemt at følgende hunder

og krysninger med dem regnes som farlige hunder (Verordnung über das Halten von Hunden in Berlin av 5. november 1998 § 3):

1. Pitbullterrier
2. American Staffordshire Terrier
3. Staffordshire Bullterrier
4. Bullterrier
5. Tosa Inu
6. Bullmastiff
7. Dogo Argentino
8. Dogue de Bordeaux
9. Fila Brasileiro
10. Mastin Espanol
11. Mastino Napoletano
12. Mastiff.

Ut over dette setter forordningen kriterier for at også andre hunder kan regnes som farlige.

For farlige hunder er det gitt en rekke bestemmelser. Mest vidtgående er et forbud mot avl av de hundetyperne som er nevnt i § 3 nr. 1–5.

15.2.4 Frankrike

I Frankrike skal alle hunder registreres. Code Rural har siden 1999 regler om farlige hunder, se Section 2: Les animaux dangereux et errants Article L211–11 til L211–16, jf. Arrêté du 27 avril 1999 pris pour l'application de l'article 211–1 du code rural et établissant la liste des types de chiens susceptibles d'être dangereux, faisant l'objet des mesures prévues aux articles 211–1 à 211–5 du même code. Lovverket opererer med tre kategorier hunder:

- *angrepshunder*
- vakt- og forsvarshunder
- andre hunder

Som *angrepshunder* («les chiens d'attaque») regnes hunder som ut fra sine fysiske kjennetegn er *sammenlignbare* med hunder av enkelte andre raser, uten å være oppført i en slektsbok/genbok («livre généalogique») som er anerkjent av landbruksministeren. Dette gjelder hunder som *likner* på rasene staffordshire terrier og amerikansk staffordshire terrier («pit-bulls» brukes som en fellesbetegnelse på hunder som ligner på disse to rasene), mastiff («boerbulls» brukes som fellesbetegnelse) og tosa. Vedlegget til forskriften beskriver nærmere hvordan hunden skal se ut for å falle inn under disse gruppene. Så vidt forstås blir hunder som *er av* rasene staffordshire terrier, amerikansk staffordshire terrier, mastiff og tosa ikke regnet som angrepshunder. Det er hunder som *likner på* disse som omfattes.

Sterilisering er obligatorisk for angrepshunder av begge kjønn. Erverv, overdragelse (gratis eller

mot vederlag), import og introduksjon av slike hunder er forbudt, unntatt i tilfeller der myndighetene har tatt hunden fra eieren i samsvar med art 211–11 (se nedenfor) og overført den til organisasjoner som formidler kontakt med mulige nye eiere. I realiteten betyr dette at hundetyperne etter hvert ikke vil forekomme.

Angrepshunder kan ikke tas med på offentlig transport, offentlige steder (med unntak av veier) eller lokaler som er åpne for offentligheten. På offentlig vei og i fellesarealer i flerfamiliehus og leiegårder må de ha munnkurv og holdes i bånd av en myndig person.

Som *vakt- og forsvarshunder* («les chiens de garde et de défense») regnes hunder av følgende raser: Staffordshire terrier, amerikansk staffordshire terrier, rottweiler og tosa, samt hunder som ut fra sine fysiske kjennetegn er sammenlignbare med hunder av rasen rottweiler, uten å være oppført i en «livre généalogique» som er anerkjent av landbruksministeren.

Vakt- og forsvarshunder kan lovlig erverves og innføres. De må ha munnkurv og holdes i bånd av en myndig person på offentlig transport, offentlige steder (også veier), lokaler som er åpne for publikum og i fellesarealer i flerfamiliehus og leiegårder.

Ved klassifiseringene av ulike hundetyper legger den franske loven vekt på hundenes ytre kjennetegn. Hundene faller inn under restriksjonene dersom de enten *er av* visse typer eller *likner på* visse hundetyper.

Den franske loven setter *krav til eiernes personlige egenskaper* for å ha både angrepshunder og vakt- og forsvarshunder.

Følgende personer kan ikke ha slike hunder:

(1) personer under 18 år

(2) umyndige over 18 år, dersom det ikke er godkjent av overformynderiet

(3) personer som tidligere enten er dømt for en forbrytelse eller dømt til fengsel (betinget eller ubetinget) for en forseelse registrert i bulletin 2 i strafferegisteret (ikke de minst alvorlige forseelsene).

(4) personer som tidligere har blitt fratatt en hund med hjemmel i art L211–11 (se nedenfor). Borgermesteren kan imidlertid etter 10 år gjøre unntak fra dette punktet etter en skjønnsmessig vurdering.

Personer som ikke er utelukket som følge av disse fire vilkårene, skal sende en *erklæring til bostedskommunen*. Her skal det godtgjøres

- at hunden er registrert i samsvar med lovens krav,
- at den er vaksinert mot rabies,
- at den er sterilisert, dersom den klassifiseres som en angrepshund, og

- at eieren (eventuelt den som har oppsyn med hunden) har ansvarsforsikring for skade hunden gjør på tredjeperson eller dennes eiendom.

Art 211–11 gjelder *alle hunder*, uavhengig av om de omfattes av reglene om angrepshunder og vakt- og forsvarshunder. Bestemmelsen regulerer sanksjonsmulighetene i tilknytning til enkeltstående hunder som blir ansett å utgjøre en fare for mennesker eller husdyr.

Borgermesteren kan da kreve forebyggende tiltak fra eieren (eller den som har oppsyn med hunden). Dersom disse ikke blir etterlevd, kan borgermesteren sette hunden i et mottak, og ved fortsatt manglende etterlevelse kan den avlives eller gis bort til organisasjoner som formidler kontakt med mulige nye eiere.

Ved umiddelbar og alvorlig fare for mennesker eller husdyr kan borgermesteren bestemme at hunden straks skal plasseres i et slikt mottak, for avlaving eller overføring til organisasjoner som nevnt ovenfor.

Utgiftene dette medfører skal belastes eieren eller den som har oppsyn med hunden.

Loven inneholder også regler om dressur av hunder. Å dressere hunder til å angripe kan kun skje av organisasjoner godkjent av myndighetene, og bare for formål som overvåking, vakthold og pengetransport. Dressøren må være offentlig godkjent, og for å bli godkjent kreves det at man beviser at man er faglig kvalifisert. Også kjøp av gjenstander som er tiltenkt å brukes til å trene hunder til angrep er forbudt dersom man ikke er en offentlig godkjent dressør.

15.2.5 Spania

I Spania gjelder lov 23. desember 1999 nr. 50 om hold av potensielt farlige dyr. Loven gjelder alle slags dyr, men det er etter fortalen særlig erfaringene med og farene ved *hunder* som ligger til grunn for den.

Etter legaldefinisjonen i artikkel 2 omfatter uttrykket «potensielt farlige dyr»

(1) farlige ville dyr og

(2) husdyr, særlig hunder, av en art eller rase som, utfra rasens eller artens aggressive lynne, størrelse eller kjevskraft, har evne til å skade eller drepe mennesker og andre dyr, eller skade ting.

Loven er en nasjonal rammelov for dyrehold der det legges opp til en kommunal, administrativ kontroll, herunder gjennom utfyllende forskrifter.

Hovedelementet er en lisensordning. Etter artikkel 3 krever det å ha farlige hunder (og andre potensielt farlige dyr) en forhåndslisens fra vedkom-

mende kommune. Loven oppstiller visse minstekrav for å få lisens. Søkeren må

(1) være myndig,

(2) være generelt skikket til hundehold,

(3) ikke tidligere være dømt for bestemte voldsforbrytelser (herunder drap, legemsformærmelse, legemsbeskadigelse, frihetsberøvelse, seksualforbrytelser, tilknytning til væpnede kretser/grupperinger) eller tidligere brutt regler om hold av farlige dyr.

(5) forelegge en attest om søkerens psykiske helsetilstand,

(6) tegne ansvarsforsikring (for skade dyret volder tredjemann, minstebeløpet angis i forskrift).

Så vidt forstås skal den enkelte kommune i prinsippet utøve et skjønn ved behandlingen av lisenssøknader og kan herunder oppstille tilleggskrav, f.eks. krav om kurs i dyrehold.

Hundeeiere, oppdrettere og innehavere av farlige hunder må også sørge for å få hunden identifisert og registrert hos de lokale myndigheter, jf. artikkel 5.

Loven inneholder også særlige regler knyttet til dressur og dressurvirkosomhet, jf. særlig artikkel 7. Dressur av hunder til kamphunder er forbudt. Når det gjelder dressur til vakthund eller forsvarshund kreves det en særlig tillatelse, som også utstedes av kommunen på nærmere vilkår. Blant de uttrykkelige nevnte minstekrav er referanser og relevant erfaring med dressur, samt egnede lokaliteter.

Hver kommune skal opprette registre over hundidentiteter samt lisenser og tillatelser utstedt med hjemmel i loven.

I offentlige rom gjelder båndtvang (med bånd på maksimalt 2 meter) samt plikt til passende munnkurv.

Sanksjonene ved overtredelse er bøter, se lovens artikkel 13. Man har tre nivåer av lovbrudd. For simple brudd på loven gis det bot inntil (ca) kr 2500, for grove brudd gis bot inntil kr 20.000 og for meget grove brudd gis bot inntil kr 125.000. Loven inneholder også lister over lovbrudd som skal anses som henholdsvis grove og meget grove. Som grove lovbrudd regnes brudd på båndtvang eller plikt til munnkurv, å unnlate å ta de nødvendige forholdsregler for å unngå at hunden rømmer, å unnlate å identifisere hunden, å unnlate å sørge for registrering av hundeholdet, uforsvarlig hundetransport samt ulike brudd på informasjonsplikten i forbindelse med lisensbehandlingen, registreringen o.l. Som meget grove lovbrudd regnes å forlate hunden, å inneha farlig hund uten lisens, salg eller annen overføring av hund til person som mangler lisens, dressur med ulovlig formål (herunder kamphund), organisering av eller deltakelse i hundeut-

stillinger e.l. med det formål å vise aggressive hunder.

Utover dette gir loven myndighetene hjemmel til, under nærmere bestemte vilkår, å beslaglegge hunden, hvilket i praksis synes å måtte innebære avlaving.

Loven er utfylt ved en kongelig forordning 22. mars 2002 nr. 287 som slår fast at lisenskravet gjelder for pitbullterrier, staffordshire bull terrier, amerikansk staffordshire terrier, dogo argentino, fila brasileiro, tosa inu og akita inu.

15.3 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

I høringsnotatet var bestemmelsene om forbud mot farlige hunder tatt inn i lovutkastet § 12:

«Det er forbudt å holde, avle eller innføre farlige hunder. Innføringsforbudet gjelder også sæd og embryo fra farlige hunder. Farlige hunder skal avlives eller pålegges utført fra riket etter vedtak av politiet. Politiets vedtak kan påklages til den myndighet departementet fastsetter. Klagen kan ikke føre til utsatt iverksetting av vedtaket uten at hunden blir sikkert forvart.

Med farlige hunder er i paragrafen her ment hunder som er spesielt aggressive, kampvillige eller utholdende, og som på grunn av en slik egenskap er farlige for mennesker og dyr. Departementet kan gi forskrifter som fastsetter at hunder av nærmere angitte raser eller -typer alltid reknes som farlige hunder. Tilsvarende regler som for farlige hunder kan ved forskrift fastsettes for hunderaser eller -typer som kan forveksles med farlige hunder.

Dersom det er tvil om en hund er en farlig hund, kan politi og tollmyndigheter kreve at eieren eller innehaveren av hunden dokumenterer dens rase eller type. Hvis ikke dette blir dokumentert på stedet ved innførsel eller innen en rimelig frist ellers, regnes hunden som en farlig hund.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring og til utfylling av bestemmelsene i paragrafen her.»

I høringsutkastet § 16 annet og tredje ledd fremgikk følgende overgangsbestemmelse:

«Den som har skaffet seg en farlig hund før 20. juli 1991, kan beholde hunden uansett forbudet i § 12, men hunden kan ikke brukes i avl. Slike hunder skal alltid bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt. § 14 annet ledd gjelder tilsvarende.

Forskrift etter § 12 annet ledd tredje punktum gjelder ikke for hunder som noen har skaffet seg før forskriftens ikrafttredelse.»

I høringsnotatet var forslaget behandlet under punkt 4.2.6:

«I lovutkastet § 12 første ledd tredje punktum er det foreslått en regel om at farlige hunder skal avlives eller pålegges utført fra riket. Politiet skal etter eget skjønn i alle tilfelle enten beslutte avlaving eller pålegge utførsel. Det er her en forutsetning at hunden som praktisk hovedregel skal bli avlivet. Men departementet mener at politiet bør ha adgang til å velge å pålegge hunden utført i spesielle tilfeller. Departementet har særlig i tankene at politiet bør kunne velge å pålegge en hund utført, slik at en utlending som nylig har krysset grensen uten å vite om det norske forbudet, skal kunne bli gitt anledning til å dra fra riket med hunden i live til et land der hunden ikke måtte være forbudt.

Politiets vedtak skal kunne påklages, men ut fra begrunnelsen for forbudet mot farlige hunder, bør ikke klagen kunne føre til utsatt iverksetting av vedtaket uten at hunden blir sikkert forvart, se lovutkastet § 12 første ledd fjerde og femte punktum. Klageren kan ikke kreve at politiet besørger eller bekoster forvaringen.

Justisdepartementet stiller spørsmål om hvorvidt det ut fra hensynet til en effektiv håndheving av forbudet mot farlige hunder, er behov for å kunne fastsette et tilsvarende forbud relatert til hunderaser eller -typer som kan forveksles med farlige hunder. Et slikt forbud blir i tilfelle gjort gjeldende overfor nærmere angitte hunderaser eller -typer som i seg selv ikke anses som farlige etter lovutkastet § 12 annet ledd første og annet punktum. Lovutkastet § 12 annet ledd tredje punktum er nytt i forhold til den gjeldende kamphundloven, og fastsetter at det ved forskrift kan settes forbud mot bestemte hunderaser eller -typer som kan forveksles med farlige hunder.

Justisdepartementet foreslår at definisjonen av farlige hunder ikke som etter kamphundloven § 2 første ledd i dag skal kreve at hundene er spesielt «aggressive, kampvillige og utholdende». I stedet krever lovutkastet § 12 annet ledd første punktum at de er «spesielt aggressive, kampvillige eller utholdende», og videre at hundene på grunn av «en slik egenskap» er farlige for mennesker og dyr.

Etter kamphundloven plikter den som har ansvar for hunden å dokumentere dens rase eller type dersom det er tvil om hvorvidt hunden faller inn under loven. Hvis ikke dokumentasjon fremlegges, behandles hunden etter lovens bestemmelser. I lovutkastet § 12 tredje ledd annet punktum foreslår Justisdepartementet at det blir presisert at dokumentasjon skal skje «på stedet ved innførsel eller innen en rimelig frist ellers».

Problemstillingen om *blandingshunder ulv/hund* og spørsmålet om *angreps- og forsvarstrening av hunder* var ikke behandlet i høringsnotatet.

15.4 Høringsinstansenes syn

Farlige hunder.

Oslo politidistrikt er

«... enig i at det ikke synes hensiktsmessig å opprettholde den eksisterende kamphundlov ved siden av en ny lov om hundehold, og har ingen innvendinger til at denne tas inn i den nye hundeloven. Departementet har bedt om synspunkter på hvordan denne loven fungerer pr. i dag. Etter Oslo politidistrikts oppfatning er dette et relativt omfattede spørsmål, som vanskelig kan besvares i sin fulle bredde innenfor den foreliggende høring. Noen praktiske momenter skal likevel nevnes.

I henhold til kamphundloven med forskrift er det hundeeier som må dokumentere «hundens identitet ved stamtavle eller registreringsbevis og identitetsmerke» – dersom det er grunn til å tro at hunden tilhører en farlig rase eller blanding med slik. Hvorvidt begge deler skal være oppfylt – registreringsbevis og ID-merke – er uklart. Etter analogi til andre regler om innførsel av dyr har Oslo politidistrikt lagt til grunn at begge deler skal foreligge. Forskriften gir departementet en dispensasjonsadgang. Denne kan neppe gjelde for alle bestemmelser, og det bør klart fremgå hvilke som er tvingende.

Politiets vedtaksmyndighet bør fremgå klarere. Det står nå «...kan av politiet kreves avlivet». ... Det kan være grunn til å anta at antall hunder av ulovlig rase er økende. Politiet har opplysninger som tilsier at hundekamper i enkelte miljøer er forekommende, med store lidelser for hundene som er involvert. For å «legitimere» en hund av ulovlig rase er det i henhold til våre opplysninger flere muligheter – forfalskning av dokumenter og ID-merking, identitetsbytte med lovlige hunder som American Staffordshire terrier etc. Den eksisterende lov gir ikke et tilstrekkelig godt verktøy til å forhindre disse former for virksomhet, dersom man mener at dette er et mål. Å forby hunder som f.eks. American Staffordshire er en mulighet, men har svært mange konsekvenser. Dessuten finnes det et stort antall slike hunder i landet allerede. Disse må evt. registreres først – helst med DNA.

... Bestemmelsens tredje ledd er uklar. Bestemmelsen inneholder ingen adgang for politiet til å holde «mistenkte» hunder i forvaring.»

Også *Norsk Kennel Klub* har enkelte merknader

om hvordan loven synes å fungere, men fremholder at «man stort sett bare kjenner til de fåtallige saker som er kjent gjennom pressen»:

«Ellers har man det inntrykk at politiet og tollvesenet ikke følger opp loven på tilstrekkelig god nok måte. Bl.a. har man den erfaring at det i tilfelle hvor det foreligger mistanke om at kamphunder utgis for å være hunder av annen rase, er det lett å få godtatt forfalskede registreringsbevis.

Ellers er man enig i at kamphundloven bør videreføres i ny hundelov.»

Flere høringsinstanser gir sin tilslutning til reglene om forbud mot farlige hunder: *Fredrikstad politidistrikt*; «En videreføring av kamphundlovens regler anses meget viktig», *Luster kommune*; «Framlegget i § 12 ... er tilfredsstillende ...», *Soren-skriveren i Inderøy*; «Prinsipielt ser jeg ... ingen grunn til å unnta hunder som er anskaffet tidligere fra noen del av forbudet i utkastets § 12», *Grue kommune*; «en god og påkrevet paragraf. Det er riktig å komme farlige hunder/kamphunder til livs», *Engerdal fjellstyre*; »Man er enig i hovedintensjonene i forslaget. Reguleringer her er nødvendig». *Rådet for dyreetikk* gir sin tilslutning med følgende merknader:

«Enkelte raser er spesielt avlet for aggressive egenskaper. Aggresjon er blant de atferdsegenskaper som lettest lar seg påvirke gjennom seleksjon. En del kamphundraser er i dag forbudt, både i Norge og en rekke andre land. Ikke alle individer av en kamphundrase er farlige, på samme måte som man kan finne farlige individer innenfor de fleste raser over en viss størrelse. Ikke bare arveegenskaper, men behandling av hunden og dressur er her helt sentralt. Internasjonalt diskuteres det derfor om man heller enn å forby raser i stedet bør fokusere på den enkelte hunds egenskaper, samtidig som man slår ned på ulovlige hundekamper. Rådet for dyreetikk tror det kan være riktig å gjøre begge deler. Det skulle være tilstrekkelig med raser å velge blant for den som vil anskaffe hund, selv om kamphundrasene forblir forbudt. Det kan være gode grunner for å begrense utbredelsen av raser som genetisk sett har «kort lunte.»

Arthur Sande Arntzen, Bergen støtter restriksjoner i forhold til hold av «spesielle kamphundraser som er meget farlige, og har flere menneskeliv på samvittigheten», og viser til at de nye tyske og franske lovtiltakene bør være retningsgivende.

Norske Redningshunder gir følgende uttalelse:

«Etter NRHs oppfatning hører disse reglene naturlig hjemme i hundeloven og markerer effektivt at enkelte raser og raseblandinger ikke er

ønsket i Norge. NRH har ikke hatt direkte befatning med denne type problemstillinger idet organisasjonen har interne regler som tilsier at farlige hunder ikke kan benyttes hos oss, men det er et faktum at de nåværende bestemmelsene har hatt en viktig signal- og holdningsskapende effekt på hundemiljøet i Norge. NRH anser det derfor som viktig at reglene med forskrifter videreføres.»

En beskrivelse av kamphundproblematikken m.m. sett med «vanlige» hundeeieres øyne fra et av de geografiske områdene der problematikken er høyst aktuell gir *Ellingsrud Hundeklubb*:

«*Trenger vi en egen lov for byhundene?*

Det er i byer og tettsteder den store populasjonen av hunder generelt og kamphunder finnes. For mange hunder blir sterkt skadet, ofte med tragiske utfall fordi hundeeiere har for dårlig kunnskap om hunder, i særdeleshet såkalte kamphunder og en del andre skarpe hunderaser.

Hunden trenger et lovfestet rettsvern. I loven faller hunden mellom to stoler, den er hverken dyr, bufe eller vilt, og har ikke status som noe annet enn skadedyr. Rettsvernet til en hund som blir angrepet av en annen hund er ikke tilfredsstillende. ... I et angrep på hunder som er forsvarlig fulgt av sin eier må det gis samme rettsvern som på produksjonsdyr og vilt. Med andre ord trenger vi i lovverket rettsvern mot uansvarlige hundeeiere, men også for hunder med ansvarlige eiere. Når en hund angriper en hund som er forsvarlig fulgt av sin eier, må dette betraktes som et angrep på eieren.

I loven bør det også vektlegges den dyremishandlingen kamphunder utsettes for. Likeledes mishandlingen av andre dyr og hunder som blir brukt under opplæring av kamphunder. Det er liten eller ingen hundekunnskap blandt «oppdrettere» og kjøpere av machokamphunder, og for vanlige hundeeiere er det et mareritt å møte disse «Ramboene».

Forvirringen vedrørende Pit Bull – Am.Staff bør også vektlegges, siden de i utgangspunktet er samme hund. Forbud bør gjelde også Am.Staff, ellers er vi like langt. Alternativet må være å tillate begge overnevnte raser, da slipper man i hvertfall jukset. ...

Strengere hundelov, og årsaken. De aller fleste hundeeiere er ansvarsbevisste. Det er de uansvarlige som er årsaken til strengere lover. Derfor er det disse hundeeierne det må slås ned på. Lille Fido er heller ikke like farlige som «ramboene». I dag er det på mote i en del miljøer med store skremmende hunder. Eierne er som oftest uvitende om hundens adferdsmønster og ... konsekvensen dette leketøyet kan forårsake. Vold og kriminalitet er sterkt økende. En fore-

byggende effekt kan være å fjerne kamphundene fra disse miljøene.

Loven må kunne håndheves. Når vi ser tilbake på nåværende kamphundlov, og forvirringen omkring Pit Bull/Am.Staff, kan man vel ikke si at denne har vært lett å håndheve. I våre områder, som tilhører Groruddalen, har vi hatt uholdbare tilstander i mange år. Gjentagne ganger har vi kontaktet politiet som har opplyst at de ikke kan gjøre noe fordi de ikke kan se forskjell på hundene. Ikke før noe skjer har vi fått til svar. Etter vår mening er vel dette i seneste laget.»

Norges Hunder Landsforbund går inn for at straffeloven «§ 354 gis presiseringer i forhold til kamphunder, slik at den midlertidige kamphundloven kan forkastes».

En høringsinstans synes å gå imot å ha særregler for farlige hunder. Dette er *Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr* som gir følgende uttalelse:

«§ 12: Denne paragrafen bør omformuleres eller ikke tas med i hundeloven. Vi ser ingen grunn til denne paragrafen, dersom resten av loven blir slik som i utkastet.»

I tillegg reiser atferdsgruppen spørsmål om hvem som er kompetent til å teste om en hund er spesielt aggressiv, kampvillig eller utholdende og derfor farlig, hvem som er kompetent til å si hvilken rase en hund tilhører og hvordan en eier av en blandingshund kan kreves å ha dokumentasjon for opphavet. Man mener at en slik lov kan bli et «stort mareritt» for myndigheter og hundeeiere, og mener at det allerede er tilfelle med en slik lov i England.

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn synes å mene at ordningen blir feilaktig innrettet:

«Videre er det åpenbart at enhver hund faktisk kan trenes til å oppfylle kriteriene for en «farlig» hundera. ... Når det gjelder aggressivitet og kampvillighet er dette egenskaper som kun i liten grad er fremavlet, snarere er de fremprovosert av ukyndige hundeeiere. Dette bekrefter at fokus nok en gang er satt feil – nemlig på hund fremfor hundeeier. Det er DBOs oppfatning at det ikke er hensiktsmessig å la § 12 inneholde en karakteristikk av hva som menes med farlige hunder, ettersom dette er fullstendig avhengig av hundeeieren. DBO foreslår at man heller bør presisere at hundeeiere som viser seg uegnede til å ha ansvar for hund fradømmes retten til dette på livstid, subsidiært flere år. Årsaker til dette kan være mishandling av hunden, eller fremprovosering av aggressivitet/kampvilje, bruk av hunden i hundekamp, trening av hunder for angrep på mennesker/dyr etc.»

En rekke instanser har mer inngående merknader om *hva som er eller bør anses som farlige hunder*:

Grue kommune fremholder at tiltak mot farlige hunder ikke må «gå utover «rettssikkerheten» til vanlige, tradisjonelle hunderaser i Norge, – slik lovforslaget legger opp til.» *Norges Hunder Landsforbund* mener at «eventuelle forskrifter om kamphunder må være formulert så presist at ingen på «skjønn» kan vurdere en hvilken som helst hund som «farlig rase».

Flere instanser – *Fylkesmannen i Buskerud, Engerdal fjellstyre, Nedre Eiker kommune, Øvre Eiker kommune, Jeger- og Fiskeforeningen Samhold, Øvre Eiker, Foreningen for Hundecomplussering, Dyrebekyttelsen Oslo & Omegn, Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund* og *Jakthunderådet i Norge* stiller spørsmål ved eller går imot at hunder som er «spesielt ... utholdende» skal anses som farlige hunder, jf. ordlyden i høringsutkastet § 12 annet ledd første punktum.

H.r. advokat Tore Sverdrup Engelschjøn bemerker følgende:

«Jeg har aldri hørt om hunder som pga utholdenhet er farlige. Det blir feil i lovteksten. Definisjonen bør referere seg til hunder som er aggressive eller kampvillige av temperament ...»

Fylkesmannen i Buskerud skriver dette:

«Farlige hunder» er i andre ledd definert som blant annet «utholdende» hunder. Med en slik definisjon er alle jakthunder definert som farlige, i det de også kan sies å være «farlige for dyr» da de jager/forfølger enkelte viltarter. Formuleringene må endres.»

Foreningen for Hundecomplussering nevner som eksempel på andre utholdende hunder gjeterhunder, slede- og ambulanshunder.

Fredrikstad politidistrikt og *Norsk Kennel Klub* går imot at hunderaser eller -typer som kan forveksles med farlige hunder skal kunne falle inn under særreglene for farlige hunder, jf. høringsutkastet § 12 annet ledd tredje punktum. *Fredrikstad politidistrikt* mener at denne adgangen er unødvendig, i og med hundeholderens dokumentasjonsplikt for hvilken type en hund er av. Videre fremholdes at en utvidelse som ikke er tilstrekkelig praktisk dokumentert, kan medføre at reglene kan miste en del av sin preventive effekt.

Norsk Kennel Klub mener at det bør kunne fastsettes «regler for DNA-testing hvis det er mistanke om forsøk på å utgi farlige hunder som hørende til annen rase», og fremholder dette:

«Det er flere raser som ikke på noen måte kan betegnes som farlige hunder, men som kan ut-

seendemessig forveksles med slike. Med dagens genteknikk burde man kunne løse dette problem, hvis det foreligger begrunnet mistanke om en villet forveksling. Norsk Kennel Klub står gjerne til disposisjon for et samarbeide om disse spørsmål.»

H.r. advokat Tore Sverdrup Engelschjøn bemerker også følgende:

«Adgang til forbud mot snille og gode hunder som tilfeldigvis kan minne om en pitbull av utseende hører ingensteds hjemme, men må tilskrives noe hysteriske anlegg.»

Flere instanser har ellers nærmere merknader om hvilke hundetyper som bør rammes av forbudet. I en fellesuttalelse 20. mars 2002 skriver *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* dette:

«Ingen ønsker farlige hunder, og i denne sammenheng finnes i dag kamphundeloven med tilhørende forskrifter som forbyr visse raser. Etter vår oppfatning er det viktig at man følger utviklingen og at angivelsen av farlige raser utvides ved behov. Vi finner det også riktig å påpeke at det var Norsk Kennel Klub som tok initiativet til og var med i forarbeidet for og til denne loven.»

Foreningen for Hundecomplussering har bl.a. følgende merknad til høringsutkastet § 12:

«Raser som opprinnelig er avlet frem for kampformål, og som ofte selges både i useriøse hundemiljøer og til førstegangs hundeeiere, er ikke nevnt.»

Før et møte 11. juli 2002 hadde departementet kortfattet informert om de nye tyske lovrestriksjonene, og ved tilleggsuttalelse 3. juli 2002 uttalte *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* dette:

«Den tyske forbundslov om farlige hunder definerer som farlige hunder American Staffordshire Terrier og også Bullterrier.

Etter forespørsel opplyser den tyske kennelklub at tross gjentatte henvendelser til Forbundsregjeringen, har man ikke fått noen begrunnelse for oppregningen av farlige hunder i den tyske lov.

NKK er av den oppfatning at forbudet mot American Staffordshire Terrier er feil, idet denne ikke kan betegnes som farlig hund. Problemet med denne rase er at den ligner meget på rasen Pitbull Terrier.

Som tidligere opplyst har Kennelklubben innført den ordning fra 01.01.2002 at alle hunder i rasen skal fremvise DNA test, slik at det er

bevislig at de registrerte hvalper er etter rasene foreldre. Dermed søker man å motvirke, hva man har hatt mistanke om, at det i forbindelse med registrering av kull i rasen er lagt på noen hvalper ekstra, som er pitbullterriere.

At rasen Bullterrier er tatt med i listen over farlige hunder, oppfattes av NKK som uforståelig.»

Den nevnte problemstilling om omgåelse av pitbull-forbudet gjennom den i dag lovlige hundetyper amerikansk staffordshire terrier, var som sitert også *Oslo politidistrikt* inne på, jf. foran.

Oslo Hundeskole/Geir Marring foreslår i tråd med dette at det innføres *automatiske genprøver av hundetyper amerikansk staffordshire terrier*. Følgende begrunnelse er gitt:

«Denne rasen er inngangsporten til hold av de aller fleste ulovlige kamphundraser. Dersom dette ikke gjøres vil det bli et enda større problem i framtiden, da blandinger av ulike raser kobles sammen med amerikansk staffordshire terrier. Dette har Norsk Kennelklubb startet med, og dette vil gi resultater på sikt. Dette ser vi fra kontinentet.»

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk går derimot inn for et mer omfattende forbud og uttaler følgende:

«Rasene Amerikansk Staffordshire Terrier og Pit Bull Terrier ligner hverandre så mye av utseende at kun genprøver kan skille dem.

I bybildet later det til at disse hunderasene er sterkt økende, og folks frykt for disse to hunderasene er den samme, siden de ikke kan se forskjellen på de to hunderasene etter utseende. Dermed er det i praksis nesten umulig å bli kvitt de ulovlige hundene uten et omfattende apparat.

Vi mener derfor menneskers sikkerhet må gå foran, og at begge hunderasene må forbys. I dag er Pit Bull Terrier forbudt etter Kamphundeloven. Ettersom Amerikansk Staffordshire Terrier er så godt som identisk hunderase, ser vi ingen grunn til å vanskeliggjøre et forbud ved å ha et forbud [som] ikke gjelder for en så godt som identisk hunderase. I Tyskland har de også tatt med rasene Staffordshire-bullterrier og Bullterrier. Disse rasene bør også forbys her.»

Også *Ellingsrud Hundeklubb* går inn for å forby amerikansk staffordshire terrier:

«I 1991 ble en del hunderaser forbudt, bl.a. Pit Bull. Av en eller annen grunn tillot våre myndigheter American Staffordshire Terrier. De fleste vet vel idag at Pit Bull-Am.Staff så å si er identiske hunder, men med forskjellige navn. Dessverre forandrer ikke navnebytte på genene. Dette

visste Pit Bull folket, og den lovlige kamphunden Am.Staff ble innført.

I hele Am.Staffens historie har Pit Bull blitt, og blir blandet med Am.Staff, til å begynne med fordi avlsmaterialet var for snevert, og i Amstaffens relativt korte historie genetisk, går det ikke an å snakke om raseren Am.Staff. I dag har vi en Pit Bull Am. Staff mix som blir reg. som Am.Staff, har falske papirer, eller som er dobbeltregistrert, også i N.K.K. At noen få såkalte «seriøse» eiere har valgt å bruke hundene til andre formål enn kamp, forandrer ikke på det faktum at hundene enten de kalles det ene eller det andre, er avlet for kamp, som gjeterhunder er avlet til å gjete, og jakthunder er avlet til forskjellige jaktformål. Pitbull-Am.Staff skal være kampvillige og utholdende. Å ufarliggjøre Am.Staffen er derfor uansvarlig etter vår mening. Med en hundevant og ansvarlig eier kan også en Pit Bull utmerke seg i andre retninger og til andre formål enn som ren kamphund. Men det er fåtallet.

I de kriminelle miljøene blir Am.Staffen brukt som våpen eller til hundekamper på lik linje med Pit Bull. Og gjennom uansvarlig avl er det umulig å definere hva som er Am.Staff. Det blir for lett å jukse. Selvfølgelig. Det er i utgangspunktet samme hund.»

I møte 7. oktober 2002 med Politidirektoratet og Stovner politistasjon drøftet departementet de problemstillinger som lovforslaget angår med disse instanser. Her og i oppfølgende kontakt fremkom en del faktiske opplysninger om hundeholdet i Oslos østlige drabantbyer. Departementet ba om at disse opplysningene ble sammenfattet i et notat. I notat fra Oslo politidistrikt, kriminalavdelingen, 17. oktober 2002 fremkommer dette:

«De hundene politiet kommer mest i kontakt med i forbindelse med hundekamper, mistanke om ulovlig rase og hunder som skaper frykt i nabolaget, er blandinger av pitbull og amstaff. I mange tilfeller er de også iblandet rottweiler, boxer, bullterrier og staffordshirebullterrier. Det er ofte vanskelig å få stadfestet hva en hund faktisk består av og i størstedelen av tilfellene foreligger det ingen papirer eller eier er ukjent.

Av de hundene som er tatt inn med tydelige skader etter *kamp* er de færreste ren pitbull, men en blanding med en eller flere av de ovennevnte raser. Det er kun i en håndfull tilfeller man har kunnet si med *sikkerhet* at hunder med kampskader er bullterrier eller staffordshireterrier eller blanding av disse.

Hva gjelder antatt *ulovlige hunder* er det mange som fra eiers side hevdes å være av disse to rasene eller kryssninger med disse, men på grunn av manglende dokumentasjon er det vanskelig å være sikker. Spesielt kryssninger

med pitbull, amstaff og staffordshirebullterrier kan være vanskelig å skille fra hverandre.

I mange nabolag er det noen få hunder som skaper frykt ved å gå løse og *anfalle/angripe mennesker og dyr*. Dette gjelder alle typer hunder, men det er en klar overvekt av kamphundlignende hunder som kan være krysninger av en eller flere av de ovennevnte rasene. Også i disse tilfellene mangler eier ofte dokumentasjon og politiet kan ikke være sikker på hvilke raser som er representert.

Bullterrier og staffordshire bullterrier er tette, kompakte hunder. De er forholdsvis små og sterke og består av mye muskler. Staffordshire bullterrier har samme kjevelåsrefleks som pitbullen er kjent for, dvs at kjeven låser seg når den biter. Dette er i hovedsak de fysiske egenskapene som skiller disse to rasene fra ikke-kamphunder.

Av lynne er dette hunder som krever mye av den som oppdrar dem.

Bullterrieren har høy terskel for å bli sint, og er sta og egen. Dersom dette blir utnyttet og den blir tirret ut over sine grenser kan den utvise svært aggressiv oppførsel og være vanskelig å styre.

Staffordshire bullterrier er en mentalt sterk hund som krever klare linjer fra oppdrager. Den ypper sjelden til strid men svarer raskt dersom den blir tirret.

De fysiske egenskapene disse hundene besitter sammenholdt med de negative egenskapene de kan vise ved feil oppdragelse, gjør at de blir brukt i kamphundmiljø. De er ikke mye brukt per i dag, men politiet frykter at dersom bare pitbull og /eller amstaff blir forbudt vil bullterrier og staffordshire bullterrier bli stadig mer brukt i slike miljø.

Et forbud mot disse rasene vil hjelpe til å redusere det problemet politiet har per i dag med å skape trygghet i områder som har vært plaget med aggressive kamphunder. Det vil også gjøre det enklere for politiet å ta kamphunder i forvaring selv om den eksakte rasetilhørighet er usikker, og på den måten reduseres også antallet hunder som brukes i kamp.»

Norges veterinærhøgskole har kritiske merknader til et forbud «på rasenivå», og har også merknader som belyser problematikken med forveksling av ulike hundetyper:

«I utgangspunktet er trolig et forbud på rasenivå ikke hensiktsmessig eller riktig. Dette fordi det verken finnes noen god test/definisjon/muligheter for kontroll av rase, og fordi det trolig er større variasjon innenfor en rase enn mellom raser når det gjelder atferd. Det er de farlige hundene en bør søke å unngå, ikke raser. En rasemessig avgrensning reiser også behov for en

metodikk for objektiv undersøkelse av om en rase er mer eller mindre farlig enn andre, eller, på tilsvarende måte, en test av den enkelte hund.

Til tross for utformingen av dagens regelverk om eiers dokumentasjonsplikt når det gjelder farlige hunderaser, har NVH vært involvert i en rekke saker der en er blitt bedt om å dokumentere (ved hjelp av molekylærgenetiske metoder) raseopphav til hunder. Dette gjelder i første rekke hunder der det er mistanke om at hunden er en Pit Bull Terrier eller krysning av denne rasen. I den forbindelse er det viktig å påpeke at det ved genetisk teknologi både er mulig å angi sannsynlig raseopphav, samt å foreta en individuell identifikasjon av hunder med meget stor grad av sikkerhet. Forutsetningen er imidlertid at det finnes sikre referansematerialer fra de aktuelle raser, noe som dessverre ikke ble sikret fra pit Bull Terrier ved innføring av «kamphundloven».

Det er mistanke om at enkelte hunder kan ha skiftet raseidentitet. Dette sies å kunne gjelde enkelte hunder av rasen American Staffordshire Terrier som egentlig kan være av Pit Bull opphav, men opplysningene er usikre. Slike saker påpeker imidlertid det faktum at en dokumentasjon av rase, som er mulig ved hjelp av genetisk teknologi, likevel ikke kan brukes dersom det ikke eksisterer analysert referansemateriale.

I enkelte saker har vi likeledes blitt bedt om å sannsynliggjøre raseopphav ved hjelp av farskapstest. Dette vil, på grunn av manglende referansedata fra de ulike raser, ofte være eneste mulighet for kontroll av raseopphav. Imidlertid vil det i slike saker svært ofte være vanskelig å gjennomføre en farskapstest fordi foreldrene er døde eller forsvunnet. En farskapstest/avstammingskontroll som har blitt gjennomført, vil likevel kunne ha begrenset verdi, fordi det er umulig å være sikker på reelt raseopphav på foreldrene.»

Departementet vil her også nevne at flere andre høringsinstanser har fremholdt det samme faktiske forhold som Norges veterinærhøgskole; at det trolig er større variasjon innenfor en rase enn mellom raser når det gjelder atferd.

I brev 6. mars 2002 fremholder således *Norges Jeger- og Fiskerforbund* og *Norsk Kennel Klub* følgende:

«De ulike hunderasene har og skal ha ulike atferdsprofiler i forhold til rasens opprinnelige og nåværende bruksområder. Dette er selve grunnlaget for raseavl og det store antall raser. Forskjell i atferd er likevel større mellom enkeltindivider enn mellom gjennomsnitt i rasene. Dette beror på enkeltindividets arveanlegg, den

sosialisering, trening og totale miljøpåvirkning det enkelte individ får.»

Norges Hundekjørerforbund i brev 16. juli 2002 skriver følgende som en generell kommentar:

«Det er ikke rasen som avgjør om hundeholdet er av forsvarlig karakter eller om eventuelle negative hendelser er alvorlige. Ansvarlig hundehold og alvorlige hendelser må vurderes likt uavhengig av type hund. Vi ser det som bortimot umulig å skulle definere hvilke hunderaser som må vurderes som farlige eller truende. Likevel vil vi støtte forslaget om et forbud mot ulvehybrider ...»

Ulvekryssninger.

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk

«ber om at ulvehybrider forbys spesifikt i den nye hundeloven. Erfaringer fra andre land viser at antall ulvehybrider har vokst kraftig, og påfører særlig barn i familier som holder ulvehybrider, store skader. Det er nødvendig å være føre var i Norge mot ulvehybrider.»

I fellesuttalelsen 20. mars 2002 fra *Norsk Kennel Klub, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes Forbund* er det sagt følgende:

«Etter det vi forstår foreligger det i dag et forbud mot kryssning mellom ulv og hund ... Vi ber ... om ... at et slikt forbud innarbeides i lovverket hvis det ikke eksisterer. Det er på sin plass å definere kryssning mellom ulv og hund som en potensiell farlig «hund», og at slike hybrider forbys. Hundekyndige med erfaring fra slike kryssninger karakteriserer individene som meget farlige. Fra USA vet vi at slike hybrider som er holdt som kjæledyr har forårsaket 13 drap og 38 alvorlige angrep på mennesker i perioden 1981 til 1999.»

Folkeaksjonen for en ny rovdyrpolitikk, ved Arnt Orskaug, lokallagsleder Lillehammer har bl.a. uttalt:

«Hvis ulvehybrider er tillatt, virker det meget sannsynlig at [dette må] forbys jfr vedlagte artikkel ... fra *Rutger Law Journal* 1992 [Barbara J. Kramek, *The hybrids howl: Legislators listen – these animals aren't crying wolf*] som tar opp problemene med ulvehybrider i full bredde, bl a dokumenterer en rekke lemlestelser og drap av småbarn i USA utført av ulvehybrider som folk hadde som kjæledyr. Interessen for ulvehybrider i USA fikk oppsving i forbindelse med politikken med reetableringen av ulvestammene og den opinionsbyggende virksomheten for ulv som har blitt drevet ... i USA.»

Denne høringsinstansen har videre gjort gjeldende at dersom

«tsjekkosllovakisk ulvehund og tilsvarende ulvehundraser er tillatt, er det rimelig å tro at de ulovlige ulvehybridene ... blir ... vanskelig å skille fra tillatte ulvehybrider og blandingshunder av disse. Etter hva jeg har hørt har Tyskland også forbudt amstaff, og har slik unngått forvekslingsproblemene mellom amstaff og pit bull. Den tilsvarende effekten burde en kunne få ved å forby både ulvehundraser som er avlet for å likne på ulv (irsk ulvehund er ikke dette) og ulvehybrider.»

Ben Werner peker på at hundetyperne tsjekkosllovakisk ulvehund og saarloos wolfhund er blandinger av hund og ulv som er importert til Norge, og fremholder at de

«bør forbys ... at de er skadelige for norsk natur og at de frembringer frykt med sitt utsende/ulvelikhet, samt har en adferd med ulvens sterke jaktinstinkt og hundens beskyttelse/oppsøkende adferd som gjør rasene farlige både mot vilt og i gitte situasjoner ... også for folk (spesielt for barn som løper/eller faller) dvs utløser jaktadferd/byttedrift.»

Norsk Kennel Klub ble etter at spørsmålet om tsjekkosllovakisk ulvehund og saarloos wolfhund kom opp orientert om dette, og avga 19. september 2002 følgende uttalelse:

«Når det gjelder spørsmålene om de to nevnte rasene (saarloos ulvehund og tsjekkosllovakisk ulvehund), er det feil å karakterisere disse som ulvehybrider. At begge rasene har aner tilbake til ulv er et faktum, men dette gjelder faktisk alle raser. (Ulv og hund kan parre seg med hverandre og få fertile avkom.) Her er rasene fremavlet ved en bevisst avl over lang tid og av svært kompetente personer med stor faglig, genetisk kompetanse og innsikt.

Å sidestille disse med dagens såkalte hybrider vil være å lage en debatt som kun er svart eller hvit. Det er for enkelt og også feil. Spørsmålet vil da i neste omgang være, siden mange av våre raser har en eller annen tilknytning til ulv i sin spede oppstart, når går betegnelsen hybrid ut? Hvor mange generasjoner skal og må det være? Hvor mange år skal ha gått?

Begge rasene er godkjent av FCI (Federation Cynologique Internationale med hovedsete i Thuin, Belgia), den internasjonale organisasjonen NKK er medlem av.

Historikken i denne godkjennelsen er lang, og kort referert at saarloos ulvehund (opprinnelsesland Holland) ble godkjent i 1975 og tsjekkosllovakisk ulvehund i 1989 (som nasjonal rase i det daværende Tsjekkoslovakia i 1982) og

finnes hovedsakelig i sine hjemland, bare i liten utstrekning i andre land.

For å bli godkjent som (ny) rase av FCI kreves et positivt vedtak av FCIs generalforsamling og etter en positiv innstilling fra FCIs vitenskapelige komite. For i det hele tatt å få en slik innstilling, må det land som søker om godkjenning av ny rase legge frem dokumentasjon på at rasen består av minst 8 blodslinjer (og hver blodslinje må minst ha 2 hannhunder og 6 tisper). Mellom disse blodslinjene må det ikke være noen krysninger de siste 3 generasjoner og det må finnes en populasjon på minst 1.000 hunder til sammen. Dette gir grunnlaget for en midlertidig godkjenning. Endelig godkjenning kan først skje minst 5 generasjoner senere, hvor en ny søknad må innsendes og dokumentere at de krav som ble satt i første omgang er videreført og overholdt.

I dette ligger det da naturlig nok en overbevisende dokumentasjon på renrasethet og at den innkrysningen som opprinnelig ble gjort med ulv for svært år og generasjoner siden gjør det helt urimelig å betrakte disse rasene som ulvehybrider. ...

NKK er derfor av den like klare oppfatning at de nevnte raser har sin berettigelse til å være i Norge som alle andre raser (med de unntak som er gitt i midlertidig lov om farlige hunder, som også er initiert av NKK).»

Bl.a. fra personer som holder saarloos wolfhond og tsjekkosllovakisk ulvehund har departementet mottatt en del nærmere informasjon om bl.a. disse hundetyperne, deres historikk, egenskaper og krav de stiller til den som skal ha dem. Mye informasjon om hundetyperne ligger på internett, jf. for tsjekkosllovakisk ulvehund <http://www.wolfdog.org/php/modules.php?op=modload&name=Wolfdog&file=index&newlang=eng>, og <http://www.norwolf.no/no/tsu/tsu.html>, og for saarloos wolfhond http://people.freenet.de/whitefang/saarloos_wolfhond.htm.

Forsvars- og angrepstrening av hund.

I tilknytning til et tema på møter 20. mars 2002 og 11. juli 2002 om private vaktsselskapers hundehold, uttalte *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* i brev/notat 3. juli 2002 at «skarpdresserte hunder bør bare holdes av politiet og Forsvaret». I samme brev fremholdes det avslutningsvis

«at problemene med kamphundmiljøene ikke bør lede til en rekke restriksjoner for den vanlige seriøse hundeeier, i særdeleshet hvis slike regler allikevel ikke kan håndheves, slik at man ikke oppnår det man ønsker.».

Oslo Hundeskole/Geir Marring bemerker dette:

«Noen useriøse selskaper tjener store summer

på trening av private vakthunder, til egen sikkerhet og også til å true andres. Dette er livsfarlig, og må stoppes. I tillegg ansettes personer med kriminell bakgrunn, og i noen tilfeller også med rulleblad. Det er foreløpig opp til hvert vaktsselskap å sette opp regler i forhold til opplæring av hunder og førere.»

I tilknytning til reglene om avlving av hund (som del av argumentasjon mot dette) er også *hundetrener Wenche Foldahl, Foldahls hundeskole* inne på problematikken trening av hunder for angrep:

«Annen grunn til at en hund angriper er at den er trent i angrep, såkalt IPO. Her er også en dobbeltmoral. Det er ok å trene hunden til angrep for hvem som helst så lenge vi «leker» oss (konkurrerer). Hunden er ikke et leketøy hverken for barn eller voksne! Er den da så uheldig å gjøre som den er trent til «på alvor» kan hvem som helst skyte den. ...»

15.5 Departementets vurderinger

15.5.1 Videreføring av kamphundloven

Innledningsvis viser departementet til at det er forholdsvis bred enighet om å videreføre kamphundloven med forbud mot de fire hundetyper som går inn under loven i henhold til den forskrift som er fastsatt. Likevel er det grunn til å reise spørsmål om loven fullt ut har fungert etter sin hensikt og om reglens virkeområde og avgrensing bør vurderes nærmere. Departementet foreslår at problematisk hundehold blir motvirket ved en videreføring og utvidelse av kamphundloven, altså forbudet mot særlig farlige hunder.

Departementet foreslår i tråd med gjeldende rett et forbud mot å holde, avle eller innføre farlige hunder, og mot å innføre sæd og embryo fra farlige hunder. Departementet foreslår også å si klart i lovteksten at farlige hunder skal avlives eller pålegges utført fra riket ved vedtak av politiet.

Å motvirke kamphundproblemene ved lovtiltak og oppfølgende politiltak er et forebyggende tiltak for å unngå farlige følger av dette hundeholdet, dyremishandling og hundekamper. Systematiske politiltak i Groruddalen igangsatt fra våren 2002 tar også sikte på å skape trygghet i områder som har vært plaget av kamphunder og deres eiere. I Oslo drabantbyer er den gjeldende loven – trass mangler – politiets mest praktiske virkemiddel for å gjøre noe med hundehold som uroer nabolaget. Harde miljøer fokuserer på kamphundtyper.

Når politiet nå har prioritert å arbeide mot miljøene som holder disse hundene pga. deres kamp-egenskaper og den status det gir å ha hunder med

slike egenskaper, har det sammenheng med at dette hundeholdet gir reelle ubehageligheter for vanlige folk som bor i flere av drabantbyene i Oslo. Politiet mottar mange klager på hundehold, til dels fra folk som selv har hund og som frykter for sine hunder. Kamphunder har i det siste angrepet både mennesker og hunder på en måte som må motvirkes. Det forekommer at folk blir sittende inne av frykt for slike hunder.

Etter departementets syn tyder mye på at det er for lett å omgå kamphundloven siden også andre kamphundtyper enn de som er forbudt i dag, volder problemer. Departementet vil her understreke at når slike miljøer vokser frem slik som i drabantbyene i Oslo, vil heller ikke lovregler som det som foreslås i kapittel 13 og 14 foran gi et tilstrekkelig grunnlag for at politiet kan gripe fatt i problemet på en effektiv måte.

Etter at kamphunder har angrepet mennesker eller dyr har eierne og hundene som regel trukket seg bort. Det er til dels vanskelig i ettertid å få oppklart hvem hundeholderen og hunden var. I noen grad vil slike angrep lettere kunne medføre tiltak mot den konkrete hundeholderen og det konkrete hundeholdet ved lovforslagene i kapittel 13 og 14, fordi saksbehandlingsreglene blir andre og mer praktikable enn i dag. Bl.a. innebærer de gjeldende reglene at slike hunder i dag ikke kan avlives dersom ikke saken er oppklart innen 14 dager fra hendelsen, eller kamphundeieren tidligere har mottatt advarsel fra politiet. Men i store drabantbyer som er uoversiktelige og der folk også kan ha grunn til å føle frykt for represalier fra kamphundmiljøene, lar ikke denne utviklingen seg motvirke hvis politiet skal være henvist til å gripe inn bare i forhold til konkrete, dokumenterte angrep. Det er behov for regler og tiltak som på en mer grunnleggende måte forebygger og stanser alvorlige hundeangrep som man ellers kan påregne kommer. Departementet ser ut fra dette et behov for å videreføre forbudet mot enkelte kamphundtyper og også å utvide forbudet.

Departementet antar for sin del at det er riktig – som Foreningen for Hundecomplisering skriver – at raser som opprinnelig er avlet frem for kampformål, ofte selges i useriøse hundemiljøer og til førstegangs hundeeiere. Departementet viser også til uttalelsen fra Ellingsrud hundeklubb, som holder til i et av de områder der kamphundmiljøene skaper utrygghet m.m.

15.5.2 Bør flere kamphundtyper forbys?

Departementet foreslår at enkelte nye hundetyper blir eksplisitt forbudt i tråd med rettslig utvikling i

andre land og faktisk utvikling i drabantbyene hos oss. Det synes som om gamle kamphundtyper nå reetableres som reelle kamphunder i visse miljøer. Departementet vil her vise til notatet fra Oslo politidistrikt, kriminalavdelingen, 17. oktober 2002 og enkelte andre høringsuttalelser som er inne på dette. Særlig amerikansk staffordshire terrier er mye brukt i miljøene.

En del av disse hundene må antas reelt sett å være av typen pitbullterrier. Departementet er kjent med flere metoder som det er grunn til å tro kan være brukt for å få pitbullterrier eller blandinger med denne registrert som amerikansk staffordshire bullterrier med papirer fra Norsk Kennel Klub. Den allerede foretatte iblandingen lar seg nå ikke skille ut ved hjelp av genetiske metoder eller ved at Norsk Kennel Klub fra 1. januar 2002 krever avstammingskontroll med blodtyping på valper av typen amerikansk staffordshire terrier før registrering. De to hundetyperne lar seg i Norge i dag rent praktisk ikke skille fra hverandre, og det er opprinnelig samme type hund. Amerikansk staffordshire terrier er et utvalg av typen pitbullterrier som fra 1936 er godkjent som rase i det internasjonale nettverk av hundeklubber som Norsk Kennel Klub er tilknyttet. Pitbullterrier er ansett som rase fra 1898 av amerikanske klubber som ikke er tilknyttet samme nettverk.

Staffordshire bullterrier og bullterrier er ikke mye brukt nå i de norske kamphundmiljøene, men også de er inne i miljøene etter det Oslo politidistrikt opplyser.

For så vidt gjelder et mulig forbud mot amerikansk staffordshire terrier og bullterrier, har *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* tatt til orde mot dette. Departementet legger til grunn at innvendingene også refererer seg til mulig forbud mot staffordshire bull terrier, selv om ikke dette er nevnt i den skriftlige henvendelsen. Generelt har imidlertid disse instansene samt *Norges Hundekjørerforbund* og *Fuglehundklubbenes Forbund* uttalt at det er «viktig at man følger utviklingen og at angivelsen av farlige raser utvides ved behov».

Den beste reelle indikasjon på hvilke hunder som har kamphundegenskaper, er etter departementets vurdering å se på utviklingen i kamphundmiljøene og hvilke hundetyper disse fokuserer på gjennom bruk og avl. Den faktiske utviklingen mht. de tre hundetyperne amerikansk staffordshire terrier, staffordshire bullterrier og bullterrier i disse miljøene, veier tungt for departementets vurdering av om de bør anses som uønskede kamphundtyper som bør forbys. For så vidt gjelder amerikansk staffordshire bullterrier mener departementet at utviklingen vedrørende bruken av hun-

den både i seg selv og som inngangsport til omgåelse av forbudet mot hunder av typen pitbullterrier klart er kommet så langt at det tilsier et forbud. Et forbud vil bidra til å gjenopprette trygghet i bomiljøer som er plaget av kamphunder og deres eiere, gi klare signaler til disse miljøene, forebygge angrep på både folk og andre hunder, og også forebygge lidelser for kamphundene selv som de blir påført ved hundekamper. Departementet ønsker å bidra til å stanse tilveksten av nye hunder med kamphundegenskaper. Departementet mener at når gamle kamphundtyper reetableres, veier hensynet til å motvirke denne utviklingen tyngre enn hensynet til miljøer som holder akkurat disse hundetyperne som familiehund og ønsker å fortsette med det.

Departementet har drøftet spørsmålet med Landbruksdepartementet og blitt frarådet å la et forbud omfatte bullterrier. Etter Landbruksdepartementets vurdering kan ikke denne hundetypen i dag antas å ha slike egenskaper at den bør kategoriseres som en særlig farlig hund. For så vidt gjelder utenlandsk rett, omfatter restriksjonene i Tyskland denne hundetypen, mens fransk rett ikke underlegger bullterrieren slike restriksjoner som de to andre terriertypene som forbudet vurderes utvidet til. Ved den nye spanske forordning av 2002 er bl.a. både staffordshire bullterrier og amerikansk staffordshire terrier ansett som potensielt farlige dyr, mens bullterrieren ikke er nevnt. Det kan også nevnes at bullterrieren har et utseende som avviker klart fra pitbullterrier, staffordshire bullterrier og amerikansk staffordshire terrier. De tre sistnevnte hundetyperne har derimot et ganske ensartet utseende. Den klareste forskjellen mellom disse er at staffordshire bullterrier etter rasestandarden skal være mindre enn de andre, men i praksis er det en del størrelsesvariasjoner ut over rasestandardens idealbeskrivelser. Departementet er kommet til at hundetyperne amerikansk staffordshire terrier og staffordshire bull terrier bør forbys. Under tvil er departementet imidlertid blitt stående ved at bullterrier ikke bør foreslås omfattet av forbudet. Man bør imidlertid følge utviklingen i kamphundmiljøene og vurdere bullterrieren nærmere ut fra de erfaringer som måtte komme, jf. punkt 15.5.3 nedenfor.

Departementet er klar over at en del av kamphundene kan se nokså tilforlåtelige ut utseendemessig, og heller ikke er de blant de aller største hundetyperne. Med riktig behandling kan også kamphundtypene fungere godt som normale familiehunder. Bull-Terrier Forum har opplyst at det er ca. 350 bullterriere i Norge i dag. Departementet antar at antallet staffordshire bullterrier er rundt det samme, mens det antas å være en god del flere

hunder av typen amerikansk staffordshire terrier. Av hensyn til det vanlige familieholdet av hundetyper som rammes av forbud, vil departementet foreslå overgangsregler som gjør at enkelthunder som i dag er lovlig holdt kan beholdes, selv om dette ikke er ønskelig av hensynet til personer som lever i bomiljøer der de aktuelle hundetyperne skaper frykt og uro.

Departementet er klar over at det er ulike syn på enkelte faktiske forhold relatert til disse hundetyperne. Mange antar at en av grunnene til kamphundenes farlighet er at de «låser kjeven» ved angrep. Departementet vil ellers kort nevne at man ved avl kan søke å få frem bestemte egenskaper eller en mental profil ved å kombinere hundetyper planmessig. Derfor er forbudet mot blandingshunder som delvis består av kamphundtyper minst like vesentlig som forbudet mot de rene kamphundtyperne.

Departementet har vurdert om hunder som ut fra sine ytre, fysiske kjennetegn kan forveksles med forbudte hundetyper, i seg selv bør være forbudt, jf. den franske lovgivningen som rammer hunder ut fra en klassifisering etter utseende. En slik regel ville gjort en del av de omgåelser man har sett umulige, men departementet foreslår likevel ikke en slik ubetinget og generell regel. Andre former for omgåelser vil likevel kunne utføres selv med en slik absolutt regel. Ulovlige hunder kan ved krysning med andre hundetyper gis ytre kjennetegn som avviker klart fra opphavet. Ved krysning som legger vekt på å få frem eller beholde visse mentale egenskaper og samtidig på å få frem et avvikende utseende, kan man prøve å omgå loven. Slike kryssninger vil rammes av forbudet mot bestemte hundetyper og blandinger med disse. Slike forsøk på omgåelser og introduksjon av nye hunder med ukjent opphav kan forfølges dersom politiet følger med på utviklingen i miljøet og avkrever dokumentasjon for hundetypen også for hunder med avvikende utseende som i fremtiden måtte dukke opp i kamphundmiljøene, se nærmere punkt 15.5.5 nedenfor.

Departementet har også vurdert om nye hundetyper av mastiff-, bulldog- og terriertypene og blandinger av disse m.m. bør forbys, fordi dette kan dekke hundetyper som kamphundmiljøene kan komme til å holde. Departementet er her blitt stående ved å videreføre en mulighet til å utvide forbudet ved forskrift, jf. punkt 15.5.3.

15.5.3 Bør forbudet kunne utvides ved forskrift?

Departementet foreslår at andre hundetyper og

blandinger kan bli underlagt reglene om farlige hunder ved forskrift fastsatt av Kongen. Før en slik forskrift blir fastsatt, må et forslag til forbudet være sendt på høring i samsvar med forvaltningslovens regler.

I en vurdering av om forbudet bør utvides, bør man etter departementets syn legge særlig vekt på om hunder av den aktuelle hundetypen har angrepet mennesker og om hundetypen er brukt eller eigner seg som kamphund. Hvis ett av momentene veier tungt nok, bør det være adgang til å forby en hundetype.

Departementet foreslår også at det skal kunne gis forskrift med forbud mot en hundetype dersom det bør gjøres for å sikre effektiv håndheving av regelverket, ut fra at hunden etter sine ytre fysiske kjennetegn er sammenliknbare med hunder ansett som farlige. En «hundetype» kan være en hvilken som helst beskrivbar hund, uavhengig av Norsk Kennel Klubs rasedefinisjoner. Når departementet bruker ordet «hundetype» har det et videre innhold enn begrepet «hunderase» i hundemiljøenes språkbruk. Samtidig omfattes også hunderaser av ordet «hundetype». I motsetning til et slikt generelt forbud ut fra hunders ytre kjennetegn som departementet under punkt 15.5.2 avviste å gå inn for, er en åpning for spesifikke forbud ved forskrift et middel som kan målrettes for å møte visse former for omgørelser som kan tenkes å komme.

15.5.4 Bør krysninger mellom hund og ulv anses som farlige hunder?

Flere høringsinstanser har gått inn for et forbud mot avl ved krysning av hund og ulv og et forbud mot å holde eller innføre slike blandingsraser.

Det forekommer omtrent ikke at ulver i et naturlig livsmiljø utviser farlig atferd overfor mennesker.

Som det fremgår under punkt 15.4, er en nokså bred gruppe instanser enige om at krysninger mellom hund og ulv er farlige for folk. Internasjonalt synes det å være en stigende interesse i visse miljøer for krysninger av ulv og hund med sterkt innslag av ulv. Departementet legger dette til grunn og vil derfor foreslå som utgangspunkt at slike dyr blir definert som farlige hunder.

Det er mindre enighet om hvor sterk innblanding av ulv som må foreligge for at dyret bør klassifiseres som farlig og dermed underlagt et forbud. *Norsk Kennel Klub* fremholder således at alle hunderaser har aner tilbake til dyr som er ansett som ulv, og at også mange av dagens hunderaser har en eller annen tilknytning til dagens ulv i sin spede oppstart. Departementet vil fremholde at

spørsmålet som diskuteres, er hvilken innblanding av vill ulv i hund *i nyere tid* som bør rammes av et forbud. Ved vurderingen av et forbud bør det bl.a. søkes å finne en avgrensning som er så praktikabel som mulig.

Flere hunderaser kan ha innslag av ulv i avlsarbeidet før hunden ble godkjent som egen rase av den internasjonale organisasjon (FCI) som Norsk Kennel Klub er deltaker i. Dette er i nyere tid tilfellet for saarloos wolfhond og tsjekkosllovakisk ulvehund. Det kan ikke utelukkes at det samme kan ha vært tilfelle for bl.a. schäferhund, alaskan malamute, siberian husky og belgiske fårehundtyper. Men særlig schäferhund er på sin side en velprøvd og velkjent hunderase som trass mulig delvis opphav som ulv fungerer normalt i samfunnet og brukes som nyttehund i stor grad.

Departementet har vært i tvil om hvor langt et forbud mot hundetyper som er en blanding av ulv og hund, bør strekkes. Departementet tar som utgangspunkt at det ikke har grunnlag for å foreslå noe forbud når det gjelder hundetyper som er vel etablert her i landet. Det kan være hensiktsmessig å avgrense dette til hunderaser med opprinnelig blanding av ulv som er registrert i Norge av Norsk Kennel Klub før 1. januar 2003. Men er det skjedd innblanding av ulv i individer av rasen etter at den ble godkjent av den internasjonale organisasjonen (FCI) som Norsk Kennel Klub bygger sin registrering på, bør forbudet omfatte etterkommere av slike individer. Med en slik avgrensning antar departementet at forbudet kan gi et vern mot nye hundetyper som er en blanding av ulv og hund, at forbudet lar seg håndheve i praksis, og at etablerte og utbredte hundetyper går klar av forbudet.

En avgrensning som nevnt vil gjøre at hunderasene tsjekkosllovakisk ulvehund og saarloos wolfhond ikke rammes av forbudet. Departementet finner det imidlertid nødvendig å vurdere særskilt spørsmålet om et forbud mot disse rasene. Departementet legger til grunn at begge er hundetyper som krever mye av sin eier. Nøyaktige opplysninger om hvor sterkt ulveinnslaget er, er ikke fremkommet. For saarloos wolfhond skjedde siste innblanding med ulv for om lag 40 år siden. Tsjekkoslovakisk ulvehund har en kortere historie, og den første vellykkede innblanding av ulv i avlsprogrammet skjedde i 1958. Disse hundene finnes i bare et ganske lite antall i Norge i dag. Departementet er ikke kjent med at de hittil har voldt noen skade.

Svenska Kennelklubben vedtok i 1997 at saarloos wolfhond og tsjekkosllovakisk ulvehund ikke skulle få bli registrert eller delta i virksomhet i regi av kennelklubben. I en pressemelding 29. april 1997 uttalte Svenska Kennelklubben bl.a.:

«Den ena av de aktuelle raserna kommer från f d Tjeckoslovakien, kallas ceskoslovensky vlcak, och anses vara mycket skygg och vaksam. Den godkändes interimistiskt av FCI 1992. Den andra rasen är från Holland, kallas saarloos wolfhond, och har ett mycket reserverat och självständigt sätt. Den har blivit slutgiltigt godkänd av FCI. Båda raserna är mycket lika vargen också till det yttre.

Svenska Kennelklubben har tidigare tagit definitivt avstånd från icke-registrerade varghybrider. Bl a i remissvar och i ett policybeslut som innebär att varghybrider inte tillåts delta i några verksamheter inom organisationen. Det samma gäller för den sk pitbullteriern. En av anledningarna till det starka avståndstagandet från dessa rasblandningar är en väsentligt ökad risk för skador på människor och andra djur.»

Departementet er blitt stående ved at saarloos wolfhond i denne omgang bør følge den alminnelige regelen, mens tsjekkosllovakisk ulvehund bør regnes som en farlig hund etter loven. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det kan bli aktuelt ved forskrift å innføre et forbud også mot saarloos wolfhond, særlig hvis den får noen utbredelse i miljøer som ikke kan antas å ha et ansvarlig forhold til slike hunder.

15.5.5 Dokumentasjonskrav for at et dyr i tvilstilfeller ikke er en ulovlig hund

Kamphundloven § 2 tredje ledd – som ble vedtatt ved en endringslov i 1995 – bestemmer at dersom det er tvil om en hund er av en forbudt rase eller type, kan politi og tollmyndigheter «kreve at hundeeieren eller annen som har ansvar for hunden dokumenterer hundens rase eller type». Av forskrift 15. januar 2001 nr. 28 (gitt med hjemmel i kamphundloven § 7) § 3 annet ledd fremgår at «hundens identitet» kan kreves dokumentert «ved stamtavle eller registreringsbevis og identitetsmerke». Hvis ikke slik dokumentasjon blir fremlagt, anses hunden som ulovlig. Forskriften sier derimot ikke at slik fremlagt dokumentasjon uten videre innebærer at hunden anses lovlig. Justisdepartementet antar at politiet etter omstendighetene kan kreve ytterligere dokumentasjon. Registreringsbevis og identitetsmerke har nemlig ingen reell bevisverdi for hundens rase eller type, hvis ikke identitetsmerket knytter hunden til et registreringsbevis som enten inneholder stamtavle eller en entydig referanse til en bestemt stamtavle for den aktuelle hunden. En slik referanse er i tilfelle et nummer som refererer til denne hundens stamtavle hos Norsk Kennel Klub eller tilsvarende troverdig organisasjon, f.eks. en tilsvarende utenlandsk klubb.

Departementet mener at loven bør kreve at den

som holder en hund som kan forveksles med en «farlig hund», må dokumentere at hunden ikke hører til denne kategorien og derfor er lovlig. Departementet foreslår derfor å videreføre den gjeldende ordning om dokumentasjonsplikt, jf. utk. § 19 tredje ledd.

Dokumentasjonsplikten bør inntre der det er tvil om et dyr er en farlig hund. Dette vil først og fremst forekomme der hunden har ytre kjennetegn som gjør den sammenliknbar med et forbudt dyr. Imidlertid kan ulovlige hunder ved krysning med andre hundetyper gis ytre kjennetegn som avviker klart fra opphavet. Også slike kryssninger vil rammes av forbudet mot bestemte hundetyper og blandinger med disse, slik at det kan oppstå dokumentasjonsbehov også for hunder som har et avvikende utseende. Dersom nye hunder med ukjent opphav og «nytt» utseende dukker opp f.eks. i geografiske områder der kamphundproblematikk er kjent fra før, vil politiet etter lovforslaget kunne avkreve dokumentasjon for hundetypen også for slike hunder. Dokumentasjonskravet etter lovforslaget her kan altså ramme hunder som etter politiets skjønn på stedet har en fysikk, fremtoning eller egenskaper som kan indikere kamphundopphav eller ulveopphav, selv om hunden ikke direkte likner på kjente kamphundtyper eller på ulv.

Departementet foreslår videre at dokumentasjonskravet bygger på politiets praksis i Oslo med å kreve at hunden er identitetsmerket og at dette identitetsmerket knytter hunden til et registreringsbevis med en tilknyttet stamtavle. Et rent identitetsmerke har ikke overbevisende bevisverdi relatert til hvilken type hunden er. Dokumentasjonskravet som foreslås er et minstekrav. Hvis papirene som fremlegges ut fra en konkret vurdering ikke fremstår som overbevisende dokumentasjon for rase eller type, vil hunden trass papirene bli ansett som en forbudt hund. Et eksempel kan være at en tilknyttet stamtavle kommer fra et privat firma eller en privatperson. I praksis er det Norsk Kennel Klub og tilsvarende utenlandske organisasjoner som kan utstede troverdig dokumentasjon. Hvis det foreligger konkret grunn til mistanke om at papirene ikke viser de rette faktiske forhold, kan politiet kreve ytterligere dokumentasjon fremlagt av hundeholderen, f.eks. i form av gentester av hunden og hunder i stamtavlen som dokumenterer avstammingsforholdet. Dersom hunden er en blandingshund som ikke er stamtavleført, må hundeholderen for å dokumentere dens rase eller type i alle linjer knytte den til hunder som er oppført i en stamtavle. Ytterligere dokumentasjon kan i slike tilfeller være gentestede blodprøver fra hunden og dens opphav som knytter den sikkert til slike stamtavler.

Hundeholderen bør ha dokumentasjon klar ved innførsel og ellers gis en rimelig frist for å fremlegge dokumentasjon, dersom ikke hunden skal anses som en farlig hund. Mens man venter på dokumentasjon, bør hunden kunne tas i forvaring. Hvis ikke slike hunder straks tas i forvaring, er det i praksis en nærliggende fare for at de ikke lar seg gjenfinne.

15.5.6 Hunder trent som angreps- eller forsvarshunder (hund-menneske) eller kamphunder (hund-hund)

Som det går frem av høringsuttalelsene, er spørsmålet om trening av hunder for angreps-, forsvars- og kampformål en aktuell problemstilling også i Norge. Departementet ser det ikke som ønskelig at hundeholdet skal utvikle seg i en slik retning, og foreslår å definere hunder som er blitt gitt trening for slike formål som farlige hunder. Implisitt innebærer dette et forbud mot slik trening. Enkelte, viktige unntak behandles under punkt 15.5.8. Som det går frem under punkt 15.4 mener også *Norsk Kennel Klub* og *Norges Jeger- og Fiskerforbund* at «skarpdresserte hunder bør bare holdes av politiet og Forsvaret».

Departementet er blitt kjent med at det som en del av organisert hundesport i Norge også forekommer organisert angreps- og forsvarstrening – gjerne benevnt som trening i forsvarsarbeide – av hund, såkalt IPO (som i tillegg innbefatter spor- og lydighetsarbeid). Schäferhunder, rottweilere, dobermann og belgiske fårehunder dominerer innenfor IPO-sporten. Departementet erkjenner at IPO-sporten har en rekke positive sider. Den del av sporten som omfatter spor- og lydighetsarbeid, er utelukkende en positiv og samfunnsgagnlig aktivitet. Men når angreps- og forsvarstrening i forhold til mennesker først får en viss utbredelse i de organiserte hundemiljøene, kan det også tenkes å foregå uorganisert, f.eks. med støtte i utenlandske instruksjoner, hentet fra internett, om hvordan man går frem for å bryte ned de sperrer mot å utføre biting, angrep og motangrep som på et visst nivå naturlig ligger i normale hunder.

Departementet finner grunn til å ta opp spørsmålet om å innføre forbud mot angrepstrening og mot hunder som er blitt angreps- eller forsvarstrent. Tiltak mot dette kan selvsagt ikke fullstendig hindre at slik trening kan pågå, men må antas å få betydning for utbredelsen.

I dag er norsk lovgivning liberal på dette området. Hva man gjør med en hund, angår som utgangspunkt ikke myndighetene, så sant ikke hunden blir så dårlig stelt og behandlet at man kommer i strid med dyrevernlovens regler. Tiltak mot uhel-

dig hundehold for øvrig settes først inn der hunden har vist seg som et problem, f.eks. etter at den har bitt. Rent forebyggende tiltak, altså tiltak som rettes inn mot uheldige sider ved hundeholdet før skade er skjedd, har det ikke vært tradisjon for. Kamphundeloven fra 1991 utgjør et begrenset unntak her.

Innføring av et forbud mot å trene hunder i angrep og forsvar overfor mennesker dreier seg om hva slags hundehold man ønsker å ha i Norge. Departementet mener at slik angrepstrening og forsvarstrening av hunder ikke skal være en del av normalt norsk hundehold. Departementet ser det som uønsket at hvem som helst får trene hunder for slike formål. Hunder skal ikke være våpen, og bør ikke trenes opp til slikt. Dersom man aksepterer at en del av den privatholdte norske hundebestand trenes slik, må man også realistisk sett regne med at noen av disse hundene kommer i en situasjon som er ute av kontroll. Man må regne med at de særlige ferdighetene vil føre til hundeangrep og personskader som man ellers ville vært foruten. Det er heller ikke i seg selv ønskelig å ha en situasjon der folk flest må forholde seg til at en del av den norske private hundeparken har slik trening, med den utrygghet det kan gi. En situasjon der en del av den norske privateide hundebestanden har og gis trening i «forvarsarbeid», vil gi folk større frykt for hunder, og departementet ser det som en oppgave å unngå en slik utvikling.

Departementet vil peke på at man innenfor rammen av det organiserte hundehold nok kan holde en viss kontroll med hvordan denne hundesporten utøves og hva man legger vekt på ved avlsarbeid. Hundeforeningene kan imidlertid ikke granske motivasjonen til dem som tiltrekkes av denne sporten, eller ha særlig kontroll med hvordan medlemmene bruker hundene utenfor organiserte sammenhenger. Heller ikke har hundeforeningene makt til å sikre mot uorganisert trening og avl av hunder. Effektive mottiltak mot uønskede konsekvenser av angreps- og forsvarstrening av hunder kan bare iverksettes av det offentlige.

Departementet foreslår etter dette et forbud mot å trene hunder i angrep eller forsvar overfor mennesker. Hunder som politiet etter en konkret vurdering finner at mest sannsynlig er blitt gitt slik trening – mer eller mindre – anses som farlige hunder som skal avlives. Det kan tenkes at selve treningen avdekkes eller at en konkret hund gjennom sin atferd viser at den sannsynligvis har fått slik trening, f.eks. der politiet får sendt slike skarptrente hunder mot seg. Særlig hvis hunden inngår i miljøer der det er kjent eller sannsynlig at slik trening – mer eller mindre profesjonell – forekommer, vil den frie bevisvurderingen som skal skje, gjøre at

terskelen for å gripe inn mot hundeholdet ikke blir så høy at forbudet blir uten effekt. Den foreslåtte bestemmelsen er en sikkerhetsbestemmelse som følger sivilrettslige bevisregler.

Videre foreslår departementet å definere som farlige hunder slike hunder som er gitt trening i eller for å angripe andre hunder. Det at noen arrangerer hundekamper eller sender hundene sine i hundekamper rammes allerede av straff etter dyrevernloven.

15.5.7 Enkelthunder som etter en konkret vurdering anses farlige

Departementet foreslår videre at enkelthunder – uansett hundetype eller hunderas – som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker og dyr, blir ansett som farlige hunder. Etter vedtak av politiet skal slike hunder kunne avlives eller pålegges utført fra riket. Departementet mener at politiet bør ha en slik skjønnsmessig kompetanse til å gripe inn mot hunder som konkret vurdert for politiet fremstår som spesielt aggressive eller kampvillige mv. Også etter någjeldende kamphundlov kan hunder anses som farlige etter en konkret vurdering av om de er «spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr». I høringsutkastet var kriteriet hunder som er «spesielt aggressive, kampvillige eller utholdende, og som på grunn av en slik egenskap er farlige for mennesker og dyr». Flere instanser har gått imot at kriteriet «utholdende» bør være et sentralt element ved vurderingen av hundens farlighet, og departementet er enig i det.

Det sentrale bør være om hundene fremstår som spesielt aggressive eller kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden. Videre er det en forutsetning for inngrep at politiet vurderer hunden slik at den kan være farlig. Dette åpner for en totalvurdering der hundens størrelse og andre mer fysiske egenskaper kan trekkes inn. Videre vil den sosiale situasjon som hunden inngår i, kunne være et moment ved vurderingen av om hunden kan være farlig for mennesker og dyr, jf. Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse i Rt. 2002 s. 423 (referert foran under punkt 15.1). Det er ikke forutsetningen at hunden allerede har vist sin farlighet ved å bite noen. Det er grunn til å fremholde at utgangspunktet bør være at man skal vurdere hvordan hunden er, ikke om den f.eks. etter profesjonell og riktig videre oppfølging kan bli en tryggere hund. Departementet ønsker ikke å ta risikoen som følger med å gi slike hunder tilbake til

hundeholderen i tillit til at vedkommende følger opp på beste måte. Realistisk sett vil en slik tillit i mange tilfeller bli brutt.

Dersom det er tvil om en hund er en farlig hund på denne måten, bør politiet derfor allerede i utgangspunktet kunne kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens atferd for å avklare om hunden er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige egenskaper mv. I Danmark er dette nå foreslått for Folketinget (Lovforslag nr. L 164 for 2002-2003). En svakhet ved en slik ordning er at den hundesakkyndighet som finnes i stor grad ikke har en felles teoretisk basis og skolering som sikrer en lik tilnærming til problematikken, eller er forankret i det anerkjente utdanningssystemet med dets metoder for kvalitetssikring. Derfor blir det vanskelig i lovs form å stille nærmere krav til hvem som kan være kyndig til å foreta undersøkelse av hunden. Kyndighet relatert til hunder er oftest i hovedsak basert på egenstudier og omfattende erfaring ved f.eks. yrkesmessig befatning med hunder. Det ulike valg av innfallsvinkel til problemstillingene, ulike ideelle holdninger og de ulike erfaringer ulike kyndige personer har, synes å gi en nokså varierende tilnærming til den problematikken som lovforslaget forutsetter skal vurderes konkret. I den svenske regjeringens mandat til den svenske lovtrederen 14. februar 2002 er således bl.a. følgende sagt om farlige hunder og testing av farlige egenskaper:

«Det icke önskvärda beteendet kan utvecklas och förstärkas genom bl.a. felaktig avel eller felaktig hantering och mycket stora individuella variationer förekommer inom varje ras. Dette innebär att farliga individer inte kan identifieras utan hjälp av mycket tillförlitliga testmetoder. Samtidigt har kritik framförts bl.a. mot de testmetoder som idag används. Tester utförs på olika sätt runt om i landet och metoderna är inte enhetliga.»

For å sikre en sakkyndighetsprøving som fremstår som troverdig i lys av de sikkerhetshensyn som departementet ønsker å vareta, bør det være politiet som fastsetter hvem som skal undersøke hunden. Det vil ikke være noe i veien for at politiet bruker egne hundekyndige folk til dette, f.eks. personell i politiets egen hundetjeneste. Dersom ikke hundeholderen følger opp innen en rimelig frist satt av politiet, og om ønskelig medvirker ved f.eks. å delta aktivt ved undersøkelsen av hunden, regnes hunden etter departementets forslag som en farlig hund. Ved slik tvil som nevnt foreslås det uttrykkelig presisert at politiet kan ta hunden i forvaring

straks. Ulike hensyn vil iblant tilsi at dette er nødvendig. Om hunden skal tas i forvaring, må bero på politiets avgjørelse på stedet.

15.5.8 Unntak fra forbudet mot særlig farlige hunder

Departementet foreslår av hensyn til det vanlige familieholdet av hundetyper som rammes av forbud, et unntak fra forbudet som vil gjøre at enkelthunder som i dag er lovlig holdt, kan beholdes. Unntaket vil for det første omfatte de hundetyper (kamphunder) som det foreslås forbud mot i loven her. Dernest vil det dekke de få hundene av allerede forbudte hundetyper som fortsatt finnes fra før kamphundloven trådte i kraft i 1991. Unntaket forutsetter etter forslaget at hunden har identitetsmerke som knytter den til et registreringsbevis som opplyser om eierens navn og adresse og viser at hunden er avlet, innført eller holdt før lovens ikrafttredelse. Hundene kan ikke brukes i avl, selges eller omplasseres. Hvis hundene angriper folk bør de avlives, og departementet foreslår dette som en unntaksløs regel for disse hundetypene, som det anser som særlig risikable. Etter en individuell farlighetsvurdering, jf. punkt 15.5.7, vil selvsagt også hunder som omfattes av unntaket her kunne bli avlivet.

Unntak fra forbudet mot angreps-, forsvars- og kamptrente hunder i utk. § 19 annet ledd bokstav d og e bør gjelde for politiets hunder og hunder som har fått slik trening eller er ført inn i landet med politiets samtykke. I denne sammenheng peker departementet på at man normalt ikke bør gi slikt samtykke til f.eks. vaktelskaper, ut fra departementets grunnholdning om at det i norsk hundehold skal være minimalt rom for aksept av bruk av hunder som angreps- eller forsvarsvåpen. Unntak fra treningsforbudet forutsettes stort sett å skulle gjelde politihunder og eventuelt forsvarets hunder dersom norsk forsvarspolitikkk skulle åpne for at forsvarer trener hunder på denne måten.

I og med at hunder inntil nå har vært legalt trent som forsvarshunder (IPO), finner departementet at det bør bli gjort et unntak for eksisterende hunder. Disse bør ikke anses som farlige hunder som skal avlives, dersom trainingen utelukkende har skjedd før et forbuds ikrafttredelse. Departementet finner avgjørelsen om dette noe vanskelig, i og med at forekomsten av slike hunder kan utgjøre en fare sam-

menliknet med en situasjon der alle slike hunder blir avlivet. Av hensyn til individuelle hundeeiere som har holdt seg innenfor rammene av gjeldende lovgivning, finner departementet det imidlertid lite rimelig å rette tiltak mot eksisterende hunder, dersom trainingen avsluttes. Hundene bør ikke kunne selges eller omplasseres. Hvis hundene angriper folk, bør de som utgangspunkt avlives, om det ikke forelå en nødvergesituasjon. Slike hunder vil likevel etter en mer individuell farlighetsvurdering kunne bli avlivet etter departementets forslag, og etter 10–15 års tid vil legale angrepstrente hunder være borte.

Departementet foreslår dessuten en adgang for politiet til å gjøre unntak fra forbudet mot hold og innførsel av kamphundtyper, ulvekrysninger samt eventuelle andre hundetyper som blir forbudt ved forskrift. Det foreslås at ethvert politidistrikt skal ha kompetanse til å innvilge unntak med virkning for hele riket. Det politidistriktet som en søker bor i eller som en besøkende til riket reiser til, kan altså innvilge unntak med virkning for hele riket. Det kan fastsettes nærmere vilkår for innførselen og holdet av hunden, og tillatelsen kan tidsbegrenses for inntil fire uker. Adgangen til å gjøre unntak er utarbeidet med et visst mønster i tysk rett. Reglene er ment som snevre unntaksbestemmelser. Dette markeres ved at det sies at tillatelse bare skal gis i særlige tilfeller. Som eksempel er nevnt innførsel av en bestemt trent hund til nytteformål som politihund, førerhund for blinde, redningshund eller liknende. Eksemplene er ikke ment å være uttømmende.

15.5.9 Saksbehandling, klage og gjennomføring av vedtak om avliving eller utvisning m.v.

For saksbehandling, klage og gjennomføring foreslås samme system som ved avliving eller omplassering av hund etter en eller flere uønskede hendelser å gjelde, se punkt 13.5.2 foran.

Departementet bemerker at vedtaket vil være et enkeltvedtak som skal grunngis og følge saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven. I mange tilfeller vil plikten til å gi forhåndsvarsel bortfalle etter forvaltningsloven § 16 tredje ledd, og informasjonsplikten etter forvaltningsloven § 17 vil gjelde med de unntak som fremgår der.

16 Innførsel av hunder

Kamphundloven bestemmer i § 7 bl.a. at departementet kan gi nærmere forskrifter om innførsel av hunder som ellers ikke omfattes av loven. Vesentlig som en videreføring av dette foreslo departementet i sitt høringsnotat oktober 2000 ved lovutkastet § 11 en forskriftshjemmel. Etter denne kunne det settes vilkår for og gis regler for gjennomføringen av innførsel av hunder og tilbakeførsel av hunder etter utenlandsopphold.

Høringsinstansene sier følgende:

Norsk Kennel Klub:

«Bestemmelsen overlapper tilsvarende regel i husdyrloven. En ytterligere presisering synes nødvendig.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«... Dette er og blir regulert av veterinærmyndighetene.»

Norges veterinærhøgskole:

«Forskriftshjemlene bør begrenses til sikkerhetsmessige grunner, slik at de ikke forveksles med innførselsbestemmelsene etter husdyrloven. Hjemlene bør delegeres til Justisdepartementet»

Departementet er enig i at lov om hundeholds innførselsregler bør begrenses til å vareta sikkerhetsmessige formål, mens andre hensyn varetas av landbruksmyndighetene og husdyrloven. Det foreslåtte forbudet mot farlige hunder innebærer et innførselsforbud for de aktuelle hunder. For øvrig ser ikke departementet hvordan nærmere regler om innførsel av hunder kan få sikkerhetsmessig gunstig virkning eller betydning for andre hensyn loven her skal vareta, og tar ikke opp forslaget fra høringsnotatets lovutkast § 11.

17 Forvaring av hunder

17.1 Gjeldende rett

Kamphundloven fastsetter i § 5 første ledd fjerde punktum at politiet kan ta i forvaring en hund inntil krav om avliving etter § 5 er avgjort. Bestemmelsen i § 5 gjelder for alle hundetyper, dersom hunden «har påført menneske eller dyr skade».

Også politivedtektene har regler om forvaring av hunder. Om dette er følgende sagt i høringsnotatet oktober 2000 punkt 2.3:

«Politivedtekter fastsettes lokalt for hver enkelt kommune med hjemmel i politiloven 4. august 1995 nr. 53 § 14. Vedtektene stadfestes av Justisdepartementet. ... Det er vanlig at vedtektene har bestemmelser om hunder, bl.a. om båndtvang. Justisdepartementet har utarbeidet en normalpolitivedtekt, men det er ikke krav om at kommunene benytter denne. I normalvedtekten er hunder omhandlet i §§ 23 til 25. ...

I vedtekten § 25 er det bestemt at politiet kan ta i forvaring hund som går løs i strid med bestemmelsene i §§ 23 og 24. Unnlater eier eller besitter av hunden å hente hunden innen en uke etter at han eller hun er varslet personlig eller ved kunngjøring i pressen, kan politiet selge eller avlive hunden. I Justisdepartementets kommentar til denne bestemmelsen heter det at politiet ikke har noen umiddelbar plikt til å selge eller avlive hunden ved utløpet av fristen, men bør forsøke andre løsninger, f.eks. omplassering gjennom en organisasjon.

... Flere politivedtekter har bestemmelser om at politiet kan ta i forvaring og selge eller avlive hunder som går løs i strid med båndtvangsbestemmelsene, dersom ikke eieren innen en viss tid etter at han er varslet, henter hunden og dekker omkostningene. ...»

17.2 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Høringsnotatets lovutkast § 10 annet ledd siste punktum sier følgende:

«Politiet kan ta hunden i forvaring inntil saken er avgjort.»

Bestemmelsen gjelder sak om krav om avliving

som etterfølgende sikkerhetstiltak, jf. om dette punkt 13 foran.

Lovutkastet § 12 om forbud mot farlige hunder første ledd fastsetter at farlige hunder skal avlives eller pålegges utført fra riket etter vedtak av politiet. Avgjørelsen skal kunne påklages og lovutkastet § 12 første ledd femte punktum fastsetter følgende:

«Klagen kan ikke føre til utsatt iverksetting av vedtaket uten at hunden blir sikkert forvart.»

I høringsnotatet punkt 4.2.6 er følgende sagt om dette:

«Politiets vedtak skal kunne påklages, men ut fra begrunnelsen for forbudet mot farlige hunder, bør ikke klagen kunne føre til utsatt iverksetting av vedtaket om at hunden blir sikkert forvart, se lovutkastet § 12 første ledd fjerde og femte punktum. Klageren kan ikke kreve at politiet besørger eller bekoster forvaringen.»

17.3 Høringsinstansenes syn

Oslo politidistrikt sier dette:

«Når en hund begjæres avlivet, er det vesentlig av håndhevingsmessige grunner at hunden umiddelbart kan tas hånd om av politiet. Et avlivingsvedtak som skal iverksettes etter at hunden har vært på «frifot» vil regelmessig medføre store problemer av håndhevingsmessig art. Enten er dyret ikke lenger tilgjengelig, eller politiet vil bli møtt med at det er annen hund som nå finnes i husholdningen, etter at den opprinnelige synder har «rømt» eller blitt avlivet etc.

For hunder som har bitt, gir kamphundloven en hjemmel til å ha hunden i forvaring. For hunder som det er aktuelt å avlive i medhold av strl. § 354, 2. ledd ... eller kamphundloven ... (forbudte hunder) finnes ingen slik hjemmel. For den siste gruppes del er det helt nytteløst å forsøke å finne en slik hund igjen etter at vedtak er fattet. Politiet har derfor fremholdt at slike hunder kan tas som beslag i medhold av strpl. § 203, som en gjenstand som skal inndras ... Et slikt beslag kan bringes inn for forhørsretten. Fra hundeeiers side blir det gjerne pekt på at fraværet av en positiv forvaringshjemmel i loven må bety at politiet overhodet ikke har noen ad-

gang til beslag/forvaring. Dette er en relativt tidkrevende og omstendelig prosedyre.

En ny lov om hundehold må etter vårt syn inneholde bestemmelser om beslag/forvaring av farlig hund så lenge sak pågår. Det kan ikke sees av forslaget til ny lov at dette er berørt overhodet. Den eksisterende bestemmelse om dette i kamphundl. § 5, 4. pkt. om forvaring kan videreføres.»

Også *Per Jan Langerud* tar til orde for en forvaringsadgang for politiet så lenge sak pågår, og peker på at en manglende adgang

«... vil i enkelte tilfeller kunne få dramatiske konsekvenser for enkelte personer. ... Hensynet til folk og forsvarsløse dyrs sikkerhet må veie tyngst.»

17.4 Departementets vurderinger

Departementet finner ut fra Oslo politidistrikts merknader at det er grunn til å utforme en mer vidt-favnende forvaringsregel enn den som var med i høringsutkastet. Departementet foreslår at hunder skal kunne tas i forvaring som et foreløpig tiltak i tilknytning til sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold som kan munne ut i vedtak om avliving, salg, omplassering, utførsel av hund eller fratakelse av adgang til å ha hund. Det samme foreslås for slike vedtak i forhold til overtredelse av regler om ro og orden, antall hunder og om merking av hunder. Forvaring skal etter forslaget kunne skje inntil vedtak er truffet og gjennomført.

Ved spørsmålet om en forvaring er lovlig, må det avgjørende være hvordan de faktiske forhold fremstår sett fra politiets side når hunden tas og holdes i forvaring, ikke hvordan saksutfallet blir i ettertid. Bak en forvaring kan ligge ønsket om å varetta folks eller dyrs sikkerhet, folks trygghetsfølelse eller håndhevingshensyn.

Forvaring av en hund kan være aktuelt ikke bare inntil et vedtak er truffet av politiet, men også under en etterfølgende klagebehandling.

Dersom politiets vedtak blir påklaget, medfører

ikke dette automatisk at vedtaket ikke kan iverksettes. Utsetting av å iverksette et vedtak, f.eks. om omplassering eller avliving av hund, skjer bare dersom det blir besluttet i samsvar med forvaltningsloven § 42 første ledd første punktum, jf. annet ledd, jf. departementets forslag om tilsvarende anvendelse av denne alminnelige forvaltningsrettslige regelen foran under punkt 13.5.2, 14.4.1 og 15.5. En beslutning om utsettende virkning varetar hundeholderens interesse, og vil for det offentlige kunne begrense et mulig erstatningsansvar i ettertid dersom det f.eks. til et vedtak om avliving er knyttet erstatningsbetingende feil.

I en del tilfeller kan sterke grunner tale mot å gi utsettende virkning av et vedtak om f.eks. å omplassere eller avlive en hund. F.eks. kan hensynet til dyret selv tale mot forvaring hvis forholdene for dyret ikke vil være så gode som ønskelig under en langvarig forvaring. I motsetning til ved mange andre forvaltningsavgjørelser vil en beslutning om utsettende virkning her gi det offentlige umiddelbare og løpende økonomiske utlegg, fordi det er politiet som ofte i praksis vil være rekvirent av plass på kennel e.l. Store kostnader til slik forvaring i klagesaker vil i praksis kunne gjøre at politiet blir for tilbakeholdne med å gripe inn mot problematisk hundehold. Det må derfor være adgang til å la være å gi en klage utsettende virkning hvis klageren ikke stiller sikkerhet for slike kostnader.

Dersom hundeholderen får kostnader eller andre tap pga. en forvaring som skyldes en feilvurdering fra politiet som ikke kan forsvares, og som hundeholderen heller ikke kan sies å ha et medansvar for, vil vanlige erstatningsregler kunne gi krav på å få slike kostnader refundert fra politiet i ettertid. I praksis vil slike tilfeller antakelig forekomme meget sjelden.

Politiets ulike avgjørelser etter bestemmelsen om forvaring av hunder er en del av gjennomføringen av andre inngrep som er begrunnet i hensynet til folks sikkerhet eller trygghetsfølelse, eller i hensynet til håndheving av regler om ro og orden, antall hunder eller merking av hunder. Politiets avgjørelser etter bestemmelsen om forvaring bør ikke i seg selv anses som enkeltvedtak.

18 Erstatningsansvar. Ansvar for kostnader

18.1 Gjeldende rett

Gjeldende erstatningsrett inneholder en rekke generelle lovfestede og ulovfestede regler som kan og vil få betydning også der hund har voldt skade. På mange måter skiller ikke tilfeller der hund har forvoldt skade seg fra andre tilfeller av skadeforvoldelse. Generelle regler om f.eks. erstatningens utmåling, skadelidtes medvirkning, lemping mv. vil få betydning der hund har voldt skade. Enkelte praktisk viktige særregler for tilfeller av skade voldt av hund finnes imidlertid i skadeserstatningsloven § 1–5 og lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 29. Den generelle hovedregelen om ansvar for skade voldt av hund er skadeserstatningsloven § 1–5 nr. 1 og 2, som medfører at eieren eller innehaveren av en hund uansett skyld fra sin side plikter å erstatte skade som hunden volder på person og ting. Etter nr. 3 gjelder dette objektive ansvaret ikke for skade som volder på en annen hund eller motorvogn. Andre enn eieren eller innehaveren kan også bli ansvarlig eller medansvarlig for skade voldt av hund, f.eks. på grunnlag av den generelle ulovfestede skyldregelen.

Lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund m.v. viser i § 1 til skadeserstatningsloven § 1–5, og gir i tillegg en særregel om regreskrav fra hundens eier mot hundens innehaver.

Ansvar for kostnader som løse hunder eller problematisk hundehold volder offentlige myndigheter og privatpersoner, er også et erstatningsansvar. Kamphundloven § 6 sier at «utgifter forbundet med gjennomføring av tiltak etter denne lov kan kreves dekket av eieren av hunden eller den som har hunden i sin varetekt». Etter reindriftsloven § 29 sjettede ledd og villtloven § 54 skal eier eller besitter av opptatt hund betale «påløpne utgifter og godtgjørelse for arbeidet». Bufeloven § 4 første ledd gir rett til erstatning for tidsspille, bryderi, utlegg og annet tap voldt ved at en hund har skadet bufe eller fjærkre, jaget bufe eller er påtruffet uten ledsager i nærmere definert beitestrekning.

Bufeloven § 4 tredje ledd har en prosessuell særregel om behandling av alle erstatningskrav etter loven.

18.2 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Lovutkastet § 13 om ansvar for kostnader lød slik:

«Hundens eier og innehaver svarer overfor privatpersoner og det offentlige for nødvendige kostnader med å gjennomføre tiltak etter denne lov, herunder kostnader til forvaring av hunden. Også ellers svarer eieren og innehaveren for nødvendige utgifter til forvaring av hund som er kommet bort fra dem.

Bestemmelsen her begrenser ikke det erstatningsansvar hundens eier eller ansvarshavende kan ha på annet grunnlag.»

Dette lovutkastet fastsetter at hundens eier og innehaver er ansvarlige for nødvendige kostnader til forvaring av hunden. Dette gjelder både privatpersoners og det offentliges tiltak gjennomført etter lovens regler. For så vidt gjelder forvaring av hunder omfattes også situasjonen der hunden er kommet bort fra eieren.

Høringsnotatet punkt 4.2.8 redegjorde for enkelte (erstatningsrettslige) konsekvenser av at bufeloven oppheves:

«I dette høringsnotatet foreslås bufeloven opphevet. Flere av lovens regler foreslås overført til hundeloven i endret form. Enkelte av bufelovens regler vil imidlertid bli opphevet som følge av forslaget uten at det er drøftet nærmere foran. Dette gjelder for det første regelen i § 1 andre punktum om at en eier som betaler erstatning for skade som hund har voldt på bufe eller fjærkre, har regressrett mot innehaveren. Videre gjelder det lovens § 4 om at hundens eier eller besitter plikter å yte erstatning for tidsspille, bryderi, utlegg og annet tap som forvoldes ved at hunden har jaget eller skadet bufe eller fjærfe eller gått løs i beitestrekning. Erstatningens omfang vil i stedet følge av skadeserstatningsloven § 1–5 og alminnelige erstatningsregler. Regelen i § 4 tredje ledd om at erstatning for slik skade skal avgjøres ved skjønn etter § 11 første ledd i lov 16. juni 1961 om ymse beitespørsmål, foreslås heller ikke videreført.»

18.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansenes merknader til de spørsmål som vurderes under punktet her, er følgende:

Troms politidistrikt:

«Det er forutsatt at eieren skal betale for utgifter som påløper ved at hunden er tatt opp. En bør vurdere om bestemmelsen bør inneholde tilbakeholdsrett i hunden inntil kravet er betalt. Inndringen av det offentliges krav vil gå lettere om det er en slik tilbakeholdsrett. Motargumentet er at debitor kan komme i en helt umulig tvangssituasjon dersom han ikke kan skaffe penger for å få ut hunden.

I mange tilfeller vil det ikke være mulig å inndrive kravet for kostnader i forbindelse med at hunden er tatt opp fra eier. Det offentlige vil derfor måtte dekke utgiftene selv. Hvis hund overleveres politiet av dyrevernsmemnda eller annen offentlig etat bør det presiseres hvem som er ansvarlig for kostnadene ved å ha hunden i forvaring. En har erfaring for at det har vært uenighet mellom statlige organer om hvem som skal dekke utgiftene for hund brakt inn av dyrevernsmemnda etter dyrevernloven.»

Oslo politidistrikt:

«Også etter eksisterende regler pålegges hundeeieren ansvar for gjennomføring av tiltak. Kravet er imidlertid ikke gjort til særlig tvangsgrunnlag. Klageren må derfor ta ut forliksklage og evt. være beredt på å føre søksmål dersom ikke tvangsgrunnlag gis under tvangsfullbyrdelsen. Dette er heller ikke helt praktisk. Et krav på dekning av kostnader må derfor gjøres til særlig tvangsgrunnlag, jfr. også utlendingsloven § 46.»

Eidsvoll kommune:

«Det er en ikke ubetydelig risiko for at løs hund kan bli opptatt på sviktende grunnlag, f.eks. i forbindelse med jakt. En del tradisjonelle jaktformer (f.eks. løshundjakt på storvilt, drivende hunder på hare og rådyr) er slik at det ikke er mulig å ha kontroll over hunden til enhver tid. Misforståelser kan derfor fort oppstå. Hvis en hund blir opptatt på sviktende eller lovstridig grunnlag, kan det ikke være slik at eier må dekke kostnadene ved dette. ...»

Nannestad kommune:

«Kostnader til forvaring av hund må ikke lovbestemt pålegges hundeeier hvis hunder ikke er opptatt på et grunnlag som kan dokumenteres lovstridig. Hvis eier kan spores, må denne kontaktes umiddelbart.»

Norsk Kennel Klub:

«Utkastets § 13 første setning har fått en lite heldig formulering. Man bør i paragrafen ha en henvisning til skadeserstatningslovens § 1–5.»

Foreningen for Hundeplassering:

«Generelt sett må det sies at ansvaret for hundeeier i gjeldende rett er vesentlig skjerpet i forhold til det som vanligvis ellers gjelder for dyrehold. Dersom hundeeier har opptrådt aktsomt og ikke kan bebreides, er det urimelig å gi ham ansvar for kostnader som skyldes skade som hund har forvoldt, hvis den skadelidte kan bebreides, har opptrådt uaktsomt eller forsettlig har framprovosert handlingen/skaden.

En ytterligere innstramning vil ikke ha noen generelt eller individuell preventiv virkning, men vil derimot virke mot sin hensikt. FFHO mener at det må stilles krav om forholdsmessighet mellom ansvar og kostnader.»

Helt tilsvarende synspunkter fremmes av *Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn*.

18.4 Departementets vurderinger

Departementet foreslår ut fra informasjonshensyn at det tas inn i loven en bestemmelse som viser til de særlige erstatningsrettslige lovreglene om hunder, jf. punkt 5.4.1 og utk. § 27. Bestemmelsen bør også vise at det finnes andre generelle lovfestede og ulovfestede regler som vil gjelde for disse sakene, altså erstatningsregler som ikke bare gjelder hunder spesielt.

I tilknytning til kommentaren fra Foreningen for Hundeplassering vil departementet fremholde at selv om skadeserstatningsloven § 1–5 i utgangspunktet stiller opp et objektivt erstatningsansvar for den som er eier eller innehaver av en hund, kan ansvaret bortfalle eller bli redusert hvis skadelidte selv kan bebreides – altså der skadelidte har opptrådt uaktsomt eller forsettlig og har provosert frem handlingen som førte til skaden. Dette følger av den alminnelige medvirkningsregelen i skadeserstatningsloven § 5–1, og er mest aktuelt der hundeholderen er uten skyld, men kan forekomme også der hundeholderen selv har utvist en viss skyld.

Departementets forslag innebærer at enkelte særregler om erstatning som finnes i gjeldende lovgivning, bortfaller. Dette er i samsvar med høringsnotatet, jf. punkt 18.2, og ingen høringsinstanser har hatt merknader til det.

Departementet foreslår dermed at hundens eier og hundeholderen svarer overfor privatpersoner og det offentlige for nødvendige kostnader ved å gjennomføre tiltak etter loven, herunder kostnader til

forvaring av hunden, jf. utk. § 26. Hundeholderen er etter departementets syn nærmest til å bære slike kostnader. Forutsetningen bør være at det er tale om særskilte kostnader som ikke er en del av den løpende drift. En regel om dekning av kostnadene har størst praktisk betydning i forhold til politiet, siden det normalt vil være politiet som får en hund i forvaring, jf. utk. §§ 10 og 24. Det er imidlertid ikke grunn til å begrense regelen til bare å gjelde i forhold til politiet.

Forutsetningen for at de aktuelle kostnadene er «nødvendige etter loven», er at tiltakene har vært lovlige. Videre må utgiftene ikke ha vært større enn nødvendig for å håndtere saken på en fornuftig og forsvarlig måte. Men politiet vil ikke dermed alltid ha plikt til å gjøre det som koster minst. Dersom omplassering av en hund påfører politiet større kostnader enn avliving av hunden, skal ikke politiet av den grunn måtte avlive hunden. Kostnadene ved å få hunden omplassert kan kreves tilbake fra hundeholderen, selv om kostnadene ved avliving ville blitt mindre. Kostnader ved forvaring av hund mens klagebehandling pågår, regnes ikke som unødvendige, fordi forvaringen skjer i hundeholderens egeninteresse (så lenge hundeholderen ikke gir beskjed om avliving).

Også hvis en hund er kommet bort fra hundeholderen, bør denne dekke de nødvendige kostnader til forvaring av hunden som noen måtte ha hatt. Dette er etter departementets syn i tråd med ulovfestede regler om negotiorum gestio. I de tilfelle som er nevnt av Eidsvoll og Nannestad kommuner, hvor det i realiteten foreligger en misforståelse av situasjonen hos den som tar hunden i forvaring, bør hundeholderen være fri for å dekke kostnadene.

Blir hunden tatt hånd om i medhold av dyre-

vernloven, må dekning av kostnader skje etter reglene i dyrevernloven § 27. Hovedregelen etter denne bestemmelsen er at kostnadene skal dekkes av eieren eller innehaveren. Går ikke det, faller de på staten. For politiet vil det bare bli tale om å dekke kostnadene i de tilfelle hvor politiet selv har truffet tiltak med hjemmel i dyrevernloven § 24 a.

Flere høringsinstanser har tatt opp spørsmålet om å sikre dekning av kostnader ved regler om tilbakeholdsrett i hunden eller om at kravet er tvangsgrunnlag for utlegg. I praksis vil spørsmålet først og fremst være aktuelt for politiet.

Dersom politiet skal ha tilbakeholdsrett i en hund for hundeholderens kostnadsansvar for hund som er i forvaring, vil det måtte innebære en salgsadgang eller adgang til å omplassere eller avlive hunden etter forholdsvis kort tid dersom den ikke blir utløst. I en del tilfeller vil ikke hundeholderen kunne klandres mye for at hunden er kommet i politiets forvaring, og ikke alle vil nødvendigvis ha penger eller penger for hånden når det trengs. Departementet mener derfor at en tilbakeholdsrett kan gi uheldige følger som ikke står i forhold til hva som søkes oppnådd. Avliving eller omplassering av hunder bør ikke bli en del av inndringen av pengekrav mot hundeholderne, men bare en mulig følge av problematisk hundehold eller av at hund må anses eierløs.

I stedet foreslår departementet at politiets krav på kostnadsdekning skal være tvangsgrunnlag for utlegg. Regelen er sammenlignbar med regelen i utlendingsloven § 46. Departementet mener at en slik regel om særskilt tvangsgrunnlag ikke bør gjelde til fordel for private, og heller ikke for andre offentlige organer, der spørsmålet om kostnadsdekning etter denne loven er lite praktisk.

19 Straff

19.1 Gjeldende rett

I Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000 punkt 2.6 er følgende sagt om gjeldende «regler om straffansvar for eier eller besitter av hund»:

«Etter straffeloven § 354 første ledd nr. 3 er det straffbart å volde fare ved ulovlig å holde farlige dyr eller ved ikke på forsvarlig måte å sørge for uskadeliggjørelsen av farlige dyr som er i ens besittelse.

Straffeloven § 354 første ledd nr. 4 gjør det straffbart å «ved i tilfelle av at et farlig dyr er brutt løs fra (en), å undlate å anmelde dette for politiet og i øvrigt å foreta, hvad der står i (ens) makt for å forebygge ulykke». For at bestemmelsen skal komme til anvendelse på hunder, må det antagelig kreves at den hund som kommer løs, er så farlig at den uprovosert kan angripe mennesker, jf. Beverfelt, Hundeeierens lov-samling, 1996 s. 16.

Etter straffeloven § 354 annet ledd første punktum straffes hundeholderen med bøter hvis hund anfaller person eller ved støy eller på annen måte volder vesentlig ulempe for øvrig, med mindre det må antas at det ikke kan legges hundeholderen noe til last. Skyldkravet er her formulert slik at det ikke kreves noe positivt bevis for skyld. Denne løsningen ble valgt i stedet for å innføre et objektivt straffansvar, jfr. Ot. prp. nr. 11 (1928) s. 8–9.

Hvis hundens anfall innebærer et direkte angrep på en person, kan også straffeloven §§ 228 flg. (forsettlige forbrytelser mot liv, legeme og helbred) eller §§ 237–239 (uaktsomme forbrytelser mot liv, legeme og helbred) tenkes å komme til anvendelse. Reglene vil dekke ulike situasjoner, bl.a. at noen direkte hisser hunden på en annen person. Videre kan reglene ramme bl.a. eiers unnlattelse av å gripe inn der hunden anfaller noen.

Etter bufeloven § 1 kan hundens eier eller innehaver ilegges bøter dersom hunden volder skade på bufe eller fjærkre. Gjentas skade ved samme hund i samme persons besittelse skal bøter ilegges.

Etter bufeloven § 3 femte ledd kan eier eller besitter av hund som overtrer bestemmelsene i bufeloven § 3, eller forskrifter gitt med hjemmel i § 3, straffes med bøter. I realiteten er dette en straffebestemmelse for overtredelse av bufeloven § 3 første ledd om at eier eller besitter av

hund plikter å sørge for at denne ikke streifer om uten ledsager i den tid bufe beiter, i strekninger hvor andre enn eieren eller besitteren er beiteberettiget. Bestemmelsen gjelder ikke for hunder som benyttes i reindriften.

Etter reindriftsloven § 36 straffes overtredelse av reindriftsloven eller av forskrifter, pålegg, forbud eller andre bestemmelser som er gitt eller opprettholdt i medhold av loven, med bøter så fremt forholdet ikke rammes av noen strengere straffebestemmelse. Også forsøk, uaktsom overtredelse og medvirkning er straffbart. Som følge av bestemmelsen vil det være straffbart å overtre bestemmelsene i reindriftsloven § 29 annet ledd som pålegger hundeeieren et særlig ansvar for at hunden ikke løper løs i område der tamrein oppholder seg, og bestemmelsen i § 29 tredje ledd om båndtvang i områder der tamrein oppholder seg.

Viltloven § 56 bestemmer at overtredelse av regler gitt i eller i medhold av viltloven straffes med bøter eller fengsel inntil ett år dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud. Forsøk, uaktsom overtredelse og medvirkning er også straffbart. Som følge av bestemmelsen vil det bl.a. være straffbart å overtre reglene om båndtvang i viltloven § 52.

Etter kamphundloven § 8 er det straffbart å forsettlig eller uaktsomt overtre bestemmelse gitt i eller i medhold av kamphundloven. Men denne straffebestemmelsen pålegger ikke ansvar for eiere av hunder som har påført menneske eller dyr skade og som kan kreves avlivet etter lovens § 5.

I tilfeller hvor båndtvangsregler o.l. er fastsatt i politivedtekter, kan overtredelse av vedtektene straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. politiloven § 30 nr. 4.»

Som det fremgår er straffen for overtredelse av straffeloven § 354 annet ledd, bufeloven og reindriftsloven *bøter*. Straffen for overtredelse av kamphundloven og politivedtekter er *bøter eller fengsel inntil tre måneder*. Etter viltloven er strafferammen *bøter eller fengsel inntil ett år, under særlig skjerpene omstendigheter inntil to år*. Det kan her tilføyes at viltlovens straffebestemmelse dekker en rekke former for lovovertridelser, herunder bl.a. alvorlig faunakriminalitet rettet mot fredede arter, og den høye strafferammen tar ikke spesielt sikte på overtredelser av hundereglene.

19.2 Forslaget i Justisdepartementets høringsnotat oktober 2000

Høringsnotatets lovutkast § 14 sier følgende:

«Med bøter straffes en eier eller innehaver av hund som forsettlig eller uaktsomt unnlater å forebygge eller avverge at hunden anfaller eller skader person eller jager, angriper eller skader dyr som nevnt i § 7 tredje ledd, eller ved støy eller på annen måte volder vesentlig ulempe for øvrig. Offentlig påtale finner bare sted dersom den fornærmede krever det. Gjelder saken angrep på hjortevilt, eller vesentlig ulempe for hjortevilt, er offentlig påtale betinget av begjæring fra grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området eller viltorganene.

Med bøter straffes en eier eller innehaver av hund som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 2 [om sikring av hund] eller forskrifter gitt etter § 2 eller § 4 [om ro og orden m.v.]. Offentlig påtale skjer bare når det finnes påkrevd av allmenne hensyn.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 12 [forbud mot farlige hunder] eller forskrifter gitt etter § 11 [innførsel av hunder] eller § 12, eller medvirker til dette. På samme måte straffes forsøk.»

Høringsnotatet punkt 4.2.7 sa dette om straffebestemmelsene:

«Justisdepartementet foreslår at det tas inn en generell straffebestemmelse i hundeloven som gjelder eierens ansvar for hund som har anfalt eller skadet personer eller dyr eller voldt vesentlig ulempe for øvrig. Det foreslås at skyldkravet skal være forsett eller uaktsomhet.

Etter straffeloven § 354 siste ledd og bufeloven § 1 er offentlig påtale i dag betinget av fornærmedes begjæring. Det foreslås at dette kravet videreføres. Hvor saken gjelder hjortevilt, vil det ikke være noen egentlig fornærmet. Det foreslås at offentlig påtale i slike tilfeller skal være betinget av begjæring fra grunneier eller jakt- eller fangstberettiget til området der hendelsen fant sted, eller fra et viltorgan etter viltloven.

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser i eller i medhold av § 2 om sikring av hund og § 4 om ro og orden mv. foreslås også gjort straffbart. Offentlig påtale foreslås bare å skulle skje der dette finnes påkrevd av allmenne hensyn.

I de omtalte tilfeller bør straffen være bøter. For overtredelse av § 12 eller forskrifter gitt etter § 11 eller § 12 foreslås bøtestraff eller fengsel inntil tre måneder, jf. lovutkastet tredje ledd som på dette punkt og forøvrig er i samsvar med kamphundloven § 8.

Justisdepartementet foreslår ikke at overtredelse av lovutkastet § 1 [generelt aktsomhetskrav] i seg selv blir gjort straffbart. Lovutkastet § 1 blir dermed å anse som en rent sivilrettslig handlenorm, med sivilrettslig betydning. Generelt vil departementet bemerke at det sivilrettslige normsystem i mange sammenhenger rekker videre enn det strafferettslige system. At § 1 ikke sanksjoneres strafferettslig må ses i sammenheng med dette.»

19.3 Høringsinstansenes syn

Hordaland politidistrikt fremholder at et straffansvar bør ramme ikke bare eier eller innehaver av hund, men enhver som står i et nærmere tilkynningsforhold til hunden, f.eks. den som «for en kortere eller lengre tid har hunden i sin varetekt». Dessuten fremholdes følgende generelle bemerkning:

«Hordaland politidistrikt er enig med departementet i at det er hensiktsmessig å samle straffebestemmelser inntatt i de forskjellige særlovene i en egen straffebestemmelse i lovutkastet. Det vil lette politiets arbeid om en slipper å forholde seg til ulike straffebestemmelser i særlovene. Også for tjenestemennene i den aktive tjeneste vil en samlet straffebestemmelse med et felles skyldkrav være forutsigbart, og føre til en lettelse i etterforskningssituasjonen.»

Også *Fredrikstad politidistrikt* fremholder at også den «som på eierens vegne har rådighet over hunden for en kortere periode bør ... pålegges straffansvar», og at lovutkastet (begrepet «innehaver») ikke dekker dette. Videre bemerkes:

«Ved alternativene «unnlater å forebygge eller avverge at hunden anfaller eller skader person» og «ved støy eller på annen måte volder vesentlig ulempe for øvrig», bør offentlig påtale også kunne skje når allmenne hensyn krever det.

Det vises til at fornærmede kan være ressursvak, være redd for represalier eller lignende. Det vises også til straffelovens § 228 (legemsfornærmelse) hvor offentlig påtale uten fornærmedes begjæring kan finne sted når allmenne hensyn foreligger og § 350, 1. ledd (forstyrrelse av den almindelige fred og orden) som er undergitt offentlig påtale.»

Også andre høringsinstanser fremmer lignende synspunkt:

Bergen politidistrikt:

«I påtaleregelen i § 14, 1. ledd, bør det vurderes å gjøre den endring at også almenne hensyn

kan gi grunnlag for påtale. En tenker her særlig på den situasjon at det kan være vanskelig for fornærmede å begjære påtale dersom personskaden/den vesentlige ulempen skyldes en hund som eies av en person i bestemte kriminelle gjenger/miljøer.»

Oslo politidistrikt:

«Straff for uforsvarlig hundehold er et middel til å forhindre at hundeholdet representerer en fare for omgivelsene. Det fremstår da som meningsløst at anvendelse av dette middel skal være avhengig av at den direkte rammede ønsker – eller tør – å fremsette begjæring om påtale. ... Straff bør derfor også kunne anvendes når allmenne hensyn tilsier det.»

Luster kommune:

«Heile den nye lova om hundar og hundehald må vera lagt under offentleg påtale. Hvis ikkje, vil politi og oppsyn få ei vanskeleg oppgåve med å handheva dette lovverket og det vil ikkje fungera i praksis.»

Oslo politidistrikt har for øvrig følgende merknader:

«Bestemmelsen [som] gir grunnlag for straff har simpel uaktsomhet som skyldkrav. Dette innebærer at nær sagt enhver bebreidelse som kan rettes mot hundeholderen for at lovens normer ikke er overholdt er gjort straffbare. Etter Oslo politidistrikts oppfatning [er dette] å gå altfor langt, og etter vår oppfatning burde loven bare være straffbar når det foreligger grov uaktsomhet. Eventuelt kan skyldgraden simpel uaktsomhet reserveres for de tilfeller hvor det foreligger gjentakelse.

Videre er «støy eller på annen måte volder vesentlig ulempe» gjort til en selvstendig overtredelse. De forhold som det her er gjort aktuelt å ramme vil trolig også omfattes av strl. § 350, og etter Oslo politidistrikts oppfatning bør dette være tilstrekkelig.»

Oslo politidistrikt bemerker også at straffebestemmelsen i

«kamphundloven § 8 er etter Oslo politidistrikts oppfatning nær ubrukkelig. Politiet har erfaringsmessig store problemer med å bevise utenfor enhver rimelig og fornuftig tvil at en bestemt hund er av ulovlig rase eller blanding med slik. Bestemmelsen synes ikke videreført i forslag til ny lov».

Ringerike politidistrikt bemerker at

«det objektive straffansvaret hundeeier har etter bufelovens § 1 nå fjernes med det nye lovfor-

slaget. Ved dette forsvinner en av de få bestemmelser med slikt straffeansvar.»

Barneombudet sier dette:

«Lovforslaget åpner også for å straffe eier eller innehaver av hund som forsettlig eller uaktsomt unnlater å forebygge eller avverge at hunden anfaller eller skader en person, jfr forslagets § 14.

Det er i dag mer og mer vanlig med hundehold, og ikke alle hundeeiere er like ansvarlige. Denne bestemmelsen åpner for en mildere reaksjon enn avliving av hund og gir således myndigheten flere valgmuligheter i reaksjonsmåte.»

En del instanser synes å foretrekke bruk av straff og eventuelt også erstatningsansvar som virkemiddel for å motvirke problematisk hundehold fremfor å sette inn tiltak av annen karakter:

Fylkeslegen i Aust-Agder uttaler at det

«... synes noe underlig at høringsnotatet i hovedsak dreier seg om avliving. Økt bruk av forelegg og bøter ved mindre overtredelser vil sannsynligvis også kunne virke allmennpreventivt, og øke følelsen av et mer balansert rettsvern.

For den som har hund av helsebringende årsaker skulle ikke dette være problematisk. For de som sjeneres eller blir skadet betyr det mye å oppleve slikt rettsvern. Den angrepne må anses å være den svakeste part, og menneskets verdi må alltid fremheves.»

Rådet for dyreetikk:

«Avliving som reaksjonsmåte kan utvilsomt ... ha en allmennpreventiv effekt overfor andre hundeeiere. Men å avlive hunden er etter rådets syn ingen effektiv måte å straffe hundeeier på. Hunder er oftest familiemedlemmer. Plutselig og brutal avliving vil kunne gå sterkt inn på eventuelle barn i familien, slik det er tallrike eksempler på. Om hundeeier har opptrådt uansvarlig, bør han/hun straffes med bøter i tillegg til å erstatte de skader hunden har forårsaket. Den allmennpreventive effekten vil da avhenge av bøtenes størrelse.»

Fuglehundklubbenes Forbund i brev 11. juli 2002:

«Vi støtter at hundeeieren som den egentlige ansvarlige kan straffes, ilegges erstatningsansvar og dømmes til å betale oppreisning.»

Norsk Rhodesian Ridgeback Klubb:

«I tillegg til videreføringen av kamphundloven mener NRRK at departementet, framfor å åpne for ulik praksis og tilfeldige definisjoner av hvilke raser som kan omfattes av begrepet skremmende, bør benytte lovgivningsprosessen til å

regulere straffansvar for eier eller besitter av hund.»

Flere andre instanser fremholder også at bøtlegging eller annen straff bør være et sentralt virkemiddel for å bekjempe problematisk hundehold, eller gir sin støtte til bøteregler:

Nittedal kommune (rådmannen) uttaler:

«Av allmennpreventive hensyn mener rådmannen at en i større grad må benytte bøtelegging som virkemiddel, kombinert med objektivt ansvar og som reaksjon også mot mindre overtredelser ... Rådmannen mener en spretten og leken hund selvsagt ikke skal kunne kreves avlivet. På den annen side må det kunne reageres med bøtelegging når slik adferd generer eller oppfattes som skremmende ... Rådmannens vurdering bygger på at problemet ikke er at hund går løs, men at de færreste hundeeiere har tilstrekkelig kontroll, eller unnlater å ta tilstrekkelige hensyn. Rådmannen ønsker «frihet under ansvar», slik at båndtvang i utgangspunktet bør unngås forutsatt at grensen for reaksjon for brudd gjennom bøtlegging, er lav.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund:

«Loven må sikre hundens rettsikkerhet, og hundeeierens objektive ansvar for hundens handlinger må reflekteres gjennom bruk av bøter og lignende ved behov. ... det er riktig at man primært bør straffe hundeeieren og ikke hunden, når det oppstår situasjoner der det er nødvendig å gå inn med tiltak. Hundeeieren har et objektivt ansvar for hunden og hundens handlinger, og dette bør gjenspeiles i en hundelov.»

Norsk Kennel Klub:

«Man har ikke spesielle bemerkninger til Departementets forslag til straffebestemmelser. Disse overensstemmer stort sett med gjeldende regler.»

Ellingsrud Hundeklubb:

«I for stor grad vektlegges bare økonomiske interesser. Hundens sosiale verdi har i lovverket vært fullstendig fraværende. For eks. beskytter loven skader på eiendom eller ting, bufe, og vilt. Betraktes hunden som eiendom, ting eller dyr? Hvis en hund blir angrepet av en annen hund, blir skadet eller i verste fall drept er rettsbeskyttelsen fullstendig fraværende. Loven bør gjøre det enklere å straffe uansvarlige hundeeiere.»

Foreldregruppen Roger Åsheim, Tormod Tørstad og Kjell Rønningsbakk fremholder bl.a. følgende:

«Eiere av hunder som biter eller opptrer særlig

truende og på en slik måte at det er egnet til å gjøre personer redde, må kunne bøtelegges. ... Ved alvorlig skade bør hundeeieren kunne dømmes til ubetinget fengsel. Hundebitt som fører til sykemelding eller at offeret må være hjemme fra skole eller barnehage regnes som alvorlig skade.»

Norges Hundekjørerforbund ved brev 16. juli 2002 bemerker til dette forslaget om hund som «opptrer særlig truende»: «Dette er svært vanskelig å følge opp fordi man får problemet med hvem som skal avgjøre om en hund er truende».

Enkelte synes også å gå inn for at visse overtredelser som rammer hunder og hundeholdere – i tillegg til eller i stedet for å rammes av straff etter ulike bestemmelser i straffeloven og dyrevernloven – bør rammes av straff etter ny lov om hundehold. *Norsk Kennel Klub* sier således følgende:

«Dog er man av den oppfatning at den som overtrer grensen for nødrett og nødverge bør tåle straff i overensstemmelse med straffelovens alminnelige prinsipp, og dette bør komme til uttrykk i hundeloven. I denne forbindelse må også det gjøres straffbart at den som foretar en slik overskridelse, ved beskadigelse eller avlivning av hund, går ut over det som er akseptabelt etter dyrevernloven.»

Og *høyesterettsadvokat Tore Sverdrup Engelschiøn* sier bl.a. dette:

«Det mangler straffebestemmelse for den som overtrer adgangen til å drepe hunder. Videre er det ikke fastsatt straff for den som ikke leverer opptatt hund til eieren eller politiet og behandler den forsvarlig etter utk § 6.»

Jan Evensen, Nittedal, peker på at lovutkastet § 14 nevner hund som jager dyr, og viser til at dette ikke harmonerer med at vi har «spesielle hunder som nettopp er avlet frem for å jage vilt».

19.4 Departementets vurderinger

Departementet legger til grunn at det er bred støtte for at overtredelser av loven bør kunne straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder. Loven bør angi konkret hvilke overtredelser som er straffesanksjonert, jf. utk. § 28.

Den vanlige reaksjonen vil være bøter. Fengselsstraff vil bare være aktuelt ved alvorlige overtredelser. Som eksempler på hvor dette kan være tilfellet, nevnes angrep fra hund når hundeholderen har vist forsett eller grov uaktsomhet, graverende eksempler på hensynsløst hundehold for øvrig, unnlatelser av å følge opp pålegg og forbud fra poli-

tiet og overtredelser av generelle forbud (mot f.eks. hold av kamphund) eller individuelt nedlagte forbud. Skjerpene omstendigheter som unntaksvise kan tilsi fengselsstraff kan være sterkt klanderverdige gjentakelser eller at meget uakseptable forhold har vart lenge, eller at forsømmelsene knytter seg til hold av hundetyper som krever særlig aktsomhet eller til hold av mange hunder. Bøtenivået bør fastlegges gjennom praksis. Departementet ser foreløpig ikke grunn til å foreslå en hjemmel for å innføre standardiserte bøtesatser for noen av overtredelsene. Departementet forutsetter at bøtestrafens størrelse fastsettes i lys av hvor alvorlig overtredelsen er, herunder om den har hatt skadefølger. Bøtene må settes i lys av behovet for allmenn- og individualpreventive virkninger.

Departementet foreslår for det første at forsettlig eller uaktsomme overtredelser av kravene om sikring av hunder (bl.a. om båndtvang og tilsyn) og av nærmere regler om ro og orden, antall hunder og om merking av hunder (hvis dette blir innført), bør kunne straffes. Påtale bør i disse tilfellene være betinget av at det finnes påkrevd av allmenne hensyn.

Videre foreslår departementet at en hundeholder bør kunne straffes for forsettlig eller uaktsomt å unnlate å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig angriper eller skader person, jager, angriper eller skader dyr. «Rettsstridig» viser her til hundeholderens forhold, og innebærer at hvis han er berettiget til å la hunden opptre slik, så rammes ikke forholdet av straff. Dette vil særlig være tilfellet ved lovlig jakt eller ved utøving av nødvergerett. I de tilfelle som nevnes her, bør påtale bare skje hvis fornærmede krever det *eller* allmenne hensyn taler for det. Ut fra de hensyn som flere politidistrikter har trukket frem, bør det ikke være et vilkår at det foreligger påtalebegjæring fra privatperson.

Også forsømmelser knyttet til at hunden ved støy eller på annen måte volder urimelig ulempe for øvrig bør kunne straffes, jf. i dag straffeloven § 354 annet ledd. Departementet mener at en ny lov om hundehold bør inneholde og dermed synliggjøre en slik regel, selv om også den mer generelle regelen i straffeloven § 350 første ledd etter forholdene kan anvendes på støy fra hund. I disse tilfellene bør det kreves at allmenne hensyn taler for at påtale skal skje. Allmenne hensyn kan foreligge selv om f.eks. støy bare rammer enkeltpersoner, f.eks. i et nabolag. Heller ikke her bør det være et krav at det foreligger påtalebegjæring fra berørte privatpersoner, som iblant vil ha grunn til å frykte represalier hvis de må ta en for fremtredende rolle i en politialesak.

Departementet foreslår videre at unnlatelser av

å etterkomme visse pålegg og forbud nedlagt av politiet eller domstol eller forbud i relasjon til reglene om særlig farlige hunder m.m. blir straffesanskjønt. Idet det her er tale om overtredelser av direkte pålegg og forbud som er sikkerhetstiltak rettet direkte inn mot særlig problematisk hundehold eller mot hundehold der det er funnet grunn til å stille særlige krav, foreslås det at overtredelser ubetinget skal være undergitt påtale. Også forsøk og medvirkning foreslås direkte dekket av denne strafferegelen.

Det nedre skyldkravet foreslås definert som uaktsomhet. Det innebærer at det må foretas et konkret skjønn over hvorvidt hundeholderen har forholdt seg slik som rettslig sett må anses som forsvarelig. Ved vurderingen vil man måtte spørre om hundeholderen har forholdt seg så påpasselig og aktsomt som det generelt sett er rimelig å kreve av den som har hund, for å sikre seg mot lovovertridelser og mot at hundeholdet volder skader m.m. Hvis svaret på dette er ja, må det videre spørres om det forelå særlige individuelle omstendigheter for akkurat denne hundeholder i akkurat den situasjon han var i. Hvis slike omstendigheter foreligger og etter en konkret vurdering bør virke unnskyldende, skal hundeholderen frifinnes. Departementet mener at dette er en grei spørsmålsstilling som gir riktige resultater i forhold til spørsmålet om straff. I dag er straffeloven § 354 annet ledd formulert slik at det – i alle fall i teorien – kan sies å gjelde en særlig lav terskel for uaktsomhetsansvar. Siden vurderingene uansett er så skjønnsmessige er det vanskelig å si om dette innebærer noe reelt i praksis. Samme spørsmål reiser seg dersom man teoretisk sett hever terskelen noe, slik Oslo politidistrikt er inne på. I tilfelle en heving av terskelen gjøres, slik at man formelt sett aksepterer en viss grad av uforvarselige lovbrudd uten at straff inntre, kan det medføre at straffetrusselen i mindre grad virker forebyggende. En mulig uheldig følge av det kan bli at det i flere tilfeller blir behov for direkte sikkerhetstiltak mot hundeholdet. Departementet går for sin del inn for at nedre skyldkrav blir hverken mer eller mindre enn «uaktsomhet».

Straff vil ramme «hundeholderen» eller den som overtrer pålegg eller forbud. Begrepet «hundeholder» defineres så pass vidt at det varetar de hensyn som Hordaland og Fredrikstad politidistrikter peker på.

I motsetning til enkelte høringsinstanser ser ikke departementet på proposisjonens regler om avliving som strafferegler, men som regler innrettet på å vareta rene sikkerhetshensyn. Det samme gjelder bl.a. reglene om å frata hundeholderen retten til å ha hund, jf. kapittel 14 foran. Sikkerhetstiltak

ved avliving m.m. har virkning gjennom å gripe direkte inn i hundeholdet. Bøtlegging virker mer indirekte ved at det ilegges en sanksjon på hundeholderen som ikke får virkning på hundeholdet uten gjennom den påvirkning på hundeholderen selv som straffen måtte gi. Straffesanksjonering kan derfor ikke erstatte direkte sikkerhetstiltak.

Til forslaget fra bl.a. *Norsk Kennel Klub* om at loven bør sette straff for visse overtredelser som rammer hunder og hundeholderen, bemerker departementet at dette vil systematisk sett falle på siden av det lov om hundehold dreier seg om. Som

konkrete eksempler nevner kennelklubben overtredelser av «grensen for nødrett og nødverge». Departementet vil fremholde at slike overtredelser vil bli vurdert på vanlig måte etter straffeloven. Inngrep mot hund ut over rammen av det lovlige kan etter straffeloven straffes som skadeverk, jf. §§ 291 og 391, men en strafferamme på bøter eller fengsel inntil ett år. Går noen ut over det dyrevernloven tillater, er strafferammen bot eller fengsel i opptil tre år. Departementet ser ikke grunn til å foreslå endringer her.

20 Økonomiske og administrative konsekvenser

Administrative spørsmål som lovforslaget reiser, er drøftet underveis, særlig i kapittel 6 foran der det også er gitt en oversikt over administrative konsekvenser av lovforslaget.

En hovedhensikt med lovforslaget å få samlet ulike lovregler som gjelder hunder i en ny lov om hundehold. Forslaget er i tråd med regjeringens arbeid for å forenkle regelverket og administrasjonen. Reglene finnes i dag spredt rundt i lovverket. Situasjoner med innbyrdes stor likhet er til dels regulert forskjellig, mye som følge av at ulike regler er blitt utformet til ulike tider og forberedt av ulike departementer. Myndigheten til å gi forskrifter blir etter lovforslaget i hovedsak lagt til kommunene, også der slik kompetanse i dag ligger til andre offentlige organer. Det åpnes også for å kunne innføre en sentral merkeordning og for enkelte utfyllende statlige forskrifter for saklig avgrensede områder. En god del instanser vil fremdeles få ulike oppgaver etter dette regelverket, jf. punkt 6.3. Men det administrative systemet blir likevel enklere enn i dag. For dem reglene angår, og for politiet og andre instanser som skal forholde seg til reglene, blir det enklere å finne frem i regelverket enn i dag.

De offentlige instanser som vil få oppgaver etter forslaget er *fylkesmannen* (for områder med rein drift), *kommunene* og *politiet*. Myndighet til å gi visse forskrifter er i lovforslaget lagt til *Kongen*, uten at det er tatt stilling til spørsmålet om delegasjon ennå. *Politidirektoratet* og *tingretten* vil få oppgaver med overprøving av visse vedtak.

På den annen side vil enkelte instanser bli fritatt for arbeidsoppgaver som det gjeldende regelverk legger på dem. Det gjelder *Miljøverndepartementet* med *Direktoratet for naturforvaltning* og *fylkeskommunen* (*Landbruksdepartementet*). Det gjelder også for *fylkestinget*, *kommunene*, *politiet*, *Politidirektoratet* og *tingrettene*. *Tollmyndighetene* vil unntaksvis kunne ha befatning med reglene om farlige hunder, både etter reglene i dag og etter reglene som foreslås nå.

For *fylkesmennene* innebærer forslaget at oppgaver etter bufeloven og viltloven bortfaller. Bare en oppgave gis til fylkesmennene etter lovforslaget, og den vil bare ha betydning for en del av dem: Når hensynet til reindriften tilsier det, kan fylkesmannen gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd el-

ler forsvarlig innestengt. Oppgaven antas ikke å ha noen økonomiske konsekvenser for fylkesmannen. Hverken bortfall av oppgaver eller den nye oppgaven anses å få betydning i budsjettsammenheng.

For *kommunene* innebærer forslaget at hjemmelsgrunnlaget og kompetansen til å gi lokale båndtvangsregler og regler om ro og orden m.m. relatert til hundehold blir endret. Kommunene har i dag en viktig rolle her, og beholder den etter lovforslaget her. Lovforslaget opprettholder ikke kravet til statlig godkjenning av kommunale forskrifter. Dette er i tråd med regjeringens politikk om å styrke det kommunale selvstyret. I dag finnes det en rekke kommunale forskrifter om hundehold med grunnlag i forskjellige lover. Lovforslaget innebærer en sanering av dette regelverket. Gjeldende kommunale forskrifter vil bortfalle tre år etter at loven trer i kraft. Dette skjer uten at kommunen treffer vedtak om det. Inngår de aktuelle bestemmelsene i en mer omfattende forskrift, er det likevel mest ryddig om kommunen treffer vedtak om å oppheve de aktuelle bestemmelsene. Loven gjør det ikke nødvendig for kommunen å vedta supplerende forskrifter, men kommunen kan finne det formålstjenlig i lys av de lokale forhold å benytte de hjemler som loven gir for å fastsette kommunale forskrifter. Departementet antar at en god del kommuner vil finne behov for å utvide den riksdekkende båndtvangen noe ut fra hensynet til beitedyr. Arbeidet med å sende en slik forskrift på høring til representanter som kan tale for lokale beiteinteresser og for det lokale hundeholdet, vil ut fra slike lokale vurderinger fremstå som en nødvendig følge av den nye lovens opphevelse av eldre regler. Dette er imidlertid ingen omfattende arbeidsoppgave og den kan ivaretas innenfor kommunens administrative kapasitet i løpet av de første tre årene etter lovens ikrafttreden.

For *politiet* innebærer forslaget at oppgaver som politiet har i dag, nemlig å sikre sikkerhet, ro og orden også i relasjon til hunder og hundehold, blir regulert gjennom et nytt og mer oversiktlig regelverk. I betydelig grad vil det bero på en prioritering hvordan politiet velger å bruke de virkemidler som loven stiller til disposisjon. Bare reglene om farlige hunder fastsetter at politiet skal treffe tiltak, men også her vil det bero på en politimessig priori-

tering hvilken innsats som blir satt inn for å avdekke ulovlige forhold.

I mange tilfelle hvor politiet finner grunn til å gå inn med tiltak, vil det være påregnelig med klage fra hundeholderen. I spørsmål om avliving eller omplassering av hund, eller å frata noen retten til å ha hund vil ikke andre enn hundeholderen selv ha klagerett. Politiets avgjørelser om å ikke gripe inn ved slike tiltak kan ikke påklages.

I dag må politiet som hovedregel reise sak for tingretten som namsmyndighet dersom politiet ut over tilfeller som dekkes av nødrett eller politilovens generalfullmakt ønsker å få avlivet en hund. Bare i begrenset grad har politiet ut over generalfullmakten en selvstendig avgjørelseskompetanse. Etter lovforslaget gis politiet gjennomgående avgjørelseskompetanse i slike saker, mens det blir hundeholderen som eventuelt må påklage saken. I det begrensede antall tilfeller der avgjørelser bør tas og gjennomføres på stedet, er klagerett i samsvar med det som ellers gjelder for slike politiingrep avskåret også etter lovforslaget her.

Klagesakene vil i noen tilfeller bli avgjort administrativt, i andre tilfeller av tingretten. Fordi lovforslaget vil gjøre det lettere for politiet å følge opp problematisk hundehold, må det påregnes flere klagesaker for tingretten enn saker som bringes inn for tingretten som namsmyndighet i dag.

Der politiet tar hunder i forvaring, foreslås en ordning som i større grad enn i dag vil sikre at politiet får utlegg til dette tilbake fra hundeholderne.

Lovforslagets straffebestemmelser antas ikke å medføre nye administrative eller økonomiske konsekvenser for politiet.

Visse utviklingstendenser synes å tyde på at politiet praktisk sett kan komme til å få mer arbeid relatert til hundehold i årene fremover. Dette skyldes ikke den nye loven, men den utvikling man ser utslag av i Norge og som har ført til lovgivningsaktivitet i en rekke land samtidig. Dersom loven og de tiltak den muliggjør, virker forebyggende på en uheldig videreutvikling, kan loven gi mindre arbeid for politiet enn man ellers ville fått. Muligheten for å følge opp flere saker som lovforslaget gir, kan som nevnt på den annen side bringe flere saker inn for tingretten enn i dag. Dette igjen kan bidra til å sette en stopper for et problematisk hundehold som ville ha gitt politiet ytterligere arbeid senere.

Samlet sett antar departementet at loven ikke vil ha administrative og økonomiske konsekvenser for politiet som får betydning for den samlede ressursbruken i politiet.

Lovforslaget åpner for å gi nasjonale forskrifter om en merkeordning for hunder og om hold av og oppdrett av bestemte hundetyper. Ved vurderingen

av innføring av slike forskrifter, må mulige konsekvenser av administrativ og økonomisk art for politiet vurderes nærmere.

For *påtalemyndigheten* vil forslaget neppe innebære noen merkbare administrative eller økonomiske konsekvenser. Påtalemyndighetens befattning med loven er bare knyttet til behandlingen av straffesaker.

For *Politidirektoratet* innebærer forslaget at oppgaven med å se over kommunale forskrifter når disse relaterer seg til hundehold bortfaller, til forskjell fra det som er tilfellet når slike bestemmelser i dag blir tatt inn i kommunale politivedtekter. Direktoratet vil i noen tilfeller bli klageinstans for politiets avgjørelser om salg, omplassering og avliving av hunder. Dette vil gjelde ved overtredelse av kommunale forskrifter om ro og orden, antall hunder og nasjonale forskrifter om merking av hunder og om hold av og oppdrett av visse hundetyper. Det er likevel ikke grunn til å tro at dette vil forutsette at Politidirektoratet tilføres administrative eller økonomiske ressurser, selv om det må antas at arbeidsbelastningen med klagesaker kan komme til å overstige besparelsen ved at oppgaven med å gjennomgå bestemmelser om hundehold i kommunale politivedtekter bortfaller.

For *tollmyndighetene* innebærer forslaget at de beholder sin kompetanse til å avkreve dokumentasjon for hundetype der det kan være mistanke om en hund er en ulovlig hund og til eventuelt å ta hånd om hunden på stedet. Videre oppfølging skjer av politiet, som i dag. Forslaget får ingen administrative eller økonomiske konsekvenser for tollmyndighetene.

For *tingrettene* innebærer forslaget at namssakene angående avliving av hund bortfaller. På den annen side vil tingrettene bli klageinstans i visse tilfeller der politiet har vedtatt avliving eller omplassering av hunder eller å frata noen retten til å holde hund. I noen grad kan dette medføre en økning av saksmengden. Departementet antar at dette kan håndteres innenfor vanlige rammer. Endringene får altså ikke økonomiske konsekvenser. Forvaltningsavgjørelsers gyldighet kan prøves som i dag. Her er det ingen endringer.

For *organisasjoner* innebærer forslaget at de kan ta initiativ til å innføre en privatfinansiert nasjonal merkeordning som kan få en offentlig tilslutning, men uten noen tilsiktede økonomiske overføringer fra det offentlige.

For *privatpersoner* innebærer forslaget endringer angående regler som verner også om økonomiske interesser, f.eks. knyttet til eiendom og husdyr. Her kan nevnes at bufelovens mest vidtgående avlivingsregler som var til fordel for bufeeieren

bortfaller. Men vernet også for slike interesser videreføres ved ulike regler i lovforslaget. For hundeholderne innebærer forslaget at hunden ikke vil være utsatt for avliving på stedet hvis den løper løs, uten å utgjøre en klar fare, slik den er i dag. Imidlertid vil de bedre muligheter for myndighetene til å gripe inn mot problematisk hundehold kunne få ulike økonomiske følger for hundeholderne. Dersom en obligatorisk nasjonal merkeordning for

hund blir innført gjennom en tilslutning fra det offentlige ved forskrift, er det lagt opp til at denne ordningen blir finansiert ved gebyr fra hundeholderne. Nødvendige kostnader ved å gjennomføre tiltak etter lovforslaget, herunder kostnader til forvaring av hunden, belastes hundeholderne.

Endringene som berører reglene om erstatningsansvar (bufelovens særregler som oppheves), antas å ha marginale økonomiske konsekvenser.

21 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 1:

Paragrafen har ikke noe forbilde i gjeldende lovgivning.

Første ledd angir at målet om et godt hundehold til glede for den enkelte hundeholder og for samfunnet som helhet bare kan nås ved innsats fra enkeltpersoner og organisasjoner i det sivile samfunn. Et godt hundehold er ikke noe ensidig offentlig ansvar, men lovgivningen trekker opp rammer for hundeholdet. Første ledd angir dermed rollefordelingen i samfunnet når det gjelder hundehold.

Om *annet ledd* vises til punkt 5 (særlig punkt 5.4.1) og punkt 7. Annet ledd *første punktum* angir formålet med denne loven: å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghetsfølelse, ro og orden. Andre mål for hundehold blir ivare tatt gjennom annen lovgivning eller av det sivile samfunn innenfor rammen av lovgivningen, jf. første ledd. *Annet og tredje punktum* angir i kort og overordnet form lovens hovedinnhold.

Om *tredje ledd* vises til punkt 5. Bestemmelsen har rettspedagogisk betydning ved å minne om de viktigste bestemmelser i annen lovgivning som gjelder i tillegg til hundeloven. Særskilt nevnt er lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern som har regler om behandling av hund med særlig sikte på hundens velvære, lov 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven), som har regler om tiltak mot sykdommer på hund, herunder også regler om innførsel og utførsel av hunder, lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar (granneloven), som vil pålegge en hundeholder å ta visse hensyn til naboendommer, og lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven), som har visse regler av betydning for hundehold i husleieforhold, jf. særlig § 5–2. Også andre lover kan etter omstendighetene ha betydning, jf. lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner § 19, særlig sjettede ledd, og lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag § 34, jf. forslaget i Ot.prp. nr. 30 (2002–2003) til lov om borettslag § 5–11 fjerde ledd. Felles for alle disse lovene er at de aktuelle bestemmelsene for det meste ikke retter seg særskilt mot hundehold, men generelt mot dyrehold eller tiltak i sin alminnelighet.

Til § 2:

Paragrafen har med enkelte definisjoner. Den er uten direkte forbilde i gjeldende lovgivning.

Bokstav a definerer hvem som regnes som hundeholder. Hundeholderen har en rekke plikter etter lovens forskjellige bestemmelser. Definisjonen omfatter både den som eier hunden, den som i juridisk forstand besitter den uten å være eier, og den som har tatt omsorg for eller hånd om hunden for kortere eller lengre tid. Det er ikke nødvendig å trekke noen nærmere grense mellom alternativene. Definisjonen dekker både innehaveren av en kennel hvor hunden er satt inn, og den som tar hånd om en hund uten vederlag. Selv om begrepet hundeholder etter definisjonen er omfattende, har det en nedre grense. Rent tilfeldig kontakt med hunden vil ikke gjøre at vedkommende blir regnet som hundeholder. Men den som tar tak i en hund for å bringe den til eieren, vil ha aktsomhetsplikt som en hundeholder etter utk. § 4 mens vedkommende har hånd om hunden.

Definisjonen medfører at flere kan bli regnet som hundeholder til samme hund, enten samtidig eller til forskjellige tidspunkter. Det vil i noen grad bero på den enkelte bestemmelse om flere kan regnes som hundeholder etter bestemmelsen. Når det f.eks. i utk. § 10 annet ledd første punktum gis en regel om levering av løs hund til hundeholderen, siktes det fortrinnsvis til den som følger hunden for anledningen. Varsel til hundeholderen etter § 10 tredje ledd må imidlertid gis til eieren eller den som fast har omsorg for hunden. Krav om dokumentasjon av avstamning og undersøkelse etter utk. § 19 tredje og fjerde ledd – for å bringe på det rene om hunden må regnes som en farlig hund etter loven – bør fortrinnsvis rettes mot eieren eller den som har fast omsorg for hunden, men kan etter omstendighetene også rettes mot den som har hånd om hunden.

Bokstav b setter en aldersgrense for hvem som regnes som barn etter loven. Grensen er satt til 12 år. Definisjonen har betydning for visse bestemmelser i loven som gir barn et særskilt vern, jf. hundeholderens skjerpede aktsomhetsplikt i forhold til barn etter utk. § 4 tredje ledd og avlivingsreglene i utk. § 17 fjerde ledd og § 18 fjerde ledd bokstav a.

Bokstav c definerer hva som regnes som vesentlig skade på person, noe som har betydning i forhold til avlivingsreglene i utk. §§ 17 og 18. Det omfatter både skader som er så omfattende at de ville ha blitt ansett som legemsbeskadigelse etter straffeloven § 229, og ellers bitt som medfører blødende sår eller bitt i hodet. Merker og rifter som skyldes klørne dekkes ikke av de siste to alternativene og vil bare helt unntaksvis kunne bli regnet som legemsbeskadigelse som nevnt i straffeloven § 229.

Til § 3:

Paragrafen har ikke noe direkte forbilde i gjeldende lovgivning. Det vises nærmere til punkt 8, særlig 8.5.

Første ledd inneholder en generell aktsomhetsplikt for hundeholderen. I andre bestemmelser i lovforslaget er aktsomhetsplikten presisert med sikte på konkrete situasjoner. Overtredelse av den generelle aktsomhetsplikten etter § 3 første ledd kan medføre erstatningskrav for voldt skade og krav om retting etter *annet ledd*, men er ikke straffbar, jf. utk. § 28.

Kravet etter *første ledd annet punktum* om å sørge for å unngå urimelig ulempe vil i praksis dekke regelen i granneloven § 2 i naboforhold.

Etter første ledd *tredje punktum* skal hundeholderen søke å avverge at hunden eller hundeholdet gjør andre utrygge. Ved vurdering av hvilke krav som stilles, må utgangspunktet tas i en gjennomsnittsvurdering av hva som volder utrygghetsfølelse. I forhold til dem som er mer følsomme enn gjennomsnittet, kan det etter omstendighetene være aktuelt å stille strengere krav til hundeholderen, forutsatt at denne er kjent med situasjonen. Om det stilles strengere krav, må imidlertid bero på en samlet rimelighetsvurdering i samsvar med første ledd annet punktum.

Retten til å kreve retting etter *annet ledd* gjelder forhold av lengre varighet og kan gjøres gjeldende ved sivilt søksmål, normalt ved å ta ut forliksklage til forliksrådet. Hvilke rettingstiltak som må foretas, kan domstolen bestemme.

Til § 4:

Paragrafen avløser forskjellige bestemmelser i gjeldende lovgivning, jf. bl.a. bufeloven § 3 første ledd, villtloven § 52 første ledd første punktum og reindriftsloven § 29 annet ledd første punktum. Det vises til punkt 9, særlig 9.5.2.

Første ledd angir forutsetningene for å la en hund være løs og må forstås i lys av den alminnelige aktsomhetsplikten etter § 3. Hva som konkret

ligger i kravet i *bokstav a* om å bli fulgt og kontrollert på en aktsom måte, må avgjøres ut fra en totalbedømmelse av situasjonen, der det også kan spille en rolle hvilken hundetype det gjelder, jf. punkt 9.5.2. Kravet kan etter forholdene være oppfylt selv om ikke hundeholderen har uavbrutt øyekontakt med hunden. Likt med inngjerding etter *bokstav b* regnes annen innelukking som gjør at hunden ikke kan komme ut i områder som er åpne for alminnelig ferdsel.

Annet ledd fastslår et generelt krav om at den som har hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden. Hvorvidt en plikt til å holde hunden i bånd er oppfylt når et barn gjør det, beror derfor særlig på barnets styrke i forhold til hundens. Det er imidlertid tilstrekkelig at den som har hunden i bånd, blir ledsaget av noen som har den nødvendige kontroll. Ellers ville det f.eks. være vanskelig å la mindre barn bli trukket på ski av en hund.

Tredje ledd er en ytterligere konkretisering av aktsomhetskravet i § 3, særlig § 3 første ledd annet punktum. Bestemmelsen omfatter visse former for atferd fra en hund som jevnlig vil bli oppfattet som plagsom når den ikke er ønsket. Andre former for atferd fra hunden, f.eks. at den snuser på fremmede som står rett foran i en kø, omfattes ikke av tredje ledd.

Fjerde ledd innebærer en skjerping av aktsomhetsplikten i forhold til barn. Om aldersgrensen for barn se § 2 bokstav b. Sammenlignet med tredje ledd viser skjerpingen seg på flere måter: fjerde ledd omfatter alle former for kontakt, ikke bare dem som er nevnt i tredje ledd; kontakt mellom hund og barn forutsetter at hunden er invitert til kontakt av barnet eller av en voksen som følger barnet, og hundeholderens plikt til å holde hunden i bånd eller tett inntil seg er mer omfattende etter fjerde ledd annet punktum enn etter tredje ledd annet punktum. Her som ellers vil imidlertid hundeholderens aktsomhetsplikt være vesentlig mindre omfattende innenfor hundeholderens egen eiendom.

Femte ledd konkretiserer aktsomhetsplikten i forhold til beskyttelse av vilt. Bestemmelsen tar særlig sikte på hjortevilt og andre pattedyr og på vadefugler, svømmefugler og andre fugler under hekking, beiting eller myting.

Til § 5:

Paragrafen har ikke noe direkte forbilde i gjeldende lovgivning. Det vises særlig til punkt 9.5.2. Formålet med bestemmelsen er å unngå konflikt mellom en hund og forbipasserende, hindre situasjoner hvor forbipasserende kan oppfatte hunden som

et stengsel og å motvirke at en bundet hund blir stresset og dermed til større fare eller ulempe enn vanlig.

Forbudet mot å gå fra en bundet hund etter § 5 gjelder på tre steder. Etter *bokstav a* må hundeholderen ikke etterlate hunden bundet rett ved inngangen til f.eks. en butikk eller kiosk. Forbudet gjelder ikke så langt unna inngangen at folk som skal inn, ikke trenger passere hunden. *Bokstav b* gjelder ved lekeplasser og tar sikte på å styrke beskyttelsen for småbarn. *Bokstav c* gjelder mer generelt på steder som allmennheten naturlig må passere, f.eks. ved fotgjengerundergang, inngangen til parkeringsplass eller stasjonsområde, på et smalt fortau eller ved en bro. Bestemmelsen vil være til hinder for å binde og forlate hunden slik at andre ikke naturlig kan unngå å passere tett ved den.

Om det er lovlig å forlate en bundet hund i andre tilfelle, vil bl.a. bero på den alminnelige aktsomhetsplikten etter § 3. Det følger av § 4 at det sjelden vil være adgang til å forlate en løs hund på offentlig sted.

Til § 6:

Paragrafen avløser særlig bufeloven § 3 annet ledd, viltloven § 52 annet til fjerde ledd og reindriftsloven § 29 tredje ledd første punktum. Det vises til punkt 9, særlig punkt 9.5.3 og 9.5.4, og punkt 6.

Første ledd innebærer en alminnelig regel om båndtvang over hele landet i tiden 1. april – 20. august. Unntak fra båndtvangen følger av § 9.

Annet ledd gir hjemmel for kommunale forskrifter som utvider båndtvangen i forhold til første ledd. Hjemmelen omfatter seks alternativer. Lovfestede unntak fra kommunal båndtvang følger av § 9.

Bokstav a omfatter områder med fast bosetting, uansett om det gjelder tettbygd eller spredtbygd område, og handleområder, typisk butikksentra. Avgrensningen er noe annerledes enn det som vanligvis vil være angitt som reguleringsformål i en reguleringsplan for området. Uttrykket «beboede områder» omfatter mer enn reguleringsformålet boligområde og vil f.eks. dekke fast bosetting i landbruksområder. På den annen side gir ikke bokstav a adgang til å gi forskrift for områder som generelt er regulert til næringsvirksomhet. En forskrift etter bokstav a kan ikke gis for hytteområder, men her kan bokstav d eller e lettest være aktuelle som hjemmel.

Bokstav b gir kommunen adgang til å fastsette båndtvang i parker og på kirkegårder, gravlunder og urnelunder, og på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, sport, idrett og rekreasjon. Bånd-

tvang på kirkegårder, gravlunder og urnelunder kan også innføres av kommunens kirkelige fellesråd, jf. kirkeloven 7. juni 1996 nr. 31 §§ 5 første ledd og 12, med hjemmel i kirkegårdsloven 7. juni 1996 nr. 32 § 21. Overtredelse av slike vedtekter kan ikke sanksjoneres etter hundeloven. – Adgangen til å gi forskrift om båndtvang ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon gjelder bare i den umiddelbare nærhet. Vil kommunen benytte denne adgangen, bør den overveie å presisere i forskriften hvilken rekkevidde regelen om båndtvang skal ha.

Bokstav c gjelder båndtvang på og ved turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser. Kommunen kan innføre båndtvang generelt for slike områder eller for bestemt angitte. Med «turstier» siktes det ikke til enhver sti i skog og mark. En tursti trenger – i motsetning til skiløyper – ikke være særskilt merket for at det kan innføres båndtvang etter bokstav c, men ikke enhver sti i utmarka omfattes. Forutsetningen er at turstien er mye brukt for tur- og utfartsformål.

Bokstav d gjelder friluftsområder generelt, ikke bare ferdselsårene. Båndtvang etter bokstav d kan ikke innføres for slike områder generelt, men bare for bestemte områder som angis i forskriften.

Bokstav e gir kommunen adgang til å utvide båndtvangstiden av hensyn til beitedyr som nevnt i bestemmelsen. Bestemmelsen tar bare sikte på å fange opp den ordinære beitesesong og kan ikke strekkes så langt at den omfatter alle tidspunkter hvor noen dyr unntaksvis går på beite.

Bokstav f opprettholder viltlovens regel om ekstraordinær båndtvang av hensyn til viltet og tar særlig sikte på situasjoner med mye løssnø.

Tredje ledd gir kommunen hjemmel til å gi forskrift som forbyr hundeholdere å ta med hunden til barnehager, skolegårder, kirkegårder eller grav- og urnelunder. Forbudet kan gjelde ett, flere eller alle disse alternativene og kan også gis for en bestemt skole eller barnehage der f.eks. ekskrementer fra hunden har vært et særlig problem.

En kommunal forskrift etter annet og tredje ledd gis av kommunestyret, men det kan delegeres myndigheten til andre organer i kommunen i samsvar med kommunelovens regler. Før en forskrift blir vedtatt, må et forslag ha vært på høring. Adgangen til å unnlate høring etter forvaltningsloven § 37 fjerde ledd vil neppe være aktuell for annet enn ekstraordinær båndtvang etter bokstav f. Høringsforslaget bør kunngjøres i lokale media og må sendes til berørte myndigheter og organisasjoner i samsvar med forvaltningsloven § 37 annet ledd. Hvem som bør være høringsinstanser, kan i noen grad variere med hvilket alternativ i bestemmelsen som fo-

reslås tatt i bruk. Aktuelle høringsinstanser kan f.eks. være grunneierlag, lokale landbruksorganisasjoner, hundeorganisasjoner, jegerforeninger og friluftsföreninger, veföreninger, politiet og kommunens kirkelige fellesråd. Den vedtatte forskriften må kunngjøres i Norsk Lovtidend etter reglene i forvaltningsloven § 38 og bør dessuten gjøres kjent gjennom lokale media og interesserte foreninger, og eventuelt ved oppslag på stedet.

Til § 7:

Paragrafen avløser reindriftsloven § 29 annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd annet punktum. Den gir særlige regler om sikring av hund av hensyn til reindriften, som kommer i tillegg til regelen i §§ 4–6. Det vises særlig til punkt 9.5.5.

Foreslår fylkesmannen å gi forskrift etter første ledd tredje punktum, må selvsagt reindriftsorganisasjoner og reindriftsmyndigheter være med blant høringsinstansene.

Til § 8:

Paragrafen setter krav om privatrettslig samtykke for bruk av eiendom til hundedressur og jakthundtrening, og viser for øvrig til bestemmelser i viltloven og reindriftsloven om bruk av hund for jakt og fangst.

Første ledd avløser viltloven § 52 første ledd annet punktum. Det vises særlig til punkt 9.5.6 og 5.4.1.

Til § 9:

Paragrafen inneholde unntak fra båndtvang, som gjelder enten båndtvangen følger av de lovfestede reglene i §§ 4 og 6 første ledd, av kommunale forskrifter etter § 6 annet ledd, eller av fylkesmannens forskrift etter § 7 første ledd. Det vises til punkt 9, særlig punkt 9.5.7. Den avløser viltloven §§ 52 femte ledd og 55, bufeloven § 3 annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd, samt reindriftsloven § 29 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

Første ledd bokstav a til d lovfester visse unntak fra båndtvangen for forskjellige formål med bruk av hund. Etter *bokstav e* kan kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak supplere denne listen med andre unntak. Denne bestemmelsen avløser reglene i viltloven § 55 og reindriftsloven § 29 tredje ledd fjerde punktum.

Annet ledd inneholder en generell regel om omfanget av unntakene, som særlig har betydning i forhold til forbudet i § 4 første ledd mot å la en hund gå løs uten å være fulgt.

Tredje ledd inneholder en alminnelig regel om hvordan en hund kan slippes i samband med jakt og ved trening som ettersøkshund, uten hinder av § 4 første ledd. Lovforslaget unntar ikke trening som ettersøkshund fra båndtvangen (med mindre kommunen har truffet vedtak om det etter første ledd bokstav e), men aktiv bruk av ettersøkshund etter såret eller sykt vilt er dekket av første ledd bokstav d. Trening av letehunder med sikte på bl.a. politi- og redningstjeneste er dekket av første ledd bokstav c.

Til § 10:

Paragrafen gir regler om opptak og behandling av løse hunder. Den avløser bl.a. viltloven §§ 53 første ledd og 54 og reindriftsloven § 29 fjerde og sjette ledd. Det vises til punkt 11, særlig punkt 11.5.

Paragrafen har til formål både å unngå at løse hunder volder skade, ulempe og utrygghet, og fremme at en hund som er kommet løs, kommer tilbake til eieren eller hundeholderen.

Første ledd gir enhver adgang til å oppta – dvs. fange inn – hunder som er løse i strid med sikringsreglene, særlig båndtvangen. I jakttiden er det likevel bare politiet eller rettighetshavere i området som kan oppta en hund i utmark der jakt er lovlig. Som rettighetshaver regnes også en reieneier i område der reinen beiter lovlig.

Annet ledd angir hvordan hunden skal behandles når den er opptatt. Den som opptar hunden, skal ikke selv beholde den, men levere den til hundeholderen (jf. definisjonen i § 2 bokstav a), eller, hvis dette ikke lar seg gjøre, til politiet. Generelt gjelder reglene i dyrevernavloven for opptak og behandling av løse hunder, jf. *fjerde ledd*.

Tredje ledd angir hvordan politiet skal gå frem når det får hånd om hunden, jf. også § 24 første ledd bokstav a samt *fjerde ledd* med henvisning til reglene i dyrevernavloven.

Til § 11:

Paragrafen avløser politiloven § 14 første ledd nr. 1. Det vises til punkt 10 og 6.

Paragrafen gir kommunen adgang til å gi forskrift om hundehold med sikte på ro og orden og å unngå forsøpling, i stedet for bestemmelser i lokale politivedtekter. Forskriften kan f.eks. inneholde regler om plikt for hundeholderen til å fjerne hundens ekskrementer. Regler om båndtvang kan bare gis med hjemmel i § 6 annet ledd, men kan godt inntas i samme forskrift som bestemmelser etter § 11.

Blir en slik forskrift overtrådt, kan politiet i førs-

te omgang gi en skriftlig advarsel eller bot, jf. § 28 første ledd. Fortsetter hundeholderen å overtre forskriften, kan politiet etter § 24 første ledd bokstav b jf. annet ledd ta hånd om hunden med sikte på salg, omplassering eller avliving. At politiet tar hånd om hunden, vil ikke være noe særskilt enkeltvedtak, men avgjørelse om salg, omplassering eller avliving vil derimot være et enkeltvedtak som bare kan treffes på grunnlag av en saksforberedelse som oppfyller kravene i forvaltningsloven, jf. § 25 første ledd.

Til § 12:

Paragrafen gir kommunen adgang til å gi forskrifter for å regulere mer omfattende hundehold. Slike forskrifter skal tjene til å vareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden. Det vises særlig til punkt 10.5.

Paragrafen gir hjemmel både for forskrifter som regulerer hvordan et mer omfattende hundehold skal være (*bokstav a*) og forskrifter som setter forbud mot omfattende hundehold (*bokstav b*). Det er antall voksne hunder som er avgjørende i forhold til slike forskrifter. Ved vurderingen av hva som regnes som en eiendom, må man særlig se på om hundene holdes under ett. Det er uten betydning om det er tale om flere særskilt matrikulerte eiendommer når de har samme eier.

Om sanksjoner mot overtredelser av en forskrift etter § 12 gjelder det samme som ved § 11.

Til § 13:

Paragrafen har ikke noe forbilde i gjeldende lovgivning. Det vises til punkt 10, særlig punkt 10.5.

Første ledd fastslår at private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av hunder. Ordningen kan få en offentlig autorisasjon og gjøres obligatorisk for alle hunder ved forskrift etter annet ledd, som også kan bestemme at hundeholderne skal finansiere ordningen ved et gebyr for registrering og merking.

Annet ledd gir hjemmel for forskrift om en merke- og registreringsordning. Etter *bokstav a* kan det bestemmes at alle hunder skal være merket og innført i et register. Dette registeret kan føres av en eller flere private organisasjoner, hver for seg eller i fellesskap, jf. første ledd, eller det kan eventuelt føres av et offentlig organ. Det kan også fastsettes hvilke opplysninger som skal være registrert, f.eks. genetiske opplysninger om hunden. Etter *bokstav b* kan hundeholderen – fortrinnsvis eieren – pålegges å gi nærmere bestemte opplysninger ved registreringen og oppdatere dem etter hvert som forholdene endrer seg. Det er særskilt nevnt at hundeholde-

ren kan pålegges å gi genetiske opplysninger om hunden. *Bokstav c* gir adgang til å kreve at hundeholderne betaler gebyr for registrering og merking. Gebyrets størrelse begrenses av at de samlede innbetalinger ikke skal gå lenger enn til å dekke de nødvendige kostnader til ordningen. Etter *bokstav d* kan det bestemmes at politiet skal ha rett til innsyn i registeret til enhver tid.

Overtrer hundeholderen merke- og registreringsplikten, kan det iverksettes sanksjoner etter § 24 første ledd bokstav d, jf. annet ledd, når dette er fastsatt i forskriften, og overtredelsen kan straffes etter utk. § 28.

Til § 14:

Paragrafen gir regler om inngrep på stedet mot en hund som jager eller angriper. Den avløser bufeloven § 2 første og tredje ledd, reindriftsloven § 29 åttende ledd og viltloven § 53 tredje ledd. Det vises til punkt 12, særlig punkt 12.5.2 (for første ledd) og 12.5.3 (for annet til fjerde ledd).

Første ledd lovfester hundeholderens avvergeplikt når hunden jager eller angriper dyr eller mennesker. Forutsetningen for en slik avvergeplikt er at det er tale om en urettmessig fare, noe det ikke vil være ved lovlig jakt eller ved lovlig bruk av politihund, og som regel heller ikke når en hund jager en katt, mus eller småfugl. Når det inntreffer avvergeplikt, vil situasjonen være den at hundeholderen er i ferd med å miste eller har mistet den kontroll han skal ha med hunden etter §§ 3 og 4, og må treffe tiltak for å gjenopprette kontrollen ved å holde eller kalle hunden tilbake. Etter omstendighetene kan mer vidtgående tiltak være nødvendig for å avverge faren.

Annet ledd inneholder en generell nødvergeregel for tilfelle hvor en hund urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr. Med støtte i denne bestemmelsen kan ikke bare den som angripes, men også andre gripe inn mot hunden så langt det er nødvendig for å avverge skade. Det er likevel en forutsetning at inngrepet ikke går åpenbart ut over det som er forsvarlig sett i lys av verdien av det som angripes og hvor farlig angrepet fra hunden er.

Tredje ledd inneholder mer konkrete regler for bestemte angrepssituasjoner i den hensikt å gi bedre veiledning enn annet ledd kan gjøre når det gjelder adgangen til å gripe inn mot hunden. *Bokstav a* gjelder ved pågående eller nært forestående angrep mot en person, men skal ikke fritta en som provoserer angrepet fra straff eller erstatningsansvar om han skader hunden. *Bokstav b* gjelder når hunden jager eller angriper tamrein eller husdyr, eller angriper en annen hund. Bestemmelsen kan imidler-

tid ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på hundeholderens eiendom. Hvorvidt det er skjedd urettmessig, kan f.eks. bero på om det foreligger beiterett eller utøvelse av lovlig ferdselsrett. *Bokstav c* gjelder når en hund angriper hjortevilt i båndtvangstiden. I slike situasjoner kan enhver avlive hunden. Bestemmelsen kan ikke brukes mot en ettersøkshund i aktiv bruk. Mens reglene i bokstav a til c skal tjene til å forebygge at hunden gjør noen skade, tar *bokstav d* sikte på den situasjon at hunden allerede har voldt skade, nærmere bestemt vesentlig skade på person, tamrein, husdyr, hunder eller hjortevilt. Her kan enhver avlive hunden hvis den fortsatt utgjør en fare. Hva som regnes som vesentlig skade på person, er definert i § 2 bokstav c. Ved skade på dyr må nok kravet til vesentlig skade settes noe høyere, slik at ikke ethvert bitt som etterlater blødende sår gir rett til avliving. Ved skade på dyr gjelder adgangen til avliving etter bokstav d bare når det skadete dyret ikke kommet inn på hundeholderens eiendom urettmessig.

Reglene i annet og tredje ledd gir – dels uten videre, dels avhengig av de konkrete omstendigheter – en rett til å avlive en hund som angriper eller eventuelt jager. Avlivingen må som utgangspunkt skje på en måte som er forenlig med dyrevernløvens krav, jf. dyrevernloven §§ 9 og 10 og lovforslagets § 16. Men den nødrettssituasjon som foreligger, kan også gjøre en overtredelse av dyrevernloven straffri.

Fjerde ledd fastslår at hundeholderens avvergeplikt etter første ledd og retten til å gripe inn mot hunden etter annet og tredje ledd ikke gjelder ved lovlig bruk av politihund eller når noen bruker hunden til å forsvare seg i nødverge eller i nødrett.

Til § 15:

Paragrafen gir regler om adgangen til å gripe inn mot en hund som utgjør en klar fare for husdyr, tamrein eller hjortevilt, jf. punkt 12.5.4. Den avløser bufeloven § 2 annet ledd.

Bestemmelsen kan bare anvendes når det er husdyr, tamrein eller hjortevilt i området (utmark eller innmark som er landbruksområde). Forutsetningen er at hunden utgjør en klar fare, noe som særlig må vurderes i lys av hvilken hundetype det gjelder. Hvem som kan gripe inn, er angitt i *annet punktum*. Utgangspunktet er at det må gjøres ved at vedkommende opptar (fanger inn) hunden. Bare dersom verken dette lar seg gjøre eller politiet kan komme til stedet tilstrekkelig raskt, vil det være adgang til å avlive hunden.

Til § 16:

Paragrafen har regler om plikter for den som skader eller avliver en hund med hjemmel i § 14 annet og tredje ledd eller § 15, jf. punkt 12.5.5. Første punktum avløser bufeloven § 2 fjerde ledd og viltloven § 53 tredje ledd siste punktum. Annet punktum pålegger den som griper inn mot hunden å gi den nødvendig hjelp etterpå i samsvar med dyrevernløvens regler.

Til § 17:

Paragrafen har regler om politiets adgang til å gripe inn mot problematisk hundehold for å forebygge fare og styrke allmennhetens trygghet. Det vises særlig til punkt 11.

Første og annet ledd presiserer den generalfullmakt politiet har etter politiloven og angir en rekke konkrete tiltak som kan tenkes å være aktuelle ut fra politiets skjønnsmessige vurdering av de konkrete omstendigheter. For politiets inngripen gjelder forholdsmessighetsprinsippet i politiloven § 6 annet ledd. Dette har særlig betydning når det gjelder spesielt inngripende tiltak. Etter annet ledd *annet punktum* har politiets vedtak virkning straks hvis det ikke fastsetter noe annet, og etter *femte ledd* kan vedtaket ikke kreves grunnlagt eller påklages etter forvaltningslovens regler. Om gjennomføring av vedtaket gjelder *tredje ledd*, som f.eks. vil gjøre at politiet kan få gjennomført et pålegg om inngjerding ved å besørge det satt opp på hundeholderens kostnad.

Fjerde ledd gir politiet en selvstendig hjemmel til å avlive den skadevoldende hunden og andre hunder som en hundeholder har i sin eie eller varetekt dersom hunden har drept eller påført en person vesentlig skade, eller angrepet et barn. Hva som regnes som vesentlig skade, er definert i § 2 bokstav c. Om aldersgrensen for hvem som regnes som barn, se § 2 bokstav b. Vilåret for avliving etter denne bestemmelsen – som ikke krever at mindre vidtrekkende tiltak forsøkes først – er at hensynet til noen persons sikkerhet eller til allmennhetens trygghetsfølelse i nabolaget klart tilsier at avliving skjer straks. Avliving skal følgelig ikke være en automatisk reaksjon fordi hunden har gjort slik skade som nevnt i bestemmelsen. En valp med skarpe valpetenner vil lett kunne forårsake vesentlig skade i form av blødende sår. I slike tilfeller må det vektlegges om skaden oppsto under lek eller om valpen opptrådte aggressivt. Heller ikke etter denne bestemmelsen kan politiets vedtak kreves grunnlagt eller påklages, jf. *femte ledd*.

Bestemmelsen i fjerde ledd må ses i sammen-

heng med andre regler i lovforslaget som etter omstendighetene vil gi adgang til å avlive hunder av hensyn til menneskers sikkerhet og følelse av trygghet. Det gjelder:

- a) for å avverge eller stanse et angrep mot en person kan enhver gripe inn, eventuelt ved å avlive hunden hvis det er nødvendig for å avverge skaden, jf. § 14 tredje ledd bokstav a,
- b) som forebyggende tiltak kan politiet avlive en hund når hundeholdet ikke er forsvarlig, selv om hunden ikke har voldt skade, men mindre inngripende tiltak må om mulig prøves først, jf. § 24 første ledd bokstav e,
- c) når hunden har voldt en person vesentlig skade, kan
 - enhver avlive hunden straks etter skaden hvis den fortsatt utgjør en fare, jf. § 14 tredje ledd bokstav d
 - politiet uten nærmere saksbehandling avlive hunden og andre hunder som hundeholderen har, hvis umiddelbar avliving er nødvendig av hensyn til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghetsfølelse, jf. § 17 fjerde ledd
- d) når hunden har angrepet et menneske, uten at noen skade behøver å være voldt, kan politiet vedta avliving av hunden hvis det ikke er et uforholdsmessig tiltak, jf. § 18 første ledd. Vedtaket kan også omfatte andre hunder som hundeholderen har hvis ikke hundeholdet er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 18 tredje ledd.

Hvis et barn er angrepet av hunden, gjelder en mer omfattende adgang til avliving. Da kan politiet foreta umiddelbar avliving etter § 17 fjerde ledd, og er barnet påført vesentlig skade (jf. definisjonen i § 2 bokstav c), er hovedregelen at hunden skal avlives, jf. § 18 fjerde ledd bokstav a.

Til § 18:

Paragrafen gjelder avliving og omplassering etter at det er skjedd en uønsket hendelse. Paragrafen avløser straffeloven § 354 annet ledd annet og tredje punktum, bufeloven § 2 første til tredje ledd, rein driftsloven § 29 femte ledd, viltloven § 53 tredje ledd første og annet punktum og kamphundloven § 5. Det vises til punkt 13, særlig punkt 13.5.

Bestemmelsen tar sikte på avliving i ettertid, jf. § 24 første ledd bokstav f. Om adgangen til umiddelbar avliving gjelder reglene i §§ 14 og 17.

Som «uønsket hendelse» regnes for det første tilfelle hvor hunden har angrepet eller skadet et menneske, eller skadet en annen hund eller kjæledyr, eller jaget eller skadet tamrein, husdyr eller

hjortevilt, jf. *første ledd første og annet punktum*. Hovedregelen er at politiet da kan treffe vedtak om avliving, hvis ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. *Tredje og fjerde punktum* angir momenter som skal – henholdsvis ikke skal – inngå i vurderingen av om avliving vil være uforholdsmessig. I de situasjoner som går inn under *fjerde ledd*, er hovedregelen strengere.

Annet ledd angir omplassering som et alternativ til avliving, der dette er praktisk mulig og forsvarlig. Det kan tenkes at omplassering ikke vil være et uforholdsmessig tiltak, selv om avliving vil være det. En omplassering vil innebære at eiendomsretten til hunden går over på den nye hundeholderen (med mindre eieren er en tredje person).

Tredje ledd bestemmer at vedtaket og avliving eller omplassering kan omfatte alle hunder som hundeholderen har, hvis politiet ikke anser hundeholdet som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Mens den alminnelige regel om avliving eller omplassering går ut på en avveining med utgangspunkt i første ledd tredje og fjerde punktum, inneholder *fjerde ledd* en normalregel om avliving der et barn er påført vesentlig skade (*bokstav a*) eller der hunden har angrepet mv. noen annens dyr (*bokstav b og c*). Har hunden jaget eller skadet et produksjonsdyr i landbruket eller tamrein, er normalregelen avliving dersom dyreeieren ber om det, jf. bokstav b. Andre husdyr, herunder hunder, går inn under bokstav c. Her er normalregelen avliving etter krav fra dyrets eieren hvis hunden har angrepet og skadet dyret, men avliving skal ikke skje hvis den skadevoldende hunden ikke utgjør større risiko i fremtiden enn vanlig for hunder, og heller ikke kan ventes å angripe på ny dyr som den skadelidende eieren har. Dette vil gjøre at det sjelden eller aldri vil være adgang til å vedta avliving fordi en hund har skadet en katt. Når politiet vurderer om det skal gjøres unntak fra normalregelen, må det vurderes de samme momenter som nevnt i første ledd tredje og fjerde punktum, men terskelen for å unnlate avliving ligger høyere. Om avliving etter valpebitt bør man legge til grunn en lignende vurdering som etter § 17 fjerde ledd, se merknadene til denne bestemmelsen.

Femte ledd regulerer en annen gruppe uønskede hendelser, nemlig hvor en hund har gått løs ulovlig, i strid med reglene i kapittel 2, eller uten godt nok tilsyn for øvrig. Også her kan politiet treffe vedtak om avliving eller omplassering, men bare hvis hundeholderen har fått skriftlig advarsel fra politiet i løpet av de siste tre år før vedtaket blir truffet. En slik advarsel er ikke noe selvstendig enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. *fjerde punktum*. Det er uten betydning om advarselen gjelder sam-

me hund som nå overveies avlivet, så lenge den gjelder vedkommendes hundehold, jf. *annet punktum*. I tråd med dette bestemmer *tredje punktum* at vedtaket kan gjelde flere av eller alle hundeholderens hunder, uten at dette skal besluttes automatisk.

For saksbehandlingen, overprøving og gjennomføring av vedtak etter § 18 gjelder forvaltningsloven og de særskilte regler i § 25.

Til § 19:

Paragrafen setter forbud mot farlige hunder. Den avløser kamphundloven §§ 2–4. Det vises til punkt 15.

Første ledd angir i *første punktum* hva forbudet gjelder: innførsel, avl og hold av farlige hunder, og innførsel av sæd og embryo av dem. Blir forbudet overtrådt, følger det av *annet punktum* at politiet skal treffe vedtak om avliving eller utførsel, jf. også § 24 første ledd bokstav f. Om saksbehandlingen for slike vedtak gjelder reglene i § 25. Sæd eller embryo som er ulovlig innført, kan politiet beslaglegge og tilintetgjøre uten videre. Det vises særlig til punkt 15.5.1.

Annet ledd definerer hvilke hunder som regnes som farlige hunder i forhold til forbudet i første ledd. Visse unntak og overgangsregler følger av § 20. *Bokstav a* angir bestemte hundetyper med blandinger. Det vises til punkt 15.5.1 og 15.5.2. *Bokstav b* gjelder blandinger av hund og ulv. Det vises til punkt 15.5.4. *Bokstav c* gir Kongen hjemmel til å gi forskrift om at også andre hundetyper og blandinger skal regnes som farlige og dekkes av forbudet i første ledd. Det vises til punkt 15.5.3. Kongens myndighet kan delegeres etter vanlige forvaltningsrettslige regler. Bestemmelsen gir også retningslinjer for utøving av forskriftskompetansen. *Bokstav d* og *e* gjelder hunder som har fått trening for kampformål mv., se nærmere punkt 15.5.6. *Bokstav f* gjelder enkelthunder med særlig farlig gemytt e.l., se punkt 15.5.7.

Tredje ledd gjelder dokumentasjon av om en hund er av en type som er forbudt etter annet ledd bokstav a til c. Er det tvil om dette, kan politi eller tollmyndigheter kreve at det legges frem en dokumentasjon. Er hunden blitt fire måneder gammel, angir *annet punktum* minstedokumentasjon som kreves for å rydde tvilen av veien. Det følger av *tredje punktum* at bevisbyrden for at hunden ikke er av en forbudt type, påhviler hundeholderen. Foreligger det tvil som ikke ryddes av veien, kan politi og tollmyndigheter ta hunden i forvaring i medhold av *fjerde punktum*.

Fjerde ledd har regler om undersøkelse ved tvil

om en hund har et så farlig gemytt at den går inn under annet ledd bokstav f, og om bevisbyrden hvis undersøkelsen ikke blir foretatt. Bestemmelsen gir dessuten politiet adgang til å ta hunden i forvaring, men dette er ikke noen forutsetning for å kreve undersøkelse av hunden.

Til § 20:

Paragrafen inneholder visse unntak og overgangsregler i forhold til § 20. Det vises til punkt 15.5.8.

Bokstav a gjelder forbudte hundetyper med sikte på hunder som allerede finnes i riket. Unntaket er utformet for å opprettholde den eksisterende situasjon mens hunden lever, med sikte på utfasing av hundetypen.

Bokstav b gjelder særlig trente hunder, når de har fått trening av politiet, eller de i andre tilfelle har tillatelse fra politiet. Tillatelse gis av det enkelte politidistrikt med klageadgang til Politidirektoratet etter forvaltningslovens regler.

Bokstav c gjelder hunder som tidligere har vært trent av en hundeklubb.

Bokstav d gir adgang til å gi særskilt tillatelse til å holde eller innføre en hund av forbudt hundetype. Det er forutsetningen at hunden skal tjene til et bestemt nytteformål. Tillatelsen gis av politidistriktet, med klageadgang til Politidirektoratet.

Til § 21:

Paragrafen er ny. Det vises særlig til punkt 14.4.2.

Paragrafen gir Kongen hjemmel til å gi forskrifter som setter vilkår for å ha å gjøre med eller drive oppdrett med hunder. En slik forskrift må avgrenses til å gjelde bestemte hundetyper eller blandinger av bestemte hundetyper, eller hunder over en viss størrelse. Vilkårene kan følge direkte av forskriften, men forskriften kan også sette krav om godkjenning i det enkelte tilfelle. Myndighet til å gi godkjenning kan etter *tredje ledd* delegeres til en privat organisasjon.

Blir en hund som er holdt, brukt eller avlet i strid med bestemmelser fastsatt i medhold av § 21, kan politiet ta hånd om og selge, omplassere eller avlive hunden etter reglene i § 24 første ledd bokstav g jf. § 25.

Til § 22:

Paragrafen er ny og gir politiet hjemmel til å forby en person å ha med hund å gjøre når bestemmelser i loven er overtrådt, særlig bestemmelser til vern mot farlig hundehold. Det vises til punkt 14, særlig punkt 14.4.1.

Første ledd angir hvilke forhold som gir politiet adgang til å nedlegge forbud mot å ha med hund å gjøre. Hva som ligger i et slikt forbud, fremgår nærmere av *fjerde ledd*. Et slikt forbud regnes ikke som rettighetstap etter straffeloven.

Annet ledd setter de nærmere vilkår for å nedlegge forbud etter første ledd. Det er ikke nok at det foreligger et slikt forhold eller overtredelse som nevnt i første ledd. Det kreves også at vedkommendes hundehold ikke kan anses forsvarlig sikkerhetsmessig, eller at forbudet er nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse. Dersom disse vilkårene er oppfylt, foretar politiet en samlet vurdering av om det er rimelig å nedlegge forbud.

Tredje ledd gir særlige regler for tilfelle hvor noen er dømt til betinget eller ubetinget fengselsstraff for voldsforbrytelser eller truende atferd (særlig straffeloven §§ 222, 224, 227, 228–233 eller 266–268). I slike tilfelle kan vedkommende ved dommen forbyes å ha med hunder å gjøre. Retten skal etter *annet punktum* sette slikt forbud dersom det ble brukt hund til forbrytelsen.

Fjerde ledd angir hva et forbud mot å ha med hund å gjøre innebærer. Forbudet kan ikke begrenses på andre måter enn det som fremgår av femte og sjette ledd. Etter *femte ledd* kan forbudet begrenses til å gjelde for bestemte hundetyper eller for hunder over en viss størrelse. Er det begrenset på denne måten, kan ikke forbudet utvides bare av den grunn at vedkommende har anskaffet en hund som forbudet ikke omfattet.

Sjette ledd gir regler om varigheten av forbudet. Det skal fastsettes for en begrenset tid, men minst tre år. Er det fastsatt for lengre tid, gir sjette ledd *annet punktum* adgang til å omgjøre forbudet – helt eller delvis – når tre år er gått, dersom dette er forsvarlig i lys av de hensyn som etter annet ledd må ligge bak et forbud. Politiet kan vedta slik omgjøring selv om forbudet er satt av retten etter tredje ledd eller etter klage etter § 25 jf. § 19.

Til § 23:

Paragrafen gir regler om saksbehandling, overprøving og gjennomføring av vedtak etter § 24 om å forby noen å ha med hund å gjøre. Det vises til punkt 14.4.1.

Første ledd første punktum fastsetter at reglene i § 25 tredje til femte ledd skal gjelde også for vedtak etter § 22. Dette betyr at politiets avgjørelse om å nedlegge forbud er enkeltvedtak, mens en avgjørelse om å la det være ikke er enkeltvedtak. Det innebærer videre at et nedlagt forbud kan påklages til tingretten i stedet for til overordnet forvaltningsor-

gan. Til forskjell fra § 25 bestemmer første ledd *annet punktum* at retten kan prøve alle sider av politiets vedtak, også den rent skjønnsmessige vurdering av om forbud bør nedlegges.

Etter *annet ledd første punktum* kan politiet føre personregistre med opplysninger om forbud etter § 24. Politiet kan etter *annet punktum* bruke opplysningene for å fremme hundelovens formål, jf. § 1 annet ledd første punktum. Bestemmelsen oppfyller lovskravet til behandling av sensitive personopplysninger i personopplysningsloven 14. april 2000 nr. 31 § 9 første ledd bokstav b. Etter *tredje punktum* kan Kongen gi forskrift om registreringen og fastsette i forskriften at andre enn politiet skal ha tilgang til opplysningene for å lette håndhevingen av loven.

Har noen i strid med et endelig forbud etter § 22 hatt med en hund å gjøre, kan politiet etter § 24 første ledd bokstav h ta hunden i forvaring, selge, omplassere eller avlive den. Fordi det praktisk talt alltid vil være tale om en klar overtredelse, fastsetter § 25 første ledd annet punktum av hensyn til effektiv håndheving at avgjørelsen om å gripe inn ikke er noe enkeltvedtak.

Til § 24:

Paragrafen gir regler om når politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller avlive en hund. Den må ses i sammenheng med og suppleres av de særlige regler i § 10 om løse hunder, § 18 om uønskede hendelser og §§ 19–20 om farlige hunder. Om adgangen til å ta hånd om og avlive en hund av dyrevernhensyn gjelder reglene i dyrevernloven §§ 24 a og 24 b.

Første ledd regner opp de tilfelle hvor politiet har adgang til å ta hånd om, omplassere, selge eller avlive en hund. For *bokstav a* og *f* må dette ses i sammenheng med vilkårene i henholdsvis § 10 og §§ 18–20. Politiets adgang etter bokstav a til å omplassere, selge eller avlive en løs hund som er opp tatt etter reglene i § 10, inntreer altså først når hundeholderen etter varsling har hatt en uke på seg til å hente hunden, jf. § 10 tredje ledd. Det følger av § 10 at politiet kan holde hunden i forvaring når den er levert dit etter reglene i paragrafen.

Bokstav b til d gjelder overtredelse av forskrifter etter kapittel 4 om ro og orden, antall hunder og merking og registrering av hunder. Politiet kan gripe inn etter § 24 ved overtredelse av kommunale forskrifter om ro og orden og antall hunder, uten at dette behøver å sies i forskriften. Gjelder det overtredelse av en forskrift om merking og registrering, følger det imidlertid av bokstav d at politiets adgang etter § 24 bare gjelder når dette er fastsatt i

forskriften selv. I alle disse tilfellene følger det av *annet ledd* at politiet bare kan gripe inn etter § 24 mot en gjentatt overtredelse der det allerede er reagert mot en tidligere overtredelse. Denne reaksjonen kan bestå i straff etter § 28 eller i en skriftlig advarsel med frist for oppfyllelse. En slik advarsel gis av politiet, men kan også gis av registerføreren (enten det er en privat organisasjon eller en offentlig myndighet) ved overtredelse av en forskrift etter § 13 om merking og registrering. Advarselen er ikke enkeltvedtak, jf. § 25 første ledd annet punktum.

Bokstav e supplerer de virkemidler som politiet har etter § 17 første og annet ledd til å treffe forebyggende tiltak mot problematisk hundehold, og konkretiserer prinsippet i politiloven § 6 annet ledd om at det her bare kan gripes inn etter § 24 når mindre inngripende tiltak er utilstrekkelige.

Bokstav g gjelder overtredelse av forskrifter for bestemte hundetyper gitt med hjemmel i § 21.

Bokstav h gir politiet adgang til å fjerne en hund som blir holdt i strid med et forbud mot hundehold nedlagt etter § 22. Det er en forutsetning for å gripe inn etter § 24 at forbudet er endelig, dvs. at fristen for å klage over forbudet er utløpt, eller at klageinstansen har avgjort klagesaken. Derimot kan politiet gripe inn etter § 24 selv om forbudet er bragt inn for domstolene til prøving, hvis da ikke retten har imøtekommet en begjæring om midlertidig forføyning mot iverksetting av forbudet.

Til § 25:

Paragrafen gir regler om saksbehandling, overprøving og gjennomføring av politiets avgjørelser om å ta hånd om, selge, omplassere eller avlive en hund etter § 24, jf. de bestemmelser som paragrafen viser til. Det vises særlig til punkt 13.5.2.

Første ledd første punktum angir at politiets avgjørelse etter § 24 er enkeltvedtak når det går ut på omplassering, salg eller avliving av hunden og bygges på § 24 første ledd bokstav b til g. Andre avgjørelser etter § 24 regnes etter *annet punktum* ikke som enkeltvedtak. Dette gjelder enten vedtaket går ut på å ta hånd om hunden, på å gi en advarsel etter § 24 annet ledd, på å avstå fra omplassering, salg eller avliving, eller på omplassering, salg eller avliving med hjemmel i § 24 første ledd bokstav a (løse hunder opptatt etter § 10) eller bokstav h (hundehold i strid med forbud etter § 22). Reglene i forvaltningsloven kapittel II og III gjelder for saken uansett utfall.

Regelen i annet punktum om at politiets avgjørelse om ikke å selge, omplassere eller avlive hunden ikke er enkeltvedtak, gjør det mulig raskt å legge til side en sak hvor avliving ikke bør skje. En slik

avgjørelse kan ikke påklages av en som har bedt om avliving. Men politiet bør gi samme underretning til vedkommende som til hundeholderen om sakens utfall med en kort begrunnelse.

Vedtaket om salg, omplassering eller avliving etter § 24 første ledd bokstav b til g må følge reglene i forvaltningsloven kapittel IV-VI så langt det ikke er gitt særregler i § 25. Det kan være praktisk å gi forhåndsvarsel etter fvl. § 16 samtidig med at politiet tar hånd om hunden. For klage over vedtakene gjelder § 25 annet og tredje ledd, avhengig av hva som er hjemmelsgrunnlaget for vedtaket.

Annet ledd bestemmer at enkeltvedtak (dvs. vedtak om omplassering, salg eller avliving) truffet etter § 24 første ledd bokstav b til d eller g kan påklages etter forvaltningslovens vanlige regler. Klageinstans er Politidirektoratet.

For enkeltvedtak etter § 24 første ledd bokstav e og f erstatter *tredje ledd* forvaltningslovens alminnelige regel om klagerett til nærmest overordnede forvaltningsorgan med en rett til å påklage vedtaket til tingretten. Dette innebærer at reglene i forvaltningsloven kapittel VI bare gjelder så langt det følger av *annet punktum*. Om klagefrist, fremsetting av klage og politiets behandling av klagen som underinstans gjelder således forvaltningslovens regler på vanlig måte. For tingrettens behandling gjelder bare regelen om avvisning i fvl. § 34 første ledd.

Tingrettens kompetanse er regulert i *fjerde ledd*. Tingretten kan prøve om vilkårene for å gripe inn med enkeltvedtak etter § 24 første ledd bokstav e eller f er til stede, f.eks. om det foreligger en slik hendelse som § 18 krever. Retten kan videre prøve fullt ut om avliving eller omplassering vil være et uforholdsmessig tiltak, jf. § 18 første ledd, om det foreligger et sikkerhetsmessig forsvarlig hundehold etter § 18 tredje ledd, og risikovurderingen etter § 18 fjerde ledd bokstav c. Ved enkeltvedtak etter § 24 første ledd bokstav e jf. § 17 første og annet ledd kan retten prøve om mindre inngripende tiltak vil være tilstrekkelige. Retten kan derimot ikke prøve politiets vurdering av om normalreglene i § 18 fjerde ledd bør fravikes eller politiets utøving av rent forvaltningsskjønn, f.eks. av om det er grunn til å treffe vedtak etter § 18 femte ledd. I sin overprøving er ikke tingretten bundet av de opplysninger som forelå da politiet traff sitt vedtak, men kan bygge på nye opplysninger og bevis.

Tingretten treffer sin avgjørelse ved kjennelse, jf. *fjerde ledd annet punktum* og *femte ledd annet punktum*. For saksbehandlingen i tingretten gjelder tvistemålslovens regler, også når det gjelder adgangen til å bringe tingrettens kjennelse inn for høyere instans. Både politiet og den som vedtaket er rettet mot, regnes som parter i saken for tingretten. Har

tingretten til behandling en straffesak mot hundeholderen hvor en tiltalepost bygger på stort sett de samme faktiske forhold som det påklagete vedtaket, følger det av *femte ledd tredje punktum* at påtalemyndigheten kan kreve klagen behandlet under straffesaken, jf. forslaget i § 31 nr. 4 til endring av straffeprosessloven § 3. I så fall er det straffeprosesslovens regler som gjelder for behandlingen, likevel slik at bevisspørsmål som vedtaket reiser, avgjøres etter sivilrettslige bevisregler, jf. *femte ledd fjerde punktum*.

Om gjennomføringen av vedtak gjelder *sjettedde ledd*. Utsatt iverksetting kan bestemmes av politiet eller tingretten etter reglene i forvaltningsloven § 42. Dette kan gjøres avhengig av at hundeholderen dekker utgiftene til forvaring av hunden, jf. § 26 første ledd.

Syvende ledd bestemmer at det er politiets oppgave å sørge for å få gjennomført en avlving som det er truffet vedtak om, og understreker at reglene i dyrevernloven her må følges, jf. også § 1 tredje ledd.

Til § 26:

Paragrafen avløser bufeloven § 4, reindriftsloven § 29 sjettedde ledd annet punktum, viltloven § 54 tredje punktum og kamphundloven § 6. Det vises til punkt 18.

Første ledd gir regler om hundeholderens ansvar for nødvendige kostnader som privatpersoner eller det offentlige har til å gjennomføre lovlige tiltak etter loven, f.eks. kostnader til forvaring av hunden, jf. særlig § 24 tredje ledd. Hvis eieren og den faktiske hundeholder er forskjellige personer, kan den som er berettiget til kostnadsdekning, gå på begge inntil kostnadene er dekket. Det vil deretter bero på de konkrete omstendigheter i forholdet mellom hundens eier og den faktiske hundeholder hvem som i siste omgang (regressomgangen) skal dekke kostnadene. Her vil bl.a. innholdet av en avtale mellom de to og om noen av de to kan bebreides for det inntruffne, ha betydning. Når en hund som blir holdt i familien eies av en mindreårig, vil det normalt være foreldrene som må dekke kostnadene.

Annet ledd fastsetter at politiets krav om kostnadsdekning etter første ledd er særlig tvangsgrunnlag, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7–2 (e). Andre som krever dekket sine kostnader, må reise søksmål og få dom for kravet før det kan tvangsfullbyrdes.

Til § 27:

Paragrafen viser til regler om erstatningsansvar for skade voldt av hund. Se nærmere punkt 18 og 5.4.1.

Til § 28:

Paragrafen avløser straffeloven § 354 annet ledd første punktum og tredje ledd, bufeloven §§ 1 tredje til femte punktum og 3 femte ledd og kamphundloven § 8, jf. også reindriftsloven § 36 og viltloven § 56. Det vises til punkt 19.

Første ledd setter straff for overtredelse av bestemmelser om sikring av hund i kapittel 2 og av bestemmelser fastsatt i medhold av kapittel 4. Offentlig påtale skjer bare når allmenne hensyn krever det.

Annet ledd setter straff for en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt unnlater å forebygge at hunden konkret volder skade eller ulempe ut over det som loven tillater. Bestemmelsen gjelder uten hensyn til om det foreligger noen overtredelse som rammes av første ledd. Offentlig påtale etter annet ledd er ikke ubetinget, men skjer når allmenne hensyn tilsier det eller den fornærmede krever det, se nærmere annet ledd *annet til fjerde punktum*.

Forhold som går inn under annet ledd første punktum bokstav a eller b, kan etter omstendighetene rammes av strengere straffebestemmelser om legemskrenkelse eller skadeverk. I så fall anvendes disse bestemmelsene i stedet for § 28. Hvis en hund blir brukt aktivt som "våpen", kan dette rammes av straffelovens kapittel 22 om legemskrenkelser.

Tredje ledd gjelder overtredelse av pålegg gitt i eller med hjemmel i §§ 17, 20, 23 eller 24. I disse tilfelle rammes også medvirkning og forsøk. Overtredelser som dekkes av tredje ledd er undergitt straffelovens hovedregel om ubetinget offentlig påtale, jf. straffeloven § 77.

Strafferammen er i alle tilfelle bøter eller fengsel inntil tre måneder. Overtredelse regnes dermed som forseelse. Er straffverdigheten større, vil andre bestemmelser, først og fremst i straffeloven, være overtrådt. Straffelovens regler om inndragning gjelder også ved overtredelse av hundeloven, men som regel vil bestemmelsene i lovforslaget om omplassering, salg og avlving av hund bli anvendt i stedet.

Til § 29:

Paragrafen gjelder lovens anvendelse på Svalbard, jf. punkt 6. Den avløser kamphundloven § 9. For Svalbard gjelder i dag forskrift 28. juni 2002 nr. 651 om båndtvang for hund på Svalbard, fastsatt i medhold av svalbardmiljøloven 15. juni 2001 nr. 79 § 35 og lov om Svalbard 17. juli 1925 nr. 11 § 4.

Loven vil bare gjelde for Svalbard dersom Kongen fastsetter det særskilt. Det kan bestemmes at bare visse bestemmelser skal gjelde der, og at vedtak etter loven skal treffes av andre instanser – særlig sysselmannen – enn loven angir.

Loven gjelder ikke for Jan Mayen eller for de antarktiske besittelser.

Til § 30:

Paragrafen fastsetter at loven trer i kraft 1. januar 2004. Eldre forskrifter kan imidlertid bli stående ved lag ut 2006 etter nærmere regler i § 32. Om enkeltvedtak truffet etter lovgivning som oppheves eller endres ved § 31, se § 33 med merknader.

Til § 31:

Paragrafen gjelder oppheving av og endringer i andre lover.

Ved *nr. 1* oppheves straffeloven § 354 annet og tredje ledd, jf. lovforslaget §§ 24 og 28.

Ved *nr. 2* oppheves lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund m.v., jf. særlig reglene i lovforslaget kapittel 2, 4 og 5.

Ved *nr. 3* oppheves reindriftsloven § 29 med unntak av paragrafens regel om erstatning, og i stedet tas det inn i bestemmelsen en henvisning til lov om hundehold (jf. særlig § 7).

Ved *nr. 4* tilføyes en uttrykkelig hjemmel i straffeprosessloven § 3 for å behandle klage over vedtak om forbud mot hundehold eller om salg, omplassering eller avliving av hund, jf. §§ 22 første ledd og 24 første ledd bokstav e og f, jf. §§ 23 og 25 tredje ledd. Den nye bestemmelsen gjelder bare der en klage over vedtaket i alle fall vil høre under tingretten, jf. § 25 tredje ledd.

Ved *nr. 5* oppheves viltloven §§ 52–55 om hunder. I stedet tas det i § 52 inn en henvisning til lov om hundehold.

Ved *nr. 6* oppheves kamphundloven, jf. særlig §§ 19–20 i lovforslaget her.

Ved *nr. 7* foretas en tilføyelse til politiloven § 14 nr. 1 som medfører at lokale bestemmelser om hundehold ikke skal tas inn i kommunale politivedtekter, men fastsettes etter lov om hundehold.

Til § 32:

Første ledd fastsetter at forskriftene som er gitt etter lov 4. juni 1991 nr. 48 (kamphundloven) bortfaller når hundeloven trer i kraft, jf. § 30. De blir erstattet særlig av reglene i §§ 19–20.

Annet ledd gjelder forskrifter gitt etter andre lover (bufeloven, reindriftsloven, viltloven, politiloven) der hjemmelen oppheves ved § 31. Etter annet ledd *første punktum* er utgangspunktet at disse forskriftene gjelder ut 2006, men bortfaller ved årsskiftet 2006/2007. Dette innebærer at kommunene (og eventuelt fylkesmannen, jf. § 7) har tre år på seg til

å få gjennomgått sitt forskriftsverk om hundehold og vedta nye forskrifter i den grad det er behov for det.

Forskriftsbestemmelser kan imidlertid bortfalle tidligere i medhold av annet ledd *annet punktum*. Det vil være tilfelle hvis det etter tidligere lovgivning skulle være gitt en forskriftsbestemmelse som hundeloven ikke gir hjemmel for (*bokstav a*), hvis det etter hundeloven blir gitt en forskriftsbestemmelse som strider mot den eldre bestemmelsen (*bokstav b*), eller hvis det organ som har vedtatt den tidligere forskriften, selv opphever den (*bokstav c*). Hundeloven medfører ikke nødvendigvis at det organ som vedtar forskrift etter loven, selv kan oppheve en eldre forskrift, men bestemmelser i den eldre forskriften som strider mot den nye, vil altså bortfalle i medhold av bokstav b når den nye forskriften trer i kraft.

Bortfall etter annet ledd annet punktum bokstav a inntreer når loven trer i kraft etter § 30. Bortfall etter bokstav b og c inntreer når den nye forskriften (eventuelt opphevingsforskriften) trer i kraft.

Til § 33:

Paragrafen har overgangsregler for enkeltvedtak truffet med hjemmel i lover som endres eller oppheves ved § 31.

Første ledd fastsetter at vedtak om å legge ut dressurområder etter viltloven § 55 står ved lag.

Annet ledd gir bestemmelser om andre enkeltvedtak som er truffet etter eldre lov og forskrift. Dersom hundeloven ikke gir hjemmel for tilsvarende vedtak, bestemmer *første punktum* at det eldre vedtaket bortfaller av seg selv når hjemmelsgrunnlaget blir borte, dvs. 1. januar 2004 hvis det hviler direkte på lov, eller eventuelt noe senere hvis det bygger på en forskrift som etter § 32 bortfaller på et senere tidspunkt. Hvis hundeloven gir adgang til å treffe et tilsvarende vedtak, medfører derimot *annet punktum* at det eldre vedtaket gjelder inntil videre. Men den kompetente myndighet etter hundeloven – som regel politiet eller kommunen – kan når som helst ta saken opp til ny behandling, uten å være bundet av det eldre vedtaket. Dette vil da falle bort som følge av det vedtak som treffes ved den nye behandlingen. Annet ledd annet punktum vil f.eks. ha betydning for politiets og fylkesmannens dispensasjoner etter bufeloven §§ 3 og 4 og politiets eller direktoratets dispensasjoner etter viltloven § 52 femte ledd annet punktum (jf. kommunens myndighet etter lovforslaget § 9 første ledd bokstav e).

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om hundehold (hundeloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om hundehold (hundeloven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om hundehold (hundeloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 *Det sivile samfunns ansvar, lovens formål og forholdet til annen lovgivning*

Det sivile samfunn, både enkeltpersoner og organisasjoner, har ansvaret for innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for den enkelte hundeholder.

Loven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som varetar hensyn til sikkerhet, trygghetsfølelse, ro og orden. Den gir regler for hvordan hundeholdet skal utøves av den enkelte for å vareta slike hensyn. Videre gir loven regler for hvordan enkeltpersoner og det offentlige kan forholde seg til hundehold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, trygghetsfølelse, ro og orden.

For hundeholdet gjelder også bestemmelser i annen lovgivning, bl.a. de alminnelige reglene i lov om dyrevern og lov om dyrehelse (husdyrloven) og i granneloven, og dessuten særskilte regler om hundehold eller dyrehold f.eks. i husleieloven.

§ 2 *Definisjoner*

I denne lov forstås ved

- a) hundeholder: den som eier eller har tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid;

- b) barn: personer som er under 12 år;
c) vesentlig skade på person: skader som må anses som legemsbeskadigelse etter straffeloven § 229, bitt av hund som etterlater sår med blødning, eller bitt i hodet.

§ 3 *Generelt aktsomhetskrav*

En hundeholder skal vise aktsomhet for å unngå at hunden volder skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, miljø eller andre interesser. Blant annet skal hundeholderen søke å avverge at hunden eller hundeholdet skaper utrygghetsfølelse for andre.

Den som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet.

Kapittel 2. Sikring av hunder

§ 4 *Alminnelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs*

Hunder kan være løse bare når de

- a) blir fulgt og kontrollert på aktsom måte, eller
b) er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel.
Den som holder en hund i bånd, skal være i

stand til å ha kontroll med hunden, hvis de ikke blir ledsaget av noen som har slik kontroll.

Hundeholderen skal påse at hunden ikke farer mot, hopper på, forfølger eller stiller seg i veien for folk som ikke godtar dette. Har en hund dette for vane, skal den bli holdt i bånd på steder som er åpne for allmenn ferdsel.

Hundeholderen skal vise særlig aktsomhet der det er barn, for å hindre slik kontakt mellom hund og barn som barnet eller voksne som følger barnet, ikke inviterer til, og for å forebygge at barn blir skremt. Om nødvendig skal hunden bli satt i bånd eller holdt tett inntil hundeholderen.

Hunder skal alltid holdes under slikt tilsyn at de så vidt mulig hindres i å drive eller forfølge vilt, når de ikke brukes til jakt.

§ 5 *Forbud mot å gå fra bundet hund*

Hundeholderen skal ikke gå fra en bundet hund

- a) rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmennheten,
- b) ved lekeplasser, eller
- c) på et annet sted der allmennheten naturlig må passere tett ved hunden.

§ 6 *Sikring av hund ved båndtvang m.m.*

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjærfe, rein, hest eller vilt, herunder viltets egg, reir og bo.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet

- a) i og i tilknytning til bebodde områder og handlemråder,
- b) i parker, på kirkegårder, grav- og urnelunder, på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon,
- c) på og ved turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser,
- d) i bestemt angitte andre områder på land, i vann eller sjø som er allment benyttet som tur- og rekreasjonsområder,
- e) i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når storfe, sau, geit eller hest normalt går ute, eller
- f) under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder ikke har adgang til barnehager, skolegårder, kirkegårder eller grav- og urnelunder.

§ 7 *Særlig om sikring av hund der tamrein beiter*

I områder der tamrein lovlig beiter, skal hunde-

holderen se til at hunden ikke unødig uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller bundet. Reinens eier kan kreve at en hund som uroer rein, blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. Fylkesmannen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 28.

§ 8 *Særlig om hundedressur, jakt og fangst*

Jakthundtrening, jakthundprøver og dressur kan bare foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen.

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23 jf. § 26 og reindriftsloven § 28.

§ 9 *Unntak fra sikringsreglene*

Båndtvang fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for

- a) hund når den brukes i reindrift,
- b) dressert bufehund når den brukes til å vokte storfe, sau eller geit,
- c) hund i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste eller under trening eller prøving for slik tjeneste,
- d) hund i aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt,
- e) særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak. Ved dette kan kommunen bl.a. legge ut et område som dressurområde for hunder, dersom samtykke som nevnt i § 8 første ledd foreligger.

Hund som nevnt i første ledd bokstav a til d eller i bestemmelse som gjelder særlige bruksformål etter bokstav e, kan på en aktsom måte slippes slik det er naturlig ut fra bruksformålet.

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet, når dette ikke er strid med viltloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Kapittel 3. Løse hunder

§ 10 *Løse hunder*

Enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i med-

hold av disse paragrafene. I utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder.

Hunden skal leveres til hundeholderen, dersom denne er til stede. Dette gjelder ikke dersom hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hunden ikke blir levert til hundeholderen, skal den snarest leveres til politiet.

Unnlater hundeholderen å hente hunden innen en uke etter at han eller hun er varslet personlig eller ved kunngjøring i en alminnelig lest avis på stedet, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden. Er det fastsatt krav om merking etter § 13, er det tilstrekkelig å sende varsel til den person og adresse som hunden er registrert på.

Opptak og behandling av løse hunder etter paragrafen her skal skje i samsvar med dyrevernløvens regler.

Kapittel 4. Ro og orden, antall hunder og merking av hunder

§ 11 Ro og orden mv.

Kommunen kan gi forskrift om hundehold av hensyn til ro og orden og for å motvirke forsøpling. Regler om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet, kan bare gis på de vilkår som er satt i § 6 annet ledd.

§ 12 Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom

For å vareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden kan kommunen i forskrift sette

- a) vilkår for å holde mer enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom, og
- b) grenser for hvor mange voksne hunder som kan holdes i en husholdning eller på en eiendom.

§ 13 Merking av hunder

Private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av alle hunder.

Kongen kan gi forskrift om

- a) at alle hunder skal være merket, og at de skal være registrert i et register som føres av en eller flere private organisasjoner eller av et offentlig organ,
- b) at en hundeholder plikter å gi genetiske og andre opplysninger til registeret om hunden og hundeholdet,
- c) at hundeholderne skal betale gebyr som dekker de nødvendige kostnadene ved ordningen, og
- d) at politiet skal ha innsyn i registeret.

Kapittel 5. Personers rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner

§ 14 Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv.

Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det han kan for å avverge urettmessig fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr.

Et ellers ulovlig inngrep mot en hund er lovlig når noen gjør det for å avverge at hunden urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr, dersom inngrepet ikke går lenger enn nødvendig for å avverge skade, og dessuten ikke går åpenbart ut over det forsvarlige i betraktning av angrepets farlighet og den angrepne interesse.

Så langt følgende særlige bestemmelser rekkes, gjelder de foran den generelle regelen i annet ledd:

- a) Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Dette fritar ikke den som helt eller delvis har provosert et angrep, fra straffansvar eller erstatningsansvar.
- b) Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr, eller når hunden angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Et ellers ulovlig inngrep mot hunden kan likevel ikke bli gjort hvis det utsatte dyret urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.
- c) Når båndtvang gjelder, kan enhver avlive en hund ved direkte angrep på hjortevilt, likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøks-hund etter sykt eller såret vilt.
- d) Enhver kan på stedet avlive en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person vesentlig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en fare. Det samme gjelder hvis hunden har voldt vesentlig skade på tamrein, husdyr, hunder eller hjortevilt, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.

Paragrafen her gjelder ikke politihunder som brukes lovlig. Heller ikke gjelder paragrafen der reglene om nødrett og nødverge gjør en farlig bruk av hunden rettmessig.

§ 15 Hund som utgjør klar fare for husdyr, tamrein og hjortevilt

En hund som går løs i utmark eller landbruksområder og utgjør en klar fare for husdyr, tamrein eller hjortevilt, kan opptas av grunneieren, festeren,

forpakteren, beiteberettigede, en berørt reieneier eller noen som opptrer på vegne av disse. Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende avlive hunden på stedet.

§ 16 Plikter etter at inngrep er gjort mot hund etter §§ 14 og 15

Den som har avlivet eller påført hund skade etter §§ 14 og 15, skal snarest råd melde fra om dette til politiet. Dyrevernsloven § 6, jf. § 10 om hjelp til dyret gjelder overfor den som har skadet dyret.

Kapittel 6. Sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold

§ 17 Umiddelbare polititiltak for å vareta sikkerheten og trygghetsfølelsen til enkeltpersoner, allmennheten og dyr

Politiet kan i samsvar med reglene i politiloven § 6 gripe inn overfor hunder og hundeholdere for å vareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghetsfølelse, eller for å verne andre dyr.

Politiet kan i slike tilfeller blant annet pålegge båndtvang eller bruk av munnkurv, gi detaljerte pålegg om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg, pålegge å redusere antall hunder, forby hunders tilstedeværelse i bestemte områder, gi andre pålegg eller forbud som gjelder hundeholdet eller sikring av hunder, ta seg inn på privat eiendom eller område, og om nødvendig ta hånd om hunder. Politiets vedtak har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt.

Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, kan politiet for hundeholderens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å vareta de hensyn som er nevnt i første ledd.

Dersom en hund har drept eller påført et menneske vesentlig skade eller angrepet et barn, kan hunden og andre hunder i hundeholderens varetekt eller eie avlives av politiet der de finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghetsfølelse klart tilsier en umiddelbar avliving.

Reglene om grunngiing og klage i forvaltningsloven kapittel V og VI gjelder ikke for politiets vedtak etter denne paragraf.

§ 18 Avliving eller omplassering av en hund etter en eller flere uønskede hendelser

En hund som har angrepet eller skadet et menneske, kan politiet i ettertid vedta å avlive dersom ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Det samme gjelder hvis hunden har jaget eller ska-

det tamrein, husdyr eller hjortevilt, eller hvis den har skadet en annen hund eller kjæledyr. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på hvilken fare som har vært tilstede, påført skade, den risiko og utrygghetsfølelse hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden og hundens nytteverdi. Hundens økonomiske verdi eller det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, kan politiet vedta å omplassere en hund fremfor å avlive den.

Hvis hundeholdet ikke anses sikkerhetsmessig forsvarlig, kan vedtak om avliving eller omplassering omfatte alle hunder som hundeholderen har hånd om.

Følgende særlige bestemmelser gjelder foran de generelle reglene i første og annet ledd:

- a) En hund som har påført barn vesentlig skade, bør normalt avlives.
- b) En hund som har angrepet eller skadet dyr i landbruket eller tamrein bør normalt avlives hvis dyrets eier ber om det.
- c) En hund som ved angrep har skadet andre husdyr, medregnet andre hunder, bør normalt avlives hvis dyrets eier ber om det, unntatt der hunden ikke antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør, og heller ikke kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt.

En hund som har gått ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn, etter at politiet har gitt hundeholderen en skriftlig advarsel i løpet av de siste tre år, kan avlives eller omplasseres av politiet. Dette gjelder uten hensyn til om advarselen gjelder samme hund. Vedtaket kan omfatte alle de hunder som hundeholderen har hånd om. Advarselen regnes ikke som enkeltvedtak.

§ 19 Forbud mot farlige hunder

Det er forbudt å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder. Farlige hunder skal avlives eller pålegges utført fra riket ved vedtak av politiet.

Med farlige hunder menes følgende dyr:

- a) Hundetyperne pitbullterrier, fila brasileiro, tosu inu, dogo argentino, amerikansk staffordshire terrier, staffordshire bullterrier og blandinger der en eller flere av disse er med, uansett blandingsforhold.
- b) Hundetyper som er en blanding av hund og ulv, uansett blandingsforhold. For hunderaser med opprinnelig blanding av ulv som er registrert i Norge av Norsk Kennel Klub 1. januar 2003, gjelder første punktum bare for tsjekkosllovakisk ulvehund. Hvis ulv er iblandet rasen etter

den internasjonale raseetableringen, gjelder første punktum for hunder som kan være etterkommere etter denne ulven.

- c) Andre hundetyper og blandinger fastsatt av Kongen i forskrift. Når en slik forskrift blir vedtatt, legges det særlig vekt på erfaringer ved hundeangrep på mennesker og bruk eller egenhet som kamphund. Det kan legges vekt på om hundetypen lett kan forveksles med hunder som er ansett som farlige.
- d) Hunder som er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker.
- e) Hunder som er gitt trening i eller for å angripe andre hunder.
- f) Enkelthunder som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.

Dersom det er tvil om et dyr er en farlig hund etter annet ledd bokstav a til c, kan politi og tollmyndigheter kreve at hundeholderen dokumenterer dens rase eller type. Som minstedokumentasjon etter at en hund er blitt fire måneder gammel, kreves at hunden er identitetsmerket og at dette identitetsmerket knytter hunden til et registeringsbevis med en tilknyttet stamtavle. Dersom ikke fremlagt bevis fjerner tvilen på stedet ved innførsel, eller innen en rimelig frist ellers, regnes hunden som en farlig hund. Ved slik tvil som nevnt kan politiet eller tollmyndigheter ta hunden i forvaring straks.

Dersom det er tvil om en hund er en farlig hund etter annet ledd bokstav f kan politiet ta hunden i forvaring og kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens atferd for å avklare om hunden er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige egenskaper mv. Politiet fastsetter hvem som skal undersøke hunden. Dersom ikke hundeholderen følger opp innen en rimelig frist satt av politiet, regnes hunden som en farlig hund.

§ 20 Unntak fra forbudet mot farlige hunder

Som unntak fra reglene i § 19 gjelder følgende:

- a) Hunder som omfattes av § 19 annet ledd bokstav a og tsjekkosllovakisk ulvehund kan beholdes dersom de var lovlig avlet, innført eller holdt før loven trådte i kraft. Disse hundene kan ikke brukes i avl, selges eller omplasseres. De skal ha identitetsmerke som knytter hunden til et registreringsbevis som opplyser om eierens navn og adresse og viser at hunden er avlet, innført eller holdt før lovens ikrafttredelse. Blir vilkårene overtrådt eller hundene angriper folk, skal hundene avlives ved vedtak av politiet.

- b) Hunder som omfattes av § 19 annet ledd bokstav d eller e anses ikke som farlige hunder hvis de er trent av politiet eller i særlige tilfeller av andre med politiets tillatelse eller ført inn til landet med politiets tillatelse.
- c) Hunder som omfattes av § 19 annet ledd bokstav d kan beholdes hvis trening tidligere lovlig har vært gitt i regi av en hundeklubb, men er blitt stanset ved lovens ikrafttredelse. Disse hundene kan ikke selges eller omplasseres. Blir vilkårene overtrådt eller hunden angriper folk, skal den avlives ved vedtak av politiet, med mindre nødrett eller nødverge berettiget angrepet.
- d) En hund som omfattes av § 19 annet ledd bokstav a til c, kan holdes eller innføres dersom politiet gir en særskilt tillatelse. Tillatelsen gjelder for hele riket hvis ikke annet blir bestemt. Tillatelse kan bare gis i særlige tilfeller, som til innførsel av en bestemt særlig trent hund til nytteformål som politihund, førerhund for blinde eller redningshund. Innførselstillatelse kan også gis tidsbegrenset for inntil fire uker dersom det finnes rimelig. Politiet kan sette nærmere vilkår for innførselen og holdet av hunden. Blir de vilkår som er satt, overtrådt, kan hunden avlives eller pålegges utført fra riket ved vedtak av politiet.

§ 21 Krav til godkjenning for å ha eller drive oppdrett med bestemte hundetyper

Kongen kan i forskrift fastsette vilkår for å ha å gjøre med bestemte hundetyper, blandinger med bestemte hundetyper og hunder over en viss størrelse. Det kan herunder fastsettes krav om skjerpet båndtvang, begrensning i antall hunder det er lov å holde, alder for hundeholder, vandel, opplæring, avlagt prøve eller tester, ansvarsforsikring, betaling av gebyr for å dekke kostnader m.m.

Kongen kan også fastsette vilkår for å drive oppdrett med bestemte hundetyper, blandinger med bestemte hundetyper og hunder over en viss størrelse.

Setter forskriften krav om godkjenning, kan myndighet til å gi godkjenning delegeres til en privat organisasjon.

§ 22 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Politiet kan forby en hundeholder å ha med hund å gjøre

- a) når hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført etter §§ 18, 19–20, eller § 21, jf. § 24,

- b) dersom pålegg fra politiet etter § 17 ikke er fulgt opp,
- c) dersom politiet har avlivet eller omplassert hundeholderens hund etter § 17,
- d) dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske,
- e) dersom personen har trent en hund for angrep på eller forsvar mot mennesker uten politiets tilatelse,
- f) dersom personen har latt en hund delta i hundekamp eller har trent en hund for dette,
- g) dersom hundeholderen etter en advarsel fra politiet i løpet av de neste tre år på nytt har latt en hund gå ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn,
- h) dersom hundeholderen ikke overholder vilkår eller forbud etter § 12 om antall hunder i en husholdning eller på en eiendom, eller
- i) dersom plikter etter § 13 om merking av hund er overtrådt og pliktene ikke blir oppfylt etter varsel fra politiet med frist for oppfyllelse.

Forbud etter første ledd kan bare bli satt dersom personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse.

En person som dømmes til straff av fengsel for forbrytelse som innbefatter bruk av vold eller truende atferd, kan ved dommen forbys å ha med hunder å gjøre. Forbud skal bli satt dersom en hund er brukt til forbrytelsen.

Den som er forbudt å ha med hund å gjøre, kan ikke eie, besitte eller ha ansvar eller medansvar for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid.

Forbudet kan begrenses til å gjelde for nærmere bestemte hundetyper eller hunder over en viss størrelse.

Forbudet kan tidsbegrenses, men skal gjelde for minst tre år. Etter tre år kan politiet omgjøre forbud som politiet eller retten har satt etter denne paragrafen, dersom det er forsvarlig ut fra hensynet til sikkerhet og allmennhetens og enkeltpersoners trygghetsfølelse.

§ 23 Saksbehandling, klage over og gjennomføring av vedtak etter § 22

For saksbehandling og klage over politiets vedtak om å forby en person å ha med hund å gjøre gjelder § 25 tredje til femte ledd tilsvarende. Retten kan likevel prøve alle sider ved politiets vedtak.

Politiet kan lokalt eller for hele riket føre personregistre som inneholder opplysninger om forbud etter § 22. Kongen kan gi forskrift om registreringen og også fastsette at andre enn politiet skal ha tilgang til opplysningene for å effektivisere håndhevingen.

Kapittel 7. Omplussing og avliving mv. av hunder, erstatningsansvar og straff

§ 24 *Politiets forvaring, omplassering, salg og avliving av hund*

Politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller avlive en hund dersom

- a) hunden er tatt opp etter § 10 og hundeholderen ikke har mottatt eller hentet hunden trass i varsel,
- b) hunden blir holdt uten at hundeholderen overholder en forskrift etter § 11,
- c) hunden blir holdt i strid med forskrift etter § 12,
- d) hunden blir holdt i strid med forskrift etter § 13 når dette er fastsatt i forskriften,
- e) det er nødvendig for å nå målet etter § 17 første ledd der dette ikke kan nås med mindre inngripende tiltak etter § 17 annet ledd,
- f) vilkårene i §§ 18, 19 eller 20 er til stede,
- g) hunden blir holdt, brukt eller avlet i oppdrett i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21, eller
- h) noen har å gjøre med hunden i strid med et endelig forbud etter § 22.

Vedtaket etter første ledd bokstav b til d kan bare treffes dersom hundeholderen er straffet, eller har fått skriftlig advarsel for overtredelse av forskriften med frist for oppfyllelse, og forskriften fortsatt blir overtrådt. Er hundeholderen ukjent eller uten kjent adresse, kan kunngjøring med frist for oppfyllelse i stedet skje i en avis som er alminnelig lest på stedet. Advarsel gis av politiet eller av registerføreren når det gjelder overtredelse av forskrift etter § 13.

Har politiet tatt hånd om hunden, kan den holdes i forvaring inntil det er truffet vedtak om salg, omplassering, utførsel eller avliving av hunden.

§ 25 *Saksbehandling, overprøving og iverksetting av vedtak etter § 24*

Politiets avgjørelse etter § 24 første ledd bokstav b til g er enkeltvedtak som skal grunngis når det går ut på å omplassere, selge eller avlive hunden. Andre avgjørelser etter § 24 regnes ikke som enkeltvedtak.

Enkeltvedtak truffet etter § 24 første ledd bokstav b til d eller g kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Enkeltvedtak truffet etter § 24 første ledd bokstav e eller f kan påklages til tingretten. Reglene i forvaltningsloven §§ 29–32, 33 annet og fjerde ledd og 34 første ledd gjelder.

Tingretten kan prøve om vilkårene for inngrepet foreligger og kan herunder ta hensyn til nye faktiske forhold og bevis som partene gjør rede for. Hvis politiet har gjort saksbehandlingsfeil, skal

tingretten prøve saken hvis det er forsvarlig, og elers ved kjennelse vise saken tilbake til politiet for videre behandling der.

For tingrettens behandling gjelder tvistemålsloven første, annen og fjerde del så langt reglene passer. Tingretten innkaller til muntlig forhandling hvis en part ber om det, og avgjør saken ved kjennelse. Etter begjæring av påtalemyndigheten kan klagen i stedet behandles i en straffesak mot hundeholderen som gjelder vesentlig samme faktiske forhold som politiets vedtak knytter seg til. I alle tilfelle gjelder sivilrettslige bevisregler for vurderingen av om vilkårene for omplassering, salg eller avliving foreligger.

Om utsatt iverksetting ved klage gjelder forvaltningsloven § 42, også for tingretten. Politiet kan alltid kreve at klageren løpende og til rett tid betaler kostnadene ved forvaringen, jf. § 26, dersom iverksettingen skal utstå. Oppfyller ikke klageren kravet, kan vedtaket settes i verk straks.

Politiet sørger for at avlivingen skjer. Den skal foregå etter reglene i dyrevernloven.

§ 26 *Ansvar for kostnader*

Hundeholderen svarer overfor privatpersoner og det offentlige for nødvendige kostnader ved å gjennomføre tiltak etter denne loven, herunder kostnader til forvaring av hunden.

Politiets krav etter reglene i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 27 *Erstatningsansvar*

Om erstatningsansvar for skade voldt av hund gjelder det som følger av andre lovfestede og ulovfestede regler, bl.a. skadeserstatningsloven § 1–5 om ansvar for dyr og reindriftsloven § 29 om hunder.

§ 28 *Straff*

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 4–7 jf. § 9 eller forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11, 12 eller 13 annet ledd bokstav a til b. Offentlig påtale skjer bare når det finnes påkrevd av allmenne hensyn.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt unnlater å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig

- a) angriper eller skader person,
- b) jager, angriper eller skader dyr, eller
- c) ved støy eller på annen måte volder urimelig ulempe for øvrig.

Offentlig påtale etter bokstav a og b finner sted dersom den fornærmede krever det eller allmenne

hensyn taler for det. Ved angrep på hjortevilt regnes grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og viltorganene som fornærmet. Offentlig påtale etter bokstav c finner sted dersom allmenne hensyn taler for det.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) unnlater å etterkomme pålegg og forbud nedlagt av politiet i samsvar med lovens § 17, eller
- b) overtrer forbud gitt ved §§ 19, 21, 22 eller ved forskrifter eller enkeltvedtak gitt etter disse bestemmelsene.

På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

Kapittel 8. Lovens virkning på Svalbard

§ 29 *Svalbard*

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder at forskrifter og enkeltvedtak etter loven skal kunne vedtas av andre instanser enn ellers.

Kapittel 9. Ikraftsetting, Oppheving og endring av andre lover. Overgangsregler

§ 30 *Ikraftsetting*

Loven trer i kraft 1. januar 2004.

§ 31 *Endringer i annen lovgivning*

Når loven trer i kraft, endres andre lover slik:

1. Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) § 354 annet og tredje ledd oppheves.

2. Lov 9. juli 1926 nr. 4 om ansvar for skade på bufe ved hund m.v. oppheves.

3. Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 29 første ledd skal lyde:

Om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen mv. gjelder hundeloven.

§ 29 annet til sjette ledd og åttende ledd oppheves. Syvende ledd blir nytt annet ledd.

4. Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 3 første ledd nr. 5 og nytt nr. 6 skal lyde:

5) krav om forbrytelse av arverett etter § 73 i arveloven 3. mars 1972 nr. 5,

6) klage over vedtak om omplassering, salg eller avliving av hund eller om forbud mot å ha med hund å gjøre etter hundeloven §§ 22 første ledd og 24, jf. § 25 tredje ledd.

5. Lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 52 skal lyde:
Om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen mv. gjelder hundeloven.

§§ 53, 54 og 55 oppheves.

6. Midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder oppheves.

7. Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 14 første ledd nr. 1 nytt annet punktum skal lyde:

Bestemmelser om hunder og hundehold fastsettes etter hundeloven.

§ 32 Eldre forskrifter

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder bortfaller når loven her trer i kraft.

Forskrifter om hunder og hundehold gitt med hjemmel i andre bestemmelser som blir opphevet eller endret ved § 31, gjelder til og med 31. desember 2006. Bestemmelser i slike forskrifter bortfaller tidligere dersom

- a) loven her ikke gir noen instans hjemmel til å gi en bestemmelse med det aktuelle innhold,
- b) det blir fastsatt en bestemmelse med hjemmel i loven her som strider mot den eldre bestemmelsen, eller
- c) bestemmelsen blir opphevet av det organ som har vedtatt den.

§ 33 Enkeltvedtak etter eldre lovgivning

Dressurområder for hunder som er lagt ut etter viltloven § 55, består for den tid som ble bestemt av den instans som samtykket i å legge ut området.

Andre enkeltvedtak truffet med hjemmel i bestemmelser som blir opphevet ved §§ 31 og 32, bortfaller når hjemmelen bortfaller dersom ikke hundeloven gir adgang til å treffe slike vedtak. Gjør den det, gjelder vedtaket inntil saken er blitt behandlet på ny av politiet eller annet forvaltningsorgan som kan treffe vedtaket etter loven her.

